ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
2
ԱՊՐԻԼ
MARDI
2 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11177 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.177

ՕՐՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱՊ ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Բ.

Ի՞նչ առաջադրանքներ ունի Կապի կո – միտէն 1968ի համար :

Համազգայնի այս տարուան ծրա – գրին մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ երե – ւան քաղաքին հիմնադրման 2750ամեակը : Այս յոբելեանը առիթ պէտք է հանդի – սանայ աւելի եւս սերտացնելու կապը հայրենիքի եւ սփիւռքի միջեւ. կոմիտէն արտասահմանի թերթերուն եւ կարդ մը քաղաքներու մէջ կազմակերպուած ռա – միոժամերուն պիտի դրկէ նիւթեր եւ ձայնագրուած ժապաւէններ Հայաստանի մայրաքաղաքի անցեալին ու ներկային մասին :

Այս առիթու Հայաստանէն «Հայ գաղ – թօղականները» պիտի դրկուին արուեստա – գէտներ, դրագէտներ ու ճարտարապետ – ներ : Յառաջիկայ Սեպտեմբեր – Հոկտ. ամիսներուն Փարիզի եւ Ֆրանսայի այլ քաղաքներուն մէջ պիտի ցուցադրուին Ե – րեւանը պատկերացնող չարժանկարի ժա – պաւէններ :

Նոյնպէս 2750ամեակին առիթու չրջագ – րօսիկներու զանգուածային այցելութիւն պիտի սարքուի դէպի Հայաստան :

Նոյեմբերին կը լրանայ «Հայ առաջին օպերայի ստեղծման 100 տարին» : Այս առիթու Երեւան պիտի հրաւիրուին ըս – փիւռքահայ կարդ մը նշանաւոր երգիչ – երգչուհիներ, մշակութային, հասարա – կական, քաղաքական գործիչներ, դրող – ներ, ճարտարապետներ, արուեստագէտ – ներ եւ աշխատաւորներու ներկայացու – ցիչներ, մասնակցելու տեղի ունենալիք երգի եւ երաժշտութեան փառատօնին :

Զեկուցումէն եաք տեղի ունեցեր է մտքերու փոխանակութիւն :

Ներկաներէն մէկը թելադրեր է, որ Մեծաւոր Արեւելքէն, Ամերիկայէն ու Ֆրանսայէն հայրենիք փոխադրուին այն – տեղերը պտնուող «մի չարք կարեւոր ար – խիւներ» :

Ինտուրիստի կառավարիչը յայտներ է, որ 1967ին Հայաստան այցելեր են տասը հազար զբօսաշրջիկներ, որոնցմէ երեք հազարը՝ Հայեր :

Երկու արուեստագէտներ առաջարկեր են Հայաստան փոխադրել «արտերկրի նը – կարիչներու թողած ժառանգութիւնը» :

Ուրիշ մը թելադրեր է «Հայրենիքի Ձայնի օտար լեզուներով յաւելուած հրա – տարակել» օտարախօս հայ երիտասար – դութեան եւ մտաւորականութեան հա – մար : Նոյնպէս՝ պէտք է մտածել, ըսեր է, հայ մշակոյթի եւ գրականութեան լա – ւագոյն գործերը օտար լեզուներով հրա – տարակելու մասին :

Նմանապէս խօսուեր է հայագիտական կեդրոններու հետ կապերու սերտացման, նիւթերու, սփիւռքահայ գրողներու համար Հայոց լեզուի ու գրականութեան ուսուցիչներու պատրաստութեան եւ այլ հարցերու մասին :

« Ելոյթ» ունեցեր է նաեւ Լիմիածնի պահակը : Սակայն Հայրենիքի Ձայն չէ՞ր թէ ի՞նչ խօսեցաւ Վաղինակ – ը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՃՈՆՍԸՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒ ՉԷ

ՎԻԷԹՆԱՄԻ ԴԻՄԱԿՈՇՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ԴԱԴՐԵՑՆԷ

Ապրիլ մէկի կատակ մը չէ զոր ըրաւ նախագահ Ճոնսըն, յայտարարելով պա – տօնագէս թէ թեկնածու պիտի չըլլայ նա – խագահական յառաջիկայ ընտրութիւննե – րու : Պէտք է խոստովանիլ թէ ոչ ոք կը սպասէր այս զգայացունց լուրին :

Նախագահ Ճոնսըն խօսած է Կիրակի ի – րիկուն ժամը 9ին, (ամերիկեան հեռա – տեսիլի ամէնէն սուղ ժամը ինչպէս կը մատնանչեն Ամերիկացիք) Վիէթնամի մասին : Նախագահ Ճոնսըն յայտարա – րած է նաեւ թէ հրահանգած է որ անմի – ջապէս դադրին հիւսիսային Վիէթնամի վրայ կատարուող ռմբակոծութիւնները եւ ասկէ չատ մի ակնկալուած ժամանակաչրջան մը համար : Պէտք է ըսել թէ երկար ատեն է կը սպասուէր այս որոշումին : Պապը, Ու Թանը, բոլորը նախ եւ առաջ կը սպասէին որ Ամերիկա այս քայլն առ – նէ : Բայց Ճոնսընի միւս որոշումը իսկա – պէս անակնկալ մըն էր : Երկուշաբթի ա – ռաւօտ նոր կը լսուէր լուրը եւ տակաւին լուր չկար հակազդեցութեանց մասին : Կ'ըսուէր միայն թէ Պոզ Քենըտի յայտա – րարած է թէ լուրը չչմեկնուցած է դինքը : Երկուշաբթի առաւօտ Մոսկուայի ձայ – նասփիւռը կը հաղորդէր թէ Ճոնսըն ռմբ – ակոծութիւնները կը դադրեցնէ , բայց ոչ մէկ խօսք կ'ընէր միւս որոշումին մա – սին : Ցիշենք սակայն թէ Ճոնսըն պիտի չարունակէ ռմբակոծութիւնները սահմա – նազլուխին վրայ, Քէ Սանհի չրջանը :

Իր ճառին վերջաւորութեան է որ Ճոն – սըն հաղորդեց այս լուրը : Տխուր ձայ – նով մը : Կ'ըսէր թէ իբրեւ նախագահ , երբ երկրին զաւակները պատերազմական դաշտն են, իր պարտականութիւնն է մի – այն ատով զբաղիլ, ամբողջովին նուիր – ուիլ այդ հարցին եւ ժամավաճառ չըլլալ ընտրապայքարի տաղտուկներով :

Պէտք է ըսել թէ գաղտնիքը չատ լաւ պահուած էր եւ Ճոնսընի տուած որոշու – մը հիւլէական ռումբի պէս բան մըն էր որ պայթեցաւ : Հաւանական է նաեւ թէ Ճոնսըն նախընտրեց պատուաւոր հրաժա – րում մը թեկնածութենէ քան պարտու – թիւն մը, ան ալ Քենըտիի մը կողմէ :

ՊԵԼԺԻՈՑ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի օր, բոլոր Պելժերը , առանց բացառութեան քուէատուփ դիմեցին, ընտրելու համար 212 երեսփոխան, 105 ծերակուտական (182ի վրայ մնացեալ 76ը նշանակուած են) եւ 706 գաւառական խորհրդատու :

Ծանօթ է որ խորհրդարանը լուծուած էր լեզուական հարցին պատճառաւ, որ սուր բնոյթ ստացած էր, դլխաւորաբար Լուվէնի հանրածանօթ համալսարանին համար, ուր ծայրայեղ Ֆլամանները կ'ու – զեն որ Ֆրանսերէնն լեզուով տրուած դա – սաւանդութիւնները ջնջուին :

Այս ընտրութեանց համար 3·390 թեկ – նածու կար, որոնց 1300ը՝ երեսփոխանա – կան աթոռներուն համար :

Ընդհանուր ձեւով , առաջին առթիւ նը – կատելի է որ Ազատականները ինչպէս նաեւ Ուալոն եւ Ֆլաման ծայրայեղա – կանները զգալի յառաջդիմութիւն մը կ'արձանագրեն : Կը նահանջէ , նոյնիսկ դլխաւոր պարտուողն է, քրիստոնեայ–ըն – կերային կուսակցութիւնը :

Անձնական յաջողութիւն մը արձանա – գրած է նախկին վարչապետ Վան Տէն Պօյնանց :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՍՐ չատ կարեւոր ճառ մը արտասա – նեց եւ գործունէութեան ծրագիր մը յայտնեց ժողովրդավար արդիական Պե – տութեան մը կառուցման համար : Այդ ծրագիրը հանրաքուէի պիտի ենթարկուի Մայիս 2ին : Նասր յայտնած է նաեւ թէ ռազմական ուժերը վերակազմուած են կամ կրկին կառուցելու, կամ քաղաքական լուծում մը պարտադրելու համար :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ առաջարկած են ազահովութեան խորհուրդի վերջին նիստին, որ ՄԱԿը անմիջապէս դէտեր դրկէ Միջին Արեւելքի տաղնապալի չրը – ջանը : Տեղւոյն վրայ միջազգպերը կը բազմանան եւ միչտ անկարելի կ'ըլլայ ճչդել առաջին յարձակողը :

ՍԹՈՔՀՈԼՄԻ մէջ հաւաքուած էին աչ – խարհի տասը «մեծահարուստները» : Ժո – ղովին որոչումը եղաւ մեղմցնել ոսկի – չափանիչի առասպելը եւ ստեղծել միջազ – գային նոր վարկեր : Այս որոշումին չմի – ացաւ Ֆրանսա եւ դեկոյցը ստորագրեցին միայն ինը երկիր : Ֆրանսայի ընդդիմա – դիր չրջանակներուն մէջ, մեծ դժգոհու – թիւն պատճառած է Ֆրանսայի այս դիր – քը, որու հետեւանքով երկիրը օրէ օր ա – ւելի կը կղզիանայ : Այս առթիւ նախա – գահ Ճոնսըն յայտարարած է թէ յուսա – խար է բայց չի զարմանար Ֆրանսական դիրքէն :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ համայնավար պաշ – տօնական բանբեր մը յայտարարած է թէ համաչխարհային սիոնականութիւնը եւ հրեայ քաղաքական չրջանակները քարոզ – չութեան մեծ ճիգ մը կը թափեն սեւցնե – լու համար Լեհաստանի լաւ անունը :

ՈՒԿՐԱՑՆԻՈՑ համայնավար կուսակ – ցութեան կեդր. կոմիտէի վեց քարտու – ղարներէն մէկը, պաշտօնազրկուած է : Փոխ – անդամ էր նաեւ Պոլիտբիւրոյի : Սքապտյի դլխաւոր աչխատանքն էր գա – ղափարական հարցերով զբաղիլ : Իր տե – ղը կ'անցնի Օվէչարէնկօ :

ՉԵՒՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ նախագահ ընտրուե – ցաւ, Շաբաթ օր, Զօր. Սվոպոտա, Նո – վոթնիի աթոռը : Տիւպչէք կը չարունակէ հիմնական բարեփոխումներ ընել, որոնց նպատակն է «Պոպային մարքսիզմէն ար – դիական ընկերվարութիւն» երթալ :

ՏԻԹՈՕԹԻՆ կը հաղորդեն թէ Մալթայի Ք. Ընկերութեան Ազգ. նախագահը (Սե – ւերու ծայրայեղ կազմակերպութիւն) յայտարարեց թէ պէտք է սեւ ազգայնա – կանները հրաժարին ամերիկեան քաղա – քացիականութենէ , դաշնակցային կա – ռավարութիւնը պէտք է քանի մը միլիառ տոլար հատուցում վճարէ ղերութեան եւ ցեղային խորականութեան համար : Սեւ պարպուխին համար ճամբաններ եւ մի – ջոցներ են Սեւերու անկախութիւնը հըռ – չակելու համար : «Մեզ ամերիկացի քա – ղաքացի ըլլին առանց մեր հաւանութեան : Իրականին մէջ կը նկատենք որ այս երկ – րին քաղաքացի չենք » :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Համա – լարանի տեսուչը որոշած է փակել հա – մալսարանական եօթը բաժինները (փա – քիլթէ), արտաքսած է 34 ուսանող եւ կախակայած է 11 ուրիշներ : Համայնա – վար պաշտօնաթերթը՝ Թրիպունա Լու – ոու, որ այս լուրը կը հաղորդէ կ'ուէլ – ցընէ թէ դէպքը նախընթաց չունի ժողո – վրդական Լեհաստանի մէջ : Մթնոլորտը միչտ ծանր է ուսանողական եւ համալսա – րանական չրջանակներուն մէջ :

«ԼԻՍՓԷՐԼՍ» հանրային կարծիքի նոր քննութիւն մը կը հրատարակէ իր վերջին թիւին մէջ, որմէ կը պարզուի թէ ներ – կայիս Փոմպիտուի վարկը կը բարձրա – նայ : Եթէ նախագահի ընտրութեան պա – րագայ մը ստեղծուէր հիմա, կը չահէր Փոմպիտու : Անցեալ քննութեան ար – դիւնքը կը յայտնէր թէ յաղթականը Մի – թերանն է :

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՆԵՐԿԱՅ ԵՂԱՆ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ
ԵՒ
ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆ

Կիրակի կէսօրէ եաք, Շիմիի սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր Կապոյտ Խաչի քառասնամեակի տօնակատարութեան առթիւ :

Թէեւ «անտեսընթաց» բառը չատ ա – ժանցած է մեր մէջ, բայց այս անգամ պէտք է չեշտել թէ իսկապէս աննախընթաց էր հանդիսութիւնը իր ճոխ ու ըն – տիր յայտագրով եւ բարձր որակով :

Օրուան նախագահ Պարոն Մուշեղ Ձի – էրճեանի խօսքէն եաք, յաջորդաբար խօ – սեցան Օր. Աստղիկ Առաքելեան եւ մեր Ցովիկ Եղիազարեան :

Հանդիսականները բուռն ծափահարու – թիւններով ողջունեցին Տիկին Սիլվա Կա – պուտիկեանը, որ իր տաք խօսքերով եւ իր մէկ քերթուածին արտասանութեամբ, խանդավառեց բոլորը :

Երեւանի պետական Թատրոնի ծանօթ դերասանուհի՝ Վարդուհի Վարդերէսեան Պարոյր Սեւակի «Քիչ ենք, բայց Հայ ենք» այնքան յաջող արտասանութեամբ մասնաւոր ոգեւորութիւն ստեղծեց :

Գեղարուեստական չատ որակեալ բաժ – նին իրենց փայլուն մասնակցութիւնը բե – րին, Փարիզի օփերայէն՝ Լիլի Տուրեան եւ Ժերար Սերգոյեան , ջերմօրէն դնահատ – ուելով :

Արտասանեց Պ. Արտաչէս Գամբէթեան , իր յատուկ արուեստով : Սիփան – Կոմի – տաս երգչախումբը , Կարպիս Ազիրիկ – եանի բծախնդիր դեկավարութեան ներ – քեւ, իր լաւագոյնը տուաւ : Պերնար Տէ – ւոճեանի խումբին ընկերակցութեամբ , Ալիս Պօյաճեան անդամ մը եւս յայտնա – բերեց պարուհիի իր ձիրքերը :

Հանդէսը վերջացաւ արտակարգ խան – դավառութիւն ստեղծելէ եաք բոլոր հանդիսականներուն մօտ : Առանձին թըղ – թակցութեամբ , կուտանք մանրամաս – նութիւնները :

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Շաբաթ երեկոյ, Շիմիի դասախօսու – թեանց սրահը տեղի ունեցաւ չահեկան ե – րեկոյթ մը, նուիրուած Հայկ. Հարցին : Նոր Սերունդի Հայկ. Շաբաթի դասախօ – սութեանց չարքին մաս կը կազմէր այս ե – րեկոն, որ կը վայելէր նախկին նախա – բար՝ Խոսուր Տէվրէօյի նախագահու – թիւնը :

Մեծ ընկերվարականը՝ որ է Տէվրէօ , անգամ մը եւս ցոյց տուաւ թէ որպէս՝ Ֆրանսացի, որպէս ընկերվարական եւ վերջապէս որպէս՝ մարդ, որքան մօտ է իր սրտին հայ ժողովուրդի դատը : Ող – ջունեցան նաեւ Տիկին Անահիտ Տէր – Մի – նասեան, «Խօսրի»ի տնօրէնն՝ Ժան–Մա – րի Տօմէնաք եւ Պրիւսէլի փաստաբանա – կան կաճառի փայլուն անդամներէն՝ մե – թր Ժախեան, (այս վերջին դասախօսու – թիւնը պիտի հրատարակենք առանձին, իր յատուկ չահեկանութեան պատճա – ռով :

Բոլոր դասախօսները անգամ մը եւս կրցան փաստել թէ որքա՜ն արդար է հայ ժողովուրդին դատը եւ որքան անիրաւ – ուած է այդ ժողովուրդը : Դատի մը ար – դարն ըլլալը չի բաւեր սակայն որպէսզի , ան անարժանանայ լուծումի մը, Մեծե – րու կողմէ, որոնք ներկայիս չեն յաջողիր լուծել նոյնիսկ օրուան հրատապ հար – ցերը :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԽՈՀԵՐ

ՀԱՅՈՑ ԿՂԶԻՒՆ 250 ԱՄԵԱԿԸ

(1717 – 1967)

Է·

1873ին, Փարիզէն կը հասնի նոր մեծ ժամացոյցը՝ վանքի զանգակատան համար :

Այսպէս, 1815ին հողերու ընդարձակումէն եաք, չքեղ եկեղեցիին ու զոր – ծունեայ տպարանին կից՝ վանքը կ'ունենայ նաեւ փառաւոր ճեռագրատուն, որ – ուեստագէտ թանգարան եւ արժանավայել դերեզմանոց :

Միաժամանակ՝ մշակութապէս մեծ ծաղկումի շրջանն է ասիկա Հայոց կըղզիին, Աւգերեաններէն Ալիշան երկարող :

Հայկազեան բառարանի հրատարակութեամբ (1836), Մխիթարեան տպարանի դարագլուխը կը բացուի· ու տարուէ տարի՝ լոյս կը տեսնեն մեծագիր եւ փոքրագիր մատենաշարները հայ հին գրակատներէն, Եզնիկէն Շորհալի, Բիւզանդէն Կիրակոս, պատմագրքեր, մարտիրոսագրութիւններ, ճառական ու մեկնողական, աստուածաբանական ու գրական երկեր, յաճախանչայտ բնագիրներու հին թարգմանութիւններ, բառարաններ, դասական հեղինակութիւններու չքեղ հայացումներ, քարտէսներ, օրացոյցներ· մեծ Աւետիքեանին ու Աւգերեանին կը յաջորդեն Հիւրմիւզները, Զախէզեան, Բագրատունի :

1843 Թուականէն ասդին՝ վանքն ունի իր աշխարհաբար պարբերաթերթն ալ :

Մխիթարեան կաճառի գործունէութեան ոսկեդէն շրջանն է, որ դէպի Ս· Ղազար կ'առինքնէ՝ բացի ինքնակալներէ եւ իշխանազուններէ, նաեւ միջազգային համբաւի տէր՝ մշակոյթի մեծ տիտաններ, ամէն ազգէ· Տոնիզեթթի, Ռոսսինի, Քանովա, Ալֆրէտ սը Միւսէ, Ժորժ Սանտ, Ամփեր, Ուոլթըր Սքոթ, Կրենթ, Կլեոսթրն — Թուելու համար լոկ քանի մը անուններ — Սուրբ Ղազարի ոսկեմատեանին մէջ մեծ գնահատանքով ու յարգանքով կը ստորագրեն իրենց անունները, Հայոց կղզիէն ճանչնալով ու սիրելով հայ ազգն ամբողջ :

Բայց աւա՛ղ··· վանքի տարեգրութեան մէջ կ'արձանագրուի կրակի Թուական մը :

1883 Թուականի Յուլիս 14ի դիշերը՝ անակնկալ հրդեհ մը կուգայ խռովել վանքին անդորրն ու խանդավառ կեանքը : Ու կը ծագի Վարդավառի տխուր արշալոյսը՝ Հայոց կղզիին մոխիրներուն, խանճողներուն եւ ծուխերուն վրայ :

Հրդեհը տեղի էր ունեցած կղզիին ա – բեմտեան կողմը, սկիզբ առնելով ճե – դունէն : Բարեբախտաբար, զրագարան ու ճեռագրատուն հեռու կը գտնուէին կրա – կավայրէն, նմանապէս տպարանը՝ իր չտեմարանով : Սակայն, երբ բոցերը կը սկսին ուղղուիլ դէպի հարաւ, դէպի դիւանատան կողմը, վարդապետներէն յաղթղնդոյններ՝ քաջութեամբ՝ կրակնե – րուն մէջէն կը սուրան դէպի երկրորդ յարկ, ու կը յաջողին դիւանի չորս պատուհաններէն պարտէզ նետել բոլոր հաւաքածոն, փրկելով ամբողջովին, թէպէտ ամէն ինչ ցանցիր ու խառնակուած : Ա – զատարարները հասիւ կը յաջողին վերադառնալ, ողջ մնացած միակ սանդուղքէն : Կը հասնին քաղաքէն հրչէջներ եւ կը սահմանափակեն կրակը· վանքի ջրհոր – ներն անբաւական գտնով՝ կ'օգտագործ – ծուի ծովուն ջուրը· վանաբնակ միաբան – ներն ու աշակերտներն ալ այն դիշեր կը գառնան հրչէջ· վերջապէս առտուան դէմ կը մարի կրակը· սակայն աղջուրը կ'ո – ղողէ վանքին արեւմտեան որմերը, եւ վայրագութիւները անգամ մը եւս կը ծուանան· հինգ օր կը տեւէ ընդհանուր մաքրութեան աշխատանքը, որմէ եաք կը սկսի որմնադիրներու գործը : Շէնքերու արեւմտակողմեան երկար թեւին կեդրո – նական մասն էր խորտակուած, Աբբահօր սենեակէն մինչեւ Նորընծայարան երկարող սրահը՝ իր յարակից սենեակներով, յատակագէս վերի յարկը եւ ձեղունը :

Լուրը Վենետիկէն, լարկիզող բոցերէն արագ՝ կը հասնի արտասահման· բազ – մաթիւ աղդայիններ կը փութան ո'չ միայն այցելել կամ ցաւակցութեան նամակներ հասցնել, այլ նաեւ ազնիւ նը – պերատուութիւններով քաջալերել Միաբանութիւնը՝ մինչեւ իսկ հեռաւոր Ռուսիոյ, Մոսկուայէն, Թիֆլիսէն, ըզ – միւռնիայէն, Ճաւայէն ու Սինկափորէն : Անգլիացի ու ամերիկացի բարեկամներ, Լորտեր եւ Հիւպատոսներ, հանգանակութիւն կը սարքեն՝ վերականգնելու համար Հայոց կղզին, զոր իրենք կը սիրեն կոչել նաեւ Լորտ Պայրընի կղզի :

Հ· ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ – ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Շար·)

ԿԱՐԴԱՅԻՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

ԻՏԱԼԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

—o—

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ)·— Միլանոյի հայ դաղութը ուրիչ ազգային ծօներու կարդին, ամէն տարի կանոնաւորաբար կ'ո – դեկոչէ Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց հերոսամարտը : Այս տարի ալ նախաճեռնութեամբ Հայոց առաքելական եկեղեցւոյ հոգեբարձութեան եւ մասնակցութեամբ դաղութիս բոլոր միութիւններուն փետր· 22ին, Հինդշաբթի երեկոյեան տեղի ունեցաւ Վարդանանց ծօնակատարութիւնը, Հայ Տան սրահին մէջ խուռն բազմութեան մը ներկայութեան : Օրուան նախագահ Պ· Շալճեան բանալով հանդէսը, հակիրճ կերպով բացատրեց հաւքային իմաստը, որմէ եաք գործադրուեցաւ կոկիկ եւ խնամուած յայտագիրը մը : Անի եւ Մատչէն Վարանեան քոյրերը դաշնութեամբ արտասանեցին Մ· Ցա – րութիւնեանի՝ «Արաքսի հետ» եւ Շիրազի «Երանի» բանաստեղծութիւնները : Երիտասարդաց Միութենէն՝ Արմէն Մա – լոյեան խաւերէն լեզուով եւ համակ ըզգացումով արտասանեց բանաստեղծուհի Վիկտորիա Ադանուրի Հայկական Զատիկը եւ Մեծերուն ստուերները, իսկ եղ – ուարդ Սուքիասեան խոր ապրումով արտասանեց Համաստեղի՝ Հայու ոգին : Երգչախումբը՝ դեկավարութեամբ Հ· Բամպակեանի ներդաշնակօրէն երգեց օրուան պատշաճ երգեր Իմ հայրենեաց հոգի Վարդան եւ Գողգնի ճայրք որոնց մէջ մեներգի բաժինը կատարեց Երուանդ Եղկեան : Գեղարուեստական յայտագրին դլխաւոր յայտնութիւնը եղաւ Մկրտրօրօլիթընի երգչուհիներէն Օր· Շաքէ Վարդենեանի մասնակցութիւնը : Շնորհալի երգչուհին իր կուռ եւ տրամաթիկ սոբրանոյի ճայնով զմայլելի կերպով երգեց Լռեց ամպերը, Սիրուն ուռենին եւ Հայաստանը, արժանանալով դնահատանքի երկարատեւ ծափահարութիւններու :

Օրուան դլխաւոր բանախօսն էր բանաստեղծ Տոքթ· Արամայիս Սրապեան, որ նախ քան բուն նիւթին անցնելը յայտնեց թէ իր խօսքը պիտի բաժնէր երկու մասի, նախ հայերէն՝ ապա իտալերէն լեզուով քանի որ մեր նոր սերունդին մէկ մասը, կեանքի պայմաններէն հարկադրուած, իր ուսումը առած ըլլալով տեղական վարժարաններուն մէջ, չէ կրցած հանդամանօրէն տեղեակ ըլլալ մեր ազդային պատմութեան դրուագներուն· համոզուած ըլլալով մխիթարեան որ բերնէ բերան լսուածն ալ չի դոցեր տխուր բացը, որովհետեւ երբ կը պակսի բուն արմատ՝ ճիւղաւորման խօսք կարելի չէ ընել : Մեր ազդային պատմութեան դլխաւոր ուղղութիւնները ապահոված են ոչ միայն մեր ցեղային դոյութիւնը այլ եւ յայտնաբերած են բազմապիսի առաքինութիւններ : Ապա անցնելով բուն նիւթին, ըսաւ որ Հայը չէ հանդուրժած բռնակալութիւնը, կամայականութիւնը, ապօրինութիւնը որոնք իրարու ձուլուած էին նենդամտութեան եւ դաւադրութեան կրկնակ չղթաներով : Վարդան զօրավար եւ իր կողքին կեցած իշխանները ֆիզիքական ուժէն աւելի վսահեցան քրիստոնէութեամբ զրահուած հոգեկան անվեհերութեան վրայ, բարոյական կորովի անսանձութեան վրայ, առաքինութիւններ՝ որոնց չնորհիւ Հայերը մինչեւ այսօր կը դոյատեւեն ի տիրուս աշխարհի : Եզրակացնելով բանախօսութիւնը՝ ըսաւ որ Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց զոհաբերութիւնը եւ անոնց մահը դիմադրական վճռականութիւնը ցոյց կուտայ թէ մենք կ'ուզենք ապրիլ որպէս Հայ, ընդունելով ազատութիւնը որպէս զերագոյն արժէք եւ հայրենի հողը որպէս անփոխարինելի բարիք : Վարդանանքը հանդիսացաւ նախակարապետը բոլոր փոքրիկ հայոյ ընդդիմութիւններուն որոնցմով հայ ազգը պիտի ծառանայ բռնակալութեանց դէմ պաշտպանելու համար իր հոգեկան հայրենիքը՝ որ կրօնքն է, իր յուդումնութիւնը եւ ներչնչման դրախտավայրը՝ որ Արարատի սառոտին ծաղկազարդուած Մայր Հայրենիքն է : Ապա իտալերէն լեզուով հակիրճ պատմականը ըրաւ Վարդանանց պատերազմին տուն տուող պատճառները, բնորոշելով զայն որպէս ազգային սրբութեանց, ազատութեան եւ քրիստոնէական իդէալին պաշտպանութեան համար մղուած հերոսամարտ մը :

Հուսկ ուրեմն վիճակիս առաջնորդ Զգօն եպիսկոպոս իր փակմանիսօքին մէջ ըսաւ որ Աւարայրի պատերազմը կը խորհրդանչէ միութիւնը Հայութեան կամքին, իդէալը ու բաղձանքը մեր ժողովուրդին : Մեր ամբողջ պատմութեան մէջ միայն Վարդանանցին տրուած է Հայոց պատերազմ անունը, պատերազմ մը որ տեւեց միայն մէկ օր, որ սակայն մղուեցաւ դիտակցօրէն՝ իմացեալ մահով կերտելու համար ազգին եւ հայրենիքին անմահութիւնը : Հայոց պատմութեան մէջ Վարդանանցը երջանիկ սկզբնաւորութիւն մըն է եւ կը շարունակուի մինչեւ այսօր, վասնզի այն վտանգները եւ աչխարհի հակամարտ ուժերը որոնք այդ ժամանակ կը սպառնային մեզի, կան ու կը մնան ներկայիս ալ : Եւ եթէ կ'ուզենք հետեւիլ անոնց ոդիին, անոնց դաղափարանութեան եւ իդէալին, պէտք է դիտակից ըլլանք մեր ցեղային կրօնական եւ ազդային արժէքներուն, եւ այդ ժամանակ միայն կարելի պիտի ըլլայ մեր դաղութին նոյնութեամբ փոխանցել մեր յաջորդներուն որպէս դի ծաղիկ եւ փառաւորուի Հայաստանը : Սրբազան Հօր պահպանիչէն եաք, Օր· Վարդենեանի ընկերակցութեամբ երգչախումբին երգեց «Տէր կեցոյ»ն, ապա տեղի ունեցաւ ազանդական հիւրասիրութիւնը ի պատիւ այն հայրենակիցներուն որոնց անուան ծօնախմբութիւնը կը զուգադիպէր օրուան ծօնին :

×

Որպէս լրացում հայ ճարտարապետութեան նուիրուած հրապարակային դասախօսութեան մը որ տրուեցաւ Վարդանանց տօնին Միլանոյի Պրերա թանգարանի մէջ, Օր· Վարդենեան հրաւիրուած էր Ֆլորանսի Պարգէլլօ թանգարանի մէջ ներկայացնելու Միլանոյի Պրերա թանգարանի հայկական հաւաքածոն որ կը բաղկանայ 200 ձեռագիրներէ, 1000 հին տպագիրներէ, 1000 նկարներէ եւ 1000 հնադիտական առարկաներէ : Ներկայացումը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 15ին :

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՕՔ ՀՕԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

—o—

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Շնորհակալ եմ ձեր տուած բացատրութենէն, պատասխանեց կինը : Այժմ կրնաք մեկնիլ :

Մաք Լայն իր առաջնորդին հետ դուրս ելաւ ճեղքուածքէն եւ վայրկեան մը եաք հասաւ թաքստոցի մուտքին առջեւ, որ յանկարծ ինքնաբերաբար բացուեցաւ, անչուչտ իր առաջնորդին մէկ աննշմարելի հնարքով եւ երկուքը մէկէն կրցան դուրս ելլել :

Անգլիացին անյապաղութեամբ չնչեց դուրսի զով օդը, դեռնափորի ճնշիչ մթնոլորտէն եաքը : Մուքը կատարելապէս տիրած էր ամէն կողմ եւ պայծառ երկնքին երեսը բիւրաւոր աստղեր կը փայլէին :

— Դուք անչուչտ կրկին պիտի վերադառնաք ձեր ընկերներուն քով, բսաւ Մաք Լայն դինք առաջնորդող երիտասարդին :

— Ոչ, պատասխանեց այս վերջինը, ճամբան մայրի է եւ ձեղի անծանօթ, կ'ուզեմ ձեզ առաջնորդել մինչեւ Սկիւտարի նաւամատոյցը որպէսզի չմոլորիք : Արդէն այլեւս գործ մը չունիմ հոն ու բաց ասոր տակաւին խօսելիքներ ունիմ ձեղի, ինչպէս որ տիկինը յայտնեց քիչ մը առաջ :

— Աւելի լաւ, պոչեց Մաք Լայն ուրախութեամբ, որովհետեւ իրաւունք քիչ մը դժուարութիւն պիտի կրէի ճամբաս դըտնելու համար, ուրեմն երթանք միասին, բայց ի սէր Աստուծոյ, արդեօք կարելի չէ՞ մօտերս ճաչարան մը դտնել··· առտուան ժամը ութէն ի վեր բերանս բան դրած չեմ եւ այժմ ժամը 9ը անցած է :

— Ճաչարան մը դտնելու համար մինչեւ Սկիւտարի նաւամատոյցը քալելու է :

— Երթանք ուրեմն :

Եւ երկուքը միասին մուքին մէջ անհետացան :

ԳԼՈՒԽ Ե·

ԵՐԿՈՒ ԶԵՐԲԵԶՈՒՀԻՆԵՐ

Մեր նախորդ գլխուն մէջ պատմած դէպքերէն երկու օր եաք, կիրակի մը, Ապտիլ Համիտ գոհ եւ գուարթ տրամադրութեան մէջ արթնցաւ արշալոյսին, երբ տակաւին ամէն ոք պառկած էր ընդարմացման մէջ, ի բաց առեալ Սուլթանին ապահովութեան վրայ հսկելու պաշտօն ունեցող անձերէն :

Ապտիլ Համիտ քանի մը օրէ ի վեր դտած էր իր հանդարտութիւնը, թէ մինչեւ չաբաթ մը երեւան պիտի հանէր դաղտնի կազմակերպութիւնը, իրեն յայտ եւ ապահովութիւն ներչնչած էին եւ այժմ ինքն իրեն կը մտածէր թէ ի՞նչ սոսկալի պատիժ պիտի սահմանէր իր հան – դիստը վրդովելու յանդգնող այդ անձերուն համար :

— Այս Անգլիացին եթէ վստահելի հետք մը դտած չըլլար, թեթեւսոքէն այսպիսի յանձնառութեան մը տակ չէր մտներ, կը մտածէր ինքն իրեն· հետեւաբար կրնամ դրեթէ ապահով ըլլալ թէ քանի մը օրէն անձիս ու պետութեանս դէմ դաւաճանող այդ չարագործներէն մէկ քանին եւ դուցէ ամէնքն ալ ձեռք պիտի անցնին··· դիրենք խոստովանցնել ու ամէն բան տեղն ու տեղօք հասկնալէ եաք, վաւա – դոյն միջոցն է այդ անձերը դաղտուկ կերպով խեղդել տալ, որպէսզի խնդիրը չմացուի ու մխքերը չդրդռուին··· նոյն իսկ իրենց դիակները պէտք է անյայտացրնել··· :

Ահա այս տեսակ մտածումներով իր միտքը կը զուարթացնէր Ապտիլ Համիտ առտուն կանուխ արթնցած միջոցին··· :

— Բայց ահա Մաք Լայն պալատին մեկնելէն ի վեր երկու օր անցաւ ու տակաւին իրմէ որեւէ լուր չստացանք, մտածեց յանկարծ, պէտք է որ հասկնանք թէ ի՛նչ կ'ընէ այդ մարդը եւ թէ իր խուզարկութիւնները որքա՛ն յառաջ բացած է··· :

Եւ իր անկողնին քով պատին վրայ գտնուած էլեկտրական զանգակի կոճակին դպաւ :

Խոհոյն դուռը բացուեցաւ եւ պիեները ներկուած ծերունի մը երեւցաւ դրան սեմին, բարեւ բռնած :

— Գնա եւ Իզզէթ փաչան արթնցուր նմանիկապէս ըսէ որ ինծի գայ, հրամայեց :

Մարդը անյայտ եղաւ եւ դնաց կայսերական հրամանը կատարելու :

Իզզէթ փաչա երբ իր սիրոյ քով եկաւ, Ապտիլ Համիտ արդէն վսկ ելած ու հագուած, կը սպասէր :

— Իզզէթ, բսաւ իր սիրականը տեսնելուն պէս, ի՞նչ լուր Մաք Լայնէն··· ահա երկու օր եղաւ որ Ելլսըզէն մեկնեցաւ եւ կենդանութեան նշան չի տար :

— Բայց, վեհափառ, ինք բսաւ որ երկու մեղի պէտք ունենայ՝ անմիջապէս դիպի պիտի ըսէ, քանի որ լուր չառաք, նշանակէ որ առանց մեր օդնութեան պիտի ունենալու իր դործը յառաջ կը տանի :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(90 – Շար·)

խօսութեան իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութիւնը Մարտ 12ի երեկոյեան Հայ Տան մէջ կազմակերպեց մտերմիկ հանդիսաւոր պահ մը, յատկապէս հայ հասարակութեան փոխ. Լոքմէյէլի հետ, որ խանդավառ ելոյթով մը նկարագրեց հայ ճարտարապետութեան մասին, իրեն համար բացառիկ հաճոյք մը նկատելով խօսիլ այդ մասին, որովհետեւ երբ կ'ուսումնասիրէր զանազան ճարտարապետութիւններու չքնաղ յատկութիւնները, կը տեսնէր որ այդ չքնաղին որոշ տեղ մը օզակ մը կը պակսի, եւ չնորհիւ հայկական ճարտարապետութեան կարելի կ'ըլլայ զայն ամբողջացնել։ Հայաստանի մէջ իրենք զբաղած են խանդավառ ընդունելութիւն եւ անդնահատելի օժանդակութիւն հայ ճարտարապետներու կողմէ, ի մասնաւորի փոխ. Մօրուս Հասրաթեանի, Լիպա եւ Սաուոյեանի եւ Արմէն Զարեանի նման մեծ հեղինակութիւններէ։

Յաջորդաբար խօսեցաւ Արմէն Մանուկեան, կատարուած կազմակերպչական աշխատանքներու մասին որոնք ծնունդ տուին հետախուզական արշաւանքին։ Ապա յայտնեց որ իրենց փուռն փափաքն է այդ առաքելութեան արդիւնքները ծանօթացնել լայն շրջանակներու, ինչ որ արդէն կը կատարուի չնորհիւ Իտալահայ Մշակութային Միութեան գործօն մասնակցութեան։ Երեւանի մէջ իրենց ունեցած հանդիպումներու եւ տեսակցութիւնները խանդավառութեամբ ընդունած են համագործակցութեան անհրաժեշտութիւնը մշակութային բոլոր մարզերու մէջ, որ կը նպաստէ փոխադարձ ծանօթացման ջղուտ հայ մշակոյթին։

Վերջին խօսողը եղաւ ճարտարապետ Ալբակօ Նալէլլօ որ մասնաւորապէս չեշտեց թէ իր ուսումնասիրական ճամբոր դութիւններու ընթացքին չատ առիթներ ունեցած է այցելելու միջնադարեան երկիրներ եւ ազնուօրէն հիւրասիրուելու տեղացի ժողովուրդներէն. ինչ որ սա կայն տեսած եւ վայելած է Հայաստանի մէջ, կը զլէ կ'անցնի ամէն երեւակայութիւն ։ Մանաւանդ իրեն համար որ իտալացի մըն է եւ մօտէն չէր ճանչնար հայ ժողովուրդը, Հայաստանի մէջ զտած սրտաբուխ եւ անկեղծ ընդունելութիւնը՝ նոյնիսկ ժողովրդեան ամենահամեստ խաւերուն կողմէ՝ խորապէս յուզած եւ ան ջընջելիօրէն տպաւորած է զինքը։ Շնորհակալութեան խօսք ուղղեց բոլոր անոնց որ Հայաստանի մէջ զօրավիգ հանդիսացան իրենց առաքելութեան յաջողութեան, ինչպէս նաեւ Միլանոյի հայ զդուխին եւ Մշակութային միութեան որոնք կը նպաստեն ձեռք բերուած արդիւնքներու ծանօթացման նուիրուած ձեռնարկներուն ։ Առանց կարոլին են դասախօսութիւններու շարք մը Մոնցայի, Հռոմի, Ֆիրէնցէի եւ Իտալիոյ զլխաւոր քաղաքներուն մէջ. ինչպէս նաեւ յատուկ ցիկային Միլանոյի մէջ տեղի ունենալիք մեծածաւալ ցուցահանդէսը նուիրուած միջնադարեան հայ ճարտարապետութեան, որու մասին պիտի անդրադառնամ յաջորդ թղթակցութեամբ մը։ Կ'իմանամ թէ ճարտարապետ Ալբակօ Յունաստանի Արհեստագիտական Սենեակին կողմէ Ա. թիւնք հրաւիրուած է ներկայ տարուան Ապրիլ 25 – 29, որպէս պաշտօնական ներկայացուցիչ Իտալիոյ, մասնակցելու Ի. Պ. Ի.ի ութերորդ դիտական համագումարին որուն զլխաւոր վիճաբանութեան նիւթն է Հնադարեան եւ Միջնադարեան ամրութիւնները Միջերկրականեան աշխարհամասին մէջ ։ Այդ առթիւ ճարտարապետ Ալբակօ պիտի խօսի Ռորհ. Հայաստանի ամրոց դղեակներու եւ վանքերու մասին ։

×

Մարտ ամսոյ ընթացքին ուրախալի առիթը եւ հաճոյքը ունեցանք ունկնդրելու մեր տաղանդաւոր երգչուհի Լուիզա Պոզապալեանը որ ձիննովայի օփերային կողմէ հրաւիրուած էր առանձնելու Տոնիցա Ալինայի դլխաւոր դերը Մոցարդի Տոն Ժուան օփերային մէջ ։ Լուիզա Պոզապալեան այլեւս տոկուն համբաւի տիրացած միջազգային տարողութեամբ արուեստագիտուհի մըն է, Համպուրկի օփերայի մնայուն մենակատար, ունի տըրամաթիկ բայց նոյն ժամանակ քնարական սոփրանոյի սքանչելի ձայն մը զոր վայելելու առիթն ունեցանք խաղարկու թեան ընթացքին ։ Ճինովայի մէջ մաս նակցեցաւ երեք ներկայացումներու, սըրահը բերնէ բերան լեցուն ունկնդիր հատարակութեամբ որոնք խանդավառօրէն ծափահարեցին զինք մասնաւորաբար ա ռաջին արարուածի Թրիտրին եւ երկրորդ արարուածին իր երկարաչունչ մենակրդին որուն մէջ հանդէս եկաւ հոյակապ մեկ նարանութեամբ եւ խաղարկութեամբ ։ Տեղական մամուլը գնահատական տողեր նուիրեց մեր տաղանդաւոր երգչուհիին

ԿՈՉ

ԲԱՖՖՈՒ ՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԿԱՆՈՒԻՑՈՂ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

Ժողովուրդների քաղաքակրթութեան չափանիշներից մէկը, իրենց մեծ զանակների յիշատակները կանդուն պահելու ձգտման մէջ է կայանում ։

Հայ մեծանուն վիպասան Րաֆֆու ծը – նողներն ու հայրենի տունը, որ դարնուում է Սալմաստի Փայլուկ գիւղում, այժմ աւերակ վիճակում է, ենթակայ մոռացութեան մատնուելու եւ ի սպառ կորսուելու ։

որոնցմէ կը քաղեմ մի քանին ։—

ԶԻՒԹԱՏԻՆՕ.— Տոն Անտայի դերին մէջ, Լուիզա Պոզապալեան յայտնաբերեց հարուստ ձայն մը՝ որ կարող է ուժգին արտայայտութիւններու միացնել նրբադին երանգաւորումներ, լայնաչունչ եւ ծաւալուն՝ ըլլայ միջին թէ բարձր ձայնանիչերուն մէջ ։ Ունեցաւ հեղինակաւոր խաղարկութիւն մը որ ապնուականու թեան դրոշմ մը տուաւ իր անձնաւորած դերին ։

Իվ. ԼԱՎՕՐՕ.— Լուիզա Պոզապալեան, որուն դերը կը կայանար դլխաւորաբար վշտի եւ արհամարանքի արտայայտութեան մէջ, տրամադիր ուժգնութիւն մը տուաւ իր մեկնաբանութեան. եւ ահա հոս է որ իր ձայնը ունի յատակ եւ ջինջ հնչականութիւն, որ կարող է հասնիլ մեծ ծաւալի, լաւագոյնս երեւան եկաւ մասնաւորաբար երկրորդ արարուածի արարին մէջ, ուր՝ թէեւ բաւարար ճկունութիւն չէր յայտնաբերեց, սակայն կարելի չէ նոյն արուեստագէտէն ակնկալել անթերի կատարում մը այդպիսի դժուար դերի եւ այլազան երաժշտական կտորի մը։

Իվ. ՍԿՕԼՕ.— Սոփրաններուն մէջ, Լուիզա Պոզապալեան յայտնաբերեց հոյակապ ձայն մը, որ կը տիրէր իր արտայայտութեան ուժգնութեամբ, ճկունութեամբ եւ ինքնավստահութեամբ ։

Մեր չնորհալի երգչուհին արդէն մեկնեցաւ Մոսկուա ուր հրաւիրուած է Պալշօ՝ Օթելլօ օփերային որպէս դլխաւոր դերակատարուհի ։ Անկէ անցաւ Հայաստան ։ Երեւանի մէջ պիտի մնայ տասը օր եւ բաժիններ պիտի ստանձնէ Օթելլոյի, Տօն Ժուանի, Ֆալսթաֆի մէջ, տալով նաեւ առանձին երկու երգահանդէսներ ։

×

Քաղաքիս համալսարանական ուսանողներէն Պ. Յարութիւն Մանուկեան վայելուն կերպով աւարտած է Միլանոյի Կաթոլիկէ համալսարանի փիլիսոփայական ճիւղը ։ Իր աւարտաճառին նիւթն էր «Հայկական Հարցը՝ Ծագումէն մինչեւ 1914 – 1918ի մեծ պատերազմը» — պատմափիլիսոփայական եւ ընկերաբանական առումով, արժանանալով բարձրագոյն գնահատական նիշին ։

Հ. Բ.

Միշտ վերածնող եւ քաղաքակրթութեան ջահակիր Հայը, չի կարող ան տարբեր մնալ հայկականութեան վերածնող ոդու մարդարէ, հայ տաղանդի բացառիկ մեծութիւն, հայ գրականութեան տիտան եւ անդերազանցուած Հայի՝ Րաֆֆու ծնած, ապրած, չնչած ու մեծացած վայրի նկատմամբ ։ Եւ ահա Թաւրիզի Հայ Մշակութային Արարատ Միութեան ինչպէս նաեւ Թաւրիզի Ռոտոտմ – Գասպար գրադարան – ընթերցարանի վարչութիւնները միասեղ նախաձեռնութիւն են Րաֆֆու Տունը վերակառուցելու գործին ։ Րաֆֆու վերակառուցուած տունը պիտի դառնայ ուխտավայրը բոլոր հայ ոդով ապրող եւ ներշնչուող Հայութեան զաւակների որոնք տարուայ մէկ օրը որ թերեւս յարմարուի Ս. Թադէի ուխտադնացութեան օրերի հետ, այցելելով հայկականութեան բեթլեհէմը ներշնչուին այն ոդով որով ապրեց ու ստեղծագործեց Րաֆֆին ։

Այս աշխատանքը դեկավարելու համար ընտրուած է յատուկ յանձնախումբ հետեւեալ կազմով ·

Ճարտ. Էմիլ Ճակոբեան՝ ատենապետ,
Տօքթ. Գառնիկ Մաչատրեան՝ փոխ – ատենապետ ։
Բուլիկ Բաբայեան$ ատենադպիր ։
Վարուժան Առաքելեան՝ Գանձապահ ։
Սամուէլ Սարուխանեան՝ Թեհրանի ներկայացուցիչ ։

Սկսած նուիրատուութիւնները չարունակում են եւ բոլոր նրանք որոնք կարդացել են Րաֆֆին, հպարտ են Րաֆֆիով եւ իրենց սրտին մօտ են համարում սկսուած աշխատանքը Թող մասնակցեն սոյն հանդանակութեան ով ինչքանով կարող է ։

Նուիրատուութիւնները կարելի է ուղարկել կենտրոնական յանձնախմբի հասցէով ։

ԹԱՒՐԻԶ.— Հայոց Առաջնորդարան Ճարտ. Էմիլ Ճակոբեան կամ Թեհրան — Ալիքի խմբագրութեան եւ Նայիրի գրատան հասցէին Պ. Սամուէլ Սարուխանեան ։

Հանդանակուած դրամները պիտի կենտրոնացուին Թաւրիզի Մելլի Բանկայի յատուկ հաշուում իսկ կատարուած աշխատանքները ինչպէս նաեւ նուիրատուութեան ցանկերը կը յայտարարուին մամուլով ։

Աշխատանքի ծրագիրն է Րաֆֆուի տան սահմաններից բացի, յարակից եկեղեցին եւս իր ընդարձակ բակով, բոլորը մէկ ընդհանուր պատերի մէջ առնել, Րաֆֆու բնակարանը իր առանձին նախկին վիճակով վերակառուցել եւ մնացեալ տարածութիւնը պարտէզի վերածել, որպէսզի այցելուները իջեւանելու տեղ ունենան ։

Թող ամէն հայ ազդային պատուախնդրութիւն համարի անմասն չմնալու այս ծրագրի յաջողութեան գործում ։

ԲԱՖՖՈՒ ՏԱՆ ՎԵՐԱԿԱՆՈՒԹՄԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ըջապրիճ խոր ճամբու մը մէջ տասնեւհինգ թնդանօթ տապալեց, որոնք պահ նորդ ուղեկից չունէին, ոումբերը մինչեւ անգլիական զօրքերու չարքին վրայ տե զացին առանց մեծ զործ տեսնելու, անձրեւն թրջուած հողին մէջ մխուելով եւ տղմային հրալեռներ կազմելէ տարբեր հետեւանք չունենալով, ոումբերը չեխ կը ցայտեցնէին միայն։ Բիրէն պարապ տեղը պրէն լ'Ալէոյի վրայ ցոյց ըրաւ։ իր բոլոր ձիաւորները, որոնք տասնեւհինգ վաշտ էին, գրեթէ չնչուեցան։ Անգլիա – կան բանակին աջ թեւը պէտք եղածին չափ չնեղուեցաւ, ձախ թեւը լաւ յարձակում չկրեց։ Նէյ զարմանալի դիւրիմա – գութեամբ մը առաջին գումարտակին չորս բաժինները փոխանակ ստիճան ստի – ճան բաժնելու, ամէնը մէկ տեղ դումարեց, քանեւհօթը դաս դինուորներ խիտ առ խիտ միանալով եւ երկու հարիւր մարդէ բաղկացած ճակատներ կազմուե – լով թշնամիին ոումբերուն յանձնուեցան եւ սոսկալի ջարդի ենթարկուեցան, յարձակման զօրասիւները խզուեցան, մարտկոց մը յանկարծ երեւան ելլելով, անոնց կուշտը ռմբակոծեց։ Պուրժուա, Տոնչըլօ եւ Տիւրիւթ վտանգուեցան, Քիօ եւ Տգուեցաւ, տեղակալ Վիէօ, բազմաթ – ուեստեան զլորդէն ելած Հերքիւլէս մըն էր, վիրաւորուեցաւ երբ տապարով Հէ Սէնթի դուռը կը խորտակէր առանց հոգ ընելու անգլիական պատնէշէն արձակ – ուած ոումբերուն։ այս պատնէշը Փրնսիվէն Պրիւսէլ տանող ճամբուն անկիւնը զոցած էր։

Մարքոնեէի բաժինը հետեւակ եւ ձիաւոր զօրքէ պաշարուելով, ցորեններուն մէջ պէսթի եւ փաքի հրացաններէն եւ փոնըմոպիլի սուրերէն չարդուեցաւ եւ կոտրեցաւ, եւ իր մարակոցի եօթը թընդանօթներն ալ բեւեռացան։ Սաքս Վէյ – մարի իշխանը Տերլօն կոմսին յարձա – կումները վանելով Ֆրիշմոն եւ Սմոհէնը բռնեց եւ պահեց ։

10ՅրդՏ եւ 45րդ գունդերուն զրօշակները առնուեցան, Կրուչի ուշացաւ, հազար հինգ հարիւր հոգի մէկ ժամէ աւելի նըւազ ժամանակի մէջ Ուկոմոնի մրգաստանին մէջ մեռան, հազար ութ հարիւր հոգի ալ նոյնպէս քանի մը քառորդի մէջ Հէ Սէնթի բլոորտիքը տապալեցան եւ մեռան։

Ատոնք են ահա այն մըրկալի դէպքերը, որոնք պատերազմի իրը մըրկալի ամպեր Նափոլէոնին առջեւէն անցան՝ հաղիւ հազ անոր նայուածքը խոռվելով, բայց առանց արամեցնելու անոր կայսերական դէմքը, որ վստահութեամբ համակուած էր ։

Նափոլէոն սովորութիւն ըրած էր առանց չարժելու նայիլ պատերազմին, մասնաւոր կէտերը թիւ առ թիւ զումարելու կսկիծը չէր զղար. թիւերուն մեծ կարեւորութիւն չէր տար. իր ուզածն էր ամբողջ զումարը, որ է ճակատութիւն. սկիզբներու չեղումէն չէր վրդովեր, վատնդի կը կարծէր թէ ինք պիտի ըլլար վախճանին տէրը. ինքզինքը խնդիրէն դուրս ենթադրելով, համբերել դիտէր, եւ ճակատագրին հետ իրը անոր հաւասարակշիռը կը վարուէր։ Կարծես թէ բախտին կ'ըսէր.— Չես համարձակիր ։

Նափոլէոն կիսովին լոյս եւ կիսովին մութ ըլլալով, կը դղար թէ բարութեան մէջ պաշտպանութիւն եւ չարութեան մէջ թոյլատուութիւն կը գտնէ. Նափոլէոն դիտէր կամ այնպէս կը կարծէր թէ դէպքերը իր ընթացքը չտեսնել կը ձեւացնէին. կրնայ անդամ ըսուիլ թէ իրեն յանցակից – ներն էին անոնք, եւ այսպիսի յանցակից մը ունենալը հին ժամանակի մարդոց պէս անխոցելի է ։

Այլ սակայն մարդ երբ իր եաեւը Պերեզինա, Լէյփցիկ եւ Ֆոնթէնպլօ կ'ունենայ, կարծես թէ ներելի է չվստահիլ Վաթերլոյին։

Երկնից վերը յօնքերու խորհրդաւոր պատատում մը կը տեսնուի ։

Երբ Ուէլինկթըն ետ քաշուեցաւ, Նափոլէոն սարսուռ մը զգաց ։ Տեսաւ որ ղօրքերը յանկարծ Մոն Սէն Ժանի վեհանձնաշարժ վրայէն հեռացան եւ անգլիական բանակին ճակատը աներեւութացաւ։ Անգլիացիները նորէն մէկտեղ կը ժողվուէին, բայց խոյս կուտային։

Կայսրը ձիուն սապանդակներուն վրայ կանդնեցաւ կէս մը։ Աչքերուն մէջ յաղթութեան փայլակը երեւցաւ։

Ուէլինկթըն Սուանէկ անտառին մէջ փակուելով եւ կործանելով Անգլիան վերջնական կերպով Ֆրանսայէն տապալուած կ'ըլլար. Քրէսիէ, Փուաթիէէ, Մալվլաքէի եւ Ռամիյէի վրէժը առնուած կ'ըլլար ։ Մարէնկոյի մարդը՝ Ազինգուրը (*) կը ջնջէր ։

(*) Ագենգուր, փա տը Քալէի գիւղերէն մին էր, ուր Ֆրանսացիք մեծ ջարդ կրած եւ յաղթուած են Անգլիացիներէն 1415ին։

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պասմաճեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Տօնիկեան, Այրի Տիկին Իւզաբեր Եաղուպեան եւ զաւակները Մարի – Լուիզ եւ Արմէն, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Տօնիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Պարոնեան (Լիոն), Օր· Ճիվան Գուլումճեան (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ղազարեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Խաչատուրեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Աբրահամեան եւ զաւակները, Օր· Խաթուն Պասմաճեան (Հալէպ), Այրի Տիկին Անթառամ Մարտիկեան, զաւակները եւ Թոռները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Սէմէրճեան, զաւակները եւ Թոռները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Ներսէս Գալայճեան, զաւակները եւ Թոռները (Հալէպ), Այրի Տիկին Հրանոյշ Ազատեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Սամուէլեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Նադդաչեան, Ազամեան, Ազնաուրեան, Մշմըշեան եւ Եաղուպեան ընտանիքները յաւուր կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրեցեալ մօր, զոգանչին, մեծ մօր, քրոջ, մէջբարոջ, հօրեղբօր կնոջ, ազգականին եւ խնամիին՝

ԱՃԻՒ ՏԻԿ· ՄԱՐԻԱՄ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գուլումճեան, Անտիոքցի)

մահը, որ պատահեցաւ 30 Մարտ, 1968, 90 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ապրիլ 2, երեքշաբթի օր ժամը 16·15ին, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին (15 Բիւ ժան Կուժօն), ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ – Փարիզիէնի գե – րեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն, ներկայս իբր այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Վահագն Իշդալացեան, Օր· Օր· Լօրա եւ Լիտիա Իշդալացեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ (Ապրիլ 7), Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԱՀԱԳՆ ԻՇԴԱԼԱՑԵԱՆԻ

մահուան Դ· տարեդարձին առթիւ։

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախորը· Հայր· Միութեան Ֆրանսայի չրջանի Կեդր· վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Կ· Կարոյեանի, իր զաւակներուն ու թոռներուն եւ իրենց բոլոր ընտանեքներուն պարագաներուն, իրենց ամուսնին, հօր եւ մեծ հօր Կիրակոս Կարոյեանի (Վալանս) մահուան առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ողբ· ճարտարապետ Փիէռ Պապիկեանի (Իտալիա) յիշատակին, Տէր եւ Տիկ· Յարութիւն Տամլամեան կը նուիրեն 50 Ֆրանք կարմիր Խաչին, 50 Ֆր· Կապոյտ Խաչին։ (Մտանալ «Յառաջ»էն)։

×

Ողբ· ճարտարապետ Փիէռ Պապիկեանի (Իտալիա) յիշատակին Այրի Տիկին Ազնիւ Տամլամեան եւ զաւակները կը նուիրեն 100 Ֆր· Կարմիր Խաչին, 100 Ֆրանք Կապ· Խաչին։ (Մտանալ «Յառաջ»էն)։

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին, Սալ Կավօ։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկայ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաճեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի։

ՄԱՅԻՍ 28 Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը մօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք։

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Վալանտի եւ չրջակայից Ազգ· Միութիւնը, սիրով կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը, անխտիր ներկայ ըլլալ, այս բացառիկ երեկոյթին, որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 3, Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Վալանտի Պետ· Թատրոնին մէջ։

Հովանաւորութեամբ Ազգ· Միութեան։ Ի պատիւ մեծատաղանդ բանաստեղծուհի

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ

եւ ժողովրդական դերասանուհի

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժինն կը մասնակցի՝

ԿՈՒՆՑԿ ճուագախումբը

Մուտքը ազատ է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները։—

Գր· Տօրումեան, իւղաչին եկեղեցւոյս, տասը եւ Պօմոնի Աղքատաց տասը։ Տիկ· Ա· Քիւրկլեան իւղաչին քսան։ Տիկին Ա· Կուտաւուեան իւղաչին տասը, նուէր՝ հինգ։ Տիկին Վ· Անկիսեան եկեղեցիին 30, Յ· Զաքարեան Աղքատաց տասը։ Հ· Ոնճեան եկեղեցիին հինգ, Աղքատաց հինգ։ Ղ· Տէրտէրեան իւղաչին հինգ։ Վ· Տէր-Վարդանեան իւղաչին տասը։ Բ· Սիլհեան եկեղեցիին 15, Տիկ· Ս· Թէրզեան եկեղեցիին՝ հինգ։ Այրի Տիկին Ն· Մանասեան եկեղեցիին տասը, Աղքատաց 15։ Տէր եւ Տիկին Ա· Հրաչեան իւղաչին քսան, Կապ· Խաչին 15 եւ Աղքատաց 15։ Տէր եւ Տիկին Վ· Գամպէրեան եկեղեցիին տասը եւ Աղքատաց տասը։ Ա· Եօթնեղբայրեան Զօրհնէքի կնքահայրութեան քսան։ Տէր եւ Տիկին Յ· Քիւրտօղլեան իւղաչին տասը։ Տիկին Ս· Գասպասեան իւղաչին տասը եւ Աղքատաց տասը։ Տիկին Զ· Փափազեան իւղաչին տասը։ Այրի Տիկին Ե· Թրիկեան իւղաչին տասը։ Այրի Տիկ· Սապապալեան եկեղեցիին 10։ Օր· Ա· Արզումանեան եւ եղբայրը եկեղեցւոյ կը նուիրեն 150, դրամալի պնման համար եւ իրրեւ իւղաչին հինգ։ Այրի Տիկին Վ· Դաբրիճեան իւղաչին տասը, Աղքատաց տասը։ Ողբ· Միհրան Խաչատուրեանի մահուան առթիւ։— Հ· Մարեան եկեղեցիին տասը, Ռամգիկներու Բարեկ· Միութեան 50։ Ի· Արզումանեան եկեղեցիին տասը։ Հ· Գրիգորեան Կապ· Խաչի դպրոցին քսան։ Ողբ· Միհրան Խաչատուրեանի մահուան առթիւ։— Ա· Խաչատրեանի եկեղեցիին քսան, Մարսէյլի Կապ· Խաչին քսան։ Նախկին Կամ· եւ Ռազ· Բարեկ· Միութիւնը՝ եկեղեցիին տասը։ Յ· Պապաեէկիւեան Ռամգիկ-Միութեան տասը։ Վ· Միսթիք Ռազ· Միութեան տասը։ Վ· Եղոյեանեան եկեղեցիին քսան Ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայ հասարակութեան բուռն փափաքին վրայ անդամ մը եւս, Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդը պիտի ներկայացնէ՝

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ

(Ա· Ահարոնեան)

Այս Հինգշաբթի, Ապրիլ 4, ժամը 20·30ին, Պօմոնի Ս· Սահակ – Մեսրոպ սրահը։ Մուտք 5 Ֆրանք

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

Իզմիրի եւ շրջանիներու Հայր· Միութեան կողմէ, կիրակի, Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք ժամը 4էն սկսեալ, ժան կուժօն փողոց, թիւ 8, Տէ Սանթրօ սրահներուն մէջ։

Կը նախագահէ՝ Պ· ՋԱՏԻԿ ԽԱՆՋԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Նուագախումբ ՏԻՏԻՃԵԱՆ

Կ'երգէ Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, վը – կայեալ Հայաստանի Երաժշտանոցէն։

Ջանադան անակնկալներ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
– ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ –

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ապրիլ 7, ժամը 17·30ին

SALLE PLEYEL, 252 Fbg. Saint-Honoré — Métro Ternes

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱՀԱՒԻՄԲ

Ընկերակցութեամբ՝ Orchestre Philharmonique d'Ile-de-France

Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Նոյն նուագախումբով, զոր կը դեկավարէ՝

RENE-PERRE CHOUTEAU

եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Concerto pour piano de Katchatrian et Fantaisie Hongroise de Liszt

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի եւ Սիփան – Կոմիտասի անդամներէն եւ սրահը։ Գին 25, 22, 20, 15 եւ 8 Ֆրանք

GRANDE SURPRISE-PARTY

Կազմակերպուած Փարիզի Հաճնոյ Հայր· Միութեան երիտասարդաց կոչ – մէ, տեղի պիտի ունենայ 7 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 18էն 23, Մշա – կոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, Փարիզ 9։

Հայկական նուագախումբ, անակնկալ – ներ, երիտասարդական մթնոլորտ, ճոխ պիւֆէ։

ATTRACTIONS...

AMBIANCE...

JEUNESSE...

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑԻ ծննդեան 70ամեակի երեկոյթ, Մարսէյլի մէջ Ապրիլ 27ին, Շաբաթ երեկոյ Օթէլ Սէվլանտիսի սրահներուն մէջ։ Մանրամասնութիւնները յետագային։

×

Տրապիզոնի Նահանգի Հայր· Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Ճունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ։

×

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ
ԱՊՐԻԼ 25ԻՆ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

×

Հ· Մ· Ը· Մ·ի յիսնամեակը մեծ պատրաստութեամբ կը մօնուի Մարսէյլի մէջ, Ճունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին (Հոդեգալուստի մօնին)։

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ· Կ· Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ· Տան սրահը։

×

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մայիս 5ին։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր· Միութեան կեդր· Վարչութիւնը կը պատրաստուի մօնակատարելու Վասպուրականի Ճաղիկական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը։ Մեծ պատրաստութեամբ։ 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ։

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 28ին։

×

Թատերական ներկայացում, կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն· Միութեան կողմէ, 14 Մայիս, Երեքշաբթի գիշեր, Թէաթը Տէ ղ'Ա։

Մանրամասնութիւնները յայտնուելիք։

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն· Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կուանտ Օթէլի մէջ։ Մանրամասնութիւնները յայտնուելիք։

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԻԻԼ.—Հ· Յ· Դ· Արզութեան խումբի ժողովը Շբ·, (Ապրիլ 6) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շբջ· կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Գրադարանը որ կը գտնուի եկեղեցւոյ գետնայարկը, բաց է հասարակութեան ամէն կիրակի առաւօտ, ժամը 10էն 12։

ՎԻՊԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

– ՋԱՏԻԿԻՆ –

ԵՐԵՔ ՕՐ

ԱՊՐԻԼ 13Էն 15

Լիւքս Օթոմառով

Հաւաքուիլ Ապրիլ 13ին, Շաբաթ առաւօտ ժամը 7ին Շաթօ տը Վէնսէն, Քափէ Թերմինիւսին առջեւ։ Մեկնում 7·30ին դէպի Գերմանիա։ Յերեկոան ճաշ՝ Վերաէօն։ Ժամանում Թրէվ, քաղաքին այցելութիւն, Լիրիկուան ճաշ, պանդոկ։ Երեկոն ազատ է։

ԿԻՐԱԿԻ, Ապրիլ 14, մեկնում դէպի Պինկըն, հանրածանօթ իր կամուրջով։ Երկուեւկէս ժամ պտոյտ նաւով Հռենոսի վրայ։ Տեսարժան վայրեր, հէքեաթային Լորելայը եւ ժամանում՝ Պուխարա, որ տեղի կ'ունենայ յերեկուան ճաշը։

Ճամբորդութիւնը կը չարունակուի դէպի Քոպլանց, քաղաքին այցելութեան համար, վերադարձ դէպի Թրէվ։ Ճաշ եւ պանդոկ։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեկնում Լիւքսամպուրկ, այցելութիւն քաղաքին։ Ճամբորդութիւնը կը չարունակուի դէպի Մէց, Լոռէնի մայրաքաղաքը։ Ճաշ, պատմեկնում դէպի Ռէմս, երեկոյեան ժամը 8ին մօտ, ժամանում Փարիզ։

Մասնակցութիւն 168 ֆր· առանց տարեկան սակը՝ 20 ֆրանք։

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ժամանակ ինքնութեան Ազգ· Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ Թիթր տը Վոյաժ օտարներուն համար։

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19։

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
3
ԱՊՐԻԼ
MERCREDI
3 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11178 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.178

ՕՐՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱՊ

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Գ.

Հարազատօրէն տուինք ամփոփ պատկերը Սփիւռհահայութեան հետ Մշակոյթային կապի Մարտ վեցի լիազումար ժողովին :

Ի՞նչ կը նշանակէ սփիւռհահայութիւն : Կապի կոմիտէի նախագահ Վարդգէս Համազասպեանի համար սփիւռքահայութիւնը խիստ տարմանատիպ իմաստ մը ունի : Կը ներկայացնէ միայն փոքրամասնութիւն մը :

Ըստ իրեն, սփիւռքի մէջ կան միայն առաջադիմական կուսակցութիւններ եւ մշակութային միութիւններ, առաջադիմական լրագրողներ, գրողներ եւ արուեստագէտներ, առաջադիմական մշակութային ու հասարակական գործիչներ :

Ուրիշ Հայութիւն չկայ սփիւռքի մէջ : Առաջադիմական մակդիրին չարժանացողները Հայ չեն : Զանգառելի յետադիմականներ են ... : Առաջադիմական կազմակերպութիւններն ու անհատները են, որ դեր կը կատարեն եղեր «ազգապահպանման գործում» : Անշուշտ միւսները, ոչ-առաջադիմականները, լծուած են ընդհակառակը Հայութիւնը օտարացնելու եւ ձուլելու աշխատանքին ... :

Մանաւանդ սա՛ Դաշնակցականները :

Համազասպեան եւ ընկերները քանի մը տարի առաջ եկան Ֆրանսա եւ իրենց աչքերով տեսան թէ որոնք էին ազգապահպանման համար դեր կատարող կազմակերպութիւնները ու անհատները :

Տեղեկացան թէ որ կուսակցութիւնն է, որ իր ճեմարաններով, դպրոցներով, մամուլով, երիտասարդական, մշակութային, մարզական, կանացի, քաղաքական եւ այլ կազմակերպութիւններով առնչակարգ դիրքեր զբաւած է սփիւռքի մէջ՝ Իրանէն, Սուրիա – Լիբանանէն, Եգիպտոսէն ու Կիպրոսէն մինչեւ Յունաստան, Ֆրանսայէն մինչեւ զոյգ Ամերիկաները, ու մինչեւ Աւստրալիա :

Փարիզի մէջ Վարդգէս Համազասպեան, Էդ. Թոփճեան եւ Սերօ Ղանդոստան հրապարակային հաւաքոյթի մը ընթացքին հայրենասիրական դեղեցիկ ճառեր խօսեցան :

Իրենցմէ մէկը ըսաւ թէ դաղութի բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչներուն հետ տեսնուած են :

Ու երբ հաւաքոյթէն ետք դիտել տուինք Պ. Համազասպեանի թէ սխալ էր իր ընկերոջ հաւաստումը եւ թէ մարդիկ կային իրենց չուրջ — «առաջադիմական» պահպանները —, որոնք թոյլ չէին տուած Սերօ Ղանդոստանին դաշնակցականները մոռնեցնելու, կապի նախագահը բեմօրէն յայտնեց թէ ինք ուզած էր տեսնել բոլորին հետ եւ տեղեակ չէր Ղանդոստանի դէմ դրուած արգելքին :

Սիրլա Կապուտիկեան աւելի երկար տարեցաւ սփիւռքի մէջ եւ մօտէն տեսաւ Դաշնակցութեան կատարած հայրենասիրական աշխատանքները, մասնաւորաբար Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ : Տեսաւ թէ ինչպէս Պէյրութի Համազգայինի ճեմարանին մէջ կրակուրց երիտասարդներ եկեր էին լսելու պինքը :

Բանասիրական ուսումնասիրութիւններու հեղինակ Վահագն Տէր-Յակոբեան Դաշնակցութեան Մշակութային հիմնարկութիւնները եւ ճառ խօսելու Դաշնակցականներու սրահին մէջ :

Կանոնաւորաբար կը հետեւինք կապի կոմիտէի պրպ հրատարակութեանց, Հայրենիքի Ձայն չարաթաթերթին եւ Սով. Հայաստան ամսագրին : Ձենք տեսած երբեք, որ օր մը օրանց յօդուած մը արտատպուած ըլլայ անոնց մէջ Դաշնակցական որեւէ թերթէ : Մինչդեռ բազմաթիւ դրութիւններ լոյս կը տեսնեն Դաշնակցական մամուլին մէջ ի նպաստ ներ-դաղթի եւ ազգապահպանման :

Առաջադիմական — իմա՛ հակադաշնակցական — թերթերու դրածները պատուոյ տեղը կը դրաւեն Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային կապի Կոմիտէի պաշտօնաթերթերուն մէջ :

Ինչո՞ւ այս նեղմիտ խտրականութիւնը :

Ինչո՞ւ այս երկու չափն ու երկու կշիռը :

Մինչեւ ե՞րբ Դաշնակցութեան մղձաւանջը պիտի հալածէ Երեւանի համայնավար պատասխանատու վարիչները :

Նոր չրջանի սեմին կը սպասենք, որ Համազասպեանները աւելի լայնախոհ ըլլան եւ փոխեն իրենց սխալ քաղաքականութիւնը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃՈՆՍԸՆԻ ՃԱՌԷՆ ԵՏՔ

ՀԱՆՕՑ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՉԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՐ

Շշմեցուցիչ լուրէն հաք ամէն ոք կը սպասէ արդիւնքին : Արդարեւ երբեք Ամերիկա այսքան զիչում չէր ըրած Հանոյի եւ այսքան չերմ հրաւէր չէր կարդացած խաղաղութեան համար :

Դժուար է անչուշտ մեկնել Ճոնսընի ճառը : Եթէ չտեր անկեղծօրէն կը հաւատան որ, Ճոնսըն, հասկնալով Վիէթնամի պատերազմին առանց արդիւնքի վնասը, խաղաղութիւն կ'ուզէ, կան նաեւ ուրիչներ որոնք ընտրական խաղ մը կը նկատեն բոլոր ըսածները :

Ճոնսընն չատ յստակ էր սակայն, ինչ կը վերաբերի Վիէթնամի պատերազմին : Կը յայտնէր թէ իր անձնական ներկայացուցիչը նշանակած է դեսպան Էվըրէլ Հարիմըն, որեւէ խօսակցութեան համար, Վիէթնամի չուրջ ու իսկական կոչ մը կ'ընէր ըսելով .— «Կոչ կ'ընեմ նախագահ Հօ Շի Մինհի որ դրական եւ նպաստաւոր կերպով պատասխանէ խաղաղութեան այս նոր քայլին : Բայց եթէ հաչտութիւնը անմիջապէս չհասնի բանակցութեանց մի-ջոցաւ, կը հասնի երբ Հանոյ հասկնայ որ մեր հաւաքական վճռականութիւնը անխորտակելի է եւ մեր ուժը՝ անպարտելի է » :

Ճոնսընն կ'ուզէ որ Հանոյի կառավարութիւնը ոչ մէկ կասկած ունենայ իրենց մտադրութեանց մասին :

Այս ճառէն հաք, կը սպասուի անչուշտ որ Հանոյ պատասխանէ : Հաւանական չէ սակայն որ Հանոյի պատասխանը անմիջական ըլլայ : Ներկայիս Ֆրանսական Արտաքին Նախարարութիւնն է որ փարի-զի հիւսիսային Վիէթնամի ներկայացուցիչին յանձնած է Ուոշինկթընի խաղաղութեան առաջարկները, այսինքն Ճոնսընի ճառին բնագիրը : Միւս կողմէ առաջարկուած է Կոսիկինի որ նախաձեռնարկ ըլլայ Ժընեւի նոր ժողով մը հրաւիրելու :

Հանոյի դիրքը բաւական դժուար է : Հօ Շի Մինհ կրնայ մտածել թէ ի՞նչ բանի կը ծառայէ բանակցիլ մարդու մը հետ, որ քանի մը ամիսէն պարզ քաղաքացի մը պիտի դառնայ : Բայց ապահով չէ թէ ժամանակը անպայման Հանոյի համար կ'աշխատի : Եթէ Միացեալ Նահանգները տեսնեն թէ մօտ ապագայի մը իրենց առաջարկները արդիւնք չեն տար, կրնան վերսկսիլ պատերազմը աւելի սաստիկ կերպով եւ անխնայ ռմբակոծութիւններ – րով : Մանաւանդ որ հրահանգելով հան – դերձ ռմբակոծութիւններու դադրեցումը որոշ չրջաններու վրայ, Ճոնսընն կը պատրաստուի 13 հազար նոր զինուոր ղրկել Վիէթնամ :

× Ճոնսըն Ուոշինկթընի հրաւիրած է հարաւային Վիէթնամի նախագահը՝ Թիէօ, որ անչուշտ չատ պահ պիտի չէ ըլլայ Ճոնսընի նոր դիրքէն :

× Խորհրդային չրջանակներու մէջ ո – րոշ թերահաւատութիւն կայ ինչ կը վե – րաբերի ռմբակոծութեանց դադրեցման եւ խաղ մը կը նկատուի Ճոնսընի կողմէ, իր թեկնածութիւնը չդնելը : «Թաս» դործակալութիւնը կը չեշտէ .— «Նախագահը չյայտարարեց թռիչքներու դադրեցման պայմանաժամը : Մերժելով բոլորովին դադրեցնել հիւսիսային Վիէթնամի բարբարոս ռմբակոծութիւնները, Միացեալ Նահանգները կը չարունակեն վիտակցօրէն անդիտանալ Հանոյի կառավարութեան եւ համաչխարհային հանրային կարծիքին օրինաւոր պահանջները » :

« Պրաւդա» Երեքչաբթի առաւօտ Ճոնսընի յայտարարութիւնները կուտար առանց որեւէ մեկնութեան :

× Անգլիա կը փորձէ դիւրացնել չը – փումները հակառակորդ կողմերու միջեւ : Խորհրդակցութիւններ կը կատարուին արդէն Մոսկուայի մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Պելճիոն ընտրութիւնները լուծում մը չբերին քաղաքական տագնապին, որու հիմը կը կազմէր լեզուական հարցը : Ներկայիս երեսփոխան. ժողովը հետեւեալ պատկերը կը պարզէ իր նորընտիր 212 երեսփոխաններով .— Քրիստոնեայ – ընկերային 69 (պակասած 8), ընկերվարական 59 (պակասած 5), ազատական 47 (– 1), համայնավար 5 (–1), Ֆոլքսիւնի 20 (+8), Ֆրանքոֆոն 12 (+7) : Ծերա – կոյտին պատկերը դրեթէ նոյնն է ընկե – րային – քրիստոնեայ 35 (–9), ընկերվարական 35 (+4), ազատական 22 (–2), համայնավար 2 (+1), Ֆոլքսիւնի 8 (+4), Ֆրանքոֆոն 6 (+5) : Նախկին վարչապետ Վանդէն Պոյնանդի անձնական յաղթութիւնը կրնայ մղել թագաւորը որ անոր յանձնէ կառավարութեան մը կազ – մութեան փորձը , բայց եւ այնպէս երեք կուսակցութիւններու համաձայնութեամբ է միայն որ կարելի կ'ըլլայ ձեւ մը գտնել կամ ի մօտոյ կրկին երթալ քուէարկել :

Պէյրութին հասած լուրերու համա – ձայն կիրակի օր , ընտրութեանց Բ. չրջանին առչեւ, արձնալի բախումներ տեղի ունեցած են : Ամէնէն բուռն միջադէպերը տեղի ունեցած են Զահլէ : Ներքին նախարարը մերժեց վաւերացնել կիրակի օրուան ընտրութիւնները երկու չրջաններու մէջ :

Նահագահ Ճոնսըն Գերմանիոյ ամերիկեան դեսպան նչանակեց Քապոթ Լոճ, Սայկոնի նախկին դեսպանը :

Զեհոսլովաքիոց համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին լիակատար նիստին առչեւ, Տուպչէք յայտարարեց թէ նոր կազմուելիք կառավարութիւնը ոչ մէկ հակահամայնավարութեան պիտի հանդուրժէ, որ կրնայ յայտնուիլ «ընկերվարական ժողովրդավարականացման» պիտակին տակ : Միչա խորհրդաւոր կը մնայ Բարձրագոյն Ատեանի նախագահ Բրեստանսկիի անհետացումի հինդչաբթի ի վեր : Այդ օրը թաքսի մը առած է Պապքէ երթալու համար, փեչտային 22 քիլոմեթր եւ ձեռքը ծանր պայուսակ մը ունէր թղթածրարներով Սթալինեան մաքրագործումներու զոհերուն , որոնց վերահաստատումը կը պահանջուի այսօր :

Իսրայէլի եւ Սուրիոյ միջեւ է այս

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

— * —

Վեհափառ Հայրապետի բարձր նախագահութեան ներքոյ, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը Ուրբաթ , փետրուարի 9ին , մասնաւոր նիստ գումարելով յետ խոր – հրդակցութեան որոշեց :

1.— Խնդրել Վեհափառ Հայրապետին օրհնելու Սրբալոյս Միւռոն Ս. Ջմիածնի Մայր Տաճարում, ըստ կանոնաց Հայաս – տանեայց եկեղեցւոյ, յառաջիկայ տարի, 1969 թուականի Հոկտեմբերի 5ին, կիրակի օրը, ի մխիթարութիւն Հայ հաւատացեալ ժողովրդի :

2.— Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի ծննդեան 60ամեակը եւ գահակալութեան 14րդ տարեդարձը հանդիսութեամբ նչել նոյնպէս 1969 թուականի Հոկտեմբերի 5ին, կիրակի օրը :

3.— Այս որոշման մասին հաղորդել նուիրապետական Աթոռներին, թեմերին, ազգային եկեղեցական մարմիններին պաշտօնական գրութիւններով եւ մամուլի միջոցով :

4.— Միւռոնօրհնէքի եւ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի ծննդեան 60ամեակի հանդիսութիւններին հրաւիրել ինչպէս ներքին թեմերից, նոյնպէս եւ ըմ – փիւռքի թեմերից հոգեւորական եւ աշխարհական ներկայացուցիչներ :

5.— Այս հանդիսութիւնների առթիւ հրատարակել Վեհափառ Հայրապետի կոնդակների եւ քարոզների ժողովածու :

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

×

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Վազգէն Ա. Վեհափառ Հայրապետ, հրաւէրով Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Հայոց Թեմակալ Առաջնորդի, պիտի նախագահի Նիւ Եորքի Նորակառոյց Մայր Տաճարի օծման արարողութիւններին Ապրիլի 28ին եւ ապա իր Հայրապետական օրհնութիւնները պիտի բաչխի Մ. Նահանգաց եւ Գանատայի Հայոց Թեմերի մի չարք եկեղեցական համայնքներին :

Վեհափառ Հայրապետը, իր ճանապարհի վրայ դէպի Մ. Նահանգներ, հրաւիրուած Վիէննայի Հայոց եկեղեցական համայնքի վարչութեան, պիտի կատարի օծումը Վիէննայի Հայոց նորակառոյց Ս. Հռիփսիմէ եկեղեցւոյն Ապրիլի 21ին :

Նորին Սրբութիւնը, Ցունիսի 15ից յետոյ իր ուղեւորութիւնը պիտի չարունակի դէպի Հարաւային Ամերիկա, հրաւիրուած Հարաւ. Ամերիկայի Հայրապետական պատուիրակին եւ Արժանթինի Հայոց եկեղեցական կեդրոնական վարչութեան, իր օրհնութիւնը տանելու համար նաեւ այդ չրջանի իր հոգեւոր զաւակներին :

Սոյն ուղեւորութեան ընթացքին, Նորին Սրբութեան պիտի ուղեկցին Գերչ. Տ. Կոմիտաս Եպս. Տէր – Ստեփանեան , Առաջնորդ Թեմին Հայոց Վրաստանի , Հոգչ. Տ. Ներսէս Ծ. Վրդ. Պողոսալեան, տեսուչ հոգեւոր ճեմարանի եւ Պ. Աբեղայ Թուն Հատիսեան՝ խմբագիր «Էջմիածին» ամսագրի :

Վեհափառ Հայրապետը իր չքախմբով կը մեկնի Ապրիլի 16ին եւ կը վերադառնայ Մայր Աթոռ Ցուլիս ամսի կէսերին :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

անդամ որ ծանր միջադէպ մը պատահած է : երկու մեռեալ կայ եւ մէկ վիրաւոր : Մեռնողներէն մէկը՝ արաբ է, միւս երկուքը իսրայէլցի : Միւս կողմէ Սամանէն կը հաղորդուի թէ Հիւսէյն Գահիրէ կ'երթայ Նասրը տեսնելու :

ՎԱՆ

Հին եւ նոր երկիրներէն ոչ մէկը ունեցած է այնքան մեծ թիւով մայրաքաղաքներ, որքան ունեցած է Հայաստան : Ա. – բեւելքի եւ Արեւմուտքի սահմանագլուխին վրայ գտնուելով, Հայաստան զարեր շարունակ զարճած էր ռազմական բախումներու թատերավայրը, երկարատեւ պատերազմներու ասպարէզ : Արտաքին վտանգներու հարկադրանքով, երկրին մայրաքաղաքը մէկ կրած է փոփոխութիւն : Առանց հաշուելու մայրաքաղաքի արժէք ունեցող ժամանակաւոր թագաւորանիստ կեդրոնները եւ փոքր իշխանապետութիւններու վայրերը, ինչպէս նաեւ Փոքր Հայքի, Ծոփքի եւ Կիլիկիայի հայկական թագաւորութիւններու մայրաքաղաքները (Անտիոք, Լոռէ, Աղթամար, Կապան , Սիս եւայլն), Հայաստան ունեցած է 12 մայրաքաղաք : Ահա Հայոց մայրաքաղաքներու երկար շարքը՝ Վան, Արմաւիր, Երուանդաշատ, Արտաշատ , Տիգրանակերտ, Վաղարշապատ, Արշակաւան, Դուին, Բագարան, Երազդաորս , Կարս, Անի, Երեւան : Ահա թէ ինչու ո – տար հեղինակներ հայոստանը կոչած են «թափառող մայրաքաղաքներու երկիր» :

Բագարանէն եւ Երազդաորսէն զատ, մեր միւս մայրաքաղաքները եղած են մեծ քաղաքներ, որոնք կարեւոր դեր խաղացած են մեր քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային կեանքին մէջ :

Վանը հայկական պետականութեան շրջանին երբեք մայրաքաղաք եղած չէ՝ համապետական իմաստով : Միայն որոշ ժամանակ մը եղած է Վասպուրականի Արծրունեաց թագաւորութեան մայրաքաղաքը : Նախահայկական շրջանին Վան հայկական լեռնաշխարհի մէջ (պատմական Հայոստան) կազմաւորուած հայկական (Նայիրեան) ցեղերու առաջին պետութեան՝ Ուրարտուի մայրաքաղաքն էր :

Քաղաքը հիմնադրուած է Ք. Ա. 9րդ դարու կիսուն : Այդ ժամանակաշրջանին կը կոչուէր Տուշպա : Յետագային Տուշպա անունը Տոսպ ձեւով անցած է շրջանի դաւառին եւ Վանայ Լիճին (որ Տոսպէն զատ ունեցած է բազմաթիւ ուրիշ անուններ՝ Բզնունեաց ծով, Աղթամարի լիճ , Ալաթի լիճ եւայլն), իսկ քաղաքը ուրարտական պետութեան կեդրոնական շրջանի՝ Բիայնայի երկրին անունով Հայերը կոչած են Վան : Այս անունը ուղղակի կը համարին Բիայնայի հայկական տարածութիւնները եւ կը նշանակէ «ապրելու տեղ», «բնակավայր», «բնակութեան տեղ» : Այդ պատճառով ալ «Վան» բառին զուգորդութեամբ Հայոստանի մէջ մէջ տեղ եկած են բազմաթիւ բնակավայրերու անուններ (երուանդ – ա – Վան, Արշակ – ա – վան, Զարեհ – ա վան, Նախճա–ա–վան, Վանէ–վան եւայլն) :

Վան քաղաքը կը գտնուի Վանի լիճին արեւելքը, լճափէն քանի մը քիլոմեթր հեռու : Քաղաքը լիճին հետ կը կապուի Աւանց դիւղին միջոցով, որ քաղաքին նաւահանգիստն է եւ կը գտնուի լճափին : Քաղաքը կը գտնուի հարթավայրի մը մէջ, կլիման չոր եւ տաք է : Ունի սակաւ հողեր եւ փարթամ այդիներ : Քաղաքին կէսը թաղուած է այդիներու մէջ, այդ թաղամասը մինչեւ վերջերս ծանօթ էր Այգեստան անունով : Կեդրոնական մասին մէջ վեր կը խոյանայ վեհաճիւղ – ժայռ մը, որուն վրայ պետերուած էր ուրարտական միջնաբերդը : Քաղաքին դէպի արեւելք, կը բարձրանայ Վարագայ լեռը իր համանուն երկու վանքերով, որոնք իրենց դպրոցներով եւ մատենադարաններով ծանօթ եղած են դարեր շարունակ, եւ որոնք կը կոչուէին Հին եւ Նոր Վարագայ վանքեր : Ասոնց աւերակները դոյութիւն ունին մինչեւ այսօր :

Վանը (Տուշպա) աշխարհի ամէնէն հին քաղաքներէն մէկն է, եւ դոյութիւն ունի մինչեւ այսօր : Ուրարտուի թագաւորները իրենց հռչակաւոր մայրաքաղաքը կառուցած են նկատի առնելով անոր նպաստաւոր դիրքը՝ քաղաքական, ռազմական , տնտեսական դեռնի վրայ : Կը գտնուէր Ուրարտուի ընդարձակ պետութեան ճիշդ կեդրոնը եւ կրնար այն առեղնուան պայմաններուն համապատասխան կապ մը պահել պետութեան բոլոր շրջաններուն հետ : Քաղաքը արեւմուտքէն կը պաշտպանուի Վանի լիճով , հարաւէն՝ հայկական Տաւրոսով : Ամէն գատ, քաղաքին կեդրոնը գտնուող վեռը, որ իշխող դիրք մը ունէր շրջապատին վրայ, բնական մեծ ամրութիւն մըն էր եւ անառիկ էր այն ժամանակուան բանակներուն համար : Ուրարտացիները այստեղ կառուցած էին իրենց հռչակաւոր մայրաքաղաքին ժայռափոր միջնաբերդը, որ ունէր վիմափոր ղօրանոցներ, ղինանոցներ, պահեստներ , ախոռներ, դիտակէտեր , բաւական ընդարձակ հրապարակներ : Բերդը ունէր նաեւ իր պարիսպները : Վանը , այսպիսով , հին աշխարհի անառիկ քաղաքներէն մէկն էր :

Քաղաքը 9 – 6րդ դարերուն (Ք. Ա.) կը գտնուէր Ուրմիոյ լիճի աւազանէն դէպի Արածանիի աւազանը եւ Արեւելեան Տիգրիսի աւազանէն դէպի հիւսիս տանող կարեւոր ճամբաներու եզրին : Ամէն գատ, կրնար նաւարկութեան միջոցով կապուիլ լիճին չուրջը գտնուղ շրջաններուն եւ քաղաքներուն հետ : Ուրարտական ժամանակշրջանին իսկ քաղաքը արհեստագործութեան մեծ կեդրոն մը գարձած էր : Արդարեւ զարգացած էին մետաղամշակութիւնը, դինագործութիւնը, կաւագործութիւնը, քարտաշութիւնը, մանածագործութիւնը, ջուլհակութիւնը եւայլն : Վանի մետաղագործութեան զարգացման մեծապէս կը նպաստէր բնական հումի նիւթերուն՝ անագի (քաղաքին հարաւը), երկաթի եւ կապարի (լիճին հարաւային ափերուն), պղինձի եւ գունաւոր այլ մետաղներու առատութիւնը պետութեան գանազան շրջաններուն մէջ :

Առեւտուրը եւ արհեստները ուրարտացիներուն մայրաքաղաքին անտեսութեան հիմնական ճիւղերն էին : Ժողովուրդը կը զբաղէր նաեւ այգեգործութեամբ , հովիտներու եւ ճկնորսութեամբ :

Հոս առանց արուեստական ոռոգման կարելի չէր գրեթէ որեւէ մշակութիւն կատարել : Սակայն Վանի մօտերը չկայ խմելու եւ ոռոգումի անհրաժեշտ ջուրը : Մայրաքաղաքը խմելու ջուրով ապահովելու եւ այդիները ոռոգելու համար Ուրարտացիները 8րդ դարու սկիզբները (Ք. Ա.) կը հատուցանեն 80 քլմ. երկարութեամբ առու մը, որ կը սկսի հայկական Տաւրոսի հիւսիսային լանջերէն (ակը կը գտնուի Վանայ լիճը թափող Մոշափ գետէն հիմգ քլմ. հարաւ) եւ կը հասնի մինչեւ քաղաքին պարիսպները , ուրկէ կ'երկարի մինչեւ լիճ, աւելորդ ջուրերու կուտակումներէ եւ ճահճակալումներէ քաղաքը զերծ պահելու համար : Մենուայի չինած այս ջրանցքը կ'ոռոգէր աւելի քան տասը գանազան բնակավայրեր եւ Տուշպա մայրաքաղաքին դաշտերը : Ա. – ռաւել՝ խմելու ջուր կը հայթայթէր :

Մենուայի առուն հին աշխարհի մեծագոյն կառոյցներէն մէկն է եւ դոյութիւն ունի ցայսօր : Հայ մատենագրութեան մէջ Վան քաղաքի եւ Մենուայի առուին կառուցումը կը վերագրեն Ասորեստանի ազանդական թագուհի Շամիրամին : Հայերը մինչեւ օրս գայն կը կոչեն Շամիրամի առու, իսկ Թուրքերը՝ Շամիրամսու :

Մենուայի առուէն զատ, Տուշպայի այգիները եւ դաշտերը ոռոգելու համար՝ Ուրարտացիները քաղաքին արեւելքը պատրաստած էին արուեստական լիճ մը, որ դոյութիւն ունի մինչեւ այսօր եւ կը կոչուի Ջէլվէ – դէօլ (Տէրտէրի լիճ) :

Հայաստանի միւս մեծ քաղաքներուն նման՝ Վանի քաղաքական պատմութիւնը եւս ունեցած է չատ ելեւէջներ : Առաջին մեծ հարուածը ստացած է Ասորեստան – գիներէն , Ուրարտուի անկման շրջանին՝ 7 – 6 դարերուն (Ք. Ա.) : Ուրարտական պետութեան անկումէն ետք (585 Ք. Ա.) քանի մը դար Վան կորսնցուց իր նախկին փառքը եւ դարձաւ երկրորդական քաղաք մը : Քաղաքը զարգացման նոր ժամանակաշրջան մը կը բոլորէ Արտաշէսեան թագաւորութեան ժամանակ, մանաւանդ Տիգրան Բ.ի օրով (95 – 56 Ք. Ա.) : Հայոց արքան հելլէն երկիրներէ Վան կը տեղափոխէ հազարաւոր հրեայ, յոյն եւ ասորի արհեստաւորներ եւ առեւտրականներ, մեծապէս նպաստելով անոր տնտեսական կեանքին՝ յատկապէս առեւտուրին եւ արհեստներուն :

Ա. – Է. դարերուն, ընդհանուր առմամբ, Վանը կը չարունակէ մնալ իրրեւ Հայաստանի մեծ քաղաքներէն մէկը : Կը չարունակուին հինէն մնացած արհեստները, կը զարգանայ առեւտուրը : Արտանական ռիւրապետութեան չրջանին (է – Թ դարեր) Հայաստանի միւս քաղաքներուն հետ, զգալի չափով կը յետադիմէ նաեւ այս քաղաքը, գտնելով սովորական կեդրոն մը, որուն բնակչութեան զբաղումը գլխաւորաբար կը կազմէր դիւղատնտեսութիւնը :

Բուռն զարգացում մը կ'արձանագրէ Թ.–ԺԳ. դարերուն : Արհեստներու , առեւտուրի , մշակութային կեանքին զարգացման եւ Ժ. – ԺԱ. դարերուն բանական ընդարձակ պետութեան մը (Վասպուրականի թագաւորութեան) մայրաքաղաքը ըլլալուն չնորհիւ, Վանը կը գառնայ Հայաստանի մեծագոյն քաղաքներէն մէկը : Այդ դարերուն անոր բնակչութեան թիւը տատնեակ հազարներու կը հասնի : Իսկ անոր առեւտուրը կը տատնայ համապետական եւ նոյնիսկ, միջազգային արժէք :

ԺԳ. դարուն վերջ կը գտնէ Վանի յառաջդիմութիւնը : Անկէ ետք քաղաքը գարեր շարունակ կը գառնայ կռուատղի Թրքական ցեղերու եւ Օսմանեան Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի մէջեւ : Քաղաքին աննպաստ պայմանները խիստ բացասական անդրադարձում կ'ունենան քաղաքին տնտեսական եւ մշակութային կեանքին վրայ : Ան իրրեւ քաղաք քիչ թէ չատ իր արժէքը կը պահէ միայն մեծ շրջանի մը (Վանի վիլայէթ) կեդրոնը ըլլալուն չնորհիւ :

Վան հայաբնակ քաղաք էր ընդհուպ մինչեւ առաջին համաշխարհային պատերազմը : Տեղւոյն հայ բնակչութիւնը գարձան բռնութիւններու ենթարկուեցաւ 1895 – 1896ին : Սակայն ամէնէն ճակատագրականը եղաւ Ա. համաշխարհային պատերազմը : Արդարեւ, հակառակ հետեւողական պաշտպանութեան , Վանի հայ բնակչութիւնը, իր կարգին, ենթարկուեցաւ 1915ի աղէտին : Բնակչութեան մէկ մասը չարգուեցաւ Թուրքերու ձեռքով , իսկ միւս մասը հազիւ ապաստան գտաւ Արեւելեան Հայաստանի եւ ափիոնքի մէջ :

Ներկայիս գաւառական յետամնաց քաղաք մըն է , ծուռումուռ , կեղտոտ փողոցներով եւ ծայրաստիճան յետամնաց տնտեսութեամբ :

Թ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻ ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆԵՐ ՔԵՆԸԵԻԻ ԵՒ ԼԻՆՔԸԼՆԻ ԿԵԱՆՔԻՆ ՈՒ ՄԱՇՈՒԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Պատմութեան ընթացքին պատահած դէպքերու մէջեւ երբեմն ուշագրաւ կը հանդիսանան տարօրինակ ու անհաւատալի նմանութիւններ : Ասոնցմէ , Միացեալ Նահանգներու Նախագահներ՝ Լինքընի եւ Քենըտիի սպանութեանց միջեւ դոյութիւն ունեցող նմանութիւնները ուշագրութիւնը գրաւած են ափրիկեցի գրող Մ. Ճ. Գոլտայի , որ գասաւորած է զանոնք մասնա–

հետ , գրալի չափով կը յետադիմէ նաեւ այս քաղաքը, գառնալով սովորական կեդրոն մը, որուն բնակչութեան գրաղումը գլխաւորաբար կը կազմէր դիւղատնտեսութիւնը :

Բուռն զարգացում մը կ'արձանագրէ Թ.–ԺԳ. դարերուն : Արհեստներու , առեւտուրի , մշակութային կեանքին զարգացման եւ Ժ. – ԺԱ. դարերուն բանական ընդարձակ պետութեան մը (Վասպուրականի թագաւորութեան) մայրաքաղաքը ըլլալուն չնորհիւ, Վանը կը գառնայ Հայաստանի մեծագոյն քաղաքներէն մէկը : Այդ դարերուն անոր բնակչութեան թիւը տատնեակ հազարներու կը հասնի : Իսկ անոր առեւտուրը կը տատնայ համապետական եւ նոյնիսկ, միջազգային արժէք :

ԺԳ. դարուն վերջ կը գտնէ Վանի յառաջդիմութիւնը : Անկէ ետք քաղաքը գարեր շարունակ կը գառնայ կռուատղի Թրքական ցեղերու եւ Օսմանեան Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ : Քաղաքին աննպաստ պայմանները խիստ բացասական անդրադարձում կ'ունենան քաղաքին տնտեսական եւ մշակութային կեանքին վրայ : Ան իրրեւ քաղաք քիչ թէ չատ իր արժէքը կը պահէ միայն մեծ շրջանի մը (Վանի վիլայէթ) կեդրոնը ըլլալուն չնորհիւ :

Վան հայաբնակ քաղաք էր ընդհուպ մինչեւ առաջին համաշխարհային պատերազմը : Տեղւոյն հայ բնակչութիւնը գարձան բռնութիւններու ենթարկուեցաւ 1895 – 1896ին : Սակայն ամէնէն ճակատագրականը եղաւ Ա. համաշխարհային պատերազմը : Արդարեւ, հակառակ հետեւողական պաշտպանութեան , Վանի հայ բնակչութիւնը, իր կարգին, ենթարկուեցաւ 1915ի աղէտին : Բնակչութեան մէկ մասը չարգուեցաւ Թուրքերու ձեռքով , իսկ միւս մասը հազիւ ապաստան գտաւ Արեւելեան Հայաստանի եւ ափիոնքի մէջ :

Ներկայիս գաւառական յետամնաց քաղաք մըն է , ծուռումուռ , կեղտոտ փողոցներով եւ ծայրաստիճան յետամնաց տնտեսութեամբ :

Թ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Այո՛, բայց ես կ'ուզեմ որ դուն հեռուէն հետեւինք իր գործունէութեան, որպէսզի վստահ ըլլանք թէ այդ մարդը մեզ չի խաբեր :

— Այս մասին, վեհափառ տէր, կարծեմ բացարձակ վստահութիւն կրնաք ունենալ իր վրայ··· իր բռնած ընթացքէն գատելով կրնանք ըսել որ պարոն Մաք Լային ուղղամիտ, խղճամիտ եւ անկեղծ մէկն է··· Եթէ մեզի խաբել ուզէր, երբեք այս կերպով չէր վարուեր ու պալատէն չէր հեռանար :

— Ինչ որ է, ես կը փափաքիմ որ այսօր իսկ իր մասին տեղեկութիւն մը առնես եւ ջանաս հասկնալ թէ ի՛նչ ըրած է երկու օրէ ի վեր :

Իղձէթ փաշա վարանոտ կերպարանք մը առաւ եւ կմկմաց :

— Սակայն, վեհափառ տէր, ձեր այս փափաքը որքան ալ նուիրական ըլլայ ինծի համար, պէտք կը զգամ խոնարհաբար դիտել տալ թէ չատ դժուարին պաշտօն մը կը յանձնէք ինծի եւ չեմ գիտեր թէ կարող պիտի ըլլա՞մ ձեր վեհափառութեան հրամանը կատարել :

— Ինչո՞ւ համար, հարցուց Ապտիւլ Համիտ, գայրացկոտ չեշտով մը :

— Որովհետեւ այս վայրկեանիս չեմ գիտեր ո՛ւր կը գտնուի Մաք Լայն :

— Ի՞նչպէս, մեկնած առեն իր հասցէն չիմացո՞ւց··· :

— Ո՛չ, միայն ըսաւ թէ մեզի պէտք ունեցած առեն դիմում պիտի ընէ :

— Մինչեւ խրիկուն կ'ուզեմ որ հակառակ իր ո՛ւր ըլլալը, ըսաւ բռնաւորը վրճռական չեշտով մը :

Սուլթանին սիրական քարտուղարը հասկցաւ, որ այլեւս կարելի չէր որեւէ դիտողութիւն ընել եւ պատասխանեց .

— Գլխուս վրայ, վեհափառ տէր :

— Այս իրիկուն որոշ տեղեկութեան մը կը սպասեմ :

— Ձեր հրամանին կը հպատակիմ, վեհափառ տէր :

Եւ Իղձէթ փաշա մէկ քանի անդամ ամենախորին խոնարհութիւններ ընելով՝ դուրս ելաւ Ապտիւլ Համիտի գովէն, բուռն չփոթութեան մը մատնուած, ո – րովհետեւ չէր գիտեր թէ ի՛նչ միջոցով պիտի կրնար գոհացնել իր խստապահանջ տէրը :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

ԳԼՈՒԽ Ա.

ԵՐԿՈՒ ՉԵՐՔԶՈՒՀԻՆԵՐԸ

Ապտիւլ Համիտ իր սիրական պաշտօնեային այս պատուէրը տալէ ետք, հրամայեց որ առջի գիշերուընէ ի վեր Եըլտըզի պալատը հսկող ժուռնալները իրեն բերեն :

Իր ծերունի պահապանը ափսէի մը վրայ կուտակուած դոց պահարաններու դէզ մը ներկայացուց իրեն :

Ապտիւլ Համիտ էֆիւլի մեքենայէն ետք այդ ափսէն սեղանի մը վրայ դնել տուաւ : Ինքն ալ սեղանին քով թիկնաթոռի մը մէջ բազմեցաւ եւ ըստ բախտի ափսէին մէջէն քաշեց առաւ պահարան – ներէն մէկը, ինչպէս մարդ վիճակահանութեան թիւ մը կը քաշէ տոպրակի մը մէջէն :

Պահարանին վրայ որեւէ հասցէ չէր գրուած, ինչ որ ցոյց կուտար թէ ուղղակի Սուլթանին անձին ուղղուած էր ժուռնալը :

Ապտիւլ Համիտ դողդոջուն ու կակազոտ ձեռքով մը պատռեց պահարանը եւ սկսաւ կարդալ .

«Երեք օրէ ի վեր Եգիպտոսէն Գլխաւոր հասած է Պարսկաստանի հիւպատոսին կինը, որ Հայուհի մըն է (հոս գրուած էին հիւպատոսին ու կնոջ անունները, զորս զանց կ'ընենք յիշատակել) : Այս կինը արդէն իսկ տեսակցած է Հայոց Պատրիարքին հետ ու հոս հասնելէն ի վեր պատրիարքին հետ ու հոս հասնելէն ի վեր պատրիարքին հետ ալ այցելութիւններ կ'ընէ ու փոխադարձաբար այցելութիւններ կ'ընդունի իր ինքն ալ այցելութիւններ կ'ընդունի իր դասնուած պանդոկը : Կը կարծուի թէ մասնաւոր պաշտօնով մը եկած է հայ յեղափոխական կոմիթէներուն կողմէ եւ ձեր դաւադրութիւն մը կը պատրաստէ բարձր վեհափառութեան թանկագին կեանքի դէմ : Իմաստուն անօրինութիւն մը պիտի ըլլայ այդ վտանգաւոր կինը առաջ մայրաքաղաքէն հեռացնել» :

— Այս ի՛նչ սարսափելի բան, գոչեց Ապտիւլ Համիտ, որուն գոյնը նետած էր ժուռնալը կարդացած միջոցին, նորէն դաւադրութիւն անձիս դէմ··· այո՛, ի՛նչ բաւունք ունի, պէտք է այդ վտանգաւոր կինը հեռացնել Պոլսէն, յայտնի է որ գէշ նպատակով մը եկած է հոս··· :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(91 – Շար.)

ւորաբար քան պէհաւոր կէտերու մէջ, զոր կը ներկայացնէ հետեւեալ չարաբաստիք կէտը, որ իսկապէս պարմանալի է, անհատական նկատուելու առաքման. — 1.— Լինքըն նախագահ ընտրուած էր 1860ին, Քենըտի ընտրուած է 1960ին։

2.— Երկուքին ալ ապանութիւնը եղած է Ուրբաթ օրով։

3.— Երկուքն ալ ապաննուած են իրենց կնոջ ներկայութեան։

4.— Երկուքին ալ ապանութիւնը դուռ ծուած է հետեւէն արձակուած գնդակնե րով, գլուխէն։

5.— Երկուքին ալ յաջորդող նոր նա խագահին անունը Ճոնսըն է։

6.— Երկուքին ալ յաջորդները Հարաւցի Դեմոկրատներ են։

7.— Երկուքին ալ յաջորդող նախագահները ծերակուտականներ են։

8.— Լինքընի յաջորդող նախագահին՝ Ճնորիւ Ճոնսընի ծննդեան թուականն էր 1808, Քենըտիի յաջորդող նախագահին՝ Լինդըն Ճոնսընի ծննդեան թուականն ալ՝ 1908։

9.— Լինքընի սպանիչը ծնած էր 1839ին, Քենըտիի սպանիչը կարծուած Օզվալտ ալ՝ 1939ին։

10.— Թէ Լինքընի սպանիչը եւ Պութհ եւ թէ Քենըտիի սպանիչը՝ Օզվալտ, ըսպաննուած են դատավարութենէն առաջ։

11.— Երկու նախագահներուն ալ կինը Սպիտակ Տուն գալէ ետք զաւակ մը կորսնցուցած է։

12.— Լինքընի քարտուղարն էր Քենըտի անունով մէկը, Քենըտիի ալ քարտուղարին մականունն էր՝ Լինքըն։ Երկու քարտուղարներն ալ կարծէք նախագահներու սպանութիւնը նախազգացած ըլլալով, Լինքընի քարտուղարը խնդրած էր իրմէ թատրոն չերթալ այդ օր, իսկ Քենըտիի քարտուղարն ալ խնդրած, որ հրաժարի Տալլաս երթալու իր ծրագրէն։

13.— Ձան Ուիլքըզ Պութհ, Լինքընը թատրոնին մէջ սպաննելէ ետք խոյս տուած ու մթերանոցի մը մէջ պահուըտած էր, Քենըտիի սպանիչն ալ մթերանոցէ մը ոճիրը գործելէ ետք, վազելով հեռացած էր եւ չարժանկարի ժապաւէն ալ ցուցադրող թատրոն մը մտած։

14.— Թէ Լինքընի եւ թէ Քենըտիի անունը կը բաղկանայ եօթը տառերէ։

15.— Երկուքին ալ յաջորդին անունը, Ճնորիւ Ճոնսըն եւ Լինդըն Ճոնսըն, կը բաղկանայ 13ական տառերէ։

16.— Երկուքին ալ սպանիչին անունը, Ձան Ուիլքըզ Պութհ եւ Լի Հէրվի Օզվալտ, կը բաղկանայ 15 տառերէ։

17.— Հաւանական նկատուած է, որ թէ Պութհ եւ թէ Օզվալտ իրենց ոճիրը գործած են ուրիշներու օժանդակութեամբ։

18.— Լինքընի սպանիչը Պութհ իր կարգին սպաննուած է Ռոսթըն Քորպիթ անուն մոլեռանդի մը կողմէ, որ յայտնած է թէ վրէժը լուծած է սպանեալ նախագահին։ Օզվալտի սպանիչ Ռիւպի ալ յայտարարած է, թէ վրէժը լուծած է

ՁԱՓՈՆԱԿԱՆ

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՅԱՆՑ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թոքիոյի Մատյաններըը յայտնեցին՝ թէ Համայնավար Չինաստանի մէջ գոյութիւն ունէր ճափոնական լրտեսական ցանց մը, որ կը գործէր Երկրորդ Աշխարհամարտի աւարտումէն ի վեր եւ արմատներ ունէր համայնավար կուսակցութեան ու մշակութային կազմակերպութեանց մէջ։

Ցանցի անդամներէն մէկ քանին Մաոյի Չինաստանի մէջ մեծ կարեւորութիւն ունեցող պաշտօններու տիրացած էին։ Ցանցին պետը կը նկատուի Հիւսխայկին Չինաստանի համայնավար կազմակերպութեան մաքրագործուած քարտուղար՝ Լիու են։

Լրտեսական այս ցանցին մասին մանրամասնութիւններ հրատարակուեցան Քանթոնի «Հզիին Հշան» հանդէսին մէջ եւ ապա՝ Թարզմանութեան ճափոներէնի։

Յօդուածին մէջ կ'ըսուի՝ թէ 59 տարու նախագահ Քենըտիին։ Այսուհանդերձ, ընդհանուր համոզումը այն եղած է որ երկուքն ալ իրենց այս ոճիրները գործած են վրէժխնդրութենէ տարբեր դրդումներով։

19.— Լինքընի սպանութենէն ետք, զառակը իր հօրը բարմաթիւ նամակները այրած է, յայտնելով, թէ անոնք առընչութիւն ունէին անձի մը հետ, որ իր որոշ դերը ունեցած էր հօրը սպանութեան խնդրին մէջ։ Նախագահ Քենըտիի եղբայրը՝ Պոպ Քենըտի ալ եղբօրը սպանութեան ետք նման ընթացքներու մէջ գտնուած է եւ իմաստալից արտայայտութիւններ ունեցած։

20.— Թէ Լինքընի եւ թէ Քենըտիի եղբօր անունը նոյն տառօրինակ զուգադիպութեամբ՝ Ռոպըրթ է։

Համբաւաւոր դրագէտ Ա. Պլէյքի համաձայն, «այս զարմանալի նմանութիւնները այն տպաւորութիւնը կը թողուն մարդուս վրայ, որ կարծէք նոյն դէպքը կրկնուէր է հարիւր տարի ետք, մինչեւ նոյն պայմաններու եւ պարագաներուն ներքեւ դրեթէ։ Նմանութեան այսքան եղբեր երբ իրարու քով կը բերուին, կը սաեղծեն իսկապէս այնպիսի պարագայ մը, որ կարելի է անհաւատներու նկատել՝ բովանդակ պատմութեան ընթացքին։ Գուցէ առարկուի, թէ ասոր պատճառն այն է, որ մէւս դէպքերուն վրայ մարդիկ չեն հսկած այնպէս, ինչպէս այս մէկուն վրայ։ Բայց եթէ նոյնիսկ այդպէս ըլլայ, դժուար է հաւանական նկատել դէպքերու այլ մէկ մը, որ այսքան մեծ եւ չատ հանդիսութեան կէտեր ունենայ»։

Լիու, պատերազմի աւարտին, սկսաւ պինդ ուրարդրել Չինայիներ, որոնք վճարումի փոխարէն ծառայութիւններ մատուցանէին Ճափոնիներուն։ Անոնց առաքելութիւնն էր Ճափոնի կողմէ Չինաստանի վերազրաւման առաջնորդել։

×

ՅՕԴՈՒԱԾԻՆ մէջ կ'ըսուի. «Պատերազմէն ետք Լրտեսութեան ծրագիրներ՝ առարկայական երեք նպատակներով.—

Առաջին՝ համայնավարական չրջաններ թափանցել։

Երկրորդ՝ թափանցել պատերազմէն անմիջապէս ետք դեռ դոյութիւն ունեցող ազգայնական չրջաններու գաղտնի կազմակերպութեանց մէջ, (համայնավարական)։

Եւ երրորդ՝ թափանցել Զանկ Քայ Շէքի Գուոմինդանկ կուսակցութեան մէջ։

Ազատագրումէն ետք անցած 17 տարիներու ընթացքին, այս գաւաճաններն ու լրտեսները յաջողեցան թափանցել մեր կուսակցական կազմերուն, կառավարութեան, բանակին ու մշակութային սպառարկութեանց մէջ։

Անոնցմէ ոմանք ալ կարեւոր դիրքեր գրաւեցին ու մշակութային մեծ ցեղասպանութեան ընթացքին յեղափոխական բջիջներուն մէջ մտան ...։

Լրտեսական կազմակերպութեան համար ցուցափեղկի դեր կատարեց «Երի տատարդաց Չինեճափոնական Բարեկամութեան Ընկերակցութիւնը» որուն դործունէութիւնը չատ մը մարդերու մէջ կը տարածուէր։

Այս լրտեսութեան դլխաւորապէս ազդակներէն էր Լիու Լինկ Գուանկ անուն հրատարակիչը, որ Ճափոնիներուն հետ դործակցութեան հին անցեալ ունէր։

1945ին Լիու Լինկ Գուանկ, պատահական վանքի մը մէջ հանդիպում ունեցաւ Լիու Ենի հետ։ Յետադային, 1956ին, Լիու ուրացաւ հրատարակիչին հետ արեւէ յարաբերութիւն ունեցած ըլլալը։

Համայնավար Չինաստանի մէջ Ճափոնիներու լրտեսական կազմակերպութեան անդամներէն մէկն ալ Մանչուրիոյ արքայական ընտանիքի անդամներէն Եու Չէն Մին էր։ Ան՝ ծանօթ էր ուրիշ չատ մը անուններով ալ եւ իրրեւ գործակալ իր «ասպարէզ»ին սկսաւ 1929ին, երբ դործակցեցաւ Ճափոն նշանաւոր լրտես Քենցօ Տոյհարոսի հետ։

Անոնք միասնաբար դաւեր լարեցին՝ Մանչուրիական գահը վերահաստատելու համար։

Յետպային, Եու Չէն Մին Մանչու-Գուոյի կառավարիչ Վանկ Ձինկ Վէյի տէր-դեկատուութեանց սպասարկութեան անօրէն եղաւ։ Վանկ Ձինկ Վէյ Ճափոնիներու խրատուլլակն էր։

Եու. յետպային գործակցեցաւ Գուոմինդանկի (Ազգայնական Չինաստանի) տեղեկատուութեանց սպասարկութեան հետ եւ գործեց նաեւ Լիու Ենի դեկավարութեան տակ։

×

ԱՆՇՈՒՇՏ, եթէ ճիշդ են այս բոլորը, հարց կը ծագի՝ թէ կարմիր Չինաստանի մէջ գործող Ճափոնիներու այս կազմակերպութիւնը դեռ կը գործէ՞ դաղտնաբար։ Անտարակոյս, անոր անդամներէն չատեր մաքրագործուած են, սակայն, անհաւանական չէ որ ցանցը դեռ գոյութիւն ունենայ։

Այդ պարագային, պէտք է եղրակացնել՝ թէ կարմիր Չինաստան վտանգուած է ոչ միայն Ամերիկացիներէն եւ Ռուսերէն, որոնք կ'ըմբռնեն թէ ան ինչ սպառնալիք պիտի ըլլայ օր մը, այլ նաեւ Ճափոնիներէն։

Այսինքն, փեքին չրջապատուած է թշնամիներով, ինչ որ իրեն թոյլ պիտի չտայ յարձակողական գործունէութեան անցնիլ, դէթ մօտաւոր յառաջիկային ...

Թարզմ. Վէն

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՆԱՄԵԱԿԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի քառանամեակի հանդիսութիւնը տեղի ունեցաւ Սալ մը Ֆէթի սրահը, Մարտ 23, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին։

Օրուան նախագահուհին՝ Տիկին Մա դլսեն Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը։ Ապա ներկաները յանկարծ ունկնդրեցին Ֆրանսական փառերգը եւ Կապոյտ Խաչի քայլերգը (նուագ, Օր. Ե. Պօյաճեան)։

Բաւական ճոխ էր դեղարուեստական բաժինը, որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին երիտասարդ խոստմնալից ուժեր։

Արտասանեց Օր. Ա. Մուրատեան (Գ. Էմինի «Կռունկ»ը), մեներդեցին Օր. Օր. Մուրատեան, Քէչէճեան եւ Պօյաճեան, փոքրիկն Ղ. Մխրզոյեան արտասանեց Դ. Վարուժանի «Կարօտի նամակը», իսկ Օր. Ս. Յովսէփեան՝ Յ. Շիրազի «Ամենայն սրտով»։

Օրուան երիտասարդ բանախօսը՝ Սարդիս Յովսէփեան կարդաց դրուագ մը, ուր նախ ընդդծուած էր Կապոյտ Խաչի աղջօդուտ դերը։ Բանախօսը ապա բացատրեց հայ մօր աղջանուէրը ճիզն ու աչխատանքը հայ իրականութեան մէջ, դիտել տալով, թէ «հայ մայրը միչտ իր զաւկին կը չամբէ ազգային առողջ սրտագրութիւնները»։

Հուսկ ուրեմն մաղթեց, որ Կապոյտ Խաչը դիմաւորէ նոր քառանամեակներ, այս անգամ մայր հողին վրայ։

Երեկոյթը վերջ դտաւ նախագահուհիին վակման խօսքով եւ Տէր – Հօր պահպանիչով։

Ս. Յ.

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՁԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Այն առեն Նափոլէոն՝ մտածելով բախտին չանկարծական եւ ահեղ փոփոխութիւն մը վրայ, ակնոցովը վերջին անդամ մըն ալ դիտեց պատերազմի դաչտին ամէն կողմը։ Իր պահակները եւս կեցած եւ իրենց դէնքը վար առած՝ կրօնական երկիւղածութեամբ մը անոր կը նայէին վարէն։

Կայսրը կը մտածէր։ զարուվարները կը քննէր, զարուվարները կը նչանակէր, ծառերու խուրձը, հաճարներու ածուն եւ պահեստը կը դննէր ուչադիր, կարծես թէ իրաքանչիւր կտիւր կը համրէր։

Անչարժ կեցուով մը երկու սալարկուած վրայ կանդնած անգլիական պատուիրակներուն նայեցաւ, որոնք ծառերու երկու ընդարձակ կոյտեր էին. մին ժանապիի սալարկին պատնէշը, որ Հէ Սէնթի վերն էր եւ երկու թնդանօթ ունէր. Անդլիացիներու բոլոր թնդանօթներէն այդ երկուքը միայն դէպի պատերազմի դաչտին մէջտեղ կը նայէին, եւ միւսն ալ Նիվէլի սալարկին պատնէշն էր, ուր Շաթէյի հեծելազունդին հոլանտական սուինները կը փոզփոզէին։ Այս Նիվէլի սալարկին վրայ չինուած պատնէշին քով Սէն Նիքոլայի հին մատուռը տեսաւ, որ ճերմակ գոյնով ներկուած է եւ որ դէպի Պրէն լ'Ալէօ տանող կարճ ճամբուն անկիւնին քովն է։

Կայսրը ծռեցաւ եւ կէս ձայնով բան մը հարցուց ուղեցոյց Լաքոսթին։ Ուղեցոյցը ի նչան բացատրութեան գլուխը չարժեց. հաւանաբար նենդալի էր այս անբարբառ պատասխանը։

Կայսրը կանդնեցաւ եւ ամփոփ մտքով մտածեց։

Ուէլինկթըն նահանջած էր։

Ալ կը մնար անդամ մը եւս չարձակիլ, եւ բոլորովին կործանել Անգլիացիները։

Նափոլէոն յանկարծ եռեւը դառնալով, արագընթաց սուրհանդակ մը դրկեց Փարիզ՝ յաղթութիւն աւետելու համար։

Նափոլէոն այն հանճարներէն մին էր, որոնցմէ չանթ կ'արձակուի։

Գաղած էր արդ իր չանթը։

Հրաման տուաւ Միլոյի զրահակիրներէն երկրորդ զօրաւոր կարգին մէջ, զոր Նափոլէոն այնքան նմանապէս կազմած էր եւ որ՝ իր ձախ կողմին ծայրը Քելլերմանի զրահակիրները, եւ աջ կողմի ծայրն ալ Միլոյի զրահակիրները ունենալով՝ կարծես թէ երկու երկաթեայ թեւ ունէր։

Կայսեր հրամանը Միլոյի զրահակիրներուն տարաւ Պերնար, որ Նափոլէոնի աջակիցն էր։ Նէյ սուրը քաչեց եւ առջեւ անցաւ։ Զինուորներու ահագին վաչտերը սկսան դղրդումով չարժիլ։

Այն առեն զարհուրելի տեսարան մը պարզուեցաւ.

Այս բոլոր ձիաւորները իրենց սուրերը քաչելով, դրօչակ պարզելով եւ փողեր հնչեցնելով զատ զատ սիւներ կազմեցին, եւ մեւնոյն չարժումով ու մէկ մարդու պէս Պլ Ալիանսի բլուրէն վար իջան՝ պատ մը ծակող պղնձեայ մեքենայի մը պէս ճչդութեամբ յառաջանալով, ընկըզմեցան դէպի այն սոսկալի խորը, ուր արդէն անթիւ մարդ ինկած էր, հոն մուխէն պաչարուելով անհետացած եղան, յետոյ այս մթասպառ տեղէն ելլելով ճոթին միւս կողմը երեւցան՝ առանց խանդարելու իրենց հոծութիւնը, եւ իրենց վրայ տեղացող բիւրաւոր ռումբերուն մէջէն արագաչաւ յառաջանալով սկսան Մոն Սէն Ժանի տրմային եւ սոսկալի գառիթափէն վեր ելլել։

ՎԻԿԹՈՐ ՀԻՒԳՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սուքիասեան եւ զաւակ – ները, ինչպէս նաեւ համայն ազգական – ները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի (7 Ապրիլ), Պուլվ· Օսման յ Մ· Յակոբ եկե– ղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ի յիշատակ ողբացեալ՝

ՄԿՐՏԻՉ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

Այս առթիւ Տիկին Սուքիասեան 20ա – կան ֆրանք կը նուիրէ «Ցառաջ»ի, «Հայ– հոյժ»ի, Մ· Թէհլիրեան սրահին եւ 10 ֆրանք Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Ցա– ռաջ»էն) :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Մառի Լու – սարարեան , զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգե – հանգստեան պաշտօն կը կատարուի , ի – րենց ողբացեալ ամուսնոյն , հօր , մեծ հօր , եղբօր՝

ԳԱԲՐԻԷԼ Ա· ՍԱՐԿ· ԼՈՒՍԱՐԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Ապրիլ 7ին, կիրակի առաւօտ , Փրատոյի Մ·Ս– հակ Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ· Մ իհրան Զավզավաթ– ճեան, զաւակները եւ ընտանեկան պարա– գաները, սրտագին եւ խորին շնորհակա – լութիւնները կը յայտնեն, բոլոր անոնց՝ որոնք իրենց ներկայութեամբ, ցաւակցա– կան հեռագիրներով, նամակներով, ծաղ– կեպատկերով, փոխան ծաղկեպատկի նը– ւէրներով, յարգեցին յիշատակը ողբաց – եալ ՏԻԿ· ՆՈՒՒԱՐԴ ԶԱՎԶԱՎԱԹՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Տանճիկեան) մահուան առթիւ :

Ողբացեալին մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կա– տարուի Ապրիլ 7ի կիրակի առաւօտ , Մարսէյլի Ս· Սահակ Մեսրոպ Մայր եկե– ղեցւոյ մէջ (Փրատո): Կը հրաւիրուին ող– բացեալին յիշատակը յարգողները :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԱԻԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

ՇԱԲԱԹ, Ապրիլ 6·— Յիշատակ Յարու– թեան Ղազարու : Կիրակնամուտի ժա – մերգութիւն, ժամը 16·30ին :

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ եւ Աւետումն Ս· Աստուածածնի: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը ութին : Պատարագ 10ին: Դռնբա – ցէք 16ին :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ : Ջայնաւոր պա– տարագ, Անդաստան եւ Ուրբհնէք ժամը 10·30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ, սկիզբ ժամեր – գութեան եւ անդաստան ժամը 7·30ին , պատարագ 10ին: Իրիկուն Դռնբացէք 5ին:

Ս· ՅԱԿՈԲ, ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, ժամերգութիւն երեկոյեան ժամը 5ին:

ԿԻՐԱԿԻ, ժամերգութիւն առաւօտեան ժամը ութին: Պատարագ 10ին, Դռնբա – ցէք ժամը 16·30ին:

ՇԱՀԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ: Սկիզբ ժամեր– գութեան ժամը 8·30ին:

ՆՈՒԻՐ

Վիէննէն Տէր եւ Տիկին Խուկոյեան 10 ֆրանք կը նուիրեն «Ցառաջ»ի իրենց խը – նամիին Օհան Թէպոյեանի մահուան քա – ռասունքին առթիւ :

ՄԱՅԻՍ 28 Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Վալանտի եւ չրջակայից Ազգ· Միու – թիւնը, սիրով կը հրաւիրէ հայ հասարա– կութիւնը, անխտիր ներկայ ըլլալ, այս բացառիկ երեկոյթին, որ տեղի պիտի ու– նենայ Ապրիլ 3, Զորեքչաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Վալանտի Պետ· Թատրոնին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Ազգ· Միութեան: ի պատիւ մեծատաղանդ բանաստեղծուհի

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ

եւ ժողովրդական դերասանուհի

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի՝

ԿՌՈՒՆԿ նուագախումբը

Մուտքը ազատ է

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵԱՁԱԿԱՄ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1968 ԱՊՐԻԼ 8 ԻՆ

Ապրիլ ութին կը լրանայ մեր բաժա – նորդներու մեծ մասին բաժանորդագրու– թեան շրջանը : Ջերմապէս կը խնդրենք որ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմում – ներու :

Առկախ հաշիւ ունեցողներէն ևս կը խնդրուի անյապաղ կարգադրել իրենց հաշիւները, որպէսզի վարչութիւնը միշտ կարենայ շարունակել կանոնաւոր առա – քումները :

Բաժնեգիրներու կանոնաւոր ու կանխիկ վճարումներն են միայն որ կրնան մա – սամբ դիւրացնել վարչական ծանր գործը, մանաւանդ երբ ամէն տեսակի յատկում – ները աւելի քան երբեք կը դժուարացնեն հայերէն օրաթերթի մը հրատարակու – թիւնը :

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են ·

ՖՐԱՆՍԱ տարեկան	*75 ֆր·*
Վեցամսեայ	*40 ֆր·*
Արտասահման տարեկան	*90 ֆր·*

Արտասահմանի օդանաւային սպասար – կութեանց սակին համար, դիմել վար – չութեան :

Ընորհակալութեամբ: Վարչութիւն

« ՑԱՌԱՋ»Ի

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին , Սալ Կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջի– կայիև :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաճեռնութեամբ Հայ Ազգային Մի– ութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայ հասարակութեան բուռն փափաքին վրայ անդամ մը եւս, Հ· Ց· Դ· Նոր Սե– բունդը պիտի ներկայացնէ՝

ԱՐՑՈՒՆԻՔԻ ՀՈՎԻՏԸ

(Ա· Ահարոնեան)

Այս Հինգշաբթի, Ապրիլ 4, ժամը 20·30ին , Պօմոնի Մ· Սահակ – Մեսրոպ սրահը : Մուտք 5 ֆրանք

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր· Միութեան կողմէ , Կիրակի , Ապրիլ 7, Կէսօրէ ետք ժամը 4էն սկսեալ , Ժան Կուժօն փողոց, թիւ 8, *Տէ Սանթրօ* սրահներուն մէջ : *Կը նախագահէ՝ Պ· ՋԱՏԻԿ ԽԱՆՋԱՏԵԱՆ*

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Նուագախումբ ՏԻՏԻՃԵԱՆ

Կ'երգէ Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, վը – ստահ Հայաստանի երաժշտանոցէն :

Ջանազան անակնկալներ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
— ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ —

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ապրիլ 7, ժամը 17·30ին

SALLE PLEYEL, 252 Fbg. Saint-Honoré — Métro Ternes

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲ

Ընկերակցութեամբ՝ Orchestre Philharmonique d'Ile-de-France

Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Նոյն նուագախումբով, զոր կը ղեկավարէ՝

RENE-PERRE CHOUTEAU

եւ մասնակցութեամբ ԲԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Concerto pour piano de Katchatrian et Fantaisie Hongroise de Liszt

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի եւ Սիփան – Կոմիտաս անդամներէն եւ սրահը : Գին 25, 22, 20, 15 *եւ* 8 *ֆրանք*

GRANDE SURPRISE-PARTY

Կազմակերպուած Փարիզի Հանճոյ Հայր· Միութեան Երիտասարդական կազ – մէ, տեղի պիտի ունենայ 7 Ապրիլ, կի – րակի կէսօրէ ետք ժամը 18էն 23, Մչա – կոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, Փարիզ 9:

Հայկական նուագախումբ, անակնկալ – ներ, երիտասարդական մթնոլորտ , ճոխ պիւֆէ :

ATTRACTIONS...

AMBIANCE...

JEUNESSE...

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑԻ ծննդեան 70ամեակի երեկոյթ , Մարսէյլի մէջ Ապրիլ 27ին , Շաբաթ երեկոյ Օթէլ Սփլանտիտ սրահ– ներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յե– տագային :

×

Տրապիզոնի Նահանգի Հայր· Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առ – թիւ, Ժունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մչակոյթի Տան մէջ :

×

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ
ԱՊՐԻԼ 25ԻՆ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԱԳԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

×

Հ· Մ ·Ը· Մ·ի յիսնամեակը մեծ պատ– րաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Ժունիս 1 , 2 , 3 օրերու ընթացքին (Հո– գեզալուստի տօնին) :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ· Կ· Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ· Տան սրահը :

×

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մա – յիս 5ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր· Միութեան Կեդր· Վարչութիւնը կը պատ– րաստուի տօնակատարելու Վասպուրա – կանի Ճակատական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ: 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի զե– ղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ու– նենայ Ապրիլ 28ին :

×

Թատերական ներկայացում , կազմա – կերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն· Մի – ութեան կողմէ, 14 Մայիս, Երեքշաբթի դիշեր, Թէաթր Տէ ղ'Ալե:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որ – բերու Օգն· Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանա Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԻԻԼ.—Հ· Ց· Դ· Արզութեան խում– բի ժողովը Շբ·, (Ապրիլ 6) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկա կ'ըլլայ Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Ց· Դ· Սողմոն Թէհլի– եան խումբին ժողովը այս Ուրբաթ իրի– կուն (Ապրիլ 5), Մչակոյթի Տան մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· կոմիտէի ներկայա– ցուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէի ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ չրջանի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ա– հարոնեան Ակումբը :

ՎԻՊԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

— ՋԱՏԻԿԻՆ —

ԵՐԵՔ ՕՐ

ԱՊՐԻԼ 13ԷՆ 15

Լիւֆս Օթոֆառով

Հաւաքուիլ Ապրիլ 13ին, Շաբաթ ա– ռաւօտ ժամը 7ին Շաթօ տը Վէնէզ, Քաֆէ Թերմինիւսին առջեւ : Մեկնում 7·30ին դէպի Գերմանիա: Ցերեկուան ճաշ՝ Վերտէօն : Ժամանում Թրէվ, քա – ղաքին այցելութիւն, իրիկուան ճաշ, պանդոկ : Երեկոն ազատ է :

ԿԻՐԱԿԻ, Ապրիլ 14, մեկնում դէպի Պինկըն, հանրածանօթ իր կամուրջով Երկուեւկէս ժամ պտոյտ նաւով Հռենոսի վրայ: Տեսարժան վայրեր, հէքեաթային Լորըլայը եւ ժամանում՝ Պոփարտ, ուր տեղի կ'ունենայ գերեկուան ճաշը :

Ճամբորդութիւնը կը շարունակուի դէպի Քոպլանց, քաղաքին այցելութեան եւ ժամանում՝ վերադարձ դէպի Թրէվ: Ճաշ եւ պանդոկ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեկնում Լիւքսամ – պուրկ, այցելութիւն քաղաքին : Ճամ – բորդութիւնը կը շարունակուի դէպի Մէ, Լոռէնի մայրաքաղաքը : Ճաշ, ժամ մեկնում դէպի Ռէմս, երեկոյեան 8ին մօտ, ժամանում Փարիզ :

Մասնակցութիւն 168 ֆր· առանց 1968 տարեկան սակը՝ 20 ֆրանք:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ժամանակ ինքնութեան Ազգ· թուղթը ֆրանսացիներուն եւ անցագիր կամ քիքր տը վօյաժ օտար – ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 75 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 90 Ֆ·	Հատը	0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
4
ԱՊՐԻԼ
JEUDI
4 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11179 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.179

ՕՐՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ԱՆԿԵՂԾ ՉԷՐ...

Ջանգան ենթադրութիւններ կրնան վեր երկար առեն յոդնեցնել աշխարհի մեծերուն եւ փոքրերուն մտքերը, ձոն – արնի ճառին առթիւ :

Դժուար է անշուշտ թափանցել քաղաքագէտներու ուղեղներէն ներս, դիտնալու համար թէ ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ հոն : Ա՞նկեղծ են, երբ կը կարծես թէ սիրտը կը խօսի, ի վերջոյ, իրենց մէջ եւ կը յայտնեն թէ խաղաղութիւն կ'ուզեն եւ ձեռք կ'երկարեն :

Յաղ մը չէ արդեօ՞ք, անդամ մը եւս, պար մը դոր ձոնսըն կը նետէ աշխարհի ճարահատեսիին վրայ : Ո՞վ կրնայ դիտնալ : Բայց, ամէն պարադայի մէջ, լաւ է որ խաղեր փորձուին, դոնէ անդամ մը համար, խաղաղութեան համար, երբ ցարդ քաղաքական բոլոր խաղերու կռուանիձորը եղած են պատերազմ, տառապանք, արիւն ու մահ :

Թող խաղ մը ըլլայ, թեքսասցի նախագահին յայտարարութիւնը, խաղ՝ բարի նպատակի համար, հայրեր վերադարձնելու իրենց որբացած զաւակներուն, կեանքի կարօտը տալու երիտասարդ դարուն – ներու, որոնք իրենց արեւը կը զոհեն յանուն Լ՚Ինչ – Լ՚Ինչ չահերու :

Տպաւորիչ էր ձոնսընի դէմքը, երբ կը յայտնէր թէ որոշած է թեկնածու չըլլ – լալ նախագահութեան : Կրնար յուզել ունկնդիրը, ինչպէս սովորութիւնն է : Քաղաքական ղեկավարները վարժ են գտնելու այն բառերը որ կ'երթան սիրտերու, պարտկելով իրենց խորամանկ մտածումները մարդկային երեւութական ապնապի մը քօղին տակ :

Նուաստացուցիչ չէ պարտութիւնը մարդուն, որ կը խոստովանի —նոյնիսկ անուղղի — թէ սխալած է ցարդ : Բայց ձոնսըն մինչեւ հոդ չզնաց եւ ճառէն քանի մը օր առաջ, կը կարծուի — նաեւ Ամերիկայի մէջ — թէ փոչի նետեց չարերու աչքին :

Վիէթնամի պատերազմը չատ սուղ արժեց Միացեալ Նահանգներու վարկին : Վերջին ամիսներու զոհերը, պատմական քաղաքներու անխնայ քանդումը, նա – փալմի զործածութիւնը, մոռցնել տուին բոլորին թէ Ամերիկա, ի վերջոյ, հարաւային Վիէթնամի դիմումին վրայ է, որ ինուորական օժանդակութեան փութայ : Թէ նափալմը ամերիկեան մենաշնորհ մը չէ, իրմէ առաջ նափալմ գործածեցին Ֆրանսա Հնդկաչինի մէջ, Իսրայէլ արաբ գաղթականներու վրայ եւ եթէ մէկը միւսը չարզարացներ, լաւ է արդար ըլ – լալ դատապարտութեանց առեն :

Բայց ի՞նչպէս համոզուիլ թէ յանուն ազատութեան ու խաղաղութեան, հարկ է ժողովուրդներ սպաննել եւ քաղաքներ հրիդել : Աւելի դիւրին է մեռնիլ քան սպրիլ գաղափարներու համար, ըսաւ ոմանք պիչեր ամերիկացի ընկերասան մը, այնքան իրաւացի կերպով : Բայց մարդը, ի վերջոյ, մահուան մէջ չէ որ պէտք է գտնի իր ազատութիւնը, իր խաղա – ղութիւնը :

Ուրեք ոք այլեւս կրնայ հասկնալ ձոն – սընը, եթէ անկեղծ չէր :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՆՕՑ ՉԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

ԹԵՐԱՀԱՒԱՏՆԵՐԸ ԿՐ ՇԱՏՆԱՆ

Ներկայիս հաւանականութիւն չկայ որ բանակցութիւններ ըլլան ի մօտոյ Վիէթնամի համար : Իրականին մէջ եւ տրուած ըլլալով որ ռմբակոծութիւններ կը չա – րունակուին որոշ չրջաններու վրայ, սիրող կարծիքն այն է թէ պէտք չէ չատ վստահիլ Ճոնսընի խօսքերուն : Ոմանց համար թէեւ հակասութիւն չկայ խօսքին եւ գործին միջեւ, տրուած ըլլալով որ ձոնսըն չէ ըսած թէ կը դադրեցնէ ոմմ – բակոծութիւնները այլ ճշդած թէ պիտի դադրին միայն որոշ չրջանի մը վրայ : Այդ նոր սահմանը Հանոյէն 72 քիլոմեթը է եւ 48 քիլոմեթը Հայֆոնկի հարաւէն : Ռմբակոծութեանց սաստկութիւնն ալ չէ մեղմացած :

Թեհրանի մէջ ուր կը գտնուի, վարչապետ Կոսիկին յայտարարած է.— « Հա – սած ենք ժամանակի մը ուր պէտք է յըսենակ ըլլայ յարձակողներուն համար որ միայն մէկ ելք կայ, վերջ տալ Վիէթ – նամցի ժողովուրդին դէմ յարձակման : Եթէ զինուորական օտար միջամտութիւն մը կը չարունակուի Վիէթնամ, եթէ հարաւոր մարդիկ դեռ կը մեռնին, ամ – բողջ պատասխանատուութիւնը աշխար – հակալ չրջանակներու վրայ կ'իյնայ, ո – րոնք այս պատերազմը մէջտեղ հանեցին եւ որ զինու զօրութեամբ կ'ուզեն զրկել վիէթնամցի հերոսական ժողովուրդը իր զործերը ինք կարզադրելու իրաւունքէն» :

Ամերիկեան չրջանակներու մէջ կ'ըսուի նաեւ թէ Հիւսէյն թագաւորը Գահիրէ պիտի երթայ : Իսկ Մարոքի թագաւորը յետաձգած է Անգլիա կատարելիք իր ճամբորդութիւնը, ինչ որ այն յոյսը կը ներշնչէ թէ Հասան կ'ուզէ աղատ ըլլալ, այս օրերս, արա – բական հարցերու մասին խօսելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱԿՍԱՑԻՆ հասած լուրերու համա – ձայն, անատոլի մէջ կախուած զատ են Բարձրագոյն Ատեանի փոխ – նախագա – հը, որ անհետացած էր անցեալ Հինդ – չաբթիէն ի վեր : Կ'ըսուի թէ անճնասպան եղած է, բայց չատ հաւատացող չկայ : Ծանօթ է որ Բրեսթանսկի պաշտօն ունէր ուսումնասիրելու սթալինեան մաքրա – գործումներու զոհերուն թղթածրարները :

ՓԱՐԻԶԵԱՆ հիւանդանոցներու մէջ, երկու այր հիւանդի վրայ, մէկը ալքո – լամոլ է, ըստ վերջերս կատարուած քննութեան մը : Կին հիւանդներու մօտ ալ հարիւրէն 15 համեմատութեամբ ալքոլամոլութիւն կայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ մեռած է մեծ դիտուն մը, Նոպելեան մրցանակատար՝ Լեն Լանտաու : Վաթսուն տարեկան էր : 1962ին կառքի չատ ծանր արկած մը ունեցած էր եւ ծանր վէրքեր ունէր գլուխը, ստա – մոքսը, կողերը, վերջապէս վիճակը յուսահատական էր : Հարիւր օր մնացած էր անդիտակից վիճակի մէջ եւ այդ չրջանին բոլոր վէրքերը սկսած էին մի առ մի սպիանալ առանց որեւէ միջամտութեան : Լանտաու, սթալինեան զոհ մըն ալ եղած է, յօդուածի մը մէջ պատմած է իր ձերբակալութիւնը երբեւ՝ գերմանացի լըր – տես :

Օձի ծանօթ փիլիսոփայ մը, բաց նա – մակով մը, քննութիւն կը պահանջէ Մաարիքի մահուան պարագաներուն վրայ : Նախկին վարչապետ սպաննուեցաւ 1948 – ին : Բաց նամակը ղրկուած է ընդհ. դատախազին ասկէ երեք չարաթ առաջ եւ հիմա կը հրատարակուի «Ուսանող» չաբաթաթերթին մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Մերակոյսը հարիւրէն

ՎԷՃ ԵՒ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻՋԵՒ

Դեռ մինչեւ վերջերս, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ սերտ գործակցութիւն մը կար Վիէթնամի, Եւրոպական Միութեան եւ տնտեսական այլազան խնդիրներու չուրջ : Այս հասկացողութիւնը եւ միաբանութիւնը, ըստ երեւոյթին, կը չարունակուին այսօր ալ, բայց խորքին մէջ ճեղքեր զոյացած են եւ թաքուն ան – համաձայնութիւններ ստեղծուած Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ : Երկու Անկլեսաքսոն պետութիւնները, որոնք երեւութա – պէս կ'ապրին աւանդական բարեկամու – թեան մը մէջ, սակայն, յաճախակի դան – գաններ, բոլոքներ ունին իրարու դէմ :

Անգլիոյ վարչապետը՝ Հարոլտ Ուիլսըն եւս դժուարին կացութեան կը մատնուի չատ անդամ : Այսպէս, Վիէթնամի վէ – ճին մէջ Ամերիկայի ուժ տուած ըլլալուն համար, ղրեթէ միչտ սուր խծբծանքնե – րու կ'ենթարկուի եւ կը մեղադրուի Ա – խտաւորական կուսակցութեան խորհ – դարանական խմբակին մէջ : Ուիլսընի դէմ բացուած այս պայքարը կը սաստկա – նայ օրէ օր : Անգլիա եւ Ամերիկա իրա – րու տակարծիք են մանաւորաբար Հու – պայի խնդրին չուրջ : Ամերիկա տնտե – սական պոյքոթ հռչակած էր Հուպայի դէմ եւ կը պահանջէր, որ իր դաչնակից երկիրներն ալ մասնակցէին այս պայքա – րին : Առաջին առթիւ պոյքոթը իր ազ – դեցութիւնը զործեց եւ բազմաթիւ եր – կիրներ իրենց առեւտրական յարաբերու – թիւնները խզեցին Հուպայի հետ : Անգ – լիա չանսաց սակայն Ամերիկայի այս պահանջին, եւ սկսաւ զօրացնել իր տըն – տեսական յարաբերութիւնները Հուպայի հետ : Անցեալ տարի, առեւտրական հա – մաձայնութիւն մը կնքուեցաւ նոյնիսկ Անգլիոյ եւ Հուպայի միջեւ, արուեստա – կան ապրի զործատուն մը չինելու հա – մար : Արդիւնքը այն եղաւ, որ Ամերիկա անմիջապէս բողոքեց Անգլիոյ դէմ : Ուիլսընի կառավարութիւնը մէկ կողմէ պատչամ բանաձեւ մը զատ եւ ձգձգեց

Պ. Մ. ՃԻԷՐՃԵԱՆ

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

Պ. Մուշեղ Ճիէրճեան ի գնահատու – թիւն կապոյտ խաչի բառասնամեայ գոր – ծունէութեան տասը հազար ֆրանք (մէկ միլիոն հին ֆրանք) կը նուիրէ կապ· Խա – չին «Յառաջ»ի միջոցաւ :

խնդիրը, եւ միւս կողմէ իր ճարտարա – պետները Հուպա ղրկեց, զործատան չի – նութեան ձեռնարկելու համար :

Ամերիկա աւելի եւս ջղագրգռուեցաւ, երբ տեղեկացաւ, թէ Անգլիա մեծագու – մար վարկ մըն ալ բացած է Հուպայի, աւելի քան 45 միլիոն տոլար, ճարտարարուեստական հիմնարկի մը կառուցման համար : Ամերիկացիք սկսան պռոչտալ եւ չկրցան զսպել իրենց զայրոյթը, ա – ռարկելով որ Անգլիա իր տնտեսական կացութիւնը բարեկարգելու համար միլիոններ կը ստանայ Ամերիկայէն, եւ միւս կողմէ վարկ կը բանայ Ամերիկայի ոխերիմ թշնամիին, Հուպայի : Ուշինկթընի չուշացաւ նոր բողոքագիր մը յղելու անգլիական կառավարութեան, որ ապազին կարդաց Ամերիկայի եւ պատասխանեց, թէ խնդրոյ առարկայ զործատունը պիտի չինուի ամէն զնով : Ասկէ զատ, Անգլիա սկսաւ զարկ տալ Հուպայի չաքարի արդիւնաբերութեան, Ամերիկայի արտադրութիւնը վտանգելու ստիճան : Անգլիա ի վերջոյ յայտարարեց, թէ որոշած է կրկնապատկել իր արտածումները եւ առեւտրական զօրաչարժ հռչակել, որպէսզի փրկուի Ամերիկայի օժանդակութենէն եւ անտեսական անկախութեամբ զործէ, փոխանակ «երախտաւորեալի» դիրքին մէջ մնալու :

Վէճեր, մրցակցութիւններ, անհամ տարակարծութիւններ, որոնք ընդունակ են ազդելու նաեւ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի քաղաքական յարաբերութիւններուն վը – րայ :

«ՆԻՒ ԵՈՐՔ ՀԵՐԱԼՏ ԹՐԻԲՈՒՆԻՆ»

տասը յաւելում մը քաւչարկեց տուրքե – րու վրայ :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ նախարարապետը պատասխանելով լրագրողի մը հարցումին «օտար մամուլի ակումբին» բացման առթիւ, ը – սաւ ձոնսընի համար «ճարպիկ է» : Եւ դառնալով ամերիկացի լրագրողի մը կ'ը – սէր «դադրեցուցէք ռմբակոծութիւնները եւ ամէն մարդ զոհ կ'ըլլայ » : Մինչ ան – դին խորհրդային դեսպանը Զոռին կը յայտարարէր .— « Ամերիկացիք կը չա – րունակեն ռումբ թափել Հիւսիսային Վիէթնամի վրայ, միայն տեղերը փո – խած են » :

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ, Մատրիտի եւ Վալան – սի համալսարաններէն եռք, փակուած է նաեւ Սեվիլլայի համալսարանը :

ՎԱՐՇԱՒԱՑԻն կը հաղորդեն թէ հրէական ֆոլէս թերթը կը զրէ թէ հրեայ համայնքը պէտք չէ եւ չի կրնար անատարբեր մնալ ամէն տեսակի յետադիմական ուժերու «առջեւ որոնց զործունէութիւնը մեր ընկերվարական հայրենիքին դէմ ուղղուած է, ուր կ'ապրինք, ուր կ'աչխատինք եւ ուր կուսակցութեան եւ կառավարութեան օժանդակութեամբ, ամէն ինչ կ'ընենք հրեայ մչակոյթի, արուեստի եւ գրականութեան զարգացման համար» : Թերթը չի զատապարտեր սիոնականութիւնը եւ կ'աւելցնէ .— «Անոնք որ ազգային կարծիքներ կը յայտնեն հե – ռու են Լենհասատանի հրեայ ընկերութեան մեծամասնութիւնը ներկայացնելէ » :

ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Առաջին գիտական ազգագրական ուսումնասիրութիւնը կատարուած է 1926-ին։ Ազգագրագէտ Եր. Լալայեանի գլխաւորութեամբ յատուկ խումբ մը քառասուն օրուան ընթացքին Կոտայքի գիւղերուն մէջ կը հաւաքէ եւ գրի կ'առնէ հարուստ նիւթեր։ Առանցքէ ուշագրաւ են հէքեաթներն ու առակները, ժողովրդական երգ - խաղերը։

1932 - 33ին հետազօտութիւններ կը կատարուին Թալինի, Աշտարակի եւ Վեդիի շրջանները։ Այս հետազօտութիւնները նոր հարիւրեակ մը յայտնաբերուին եւ գրի կ'առնուին «Սասնայ Ծռեր»ու վէպ նոր, արժէքաւոր պատումներ (Սասունի, Ա. Լալկերտի, Մոկաց եւ Շատախի բարբառներով), «Մոկաց Մհերգ», «Ասլան - ազա» յայտնի վիպական երգերուն նոր տարբերակները, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ հէքեաթներ, առակներ, զրոյցներ, երգեր եւայլն։

1934ին սկսեալ նոր թափ կը ստանայ ժողովրդական բանահիւսութեան հաւաքումի եւ հրատարակումի գործը։ 1934-ին Հայաստանի պատմութեան եւ դրականութեան հիմնարկութիւնը կը սկսի խումբեր ու անհատներու միջոցով բանահիւսական հետազօտութեան ենթարկել Հայաստանի շրջանները։

Առանձնապէս հարուստ նիւթեր կը հաւաքուին Աշտարակի, Էջմիածնի, Ախալքալաքի, Ախալցխայի, Ղուկասեանի, Զանգեզուրի եւ այլ շրջաններու մէջ։

1959ին հարուստ նիւթեր եւս կը հաւաքուին այս անգամ Ռոստովի շրջանի հայաբնակ վայրերուն մէջ։

Զանազան վայրերու մէջ եւ զանազան եղանակներով հաւաքուած բանահիւսական այս նիւթերը կեդրոնացած են հնա-գիտութեան եւ ազգագրութեան հիմնարկութեան բանահիւսական գիւանին մէջ։ Այս աշխատանքներուն չնորհիւ հարստացած է հայ բանահիւսութեան ազգային գանձարանը։

Կարեւոր մղում տրուած է նաեւ հրատարակութեան գործին։ 1936 - 1951ի մէջեւ հրատարակուած է «Սասնայ Ծռեր» ժողովրդական դիւցազնավէպը՝ երեք հատորով եւ Մ. Աբեղեանի ու Կ. Մելիք-Օհանջանեանի աշխատասիրութեամբ։

Հայ բանագիտութեան պատմութեան կարեւորագոյն էջերէն մէկը հանդիսացաւ «Սասունցի Դաւիթ» ժողովրդական վէպին հազարամեայ յոբելեանը 1939ին։ Այդ օրերուն լոյս տեսաւ դիւցազնավէպին համահաւաք քնարերը հայերէն եւ ռուսերէն՝ Ակադ. Ց. Օրբելիի խմբագրութեամբ եւ յառաջաբանով։

Բանագիտութեան մէջ չատ կարեւոր տեղ կը գրաւէ Մ. Աբեղեանի մեծարժէք ուսումնասիրութիւններէն մէկը, որ մի-այն վերջերս արժանացաւ տպագրութեան։ Այս աշխատութիւնը բաղկացած է հայ վիպական բանահիւսութեան տարբեր տեսակներու եւ հարցերու մասին հեղինակին ուսումնասիրութիւններէն, որոնք վերոյիշեալ մշակուած են իր կողմէ։ Այս ձեւով կը ներկայացուի Հայոց վիպական բանահիւսութեան ամբողջական պատկերը՝ զարգացման իր փուլերով եւ օրինաչափութիւններով։

Կարեւոր աշխատանք մըն է հայ ժողովրդական առածներու, ասացուածքներու հրատարակութիւնը, զոր կատարած է Ա. Ղանալանեան։ Տարիներու ընթացքին ան հաւաքած է տպագրուած եւ անտիպ քառասուն հազար առածներ եւ ասացուածքներ, դասաւորած զանոնք եւ ներկայացուցած՝ մանրակրկիտ ուսումնասիրութեամբ մը։

Հայկական բանահիւսութեան վիպական սեռի կարեւորագոյն աշխատանքներէն է նաեւ «Հայ ժողովրդական հէքեաթներ»ը, որ կ'ամփոփէ պատմական Հայաստանի բնակավայրերէն հաւաքուած լոյս տեսած եւ անտիպ բոլոր հէքեաթները՝ լաւ տպագրական - տեղագրական շրջաններու։

1930ին Մ. Աբեղեան կը հրատարակէ ուսումնասիրութիւն մը հին դուսանական ժողովրդական երգերու մասին։ Աւելի ետք, Մ. Աբեղեան կը հրատարակէ դուռ-

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՄՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Համազգայնութեամբ կարեւորագոյն կազմակերպութիւնն է Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ը իր ծաւալուն գործունէութեամբ։ Լիբանանի մէջ Օգնութեան մի-ութիւն, ուրիշ գաղութներու մէջ տարբեր անուններու տակ, իսկ Ֆրանսայի մէջ «Կապոյտ Խաչ»։

Նախախնամական աշխատանք կը կատարեն այս խաչերը, որոնց չուրջ բոլորուած են անձնուէր Հայուհիներ, «Պնակ մը կերակուրի» մանուկներու հայեցի դաստիարակութեան, հայապահպանման, հիւանդներու եւ ծերերու օժանդակութեան աշխատանքին լծուած, կը ծառայեն Հայութեան բեկորներուն։

Սոյն կազմակերպութեան քառասնամեակի տօնակատարութիւնն էր որ տօն-ուեցաւ արտակարգ չուքով եւ աննախընթաց ոգեւորութեամբ, Կիրակի Մարտ 31-ին, Շիմիի սրահին մէջ։

Ժողովուրդը խուռներամ եկած էր լեցնելու սրահը, ոչ միայն յարգանքի տուրքը տալու, կազմակերպութեան հիմնադիրներուն, այլ եւ քաջալերելու զանոնք, որ ներկայիս դժուարին պայմաններու տակ, իրենց անկարելին ի գործ կը դնեն, իրագործելու համար միութեան հիմնական նպատակները։

Հանդէսի նախագահութիւնը յանձնուած էր, մեր ամենասիրելի բարերար անձնաւորութեան՝ Պ. Մուշեղ Ճիէրճեանի, որ բացումը կատարեց հետեւեալ կուռ խօսքերով.—

« Այսօր, այս սրահին մէջ կը տօնենք Կապոյտ Խաչի քառասնամեակը։ Գաղութահայ պայմաններու մէջ քառասուն տարի յարատեւել ու տոկալ, արդէն մեծ գործ պէտք դնահատելի է ինքնին։ Մանաւանդ նիւթական կողմն ալ եթէ նկատի առնենք արդէն յայտնապէս կը պարզուի թէ այս կազմակերպութիւնը, նուիրեալներէ բաղկացած է, հետեւաբար արժանի է ամէն դնահատանքի։ Անոնք իրենց կարելին կ'ընեն, ամէն հայ ալ պէտք է իր փոքրիկ օժանդակութիւնը բերէ այս կազմակերպութեան որպէսզի ան յարատեւէ եւ երկար կեանք ունենայ։ Սրտանց կը մաղթեմ յաջողութիւն »։

Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին բացի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ եւ Մխիթարեան վարժարանի հայրերէն, ազգային պաշտօնական բոլոր միութիւններու ներկայացուցիչները եւ խորհրդային դեսպանատան առաջին քարտուղար Պ. Խարազեան։

Պ. Ճիէրճեանի խօսքերէն ետք խօսնակ Տիկին Պետէրեան բեմ հրաւիրեց Շրջ. վարչութեան նախագահուհի Օր. Ա. Ա. - ռաքէլեան որ ներկայացուց Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի անցեալի եւ ներկայի գործունէութիւնը համառօտ գիծերով, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

« Այսօր հաւաքուած ենք տօնելու Ֆրանսայի Կապոյտ Խաչի հիմնադրութեան 40ամեակը։ Թէ ի՞նչ կը նշանակէ քառասնամեայ մը բոլորել տարադիր կեանքի մէջ, մենք բոլորս լաւ գիտենք։

Այսօր սակայն, երբ յետադարձ ակնարկ մը նետենք, մեր սրտերը կը լեցուին հրճուանքով, որ ապարդիւն չէ անցած աշխատանքը այն խումբ մը Հայուհիներուն որոնք հիմը դրին Կապոյտ Խաչին, սիրտ ու հոգի մաշեցուցին ու իրենց օրինակելի նուիրումով ծառայեցին ժողովուրդին։

Անոնցմէ չատեր ընդ միշտ բժշկուեցան մեզմէ, սակայն Կապոյտ Խաչը խոր բարեգիտութեամբ պիտի յիշէ միշտ անոնց կատարած մեծ աշխատանքը։ 1928ի Յունուարին էր որ ողբացեալ Արշակ Զամալեան հիմը դրաւ Կ. Խաչի Մարսէյլի մէջ։ Սկսած գործը իր տուած արդիւնքով վարակիչ եղաւ ու տարին չբոլորած, մասնաճիւղեր կազմուեցան հետզհետէ Լիոն, Վալանս, Փրիվա, Կրընոպլը, Ցէնսին, Վիչի։ Յաջորդ տարին 1929ին Փարիզի մէջ ու չրջակայ բոլոր հայաբնակ տարածութիւնները։ Առաջին երկու պատերազմական ժողովները անցան ընկերական չերմ եւ տպաւորիչ մթնոլորտի մէջ։ Իսկ 1929ին Կ. Խաչի Օրուան անդրանիկ տօնակատարութիւնը, նախագահութեամբ Աւետիս Ահարոնեանի տեղի ունեցաւ աննախընթաց խանդավառութեան։ Մասնաճիւղերու թիւը հասած էր արդէն մօտ 30ի։ Կապոյտ Խաչը իր առջեւ ունէր անսահման աշխատանք »։

Օր. Առաքելեան յիշեց քառասուն տարիներու ընթացքին տարուած աշխատանքները ամէն դէպքի վրայ, հիւանդներու այցելութիւն, դարմանատուն, պէտեաներու օգնութիւն արտասահման, պինուորներու ապա դերիներու ծրարներ առաքում պատերազմի չրջանին եւ հիմնականը՝ ազգապահպանման հարցը իր չարաթական դասընթացքներով։

Ապա Օր. Առաքելեան ծանրացաւ Օգնութեան կայանի վրայ։ Կազմակերպութիւնը ունի այսօր իր սեփական չէնքը՝ Պէլֆոնթէն եւ եղրակացուց.— «Ցաւոտուկ չնորհակալութիւն կը յայտնենք նոյնիսկ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան որ կարեւոր գումար մը յատկացուցած է կայանին չէնքին մէջ կեդրոնական չերմութիւն հաստատելու համար։ Այս եւ միւս աշխատանքները համընթաց պիտի տարուին չուտով։

Այս քանի մը հակիրճ տողերուն մէջ դժուար է տալ Կապ. Խաչի քառասնամեայ տարուան գործունէութիւնը։ Ինչ որ կատարած է սակայն Կապ. Խաչը այդ նպատակներուն չնորհիւ իր անդամուհիներուն անսահման գոհաբերութեան ոգիին ու Ֆրանսահայ գաղութին անվերապահ աջակցութեան կրնանք այս մեծ կազմակերպութեան տարած աշխատանքը արձագանգած է միշտ իր կոչին բարձրաձայն եւ պէս թէ նիւթապէս։ Ցոյս ունինք որ ապագային եւս պիտի ընծայէն իրենց

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Ապտիւլ Համիտ անգամ մըն ալ ժուռ - նալը ուշի ուշով կարդալէ ետք, սեղանին վրայ դրաւ եւ ուրիշ մը առաւ ափսէին մէջէն։

«Երէկ Մ... փաչային կինը Նշանթաշիի կողմը կը բնակի, Կալաթա-Սարայի բանկիրը դնաց լուացուելու, ինչ որ կասկածելի կրնայ ըլլալ, քանի որ Նիչան Թաշի բնակողի մը համար աւելի բնական է Ֆէրիքէօյի բաղնիքը երթալ։ Բայց ատոր հինգ ժամ մնաց բաղնիքին մէջ եւ նոյն միջին Հ... փաչայի կինն ալ նոյն բաղնիքը մաւաւ լուացուելու եւ դրեթէ իրարմէ մէկ ժամ տարբերութեամբ ելան բաղնիքէն։ Ցիշեցէք կիները բաղնիք գնուած միջոցին Թոքաթլեանէն ծրար մը բերել տուին, որուն մէջ ինչ գտնուիլը կարելի չեղաւ հասկնալ, թէեւ բերող ծառան ըսաւ թէ չոքոլա ու փաստայ կը պարունակէր այդ ծրարը։ Պարագ կը զգամ սոյն տեղեկութիւնները ձեր վեհափառութեան բարձր ուշադրութեան ներկայացնել»։

— Այս տեղեկութիւնները թէեւ կարեւորութիւն չունին, այսուհանդերձ պէտք է վարձատրել ժուռնալճին, մտածեց Ապտիւլ Համիտ, որովհետեւ կրնայ օր մըն ալ կարեւոր բան մը հաղորդել... ասկէ զատ աչքէ հեռացնելու չէ այդ երկու փաչաները որոնք թէեւ արտաքուստ հաւատարիմ ցոյց կուտան ինքզինքնին, սակայն կրնան գաղտնապէս ինծի դէմ դաւել...։

Ապտիւլ Համիտ ափսէին մէջէն երրորդ ժուռնալ մը առաւ.

«Երէկ Արդարութեան նախարար Ապտիւլրահման փաչա, Բ. Դուռ դացած միջոցին, ճիշդ կամուրջին մէջտեղը յանկարծ կառքը դարձնել տուաւ եւ իր բնակարանը դարձաւ, ուր կէս ժամ մնալէ ետք, դարձեալ կառք նստաւ եւ Բ. Դուռ դնաց։ Նախարար փաչային այս անակնկալ վերադարձը կասկածելի նկատելով, կը փութամ հաղորդել ձեր բարձր վեհափառութեան»։

— Ի՞նչ կը նշանակէ կէս ճամբէն տուն վերադառնալը, ըսաւ ինքն իրեն Ապտիւլ Համիտ. արդարեւ այդ բանը կասկածելի կը թուի ինծի...։

Եւ թուղթը սեղանին վրայ դնելով ուրիշ մը առաւ եւ չարունակեց ընթերցումը։

«Երէկ ցերեկուան մօտ խիստ տարօրինակ եւ անբացատրելի դէպք մը պատահեցաւ, զոր հարկ կը համարիմ ձեր բարձր վեհափառութեան հաղորդել։ Արդարութեան նախարար Ապտիւլրահման փաչա երբ բնակարանէն մեկնելէ ու կամուրջին վրայ հասնելէ ետքը, յանկարծ կառքը կեցուց եւ փոխանակ ճամբան չարունակելու եւ Բ. Դուռ երթալու, իր բնակարանը դնաց կրկին, ուր 30-40 վայրկեան մնալէ ետք, դարձեալ կառք նստաւ եւ դնաց Բ. Դուռ։ Նախարարը չատ յուզուած վիճակ մը ունէր տուն վերադարձած ատեն, բայց երբ կրկին կառք նստաւ, հանդարտած կ'երեւար։ Նախարային այս անսովոր ընթացքը, խիստ կասկածելի թուելով ձեր ծառային, պարագ համարեցի քննութիւն մը բանալ հասկնալու համար թէ ինչո՞ւ յանկարծ կէս ճամբէն ետ դարձած էր, բայց այս մասին ոչ ոք որոշ բացատրութիւն մը կրցաւ տալ։ Բնակարանի մարդիկ ըսին միայն, որ փաչան յանկարծ անհանգստութիւն մը զգացած ըլլալով՝ կառապանին հրամայած էր կառքը ետ դարձնելու, բայց բացատրութիւնը զոհացուցիչ չէր, քանի որ տուն գալէն քիչ ետք փաչան կրկին մեկնեցաւ եւ բնաւ հիւանդի կերպարանք չունէր։ Նշմարեցի նաեւ որ փաչան երկրորդ անգամ դուրս ելլելուն իր հագուստները փոխած էր։ Բոլոր այս արտասովոր պարագաները ալ աւելի ծանր կասկածներ յարուցին մտքիս մէջ եւ ուզեցի մանրամասնօրէն ամէն բան տեղեկագրել ձեր բարձր վեհափառութեան»։

— Իրաւ որ Ապտիւրրահմանի այս ընթացքը դիս չափազանց կը զարմացնէ եւ պէտք է որ խնդիրը անմիջապէս լուսաբանել տամ, ըսաւ Ապտիւլ Համիտ, տատանջ երեւոյթով մը։

Ցետոյ Արդարութեան նախարարին վերաբերեալ երկու ժուռնալները խնամքով մէկ կողմ դրաւ եւ նոր գոյ պարտուած մը առաւ ափսէին մէջէն։

— «Մանր վաճառ մը կը սպառնայ ձերբարձր վեհափառութեան, կ'ըսէր այս նոր ժուռնալը, եւ պարագ կը համարիմ այդ մասին ձեր բարձր ուշադրութիւնը հրաւիրել։ Իրրեւ թէ դպրոցական պարզեւաբաշխութիւններ կատարելու պատրուակով, այս օրերս հաւաքումներ կը կատարուին հայ եկեղեցիներու եւ դպրոցներու մէջ, որոնց կը նախագահէ Օրմանեան պատրիարքը։

«Այդ հաւաքումներուն մէջ որոնք ձերբարձր վեհափառութեան թանկագին կեանքի համար աղօթքներով կը սկսին, իրենց մեղապարտ խորհուրդները ծածկելու համար, դաւադրութիւններ կը սարքուին թէ ձեր վեհափառ անձին եւ թէ ձեր մեծազօր կայսրութեան դէմ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(92 - Շար.)

ՖՈՒՏԲՈԼԻՍՏ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՅԻՆ

—*—

ԴՎԱԺՂՈՎ

ԽՄԲԱՎ ԴԱՇՏԱՅԻՆ

—*—

ՅՈ ԽՈՒՅՍ ՄԵ

Ցանկ, տասը եւ մեզանից հետո կոչվում են մեր հետեւորդները։ Ահա թե ինչ է ասում Ֆրանսիայի ֆուտբոլի ֆեդերացիայի նախագահ Ռիմեն։ Ֆրանսիայում ֆուտբոլը ամենասիրված խաղն է։ Ամեն կիրակի հարյուր հազարավոր մարդիկ հավաքվում են մարզադաշտերում՝ դիտելու ֆուտբոլի մրցումները։ Ֆրանսիայի ֆուտբոլի ֆեդերացիան ունի 1500 ակումբ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Վահագն Իշխալաչեան, Օր· Օր· Լօրա եւ Լիտիա Իշխալաչեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ (Ապրիլ 7), Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԱՀԱԳՆ ԻՇԽԱԼԱՅԵԱՆԻ

մահուան Դ· տարեդարձին առթիւ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Այրի Տիկին Սուքիասեան եւ զաւակ – ները, ինչպէս նաեւ համայն ազգական – ները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի (7 Ապրիլ), Պուլվ· Օսմոյի Ս· Յակոբ եկե– ղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ի յիշատակ ողբացեալ՝

ՄԿՐՏԻՉ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Հանդուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

×

Պ· Մհէրան Կարապետեան եւ զաւակ – ները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստ – եան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Ապրիլ 7) առաւօտ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան Դ· տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ· Գրիգոր Գազանճեան Տիկին Մարիամ Պամամճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 30 ֆր· կը նուիրէ « Հայ – Բոյժ»ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլլէն Տէր–Գալուստեան, Մինաս – եան, Օհանեան, Սաղաթիէլեան ընտա – նիքները եւ բոլոր ընտանեկան պարագա– նէ չնորհակալութիւն կը յայտնեն Փարի – զի եւ Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւննե – րուն, Շաւիլի Կապ· Խաչին, Հ· Ց· Դ· «Արշալոյս» խումբին եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, դրաւոր, ծաղկեպսակով եւ փոխան ծաղկեպսակի բարեհաճաբար նուիրատուութիւնով սգակից եղան իրենց սիրելիին

ԴԱՒԻԹ ՏԷՐ – ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

×

Տէսինի եկեղեցւոյ կրօն· Ընկ· վարչու– թիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հե– տեւեալ նուէրները, Պ· Արսէն Սիւզմէ – ճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկե – պսակի, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Պուռնազեան, Պ· Գէորգ Սէրէթճեան50ա– կան ֆր·, Պ· Սուրէն Քէպապճեան 10, իսկ քառասունքին առթիւ Տիկին Մարիամ Սիւզմէճեան 50, Տիկին Աննիկ Սւզմէ – ճեան 30, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Մնա – եան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Տարագ – ճեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Սկիւր– եան քսանական ֆրանք :

×

Ֆ· Կ· Խաչի Սէն –Ժերմի մասնա – ճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Պ· Օսկանեանէ տասը ֆրանք Միշէլ Մկըր – տիչեանի արկածալի մահուան տխուր առ– թիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պ· Ժիւլյար Տէր – Վարդանեան ընտա– նիքը իրենց խնամիին հանդուցեալ Դա – ւիթ Տէր – Գալուստեանի մահուան տխուր առթիւ իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տիկին Սրբուհի Տէր – Գալուստ– եանի եւ իր ընտանեկան բոլոր պարագա – ներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուի– րեն Շաւիլի եկեղեցիին եւ Կ· Խաչին 20ա– կան ֆրանք, «Յառաջ»ին քսան, «Հայ – Բոյժ»ին քսան, «Հայաստան» թերթին 20 : (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

×

Կ· Խաչի Սէն Ժերմի մասնաճիւղը խո– րին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերու – հի Հայրենիք Մկրտիչեանի եւ իր ընտա – նեկան պարագաններուն, իր զաւկին ող – բացեալ Միշէլ Մկրտիչեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կապոյտ Խաչի քառասնամեակին առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են :—

	Ֆրանք
Պ· Մուշեղ Ձիէրճեան	10·000
Տէր եւ Տիկին Հրանտ Սամուէլեան	200
Մեթր Յովիկ Եղիազարեան (իր հօրաքոյրերուն յիշատակին)	100
Տիրուհի Միսաքեանի յիշատակին Ա· Մ·	100
Օր· Արաքսի Գազազեան (իր մօր Ազնիւ Գազազեանի յիշատակին)	100
Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան	50
Օր· Երանուհի Օհանեան	50
Տիկին Ա· Դարբինեան	20

Տիկին Հայկուհի Նիկողոսեան նոյն առ– թիւ 50 Ֆր· կը նուիրէ Կապ· Խաչի Փա – րիզի մասնաճիւղին : (Տառնալ « Յա – ռաջ»էն) :

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ԵՒ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ

Կը մասնակցին այս երեկոյթին որ տեղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ (Ապրիլ 5) ժամը 21ին *Սալ Կավօ*, 45 Րիւ լա Պօէսի, (Մեթ– րօ Միռոմենիլ) :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Արամ Պամամճեան Դա – ւիթ Տէր · Գալուստեանի մահուան առ– թիւ 30ական ֆր ·կը նուիրեն « Հայ – Բոյժ»ի եւ «Յառաջ»ի :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

ՇԱԲԱԹ, Ապրիլ 6·— Յիշատակ Յարու– թեան Ղազարու : Կիրակնամուտի ժա – մերգութիւն, ժամը 16·30ին :

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ եւ Աւետումն Ս· Աստուածածնի : Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը ութին : Պատարագ 10ին : Դռնբա – ցէք 16ին :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ : Զայնաւոր պա– տարագ, Անդաստան եւ Ուռօրհնէք ժամը 10·30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ, սկիզբ ժամեր – գութեան եւ անդաստան ժամը 7·30ին, պատարագ 10ին : Իրիկուն Դռնբացէք 5ին :

Ս· ՅԱԿՈԲ, ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, ժամերգութիւն երեկոյեան ժամը 5ին :

ԿԻՐԱԿԻ, ժամերգութիւն առաւօտեան ժամը ութին : Պատարագ 10ին, Դռնբա – ցէք ժամը 16·30ին :

ՇԱԻԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ : Սկիզբ ժամեր– գութեան ժամը 8·30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայ հասարակութեան բուռն փափաքին վրայ անդամ մը եւս, Հ· Ց· Դ· Նոր Սե– րունդը պիտի ներկայացնէ՝

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ

(Ա· Ահարոնեան)

Այս Հինգշաբթի, Ապրիլ 4, ժամը 20·30ին, Պօմոնի Ս· Սահակ – Մեսրոպ սրահը : Մուտք 5 ֆրանք

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր· Միութեան կողմէ, կիրակի, Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք ժամը 4էն սկսեալ, ժան կուժօն փողոց, թիւ 8, *Տէ Սանթրօ* սրահներուն մէջ :

Կը նախագահէ՝ Պ· ՋԱՏԻԿ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական մաս բաժին

Նուագախումբ ՏԻՏԻՃԵԱՆ

Կ'երգէ Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, վը – կայեալ Հայաստանի երաժշտանոցէն :

Ջանազան անակնկալներ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
– ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ –

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ապրիլ 7, ժամը 17·30ին

SALLE PLEYEL, 252 Fbg. Saint-Honoré — Métro Ternes

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱՀԱՆՈՒՄԲ

Ընկերակցութեամբ՝ Orchestre Philharmonique d'Ile-de-France

Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Նոյն նուագախումբով, զոր կը ղեկավարէ՝

RENE-PERRE CHOUTEAU

եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Concerto pour piano de Katchatrian et Fantaisie Hongroise de Liszt

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի եւ Սիփան – Կոմիտասի անդամներէն եւ սրահը : Գին 25, 22, 20, 15 *եւ* 8 *ֆրանք*

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵԱՁԱԿԱՄ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1968 ԱՊՐԻԼ 8 ԻՆ

Ապրիլ ութին կը լրանայ մեր բաժա – ռորդներու մեծ մասին բաժանորդագրու– թեան շրջանը : Չերմապէս կը խնդրենք որ ռորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմում – ներու :

Առկախ հաշիւ ունեցողներէն եւս կը խնդրուի անյապաղ կարգադրել իրենց հաշիւները, որպէսզի վարչութիւնը միշտ կարենայ շարունակել կանոնաւոր առա – քումները :

Բաժնեգիրներու կանոնաւոր ու կանխիկ վճարումներն են միայն որ կրնան մա – սամբ դիւրացնել վարչական ծանր գործը, մանաւանդ երբ ամէն տեսակի յաւելում – ները աւելի քան երբեք կը դժուարացնեն հայերէն օրաթերթի մը հրատարակու – թիւնը :

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են .

ՖՐԱՆՍԱ տարեկան	75 *ֆր·*
Վեցամսեայ	40 *ֆր·*
Արտասահման տարեկան	90 *ֆր·*

Արտասահմանի օդանաւային սպասար – կութեանց սակին համար, դիմել վար – չութեան :

Նոյնիսկ պալոյթեամբ : Վարչութիւն « ՅԱՌԱՋ»ի

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին , Սալ Կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջի– կայինն :

×

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ· Միու – թեան, Ապրիլեան եղեռնի 53րդ տարե – դարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէն Լուի (Սէրք– լը Կաթոլիկ) սրահին մէջ :

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպու – թիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւ– նը պիտի բերեն թող նախօրօք տեղեկա – ցընեն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէնի մէջ, Յունիս 2ին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գառնիկ Սուքիասեան կը փնտռէ իր քոյրը՝ Մանուչակ, որու ամուսնութեան անունն է՝ Վասիլեան : Ինչպէս նաեւ քրոջ պատկները՝ Մօնիք եւ Մարքուհի (Մա– կի) Վասիլեան :

Լուր ունեցողներէն կը դրել :—

Karnig Sukiassian
Via Nazionale 47
33037 S. Caterina (Udine)
ITALIE

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԻԻԼ .—Հ· Ց· Դ· Արշալոյս խում– բի ժողովը Շբ·, (Ապրիլ 6) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ .— Հ· Ց· Դ· Սողոմոն Թէհլի– եան խումբին ժողովը այս Ուրբաթ իրի– կուն (Ապրիլ 5), Մշակոյթի Տան մէջ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· կոմիտէի ներկայա– ցուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ա– հարոնեան Ակումբը :

ՎԻՊԱԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

– ՋԱՏԻԿԻՆ –

ԵՐԵՔ ՕՐ

ԱՊՐԻԼ 13ԷՆ 15

Լիւքս Օթոմառով

Հաւաքուիլ Ապրիլ 13ին, Շաբաթ ա – ռաւօտ ժամը 7ին Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թերմինիւսին առջեւ : Մեկնում 7·30ին դէպի Գերմանիա : Յերկրամաճ՝ Վերտէօն : Ժամանում Թրէվ, քա – ղաքին այցելութիւն, իրիկուան ճաշ, պանդոկ : Երեկոն ազատ է :

ԿԻՐԱԿԻ, Ապրիլ 14, մեկնում դէպի Պինկըն, հանրածանօթ իր կամուրջով : Երկուեւկէս ժամ պտոյտ նաւով Հռէնոս վրայ : Տեսարժան վայրեր, հէքեաթային Լորելայը եւ ժամանում՝ Պոփարտ, տեղի կ'ունենայ ցերեկուան ճաշը :

Ճամբորդութիւնը կը շարունակուի դէպի Քոպլենց, քաղաքին այցելութեան եւ ետք, վերադարձ դէպի Թրէվ : Ճաշ եւ պանդոկ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ .— Մեկնում Լիւքսամ – պուրկ, այցելութիւն քաղաքին : Ճամ – բորդութիւնը կը շարունակուի դէպի Մէզ, Լոռէնի մայրաքաղաքը : Ճաշ, ապա մեկնում դէպի Ռէմս, երեկոյեան 8ին մօտ, ժամանում Փարիզ :

Մասնակցութիւն 168 ֆր· առանձին տարեկան սակը՝ 20 ֆրանք :

ԿԱՐԵՒՈՐ .— Ժամանակ ինքնութեան Ազգ· թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ Թիթր տը Վոյաժ օտար ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ
5
ԱՊՐԻԼ
VENDREDI
5 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11180

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

44e ANNÉE — No 11.180

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Բնութեան զարթօնքին հետ քաղաքա – կան աշխարհն ալ արթնութեան եւ տեն – դրա գործունէութեան նշաններ սկսաւ ցոյց տալ :

Բազմաթիւ անակնկալ դէպքեր խռովա – յոյզ մթնոլորտ մը ստեղծեցին արեւելքէն մինչեւ արեւմուտք, անցնելով կեդրոնա – կան Եւրոպայէն :

Ամէնէն ուշադրաւ երեւոյթն էր ազա – տականութեան ձգտումը , որուն թաւր հանդիսացան Լեհաստան եւ Չեխոսլովա – քիա, առաջինը ղղոյշ ու խոհեմ, երկրոր – դը աւելի յանդուգն ու համարձակ :

Երկուքն ալ քաջալերուած Ռումանիոյ օրինակէն :

Եւ հարաւաբախ եւ Ալպանիա չատ կանու – խէն ձերբազատուած էին Մոսկուայի ուքազներէն , առանց խոր ցնցումներ կը – բնլու :

Հունգարիա չկրցաւ քանդել պինդը կաշ – կանդող կապանքները :

Աւելի քան տասը տարի անցաւ 1956էն ի վեր, մինչեւ որ Ռումանիա , առանց ա – բիւնահղութեան , յաջողութեամբ պատ – կեց իր կեդրոնախոյս ձգտումները :

Օրինակը վարակիչ է դարձած այժմ եւ ժողովուրդները երբարու եռեւռ կը քան – դեն շղթաները ու կը դիմեն դէպի ազա – տութիւն, դէպի ժողովրդավարութիւն եւ իսկական ընկերվարութիւն :

Ազգայնական ոգին մեայն կարմիրնե – րու մականին ենթակայ երկիրներուն մէջ չէ, որ արթնցած է :

Ժողովրդավարական Պելժիոյ մէջ ալ նոյն երեւոյթին ականատես կ'ըլլանք այս օրերս : Կիրակի օրուան ընտրութիւնները լուծում մը չբերին սակայն Վալոններու եւ Ֆլամանններու «երկփեղկում»ին :

« Մէկ հօտ մէկ հովիւ»ի քրիստոնէա – կան նշանախօսքը, «մարդկային ցեղի մի – ջազգայնական» դառնալու ընկերվարա – կան հաւատամքը իրրեւ մեռեալ տատ կը մնան թուղթի վրայ, կամ հանդիսաւոր ատիճներու կ'երդուին ընկերվարական ու համայնավարական հաւաքոյթներու մէջ :

Համայնավարութեան ծաւալումը ար – դիլելու համար է, որ Միացեալ Նահանգ – ները կազմակերպեցին Ատլանտեան Ուխ – տը, Սէնթօ, Օթաղը, Պալքանեան Ուխ – տը, հրապարակ նետեցին Թրումընի եւ Այզնհաուըրի վարդապետութիւնները : Քորէայի մէջ մեծ զոհողութիւններու են – թարկուեցան : Ի վերջոյ յաղթեցին :

Ու ահա՛ տարիներէ ի վեր կը կռուին Վիէթնամի մէջ, որ Քորէայի պէս երկու – քի բաժնուած է : 1959էն ի վեր 17րդ զու – գահեղականի հիւսիսը համայնավարները կը տիրապետեն , հարաւը՝ ժողովրդա – վար աղգայնականները :

Ինչպէս Քորէայի մէջ, այստեղ ալ հիւ – սիսինները կ'ուզեն տիրել հարաւին, որ համայնավարական վառնդին դիմակալե – լու համար օգնութեան կանչած է Ամե – րիկացիները :

Կէս միլիոն ամերիկացի զինուորներ և – թող տարիէ ի վեր կռիւ կղզի կղզի կը կըռ – ուին հարաւային Վիէթնամցիներու հետ : Գիտութեան ամենաւերջին նորութիւննե – րով օժտուած հսկայ օդանաւեր ցարդ մէկ միլիոն ռումբեր նետած են թշնամի դիրքերու վրայ : Քանի միլիառ տոլարի բաց են տուած ելեւմուտքին մէջ, վը – նասելով տոլարի արժէքը :

Երկրին ներս եւ արտաքին աշխարհի մէջ անդադար ցոյցեր տեղի կ'ունենան ա – մերիկեան կառավարութեան դէմ , պա – հանջելով վերջ տալ Վիէթնամի պատե – րազմին :

Համայնավարներուն համար, որ իրրեւ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

ՀԱՆՑԱ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ԽՕՍԵԼՈՒ

ՈՒՈՇԻՆԿԹՐՆ ՇՓՈՒՄ ՊԻՏԻ ՍՏԵՂԾԷ

Անորոշ ժամերէ ետք, ճոնսընի ճառը սկսաւ իր դրական արդիւնքները տալ : Արդարեւ Հանոյ յայտնեց թէ պատրաստ է խօսելու, նախ ռմբակոծութեանց դա – դրեցման շուրջ, ետքակ – ցութիւններ սկսելու համար : Նոյն իրի – կունը ճոնսընն կը պատասխանէր թէ չըփ – ման մէջ պիտի մտնէ առաջին խօսակցու – թիւնները սկսելու համար :

Այս ամբողջը մեծ յոյս կը ներշնչէր ամէն կողմ :

Հիւսիսային – Վիէթնամի յայտարա – րութիւնը մեծ յոյս չէր ներշնչեր իր սկզբնական տողերուն մէջ : Արդարեւ եր – կար յարձակում մըն էր Ամերիկացինե – րուն վրայ : Կը յիշեցնէր անդամ մը եւս Հիւսիսային – Վիէթնամի չորս կէտերէ բաղկացած ծրագիրը , որ կը պարունակէ Աղգ. Ճակատի հիմնական սկզբունքները եւ 1954ի Ժընեւի համաձայնութեանց դրխաւոր յօդուածները : Յայտարարու – թիւնը կ'ըսէ նաեւ — «Վերջերս , ի տես այն վտանգաւոր եւ անել կացութեան Միացեալ Նահանգներուն համար Հարա – ւային Վիէթնամի մէջ, ի տես քաղաքա – կան, ընկերային եւ դրամական դժուա – րութեանց որոնք հետեւանք են Վիէթնա – մի պատերազմին ի տես համաշխարհային հանրային կարծիքի յարատեւ ճնշումին, ճոնսըն ստիպուեցաւ Հիւսիսային Վիէթ – նամի ռմբակոծութեան սահմանում մը հրահանգել : Պարտութիւն մը եւ ճարպիկ խաղ մըն է միաժամանակ ամերիկեան կառավարութեան կողմէ, հանրային կար – ծիքը հանդարտեցնելու համար : Ցատակ է որ Միացեալ Նահանգներու կառավարու – թիւնը պարկեշտ եւ ամբողջովին կերպով չպատասխանեց Հանոյի կառավարու – թեան արդար դիմումին : Բայց, Հանոյի կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ պատրաստ է ներկայացուցիչներ ղրկելու շփում ստեղծելու համար Միացեալ Նա – հանգներու ներկայացուցիչներուն հետ , համոզելու համար զանոնք որ դադրին առանց պայմանի եւ անմիջական դերպով բոլոր ռմբակոծութիւնները եւ պատերազ – մական արարքները, որպէսզի խօսակցու –

խաղաղութեան ախոյեան կը ներկայանան աշխարհի առջեւ, երկինքէն ինկած անըս – պատ դրամադլուխ մը դարձաւ Վիէթնա – մը :

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը ի զուր չա – նաց խաղաղութիւն ապահովել , զայն իրրեւ նախապայման առաջարկելով իր պաշտօնի վերանորոգման համար :

Քաղաքական տաղնապներուն վրայ ա – ւելցաւ դրամականը, որ իրարանցում յա – ռաջ բերաւ ամբողջ աշխարհի մէջ :

Անգլիական ոսկեի արժեզրկման յաջոր – դեց ոսկեդրամի արժէքին բարձրացումը : Դրամատիրութիւնը յուզումնալից օրեր ապրեցաւ :

Աւելի ծանր ազէտներ կանխելու համար ճիվերը կ'ըլլան այժմ վերջ տալու Վիէթ – նամի պատերազմին : Նախագահ ճոնսը – նի վերջին ելոյթը յատկանշական երե – ւոյթ մըն է :

Ցուսա՞նք ,որ ճամբան բացուած է այ – ժմ դէպի խաղաղութիւն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆՈՐ ԱՆԿԻՒՆԱԴԱՐՁ ԻՆՏՈՆԷԶԻՈՅ ՄԷՋ

Զօրավար Սուհարթօ, որ ինտոնեզիոյ նախագահի պաշտօնը կը վարէ երկու տարի առաջ տեղի ունեցած Սոքարնոյի անկումէն ետք, ժողովրդական Խորհրդա – դու քոնկրէսէն այս օրերս պիտի պահան – ջէ , որ իր պաշտօնը մնայուն դառնայ : Տրուած ըլլալով որ Քոնկրէսի Աչխատան – քի Յանձնախումբը առաջարկած է ընդու – նել զօրավարին դիմումը, մաթեմաթիկա – կանօրէն ճշդուած կրնայ նկատուիլ , թէ մարմինը իր ամբողջական կազմով այլեւս պիտի ընդունի անոր կանոնաւոր նախա – գահութիւնը, ինչ որ արդէն տեղի ունե – ցաւ 27 Փետրուարին, Ինտոնեզիոյ Խոր – հրդարանին կողմէ :

Զօրավար Սուհարթօ նախագահ կոչ – ուեցաւ 11 Մարտ 1966ին, այսինքն՝ եր – կու տարի առաջ ընդհանուր ընտրութիւն – ներ սպասուած չըլլալին : Այս ընտրու – թիւնները պիտի կատարուէին 1968ի Յու – նիս 5էն առաջ, սակայն յանկարծ , 1969ի առաջին եռամսեային յետաձգուեցան : Յունուար 28ին ժողովրդական Քոնկրէսի նախագահ զօրավար Նասուքիոն սոյն յե – տաձգումը յայտարարելով , յառաջ բերաւ ընտրական օրէնքի պատրաստութեան ան – հրաժեշտութիւնը եւ ժողովրդական Քոն – կրէսի կողմէ անոր քուէարկումը տար – ուէն առաջ :

Քոնկրէսը ընտրութիւններու յետաձ – գումին համաձայնեցաւ եւ ասիկա զօրա – վար Սուհարթոյի համար կատարեալ յաղթանակ մը կը նշանակէ : Կը մնար որ Խորհրդարանը իր նախագահի դիրքին վրայ մնալուն համաձայնէր , ինչ որ տե – ղի ունեցաւ Փետրուար 27ին : Ներկայիս ժողովրդական Քոնկրէսի վաւերացումը կը սպասուի միայն : Այս վաւերացումը զօրավարին կանոնաւոր հնգամեակի մը համար նախագահի պաշտօնին վրայ մնա – լը պիտի նախատեսէ :

Արդարեւ, եթէ զօրավար Նասուքիոն, որու հակառակութիւնը զօրավար Սու – հարթոյի դէմ ծանօթ է, ընդդիմութիւն չբերէ , զօրավար Սուհարթօ քանի մը օ – րէն երկրի մնայուն նախագահը պիտի դառնայ , հակառակ անոր՝ որ Աչխա – տանքի Յանձնախումբը խոստացէն նախո – րոշած է անոր լրաւունքները : 1966 Մարտ 11ի այս հարցին հետ առընչուած օրէնքը արդէն վերաքննութեան ենթար – կուած է : Ձիշդ այս հարցին չուրջ է որ որոշ վախեր կը յայտնուին երկրին մէջ տեղի ունենալիք հաւանական անկանո – նութիւններու համար, որուած ըլլալով որ , ինչպէս կը հաղորդէ ամերիկեան է – սպիէյթըտ Փրես զործակալութիւնը , զօրավար Սուհարթօ չյարգեց իր տուած խոստումներէն չատերը, եւ յատկապէս՝ երեսփոխանական ընդհանուր ընտրու – թիւններ կատարելու խոստումը նախ քան երկու տարին լրանալը , որու համար նախագահ նշանակուած էր :

Կացութիւնը աւելի մտահոգիչ կը դառ – նայ, եթէ նկատի առնուի, թէ երկրի տնտեսութիւնը կը վտանգուի, բնակ – չութիւնը կը չատնայ եւ գիները մէկ տա – սնան մէջ քանի առ հարիւր բարձրացան : Ուսանողական ցոյցեր տեղի ունեցան ար – դէն այս կացութեան դէմ եւ յաճախ այս ցոյցերը եղելութիւններ նախազուշակել կուտան :

Զօրավար Սուհարթօ կը հաւատայ, թէ անմիջապէս որ Քոնկրէսի լիակատար վա – ւերացումը ձեռք բերէ , բարենորոգում – ներ պիտի կիրարկէ Խորհրդարանի եւ Քոնկրէսի կանոնադրութեան մէջ , որ – պէսզի հանդիստ ու մնայուն մեծամաս – նութիւն ապահովէ եւ զօրացնէ իր ուժը , որ արդէն կարեւոր սահմանափակումներ եւ տարակուսանքներու կ'ենթարկուի զօրավար Նասուքիոյի կողմէ, որ Սո – քարնոն տապալեց : Զօրավար Նասուքիոն տակաւին կարեւոր ուժ ունի, ու կը քա – ջալերուի Խորհրդարանի ու Քոնկրէսի անդամներէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱԿԱՑԷՆ հասած լուրերու համա – ձայն, քննութիւն բացուած է Եան Մա – սարիքի մահուան պայմաններուն չուրջ : Կը թուի թէ քննութիւնը արդիւնք է փի – լիսոփային բաց նամակին, որ հրատա – րակուած էր ուսանողներու թերթին մէջ :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ կուսակցական պաշտօ – նաթերթը կը զրէ թէ համայնավար իւ – րաքանչիւր կուսակցութիւն պէտք է ինք – ճնդէ իր ճամբան եւ մերժէ որեւէ արտա – քին միջամտութիւն :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ վարչապետը որ պաշ – տօնական այցելութիւն կը կատարէ Թուր – քիա, մամուլի ասուլիս մը տուած է Պոլ – սոյ մէջ եւ յայտարարած թէ չատ դոհ է երկու երկիրներու յարաբերութիւններէն : Ան առընչութեամբ միացեալ դեկոյցը կը չեշտէ «կարեւորութիւնը զործակցու – թեանց տնտեսական, առեւտրական, զիտա – սէրջիկութեան, դիւտական եւ թեքնիք մարզերուն մէջ» : Կիպրոսի հարցին առ – թիւ Եուկոսլաւիա չէ փոխած իր դիրքը :

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը հաղորդեն թէ Տօքթ. Խվտքաս, որ նախագահութեան թեկնա – ծու էր, վերջին ընտրութեանց, նոր կու – սակցութիւն մը հիմնած է : Խօսք առնե – լով Նիկոսիոյ մէջ, Տօքթ. Խվտքաս յայտնած է թէ իր կուսակցութիւնը պիտի պայքարի կղզիին ինքնորոշման համար եւ աւելցուցած է. «Յորչափ Գեներ. Մա – կարիոս կառավարէ Կիպրոսը, տպդնապ – ներ եւ խռովութիւններ պիտի ըլլան կղզիին մէջ» :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հայ թատրոնի մեծ բեմադիրներէն Լեւոն Քալանթար (1891–1959) ծնած էր հայ մտաւորական ընտանիքի մը մէջ, Թիֆլիզ։ Իր հայրը՝ Ալեքսանդր Քալանթար, որուն բարեկամներէն չատերը գրագէտներ եւ հասարակական գործիչներ էին, «Մշակ»ի խմբագիրն էր։

Լեւոն Քալանթար իր նախնական կրթութիւնը կը ստանայ Թիֆլիզի արական գիմնազիոնին մէջ, որմէ ետք, 1908ին կը մեկնի Պետերբուրգ, աշակերտելու համար տեղւոյն համալսարանի արեւելեան լեզուներու ֆաքիւլթէին։

Շուտով երիտասարդ Քալանթարը արտակարգ ընդունակութիւններ ի յայտ կը բերէ Արեւելքի պատմութեան, հայ – վրացական բանասիրութեան եւ հնագիտական ասպարէզներուն մէջ։ Ռուս ականաւոր դիւանական Նիկողայոս Մառ, որու մօտ կը սովորէր Լեւոն Քալանթար, իր աշակերտին յաջողութիւններէն ոգեւորուած զայն կը հրաւիրէ մասնակցիլ մէջ – նադարեան Հայաստանի մայրաքաղաք Անիի պեղումներու աշխատանքներուն։

Քսանեւհինգ տարեկանին Լեւոն Քալանթար իր ուսումը աւարտելով Պետերբուրգէն կը վերադառնայ Թիֆլիզ։ Իր հարազատներն ու ընկերները գիտական ասպարէզին մէջ փայլուն ապագայ մը կը նախատեսեն իրեն համար, մինչդեռ ինք, յանկարծակիօրէն խզելով իր բոլոր կապերը գիտութեան հետ, ինքզինքըամբողջովին կը նուիրէ թատերական արուեստին։

Շատերուն, նոյնիսկ իրեն Լեւոն Քալանթարի համար, սկիզբները այնպէս կը թուի թէ թատրոնի հանդէպ այս նոր սէրը ժամանակաւոր յափշտակութիւն մը մնայն պիտի ըլլար ու երիտասարդ գիտնականը յուսալքուած ու հիասթափուած «կախարդական աշխարհի փորձութիւն»ներէն, շուտով պիտի վերադառնար գիտական աշխատանքներու «փարախ»ը։

Եւ սակայն, տարիները սահեցան եւ Լեւոն Քալանթար բոլորովին կապուեցաւ թատրոնին, թէեւ չդադրեցաւ մերթընդմէջ ժամանակ հետազբօսելէ բանասիրական եւ հնագիտական հարցերով։

Լեւոն Քալանթար կոչումով գիտնական էր, բայց ընտրեց թատրոնը եւ իրեն մասնագիտութիւն դարձուց այդ արուեստին բեմադրական ճիւղը։

Իր սէրը դէպի թատրոնը կը սկսի այն օրերէն, երբ տակաւին երիտասարդ ուսանող էր Թիֆլիզի գիմնազիոնին մէջ։ Լեւոն Քալանթար կը դառնայ քաղաքին թատրոններուն մշտական յաճախորդը, այս անդամ ոչ առանց իր ծնողքներուն հաւանութեան, որովհետեւ Քալանթար – եանները եղած են թատերասէրներ։ Ա. – նոնց տան մէջ սովորական երեւոյթ էին զրոյցներն ու վէճերը հայ թատրոնի ներկայի ու ապագային, անոր զարգացման մասին։ Քալանթարի հայրը, անմիջա – կանօրէն հետաքրքրուած թատրոնով, ոչ միայն կը յաճախէր հայկական ներկայացումները, այլեւ այդ ներկայացումներու մասին իր թերի ու դէմ կարծիքները կը յայտնէր քննադատական խորապէս հըմ – տալից յօդուածներու մէջ։ Ընտանիքին բոլոր անդամները՝ մայրը՝ հօրաքոյրը եւ ուրիշներ, բոլորն ալ մոլեռանդ թատե – րասէրներ էին, իսկ քոյրը՝ արդէն իսկ կը հետեւէր Թիֆլիզի արամաթիքական դասընթացքներուն։

Քալանթարեաններու բնակարանը այդ չրջանին եղած է մշտական ժամադրա – վայրը Թիֆլիզի մտաւորական եւ գեղար – ուեստական չրջանակներուն։ Հոն յաճախ հաւաքուած ու Հայոց դրականութեան ու մանաւանդ թատերական արուեստին վե – րաբերեալ բեղուն զրոյցներ ունեցած են յայտնի դերասաններ եւ մտաւորական – ներ, որոնցմէ կարելի է յիշատակել ա – նուններդ դերասան Յովհաննէս Աբելեա – նի, դրագէտներ Դերենիկ Դեմիրճեանի եւ այլոց։

Այսպէս, Լեւոն Քալանթարի պատանե – կութիւնը կ'անցնի Թիֆլիզի թատերական մթնոլորտին մէջ, իսկ երբ կը մեկնի Պե – տերբուրգ ուսանելու, հոն է որ իր կապը թատրոնին հետ կը դառնայ աւելի հիմ – նաւոր։ Այդ մեծ քաղաքին մէջ ոչ միայն կը յաճախէ ռուսական թատրոնները, այլ եւ թատերասէր բարեկամներու մէջ – նորդութեամբ կ'ընդունուի «Ալեքսանդր – եան» թատրոնի տրամաթիքական դասըն – թացքը, ուր աշակերտը կը դառնայ ռուս յայտնի բեմադիրներ Ա. Պետրովսկիի, Ի. Շմիդի եւ Ա. Սանինի։

Բեմադրական արուեստին մէջ բաւա – կան դիտելիքներ ամբարած, Լեւոն Քա – լանթար կը վերադառնայ Թիֆլիզ ու իր առաջին քայլը կ'ընէ 1918ին Սուրբէն Խաչատուրեանի եւ մեր օրերու աշխար – հահռչակ բեմադիր Ռուբէն Մամուլեանի հետ հիմնել ստուդիա մը՝ նոր դերասա – նական քարեր պատրաստելու համար։ Սակայն, կարճ ժամանակէ մը ետք, այդ ձեռնարկը ձախողութեան կը մատնուի, մինչեւ հիմա անյայտ մնացած պատճառ – ներով։

Ժամանակ մը, Լեւոն Քալանթար կը զբաղուի զրական գործունէութեամբ, կը զրէ յօդուածներ եւ վահան Տէրեանի հետ կը մասնակցի Մաքսիմ Կորքիի խմբա – գրութեամբ «Հայ Գրականութեան Ժո – ղովածուն» պատրաստելու գործին։

Լեւոն Քալանթարի վաստակը մեծ է և – զած հայ թատրոնի մէջ, բեմադրական արուեստին անոր ընծայած բազմապիսի ծառայութիւններով։ Դասական եւ ժա – մանակակից բոլոր ողբերգութիւններն ու տրամները, Լեւոն Քալանթարի ստեղծա – գործական տաղանդին չնորհիւ, հայ թա – տերական իրականութեան մէջ հասան կատարներու։

Այսպէս, ան բեմադրեց Շէյքսփրի, Մո – լիէրի, Թոլսթոյի գործերէն սկսած մին – չեւ հայ թատերական գրականութեան դասական ու ժամանակակից գործերը, ինչպէս նաեւ խորհրդային կարգերու հաստատումէն ետք նոր ստեղծուած թատրոնի խաղացանկի գործերը, հայկա – կան թէ ռուսական։

Արտակարգ հմտութեամբ եւ բեմական արուեստի խոր վայելչութեամբ Լեւոն Քալանթար յաջորդաբար բեմադրած է Շէյքսփրի «Օթէլլո»ն, Մոլիէրի «Տոն Ժուան»ը, Հերման Զուտերմանի «Զրա – սոյզ զանգը», Լունաչարսքիի «Թոյն»ը, իսկ հայ թատերական գրականութենէն բեմադրած է Շիրվանզատէի գործերէն չատերը, ինչպէս նաեւ Ց. Պարոնեանի «Պաղտասար Աղբարը», այս բոլորին վրայ ալ դնելով իր ինքնայատուկ մօտե – ցումներուն եւ յղացումներուն դրոշմը։

Սերունդներ հասան չնորհիւ Լեւոն Քա – լանթարի ջանքերուն։ Հայ թատրոնի դե – րասանական յաջողութիւններէն չատերը իրենց փառքը կը պարտին անոր սորվե – ցնելու անսպառ համառութեան։

Մեծանուն դերասանուհի ողբացեալ Ա – րուս Ոսկանեան Լեւոն Քալանթարի ուղ – ղած իր մէկ քանի նամակներուն մէջ հիա – ցումով կը խօսի այն «անսահման բարիք – ներուն մասին, զոր ընծայած է իրեն» մեծանուն բեմադիրը։

Երախտագիտական նման դպացումներ արտայայտած են նաեւ ուրիշներ, ինչ – պէս ողբացեալ մեծ դերասանուհի Ցառ – միկն ու դերասան Խաչանեանը, որոնք իրենց կարգին մեծապէս օգտուած են Լե – ւոն Քալանթարի ցուցմունքներէն։

Ամենուրեք ուր աշխատած է Լեւոն Քալանթար, ըլլայ տուիկա Բանուորական թատրոնին մէջ Թիֆլիզի Հայ Տրամային մէջ, Երեւանի Պետական թատրոնին մէջ թէ Լենինականի թատրոնը, իր հմա – ցուցմունքներով, իր իմաստուն խոր – հուրդներով ու զարմանալիօրէն հաճելի ու հրապուրիչ իր զրոյցներով, դերա – սանին հանդէպ իր հոգատար վերաբեր – մունքով նուաճած է բոլորին սէրն ու հա – մակրանքը իր արուեստին ու իր անձին հանդէպ։

Կեանքի վերջին տարիներուն, յղնած վարպետը կը վերադառնայ իր «նախկին սէրեր»ուն։ Հաղուագէպ կերպով դուրս կուգայ տունէն ու այլեւս ինքզինքը կը նուիրէ վերստին գիտական աշխատանք – ներու։ Այս աշխատանքներու կողքին, կը սկսի նաեւ պարապիլ դրականու – թեամբ։ Դերասանուհի Յասմիկի, ինչ – պէս եւ Հրաչեայ Ներսէսեանի կեանքին ու գործին մասին իր գրած ուսումնասիրու – թիւնները կը մնան իրրեւ գրական գան – ձերի էջեր, գրուած մեծ համառութեամբ եւ նուրբ ճաշակով։

Հայ բեմադրական արուեստի պատմու – թեան մէջ, Լեւոն Քալանթարի անունը պիտի մնայ իրրեւ այդ արուեստի հիմ – նադիրներէն մէկը, որուն կեանքին ու գործունէութեան ճամբան լուսաւորուե – ցաւ իր իմաստուն մտքէն ժայթքող փայ – լուն ճառագայթներով։

ԱՐՏԱՇԵՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՄԱՄՈՒԼԻ ՀԻՆ ԹԻՒԵՐ

«Ախուրեան» պարբերականի (Ալեք – սանդրապոլ) հին թերթերուն մէջ կը կարդանք։—

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ՕՐ

Ռուս – տաճկական պատերազմը վեր – ջացել էր եւ կարսի նահանգն անցել ռուս տիրապետութեան։ Երթեւեկութիւնը Ա – նի քաղաքի հետ դիւրացել էր, բազրա – տունիների մայրաքաղաքի աւերակները տեսնել ցանկացողները՝ աւելացել։

Ցանկարծ լուր է տարածւում, թէ Ա. – լեքսանդրապոլ է գալու Գամառ – Քաթի – պան (Ռ. Պատկանեան)։ Այդ կենսաթըր – թիռ եւ ուրախալի լուրը ահագին ազդե – ցութիւն է գործում։ Անմիջապէս խոր – հըրդակցութիւն է կազմւում՝ մեծ բա – նաստեղծի գալուստը մի որեւէ բանով նը – շանաւոր կացուցանելու։ Վճռւում է հը – րաւիրել նրան Անի։ Վարձւում են կառ – քեր, պատրաստւում է պաշարեղէն եւ Գամառ – Քաթիպային առօք – փառօք տանում ենք Անի։ Գնում է խմբի հետ եւ մեր ժողովրդական երգիչ Ջիւանին՝ իր ընկերներով։

Առաջին երեկոյեան Աստուայ Մայր և – ղեցու մէջ հայկերգի էր նուագում և երգում էր Ջիւանին իւր խմբով։ Քան – կարծ առաջարկողներ եղան, որ նա երգէ իւր հեղինակած երգերից։ Սակայն Ջի – ւանին, պատկառելով մեծ բանաստեղ – ծից, չէր համարձակւում երգել իւր հե – ղինակութիւններից եւ խնդրեց նրանից թոյլտուութիւն։ Գամառ – Քաթիպան տուեց իր թոյլտուութիւնը՝ Ջիւանու – ճակատը համբուրելով։ Իսկ վերջինս իր դէպի բանաստեղծը տածած պատկառան – քըն արտայայտելու համար համբուրեց նորա ձեռքը։

Այդ դիշեր Ջիւանի մի քանի անգամ եր – գեց իւր «Ոչ այլազգին անարգէ, ոչ քո ազգդ ուրացիր»ը։ Մեծ բանաստեղծը հա – ւանելով այդ մոքին, չարունակ այն տե – չանքն էր արտայայտում, որ Հայերս կո – րոզանանք երբեւիցէ հասնել այնպիսի բարեկեցիկ դրութեան եւ մտաւոր ու բա – րոյական զարգացման, որ կարողանանք չանարգել օտարին եւ չուրանալ մեր ազ – գը։

Ա. ԱՄԻՐԵԱՆ

«Ախուրեան» 1909, թիւ 3

ՆԱՄԱԿ ԱՆԻԻՑ

Անցեալ տարի պալատի հիւսիս – արե – ւելեան կողմը բացուեցաւ ընդարձակ գե – րահ մը, որուն պատերն ու առաստաղները

(93 – Շար.)

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Դպրոցական տղաք զանազան երկդիմի երգերով ու բանախօսութիւններով ներ – կաները յեղափոխութեան կը զրգռեն եւ իրենց այս ընթացքը ծափահարութիւննե – րով կը քաջալերուի։ Ուսուցիչները, իբր թէ քիմիագիտութեան դաս տալու հա – մար, իրենց աշակերտներուն պոմպա պատրաստել կը սորվեցնեն եւ մարմնա – մարզի պատրուակին տակ՝ զինուորական վարժութիւններ ընել կուտան անոնց։ Նոյնպէս աշակերտներու թոշակի անու – նով հաւաքուած դրամները կը զրկուին Լոնտոնի եւ Ժընեւի քոմիթէներուն։ Վեր – ջապէս կարելի է ըսել, որ Կ. Պոլսոյ բո – լոր հայ վարժարանները մէյ մէկ յեղա – փոխական վառարաններ են, որոնք ակն – յայտնի կերպով կը գործեն, չնորհիւ ա – նոնց նկատմամբ ցոյց տրուած ներողա – մտութեան»։

— Աստուա՛ծ իմ, ո՞ր մէկուն հաիչէն դալու է, գոչեց Ապտիւլ Համիտ յուսա – հատօրէն, որո՞ւ վստահելու է, որո՞ւն խօսքին հաւատալու է, ի՞նչ բան պէտք է արգիլել եւ ի՞նչ բան պէտք է արտօնել… ամէնէն անմեղ երեւոյթին տակ մարդիկ կարող են դաւել… եթէ կարելի ըլլար միջոց մը դտնել ամէնուն մտքէն անցածը կարդալու համար, իրաւ որ պետութեանս բոլոր բնակիչները լուսանկարի գործիքին առջեւէն անցընել կուտայի… Բայց այն ատեն ալ դուցէ հարկ ըլլար երեսուն մի – լիոն բնակիչներն ալ բնաջինջ ընել…։

Բռնաւորը դողահար ձեռքով ժուռնալը մէկ կողմ դրաւ եւ կը պատրաստուէր ափսէին մէջէն նոր պահարան մը առնե – լու, երբ յանկարծ սրահին դուռը բաց – ուեցաւ։

Ապտիւլ Համիտ սարսափահար ոտքի ե – լաւ, ձեռքը տանելով իր լայն վերարկուին դրպանը ուր կը դտնուէր լեցուն ռեվոլ – վէրը եւ զայն չեչտակի ուղղեց դէպի դուռը։ Բայց տակաւին կրակ չբրած, ներս մտնողը արդէն դէտին փռուած էր։

Բռնաւորին սարսափին ու ռեվոլվէրը անմիջապէս դրպանէն հանելուն պատճա – ռը այն էր, որ ոչ ոք իրաւունք եւ արտօ – նութիւն ունէր Սուլթանին առջեւ երեւա – լու առանց իր դիտութեան եւ հրամանին։ Եւ երբ մէկը փորձէր այդ կանոնին դէմ դործելու՝ կրնար ապահով ըլլալ, որ ողջ դուրս պիտի չելլար սուլթանին քովէն։

Եւ սակայն այս անգամ Ապտիւլ Հա – միտ, առանց ռեվոլվէրը գործածելու, դրպանը դրաւ եւ առաջին յուզումը անց – նելէ ետք, վազեց դէպի դէտին փռուած մարմինը։

Ներս մտնողը կին մըն էր։

— Տիլարա, ինչ եղաւ, ի՞նչ ունիս, հարցուց բռնաւորը գորովալից ու մեղմ ձայնով մը որ հակապատկերը կը կազմէր իր դէմքին խոժոռ արտայայտութեան հետ։

— Շնո՛րհ, չնո՛րհ կը խնդրեմ ձեզմէ, ախէր իմ, մրմնջեց կինը իր իրանը բարձ – րացնելով դետնէն ու ծունկի վրայ զալով … ներում կը հայցեմ իմ այս համար – ձակութեանս համար։

— Բայց ըսէ՛ ի՞նչ ունիս։ ինչո՞ւ այս չափ յուզուած ես, հարցուց Ապտիւլ Հա – միտ նոյն գգուական ձայնով։

Ու փութաց զայն դետնէն վեր վերցնե – լու եւ թիկնաթոռի մը մէջ հանդչեցնելու։

Այն, որուն բռնակալը Տիլարա անունը տուած էր, հրաչալի դեղեցկութեամբ մանկամարդ կին մըն էր, հազիւ քսան տարեկան։ Իր խոշոր սեւ աչքերը, երկար թարթիչներով, սուրբ մը փորձութեան մատնելու չափ զգլխիչ արտայայտութիւն մը ունէին։ Կեռասի կարմրութեամբ իր փոքր ու հեշտասէր շրթունքը կարծես համբոյրներու հպումին համար ստեղծ – ուած էր միայն։ Թեթեւ ու թափանցիկ շղարշին ներքեւէն կ'երեւային իր կուրծ – քին ու թեւերուն ձիւնաթոյր միսերը, իբ – րենց ամբողջ թարմութեան մէջ։

Ապտիւլ Համիտ զայն թիկնաթոռի մը մէջ հանդչեցնելէ ետք, պահ մը հիացմէ դիտեց Աստուծոյ այս չքնաղ հրաչակեր – տը, որ իր սեփականութիւնն էր։ Ման – կատի դեղեցկուհին, իր չփոթութեան եւ յուզումին մէջ, ալ աւելի հրապուրիչ ու ցանկալի կը թուէր եւ սուլթանը արդէն իսկ իր ներսիդին կը զգար հեշտամոլու – թեան սարսուռը եւ ուռնդերը կը դողդո – ղային ցանկութեան հրայրքէն։

Տիլարա որ դերմարդկային ճիպով մը կրցած էր, հակառակ խիստ կանոնին, դուռը բանալ եւ տիրոջ առջեւ երեւալ ա – նանց հրամանի, իր կրած յուզումներուն սաստկութենէն ջղային տագնապի մը մատնուեցաւ եւ սկսաւ արտասուել։

Բռնաւորը չկրնայ հանդարտեցնել զայն, մազերն ու երեսը չոյել, փաղաքշական խօսքեր ուղղել, բայց ի զո՛ւր։ Խեղճ ջղիկը փոքրիկ տղու մը պէս կը հեծկլտար չարունակ, կուրծքը վեր վեր ցայտեցնե – լով ու առանց բառ մը կարենալ արտա – բերելու։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

զարդարուած էին զանէ ձուլուած արա – ջրկ զարդարանքներով, որոնցմէ մնացած բեկորները Թանդարանի պէսպէս զարդե – րէն մէկը եղան :

Այսօրեղ միայն զարը չէ, որ զահլիճը զեղազարդող արուեստագէտին տաղանդն ու ձարտարութիւնը արտայայտելու մի – ջոց եղած է, այլեւ դրչի ու զանակի առ – ջեւ յաճախ ըմբոստանալու տրամադիր վայրի կաղնիներ ու մայրի փայտերն ալ ձայնդուելով զեղարուեստի քմահա – ճոյքներուն, այնպիսի զգլխիչ վայելչու – թեամբ հաղուեր են, որոնց արտադրողին առջեւ այսօրուան մեր քաղաքակրթեալ երեսպաշ արուեստագէտներն ալ յար – դանքով խոնարհուելու կը սոխպուին : Մարդ կը վարանի պահ մը եւ պատրանք կը կարծէ իւր տեսածները : Մի՞թէ կա – րելի էր, որ տասը դար առաջ անընդհատ զազանարարոյ բարբարոսներու սրածու – թեան եւ թալանները ենթարկուած Շի – րակի զժբախտ փոքրիկ ժողովուրդը այս – պիսի հրաշալիքներ ստեղծելու չափ զար – դանալու վրայ կարենար մտածել : Բայց փաստերը անհերքելի են, կատարեալ հերոս ժողովրդի մը թողած յիշատակներուն առջեւ կը զտնուինք :

Այս տխուր իրողութեանց առջեւ ան – կարելի է ակամայ չմտածել, թէ արդեօք մենք այս անզուգական ժողովուրդի հա – րատեւ սերունդնե՞րն ենք եւ մինչ մենք անոնց գործերով պարծենալու իրաւունք ունինք՝ առանց մերն ալ անոնց քով դնե – լու :

Ընդհատելով , առ այժմ, պալատի պե – զումներու մասը, անցնինք քիչ մըն ալ ուրիշ տեղերու վրայ եղած մասնաւոր պեղումներու եւ խուզարկութիւններու արդիւնքներուն :

Մէկ ամիսէ ի վեր զիւղացի աղքատ հի – ւանդները ձրի զարմանելու աղնիւ դի – տաւորութեամբ տեղս դանուող տաճկա – հայ բժիշկ Պալաքեան դանկերու ուսում – նասիրութեան համար, Փրոֆ· Մառի ար – ծնութեամբ, Հոննոց Տիգրանի քարա – փոր դամբարանի մէջ փորեց մի զերեզ – ման, ուրկից դուրս եկաւ չորս – հինգ տարեկան փոքրիկ աղջկան մը դագաղը :

Դագաղը հանուելէն մէկ օր եաք, Գա – րեգին վրդ· Յովսէփեան, որ այստեղ կը գտնուէր վերջին տարիներու պեղումնց արդիւնքը ուսումնասիրելու համար, կը մտնէ դագաղը հանուած քարայրը եւ կը գտնէ մի չորի կտոր, որ անուշադրու – թեամբ նետուած էր մէկ կողմ դագաղը հանելու ժամանակ :

Լուացուելէն եաք երեւաց , որ գան – ցակերպ հիւսուած ասեղնագործ ծածկոց եւ կամ մի ուրիշ բան էր, որուն վրայ խիտ ասեղնագործուած էին երկու վագ – րեր՝ կանգնած դէմ դիմաց, մէկը մեծ եւ միւսը փոքր : Մեծին դլուխը փոքրին կո – նակէն քիչ բարձր, իսկ փոքրին դլուխը մեծին կուրծքին վրայ : Վագրերու մար – մնոյ վրայի խառուածիկ դիծերն ու բի – ծերը երկու գոյնի մետաքսով եւ ոսկեթե – լերով բանուած են :

Գալով նկարին դեղեցկութեան եւ բնա – կանութեան, նկարազարդութենէ աւելի բանաստեղծական ներքողներու արժանի է անոր հեղինակը : Այդ փոքրիկ պատկե – րին վրայ ոչ մի կէտ մոռացուած չէ ա – նոնց չիշելէն, յօդուածներէն եւ բոլոր կազմական հատուածներէն: Ամէն ինչ բնական, ամէն ինչ նուրբ ու ճարտար, նկարչական ճաշակով, բոլորովին անկախ մեզ ծանօթ ոճերէ, հեռու բոլորովին պարսկական, բիւզանդական շապկոնիներէ, դուտ տեղական ճաշակի արտադրութիւն կը ներկայացնէ : Ահա փաստ մը եւս փո – րելու համար այն ընդհանուր կարծիքը , թէ հին Հայեր ըստ ամենայնի ենթար – կուած են եղեր բիւզանդական ազդեցու – թեան կամ անոնց ընդօրինակողները եղած են եւ կամ ուղղակի անոնց արուեստա – գործութեան արդիւնքով պճնաղարդեր են ինքզինքնին, բնակարաննին եւ այլ ամէն ինչ :

Թ. ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ

«Ազատ» թիւ 49, 51, 53, 1908

ԾՈՎՈՒՆ ԽՈՐԵՐԸ

Ծովուն տակ տուներ կառուցանելու փորձեր եղած են, պարզապէս գոյց տալու համար, թէ այդ աշխատանքը մարդկու – թեան առջեւ կրթանալ ընդծովեայնոր հո – րիզոններ : Ընդծովեայ տան մը մէջ բաղ – մաթիւ չարաթներ ապրող եւ ծովուն խո – րերը օրական ութ ժամ աշխատող մարդ – մը պէտք չէ աւելի ընկճուած ըլլայ քան եթէ երկու օր միայն մնացած ըլլար հոն: Որոշ խորութեան մէջ, մարդուն մարմ – նին զանազան հիւանդութիւնները որոշ քանա – կութեամբ միայն կազ կրնան ծծել եւ այս քանակը պիտի չաւելնայ անդամ մը որ հիւանդութիւնները յաղթուին 24 ժամ վերջ :

Այսօրինակ փորձարկութեանց ամէնէն հետաքրքրականներէն մէկը եղաւ Ռոպըրթ Սթեմիթի եւ Ճոն Կինաեւրպէրկի կատար – րածը: Արդարեւ, 1964ին, այս երկուքը երկու օր մնացին 130 մեթր ծովուն խորը, ընդծովեայ վրանի մը մէջ, ուր լեցուցած էին չորս առ հարիւր համեմատութեամբ թթուածին եւ 96 առ հարիւր հելիում :

Գնդ· Գուաթրոյի խցիկին մէջ վեց մարդկ ապրեցան 16 մեթր խորութեան տակ, ամբողջ երեք չաբաթ: Այս փորձը առիթ տուաւ բարելաւելու ծովուն խորե – րը ապրելու թեքնիկը :

Ապագային, լաւագէս սարքաւորուած այսօրինակ «տուներ» պիտի դետեղուին ընդծովեայ չինութեանց կողքին, մասնա – դէտներու մնայուն ներկայութիւն մը ա – պահովելու համար ծովուն յատակը :

Սակայն, կասկած չի վերցներ, որ չնոր – հիւ այսօրինակ տուներ կառուցանելու թեքնիկի զարդացման, քանի տարի եաք, արձակուրդի ամբողջ գիւղեր պիտի ըս – տեղծուին ովկիանոսի հարիւր մեթր կամ աւելի խորերը :

Մարդը անհամբեր է ծանօթանալու ընդծովեայ այս արտասովոր կեանքին : Հետեւաբար, մինչեւ քանի տարի հաւա – նաբար ականատես պիտի ըլլանք զարմա – նահրաչ իրագործումներու :

Վերեւ յիշատակուած ընդծովեայ դիւ – դաղնացութեան կեդրոնները, ուր մարդ պիտի երթայ անձնական եւ կատարելա – գործուած սուզազդեստներով, մաքսելի պիտի ըլլան սակայն միայն մարզասէր եւ կայտառ երիտասարդներու :

Անշուշտ ամէն ոք պիտի երազէ այս պե – ղեցիկ արկածախնդրութիւնը եւ պիտի ուզէ ապրիլ զայն : Մարդիկ պիտի ուզեն ծովուն յատակը բնակութիւն հաստատել ընտանեօք եւ... հոդաթափներով :

Ասոնց համար Ամերիկացիք յառաջիկա – յին պիտի կառուցանեն ընդծովեայ ճաչա – րաններ, Ֆլորիտայի եւ Գալիֆորնիոյ բացերը, ծովուն տասը մեթր խորերը: Եւ մարդիկ մինչեւ ցամաք երկարող ատի – ճաններէն իջնելով պիտի մտնեն հոն :

Գոյութիւն ունին նոյնիսկ ընդծովեայ պանդոկներ կառուցանելու բազմաթիւ ծը – րագիրներ : Այս պանդոկները պիտի չին – ուին 20–30 մեթր խորութեան տակ, ընդ – ծովեայ քարայրներու մէջ: Ապակեայ ծո – վախորշերը պիտի փոխարինուին լայն պատուհաններով: Ցերեկը արտաքին տե – սարանը չատ դեղեցիկ պիտի ըլլայ : Իսկ դիշերը կախարդական պիտի դառնայ : Ցարակից ժայռերու վրայ բացուած լու – սարձակները պիտի լուսաւորեն յատակը, ուր ժամադրութիւն պիտի տան վխտա – ցող եւ արտակարգ դեղեցկութեամբ անա – սուններ :

Ամերիկեան բնկերութիւն մը ուսումնա – սիրելու վրայ է մինչեւ իսկ ովկիանոսին լուսապէս պաշտպանուած կարգ մը կէտե – րուն վրայ «Աքուարամա» կոչուած ընդ – ծովեայ իրական պանդոկներ հաստատելու կարելիութիւնը : Այս պանդոկներուն մէջ մարդիկ պիտի կարենան իրենց չաբաթա – վերջի արձակուրդը անցընել ծովուն յի – սուն մեթր յատակը եւ ամենայն ապահո – վութեամբ :

Թելեսքոփիկ չորս ոտքերուն վրայ ծո – վուն յատակը հանդչող հսկայ ոսպնաձեւ մետաղեայ խցիկին մէջ մարդիկ պիտի իջնեն վերելակով : Խցիկին ներքը հան – պատուէտութիւնը ամբողջական պիտի ըլ – լայ : Տաք եւ պաղ ջուր , հեռատեսիլ , բարեխառնուած օդ եւայլն :

Տարբեր ծրագրի մը համաձայն, այս «Աքուարամա»ներուն կարելի պիտի ըլլայ հասնիլ ցամաքէն տեսակ մը ընդծովեայ թելեֆերիկով : Երկու հոդինոց փոքր խը – ցիկները երկաթեայ թելի մը վրայէն սա – հելով դիւղացածը ցամաքէն պիտի փո – խադրեն ծովուն յատակը : Արկածի մը կամ խանդարումի պարագային, անոնք ինքնաբերաբար ծովուն երեսը պիտի ել – լեն :

Ինչպէս կը տեսնուի, քանի տարիէն ընդծովեայ զբօսաշրջիկութիւնը հետա – քրքրական սկզբնաւորութիւն մը պիտի ունենայ : Ան չուտով պիտի զարգանայ ցայն թափ մը ստանալու համար յաջորդ դարուն :

ՆԻՒ ՌՈՄԱՆՋ

ԳԻՏԱԿԱՆ

— * —

Բեւեռը երկրագունդին ամէնէն ցուրտ երկրամասն է: Արդարեւ, ջերմաստիճանը կ'իջնէ դերոյէն մինչեւ 90 աստիճան վար: Անոր մակերեսը ծածկուած է 1500 – 3000 մեթր բարձրութիւն ունեցող սառոյցէ լեռներով : Ցարդ կը կարծուէր, թէ դի – տական կայաններէն զատ, կարելի պիտի չըլլայ բնակութիւն հաստատել հարաւա – յին բեւեռի այս երկրամասին վրայ : Ցայտնի է, թէ հոս զոյութիւն ունին ո – վասիններ, համեմատաբար փոքր տարա – ծութեամբ (ամէնէն մեծը ունի հազիւ 500 քառ· քլմ·): Ցարդ, այս ովասիսները կը նկատուէին առեղծուածներ , ներկայիս , լուսաբանուեցաւ անոնց գաղտնիքը : Հաստատուեցաւ, որ անոնք ծնունդ կ'առ – նեն այն վայրերուն մէջ, որոնք չրջա – պատուած են բարձր լեռներէ եւ, հետե –ւաբար, ձիւնամրրիկները չեն հասնիր հոն, իսկ ովասիսներու վրայ տեղացող ձիւնը կը հալի եւ կը չոգիանայ, տեսա – նելի դարձնելով հողը եւ ժայռերը : Ո – վասիններու հողին չերմութիւնը կրնայ հասնիլ մինչեւ քառասուն աստիճանի : Մեծ քանակութեամբ տաքութիւն կը կու – տակեն նաեւ լիճերը, բեւեռային ամառ – ուան ընթացքին, օդը տաքցնելով մինչեւ դերոյէն վեր քսան աստիճան :

Այսպիսի պայմաններու մէջ մարդիկ կրնան բնակութիւն հաստատել այս վայ – րերուն մէջ, ինչպէս, օրինակ, հաստա – տած են հիւսիսային եւրոպայի , Ասիոյ կամ Քանատայի եւ Ալասքայի մէջ, ուր կը տիրեն նմանօրինակ պայմաններ :

Նկատի ունենալով, որ Բեւեռին ըն – դերքը կը պարունակէ քարածուխ, երկա – թի հանածոյ , դունաւոր եւ հազուագիւտ մետաղներ , հատնական է, որ մօտ ա – պագային բնակավայրեր հաստատուին նաեւ այստեղ :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ծանօթ նկարիչ Ռ· Թերանեանի վեր – ջին դործերուն ցուցադրութիւնը կը կա – տարուի Տիէպի մեծ քաղհնոյի Կարմիր սալոնը, Ապրիլ հինդէն 25, ժամը 15էն 19 բացի երկուչաբթի օրերէն :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Անգլիացիները խորտակելու համար ըս – տացուած ուժէն, Ֆրանսացիները խոր – տակուեցան· անողոքելի հեղեղատը լեց – ուելով մեայն կրնար նուաճուիլ· ձիւսուր – ներն ու ձիերը խառն ի խուռն հեղեղատը դահավիժեցան, զիերար փշրեցին եւ այդ վիճակի մէջ ամէնը մէկ խմորուեցան, եւ երբ այս փոսը կենդանի մարդերով լեց – ուեցաւ, մնացորդ ձիաւորները վրայէն քալեցին եւ անցան: Տիւպուայի գունդին դրեթէ մէկ երկրորդը այս անդունդը դա – հավիժեցաւ:

Այս եղաւ պարտութեան սկիզբը:

Տեղական ասանդութիւն մը՝ անչուշտ չափազանցութեամբ, կ'ըսէ թէ Օհէնի խորունկ ճամբուն մէջ երկու հազար ձի եւ հազար հինդ հարիւր մարդ թաղուե – ցան: Հաւանական է թէ այս թիւին մէջն են նաեւ այն դիակները, որոնք այս հե – դեղատը նետուեցան պատերազմին երկ – րորդ օրը:

Նափոլէոն Միլոյի զրահակիրներուն այս յարձակումը հրամայեցէն առաջ դետինը զննած, բայց չէր կրցած տեսնել այս խո – րունկ ճամբան, որ լեռնաղաչտին մակե – րեւոյթին վրայ եւ ոչ իսկ փոքր մը կը կազմէր: Սակայն երբ նշմարած էր պըղ – տիկ եւ սպիտակ մատուռը որ այդ ճամ – բուն դէպի Նիվէլի սալարկը դարձող ան – կիւնը ցոյց կուտայ, ուշաբերեր էր եւ ենթադրելով թէ կրնայ հոն արդելք մը երեւան ելլել, ուղեցոյց Լաքոսթին հար – ցուց ըրած էր: Ուղեցոյցը գլուխով բա – ցասական չարժում մը ըրած էր: Կրնայ ըսուիլ թէ գիւղացիի մը այս չարժումէն հետեւեցաւ Նափոլէոնին աղետալի պար – տութիւնը:

Ուրիշ աղետալի դիպուածներ ալ պիտի պատահէին:

Նափոլէոնին այս պատերազմին մէջ յաղթելը մեթե՞ հնարաւոր էր:

Ո՛չ, կը պատասխանենք մենք: Ինչո՞ւ· մեթե՞ Ուէլինկթընի (*) պատճառաւ· մե – թե՞ Պլիւխէրի (**) պատճառաւ:

Ո՛չ, այլ Աստուծոյ պատճառաւ:

Տասնեւիններորդ դարու օրէնքը ալ չէր կրնար ներել որ Պոնափարթ Վաթերլոյի յաղթէ: Դէպքերու ուրիչ չարք մը կը պատրաստուէր, որուն մէջ Նափոլէոն ալ տեղ չունէր: Երկար ժամանակէ ի վեր խմացուած էր թէ ալ պատահարները հաչա աչքով չէին նայեր անոր:

Այս ահագին մարդուն անկման ալ ժա – մանակը եկած էր:

Մարդկային ճակատագրին վրայ կշռող այս մարդուն ծայրայեղ ծանրութեան պատճառաւ հաւասարակշռութիւնը կը խանգարուէր:

Այս անհատը միայն լինքը աւելի չատ էր քան թէ բոլոր տիեզերքին մարդիկը: Բոլոր մարդկային կենդանութեան յոր – դառատ արիւններուն այսպէս միայն գը – լուխի մը մէջ ամփոփուիլը, աշխարհի միայն դէպի մէկ մարդու ուղղուը վերա – նալը կրնար քաղաքակրթութեան համար մահառիթ ըլլալ, եթէ տեւէր: Եկած էր ժամանակը, ուր պէտք էր որ ալ խորհէր պերադոյն եւ անապականելի արդարու – թիւնը: Հաւանական է որ կը զանգատէին այն սկիզբները ու տարրերը, որոնցմէ կախում ունէին բարոյական աչխարհը ինչ – պէս նաեւ նիւթական աչխարհը կառավա – րող ձդողական կանոնաւոր օրէնքները:

Ծխող արիւնը, դիակներով լի դերեզ – մաններները, լացող մայրերը ահարկու ամբաստանութիւններ են: Երբ երկիրը աւելորդ բեռի մը ներքեւ կը տառապի, մթութեան մէջէն զաղտնի հառաչանքներ կ'ելլեն, զոր անդունդը կը լսէ:

Նափոլէոն անսահմանութեան առջեւ ամբաստանուած, եւ իր անկումը վըճ – ռուած էր:

Նափոլէոն կը նեղէր զԱստուած:

Վաթերլոն ամենեւին պատերազմ մը չէ, տիեզերաց կերպարանափոխութիւնն է ան:

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար·)

(*) Անգլիական բանակի սպարապետ: Սպանիոյ մէջ Թալավէրայի պատերազմը մղեց 1809ին Ժօզէֆ թագաւորին եւ Վիէ – թոր մառեշալին դէմ: 1812ին Սարակոսը յարձակումով առաւ Ֆրանսացիներէն· նոյն տարին Սալամանքի պատերազմին մէջ Ֆրանսացիները յաղթեց· 1813ին Ֆրանսացիները Սպանիայէն մինչեւ Վիէ – թորիա հշեց եւ յաղթեց:

(**) Բրուսիական բանակներու սպարա – պետ: Մեթլենպուրկի Ռոսթոք բաղաքին մէջ ծնած է:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

Տիկին Հեղինէ Բէդզատեանի ընտանիքը խոր կսկիծով կը ծանուցանէ

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՏԻԳՐԱՆ ԲԷԴԶԱՏԵԱՆԻ
(Ծնեալ Հեղինէ Մելիք – Հայկազեան)

մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 3ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Ապրիլ 6) առաւօտ ժամը 10·30ին փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Րիւ Ժան Կուժօն :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայիս իբրեւ այդ նկատել :

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ :

ՅԱՒԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Վառիա Խաչատրեան – Բէզզատեանի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Վահագն Իշխալացեան, Օր. Օր. Լօրա եւ Լիտիա Իշխալացեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ (Ապրիլ 7), փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԱՀԱԳՆ ԻՇԽԱԼԱՑԵԱՆԻ

մահուան Դ. տարեդարձին առթիւ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Հայկ Մաղմանեան եւ իրենց ընտանեկան պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ղրկուր, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի, նուէրներով յայտնեցին իրենց մօր եւ աղգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀՐԱՆՈՑՇ ՄԱՂՄԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Մարիամ Պասմաճեանի յուղարկաւորութեան առթիւ Օր. Ա. Փափազեան եւ Տէր եւ Տիկին Աբէտիս Պահչէճեան կը նուիրեն քանեական ֆր. Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին :

(Մտանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հարիւրական ֆրանք Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Ա. Պօղոսեանէ, Տիկին Հ. Մուրթաֆեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Սահեան Տամլամեանէ, փիէր Պապիկեանի յիշատակին :

×

Ֆ. Կ. Յաչէ Պանկէօ – Քաշանի մաս – նաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է յիսուն ֆրանք Այրի Տիկին Տակլճեանէ եւ իր զաւակներէն իրենց ամուսնոյն եւ հօր Կրօնիկ Տակլճեանի մահուան քառասուն – քին առթիւ :

ԱՊԱՓԻՆՈՒԻՄԻ ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐՈՎ

Սիրելի Նարդունիի հիւանդութեան առթիւ Ֆ. Կապ. Յաչէի Լիոնի մասնաճիւղը կատարեալ ապաքնումի մաղթանքով կը նուիրէ հարիւր ֆրանք : Նոյն առթիւ կապոյտ Յաչէի Վալանսի մասնաճիւղը՝ յիսուն ֆրանք :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայ հասարակութեան բուռն փափաքին վրայ անգամ մը եւս, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը պիտի ներկայացնէ՝

ԱՐՑՈՒՆԿԻ ՀՈՎԻՏԸ
(Ա. Ահարոնեան)

Այս Հինգշաբթի, Ապրիլ 4, ժամը 20·30ին, Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահը : Մուտք 5 ֆրանք

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութեան կողմէ, կիրակի, Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք ժամը 4էն սկսեալ, ժան Կուժօն փողոց, թիւ 8, *Տէ Սանթօ* սրահներուն մէջ :

Կը նախագահէ՝ Պ. ՋԱՏԻԿ ԽԱՆՋԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Նուագախումբ ՏԻՏԻՃԵԱՆ

Կ'երդէ Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, վրկայեալ Հայաստանի երաժշտանոցէն :

Զանազան անակնկալներ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կապոյտ Խաչի քառասնամեակին առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են :—

	Ֆրանք
Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէրքէն–կիւլեան	100
Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Շըտիկեան	100

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ՇԱԲԱԹ, Ապրիլ 6·— Ձիշտակ Յարութեան Ղազարու : Կիրակնամուտի ժամերգութիւն, ժամը 16·30ին :

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ եւ Աւետումն Ս. Աստուածածնի : Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը ութին : Պատարագ 10ին : Դռնբացէք 16ին :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ : Ջայնաւոր պատարագ, Անդաստան եւ Ուրբաթ ամբողջ ժամը 10·30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ, սկիզբ ժամերգութեան եւ անդաստան ժամը 7·30ին, պատարագ 10ին : Իրիկուն Դռնբացէք 5ին :

Ս. ՅԱԿՈԲ, ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, ժամերգութիւն երեկոյեան ժամը 5ին :

ԿԻՐԱԿԻ, ժամերգութիւն առաւօտեան ժամը ութին : Պատարագ 10ին, Դռնբացէք ժամը 16·30ին :

ՇԱԽԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ : Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին :

ՍԷՆԹ – ԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս. ԹԱԴԷՈՍ

ՇԱԲԱԹ երեկոյեան «Լոյս Զուարթ» ժամը 5ին :

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 7·30ին : Պատարագ ժամը 10ին : Քարոզ՝ 11ին : Երեկոյեան Դռնբացէք ժամը 5ին :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին, Սալ Կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկայ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան, Ապրիլեան Եղեռնի 53րդ տարեդարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէն Էուի (Սէրբը կաթոլիկ) սրահին մէջ :

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպութիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն Թող նախօրօք տեղեկացնեն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի դռնապան մը հայկական հաստատութեան մը համար (նախընտրաբար այր ու կին) :

Հեռաձայնել 770–07–25 :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կիրովականէն Յուսիկ Չմայեակի վարդանեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Երուանդ (Լեւոն) Վարդանեան որ Փարիզ կը բնակի, (ծնած է Շուլպէկը), որմէ լուր չունի 1953էն ի վեր : Երուանդ Վարդանեանի զաւակներուն անունն է՝ Միքայէլ, Ժան, Սիւզան, Լիզա, Բորիս, Շուշան :

Կը խնդրուի տեղեկացնել Յուսիկ Վարդանեանի, Երեւանեան խճուղի թիւ 47 : Կիրովական (Հայաստան) Յարս. Միութիւն, կամ թերթիս վարչութեան :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
– ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ –

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ապրիլ 7, ժամը 17·30ին
SALLE PLEYEL, 252 Fbg. Saint-Honoré — Métro Ternes
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱՀԱՒՈՒՄԲ
Ընկերակցութեամբ՝ Orchestre Philharmonique d'Ile-de-France
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նոյն նուագախումբով, զոր կը դեկավարէ՝
RENE-PERRE CHOUTEAU
եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
Concerto pour piano de Katchatrian et Fantaisie Hongroise de Liszt

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի եւ Սիփան – Կոմիտասի անդամներէն եւ սրահը : Գին 25, 22, 20, 15 եւ 8 ֆրանք

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵԱՁԱԿԱՄ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1968 ԱՊՐԻԼ 8 ԻՆ

Ապրիլ ուրիճ կը լրանայ մեր բաժանորդներու մեծ մասին բաժանորդագրութեան շրջանը : Ջերմապէս կը խնդրենք որ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմում – ներու :

Առկախ հաշիւ ունեցողներէն եւս կը խնդրուի անյապաղ կարգադրել իրենց հաշիւները, որպէսզի վարչութիւնը միշտ կարենայ շարունակել կանոնաւոր առաքումները :

Բաժանորդագրութեան կանոնաւոր ու կանխիկ վճարումները են միայն որ կրնան մամաս դիւրացնել վարչական ծանր գործը, մանաւանդ երբ ամէն տեսակի յաւելում – ները աւելի քան երբեք կը դժուարացնեն հայերէն օրաթերթի մը հրատարակութիւնը :

Բաժանորդագրութեան պայմանները են .

ՖՐԱՆՍԱ. տարեկան	75 *ֆր.*
Վեցամսեայ	40 *ֆր.*
Արտասահման տարեկան	90 *ֆր.*

Արտասահմանի օդանաւային սպասարկութեանց սակին համար, դիմել վարչութեան :

Շնորհակալութեամբ : Վարչութիւն
« ՅԱՌԱՋ »ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէնի մէջ, Յունիս 2ին :

×

ՄԱՅԻՍ 28 Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, կիրակի առաւօտ :

×

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, կիրակի, Մխիթարեանի սրահը : Մանրամասնութիւնները յայտնուած :

×

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ծննդեան 70ամեակի երեկոյթ, Մարսէյլի մէջ Ապրիլ 27ին, Շաբաթ երեկոյ Օթել Սէլանտիի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Տրապիզոնի Նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ
ԱՊՐԻԼ 25ԻՆ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

×

Հ. Մ. Ը. Մ.ի յիսնամեակը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Յունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին (Հոգեգալուստի տօնին) :

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԽԻԼ.—Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը Շբ., (Ապրիլ 6) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլեան խումբին ժողովը այս Ուրբաթ երկուն (Ապրիլ 5), Մշակոյթի Տան մէջ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի ժողովը Հինգշաբթի (11 Ապրիլ) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՎԻՊԱԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
– ՋԱՏԻԿԻՆ –

ԵՐԵՔ ՕՐ

ԱՊՐԻԼ 13ԷՆ 15

Լիւքս Օթոմառով

Հաւաքուիլ Ապրիլ 13ին, Շաբաթ առաւօտ ժամը 7ին Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թերմինիւսին առջեւ : Մեկնում 7·30ին դէպի Գերմանիա : Յերկրամաշ՝ Վերտէօն : Ժամանում Թրէվ, քաղքին այցելութիւն, իրիկուան ճաշ, պանդոկ : Երեկոն ազատ է :

ԿԻՐԱԿԻ, Ապրիլ 14, մեկնում դէպի Պինկըն, հանրածանօթ իր կամուրջով երկուեկէս ժամ պտոյտ նաւով Հռենոսի վրայ : Տեսարժան վայրեր, հէքեաթային Լոռելայը եւ ժամանում՝ Պոփարտ, տեղի կ'ունենայ ցերեկուան ճաշը :

Ճամբորդութիւնը կը չարունակուի դէպի Քոպլանց, քաղաքին այցելութիւն, ետք, վերադարձ դէպի Թրէվ : Ճաշ, պանդոկ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեկնում Լիւքսամբուրգ, այցելութիւն քաղաքին : Ճամբորդութիւնը կը չարունակուի դէպի Մեց, Լոռէնի մայրաքաղաքը : Ճաշ, ժամանում դէպի Ռէմս, երեկոյեան 8ին մօտ, ժամանում Փարիզ :

Մասնակցութիւն 168 ֆր. առանձին տարեկան սակը՝ 20 ֆրանք :

ԿԱՐԵԻՈՐ.— Ժամանակ ինքնաշարժի Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ Բիբր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:
RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
6
ԱՊՐԻԼ
SAMEDI
6 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11181

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

44e ANNÉE — No 11.181

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Վաղը՝ կիրակի կէսօրէ ետք փլէյէլի մեծ սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի փառատօնը, իբրեւ վերջաբան Հայկական Շաբաթի :

Սկսած վայլուն նուագահանդէսով մը Մարսիլիոյ օփերային մէջ Մարտ 30ի Շաբաթ անունին տակ աւելի քան մէկ ամիսէ ի վեր մշակութային եւ պեղարուեստական զանազան հաւաքոյթներ տեղի ունեցան Փարիզի, Լիոնի եւ Մարսիլիոյ մէջ : Այժմ վակումն ալ տեղի կ'ունենայ նոյնքան չքեղ նուագահանդէսով մը :

Այն տեղ մեր հայրենակիցները իրենց ներկայութեամբ քաջալերեցին մեր երիտասարդ տղաքն ու աղջիկները :

Միաժամանակ դաստիարակիչ դասախօսութիւններ լսեցին Հայոց պատմութեան, հին ու նոր գրականութեան, մշակոյթի ու գեղարուեստի զանազան ճիւղերուն՝ մասնաւորաբար ճարտարապետութեան եւ նկարչութեան մասին :

Դասախօսները բոլորն ալ, հայ թէ ֆրանսացի, իրենց չօշափած նիւթին մասնագէտ ճեռնհաս անձեր էին : Ունկնդիրները մեծապէս գնահատեցին կազմակերպիչներու պատրաստած յայտագիրը եւ դժուարութեամբ մեկնեցան սրահնէրն՝ Հայոց քաղաքակրթական ու մշակութային արժէքներու մասին, նոր բաներ լսելով :

Մասնաւոր յաջողութիւն արձանագրեց Մարտ 30ի Շաբաթ գիշերուան դասախօսութիւնը, նուիրուած Հայկական Հարցի քննութեան՝ պատմական, իրաւական եւ քաղաքական տեսանկիւնէներէ :

Օրուան նախագահ Խոսար Տէփրէօ տիրականօրէն վարեց հատգոյթը : Պերճախօս ու ջերմ բառերով պարզեց Հայկական Դատի էութիւնը, զոր չատ լաւ ուսումնասիրած էր, ոգեկոչեց յիշատակը ընկերվարական մեծ ազիւրուն Ժան Ժօրէսի, որ համիտեան ջարդերուն դէմ ծառացած էր, 1896ին երեսփոխանական ժողովին մէջ, մեղադրելով Ֆրանսական կառավարութիւնը, որ աչք կը գոցէր կար մըր սուլթանի ոճիրներուն, սակայն մարտանաւ կը ղրկէր Թրքական ջուրերը՝ Ֆրանսացի դրամատէրի մը պահանջները գանձելու համար օսմանեան պետութենէն :

Ցիչեց Մարսէլ Սանպան, նոյնպէս ընկերվարական, որուն անուան դասական տառադարձութիւնն է Սմբատ եւ որ նոյն պէս ջերմօրէն պաշտպանած էր Հայերը նոյն ողբերգական օրերուն :

Տէփրէօ մասը դրաւ բուն վէրքին վրայ : Մեղադրեց Անգլիան, Ռուսիան եւ Ֆրանսան, որ երեսի վրայ ձգեր էին Հայերը : Սակայն այս բոլոր երկիրներուն մէջ ալ գտնուեցան ազնուական դէմքեր, որոնք մարդասիրաբար պաշտպանեցին անպատուած Հայ ժողովուրդը :

Իր փակման խօսքին մէջ նախագահը աթոռազնդեց ներկաները, մանաւանդ նոր սերունդը, թելադրելով որ Հայ մնան, հաւատարիմ ըլլան իրենց ծագումին եւ պահպանեն իրենց Հայութիւնը : Հայաստան կրնան երթալ փափաքողները, սակայն գուրսը մնացողները պէտք է ապրին իրենք Հայ, մնալով օրինապահ քաղաքացիներ հիւրընկալ երկիրներուն :

Նախկին նախարարի այս արտայայտութիւնները մեծապէս տպաւորեցին ներկաները : Հայկական Շաբաթ մը յատկացուեցաւ Հայ նկարչութեան Մարտ 23էն 31 : Հայ Մշակոյթի Տան երեք սրահներուն մէջ ցուցադրութեան ծանօթ Հայ նկարիչներու գործերը : Հասարակութիւնը առիթ ունեցաւ գնահատելու մեր արուեստագէտներու ստեղծագործութեանց :

Անդրադառնալով վաղուան փառատօնին, ըսենք որ զեղարուեստական բացառիկ վայելք մը պիտի ըլլայ անկա :

Սիխան – Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երաժիշտ Կարպիս Սիրիականի եւ ընկերակցութեամբ Շուբօ նուագախումբի, պիտի պանծացնէ անմահն Կոմիտասի ժողովրդական ու զեղջուկ անմահ երգերը, որոնք հայրենասէր բոլոր Հայերու սրտին կը խօսին :

Բաֆֆի Պետրոսեան դաշնակի վրայ պիտի նուագէ Արամ Խաչատուրեանի եւ Լիցտի ծանօթ գործերը :

Մեծաւոյս ենք, որ մեր հայրենակից ները խուռներամ պիտի փութան փչացչի սրահը, ծափահարելու համար հայ երգն ու երաժշտութիւնը :

Միաժամանակ պիտի յայտնեն իրենց գոհունակութիւնը մեր երիտասարդ տղոց ու աղջիկներուն, որոնք հայրենասիրա բար յանձն առին ա'յքան գոհողութիւն, յանուն ազգապահպանման :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՐԹԻՆ ՔԻՆԿԻ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՉ – ԲՐՏՈՒԹԵԱՆ ՍԵՒ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽԻՆ ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԵՏԵԻԱՆՔՆԵՐԸ

Պատուելի Մարթին Լութըր Քինկ, 39 տարեկան, խաղաղութեան Նոպելի մրցանակ, սպաննուեցաւ ատչի պիչեր, հրա – կանի մէկ գնդակով երբ իր բնակած պանդոկին պատշգամն էր, Մեմֆիսի մէջ (Թենեսի) :

Պատուելի Քինկի սպանութիւնը իրար անցուց անչուչտ Ամերիկան եւ Ճոնսըն ատիպուեցաւ, ի նշան սուգի ու նաեւ մըտահոգութեան, 24 ժամով յետաձգել իր ճամբորդութիւնը դէպի Հոնոլիւլիւ, ուր պիտի տեսնուէր վիէթնամցի եւ ամերիկացի զեկավարներու հետ : Յանկարծ սակայն Վիէթնամը կ'անցնի երկրորդ դեռնի վրայ, եւ քաղաքագիտական պատերազմի մը վախը կը սպառնայ Միացեալ Նահանգներուն :

Պատուելի Քինկ խորհրդանիշն էր ոչ – բիրտ ուժի քաղաքականութեան զոր կը վարէը խմաստութեամբ եւ խոհեմութեամբ : Վախ կայ որ իրեն հետ անհետ անայ նաեւ խաղաղ համակեցութեան քաղաքականութիւնը :

Պատուելի Քինկ չէր սիրուած անչուչտ « ծայրայեղ » սպիտակամորթներէն, ոչ ալ « սեւ իշխանութենէն » որ կը հա – մախմբէ ծայրայեղ Սեւերը : Անոնք որ կ'ուզեն բռնի ուժով « սեւ իշխանութիւն » մը հաստատել կողմնակից չէին պատուելի Քինկի քաղաքականութեան :

Սպանութեան լուրը հազիւ կը տարածուէր, արդէն միջադէպեր կը սկսէին, Հարլէմի թաղը, Նիւ Եորքի 125րդ փողոցը, քանի մը սպիտակամորթ կ'ածապատ – ըէին ողջ – առողջ տուն հասնիլ :

Ուրբաթ առաւօտ դեռ յայտնի չէր թէ ո՞վ է ոճրագործը : Մեմֆիսի պանդոկին դիմացի չէնքէն մէկուն ելքը տեսնուած է, բայց ստոյգ ոչ մէկ բան կայ : Ոստիկա – նութիւնը կը փնտռէ ճերմակ զգեստով, սպիտակ երիտասարդ մը :

ՎԻԷԹՆԱՄ

75 վայրկեան տեւող տեսակցութիւն մը

"ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ" ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հարաւային Վիէթնամի վերջին դէպքերը թեւեակ շուքի մէջ ձգեցին վերջին փուլը Համայնավար Չինաստանի « Մշակութային Մեծ Յեղափոխութեան » — հաւաքական այն ճիպին, որ բռնութեամբ եւ մաս ՅԷ Թունկի անունով կը միտէր աննախընթաց կարգադրութիւն մը հաստատել 750 միլիոն մարդոց կեանքին մէջ :

Այս չարժումը, կոյր հպատակութեան վոխարէն, յառաջացուց ընդհանուր ան – կարգապահութիւն մը, որ չատ մը չերքանիներու մէջ անիշխանութեան սահման – ները հասաւ :

Առաջին ակնարկով « Մշակութային Յեղափոխութեան » ձախողութիւնը, Մաոյականութեան պարտութիւնը կը հանդիսանայ, հակառակ անոր, որ ոչ ոք կը յանդգնի ստեղծուած քաոսի պատասխանատուութիւնը ձգել Մաոյի վրայ, որ սուրբ դէմք կը նկատուի : Սակայն չարժումին խորտակուիլը հակամաոյական ուժերու յաղթանակը չի նշանակեր ; ո – րովհետեւ անոնք երբեք կազմակերպուած խմբակցութիւն չհանդիսացան, հակառակ փեքինի պնդումներուն, թէ լայնածիր « Դասաղրութիւն » ի յայտ եկաւ կուսակցութեան եւ անոր քաղաքականութեան դէմ : Եթէ, ինչպէս ներկայիս յայտնի կը դառնայ, Մշակութային Յեղափոխութիւնը ձախողեցաւ, այս բանը տեղի ունեցաւ քաոսին, չարչարանքներուն եւ իշխանութեան հանդէպ պատկառանքի խախտութիւն պատճառով, որոնց առաջնորդեց ան :

Ամէնէն կայուն քաղաքական ուժը հանդիսացող բանակը, ներկայիս կը ջանայ ձեւով մը խնդիրը կարգադրել եւ իշխանութեան վարկը վերահաստատել : Նոյեմբերի սկիզբներէն չինական մամուլին եւ ձայնասփիւռին կողմէ միայն երեք անդամ յիշատակուեցաւ անունը Մշակութային Յեղափոխութեան կեդրոնական խումբին, որուն գլուխը կը գտնուի Մաոյի կինը՝ տիկին Ձեանկ Ձինկը :

Մինչ Տիկին Ձեանկ եւ խումբի մէկ քանի ուրիշ զեկավար դէմքեր իրենց դէմ կատարուող յարձակումներէն — առայժմ դէմ — վտանգուած չեն, երկրորդական դէմքերէն չատեր մաքրագործուեցան սակայն : Վերջին գոհը Չի Փէն Եուն էր, Չինաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական Կոմիտէի տեսաբան – նական օրկան՝ « Կարմիր Դրօշ »ի նախկին անօքէնը, որ 1967ի Մարտին պատճին յարձակումը գործեց պետութեան զեկավար Լիու Շաօ Շիի դէմ :

« Կարմիր Դրօշ »ը 22 Նոյեմբերէն ասդին չհրատարակուեցաւ : Դեկտեմբերի կէսերէն կուսակցութեան պաշտօնական օրկան « Ժողովրդական Օրաթերթը » հրատարակեց մեկայն տասը համարներ, որոնց մեծ մասը վաւերական քաղաքական ուղղութիւն չէր տար կուսակցութեան անորոչութեան մէջ գտնուող անդամներուն : Համբարձականներէն երեքը միջազգային հարցերով կը զբաղէին եւ 5–6 հատն ալ՝ Մաոյի դովերգութիւնն էին Ցեղափոխական Կոմիտէներու ստեղծումին համար :

Այս Մաոյական Կոմիտէները ցարդ հաստատուած են երկրի 29 կարեւոր գոյն վարչական չրջաններէն 16ին մէջ : Սակայն կացութիւնը կայունացնող ազդակը բանակը հանդիսացաւ առաւելաբար :

1967ի ընթացքին Չինաստան լաւ բերք ունեցաւ, սակայն բաժանումի դրութեան անկումը պահանջեր եւ պարտաւորեցուցին քանքներ յատաջ բերաւ Քանթոնի, Շանկայի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ : Միայն Փետրուարի ընթացքին երկու հազար հոգի Հոնկ Քոնկ փախան քաղցի պատճառով : Քվանթունկի եւ ուրիշ չրջաններու մէջ դպրոցներուն մեծ մասը փակ կը մնայ : Եւ դպրոցներէն անոնք որ բաց են եւ կը գործեն, առաւելապէս « Մաոյի պաշտամունքին համար » իրրեւ քաղաքական կեդրոններ կը գործեն ...

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱԿԱՑԻՆ կը հաղորդեն թէ մինչ նախկին նախագահ Նովոթնի իր ինքնակենսագրութիւնը կ'գրէ, կեդրոնական կոմիտէի լիակատար նիստը Օլարիչ Չերնիքը առաջարկած է իրրեւ վարչապետ Լենարը փոխարինելու համար : Ազատականութեան հոսանքը միշտ կը չարունակուի : Այս առընչութեամբ յիչենք որ Լի – բերարնի Լիսթիի մէջ, յօդուածագիր մը կը պահանջէ երկրորդ կուսակցութեան մը կազմութիւնը իրրեւ միակ երաչխիքը իրական ժողովրդավարութեան մը :

ԼԵՀԱՍՏԱՆի մէջ, ընդհակառակն, մաքրագործումը կը չարունակուի եւ պետական բազմաթիւ բարձր պաշտօնեաներ արտաքսուած են կուսակցական չարքերէն :

ԳԱՀԻՐԷի մէջ Ապրիլ 15ին պիտի հաւաքուին արաբ պետութեանց արտաքին նախարարները :

ԻՍՐԱՑԷԼի արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ ինչ որ կը կատարուի Վիէթնամի համար պէտք է ըլլայ նաեւ Միջին Արեւելքի մէջ : « Բանակցելու մեր ժամը, կ'ըսէ նախարարը, կը նչանակէ խաղաղութեան մերժումը : Արաբներուն հետ դէմ դիմաց պիտի դտնանք պատերազմի դաչտին վրայ, դէմ դիմաց է որ պէտք է պտնուինք բանակցութեան սեղանին ալ : Կրկին կը նորոգեմ կոչս, Միջին Արեւելքի զեկավարներուն եւ ժողովուրդներուն : Պատրաստ ենք իրենց հետ խօսելու բոլոր հարցերուն չուրջ, պատուաւոր լուծումի մը համար » :

ՊԵՐԼԻՆի Պատը « փակ » պիտի մնայ Զատկուան առթիւ եւ ութ հարիւր հազար արեւմտեան Պերլինցիներ որոնք ազգականն ունին՝ արեւելեան կողմը, պիտի չըկարենան այցելութեան երթալ :

ԼԻԲԻՈՁ վարչապետը որ Փարիզ է քանի մը օրէ ի վեր, երկուչէ ընդունուեցաւ առջի օր, նախագահ սը Կոլի կողմէ :

ԿԻՊՐՈՍԻՆ արտաքսուած է յոյն լրագրող մը, Խրիսթոս Նիքոլոփուլոս, որ յառաջդիմական Հառաւգի թերթին կ'աչխատակցէր :

ՍՊԱՆԻՈՁ մէջ 14 ուսանողներ ձերբակալուած են :

ՊԱՅՔԱՐ ՈՍԿԻԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ա.

Քաղաքական տաղնապներու կ'ընկճե – րանայ եվրոպական տաղնապ մը, սթերլի – նի անկումը, տոլարի անկումին վախը, որ իրեն հետ պիտի քաշէ եւրոպական դր – րամներու անկումը : Ուշադրավ մը կը ակսի եվրոպական աշխարհին մէջ, չհա – դնտներ կը խուժեն ոսկիին վրայ՝ մոռա – ծելով թէ դեղին մետաղին արժէքին բարձրացումով կարեւոր չհեր պիտի ա – պահովեն, դրամական դումարներու ան – կումը պիտի փրկեն :Երկու պատերազմնե – րը մեծապէս վնասեցին փոքրիկ քաղքենի դասակարգին, խնայողութիւնները ջերո – յի հասասարեցնելով :

Էլիզապէթ Թագուհիի (1558 – 1603) եվրոպական խորհրդականը, Թոմաս Կրե – շամ, հիմնադիրը առեւտրական սակարա – նի, կը բանաձեւէր օրինք մը· «Յոռի դր – րամը կը վանէ լաւը»: Երբ թղթադրամը հրապարակ կ'ելլէ , ոսկին կը փախի :

Կրեշամ իրական հեղինակ մը չէ թէեւ այդ տարազին : Իրմէ շատ առաջ Լիզի – էոյի համեստ թեմին վարիչ Օրեամ եպիս – կոպոս (1330 – 1382) Կարոլոս Ե·ի կը յայտնէր այդ օրինքը եւ խորհուրդ կու – տար թանկագին մետաղներ ամբարել ամ – բացնելու համար պետութեան եկեմուտ – քը : Մէկին դարու ամէնէն լուսաւոր եւ համայնագիտական միտքն էր այդ եկեղե – ցականը : Կանխեց Կոպերնիկի երկրի չարժման օրէնքը : Տէքարթի վերլուծական երկրաչափութիւնը : « Յոռի ապրանքը մրցումով չուկայէն կը վանէ լաւագոյնը : Ծարդախուած կաթը ժան է, անարա – ը կը փախի : Պարկեշտ երկրագործը կը վնասուի, խարդախը կը չահի : Երեւոյ – թը բարոյական, տնտեսական է, միան – դամայն առողջապահական » :

Դեղին մետաղը երկու դին ունի , մէկը նոր արտադրութեան դինը, զանազան եր – կիրներու պաշտօնական հաստատութեանց վերապահուած, որ կը ծառայէ վճարում – ներու հաւասարակշռութիւնը պահելու , միւսը կը ծառայէ չահադէտներու , պա – հոդներու խնդրանքին: Շահադէտները սովորական ժամանակի դնումներէն աւե – լին կը կատարեն չահ մը ապահովելու համար ոսկիին պաշտօնական դինէն՝ տո – լարի համեմատութեամբ , եթէ եկեմտա – կան հաստատութիւնները թոյլատրեն դրամ – ոսկիին անցքը ապրանք ոսկիին : Ինդրանքը մեծ է, դրամատուներու մա – տուցումը պաշտօնական սակով բաւարար չէ : Կեդրոնական դրամատունները քանի մը տարի առաջ միացան , դիմադրելու համար չահադէտներու պահանջներուն , պահելու համար հաւասար՝ դրամ – ոս – կիին եւ ապրանք – ոսկիին դիները :

Միացեալ Նահանգները պատրաստ են մասնակցելու չահադէտներու դիմումնե – րուն 59·3 առ հարիւրով, կեդրոնական դրամատունները զանազան համեմատու – թեամբ : Ոսկիի ամբողջական պահեստը պաշտօնական յայտարարութեանց համա – ձայն,կը հասնի քսանեւչորս միլիառ տո – լարի, դումար մը՝ որ կրնայ դոհացնել բոլոր պահանջները: Բայց այդ վստանդա – ւորը կը նկատուի դրամատուներու վարիչ – ները, որովհետեւ տոլար – ոսկի արժէքը կը փոխուի եւ տոլարի կապուած բոլոր դրամներու արժէքները :

Ոսկիի փոխանակութիւնը դադրեցաւ , դրամատուներ եւ Միացեալ Նահանգնե – րու վարչութիւնը կորուկ միջոցներու ձեռնարկեցին չահադիտութեան դէմ , եւ սակայն միայն տնտեսական ուժերը չեն տագնապիր , այլ նաեւ քաղաքական : Ֆրանսա կը պահանջէ տարբներէ ի վեր ոսկիի արժէքին անջատումը տոլարէն : Խորհրդային Միութիւնը լռելեայն կը պայքարի տոլարի դէմ :

Ուռչնկերքնի մէջ դումարուած կեդրո – նական դրամատուներուն կառավարիչնե – րուն ժողովը որոչեց փակել ոսկիի առու – ծախը: Ֆրանսական կառավարութիւնը մերժեց հետեւիլ որոշումին գործադրու – թեան : Եվրոպական մասնագէտ, կառա – վարութեան խորհրդական, ակադեմական Րիւֆֆ, տարիներէ ի վեր խորհուրդ կու – տար բաժնելու ոսկին տոլարէն, բարձրա – ցընելու համար ոսկիի արժէքը : Եվրոպա – կան նախարարը, Միչէլ Տըպրէ, յայտա – րարեց , թէ «Փարիզի ոսկիի չուկան ա – զատ չուկայ մըն է, միջազգային դոր – ծառնութեանց առջեւ բաց, առանց Ֆրան – սական դրամատան միջամտութեան, ա – զատ թողլով խնդրանքի եւ մատուցման յարաբերութիւնը»: Ֆրանսացի վարչու – թեան փափաքն է ձերբազատուիլ տոլարի տիրապետութենէն : Եվրոպական նախա – րարը ուրախ է կացութենէն, որովհետեւ « ներկայ տագնապը կրնայ նպաստել Եւ – րոպայի դրամական աղատագրումին: Եւ – րոպա պահելու է իր եվրոպական եւ տըն – տեսական կարողութեան համեմատական բաժին մը եւ եթէ ասոր դիտակցութիւնն ունենայ, միջազգային դրամական ար – դիւնքները լաւագոյն պիտի ըլլան »:

Րիւֆֆ յայտնեց , թէ բարձրացնելու է ոսկիին արժէքը, այսինքն արժէքազրկե – լու է բոլոր դրամները : Դրամներու ար – ժէքազրկումը նպաստաւոր պիտի ըլլայ ոսկիի մթերք ամբարողներուն՝ Ֆրան – սայի, Հարաւի Ափրիկէի, մանաւանդ Խորհ· Միութեան :

ԽՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

« ԱՍԻՈՅ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ »

Շուէտացի ընկերաբան Կունար Միւր – տալ «Ասիոյ Ողբերգութիւնը» խորագիրը կրող իր գործով համաչխարհային հռչա – կի տիրացաւ : 24 տարի առաջ, «Ամերիկ – եան Ողբերգութիւն մը» խորագրով դիրք մը հրատարակած էր : Այս դիրքը դասա – կան ուսումնասիրութիւն մը կը համարի Միացեալ Նահանգներու ցեղային խնդրին չուրջ : Բազմաթիւ Ամերիկացի – ներ ուսումնասիրեցին Միացեալ Նահանգ – ներու Սեւամորթներու ողբալի վիճակին մասին գրուած այդ գործը եւ հաստատ է, թէ Տոքթ· Միւրտալ եղրակացութիւ – նը այն ժամանակուընչ ազդած է ամե – րիկեան մտածելակերպին վրայ :

« Ասիոյ Ողբերգութիւնը » իր նոր դիր – քով, շուէտացի դիտնականը կը ջանայ մէկ պատկերը տալ այն կացութեան, որ դպրոցական ձեւը ասիական եր – կիրներուն մէջ: Իր դրքին դլխաւոր յատ – կանիշը այն է, որ Արեւմտեան Աչխարհը Ասիան օգտագործած ըլլալով հանդերձ , չէ կրցած ճանչնալ անոր ժողովուրդները:

Տոքթ· Միւրտալ, որ հետազօտութեան ձեռնարկած է տնտեսական մեծ կազմա – կերպութեան մը հաչուոյն, ճամբայ ելած է այն յոյսով՝ թէ պիտի կրնայ ասիական հարցերը դիմադրաւելու ծրագիր մը ներ – կայացնել : Սակայն ինչպէս փաստուած է, այդ չրջանի բնակչութեանց մէջ ու – րոյ թչուառութիւնը բարդ հարց է եւ լու – ծումը՝ դժուար :

Շուէտացի դիտնականը այն տեսակէտը կը պաշտպանէ՝ թէ Արեւմուտքը շատ բան չէ ըրած կարգադրելու համար այն տադ – նապը, որ ծայր տուաւ Ասիոյ չրջանին մէջ գաղթաւիրական դրութեան վերա – յումէն ետք եւ այն եղրակացութեան կը թուի յանդիլ՝ թէ ըլլալիքներուն մեծ մա – սը նոյն ինքն Ասիացիներուն կողմէ պէտք է ըլլան : Դրամագլուխները չէ որ կը պակսին, կը չեշտէ, այլ այն անտրամա – բանական դիրքաւորումը՝ որ ասիական զանգուածները ունին ընկերային եւ քա – ղաքական քարքերուն հանդէպ : Տնտեսա – կան յեղաչրջումները դուրս կարգ մը պա – դպատրաստուածներ կը հռչակեն Հնդկաս – տանէն մինչեւ Ինտոնեզիա , չեն նիւթա – կանանար եւ արդիւնքներ չեն տար, որովհետեւ Ասիոյ պարզ մարդիկը նկատի չունին եւ ոչ ալ ակնկալութիւններ ունին նման յեղաչրջումներէ : Քաղաքական տե – սակէտէ, հանրապետութեան խմասը չատ բան չի նշանակեր այս ժողովուրդ – ներուն համար, որովհետեւ՝ հանրապե – տութիւնը իրենց պայքարներով ձեռք չեն բերած որ դիտնան՝ թէ ինչպէս պիտի գործածեն իրենց քուէն: Իրենց ունեցած տպաւորիչ եւ երեւութական խորհրդարա – նային հանրապետութիւնը չի կրնար ծածկել այն իրողութիւնը՝ թէ քաղաքա – կան մասնակցութիւնը որեւէ նշանակու – թիւն չունի լայն զանգուածներուն համար եւ կը սահմանափակուի բարձրադոյն պա – տակարդներու որոշ խումբերու մէջ միայն:

Տոքթ· Միւրտալ կը չեշտէ՝ թէ այն փորձառութիւնը որ ձեռք ձգուեցաւ երէ – րբոյ Աչխարհամարտէն ետք, յատկ կերպով յոյն կուտայ՝ թէ նախապէս դաղթաւիրուած որեւէ երկրի մէջ կա – յուն քաղաքական հանրապետական վար – չակարգ մը չհաստատուեցաւ: Այս կացու – թեան արդիւնքը այն է, որ ասիական ժողովուրդները հանրապետութեան պե – տուղները չճանչնան եւ չկարենան պաշ – պանուիլ ու վարչակարգը պաշտպանել համայնավարութեան դէմ : Հետեւաբար, էական հարցը այն է, որ կառավարու – թիւններու ապդեցութիւնը տարածուի ա – ւելի լայն զանգուածներուն վրայ եւ նիւ – ըլլայ որպէսզի ժողովուրդը ըմբռնէ՝ թէ պէտք է իր մասնակցութիւնը բերէ իր ապդի վերածնունդին : Այնքան մեծ նշ – նակութիւն չունի ղոյութիւնն ունենալը վարչակարգի քաղաքական ձեւը, որքան հանրային կարծիքի պիտակցութիւնը՝ թէ պէտք է գործնական կերպով մասնակից դառնայ իր երկրի հարցերու դիմադրա – ւումին եւ վերականգնումի որեւէ ճիգի :

Մարդ պիտի կարծէ թէ չուէտացի ընկերաբանին եղրակացութիւնները յո – ռետես եւ ժխտական են : Ընդհակառակին: Ան կը պաշտպանէ այն տեսակէտը թէ ո – րոշ հարցեր պիտի կարենային դիմա – դրաւուիլ եւ դեր խաղալ տնտեսական զարդացման ծրագրի մը գործադրութեան մէջ: Կը չեշտէ, թէ պէտք է որ Հարաւ – յին Ասիոյ մէջ մնացող 900 միլիոն հոդին դուրս գայ անդրայութեան այն վիճակին, որուն մէջ կը դանուի, պէտք է քաջալեր – ուի եւ օդնութեան արժանանայ, որպէս – զի ազատի այն պատուհասներէն, որոնց կ'ենթարկուի : Ցամենայն դէպս, դժուար է այս կացութեան դարման դանելը : Ան – պայման ոսկայն, Ասիան տանջող հիւան – դութեան մէկ ախտաճանաչումը եղած է:

Թարգմ· Մ.

ԿԱՐՄԻՐ ԵՐԳԻՔԱՆԻ

Ամերիկացի լրագրող մը, Մոսկուայի մէջ, դործատան մը տնօրէնին հետ կը դրուցէ :

— Այս դործատան պատասխանատուն դո՞ւք էք, կը հարցնէ անոր :

— Կիսով միայն, կը պատասխանէ տը – նօրէնը :

— Այսի՞նքն :

— Երբ դործերը լաւ չեն երթար՝ պա – տասխանատուն ես եմ : Երբ լաւ կ'երթան՝ ճարտարարուեստի նախարարութիւնն է, կը պատասխանէ տնօրէնը :

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Ապտիլ Համիտ քովի սենեակը դնաց եւ վայրկեան մը եաք վերադարձաւ, ձեռ – քը փոքրիկ սրուակ մը բռնած դոր հոտո – ւել տուաւ մանկամի կնոջ: Այս հեղուկը անմիջապէս բարերար ազդեցութիւն մը ըրաւ եւ դեղուհիին չիլերը հանդարտե – ցան, բայց արցունքի կաթիլները այտե – րէն վար կը հոսէին տակաւին: Ապտիլ Համիտ թաչկինակը հանեց եւ արցունք – ները չորցուց, հայրական հոգածութեամբ մը, յետոյ ալթոռի մը վրայ, անոր քով նստելով, մանկամարդ դեղուհիին ազուր մտածները իր չոր ու չղուտ ձեռքերուն մէջ առնելով չոյեց զանոնք ու ըսաւ·

— Հիմա որ հանդարտեցար, պատմէ նայիմ քու յուզումիդ պատճառը:

Դեղանի աղջիկը իր վհհափառ տիրոջ դոյդ տուած բարեացակամութենէն ու դուրդուրանքէն բոլորովին հանդարտած, երանութեամբ իր դեղեցիկ աչքերը վեր առաւ եւ հրեչտակային ժպիտ մը իր դէմ – քը պայծառացուց: Ցետոյ, չնորհալի չարժումով մը իր տիրոջ ձեռքը բռնեց եւ զայն իր չրթունքներուն մօտեցուց:

— Ոսկ տեսնեմ ինչո՞ւ կուլաս, ո՞վ քեզի ցաւ պատճառեց, հարցուց կրկին Ապտիլ Համիտ որ ժուռնալները բոլո – րովին մոռցած, միմիայն մանկամի ապ – ջրկան այս անակնկալ այցելութեամբը զբաղած էր:

— Ո՞վ կրնայ լինձի վիշտ կամ ցաւ պատճառել երբ իմ Տէրս պիտ աչքէ չէր ձգեր, պատասխանեց Տիլարա իր դաչնա – կուտր ձայնովը:

Բայց այս խոնարհական պատասխա – նը չգոհացուց Սուլթանը, որ այս անդամ թէեւ միշտ փաղաչուք, սակայն կէս մը հրամայական չեչտով ըսաւ.

— Ոսկ՛, կ'ուզեմ ամէն բան հասկնալ, պէտք չէ որ լինձմէ բան մը պահես, ին – չո՞ւ այս աստիճան յուզուած էիր ներս մտած ատենդ:

— Հաւատացէ՛ք, վհհափառ տէր, որ եղածը մեծ բան մը չէ եւ եթէ վայրկեա – նապէս յուզուեցայ ու խռովեցայ, այժմ ամէն բան մոռցայ իմ մասին ձեր ցոյց տուած բարեացակամութենէն եաքը, ո – րուն արժանի չեմ:

— Լաւ ուրեմն, եթէ կ'ուզես իմ բար – եացակամութեանս բոլորովին արժանի ըլլալ, անկեղծօրէն խօսէ ու պատմէ ա – մէն բան...

— Հայրս ապտակեցին, հեկեկաց դե – ռատի աղջիկը, երկու ձեռքերովը երեսը ծածկելով:

— Ո՞վ ապտակեց, հարցուց Ապտիլ Համիտ:

— Ալպուս պէյը...

— Գուշակեցի որ գործին մէջ նախանձի խնդիր մը կայ, դոչեց Ապտիլ Համիտ:

Ալպուս պէյ Ապտիլ Համիտի սիրական Զերքէզուհիներէն մէկուն հայրն էր եւ չնորհիւ իր աղջկան համբիչ դեղեցկու – թեան, որմէ կախարդուած էր Ապտիլ Համիտ, մեծ ազդեցութիւն կը վայելէր պալատին մէջ: Զերքէզուհին, որ Պէլքիս կը կոչուէր եւ որ անթերի դեղեցկու – թեամբ օժտուած կին մըն էր, երկար ա – տեն բացարձակ կերպով տիրած էր Հա – միտի սրտին՝ առանց ուրիչ ոսոխուհի:

Բայց ահա օր մը Ուղուն Եայլայէն Զերքէզուհի մը բերած ու ներկայացուցած էին Սուլթանին, որուն աչքերուն արտա – սովոր դեղեցկութիւնը առաջին վայրկեա – նէն թրթռացուցեր էր ծերուկ Սուլթանին սիրտը: Այս նոր Զերքէզուհին Տիլարան էր:

Ապտիլ Համիտ ո՛չ միայն զայն իր չնորհներով ողողեր էր, այլ եւ մասնա – ւոր պատիւներու արժանացուցեր էր այդ դեղանի Զերքէզուհին իրեն ներկայացնո – ղը, որ իր պալատականներէն Զիա փա – շան էր, այն որ դեռ վերջերս թիկնապահ անուանուած էր եւ որուն արագ յառա – ջացումը պատմեցինք մեր վէպին առաջին դլուխներուն մէջ:

Այս նոր Զերքէզուհին մուտքը պալա – տին մէջ, ուր եկած օրէն պատուոյ տեղ մը պատրաստած էր, նախանձով ու տեսլութեամբ լեցուցած էր Պէլքիսի հոդին: Նոյն տես – լութիւնը կը դդար նաեւ Զերքէզուհին հայրը Ալպուս պէյ, որուն ունեցած ազ – դեցութիւնը կը նուազէր այն չափով ո – դեցութիւնը կը նուաղէր այն չափով որով իր աղջկան համբիչ կը պակսէր Սուլ – թանին քով:

Ուռլ պայքար մը կը մղուէր այսպէս Զիա փաչայի պաշտպանութեամբ եվրո – պի պալատը մտած մանկամի ու դեղանի աղջկան դէմ, սակայն Տիլարա որ իր գե – դեկութեան չափ բարի եւ ուղղամիտ ա – րարած մըն էր, երբեք չէր փորձեր իր դէմ ցուցուած հակառակութեան եւ տան – լութեան նոյն դէնքերով պատասխանելու: Ընդհակառակն միշտ կը ջանար ազնիւ ե – վհհանձն ընթացք մը ունենալ իր հակա – ռակորդին հանդէպ, որ ալ աւելի կը կատղէր այդ մեծսրտութենէն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(94 – Շար.)

ՍԻՎԱՍ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՏԱՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Մարտ 31ի երեկոյեան ժամը 21·45ին բանաստեղծուհի Տիկին Սիլվա Կապուտիկեան եւ դերասանուհի Տիկին Վարդուհի Վարդերէսեան այցելեցին Համալսարանական Ուսանի Հայ Ուսանող – ներու Տունը : Իրենց կ'ընկերանար Ֆը – րանսայի խորհրդային դեսպանատան ա – ռաջին քարտուղար Պ. Մարաթ Խարա – պեան :

Հայ Ուսանողներու Տան վարչութեան նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած այս հաւաքոյթին ներկայ գտնուեցան մօտ վաթսուն հայ ուսանող – ուսանողուհի – ներ, ինչպէս նաեւ քանի մը նախկին ու – սանողներ եւ դուրսէն հիւրեր :

Հանդիպումը անցաւ զրոյցի ձեւով եւ ներկաներն ու հայրենի հիւրերը առիթ ունեցան մօտէն կարծիքներու փոխանա – կում ունենալու եւ իրարու փոխադարձ առաջարկներ ներկայացնելու զանազան այժմեական ազգային եւ ըրական հար – ցերու մասին :

Հայրենի այցելուները յատկապէս անդ – րադարձան սփիւռքի Հայութեան ուսուց – չական տագնապին եւ այս մարզին մէջ հայրենիքի բերած հետզհետէ աճող օ – ժանդակութեան : Ուսանողներուն հետ հիւրերը եւս համաձայն գտնուեցան որ այս տագնապին հիմնական պատճառը հայ որուցիչի նիւթական վիճակի ան – բաւարարութիւնը եւ անապահովութիւնն են : Տիկին Կապուտիկեան մաղթանք յայտնեց որ օր մը հայրենիքը ոչ միայն նպաստ ուսուցիչներու պատրաստու – թեան, այլ նաեւ անոնց նիւթական վիճա – կի բարձրացման : Պ. Խարագեան հաս – տատելով այս մաղթանքը, յայտնեց թէ ինք յաւատաս է հայրենիքի օժանդակու – թեան ճամբին առընչութեամբ , մասնա – ւորաբար ուսուցչական խնդիրին մէջ :

Ուսուցչի հարցը բնականաբար բացու կապակից ուրիշ հարց մը, որ է հայ դպ – րոցին վիճակը սփիւռքի մէջ : Անչուշտ , հիւրերը նշեցին այս մարզին մէջ եւս Հա – յաստանի առած քայլերը, յատկապէս դասագիրքերու պատրաստութեամբ, բայց միեւնոյն ժամանակ մեծ պարտականու – թիւն վերապահեցին նոյնինքն սփիւռքի Հայութեան , մաղթելով, անշուշտ, որ մօտակայ ապագային հայրենիքը եւս մասնակցի դպրոցաշինութեան դործին :

Այլ հարց մը եւս որուն մասին երկար – օրէն խօսեցան ներկաները՝ սփիւռք – հայրենիք յարաբերութիւնն էին : Պ. Խարագեան խօսք առնելով յայտնեց որ հայրենիքը պատրաստ է, ուրիշ դաղութ – ներու կարգին , նաեւ Ֆրանսայէն ամէն տարի տասը ուսանողներ ընդունելու եւ անոնց ուսումը ապահովելու հինդ տարի եւ աւելի : Սակայն ցաւ յայտնեց որ ցարդ ոչ մէկ թեկնածու դտնուած է :

Ներկաներէն մէկը առաջարկեց նաեւ որ ուսանողներու կարդին կարելութիւններ ստեղծուի ամառուան արձակուրդներու ընթացքին Ֆրանսայէն (եւ արեւմտեան այլ դաղութներէ) հայ երախաները դուն – դունելու Հայաստան՝ հայ ընտանիքնե – րու մէջ : Պ. Խարագեան պատասխանեց թէ երախաներու եւ աշակերտներու փո – խանակումներու մասին տակաւին մաս – նաւոր համաձայնութիւններ դոյութիւն չունին Ֆրանսայի եւ Խորհրդային Միու – թեան միջեւ : Սակայն, յայտնեց որ աշ – խատանքներ կը տարուին այս ուղղու – թեամբ եւ մեծ յոյս կայ որ մօտակայ ա – պագային նման փոխանակութիւններ կա – րելի ըլլան :

Այս բոլոր հարցերու կարդին բնական էր որ նաեւ խօսուէր բանաստեղծութեան մասին, քանի որ օրուան ղլխաւոր հիւրը բանաստեղծուհի էր :

Տիկին Կապուտիկեան համաձայն ղբա – նուելով հանդերձ արեւմտեան արդի բա – նաստեղծութեան ազդեցութեան Հայաս – տանի երիտասարդ բանաստեղծներուն վրայ ու նոյնիսկ քայլերով դայն՝ չեշ – տեց որ հայ բանաստեղծութիւնը, Հայու – թեան ներկայ պայմաններուն մէջ, պէտք է նախ եւ առաջ ծառայէ Հայութեան եւ անոր ազդային վերածազումին, վառ պահէ հայ աւանդութիւնները եւ արժէք – ները ու իր կապերը երբեք չխզէ հայ ո – դիին հետ :

Իրրեւ եզրափակում այս զրոյցին՝ Տի – կին Կապուտիկեան խօսք առաւ եւ մաս – նաւոր կերպով չեշտեց թէ պէտք է Սփիւռքի Հայութիւնը նորոդէ եւ ներկայ պահանջներուն պատշաճեցնէ իր դործե – լակերպը եւ մտածելակերպը, ինչպէս որ Հայաստանի ժողովուրդը կ'ընէ տասնամ – եակէ մը ի վեր :

Անհրաժեշտ դտաւ որ վիճակադրական ընկերաբանական, տնտեսական եւ այլ տեսանկիւնիներէ ուսումնասիրուի Սփիւռ – քի կեանքը եւ նոր միջոցներ դտնուին՝ դիմագրաւելու համար ճուլման վտանգը մինչեւ որ Հայութիւնը դառնայ «Մէկ ժո – դովուրդ եւ մէկ հող » :

Ապա , Տիկին Վարդերէսեան արտա – սանեց Պարոյր Սեւակէն եւ Սիամանթո – յէն երկու բանաստեղծութիւններ ու նաեւ մեկնաբանեց « Պաղտասար Աղթար »էն հատուած մը (Անուշին դերին մէջ) : Տի – կին Կապուտիկեան եւս արտասանեց իր վերջին դործերէն մէկը՝ Արարատին մա – սին : Ելոյթ ունեցան նոյնպէս ուսանող – ները, երդով եւ արտասանութեամբ :

Զրոյցը վերջացաւ առաւօտեան ժամը մէկին, հայ ժողովրդական երդերու եւ պարերու չատ խնդալառ մթնոլորտի մը մէջ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Երեւանի մէջ, Մայիս 26 – 27ին դու – մարուած է Հայաստանի դիտութիւննե – րու ակադեմիայի տարեկան ընդհանուր ժողովը :

Բացման խօսքը կատարած է ակադե – միայի նախագահը՝ Վ. Համբարձումեան, որ այս առթիւ խօսած է նաեւ ցարդ կա – տարուած դիտական աշխատանքներու մասին :

— Նախորդ տարիներուն նման այս տա – րի եւս կարեւոր արդիւնքներ ձեռք ձեր – ուած են ուսողագիտութեան եւ մեքենա – դիտութեան, աստղագիտութեան եւ կեն – սաբանութեան, երկրի մասին դիտու – թիւններու եւ ընկերային դիտութիւննե – րու բնագաւառներուն մէջ :

Վ. Համբարձումեանէն եւք խօսք ա – ռած են նաեւ ակադեմականներ Գ. Դա – լիեան, Ա. Նալբանդեան, Ա. Ղարիբ – եան, Ս. Առաքելեան, Դոկտոր Ա. Մնա – ցականեան եւ ուրիշներ :

Ընդհանուր ժողովի ընթացքին կատար – ուած են Հայաստանի դիտութիւններու ակադեմիայի նոր անդամներու, ինչպէս նաեւ ակադեմիայի նախագահութեան անդամներու մասնակի ընտրութիւնները :

Հայաստանի դիտութիւններու ակադե – միայի իսկական անդամներ ընտրուած են Բորիս Պիոտրովսկի (հնադիտութիւն), Ծատուր Աղայեան (Խորհ. Միութեան պատմութիւն), Արաքսի Բաբայեան (քի – միադիտութիւն) :

Թղթակից – անդամներ ընտրուած են Բարկէն Առաքելեան (հնադիտութիւն) , Գէորգ Զահուկեան (լեզուաբանութիւն) , Համլէտ Վարդապետեան (միջուկային ֆիզիք եւ տարրային մասնիկներու ֆի – զիք, Եուրի Օռլով (միջուկային ֆիզիք եւ տարրային մասնիկներու ֆիզիք), Ար – ծրունի Գասպարեան (քիմիական տեխնո – լոգիա), Գուրգէն Թադեւոսեան (քիմիական տեխնո – լոգիա), Սեւադա Բակունց (կենդանիներու բնախօսութիւն) :

Գիտութիւններու ակադեմիայի նախա – դահ վերընտրուեցաւ Ակադ. Վ. Համ – բարձումեան : Նախագահութեան անդամ ընտրուեցան Ակադ. Մ. Զրբաչեան , Ծ. Աղայեան եւ Մ. Ներսիսեան :

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Ամուսնութիւնը վերջ կուտայ շատ մը կարճատես յիմարութիւններու, որովհե – տեւ, երկարատեւ ապուշութիւն մըն է :

ՆԻՅԶԷ

« ԱՌԻՒԾԻ ՔԱՂԱՔԸ »

Սինկափուր նաւահանդիստը սանկրիտ լեզուով կը կոչուէր «Սինկա– փուրա» , որ կը նշանակէ «Առիւծի քաղաքը» : Յայ – սօր խորհրդանիշ ունի առիւծը :

Սինկափուր հիմնուած է ԺԹ. դարուն : Դարերու ընթացքին անիկա ինկած է նախ փորթուկալցի քոնքիսթատորներու եւ ա – պա՝ Հոլանտացիներու, Անգլեացիներու եւ ձափոնցիներու ձեռքը : 1963ին Սինկա– փուր կղզին՝ Մալայայի, Սարաւաքի եւ Սապահի կղզիին կը մտնէ Մալայեան Դաշնակցութեան մէջ, իսկ 1965ին կը քաշուի անկէ՝ դառնալով դերիչխան եւ անկախ պետութիւն մը :

Սինկափուր ձեւով մը կը նմանի միա – ժամանակ Մարսէյլի, Պոլսոյ եւ Պէյրու– թի : « Քաղաք – կղզի» մը, որ բազմած է հնդկական եւ Խաղաղական ովկիանոս– ներու խաչաձեւման կէտին, հնդկային թերակղզիին ծայրը, որ կ'երկարի Մա – լաքա թերակղզիով մինչեւ Հասարակածի հիւսիսային մէկ ատիճանը : «Քաղաք – կղզին» ունի միայն 42 քիլոմեթր երկա – րութիւն եւ 22 քմ. լայնութիւն : Եռահա– րկ նեղուցը քաղաքը կը բաժնէ ցամաքա – մասէն : Սինկափուր իր զոյդ դուռները կը բանայ դէպի հնդկական եւ Խաղաղական ովկիանոսները : Հոս կանդ կ'առնեն պա– րենաւորուելու համար ջուրով, վառելա – նիւթով , բանջարեղէններով եւ հասա – րակածային պտուղներով , երկու Ամե – րիկաներէն եկող նաւերը՝ մօտաւորապէս երեք չաբաթուան մէջ Խաղաղականը անց– նելէ ետք, եւ Եւրոպայէն ու Ափրիկէէն եկող նաւերը, որոնք հնդկական Ովկիա – նոսը կը կտրեն կ'անցնեն երկու չաբա – թէն : Տարեկան մօտաւորապէս քառասուն հազար անդրատլանտեան նաւեր կը հան– դիպին Սինկափուր՝ աշխարհի հինդերորդ նաւահանդիստը : Կարելի է երեւակայել , թէ նաւատուներու ինչպիսի բաբելոնա – կան աշտարակ մը կը ներկայացնէ այս նաւահանդիստը, երբ այս բնաշխարհիկ խճանկարին՝ բաղկացած Զինացիներէ (1·400·000), Մալայացիներէ (250 հա – զար) Հնդիկներէ (150·000), Եւրոպացի – ներէ եւ ուրիշ ազդերէ (40·000), տարե – կան կ'աւելնայ բոլոր ցամաքամասերէն հինդ հարիւր հազար նաւատուներու ժա – մանակաւոր հոսքով մը ...

« Նաւատուներու քաղաք»ին մէջ հան – դիպելու եկած են ամբողջ աշխարհի բո – լոր դարաչրջաններու ճարտարապետնե – րը՝ կառուցանելու այս զարմանալի հա – մակոտակումը՝ չինքերու եւ տուներու, կաթոդիկէներու եւ պետութեան տա– ճարներու, ինչպէս նաեւ երկնաքերներու, որ կը պատսպարեն տնտեսական եւ առեւ– տրական ձեռնարկութիւններ, պայմանա – տրեալ օդով վաճառատուներ, չինական կրպակներ, զովացուցիչ ըմպելիներու տաղաւարներ, պանակի, անանասի, նա – րինջի չրջուն վաճառորդներ :

Ֆ.

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

ԳԼՈՒԽ ԿԱ.

ՄՈՆ ՍԷՆ ԺԱՆԻ ԼԵՌՆԱԴԱՇՏԸ

Հեղեզատին հետ միանգամայն երեւան եկած էր անգլիական մարակոսը : Վաթսուն թնդանօթ եւ տասներեք դու – մարտակները մօտէն կրակ եւ ռումբ տե – ղացին զրահակիրներուն վրայ : Տըլոր քաջասիրտ զօրապետը անգլիական մարտ – կոցին ռազմական բարեւը տուաւ :

Անգլիական բոլոր չարժուն թնդանօթ – ները արշաւակի եկած եւ դումարտակնե– րուն մէջ մտած էին : Զրահակիրները ոչ իսկ պահ մը սպասեցին : Խորունկ ճամ – բէն մեծ կորուստ կրած, բայց վհատած չէին : Ասոնք այնպիսի մարդեր էին, ո – րոնք երբ թիւով կը նուազին, սիրտով կ'աճին :

Միայն Վաթիէլի սիւնաբաժինը կորուստ կրած էր այդ ազէտէն, իսկ Տըլորի սիւ – նաբաժինը անվնաս հասած էր, վասնզի Նէյ՝ կարծես դարանը նախզգալով եւ ճակ կողմը միաելով յառաջացած էր :

Զրահակիրները անգլիական դումար – տակներուն վրայ խուժելով յարձակեցան :

Յարձակեցան անհնարին արագու – թեամբ, սանձարձակ, թուր ի բերան եւ հրացան ի ձեռին :

Պատերազմներու մէջ կան վայրկեան – ներ, ուր սիրտը այն աստիճան կը կար – ծրացնէ մարդը, որ մինչեւ անդամ դին – ուորները արձանի կը փոխուին եւ մար – մինները կրանիթ կ'ըլլան : Անգլիական վաչտերը անհնարին կերպով դարնուե – ցան, բայց եւ այնպէս անխախտ մնացին :

Այն տեղն կռիւը ահեղ կերպարանք մը առաւ :

Զրահակիրները անգլիական դումար – տակներուն բոլորին վրայ յարձակեցան : Մոլեղնարար յուզուող յորձանքէ մը պա – շարուեցան բրիտանական հետեւակները : Այս անհոդ դինուորները անզգայաբար ի – րենց տեղէն չշարժեցան :

Առաջին կարդը ծունկը դետինը դրած սուիններով կ'ընդունէր զրահակիրները, երկրորդ կարգն ալ դնդաձիգները թնդա – նօթները կը լեցնէին. դումարտակին ճա – կատը կը բացուէր, կը թողուր որ ոմբա – յին հրաւտակ մը անցնի, եւ յետոյ նորէն կը դոցուէին : Զրահակիրները փոխադար – ձաբար կը ջախջախէին զանոնք : Իրենց հսկայաձեւ ձիերը կը կանդնէին անդլիա – կան զօրաց չարքերուն վրայէն կ'անց – նէին, սուիններուն վրայէն կ'ոտոտատին եւ հսկայաբար այն չորս կենդանի պա – տերուն մէջտեղը կ'իյնային :

Դունդերը զրահակիրներուն վաչտերը ճեղքելով կ'անցնէին, զրահակիրներն ալ դումարտակներուն վրայ խրամատներ կը բանային : Մարդերու չարքերը ձիերուն ներքեւ կոխկրտուելով աներեւոյթ կ'ըլ – լային : Սուինները այս յուչկապարիկնե – րուն փորերը կը մխուէին : Ակռ հետե – ւած է վէրքի այն ահեւութիւնը, որ դու – ցէ ուրիշ կռիւներու մէջ տեսնուած չէ :

Դումարտակները այս կատաղի ձիաւոր – ներէն կրծուելով կը նեղուային առանց դայթելու : Անոպատ էին անոնց ռումբե – րը, որոնք յարձակողներուն մէջ կը պայ – թէին : Այս կռիւին կերպարանքը հրէշա – յին էր : Այն դումարտակները ոչ թէ վաչ – տեր, այլ հրալեռի խառնարաններ էին. զրահակիրներն ալ ոչ թէ ձիաւորներ, այլ փոթորիկ էին : Մէն մի դումարտակ հրաբուխ մըն էր, որուն վրայ կը յար – ձակէր մրրկածին ամպ մը : Լաւան չան – թին հետ կը պատերազմէր :

Ալեկոծման ծայրի դումարտակը, որ նպաստաւոր դիրք չունենալուն համար ամէն դումարտակներէն աւելի վտանգի ենթարկուած էր, առաջին անդամ զար – նուելուն դրեթէ բոլորովին հետաջինջ եղաւ : Հայլանտըրներու (սկովտիական զօրադունդ) 75րդ դունդով կը բակկանար այն : Մէջտեղը կենալով հովուատիպ հըն – չեցնողը՝ մինչդեռ իր բոլորտիքը ամէն մարդ կը ջարդուէր՝ խորին անուշադրու – թեամբ կը համակէր իր սրտմտի նայ – ուածքը, որուն վրայ անտառներու եւ լի – ճերու չուքը կը ցոլանար, եւ թմբուկի մը վրայ նստած, իր սկովտիական հով – ուտիկն ալ թեւին տակ առած, լեռնա – յին եղանակներ կը նուագէր :

Այս Սկովտացիները Պէն Լոթիանը յի – շելով կը մեռնէին՝ Արգոսը յիշող Ցոյ – ներուն պէս : Զրահաւորի մը թուրը հով – ուտիկը եւ գլուխ բռնող թեւը կտրեց, եւ երդը դադրեցուց՝ երգիչը մեռնելով :

Զրահակիրները որոնք համեմատաբար սակաւաթիւ, նաեւ հեղեզատին աղետալի դէպքեր նուագեր էին, դրեթէ բոլորը անգլիական բանակին առջեւը կը դըտ – նուէին, բայց կը բազմապատկուէին, վասնզի ամէն մէկը տասը մարդ կ'արժէր :

Սակայն քանի մը հանովրեան վաչտեր եւս քաշուեցան :

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Այրվ Տիկին Մաւի Պաղտիկեան, Տէր եւ Տիկին Փիէր Տաքէսեան եւ Օր. Նորա Պաղտիկեան եւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅՈՎՍԷՓ ՊԱՂՏԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 3ին :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ (Ապրիլ 6) ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուր կէ մաթմինը կը փոխադրուի Պանեէօ – Փարիզիէնի գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութեան կողմէ, կիրակի, Ապրիլ 7, կէսօրէ ետք ժամը 4էն սկսեալ, ժան կուժօն փողոց, թիւ 8, *Տէ Սանթրօ* սրահներուն մէջ :

Կը նախագահէ՝ Գ. ՋԱՏԻԿ ԽԱՆՋԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Նուագախումբ ՏԻՏԻՃԵԱՆ

Կ'երգէ Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, վը – կայեալ Հայաստանի երաժշտանոցէն :

Զանազան անակնկալներ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, կիրակի առաւօտ :

×

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէննի մէջ, Յունիս 2ին :

×

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, կիրակի, Միւթիւալիթէի սրահը : Մանրամասնու – թիւնները յայտնուով :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին կը նուիրեն .— Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Ա. Տամլամեան եւ զաւակները 200 Ֆրանք, ողբացեալ ճարտարապետ Փ. Պալիկեանի (Իտալիա) յիշատակին :

Տիկին Զարուհի Տէր – Յակոբեան 50 Ֆրանք : Տիկին Բերուզ Գուժուկեան 50, Պ. Ռ. Զրաշեան երկու տիսք, Ամբ Պարթեւեանէ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը պոութըրդրի խանութի մէջ աշխատելու համար : Ներկայանալ ծնողքին հետ :

Ets. CHEDIK
285, Rue St-Denis — Paris (2e)
GUT. 62-80

Teinturerie - Pressing
Laverie

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՏՈՒՆ ՄԸ

Ձեր զգեստներու մաքրութեան համար դիմեցէք

Գ. ԵՒ Ս. ՏԻՒՏԻՒՔՃԵԱՆԻ

ՈՒ ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՑ

47, Rue Emile Zola
(94, Rue Gilbert Roussel)
ASNIERES

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ՇԱԲԱԹ, Ապրիլ 6 .— Ցիշատակ Յարութեան Ղազարու : Կիրակնամուտի ժամերգութիւն, ժամը 16·30ին :

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ եւ Աւետումն Ս. Աստուածածնի : Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը ութին : Պատարագ 10ին : Դռնբացէք 16ին :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ : Ջայնաւոր պատարագ, Աղեքսան եւ Ուռօրհնէք փոմը 10·30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ, սկիզբ ժամերգութեան եւ անդաստան ժամը 7·30ին, պատարագ 10ին : Իրիկուն Դռնբացէք 5ին :

Ս. ՅԱԿՈԲ, ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, ժամերգութիւն երեկոյեան ժամը 5ին :

ԿԻՐԱԿԻ, ժամերգութիւն առաւօտեան ժամը ութին : Պատարագ 10ին, Դռնբացէք ժամը 16·30ին :

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ : Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին :

ՍԷՆԹ – ԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս. ԹԱԴԷՈՍ

ՇԱԲԱԹ երեկոյեան «Լոյս Զուարթ» ժամը 5ին :

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 7·30ին : Պատարագ ժամը 10ին : Քարոզ՝ 11ին : Երեկոյեան Դռնբացէք ժամը 5ին :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԴԱՆԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՇԱԲԱԹ, — Ցիշատակ Յարութեան Ղազարու : Կիրակնամուտի ժամերգութիւն, ժամը 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ — Ծաղկազարդ եւ Աւետումն Ս. Աստուածածնի : Պատարագ ժամը 10·30ին : Դռնբացէք 17ին :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին, Սալ կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկայ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Առաջնորդարանի :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան, Ապրիլեան եղեռնի 53րդ տարեդարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէն Լուի (Սէրքլը Կաթոլիք) սրահին մէջ :

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպութիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն թող նախօրօք տեղեկացընեն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի դռնապան մը հայկական հաստատութեան մը համար (նախընտրաբար այր ու կին) :

Հեռաձայնել 770-07-25 :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կիրուխականէն Յուսիկ Հմայեակի Վարդանեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Երուանդ (Լեւոն) Վարդանեան որ Փարիզ կը բնակի, (ծնած է Շուլազէր), որմէ լուր չունի 1953էն ի վեր : Երուանդ Վարդանեանի զաւակներուն անունն է՝ Միքայէլ, Ժան, Միւզան, Լիզա, Բորիս, Շուշան :

Կը խնդրուի տեղեկացնել Յուսիկ Վարդանեանի, Երեւանեան խճուղի Թիւ 47 : Կիրուխական (Հայաստան) Խորհ. Միութիւն, կամ թերթիս վարչութեան :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
— ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ —

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ապրիլ 7, ժամը 17·30ին
SALLE PLEYEL, 252 Fbg. Saint-Honoré — Métro Ternes
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱՀԱՒԻՄԲ
Ընկերակցութեամբ՝ Orchestre Philharmonique d'Ile-de-France
Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նոյն նուագախումբով, զոր կը ղեկավարէ՝
RENE-PERRE CHOUTEAU
եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
Concerto pour piano de Katchatrian et Fantaisie Hongroise de Liszt

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի եւ Սիփան – Կոմիտասի անդամներէն եւ սրահը : Գին 25, 22, 20, 15 եւ 8 ֆրանք

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵԱՁԱԿԱՄ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1968 ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Ապրիլ ութին կը լրանայ մեր բաժանորդներու մեծ մասին բաժանորդագրութեան շրջանը : Չերմապէս կը խնդրենք որ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմում – ներու :

Առկախ հաշիւ ունեցողներէն ես կը խնդրուի անյապաղ կարգադրել իրենց հաշիւները, որպէսզի վարչութիւնը միշտ կարենայ շարունակել կանոնաւոր առաքումները :

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են .

ՖՐԱՆՍԱ. տարեկան	75 ֆր.
Վեցամսեայ	40 ֆր.
Արտասահման տարեկան	90 ֆր.

Արտասահմանի օդանաւային սպասաք – կութեանց սակին համար, դիմել վար – չութեան :

Շնորհակալութեամբ : Վարչութիւն
« ՅԱՌԱՋ »Ի

Colonie de Vacances

«LA FONTANELLE»

Du 28 Juin au 28 Juillet,
dans le cadre magnifique
des Cévennes, à 650 m. d'altitude
(près de St-Jean-du-Gard
à 70 kms. de Nîmes)

Ouvert aux enfants de 8 à 14 ans.

●

VACANCES IDÉALES, TOUT CONFORT,
DANS UNE SAINE AMBIANCE
— ARMÉNIENNE —

●

PRIX : 290 F.
+ 10 F. à l'inscription

Voyages collectifs organisés
à partir de
PARIS, LYON et VALENCE

Pour tous renseignements
s'adresser à

Mr. le Pasteur D. SAHAGIAN
13, Rue Jonchère
26 - VALENCE (Tél. : 43-62-59)

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը Շբ., (Ապրիլ 6) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը Հինգշաբթի (11 Ապրիլ) ժամը 21ին, Մչակոյթի Տան մէջ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՎԻՊԱԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

— ՋԱՏԻԿԻՆ —

ԵՐԵՔ ՕՐ
ԱՊՐԻԼ 13ԷՆ 15
Լիւքս Օթոմառով

Հաւաքուիլ Ապրիլ 13ին, Շաբաթ առաւօտ ժամը 7ին Շաթօ տը Վէնսէն, Փաֆէ Թերմինիւսին առջեւ : Մեկնում 7·30ին դէպի Գերմանիա : Ցերկուան ճաշ՝ Վերտէօն : Ժամանում Թրէվ, քաղքին այցելութիւն, իրիկուան ճաշ, պանդոկ : Երեկոն ազատ է :

ԿԻՐԱԿԻ, Ապրիլ 14, մեկնում դէպի Պինկըն, հանրածանօթ իր կամուրջով Երկուեւկէս ժամ պտոյտ նաւով Հռենոսի վրայ : Տեսարժան վայրեր, հէքեաթային Լոռըլայը եւ ժամանում՝ Պուկարտ, տեղի կ'ունենայ ցերեկուան ճաշը :

Ճամբորդութիւնը կը շարունակուի դէպի Քոպլանց, քաղաքին այցելութեան, ճաշ, վերադարձ դէպի Թրէվ : Ճաշ, պանդոկ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեկնում Լիւքսամպուրգ, այցելութիւն քաղաքին : Ճաշ, Լոռէնի մայրաքաղաքը : Ճաշ, մեկնում դէպի Ռէյմս, երեկոյեան 8ին մօտ, ժամանում Փարիզ :

Մասնակցութիւն 168 ֆր. առանձին տարեկան սակը՝ 20 ֆրանք :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ ինքնութեան համար Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն եւ անցագիր կամ թիթր տը վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mai 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ
7
ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE
7 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11182 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.182

ՕՐՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

Ահա՛ եկաւ նոր գարուն ,
Ծաղիկներով զարդարուն :

Ժողովրդական ծանօթ երգի մը երկու տողերն են ասոնք

Գարունը՝ զարդարուած ծաղիկներով : Ծաղկազարդ :

Հայաստանեայց առաքելական եկեղե – ցին ամէն տարի զարնան այս եղանակին, Յաւիտենի ուխտ օր առաջ, հանդիսաւորա – պէս կը տօնէ Ցիսուսի Երուսաղէմ մուտ – քը, քրիստոնէական այդ տօնին տալով բանաստեղծական զեղեցիկ անուն մը ,— Ծաղկազարդ :

Կարգ մը գաւառներու մէջ ժողովուրդը Ծառազարդար կ'որակէ զայն,— նոյնքան խորհրդանշական անուն մը :

Զորս աւետարանիչներն ալ դրեթէ նոյն ձեւով կը պատմեն դէպքը :

Երբ մօտեցան Երուսաղէմի եւ հասան Բեթփագէ, Ձիթենեաց լերան մօտ, Ցի – սուս իր աշակերտներէն երկուքը ղրկեց գիւղը եւ բերել տուաւ հոն կապուած էշ մը, որուն վրայ նստաւ սուրբ քաղաքը երթալու համար :

Ու այս բոլորը տեղի ունեցան, կ'ըսէ Մատթէոս աւետարանիչ (գլուխ ԻԱ. , 1-5), որպէսզի կատարուի մարգարէին խօսքը: Այն է՝ «Ասացէ՛ք դստեր Սիոն – ին: Ահա՛ թագաւոր քո գայ հեզ, եւ հեծ – նել յէշ եւ յաւանակի լծոյ » :

Ձիթենեաց լերան գառիվարէն իջած ա – տեն, մեծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Ցիսուս դիմաւորելու համար : Ոմանք իրենց հագուստները կը փռէին ճամբու երկայնքին, ուրիշներ արմաւենիի եւ ձի – թենիի ոստեր կտրելով՝ «տարածանէին ի ճանապարհին » :

Առջեւէն ու ետեւէն գացող ժողովուրդը կ'աղաղակէր ու կ'ըսէր՝ «Փրկանա՛ն Բար – ձրեալն, օրհնեալ որ գայ յանուն տեառն» :

Ծաղկազարդի օրը ձիթենի ոստեր կ'օհ – նուին հայ եկեղեցիներուն մէջ, ի յիշա – տակ Ցիսուսի Երուսաղէմ մուտքին :

Գեղամ Տէր – Կարապետեան կը պատմէ թէ Մշոյ չրջանին մէջ ձիթենի չգտնուե – լուն, եկեղեցւոյ մէջտեղը կը դնեն եղեր փոքր խուրձ մը ուռի ծառերու ճիւղ , զոր չրջապատած կը կենան բոլոր հօ – տաղներու եւ ճաներու խումբը » :

Մշտադալար ծառերու ճիւղեր կ'օրհնը – ւին արեւմուտքի քրիստոնեայ բոլոր եկե – ղեցիներուն մէջ Ծաղկազարդի պատարա – գի պահուն : Հաւատացեալներ նոյնիսկ չօրհնուած ոստեր դնելով եկեղեցիներու դրան առջեւի վաճառորդներէն , տուն կը տանին բարեպաշտութեամբ :

Ծաղկազարդը նախադուռն է Ս. Յարու – թեան տօնին :

Մեծ Պահքի վեց չաբաթներու ընթաց – քին փակ մնալէ ետք, այդ օրը եկեղեցւոյ խորանին վարագոյրը կը բացուի առա – ւտեան պատարագի առեն, լոյսերու մէջ փողփողուն եւ ծաղիկներով զարդարուն : Ցիսոյ կը փակուի կրկին , երեկոյեան, Յոհնբագէի հոգեպարար արարողութենէն ետք, բացուելու համար պահ մը :

Թուլցած է մարդոց հաւատքը ժամանա – կի հոլովումին հետ :

Քրիստոնէական տօները կորսնցուցած են հին, բարի օրերու իրենց վեհ իմաստը: Քաղաքներու ժխորէն հեռու , բնու – թեան ծոցին մէջ, արձակուրդի դուար – ճալի օրեր վայելելու մարմաջը դարուս նապաստակական վարդապետութեանց յաղ – թանակն է :

Եւ սակայն Հայաստանեայց եկեղեցին

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

ԾԱՆՐ ՄԻԶԱԴԷՊԵՐ , 11 ՄԵՌԵԱԼ : ՀԱ – ՐԻՒՐԱՒՈՐ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ , 1000է ԱՒԵԼԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՒՍԱՐԳԵԼ

ՈՒՈՇԻՆԿԹՐՆԻ ՄԷՋ

Մարթին Լութըր Քինկի սպանութիւ – նը սկսաւ իր հետեւանքները ունենալ Միացեալ Նահանգներու զրեթէ բոլոր քաղաքներուն մէջ: Հանդարտութիւն կը տիրէ միայն Ատլանթայի մէջ, ուր , իր տան մէկ սենեակը, կը հանդչի մարմինը անոր՝ որ խաղաղութիւնը սիրեց, տակն բանէ վեր :

Միւս բոլոր քաղաքներու մէջ, բարկու – թիւնը, ցասումը աւեր կը գործեն : Դեռ քաղաքացիական պատերազմի բնոյթ չու – նին խռովութիւնները , բայց վտանգը կը սպառնայ : Քինկի մահէն քանի մը ժամ ետք, սեւերը կը սկսէին զլխաւորաբար թալանի տալ ամէն բան, հասատատութիւն, խանութ, տուն եւն. :

Ամէնէն ծանր կացութիւնը կը տիրէր Ուոշինկթընի մէջ, որու բնակչութեան մեծամասնութիւնը սեւ է եւ Ճոնսըն զօրք կը բերէր պաշտպանելու համար Սպիտակ Տունը :

Մարթին Լութըր Քինկ կը հաւատար որ բռնութիւնը եւ սուրը զատ չեն լու – ծեր, ու Ալապամայի մէջ, չորս սեւ աղ – ջիկներու մահէն ետք, եկեղեցիի մը մէջ դետեղուած ռումբի մը, դեռ կ'ըսէր .— « Հակառակ այս ժամուն մթութեան , պէտք չէ յուսահատինք : Պէտք չէ մեր հաւատքը կորսնցնենք մեր սպիտակ եղ – բայրներուն հանդէպ » :

Այս անգամ ոչ մէկ բան կրնայ ըսել հանդարտեցնելու համար իր ցեղակիցնե – րը :

Ուրբաթ դիշեր արդէն 11 մեռեալ կար, հինդ հարիւրէ աւելի վիրաւոր եւ քանի մը հազար ձերբակալութիւն կատարուած է : Ուոշինկթընի մէջ սահմանուած եղած են լուսարդել հասատատել Ուրբաթ օր ժամը 17էն մինչեւ առաւօտեան 6 :

Նախագահ Ճոնսըն Ապր . սուգի օր հռ – չակեց կիրակի, Ապրիլ 7 եւ անմիջապէս Սպիտակ Տուն հրաւիրեց սեւ պարագլ – լուխները : Միւս կողմէ նիստի հրաւիրեց Քոնկրէսը, որպէսզի արագացնէ քուէար – կութիւնը բոլոր այն օրէնքներուն , ո – րոնք մասամբ վերջ կը դնեն ցեղային խտրականութեան , զլխաւորաբար բնա – կարանային եւ ուսանողական մարզերուն մէջ : Ճոնսըն ամէն բան կը փորձէ հան – դարտեցնելու համար կիրքերը , բայց մթ – նոլորտը չատ լարուած է եւ Սեւերու ծայրայեղ չարժումներու պատգլուխնե – րը փոխ – վրէժի կոչեր կ'ընեն, նոյնիսկ

պատնէշի վրայ է միշտ, իրրեւ աւանդա – պահը մեր զարաւոր հաւատքին ու նուի – րական սրբութեանց : Ծաղկազարդն ու մեր քրիստոնէական բոլոր տօները կը պանծացնէ ջերմեռանդ հաւատարմու – թեամբ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀՐԹԻՌԱՅԻՆ ՀԱԻԱՍԱՐԱԿՇՌՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԻՋԵԻ

Ներկայիս ամերիկեան կառավարու – թեան ձեռքը գոյութիւն ունին փաստեր , որոնց համաձայն, Խորհրդային Միու – թիւնը մօտ է Միացեալ Նահանգներուն հասնելու՝ ցամաքային խարխխներէ ար – ձակուող ռազմական հրթիռներու մարզին մէջ :

Գոյութիւն ունեցող տուեալները այն հաստատումին կ'առաջնորդեն, թէ Խոր – հրդային Միութեան մէջ գոյութիւն ու – նին միջցամաքային հրթիռներ արձակող մօտաւորապէս հազար խարխխներ , ո – րոնցմէ 720ը գործելու պատրաստ վիճա – կի մէջ կը գտնուին, իսկ մնացեալը նա – խապատրաստութեան զանազան փուլերու մէջ են :

Միջցամաքային հրթիռներու ամերիկ – եան ուժը հազար «Մինիւթմեն» եւ 54 « Թիթան 2» հրթիռներու կը հասնի :

Աւելին : Ռուսերը, վերջին ամիսներու ընթացքին , կատարեցին թանձրացեալ վառելանիւթով իրենց առաջին միջցամա – քային հրթիռներու չոզող փորձերը : Այս հրթիռներուն տեսքը եւ ուրիշ յատկա – նիշներ կը համապատասխանեն «Մինի – ութմեն» հրթիռներուն : Խորհրդային հին հրթիռները հեղուկ վառելանիւթ կը գոր – ծածէին :

Ռազմագէտները կը վախնան , թէ ռու – սական հրթռային սպառազինութի թա – փը եթէ չարունակուի, պիտի կարենայ ուժերու հաւասարակշռութիւնը խախտել եւ վտանգներու ու լարուածի չրջանի մը ա – ռաջնորդել :

Հակառակ անոր որ մասնագէտներէն չատեր համաձայն են, թէ հրթիռներու թիւին պարզ բաղդատականը ազդի մը դիւնուրական գօրութիւնը չի նշանակեր , տարակարծութիւն կայ այն բանին մէջ , թէ միջցամաքային հրթիռներու այս հա – ւասարութիւնը ի՞նչ չափով պիտի կարե – նայ ազդել խորհրդային դիւնուրական եւ արտաքին քաղաքականութեան վրայ :

Ամերիկեան կառավարութեան մէջ և – րեք տեսակէտ կայ յիշեալ մարզին չուրջ, Ռուսերու յառաջդիմութեան կապակցու – թեամբ :

Լաւատեսները կը հաւատան , թէ ան կրնայ յուրջ բանակցութիւններու առաջ – նորդել՝ յարձակողական եւ պաշտպանո – ղական զէնքերու սահմանափակումին հա – մար : « Ռուսերը չէին կրնար հրթիռնե – րու արտադրութեան ճուազգամի մը հա – մաձայնիլ, երբ պյնեան ետ էին մեզմէ , յայտարարեց պաշտօնական անձնաւորու – թիւն մը : Նրկայիս թերեւս ուզեն բնել այս հարցը ...» :

Ցոռեատեսները — եւ անոնց մէջ բազ – մաթիւ զինուորականներ եւ Գոնկրէսի անդամներ կան — կը վախնան, որ թե – րեւս Ռուսերը հրթիռներու մարզին մէջ զերակչռութիւն ձգտին ապահովել Մի – ացեալ Նահանգներու վրայ :

Այս երկու ծայրայեղ տեսակէտներուն միջեւ կան ուրիշներ , որոնք կ'ընդգծեն, թէ Միացեալ Նահանգները «բաղմազլուխ» եւ աւելի ճչգրիտ կերպով թիրախ դնող հրթիռներու արտադրութեան ծրագրով , ռազմավիտական տեսակէտէ պիտի չա – րունակեն դեռ երկար տարիներ առաջ ըլ – լալ ռուսերէն : Այլապէս , եթէ Ռուսերը հազար միջցամաքային հրթիռներու վրայ կանգ չառնեն, Ամերիկացիները ժամանակ պիտի ունենան իրենց հրթիռներու քա – նակն ու որակը բարելաւելու :

Միացեալ Նահանգները խորհրդային հրթիռներու խարխխներու յառաջդիմու – թեան կրնան հետեւիլ չնորհիւ իրենց հետաղօտիչ արբանեակներուն : Այն վայրկեանէն , երբ այս տեսակ խարխխ – խի մը չինութիւնը սկսի, 18 ամիս պէտք պիտի ըլլայ անկէ միջցամաքային հրթիռ – մը կարենալ արձակելու համար :

Արդէն իսկ կը նախատեսուի , թէ մին – չեւ 1969ի կէսերը, Ռուսերը հազար միջ – ցամաքային հրթիռներէ աւելի պիտի ու – նենան եւ անոնց համապատասխան ար – ձակման խարխխները :

ապատամբութեան : Այսպէս Պլէֆ – Փա – ուըր (Սեւ իշխանութիւն) հետեւեալ կոչը ըրաւ .— « Պէտք է փոխ վրէժի դիմենք : Պիտի կատարուի Ամերիկայի փողոցնե – րուն մէջ: Կը խորհիմ թէ սպիտակ Ամե – րիկան իր ամէնէն մեծ սխալը գործեց երբ անցեալ դիշեր Տոքթ. Մարթին Լութըր Քինկը սպաննեց : Սպաննեց ամէն իմաս – տուն յոյս : Աւելի լաւ ըրած կ'ըլլար (ճերմակ Ամերիկան) եթէ Պրաուն կամ Սթոքլի Քարմայքըլը սպաննած ըլլար : Երբ Տոքթ. Քինկը սպաննեց, առջի դի – շեր , կորսնցուց : Տոքթ. Քինկ միակ սեւն էր որ սէր եւ խաղաղութիւն կը քարո – զէր» :

Կրբ լրագրող մը դիտել կուտար Քար Մայքըլի որ ըսածը, բազմաթիւ Սեւերու մահով պիտի վերջանայ , Քար Մայքըլ կը պատասխանէր .— « Կը յուսանք որ նոյնքան ալ ճերմակ կը տանին իրենց հետ» : Քար Մայքըլի համար, նախագահ Ճոնսըն եւ ճերակուտակչական Պոպ Քենըտի նոյնքան պատասխանատու են Քինկի մահ – էն, որքան միւս բոլոր սպիտակամոր – թերը :

Մինչ այդ հետքը չէ գտնուած ոճրա – գործին : 125 հազար տոլար կը խոստաց – ուի անոր որ գտնէ : Կը կարծուի թէ ըս – պիտակամորթ մըն է , մէկ մեթր ութսուն հասակով, 26էն 32 տարեկան , 75էն 80 քիլոյ : Մարդը՝ ճերմակ , հագուստ էր՝ ճերմակ, ու ըստ ականատեսներու , կը վախչէր ճերմակ կառքով մը : Այլ խօսքով ամէն ինչ ըրած է ուշադրութիւն գրաւե – լու համար :

× Այս ամբողջը մոռցնել կուտան վի – էթնամը : Գուցէ նաեւ անկարելի չէ որ այս սպանութիւնը կապ ունենայ Վիէթ – նամի հետ, առնուազն տկարացնելու հա – մար ճոնսընի դիրքը կամ ուրիշ հոգեր հայթայթելու անոր :

× Տիկին Ժաքլին Քենըտի որ չի կըր – նար չտեսնել այն նմանութիւնը որ կայ այս եւ իր տարաբախտ ամուսնոյն սպա – նութեան պարագաներուն միջեւ, յայտա – րարած է մամուլին .— « Ե՞րբ մեր երկի – րը պիտի սորվի որ սուրով ապրիլ, կը նշանակէ սուրով մեռնիլ» : Նիքսըն կ'ըսէ «ողբերգութիւն մըն է մեր երկրին հա – մար», իսկ փոխ – նախագահ՝ Հըմֆրէյ «ամօթ է » կ'ըսէ :

Ռոպէրթ Քենըտի, խորապէս յուզուած յայտարարած է .— «Տեղի մի՛ տար տեա – լութեան, եղբայրս ալ սպիտակամորթի մը կողմէ սպաննուեցաւ » :

Մեծ յուզում ստեղծուած է աչխարհի բոլոր կողմերը : Պապը յայտնած է թէ չատ ազդուած է, Տիկինը կանաչ կը չեչտէ թէ նահանջ մըն է մարդկութեան համար : Ու թան խորապէս ազդուած է, Իսրայէլի արտաքին նախարարը կը յայտարարէ .— «Ճիշդ պայքարն էր զոր կը տանէր» :

Ցիշենք թէ պատուելի Մարթին Լութըր Քինկ հիմնած էր կազմակերպութիւն մը, 1956ին որու անունն էր «ՍաուԹըրն Քրիչ – Թիըն Լիտըրչիփ Քոնֆըրընս» : Շարժու – մին սկզբնական նպատակն էր կապը հաս – տատել ճուլման կողմնակից չարքայինն – երու գործունէութեան հարաւի մէջ, ոչ – բիւրտ դիմադրութեան դրօչին տակ : Այս կազմակերպութեան ճեռք առած միջոց – ները որոչ արդիւնքներ տուած են :

ՀԱՅ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԱՆՑԵԱԼԻ ՄԱՍԻՆ

Դարերու պատմութիւն ունի հայ բը – ժշկութիւնը : Մխիթար Հերացիի, Ա – միրդովլաթի, Գրիգորիսի, Ռեստէնի, Աուետտամեանի եւ ուրիշներու գործերը մեծ արժէք ներկայացուցած են իրենց ժամանակաշրջաններուն :

« Ես հայերէն սորվեցայ, որպէսզի բը – նագիրին վրայ կարդամ բժիշկ Մխիթար Հերացիին գործերը եւ զանոնք թարգմա – նեմ ղերմաներէնի » ,— կը ղրկր պերմա – նացի անուանի բժիշկ մը՝ Զայդել : Բաղ – ձանքը գործի վերածելով, ան թարգմա – նեց միջնադարեան հայ բժիշկին «Ջեր – մանց Մխիթարութիւնը»՝ նպաստելով հայ բժիշկին գործին եւ անունին տարածման միջազգային բժշկութեան շրջանակներուն մէջ :

Սակայն որքան ալ մեծ ըլլար հայ եւ օտար ուսումնասիրողներու գործը, հայ բժշկութեան շատ գոհարներ մինչեւ այ – սօր կը մնային տակաւին չուսումնասիր – ուած, ըստ արժանւոյն չգնահատուած, դիտականօրէն չմեկնաբանուած :

Այս ասպարէզին մէջ կարեւոր աշխա – տանք կատարուեցաւ վերջին տասնամ – եակին : Անտարակոյս առաջին ամէնէն արժէքաւոր գործը հանդիսացաւ Ակադ· Լեւոն Յովհաննիսեանի հինգ հատորնոց «Բժշկութեան պատմութիւնը Հայաստա – նում » աշխատութիւնը :

Այս իսկական գանձարանին մէջ տեղ գտած են հայ ականաւոր բժիշկներու նը – ւիրուած ուսումնասիրութիւններ, թարգ – յատուած են հայ բժշկութեան պատմու – թեան բազմաթիւ հարցեր :

Լ· Յովհաննիսեան յաջողեցաւ հիմնա – կան ձեւով պարզել հայ բժշկութեան ինքնատիպութիւնը : Մինչեւ այս գործին հրատարակութիւնը բազմաթիւ քննա – դատներ (Պատմաճեան, Սիւքրեան եւ ու – րիշներ) այն կարծիքը ունէին, թէ հայ բժշկութիւնը ամբողջովին «փոխ առնը – ւած է» արաբական եւ հելլենական բժըշ – կական մտքէն՝ վկայութիւն բերելով ա – րաբական եւ յունական տարազատնու – թեան առաղձին գոյութիւնը հայ բժշկ – կան բազմաթիւ գործերու մէջ :

Լ· Յովհաննիսեան ցոյց տուաւ, թէ երբ Արաբները գրաւեցին Հայաստանը, իրենց բժշկութիւնը կորնցուցած էր իր վաղեմի փառքը եւ զգալի կերպով ետ մնացած էր համաչխարհային բժշկական մտքի զարգացման մակարդակէն : Մին – չեւ Արաբներու տիրապետութիւնը Հա – յաստանի մէջ արդէն ստեղծուած էին, ճիշդ է, այլատարբ, սակայն առարկայա – կան հիմերու վրայ դրուած բժշկական մտածելակերպ մը հիւանդութիւններու մասին :

Լեւոն Յովհաննիսեան տարիներու ըն – թացքին խորացուց, բազմաթիւ նոր փաս – տերով հարստացուց այս տեսակէտը, որ ուղեցոյց հանդիսացաւ հայ բժշկական պատմութիւնը ուսումնասիրողներուն հա – մար (Գ· Ցարուքիւնեան, Ա· Կծոյեան, Յ· Մելիք – Փարսադանեան, Գ· Եազմա – ճեան, Ա· Լալայեան եւ ուրիշներ) : Հո – դերուժութեան, վիրաբուժութեան, մա – լարիաբանութեան, բնախօսութեան եւ այլ բնագաւառներու դիծով անոնց կա – տարած ուսումնասիրութիւնները հաս – տատեցին այդ դաղափարը :

Երկար տարիներ հայ բժշկութեան պատմութեան ուսումնասիրութեան աշ – խատանքին լծուած է Փրոֆ· Ա· Կծոյ – եան : Գրած է բազմաթիւ դիտական աշ – խատութիւններ, որոնք հիմնականին մէջ կը վերաբերին միջնադարեան Հայաստա – նի բժշկական պատմութեան : Հայաս – տանի դիտութիւններու ակադեմիան լոյս ընծայած է միջնադարու ականաւոր բը – ժըշկապետ Գրիգորիսի աշխատութիւնը, որ մեկնաբանած, հրատարակութեան պատրաստած է Ա· Կծոյեան :

Հայ բժշկութեան պատմութեան հար – ցերով երկար տարիներ կը զբաղի նաեւ Դոցենտ Ա· Լալայեան, որ 1953ին գրեց իր աւարտաճառը հետեւեալ նիւթին չուրջ՝ «Ակադ· Պաւլովի ուսմունքը հայ հատարակայնութեան մէջ » :

Հեղինակը ուսումնասիրելով դիւանա – յին բազմաթիւ նիւթեր, ժամանակուան պաբբերական մամուլը, կարողացաւ ցոյց տալ, թէ Փաւլովի տեսութիւնը դնա – հատուած է հայ բժիշկներու կողմէ :

Բժշկական դիտութիւններու դոկտոր Գ· Ցարուքիւնեան հանգամանօրէն ու – սումնասիրած է Հայաստանի մանկաբար – ձութեան եւ կանանց հիւանդութեանց պատմութիւնը հին շրջաններէն ցայսօր : Ուսումնասիրելով մատենագրական բազ – մաթիւ աղբիւրներ, հեղինակը կարողա – ցաւ համոզիչ կերպով հաստատել այն տեսակէտը, թէ միջնադարեան Հայաս – տանի մէջ բժշկական միտքը ստոյգ տե – ղեկութիւններ ունեցած է կանանց հիւան – դութիւններու ախտորոշման եւ բուժման վերաբերեալ :

Կազմախօսական բնախօսական այս տուեալներուն վրայ հիմնուելով, միջնա – դարու հայ բժիշկները հնարաւորութիւն ունեցած են ախտորոշումէ դատ, կիրար – կելու նաեւ բուժումի բուսական լաւ մե – թոտներ (կեսարեան հատում, պտղաչըր – ջում, պտղահատում եւայլն) :

Որոշ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ նաեւ Դոցենտ Յ· Բադալեանի «Ատամնա – բուժութիւնը Հայաստանում հնագոյն ժա – մանակներից մինչեւ մեր օրերը » աշխա – տութիւնը, ուր, փաստական հարուստ նիւթերու հիման վրայ, բացայտուած է հայ բժշկութեան հայեացքները ատամ – նաբուժութեան մասին, ինչպէս նաեւ ա – նոնց գործնական կիրարկումը բժշկու – թեան մէջ՝ հնագոյն ժամանակներէն ըս – կըսեալ :

Դատաբժշկական պատմութեան վերա – բերեալ հարցեր լուսաբանած է Դոցենտ Ե· Մանուկեան՝ «Դատաբժշկութեան պատմութեան հարցի շուրջը Հայաստա – նում՝ հին ժամանակներից մինչեւ մեր օ – րերը» աշխատութեան մէջ :

Հայաստանի մէջ վարակիչ հիւանդու – թիւններու դէմ տարուած պայքարի պատմութեան, այդ գործին մէջ ձեռք ձգուած մեծ յաջողութիւններուն վերա – բերեալ արժէքաւոր աշխատութիւններու հեղինակ է Ակադ· Ա· Ալեքսանեան :

Վիրաբուժութեան պատմութեան նը – ւիրուած են ակադեմիայի թղթակից – անդամ Ի· Գէորգեանի ուսումնասիրու – թիւնները :

Մակաբուծաբանութեան զարգացման պատմութեան վերաբերեալ չատ հարցեր կը չօշափեն Փրոֆ· Յ· Փիրումովի բազ – մաթիւ աշխատութիւնները :

Հայաստանի մէջ առողջապահական գի – տութիւններու պատմութեան հարցերուն վերաբերեալ կարդ մը արժէքաւոր ու – սումնասիրութիւններու հեղինակ է Ա· կազ· Լ· Յարուքիւնեան :

Առանձնապէս հետաքրքրական է անոր աշխատութիւնը՝ նուիրուած հին ժամա – նակներու Հայերու անունդի մասին՝

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

Գնահատելի պատճառը ծնաւ տարի – ներ առաջ Թեհրանի մէջ — յաջորդաբար հրատարակել Յովհաննէս Յան Մասեհեա – նի ցարդ անտիպ մնացած աշխատութիւն – ները, մասնաւորապէս անոր Շէյքսփիրի գործերէն կատարած թարգմանութիւն – ները :

Այս առաջադրութեամբ ձեռք առնուե – ցան նաեւ գործնական քայլեր : Կազմուե – ցաւ յատուկ կեդրոնական յանձնախումբ մը, որուն աշխատանքներն ու ճիգերը կը թուին պատկուած ըլլալ որոշ յաջողու – թեամբ :

Արդարեւ, 1967ի վերջերը, «Համազ – գային» նախաձեռնութեամբ Պէյրութի մէջ առանձին հատորով մը, որ, ի դէպ, դեղեցիկ եւ խնամուած հրատարակու – թիւն մըն է, լոյս տեսան Յան Մասեհ – եանի ցարդ անտիպ մնացած թարգմանա – կան գործերէն երեքը՝ Շէյքսփիրի « Ան – տոնիոս եւ Կլէոպատրա», «Բազում աղ – մուկ վասն ոչինչի» եւ «Փոթորիկը » թա – տերգութիւնները :

Հատորին մէջ կեդրոնական յանձնա – խումբի հրապարակած «Երկու խօսք»էն կը պարզուի նաեւ, թէ վենետիկի Մխի – թարեան հայրերու ցանկութեամբ եւ ա – նոնց միջոցներով պիտի հրատարակուին «Յուլիոս Կեսար»ն ու «Կորիոլանոս»ը , իսկ Թեհրանի մէջ Արշամ եւ Թովմաս Թովմասեան եղբայրներու մեկենասու – թեամբ՝ «Ռոմէօ եւ Ջուլիէտ»ը (վերա – մշակուած թարգմանիչին կողմէ) :

Յովհաննէս Յան Մասեհեան, որուն ա – ռաջադրութիւններէն մէկը իր խոհ – տառումով եղած է «մի քանի տարիների ընթացքում ... փոխադրել հայերէնում ամբողջ Շէյքսփիրը» , տասնամեակներ չարունակ աշխատած է իր ծրագրին ի – րագործման համար : Եւ, անշուշտ, չա – նդամ անբարենպաստ պայմաններ մէջ :

Դեռ լուծուած չէ այն հարցը, թէ ան – ոանկի Շէյքսփիրագէտը իր կեանքի քն – թացքին քանի թատերգութիւն թարգմա – նած է անդլիացի աշխարհահռչակ քաո – րագիրէն :

Մատնանշուած թիւերը կը տարուբերին 12էն 20ի միջեւ : Այսպէս, «Համլէթի» վի – ճննական տպագրութեան յատաջաբանին մէջ դիտել կը տրուի , որ Մասեհեան մինչեւ 1921 թուականը թարգմանած է ընդամէնը 12 թատերգութիւն : Յ· Գա – րագաշի պնդումով թարգմանական գոր – ծերու թիւը կը հասնի 16ի, Հայաստանի արուեստաբաններէն Ռ· Զարեանի ը – ստ արկումով՝ 14ի, Կեդր· յանձնախումբի (Թեհրան) հատատարացումով՝ 17ի, իսկ իրանահայ դրագէտ Գ· Դարֆիլի համա – ձայն՝ քսանի :

Յամենայն դէպս անվիճելի է, որ ան – ոանկի Շէյքսփիրագէտը անդլիացի թա – տերագրի գործերէն (*) թարգմանած է առնուազն 13 եւ ապահովաբար 15 թա – տերգութիւն : Այս հատատումը կը հիմ – նուի ցարդ հրատարակուած կամ ձեռա – գիր վիճակի մէջ ապահով ձեռքերու մէջ մնացած գործերու վրայ : Այսպէս, ցար – սօր հրատարակուած թարգմանական ե – կերն են.— «Համլէտ» (1894), «Ինչպէս կ'ուզէք» (1895), «Ռոմէօ եւ Ջուլիէտ» (1896), «Վենետիկի վաճառականը »

(*) Մասեհեան՝ «Շէյքսփիրի կեանքն ու գործերը» , Թեհրան, 1967, էջ 12 :

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Ու կամաց կամաց Պէլքիսի սրտին մէջ առելութիւնը այն աստիճան սաստկացած էր, որ չէր կրնար իր ոսոխուհիին հան – դիպիլ առանց աչքերէն կատաղութեան ցոլքեր արձակելու : Ամբողջ օրերը կ'ան – ցընէր վրէժխնդրական ծրագիրներ յղա – նալով իր բախտաւոր մրցակցին դէմ, որ սակայն կը չարունակէր վայելել արքա – յական չնորհները :

Եւ ահա օր մը Տիլարա փափաք ղգաց իր ծնողքը տեսնելու եւ իր այս փափաքը յայտնեց իր վեհափառ տիրոջ :

Ապտիլ Համիտ անմիջապէս մտանեւոր պալատական մը ղրկեց դեպանի աղջկան ծննդավայրը՝ Ուղուն Եայլա, որպէսզի անմիջապէս իր հայրն ու մայրը դանէն ու արժանավայել պատիւներով Պոլիս բերէն :

Սակայն, ափսո՛ս, երբ պալատական պատգամաւորը հասաւ դիւղ, աղջկան մայրը արդէն քիչ առնէ ի վեր մեռած էր եւ ամիսուեցաւ միայն հայրը հրաւի – րել, որ իրէն ընկերանայ :

Տիլարայի ծերունի հայրը, Հասան ա – ղա, վաթսուն տարեկան Զերքէզ մըն էր, վայելչահասակ ու տակաւին կորովի էր մարմնով : Բայ օդի ու ադատ կեանքի մէջ ապրելու վարժուած՝ դժկամակութեամբ ընդունեց պալատական պատգամաւորին հրաւէրը եւ նոյնիսկ առաջին անդամ մեր – ժեց պարզապէս, ըսելով որ աղջիկը եթէ կարօտցած էր կրնար գալ իրենց դիւղը եւ հոն կարօտը առնել :

Սակայն պատգամաւորին եւ իր չուրջը դանուած բարեկամ Զէրքէզներու ստի – պումները ի վերջոյ յաղթեցին իր դժկա – մակութեան եւ Հասան ադա որոշեց Պո – լիս դալ, սակայն պայման մը միայն :

— Ուղած առենս ադատ պիտի ըլլամ դիւղս վերադառնալու, ըսաւ :

— Այս մասին քու բացարձակ ազատու – թիւնդ կ'ապահովեմ, պատասխանեց պա – լատականը :

Եւ ահա՝ Ապտիլ Համիտի անձնական հիւրի մը վայել պատիւներով ծերունի Զերքէզը հասաւ պալատը :

Հոր եւ աղջկան առաջին տեսակցու – թիւնը չատ սրտայոյզ եղաւ : Տիլարա իր ծնողքէն բաժնուած էր, կամ աւելի ճիշ – դը ըսելու համար, իր ծնողքին ձեռքով վաճառուած էր, երբ հազիւ տասնեւմէկ կամ տասներկու տարեկան մանկուհի մըն էր ու անկէ ի վեր որեւէ տեղեկութիւն չունէր անոնցմէ : Մօրը մահը զոր հարկ եղաւ իմացնել իրեն խորագէս ցնցեց դինքը : Իսկ ծերունի Զերքէզը իր աղջկան փառքէն շլացած՝ ինքզինքը երազի մէջ կը կարծէր :

Հասան ադայի դալուստը եւ Եըլտըզի պալատին մէջ հաստատուիլը նոր ու ա – ւելի ուժդին հարուած մը եղաւ Պէլքիսի ու մանաւանդ անոր հօրը Ալպաս պէյի համար : Տիլարա Պէլքիսի տեղը գրաւեր էր արքայական անկողնին մէջ ու ահա՛ այժմ Հասան ադա կը սպառնար Ալպաս պէյի տեղը գրաւելու պալատին մէջ :

Արդէն իսկ Եըլտըզի մէջ կը խօսուէր թէ մօտ օրէն Հասան ադա Ապտիլ Հա – միտի անձնական ծառայութեան մէջ կա – րեւոր պաշտօնի մը պիտի կոչուէր եւ այս եղելութիւնը ա՛լ աւելի բորբոքած էր Ալ – պաս պէյի նախանձն ու աւելութիւնը :

Եւ ահա նոյն առտուն՝ Եըլտըզի նըր – բանցքներէն մէկուն մէջ, քինախնդիր Զերքէզը հանդիպած էր իր ոսոխին՝ Հա – սան ադայի : Աւելութեամբ լեցուն նայ – ուածք մը ուղղած էր անոր որ պատաս – խանած էր արհամարհական քմծիծաղով. ասիկա բաւական եղած էր փոթորիկը պայթեցնելու :

Ալպաս պէյ կատաղի վազքի մը պէս – խայացեր էր ծերունի Զերքէզին վրայ եւ հեռդհեռէ քանի մը չառաչուն ապտակ տեղացեր էր անոր երեսին, անլուր հա – յհոյանքներու տարափով մը :

Հոն դտնուողները փութացեր էին բա – ժնելու երկու ոսոխները, մինչ Ալպաս կատաղութենէ կուրցած՝ իր դաշոյնը քա – շեր էր եւ չանացեր ծերունիին կողը խրել զայն :

Ծերունի Հասան ադա իր կրած նախա – տինքին հանդէպ, ինքն ալ ինքզինքը կորա – սընցուցած էր ու դիմած իր դէնքերուն անոնցմով վրէժը լուծելու համար :

Սակայն արդէն երկու ոսոխները իրար մէ հեռացուած էին ու կատաղութենէն վրիպուած՝ ուղղակի վազեր էր իր աղջկան քով ու եղելութիւնը պատմելէ ետքը, ա – ւելցուցեր էր թէ նոյն վայրկեանին կամ պիտի հեռանար Եըլտըզէն, որպէսզի գո – րեանը՝ իր անձնական հաշուոյն, իրեն դէմ եղած անլուր թշնամանքին վրէժը լուծէ :

Տիլարա իր ծերունի հօր պատմութենէն, ինքն ալ ծայրայեղօրէն յուզուեցաւ, քէդուհիի իր երիտասարդ արիւնը եւ առաջին անդամ ըլլալով վրէժխնդրու – թեան խօսքեր դուրս պոռթկացին ադուոր կեռասադոյն շրթունքներէն :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(95 – Շար·)

(1897), «Աբքայ Լիր» (1898), «Մակբէթ» եւ «Օթելլօ» (1921 – 1923), «Անտոնիոս եւ Կլէոպատրա», «Ի զուր ազմուկ» եւ «Փոթորիկը» (1967)(**): Իսկ անտիպ կը մնան հետեւեալները.— «Յուլիոս Կեսար», «Կորիոլանոս» եւ «Միջամառնային գիշերուայ երազը» (***):

Շատ հետաքրքական է, որ թարգմանուած գործերուն չորքին ըլլան նաեւ «Թիմոն Աթենացին» եւ «Ձմեռնային հէքեաթը» թատերգութիւնները, քանի որ յայտնա – բերուած են էջեր վերոյիշեալ թատերգու – թիւններու թարգմանութիւններէն :

Մասհեանի թարգմանած եւ ցարդ անտիպ մնացած թատերգութիւններէն ա – ռաջինը, որ տեղ գտած է« Համագգայի – նի» նախաձեռնութեամբ լոյս ընծայուած ներկայ հատորին մէջ, անգլիացի թատե – րագրի ստեղծագործական երրորդ շրջա – նի (1601 – 1607) գործերէն է — «Անտո – նիոս եւ Կլէոպատրա», որուն նիւթը հե – նիոս եւ Կլէոպատրա» աշխատութենէն :

Թատերգութիւնը առաջին անգամ բե – մադրուած է 1608ին :

Հանճարեղ թատերագիրը փորձած է ցայտնոդարձնել և բացայայտելպատմա – կան երեք դէմքերէն (Անթոնիոս, Օքթաւ և Կլէոպատրա) իւրաքանչիւրին իրական դիմագիծը՝ տուամաբիf միջավայրի եւ պատմական իրադարձութիւններու շրջա – դիծին մէջ :

Ներկայ հատորով ներկայացուած երկ – րորդ թատերգութիւնը՝ «Բազում ազմուկ վասն ոչնչի», Շէյքսփիրի ստեղծագոր – ծական երկրորդ շրջանի (1595–1601)գործերէն մէկն է, որ առաջին անգամ բեմա – դրուած է 1600ին :

Հեղինակը իր նիւթին հիմնական ա – տաղձը քաղած է Պելֆորէսթի ծանոթ գործէն («եղերական պատմութիւններու ժողովածու») :

« Փոթորիկը», որ այս հատորով ներ – կայացուած երեք թատերգութիւններէն վերջինն է, գրուած է 1611ին :

Հինգ արարներէ բաղկացած Շէյքսփի – րի այս թատերգութիւնը մասնագէտ ար – ուեստագէտներու եւ թատերագէտներու կողմէ կը նկատուի կատարելութեան հա – սած գործ մը ոճի եւ , մանաւորապէս , թատերական չարահիւսութեան տեսակէ – տէն :

Վերոյիշեալ երեք թարգմանական գործերով եւս կը հաստատուի այն անվիճելի իրողութիւնը, թէ հայ իրականութեան մէջ Յովհաննէս Խան Մասեհեան կը մնայ անգերազանցելի թարգմանիչը՝ անգլիացի հանճարեղ թատերագրին գործերուն : Ես իր թարգմանական բեղուն աշխատանքով, Մասեհեան եղակի նպաստ մը կը բերէ ընդհանրապէս հայ գրականութեան եւ յատկապէս հայ թարգմանական արուեստին :

Շահեկան են գրագէտ Գէորգ Դարճիի

ՊԱՅՔԱՐ ՈՍԿԻԻՆ ՇՈՒՐՋ

(Բ· եւ վերջին մաս)

Լենին կը յայտարարէր, թէ երկիր մը պատուհասի մատնելու համար արժէ – քաղղրկելու է դրամը : Ոսկին նեռելու էր դուրս որովհետեւ դրամատիրութեան գործիքն էր : Արեւելեան Եւրոպայի հա – մայնավար սպայակոյտը մեծ քանակու – թեամբ ոսկի գնեց արեւմտեան հրապա – րակներէն եւ Փարիզի, Ցիւրիխի մէջո – ցով՝ Ամերիկայէն , թէեւ իրեն համար դեղին մետաղը խորհրդանշանն է դեւին, պրոլետարներու ստրկացման : Զինակ – ցութիւն մը կնքուած եղաւ չահադէտնե – րու եւ Լենինի աշակերտներուն միջեւ :

Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար անհրաժեշտ է Ամերիկայի ներկայութիւ – նը, պէտք է հեռացնել գայն, տկարացնե – լու համար հակառակորդը : Ոսկիի դէմ պայքարը կը միանայ Հարաւ Ասիոյ պայ – քարին եւ ամերիկեան քաղաքականու – թեան դէմ Եւրոպայի մէջ եւ նոյնիսկ Մ· Նահանգներու մէջ : Փարիզ եւ Մոսկուա կը դատապարտեն ամերիկեան քաղաքա – կանութիւնը, կը պահանջեն տոլարի ար – ժէքին փոփոխութիւնը : Արեւմտեան միւս պետութիւնները կը մերժեն պահանջը :

Արեւմտեան Եւրոպայի ճակատագիրը կախում ունի ծովային մեծ երկիրներու դիրքէն , ազատութիւնն ու տալանտեան դրութիւն միացած են : Սթերլինի անկու – մը վրդովեց արեւմտեան չուկան, տոլա – րի անկումը կրնայ պատճառել ցնցում – ներ : Արեւմուտքի հակառակորդները կը փափաքին, որ դրամական վերիվայրում – սեղմ, այլ թաւական յստակ բնութագրը – բումները այս հատորով ներկայացուած գործերուն մասին :

Ժ· ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(*) Մեր ձեռքի տակ գտնուած Շէյքս – փիրի ամբողջական գործերու անգլերէն հաւաքածոյէն կը պարզուի, թէ անգլիա – ցի աշխարհահռչակ թատերագիրը գրած է ընդամէնը 37 թատերգութիւններ, ո – րոնց վրայ պէտք է աւելցնել, անշուշտ, անոր գրչին պատկանող *սոնէտներն* ու էերթուածները :

(**) Ցիշեալ գործերէն մէկ բանին արժանացած են երկրորդ տպագրութեան : Քանի մը երկեր վերամշակուած են թարգմանիչին կողմէ :

(***) Ապահովաբար յայտնաբերուին ուրիշ թարգմանութիւններ եւս, եթէ անհրաժեշտ պրպտումները կատարուին :

Ժ· Մ·

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«ԵՕԹԸ ԵՐԳ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ»

— * —

Մոսկուայի « Սովետսկի Պիսատել» հը – րատարակչութիւնը ռուսերէն լոյս ընծա – յած է Գէորգ Լմխինի «Եօթը երգ Հայաս – տանի մասին » դիրքը :

Բանաստեղծը իր գործը ակնարկ ան – ուանած է : Իրականութեան մէջ ասք մըն է : Ասք մը իր ոճով, խօսքին կշռոյթնե – րով, պատկերային միջոցներով : Ասք մըն է Հայաստանի քարերու , ջուրի , դործարաններու, հայ մարդուն անխոնջ ձեռքերով մշակած Հայոց հողին, հայ մտաւորականներուն մասին, որոնք կ'ամբա – րեն դարերու իմաստութիւնը, հայ քա – րագործ վարպետներու ձեռքով ստեղ – ծուած հնաղարեան յուշարձաններու , Հայաստանի՝ տաւտպանքներով, հերո – սական մաքառումներով լի անցեալին եւ այսօրուան խանդավառ ներկային մասին :

Թարգմանութիւնը կատարած է Ա· Ղամբարեան :

×

« ՀԱՅՈՑ ՁԱՆԳԸ »

Բազմաթիւ աւանդավէպեր հաւաքած է արձակագիր Ստեփան Կուրտիկեան :

Այս աւանդավէպերը , որոնք ամբողջ դիրք մը կը կազմեն , հետաքրքրութեամբ կը կարդացուին Հայերու եւ օտարներու կողմէ : Այդ աւանդավէպերը թարգման – ուած են ֆրանսերէն, անգլերէն, ռուսե – րէն, ուկրաներէն, պելոռուսերէն , մոլ – տաւերէն եւայլն : Վերջերս հայ գրագէ – տին աւանդավէպերուն դիրքը՝ «Հայոց ձանգը» խորագրով, լոյս տեսաւ վրացե – րէն :

Այս դիրքին մասին գրուած գրախօսա – կանի մէջ Ս· Մխարգրձելի կ'ըսէ· «Հայե – րուն աւանդավէպերը կը բացայայտեն հայ ժողովուրդին չինարար, խաղաղա – սէր ոգին, անոր բարութիւնը, խորապէս մարդկային հոգեբանութիւնը : Ասոնք թէեւ առասպելներ են, սակայն արդիա – կան հնչեղութիւն ունին » :

կարելի չէ չրջաբերութեան դնել՝ որքան առեն որ Անգլիա եւ Ամերիկա դարմա – նած չեն իրենց վճարումներու կշիռին բա – ցը : Ուշադրութեան ժողովին հրաւիրուած չըլլալուն համար, Ֆրանսա չի կրնար մասնակցիլ համաձայնութեան հակառակ գործառնութեանց : Փարիզի մէջ կը չա – րունակուի դեղին մետաղին վաճառու – մը, թէեւ թափը կորսուած է :

Հակառակորդներ իրարու կը ներչն օգ – տուելու համար, միլիոններ կը գոհուին, միլիառներ կը մսխուին :

ԽՈՐԻՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

— * —

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ուէլինկթըն տեսաւ անոնց ընկերումը, եւ որոշեց դիմել իր ձիաւորներուն :

Եթէ Նափոլէոն ալ նոյն պահուն իր հե – տեւակ զօրաց դիմէր , յաղթութիւնը վա – րկած կ'ըլլար , բայց մոռցաւ , եւ այս մոռացումը եղաւ իր ազետաւոր մեծ սխալը :

Զրահակիրները մինչդեռ կը յարձա – կէին, յանկարծ զգացին թէ իրենց վրայ ալ յարձակում մը կը սկսէր : Իրօք անգ – լիական ձիաւորները անոնց եռեւն էին : Առջեւէն զումարտակները, եռեւէն ալ Սքոթլէնդի ձեռնաուու կ'ըլլար ալ կողմէն Տորնպէրկ գերմանական թեթեւազէն ձիա – ւորներուն հետ , ձախ կողմէն Թրիփ՝ քա – րապետակիր Պլյժիացիներուն հետ· Հե – տեւակներն ու ձիաւորները կուշտէն եւ գլուխէն , առջեւէն ու եռեւէն յարձակե – ցան զրահակիրներուն վրայ , որոնք պար – տաւորութեան ամէն կողմէն ալ կռուելով դիմակալել : Մթէ անոնց հո՞գն էր այս – պիսի յարձակում մը· մրրիկ մըն էին , եւ անմեկնելի քաջութեամբ պատերազմե – ցան :

Անոնց եռեւն էր նաեւ անգլիական մարակոցը որ միշտ կը զոռար, վասնզի մարակոց մը միայն կրնար այս մարդերը եռեւէն վիրաւորել : Վաթերլոյի միւզիին մէջն է անոնց զրահներէն մին զոր դնդակ մը ձախ ուսոսկրին կողմէն ծակած է :

Այսպիսի Ֆրանսացիներու համար այս – պիսի Անգլիացիներ պէտք էին :

Ալ կռիւը կռիւ մը ըլլալէ դադրեցաւ եւ եղաւ մթութիւն մը, կատաղութիւն մը, սրտերու եւ քաջութիւններու ահեղատե – սիլ բարկութիւն մը, փալփլուն սուրերու սոսկալի փոթորիկ մը : Մէկ րոպէի մէջ հազար չորս հարիւր վիշապազօրաց վեց հարիւրը լինկան մեռնելով կամ վիրաւոր – ուելով, մեռնելով լինկաւ նաեւ Ֆիլլէր, որ անոնց տեղակալ գնդապետն էր : Նէյ՝ Լըֆէպվրը Տէնուէթի նիզակաւորներուն եւ որսորդներուն հետ վազեց եկաւ :

Մոն Սէն Ժանի լեռնադաշտը առնուե – ցաւ, կրկին առնուեցաւ, նորէն առնուե – ցաւ : Զրահակիրները ձիաւորներուն վրայ յարձակելու համար, կամ լաւ եւս է ը – սել, այս ահագին ամբոխը իրարու հետ կը կապուէր՝ առանց մին միւսը թողելու : Գումարտակները չարունակ կը դիմանա – յին : Տասնեւերկու յարձակում եղաւ : Նէյին ներքեւ չորս ձի մեռաւ : Զրահա – կիրներուն կէսը լեռնադաշտին վրայ մը – նաց : Երկու ժամ տեւեց այս կռիւը որ մեծապէս խախտեց անգլիական բանակը : Այնուհետեւ զրահակիրները պիտի կրնային բանակին կեդրոնը տապալել եւ յաղթու – թիւնը որոշել եթէ Օհէյնի ճամբուն պահ – պէն նուազած չըլլար իրենց թիւը : Ուէլինկթըն որ երեք քառորդով յաղթուած էր, դիւցազնաբար կը զարմանար եւ «սքանչելի՛ է» կ'ըսէր կամաց մը :

Զրահակիրները տասներեք զումար – տակներուն վեցը բնաջինջ ըրին, վաթ – սուն թնդանօթ առին կամ բեւեռեցին, եւ անգլիական դունդերէն ալ վեց դրօշակ առին· պահակներէն երեք զրահակիր եւ երեք որսորդ այս դրօշակները տարին կայսեր մատուցին, որ Պէլ Ալիանսի ա – պարակին առջեւն էր :

Ուէլինկթընի վիճակը յոռի էր : Այս տարօրինակ պատերազմը կարծես մենա – մարտ մըն էր երկու կատաղի վիրաւորնե – րու մէջ, որոնց ամէն մէկը կռուելով եւ միշտ դիմադրելով իր ամբողջ արիւնը կը թափէ :

Երկուքէն ո՞րը առաջ պիտի իյնայ :

Լեռնադաշտին կռիւը կը չարունակուէր :

Մինչեւ ո՞ւր զացին զրահակիրները, ոչ ոք կրնայ դիտնալ : Սուտդուած է սա – կայն թէ պատերազմին հետեւեալ օրը զրահակիր մը և իր ձին մեռած դտնուեցան կառքերու կշռոցին քանալիին տախտակին վրայ, Մոն Սէն Ժանի ճիշդ այն տեղը, ուր Նիվէլի, Ժընափի, Հիւլփի եւ Պրիւ – սէլի ճամբաները իրարու կը հանդիպին եւ դիրար կը կտրեն : Այս ձիաւորը անգլիա – կան կառքերը ճեղքելով անցած էր : Դեռ Մոն Սէն Ժանի մէջ կ'տպրի այս դիակը վերցնող մարդերէն մին, որ անունն է Տրհազ : Այդ ժամանակ տասնեւութ տա – րեկան էր այս մարդը :

Ուէլինկթըն ընկրկիլ կը զգար : Տակ – նապալի ժամը կը մօտենար :

Զրահակիրներուն յարձակումը յաղթ – ղած չէր , վասնզի տապալած չէին Թըշ – նամիի բանակին կեդրոնը :

Ամէն մարդ լեռնադաշտին տիրած ըլ – լալով ոչ ոք տիրած էր, եւ ի վերջոյ ա – նոր մեծագոյն մասը անգլիական բանա – կին ձեռքը կը մնար :

Ուէլինկթընի ձեռքն էին գիւղը եւ դաշ – տավայրին ամէնէն բարձր կողմը· Նէյի ձեռքն էին միայն զաղաթը եւ զարա – վարը :

Երկու կողմն ալ կարծես թէ արմատ ձգած էր այս ավետալի դետնին վրայ :

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար·)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՋԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կապոյտ Խաչի քառասնամեակին առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են։—

Պ. Արամ Պայրամեան	50
Տիկին Մարի Ակոնդյեան	50
Տիկին Հ. Խոնդկարեան	20

(Առանձ «Յառաջ»էն) ։

Տէր եւ Տիկին Մելքիս Նշանեանէ 50 ֆրանք Տիկին Մարիամ Պասմաճեանի մահուան առթիւ ։ Տէր եւ Տիկին Օննիկ Վարսամեանէ 20 ֆր. նոյն առթիւ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Առաջ – նորդարանը խոր շնորհակալութեամբ ըս– ացած է հետեւեալ նուէրները։—

Ուրախ առիթով մը՝ Պ. Պօղոսեանէն 50 ֆրանք, Վ. Պօղոսեանէն 20։ Յակոբ Ա– նաճեանի թաղման փոխան ծաղկեպսակի՝ Ս. Սամուէլեանէն քսան, Մ. Աւետեանէն տասը։ Տիկին Բաստրմաճեանի թաղման փոխան ծաղկեպսակի՝ Ս. Սամուէլեանէն՝ քսան, Տէր եւ Տիկին Խոդիկեանէն տասը։ Տիկին Զորպաճեանի տարելիցին հոգե – հանգիստին առիթով՝ Տէր եւ Տիկին Ժ. Լուսարարեանէն տասը ։ Բէքմէզեանի թաղման փոխան ծաղկեպսակի՝ Պ. Սաե – փանեանէն՝ քսան։ Պ. Մարիքեանի թաղ – ման փոխան ծաղկեպսակի՝ Ս. Սամուէլ – եանէն քսան ։ Տիկին Թէրզեանի թաղման փոխան ծաղկեպսակի՝ Տիկին Էօրտէքեա– նէն՝ քսան ։ Միշէլ Մկրտիչեանի մահ – ուան առիթով՝ Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Հայաստան Ենթակոմիտէի կողմէ քսան։ Բարի առիթով մը՝ Ն. Հէլ– վաճեանէն յիսուն ։ Վարդան Վարդան – եանի թաղման փոխան ծաղկեպսակի՝ իր այրիէն Ս. Վարդանեանէն քսան ։ Գրի – գոր Մանուկեանի թաղման փոխան ծաղ– կեպսակի Յ. Տէրոյեանէն քսան ։ Տոքթ. Մկրտիչ Քէչեանի քառասունքի հոգե – հանգիստին առիթով՝ իր զաւակէն՝ Ն. Քէչեանէն հարիւր ։ Հայկ Պօղոսեանի ընդ Նօէլ Տէղերեանի ամուսնութեան ուրախ առիթով՝ Յ. Տէրոյեանէն՝ քսան, Ղ. Պօ– ղոսեանէն յիսուն ֆրանք ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵԱՁԱԿԱՄ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1968 ԱՊՐԻԼ 8 ԻՆ

Ապրիլ ութին կը լրանայ մեր բաժա – նորդներու մեծ մասին բաժանորդագրու– թեան շրջանը ։ Ջերմապէս կը խնդրենք որ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմում – ներու ։

Առկախ հաշիւ ունեցողներէն եւս կը խնդրուի անյապաղ կարգադրել իրենց հաշիւները, որպէսզի վարչութիւնը միշտ կարենայ շարունակել կանոնաւոր առա – քումները ։

Բաժանեգիրներու կանոնաւոր ու կանխիկ վճարումներն են միայն որ կրնան մա – սամբ դիւրացնել վարչական ծանր գործը, մանաւանդ երբ ամէն տեսակի յատելում – ներ աւելի քան երբեք կը դժուարացնեն հայերէն օրաթերթի մը հրատարակու – թիւնը ։

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են ։

ՖՐԱՆՍԱ. տարեկան	*75 ֆր.*
Վեցամսեայ	*40 ֆր.*
Արտասահման տարեկան	*90 ֆր.*

Արտասահմանի օդանաւային սպասար – կութեանց սակին համար, դիմել վար – չութեան ։

Շնորհակալութեամբ՝ Վարչութիւն

« ՅԱՌԱՋ»Ի

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը պոնեթրոնի խանութի մէջ աշխատելու համար ։ Ներկայանալ ծնողքին հետ ։

Ets. CHEDIK
285, Rue St-Denis — Paris (2e)
GUT. 62-80

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԱԻԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ.— Ցիշատակ Տասն Կու – սանացն, երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժա– մը 16ին։

ԱԻԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Ցիշատակ Ըն – թրեաց · սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8ին։ Պատարագ 10ին։ Ոտնլուայ 16ին։ Խաւարում 19·30ին։

ԱԻԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Ցիշատակ Զարչա– բանաց եւ Յաչելութեան ։ Թափօր Թաղ– ման՝ երեկոյեան ժամը 17ին։

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Զատկի։ Սկիզբ ժամերգութեանց եւ ընթերցուած– ներու ժամը 15·30ին։ Ընթերցուածները կը կարդան Դպրոցասէր Տիկնանց վարժա– րանի աշակերտուհիները ։

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, Յարութիւն Տեա – ռըն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ։ Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, հանդիսաւոր Թաղմաձայն պատարագ՝ 10ին։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Ցիշատակ Մեռելոց ։ Պատարագ ժամը 10ին։ Յարութ պատա – րագի՝ հոգեհանդիստ վասն համօրէն նո – ղեցելոց ։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ԱԻԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Առնլուայ ժամը 15·30ին, պատարագ 16ին։ Խաւար– ման ժամերգութիւն 20ին։

ԱԻԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչին 18ին։

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ժամերգութիւն ժամը 17ին։ Ջայնաւոր պատարագ 18ին։

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, Պատարագ 10·30– ին։ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Մեռելոց, պատարագ 10·30ին ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱԻԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Ցիշատակ Ըն– թրեաց։ Առաւօտ, Նախատօնակ 8·30 ։ Պատարագ եւ հաղորդութիւն աշակերտ – ներու եւ տղոց 10։ Երեկոյ Ոտնլուայ, ա– րարողութիւն երկսեռ խումբով 4·30։ Գի– շեր, Խաւարում 7·30։

ԱԻԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Ցիշատակ Խաչե– լութեան, առաւօտ ժամը 10։ Երեկոյ, կարդ Թաղման արարողութիւն 5 ։

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Զատկի, առաւօտ, ժամերգութիւն 8·30։ Երեկոյ, Ընթերցուածք 4·30, պատարագ Խթումի 5·45 ։

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, Յարութիւն Տեա – ռն, Նախատօնակ եւ Աղաւաստան 7·30, պատարագ 10, Ընթերցում Վհհ. Հայրա – պետի պատգամին ։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց Ս. Զատկի, առաւօտ ժամը 8։ Պատարագ եւ Հոգե – հանդիստ 10 – 11·30 ։

(21 Ապրիլ), ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ, Ազգ. Մեծ Սպասօն, *յիշատակ բիւրաւոր նահատա – կաց մերոց՝ Համաշխարհային Ա. եւ Բ. պատերազմաց ։ Առաւօտ, հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանդիստ 8–10·45 ։*

Ս. ՅԱԿՈԲ, ԼԻՈՆ

ԱԻԱԳ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ.— Տասն Կուսա – նաց ժամերգութիւն երեկոյեան ժամը 5։

ԱԻԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, առաւօտ 9ին։ Ցի– շատակ Ընթրեաց, պատարագ 10ին։ Հա– ղորդութիւն 11ին, Ոտնլուայ երեկոյեան 4ին։ Կարդ Զարչարանաց 7ին ։

ԱԻԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Կարդ Թաղման երե– կոյեան 5ին։

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ժամերգութիւն 16·30– ին։ Ընթերցուածք 17ին։ Պատարագ 17·30ին ։

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ։ Առաւօտ ժամը 8– ին։ Անդաստան 10ին։ Պատարագ 10·30 – ին։ Ծանօթ.— Ծաղկազարդի եւ Զատկի պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին, Լիոնի «Կոմիտաս երգչա – խումբ»ի կողմէ, դեկավարութեամբ Օփ– լապի, երգէոնի ընկերակցութեամբ Օր. Ո. Ֆէլլահեանի։ Իսկ Զատկուան պատա – րագը պիտի մատուցանէ, Դաւիթ Ծ. վրդ. Սահակեան ։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց, առաւօտ ժամը 9ին։ Պատարագ 10ին։ Հոգեհան– գիստ 11·30ին ։

ՍԷՆԹ – ԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս. ԹՈՒԴԻՈՍ

ԱԻԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Տօն Ս. Հաղոր – դուհան, առաւօտ ժամը 9ին։ Փոքրերու Ս. Հաղորդութիւն ժամը 10ին։ Պատարագ 11ին։ Ոտնլուայ 16·30ին։ Խաւարում 19·30ին։

ԱԻԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Թաղում եւ Թափօր ժամը 17ին։

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Զատ – կուան, ժամը 17ին, պատարագ 18ին ։

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, առաւօտ ժամը 8– ին, պատարագ 10ին, քարոզ 11ին ։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց, ժամը 8 – ին, պատարագ 10ին, քարոզ եւ հոգեհան– դիստ 11ին։

ՏԷՍԻՆ՝ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱԻԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Ոտնլուայ, ժա– մը 15ին, Խաւարում 20ին ։

ԱԻԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Թաղման արարո – ղութիւն ժամը 17ին, եկեղեցին բաց պի– տի ըլլայ ամբողջ օրը ։

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց, ժամը 16ին ։

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, ժամը 8·45ին, պատարագ երգեցողութիւնք տեղւոյս երգչախումբին կողմէ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք ։

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ ։

×

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէննի մէջ, Յունիս 2ին ։

×

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի, Միութեան կեդր. Վարչութիւնը կը պատ– րաստուի տօնակատարելու Վասպուրա – կանի Ցաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը ։ Մեծ պատրաստութեամբ։ 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ ։

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դե– ղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ու– նենայ Ապրիլ 28ին ։

×

Թատերական ներկայացում, կազմա – կերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Մի – ութեան կողմէ, 14 Մայիս, Երեքշաբթի դիշեր, Թէաթր Տէ դ'Ասթ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որ – բերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, կառնտ Օթէլի մէջ ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին, Կավօ ։ Մանրամասնութիւնները յառաջ– կայինն ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Առաջնորդա– րանի ։

×

ՎԻԷՆՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Մի– թեան, Ապրիլեան Եղեռնի 53րդ տարե– դարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէն Լուի (Սէն– լը Կաթոլիկ) սրահին մէջ ։

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպու– թիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւ– նը պիտի բերեն Թող նախօրօք տեղեկա– ցընեն ։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խում– ժողովը Հինգշաբթի (11 Ապրիլ) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խում– բի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հատաքատեղին ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի դռնապան մը հայկական հա– տատութեան մը համար (նախընտրելի այր ու կին)։

Հեռաձայնել 770–07–25 ։

ՎԻՊԱԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

– ՋԱՏԻԿԻՆ –

ԵՐԵՔ ՕՐ
ԱՊՐԻԼ 13ԷՆ 15
Լիւքս Օթոֆառով

Հաւաքուիլ Ապրիլ 13ին, Շաբաթ ա– ռաւօտ ժամը 7ին Շաբաթ տը վէնէճ, Քաֆէ Թերմինիւսին առջեւ ։ Մեկնում 7·30ին դէպի Գերմանիա։ Յերեկոան ճաշ՝ Վերտէօն ։ Ժամանում Թրէվ, քա– ղաքին այցելութիւն, իրիկուան ճաշ, պանդոկ ։ Երեկոն ազատ է ։

Կիրակի, Ապրիլ 14, մեկնում դէպի Պինկէն, հանրածանօթ իր կամուրջով Երկուեւկէս ժամ պտոյտ նաւով Հռենոս վրայ։ Տեսարժան վայրեր, հէքեաթային Լորելայը եւ ժամանում՝ Պոպարտ, ուր տեղի կ'ունենայ ցերեկուան ճաշը ։

Ճամբորդութիւնը կը շարունակուի դէպի Քոպլանց, քաղաքին այցելութեամբ եւ ետք, վերադարձ դէպի Թրէվ։ Ճաշ եւ պանդոկ ։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեկնում Լիւքսամ– պուրկ, այցելութիւն քաղաքին ։ Ճամ– բորդութիւնը կը շարունակուի դէպի Մե– Լոռէնի մայրաքաղաքը ։ Ճաշ, ապա մեկնում դէպի Ռէմս, երեկոյեան 8ին մօտ, Ժամանում Փարիզ ։

Մասնակցութիւն 168 ֆր. առանց տարեկան սակը՝ 20 ֆրանք։

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ձմռանալ Ինքնութեան Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը վօյաժ օտար ներուն համար ։

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19։

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ԱՊՐԻԼ
MARDI
9 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11183 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.183

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Մարդը եւ իր Երաշը

Ցոյսի եւ հաւատքի մարդ, պատուելի Քինկ ուղած է ըլլալ սեւ կանոն մը, որ խաղաղութեամբ բերէ հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն երկու ցեղերու միջեւ։

Նպատակը, զոր ունէր իր դիմաց, կղզի մը չէր սակայն, ամբողջ աշխարհ մըն էր, ոչ միայն Սպիտակներու, որոնց կ'ուզէր արդարութեան ձայնը լսելի դարձնել, այլեւ մոլեռանդ Սեւերու, որոնց հարկ էր իմաստութիւն քարոզել։

Երազի մարդ, պատուելի Քինկ կը հաւատար, որ սուրով չէ միայն որ կը տարուին յաղթանակները։ Կը հաւատար՝ մարդուն, ինչ գոյն ալ ունենար։ Հաւատացած էր անոր ողջմտութեան, երբ կ'ըսէր.— « Երազ մը տեսայ։ Երազ մըն է որ խորապէս արմատացած է ամերիկեան երազին մէջ։ Երազեցի որ, օր մը, ձորձիայի կարմիր լեռներուն մէջ, նախկին գերիներու զաւակներն ու գերիներու նախկին տէրերու զաւակները պիտի նըս-տին եղբայրութեան նոյն սեղանին շուրջ»։

Դէռ չէն նստած ու պատուելին չկայ այլեւս, իր յոյսը քարոզելու համար։

Յաղթ առաքեալ, սեւ զանգուածներու մարդն ալ չէր, իր ընկերային դիրքով ու քաղքենի կեանքով։ Հարլէմի յուսահատները դժուար թէ հասկնային կուշտ պատուելիին քարոզը եւ հաւատային թէ խաղաղ միջոցներով ու անսահման համբերութեամբ, կրնայ յաղթել յուսահատութեան դառը։

«Ատելութիւնը չի ջնջեր ատելութիւնը։ Միայն սէրը կը յաջողի։ Հոս է արդէն ոչ – բռնութեան գեղեցկութիւնը, ազատ՝ արգելքներէ, կարգով կը խոր – տակէ չարին հակազդեցութիւնները։ Կ'ուզէ ճշմարտութիւնը, քաջիքը եւ գեղեցկութիւնը հաստատել իշխանութեան գահին վրայ։ Իրեն հաւատարիմ պիտի մնայ, վասնզի կը հաւատայ որ Սեւին ուրոյ՝ ազատութեան տիրանալու ատողջ եւ բարոյալից միակ կարելիութիւնը»։ Այս է իր հաւատոյ հանդանակը։

Սիրել ու ներել։ Այսպանել ամէն տեսակ ատելութիւն, ամէն բռնութիւն, ու հասնիլ տեսաւոր առաւօտին, եւ տեսնել թէ մարդը դարձած է դայլ մը ըլլալէ մարդուն համար։

Այդ առաւօտին չհասած, խաղաղութեան քարոզիչը, յանկարծ կը սպանայ պատուելիան դնդակը։

Պատուելիանը միայն երը չէ սակայն։ Պատուած է ան, որ դէնքով կ'ուզէ լռեցնել ձայնը մարդկային խղճին, ձայնը արժէ մը, որ միայն յոյս կ'ներշնչէ։ Ցոյսը, իրենց հողերէն պոկուած, սեւ գերիներու, որոնք իրենց տեղը կը փնտռեն արեւուն ներքեւ։

Ու ձայնը կը դադրի, այնպիսի օր մը, երբ անլուծելի հարցերու տակ կքած նահապետը, ուրիշ դուռնաւոր տարաքաղաքական ժողովուրդի մը։ Հաւատա՞լ թէ մէկը միւսին հետ կապ չունի։ Հաւատացած չէր, տակաւին հոգեր վերարծարծելով։

Օրերը դուրս տան պատասխան մը, թէեւ տարիները դեռ չպատասխաննեցին Տալասի հարցականին։

Բայց այսօր, Ամերիկան մարդ մը կը քաղէ։ Ու հարկ է որ, մարդուն հետ, չթաղուի իր երազը։

«ՑԱՒԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՀԱՆԴԱՐՏԱԾ ՉԷ

29 ՄԵՌԵԱԼ, ՀԱՋԱՐԱՒՈՐ ՎԻՐԱՒՈՐ ԵՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Ուոշինկթըն, Պալթիմոր, Փիլատելֆիա կը մնան դեռ այն քաղաքները ուր հանդար – տութիւն չի տիրեր։ Ազգ. պահակա – խումբը եւ բանակը կազմ ու պատրաստ, կը հսկեն ամէն կողմ։ Կիրակի դիշեր դեռ կարելի չէր տոյժ թիւ մը ունենալ զոհերուն, բայց առաջին հաշուեկշռի մը համաձայն 29 մեռեալ կայ եւ քանի մը հազար վիրաւորեալ։ Հինգ հազար հոգի ալ ձերբակալուած են։

Ուոշինկթընի մէջ, ուր բնակչութեան մեծամասնութիւնը սեւ է, 540 հրդեհ վառած են եւ մայրաքաղաքին ամբողջ երկինքը սեւցած է մուխէն։ 12500 զին – ուոր դերք կը բռնեն ամէն կողմ ինչպէս նաեւ վայրաչուներ եւ լուսարձակի դրու – թիւնը կը չարունակուի։

Նոյնքան բուռն եղած են խռովութիւն – ները Շիքակոյի մէջ, ուր եւս լուսարձակ յայտարարուած է։ Սեւերը ամէն կողմ թալանի տուած են եւ հրդեհներ վառած։

Կը թուի թէ հակառակ նախատեսում – ներին, համեմատաբար հանդարտ եղած է Հարլէմի թաղը եւ Կիրակի ամբողջ օրը, լուռ ցոյցեր չարունակուած են։

Կատաղի եւ արիւնալի միջադէպերը տեղի ունեցած են մանաւանդ Փիլատելֆիա, Պալթիմոր եւ անշուշտ Շիքակօ։ Նիւթա – կան վնասները քանի մը միլիոն տոլարը կ'անցնի։

Ամերիկայի մէջ սակայն, հազարաւոր Սեւերու եւ Սպիտակամորթներու թափօ – րը, լուռ տողանցած է պատուելի Քինկի դագաղին առջեւ։ Կողքին՝ պատուելիին հիմնած չարժումին անդամները հսկում կ'ընեն։ Ընդհանրապէս հանդարտութիւն կը տիրէ թէեւ հոս ալ մէկ քանի հրդեհ – ներ ծագած են եւ սպիտակամորթերու խանութներ թալանի կամ կրակի տըր – ուած են։

×

Մի այեալ Նահանգներու ամէն կողմը, բոլոր քաղաքներու մէջ, բոլոր յարան – ուանութիւնները յիշատակի արարողու – թիւններ մատուցած են ի յիշատակ պատ – ուելիին, որուն այրին Շաբաթ օր յայ – տարարութիւն մը ըրած է, ուր կ'ըսէ ի մէջ այլոց .— « Ամուսինս յաճախ կ'ըսէր երախաներուն որ եթէ մարդ մը ոչ մէկ բան ունենայ որու համար արժէր մեռնիլ, այն ատեն ապրելու համար ալ չէր եղած։ Կ'ըսէր նաեւ թէ հարցն այն չէ թէ որքան ատեն պիտի ապրիք, այլ ի՞նչպէս ուղիղ պիտի ապրիք։ Գիտէր որ ամէն վայր – կեան իր ֆիզիքական կեանքը կրնար իր – մէ խլուիլ։ Ամուսինս դէմ կը դնէր այդ հաւանականութեան առանց դառնու – թեան, ոչ ալ ատելութեան։ Գիտէր թէ այս ընկերութիւնը հիանդ է, ամբողջովին վարակուած ցեղապաշտութեամբ եւ բռը – տութեամբ, որ խնդրոյ առարկայ կ'ընէր իր ուղամտութիւնը, կը դրպարտէր դին – քը եւ կը խեղաթիւրէր իր մտածումները եւ դինքը մահուան պիտի առաջնորդէր ի վերջոյ։ Կը պայքարէր ամբողջ ուժերովը որ այդ ընկերութիւնը ինք իրմէ փրկէ։ Երբեք չէ տատած, երբեք չէ յուսահատած եւ մեզ ալ կը քաջալերէր այդ ուղղու – թեամբ։ ... Կը յուսամ որ դուք որ դին – քը կը սիրէիք եւ կը հիանայիք, մեզի կը միանաք իր երազը իրագործելու համար։ Այն օրը երբ Սեւերը եւ միւս ընկճուած – ները իսկապէս ազատ ըլլան, այն օրը երբ ատելութիւնը ջնջուի, այն օրը երբ պատերազմը գոյութիւն չունենայ։ Այն օրը ամուսինս կը հանդչի երկար խաղա – ղութեան մը ծոցը»։

ՎԻԷԹՆԱՄ

ՈՒ ԹԱՆ ԼԱՒԱՏԵՍ Է

Ժընեւ հասնելով Ու Թան յայտարարած է թէ մեծ յոյսեր ունի որ Վիէթնամի խաղաղութիւնը հաստատուի ի մօտոյ։ Մինչ Հանոյ կ'ուզէ որ փնտռ փէնհը ըլլայ առաջին խօսակցութեանց վայրը, Ու Թան կը խորհի թէ լաւագոյն տեղն է՝ Ժընեւ։ Միւս կողմէ Սպիտակ Տունը նոր հրա – հանգով մը աւելի սահմանափակած է ռմբակոծութեանց դաշտը։ Զինուորա – կաններն ու Սայկոնի վիէթնամեան կա – ռավարութիւնը չատ դժգոհ են Ուոշինկ – թընի ձեռք առած միջոցներէն։ Վարչա – պետը՝ Զօր. Քի խստօրէն քննադատած է Ամերիկացիք, չեշտելով .— «Ամերիկա – ցիք Վիէթնամ կը դանուին իրենց չահուն համար, որ միշտ չի համապատասխաներ Վիէթնամի չահուն։ Հոս են որովհետեւ կ'ուզեն Ասիա մնալ եւ արգելք հանդի – սանալ որ համայնավարները հաստատ – ուին եւ ոչ թէ մեղի օգնելու համար։ Ա – մերիկացիք կ'ուզեն Վիէթնամի մէջ հաս – տատել ժողովրդավար նոյն դրութիւնը որ կայ իրենց երկրին մէջ։ Բայց ի՞նչ կը նշանակէ այս ամէնը երբ մարդ մը անո – թութենէ կը մեռնի։ Ցեղասպանութեան պէտք ունինք»։

Ուէսթմորլանտ ալ Ուոշինկթընի մէջ տեսնուած է նախագահ Ճոնսընի հետ եւ յայտնած թէ Վիէթնամի կացութիւնը «երբեք ասկէ լաւ չէր եղած»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը ջըն – ջած է 644 հազար դիւղացի ընտանիքնե – րու պարտքերը (դիւղատնտեսական) ո – րոնք եօթը միլիառ 763 միլիոն տրախմիի կը հասնին (մօտ մէկ միլիառ երեք հա – րիւր հազար միլիոն ֆրանք)։

ՓՐԱԿԱՑԻ մէջ եան Մասարիքի մահ – ուան պարապաներու քննութիւնը բաւա – կան ծանրացած կ'առնէ։ Այլեւս ոչ ոք կը փորձէ պաշտպանել «անձնասպանութեան» վարկածը, որ յայտնուեցաւ քանի տարի առաջ։

ՀԻՒՄԼԻՑՆ թագաւորը Գահիրէ հասաւ եւ տեսնուեցաւ Նասըի հետ։ Խօսակցու – թեանց գլխաւոր նիւթերն են՝ հաւաքա – կան գործունէութիւնն Իսրայէլի դէմ եւ արաբական վերաժողով։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ մաքրագործումը կը չարունակուի։ Լոծի չարժարուեստի դա – րոցին տնօրէնը եւ իր օգնականը պաշտօ – նանկ եղած են, եւ ոչ մէկ պատճառ տր – ուած է։

ՕԹԱՒԻԱՑԻՆ կը հաղորդեն թէ Քանա – տայի ազատական կուսակցութեան նա – խագահ ընտրուած է, բացարձակ մեծա – մասնութեամբ, Փիէռ Թրիւսօ, որ այս ընտրութեամբ կը նշանակուի նաեւ Քա – նատայի ապագայ վարչապետ, Փիլիպընի տեղ, որ տարիքի բերմամբ կը քաչուի։ Թրիւսօ Քէպէքցի է բայց ընդդիմադիր ինքնավարութեան կողմնակիցներուն։

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ մամուլը կը «կարծեա – նայ» դաղափարական մարդին մէջ եւ «Պրաւդա» ու «Իզվեստիա» խիստ ազդա – րարութիւն մը կ'ընեն խորհրդային քա – ղաքացիներուն որոնք կրնան «չեզոք» կու – սակցութեան պարտադրած ընդհ. պիծէն, դանազան մարդերու մէջ, մանաւանդ գա – պիտարական։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍԵՒ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽՆԵՐ

ՔԻՆԿԷՆ ԱՌԱՋ

Մարթին Լութըր Քինկի սպանութիւնը առիթ կը ստեղծէ յիշելու այն սեւ պարագլուխները, որոնք իրմէ առաջ պայքար տարած են ի խնդիր հաւասարութեան ի – րաւունքին Սեւերու եւ ձերմակներու մի – ջեւ։ Այդ չարժումին մեծ դէմքերուն կարգին հարկ է յիշել հետեւեալ անուն – ները .—

ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՏՐԿԱՍ (1817 – 1895), *Մարիլանտէն փախստական դերի, ապաս – տանած Միացեալ Նահանգներու հիւսիսը, հիմնադիրն է «Նորթ Սթար» (հիւսիսի աստղ) թերթին, որ առաջիններէն եղած է պայքարելու դերութեան ջնջումին հա – մար։*

ՊՈՒԿԸՐ ՈՒՇԻՆԿԹԸՆ (1856 – 1915), *ծնած սպիտակամորթ հօրմէ եւ սեւ մօր – մէ, կողմնակից եղած է դանդաղ յեղա – շրջումի մը։ Բժախնդիր էր «չնեղելու» ճերմակները, եւ կ'ուզէր իր ցեղակիցնե – րուն քաղաքական յառաջդիմութիւնը ըն – կերային յաջորդական՝ բարձրացումով մը։*

ՈՒԻԼԻԱՄ ՊԸՐԿԱՐՏ ՏԻՒՊՈՒԱ (1868–1963), *Ուոշինկթընի ժամանակակից, դէմ է անոր պաշտպանած տեսակէտներուն։ Կը մերժէ այդ վերջինին « միջին ճամբու» քաղաքականութիւնը, կը պահանջէ Սեւե – րու քաղաքական իրաւունքներու ճա – նաչումը։ Միակ սեւն է, անդամ «Ազգա – յին կազմակերպութեան Սեւերու յառաջ – դիմութեան համար», հիմնուած 1909ին ազատական սպիտակամորթերու կողմէ։ Տիւպուա, «Համաժրիկանութեան հայրը» նկատուած, կը հաստատուի Ղանա, Բ. աշխարհամարտի վաղորդայնին եւ կը մեռնի՝ Աքքրա։*

ՄԱՐՔՈՒՍ ԿԱՐՎԷՑ (1885 – 1940) անի – մատ կը նկատէր նախորդին գործունէու – թեան մեթոտները, ինչպէս ան ժամանա – կավրէպ նկատած էր Ուոշինկթընի դոր – ծելակերպը։ 1920ի տասնները, կարծէր որ սեւ ազգայնականութիւն եւ Աֆրիկէ վերադարձ կը քարոզէր, յաջողած էր քա – նի մը միլիոն հաւատաւորներ համախմբել։ Ամբաստանուած տուրքերու դեղծա – րարութեան համար, բանտարկուած է եւ Լոնտոն աքսորուած, ուր կը մեռնի երբ իր չարժումը ինքնիրեն լուծուած էր։

Ներկայ չարժումները զանազան ձրդ – տումներ ունին։ Ամէնէն չափաւորական էնթեկրասիոնիսթները, համախմբուած են Ռոյ Ուիլքենսի դեկավարած չարժումին մէջ (Ազգ. կազմակերպութիւն Սեւերու յառաջդիմութեան համար)։ Աւտնք կ'ամ – տատանէին պատուելի Քինկը որ կրակին հետ կը խաղայ եւ կ'ընդդիմանայ Վիէթ – նամի պատերազմին։ Եւ նկի քաղաքային լիկան նոյն դիրքն ունէր։

Միւս կազմակերպութիւնները ընդհան – րապէս կողմնակից են սեւ Իշխանութեան։ Այդ է պարագան «ցեղային Հաւասարու – թեան Միութեան», Մք. Քիսիքի դեկա – վարութեան տակ (չափաւոր աղգայնա – կան մը)։ Ոչ բիրտ ուսանողներու կապի կոմիտէն այդ չարժումին դլուխն է։ Երկու պարագլուխներն են՝ Սթոքլի Քար – մայքըլ եւ Ռաւի Պրաուն։

× Քինկի կը յաջորդէ Ռաֆ Էպըննաթի, 41 տարեկան, որ դլուխը կ'անցնի Քինկի չարժումին։ Մտերիմ բարեկամն էր Քին – կի եւ սերտ դործակիցը։ Զոհողութեան եւ քաջութեան նոյն կորովն ունի։

ՏՐԱՄԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ ԿՆՈՋ ՄԸ ԵՒ ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ ՄԸ ՄԻՋԵՒ

Կար 15 օր մը որ քաղաք չէի իջած, հովին ու ցուրտին պատճառաւ, կէս հի – ւանդ, տունէն խակ դուրս չէի ելած. յան– կարծ օդը պայծառացաւ, տաք հովեր փչեցին՝ ու արեւը չորաց: Տարմահաւերը տանիքներուն վրայէն երգել սկսան. ու երբ դուրս ելայ՝ զարունը ծոծրակէս վար չնչեց: Ետ դարձայ ու աւետիսը տը– ւի կնոջս :

— Կարծեմ զարունը եկաւ,— ըսի :

— Կարծեմը ո՞րն է, ռամիկին վրայ հիմա ըսին թէ Քաբխթրանոյի ծիծեռ – նակները վերադարձեր են :

Ի՞նչ մեղքս պահեմ, այդ լուրը առնե– լով ուրախացայ: Քաբխթրանոն վանք մըն է Քալիֆորնիոյ մէջ, որ նշանաւոր է իր անհամար ծիծեռնակներով : Իր տա – նիքը ծածկող կղմինտրներէն չատ՝ ծի – ծեռնակ ունի իր կտուրին վրայ : Աչնան անոնք կը զաղթեն տաք տեղեր, ու Մարտ 20ին, գարնան առաջին օրը, կը վերա – դառնան: Վանականները, արդէն օր մը կամ երկու օր առաջ, Թրջած կ'ըլլան մօ– տակայ կաւոտ կարմիր բլուրը, որ երբ անոնք գան, բոյները նորոգելու նախա – նշութը պատրաստ դանեն : Երկիր, մեր քաղաքը, մեր ժամուն տանիքն ալ լեցուն էր ծիծեռնակներով, թէեւ անոնցմով ըզ– բաղդ չկար, բայց անոնց թիւը հազար– ներու կը հասնէր՝ ու մեր երկինքը իրենց թեւերով կոր կոր կ'ըլլար· աղէկ որ՝ վար չէր թափեր ... Առ հասարակ ադմը– կոտ էին, բայց եկած օրերնուն զուլմա – զուլը տեղ մը չկար, կ'երեւի «եկանք, ա– հա եկանք», ըսել կ'ուզէին...

Հիմա է որ կը հասկնամ թէ մեր այ – զինուորու պատուղները ինչո՞ւ, առանց մեծ խնամքի, որդնոտ չէին ըլլար, վարու – ժան մը, իր ծանրութեան 4 – 5 անգամը պէտք է օրական որդ ուտէ՝ որ մեծնայ: Երեւակայել որ, երեք ճտ ունեցող մայր մը օրը քանի՞ անգամ պէտք է երթայ դայ որ իր անկուշտները յագեցնէ ...

Հաշիւը դուք ըրէք, ես թուաբանու – թեան մէջ աղէկ չեմ :

Կէսօրուան ճաշէս ետք, որոշեցի քա – զաք իջնել կարգ մը գործեր կարգադրե – լու համար : Մեր տունէն դեռնուղիի կայանը ութ փողոց է: Սկսայ քալել: Քա– լել խորունկ չնչելով՝ որ առաջ թթուա – ծին առնեմ ներս: Գիշեր մը առաջ կար – դացեր էի, թէ առողջ ըլլալու համար պէտք է բացօդեայ տեղեր խորունկ չըն – չել: Կը տեսնէք որ ես տարիքիս մէջ իսկ դեռ սորվելու եռեւէն եմ ...

Ճամբան կարծես Հրէաստանի մէջէն էր որ կ'անցնէր : Մալին, Բաչէլը, Կրէյսն ու Բութը, մանկական կառքերն առած, զինուորական գծով կը յառաջանային : Եթէ քալէ ես՝ ճամբայ գտիր որ անցնես, սոխուած մայթէն կ'իջնաս վար, ու կը փորձես չանթահարիչ ակնարկ մը նետել Մալիին, Բաչէլին, Կրէյսին ու Բութին : Անօգուտ : Վրան առնո՞ղն ով է: Կարճա– սրունք, դիրուկ, կարճահասակ, երկկը – զակ, ներկուած մազերով ու եղունգնե – րով, դիրուկ բազերու պէս ճօճուելով կը քալեն ու կը խօսին, կը խօսին ու կը քա– լեն իրենց գլած կառքերուն ետեւէն ..

Կէս ճամբան, մէկը կը մտնէ թեւս :

— Հըլլօ՛, պարոն Ափամ :

— Հըլլօ, դիս վախցուցիր ,— կ'ըսեմ մեր դրացի տիկին Մաքրուհիին:

— Անանկ ալ վախնալու աչք ունիս ո՛ր ... Ո՞ւր այսպէս :

— Քաղաք :

— Ինչ աղէկ... Ես ալ քաղաք կ'եր – թամ: Աղէկ եղաւ. խօսելով, խօսուրդ – տելով կ'երթանք : Դուն ալ մինակ մնա – լով չես ձանձրանար , ես ալ: Աս ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը Պարոն Ափամս, ըսել կ'ուզեմ Ամերիկայի վիճակը ... կը կարծեմ թէ հոգերու տակ պիտի մեռնի խեղճ ձոնսընը... Վիէթնամի հոգ, Նի – կըրաներու հոգ, ոսկիի հոգ, արծաթի հոգ, հիփիի հոգ, լուսին երթալու հոգ, բոլշեւիկի հոգ... Աստուած մարդուկին ուժերն աւելցնէ , ուրիշ բան չեմ ըսեր : Հապա ի՞նչ կ'ըսես սա ապերախտ ոը Կո– լին ... Երկու անգամ իրենց երկիրն ու մայրաքաղաքը ազատելով , արծաթ թէփ– սիի վրայ դրած իրենց ետ տուինք . հի– մա ելեր՝ աչքը մեր ոսկիին է անկեր ... Աչքը ելնէ պիտ՝ ըսեմ բերանս վրայ չեր– թար... Ես ձանսընին տեղն ըլլամ, առջի պատերազմին դիզած լրենց պարագները կը պահանջեմ... Խեղճ ձանսըն... Երթալով կը սիրեմ կոր զինքը, պապա մարդ է, զինքը չմեռցնէին տէ ... Ան երկրին մէջ խելքէ պակաս մարդ չատ ... Կիւզելիմ Քենըտին չկերա՞ն... Զորնալիք ձեռքեր – նին ալ ինչպէս վրայ գնաց ... Հիմակ ալ պզտիկ ախպարը հրապարակ ինկած է· ան ո՛ւր, միւսն ուր... Ինչո՞ւն է կիւ – վէնմիչ եղեր ձանսընի հետ չափուելու համար, անոր դէմ վազելու համար, մե– ղայ, մեղայ ... աղբօրը չուքի՞ն թէ հօրը անունին ... Մեզեր քաշը իւէ իփքիխար օղունմազ, այսինքն՝ թէ՝ «դերեզմանի քարով չի պարծենցուիր » կ'ըսեն մեր չսիրած Թուրքերը — Թուրքերէն դիտես, չէ՞, բայց Թարգմանեցի արդէն, ես ալ ե– լեր ի՞նչ կը հարցնեմ ... Ասօքիս կապը կորսնցուցի... ի՞նչ կը խորհիս, ձանսը– նը նորէն պիտի վազէ՞ , եթէ վազելու չըլլայ՝ ես քուէս աս անգամ Րէփիւպլի – քէննէրուն պիտի տամ : Ռաքֆելլերը կա– րող մարդ է· ինչպէս իր անձնական հա – րստութիւնը կարգի դրած է, աս երկրին պիւտճէն ալ կարգի կը դնէ... Ան պա – րոն Ափամս, աս պատերազմը չատ չատ ե – ւած վերջնաար տէ ... Տղաս ահա վաղը միւս օր տասնըեօթը պիտ՝ ըլլայ, տաս – նըեօթին տասնըութին մէջ մէկ ատրմ կայ ... Պզտիկ տեղնին մէկ տեսակ տէրտ – ունէինք, հիմա՝ տարբեր տեսակ· զին – ուորութիւն կայ, էլ ես Թի է, ինչ դառ – նաղատա է, տա կայ, աղջիկները կան ... Ան պարոն Ափամս , ալ նամուս չէ մնացեր . տղաս հանդիստ չեն ձգեր ո՛ր ... Դիշեր ցերեկ, թելեֆոնը դադար ա – ռած չունի ... Շունչանորդին ինձ ալ դե– ղեցիկ է ... Իմս ըլլալուն համար չէ որ կ'ըսեմ, դիտես ... փաչայի պէս է, պոյ, պօս ... Դասերուն մէջ ալ դէշ չէ · շուն– չանորդիին միջինը վերջին անգամ ութին վեր էր ... Ինչպէս տակէն կ'ելնէ՝ ինչ – պէս կը հասնի՝ խելքս չի հասնիր ... Պե– լա մըն ալ աղջիկս է: Առաուընէ մինչեւ իրիկուն թելեֆոնին տակը կամ վրան է: Մեղմ էտիսըն, երբեմն հոգիս այնքան կը նեղուի որ, բերանս կը բանամ՝ ու խեղճ ընդին կուտամ զորս դու պատուիրե – ցիր... Ամմա, պիտի ըսես թէ, մար – դուն մեղքն ի՞նչ էր ... Լուսերու մէջ պահի, հնարածը օգտակար բան մըն էր· մենք է որ չարաչար կը զործածենք ... Աղն անգամ, որ այնքան օգտակար բան է, չատ գործածուելու պարագային, կե – րակուրը կ'աւրէ ... Քանի մը անգամ հօ– րը ըսի որ կապը քաշէ, խօսք հասկցնէ աղջկանը , որո՞ւ կ'ըսես ... Հիչ դէշ մարդ ըլլալ չուզեր, ամէն բան ձգեր է իմ վրաս : Դուն բախտաւոր մարդ էիր պա– րոն Ափամ, ժամանակին , դեռ սերունդը չկատղած , մեծցուցիր քսիկինները, վը– րանին որ կը նայիմ՝ էէյֆս կուզայ, զա– ւակ ըսածդ ալ այդպէս ըլլալու է կ'ըսեմ ամէն անգամ քրոջս ... Տեսակ մըն ալ անոր վիճակն է , երեք հատ աղջիկով՝ մնացեր է դլուխը պէլայի մէջ: Թաղին ամէնէն կարճ մինի սբ՞րթ է, ինչ դառ– նաղատա է՝ հազնողներն են իրենները : Աչունը հելէ աչք դոցեցինք , ըսինք ձմեռ որ դայ, ուզեն չուզեն, պիտի ծածկուին : Քա պարոն Ափամս, ցուրտը մուրտը օ – դուտ չըրաւ, աւելի կարճըցուցին՝ ու մինչեւ պորտերնին հասնող աճալաճայիպ դուլպաներ հագան... Զըլլալի՛ք բան է, Սոդոմ Գոմոր դարձաւ երկիրը ... Հա – պա՞ սա հիփիներուն վախը... կը վախ – նանք որ, եթէ հետերնին խիտ վար – ուինք, կը ձգեն տունը, կ'երթան կը մի– անան անոնց, միանալնին հոգս չէ՝ ա – փիոն ծխել կը սորվին ու եաքը առջեւը չենք կրնար առնել : Ան պարոն Ափամս, Թուրքը կարծուածէն չատ աւելի չարիք հասցուց մեզի, դոռելա մը իյնայ երկիր – նին՝ մաքրէ զիրենք... Հա, Աստուածմէ ուրիշ բան չեմ ուզեր ... դոռելա մը իյ– նայ՝ մաքրէ զիրենք ... Ո՞ւր ենք, ե – կա՞նք , դուն ո՞ւր դուրս պիտի ելնես:

Պատասխանելու հարկ չմնաց, կառքի բարձրախօսը ազդարարեց, թէ Ֆիֆթհ Ավընիւ ենք հասած· տիկինը ոտքի ելաւ, «մնաք բարով» ըսաւ՝ ու դուռները բաց– ուելուն պէս նետուեցաւ դուրս: Դուրսէն մնաք բարով ըսելու ձեռքով ձեռքը նորէն չարժեց ու խառնուեցաւ սանդուխը մա – դլցող բազմութեան :

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ

ՓԱՍՏԵՐ

« ՇԱՀ » ԱԴԱՄԱՆԴ

Այդ արժէքաւոր քարին անունն է Շահ, որուն պատմութիւնը կը սկսի Հնդկաս– տանի մէջ եւ կը վերջանայ Մոսկուա· Քարը պտուտած է կեդր· Հնդկաստանի մէջ, մօտ հինդ հարիւր տարի առաջ:

Բիւրեղին մեծութիւնը երեք սմ. է, կշիռը՝ 195 քարատ (քարատը հաւասար է 0,2 կրամի): Շատ մաքուր, աքանչե– քար է :

Այդ հրաշալիքը կը բերուի Ամմեհա– կար քաղաքի իշխանին պալատը : Բաւա– կան մը ետք եւ մեծ դժուարութիւնե պարսկական տառերով կը փորագրեն «Բուրխան – Նազիմ Շահ երկրորդ, 1000 թուականն», (մահմետական տարեգրու– թեամբ) :

Երկու տարի ետք, որ կը համապատաս– խանէ մեր, 1593ին, Հիւսիսային Հնդկաս– տանի տիրակալ Մեծ Մոկոլը կը յարձա– կի եւ կը կողոպտէ Ամմեհականր քաղա– քին զանձերը, որոնց մէջ էր «Շահ » ադամանդը :

Եւ ահա մոկուլներու գահը կը բարձ– րանայ Շահ Ճահան: Ինքզինք անմահաց– ընելու համար թանկագին քարին մի կողին վրայ գեղարուեստօրէն դրել կու– տայ « Շահ Ճահանկիրի որդի՝ Շահ Ճա– հան, 1051»:

Բայց տիրակալին նախանձոտ զաւակ Աուրենկ–Ձէպ չդթայակատ դնտան կը նս– տէ իր հայրը, կը տիրէ գահին, գանձե– րուն եւ երկրին :

Այս մասին կը պատմէ Ֆրանսացի ծա– նօթ ուղեւոր մը՝ Թաւերնէ, որ 1665ին այցելելով Հնդկաստան՝ Աուրենկ – Ձէ– պի պալատը ... Մեծ Մոկուլին գահը Բալդիխանը (գահը ծածկող հոլանդա– զարդարուած էր թանկագին քարերով, ալմաստով, զմրուխտով, յակինթով և լալով : Ֆրանսացի ուղեւորին ժամանա– կէն անցած էր 75 տարի : Թանկարժէք քարը կը փոխադրուի նախ Ճահանաբատ յետոյ՝ Տելհի: 1739ին Պարսից Նադիր Շահը կ'արշաւէ Հնդկաստան եւ կը կո– ղոպտէ Տելհին : Կողոպտուած գանձե– րուն մէջ էր «Շահ» ադամանդը :

Մօտ հարիւր տարի ետք, երրորդ ան– գամ քարին վրայ կը փորագրուի՝ ճա– րակալ Սուլթան Կաւճար Ֆատ – Ա Շահ »:

1829 Յունուար 30ին Թեհրանի մէ վարձկան մարդասպանի մը ձեռքով սպանուած Ռուսիոյ հիւպատոսը՝ դրա կրիպոյետով :

Ռուսիոյ եւ «սպիտակ» արքային դա րոյթը մեղմելու համար Պարսից արքա նիքը մեծ նուէրներով պատգամաւորու թիւն մը կ'ուղարկէ Պետերբուրգ՝ Թա զաժառանգ Խոսրով Միրզայի գլխաւորու

ՍՈՒՐԵՆ ՕՏԵՊԵ

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Քու ծերունի հայրդ բերել տուիր իր դիւղէն որպէսզի ասանկ նախատինքներո՞ւ ենթարկուի, կը դժէր Հասան աղա կա– տաղութենէ թրթռացող ձայնով մը :

Տիլարա իր հայրը քիչ մը հանդար – տեցնելէ ետքը, խնդոյն ոտքի ելաւ ու ա– ռանց իր ըրածին հետեւանքներուն վրայ ենկարօրէն խորհելու եւ միմիայն վայր– կեանական տպաւորութենէն մղուած, ուղղուեցաւ այն յարկը ուր կը գտնուէր Ապտիւլ Համիտ եւ որ կայսերական հա– րէմին մասը կը կազմէր :

Ճամբան ոչ մէկը զինքը արգիլել փոր– ձեց, որովհետեւ Ապտիւլ Համիտի նախըն– արելին բացառիկ դիրք մը կը վայելէր պալատին մէջ ու կանանոցին մէջ ամէնքը սոխուած էին խոնարհելու անոր ամէն քմահաճոյքներուն դիմաց :

Սուլթանին դանուած սենեակին դրան առջեւ ընդդիմութեան բախեցաւ :

Պէհերը ներկած ծեր պահապանը, որ հոն կը սպասէր, զինքը կեցուց :

— Գիտէք որ Նորին Վեհափառութեան քով առանց իր հրամանին մտնելը բա – յարձակապէս արգիլուած է, ըսաւ :

— Այդ արգելքը քեզի չափ ես ալ դի– տեմ, պատասխանեց դեղանի աղջիկը վէս ու հպարտ կերպարանքով մը :

— Քանի որ արգելքը դիտէք, ուրեմն ի՞նչպէս կ'ուզէք անսասան կայսերական հրամանին, ըսաւ ծերը ձեռքով դրան կղպանքը բռնած :

— Որովհետեւ պէտք է որ անմիջապէս մեր տէրը տեսնեմ, նոյնիսկ իր անձնա– կան չահուն համար ու ես պատրաստ եմ կրելու իմ անհնազանդութեանս ամբողջ պատասխանատուութիւնը... Հասկցա՞ք :

Այս խօսքերը այնքան խրոխտ ու հաս– տատակամ շեշտով մը արտասանած էր մանկատի աղջիկը, որ ծերունի պահա – պանը պահ մը չփոթեցաւ ու ձեռքը դրան կղպանքէն վար առնելով պատասխանեց .

— Գոնէ չնորհ ըրէք վայրկեան մը սպասելու, որպէսզի ձեր գալուստը ի – մացնեմ... երբ Նորին Վեհափառութիւնը որեւէ առիթով զիս ներս կանչէ :

Տիլարա որ անհամբերութենէն ու յու– զումէն արդէն այլեւս ինքզինք չէր կրնար զսպել, առանց պատասխանելու, ջղուտ չարժումով մը մէկդի ըրաւ պահապանը եւ դուռը բանալով ներս խոյացաւ :

Մնացածը դիտենք արդէն :

— Լաւ ուրեմն, չարունակեց Ապտիւլ Համիտ, հիմա որ եղելութիւնը ըսիր, պատմէ տեսնենք մանրամասնութիւնները :

Այն ատեն Սուլթանին դեղանի սիրա – կանը սկսաւ մէկիկ մէկիկ պատմել ամ – բողջ եղածը, ապտակահարութիւնը, հայ– հոյանքները, իր հօր կրած հրապարակա– յին նախատինքն ու անոր որոշումը պա – լատէն հեռանալու եւ իր վրէժը իր ձեռ– քով լուծելու մասին :

— Եւ ի՞նչ հատուցում կ'ուզես որ ընեմ քու հօրդ, հարցուց Ապտիւլ Համիտ ու– շադրութեամբ մտիկ ընելէ ետքը Զերքէ– զուհիին պատմութիւնը :

— Հատուցում մը որ հաւասարի եղած նախատինքին ու կարենայ զայն սրբել պատասխանեց աղջիկը :

— Կ'ուզե՞ս որ Ալպտուսը հեռացնեմ պա– լատէն :

— Որպէսզի դուրսը աւելի դիւրա՞ւ կարենայ հօրս դլխուն փորձանք մը բե – րել :

— Ա՛քսորե՞լ տամ զինքը :

— Որպէսզի քիչ ժամանակ ետքը աւելի դօրաւոր ազդեցութեամբ ու պատիւներով վերադառնայ պալա՞տ... :

— Բայց ո՞վ պիտի դարձնէ զինքը ա– սորէն, ըսաւ Ապտիւլ Համիտ :

— Պէլքիսը, պատասխանեց մանկա մարդ աղջիկը, չեչտակի նայելով իր տ րոյ աչքերուն մէջ :

Այդ ակնարկը այնքա՛ն այրող ու պղ խիչ բան մը ունէր, որ բռնաւորը քիչ ւօրէն սարսռաց եւ ցանկութեան հոս մը անցաւ իր բովանդակ էութեան մէ ջին :

— Պէլքիսը ի՞նչ ազդեցութիւն կրն ունենալ, երբ Տիլարան դոյութիւն ունե պատասխանեց Ապտիւլ Համիտ, աղջ ձեռքը բռնելով ու չոյելով :

Աբքայական այս դղուանքը աւելի քա չալերեց դեղանի Զերքէզուհին :

— Եթէ Տիլարա իրաւցնէ այդքան ա դեցութիւն ունենար իր սիրոյ վրայ, ը սաւ չնորհալի ժպիտով մը որ ալ հրապուրիչ կ'ընծայէր իր վարդագոյ քերը, այն ատեն Պէլքիս այս պալատ մէջ չէր մնար... բայց քանի որ այդ հոս է, երբեք չեմ կրնար ես հաղիւ մնալ եւ ապահով ըլլալ թէ օր մը քմահաճոյքին պիտի չզոհուիմ :

— Ուրեմն կ'ուզե՞ս որ Պէլքիսը հօրը հետ Եըլտըզէն դուրս նետեմ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵՊԵ

(96 – Շար.)

ՖԱՆՏՈՄԱՍԸ

ԹԱՏՐ ՍԱՐԱԳԱՆԴ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԱԿՅԱՆ

—*—

ԴՎԱՓՆՈՓ

ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

Բեմադրությունը ռեժիսոր Ա. Ալեքսանյանի: Նկարիչ՝ Ա. Ղազարյան: Երաժշտությունը Ա. Ալեքսանյանի: Պարերի ռեժիսոր՝ Ա. Ղազարյան: Երգերի խոսքերը Ա. Ալեքսանյանի: Երգերի երաժշտությունը Ա. Ալեքսանյանի և Ա. Ղազարյանի: Դերերում՝ Ա. Ալեքսանյան, Ա. Ղազարյան, Ա. Ղազարյան, Ա. Ղազար

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի քաղաքի Կապ· Խաչի վար – չութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Զապէլ Արզումանեան – Պօ – ղոսեանի ողբ· ընկերուհի Քնարիկ Արզու– մանեանի մահուան տխուր առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Կապ· Խաչի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Տիկին Սառա Վարդանեա– նէ 20 ֆրանք, իր ամուսնոյն ողբ· Վար – դան Վարդանեանի մահուան տխուր առ – թիւ : Տէր եւ Տիկին Քէչեանէ հարիւր , իրենց հօր Տոքթ· Քէչեանի մահուան քա– ռասունքին առթիւ :

Ընկերուհի Տիկին Տէր – Գէորգեանէ 20 ֆր· իր ամուսնոյն Ա· Տէր – Գէորգեանի մահուան քառասունքին առթիւ : Տէր եւ Տիկին Ելքովանեանէ 50, ողբ· Աւագ սարկաւագ Լուսարարեանի մահուան տը– խուր առթիւ: Պ· Ա· Մանուկեանէ 30 , ողբացեալ Գրիգոր Մանուկեանի մահ – ուան առթիւ :

L'U. G. A. - ARDZIV

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ

Organise

Dimanche 14 Avril de 22 h. à l'aube

Sa Grande Matinée de Pâques

AU VAMPING

avec l'Orchestre : LES VELVETONE

En Intermède :

ANDRE DAIK

(Imitateur Fantaisiste)

MARCO et LEARCO

(Attraction Internationale de Danse)

JOSE GARCIA

(1er Prix de la Chanson des Espoirs de Provence)

Il est prudent de retenir sa table

TENUE SOMBRE DE RIGUEUR

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵԱՁԱԿԱՄ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1968 ԱՊՐԻԼ 8 ԻՆ

Ապրիլ ութին լրացաւ մեր բաժա – նորդներու մեծ մասին բաժանորդագրու– թեան շրջանը : Ջերմապէս կը խնդրենք որ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմում – ներու :

Առկախ հաշիւ ունեցողներէն եւս կը խնդրուի անյապաղ կարգադրել իրենց հաշիւները, որպէսզի վարչութիւնը միշտ կարենայ շարունակել կանոնաւոր առա – ջադիմութիւնը :

Բաժանորդագրութեան կանոնաւոր ու կանխիկ վճարումներն են միայն որ կրնան մա – սամբ դիւրացնել վարչական ծանր գործը, մանաւանդ երբ ամէն տեսակի յաւելում – ները աւելի քան երբեմ կը դժուարացնեն հայերէն օրաթերթի մը հրատարակու – թիւնը :

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են .

ՖՐԱՆՍԱ. տարեկան	75 ֆր·
Վեցամսեայ	40 ֆր·
Արտասահման տարեկան	90 ֆր·

Արտասահմանի օդանաւային սպասար – կութեանց սակին համար, դիմել վար – չութեան :

Շնորհակալութեամբ : Վարչութիւն « ՅԱՌԱՋ»ի

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը պոռնեթրոնի խանութի մէջ աշխատելու համար : Ներկայանալ ծնողքին հետ :

Ets. CHEDIK

285, Rue St-Denis — Paris (2e)

GUT. 62-80

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ .— Ցիշատակ Տասն Կու – սանացն, երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժա– մը 16ին :

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ .— Ցիշատակ Ըն – թրեաց · սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8ին : Պատարագ 10ին : Ողջակէզ 16ին : Խաւարում 19·30ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ .— Ցիշատակ Զարչա– րանաց եւ Խաչելութեան : Թափօր Թաղ– ման՝ երեկոյեան ժամը 17ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ .— Ճրագալոյց Զատկի : Սկիզբ ժամերգութեանց եւ ընծաերցուած– ներու ժամը 15·30ին : Ընծաերցուածները կը կարդան Դպրոցասէր Տիկնանց վարժա– րանի աշակերտուհիները :

ԿԻՐԱԿԻ .— Զատիկ, Յարութիւն Տեա – ռըն Մերոյ Ցիսուսի Քրիստոսի : Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ՝ 10ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ .— Ցիշատակ Մեռելոց : Պատարագ ժամը 10ին : Ցաւարտ պատա – րագի՝ հոգեհանդիստ վասն համօրէն նն – ջեցելոց :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ .— Առաւօտեան ժամը 15·30ին, պատարագ 16ին : Խաւար– ման ժամերգութիւն 20ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ .— Ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս· Խաչին 18ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ .— Ժամերգութիւն ժամը 17ին : Զատկական պատարագ 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ .— Զատիկ , Պատարագ 10·30– ին : ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ , Մեռելոց , պատարագ 10·30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ .— Ցիշատակ Ըն– թրեայ : Առաւօտ , Նախատօնակ 8·30 : Պատարագ եւ հաղորդութիւն աշակերտ – ներու եւ տղոց 10 : Երեկոյ Ոտնլուայ , ա– րարողութիւն երկսեռ խումբով 4·30 : Գի– շեր , Խաւարում 7·30 :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ .— Ցիշատակ Խաչե– լութեան, առաւօտ ժամը 10 : Երեկոյ , կարգ Թաղման արարողութիւն 5 :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ .— Ճրագալոյց Զատկի , առաւօտ , ժամերգութիւն 8·30 : Երեկոյ , Ընծաերցուածք 4·30 , պատարագ Խժռումի 5·45 :

ԿԻՐԱԿԻ .— Զատիկ, Յարութիւն Տեա – ռն , Նախատօնակ եւ Անդաստան 7·30 , պատարագ 10 , Ընծաերցում վեհ· Հայրա – պետի պատգամին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ .— Մեռելոց Ս· Զատկի , առաւօտ ժամը 8 : Պատարագ եւ հոգե – հանդիստ 10 – 11·30 :

(21 Ապրիլ) , ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ , Ազգ· Մեծ Պատուոն , յիշատակ բիւրաւոր նահատա – կաց մերոց՝ Համաշխարհային Ա· եւ Բ· պատերազմաց : Առաւօտ , հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանդիստ 8–10·45 :

Ս· ՅԱԿՈԲ, ԼԻՈՆ

ԱՒԱԳ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ .— Տասն Կուսա – նաց ժամերգութիւն երեկոյեան ժամը 5 :

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ , առաւօտ 9ին : Ցի– շատակ Ընթրեաց , պատարագ 10ին : Հա– ղորդութիւն 11ին , Ոտնլուայ երեկոյեան 4ին : Կարգ Ջարչարանաց 7ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ .— կարգ Թաղման երե– կոյեան 5ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ .— ժամերգութիւն 16·30– ին : Ընծաերցուածք 17ին : Պատարագ 17·30ին :

ԿԻՐԱԿԻ .— Զատիկ : Առաւօտ ժամը 8– ին : Անդաստան 10ին : Պատարագ 10·30 – ին : Ծանօթ .— Ծաղկազարդի եւ Զատկի պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին , Լիոնի «Կամերատա երգչա – խումբ»ի կողմէ, ղեկավարութեամբ Օֆ– լազի, երգէոնի ընկերակցութեամբ Օր· Ո· Ֆէլլահեանի : Իսկ Զատկուան պատա – րագը պիտի մատուցանէ , Դաւիթ Ծ· վրդ· Սահակեան :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ .— Մեռելոց , առաւօտ ժամը 9ին : Պատարագ 10ին : Հոգեհան– դիստ 11·30ին :

ՍԷՆԹ - ԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս· ԹԱԴԷՈՍ

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ .— Տօն Ս· Հաղոր – դուհան, առաւօտ ժամը 9ին : Փոքրերու Ս· Հաղորդութիւն ժամը 10ին : Պատարագ 11ին : Ոտնլուայ 16·30ին : Խաւարում 19·30ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ .— Թաղում եւ Թափօր ժամը 17ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ .— Ճրագալոյց Զատ – կուան , ժամը 17ին , պատարագ 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ .— Զատիկ , առաւօտ ժամը 8– ին , պատարագ 10ին , քարոզ 11ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ .— Մեռելոց , ժամը 8 – ին , պատարագ 10ին , քարոզ եւ հոգեհան– գիստ 11ին :

ՏԷՍԻՆ՝ Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ .— Ոտնլուայ , ժա– մը 15ին , Խաւարում 20ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ .— Թաղման արարո – ղութիւն ժամը 17ին , եկեղեցին բաց պի– տի ըլլայ ամբողջ օրը :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ .— Ճրագալոյց , ժամը 16ին :

ԿԻՐԱԿԻ .— Զատիկ , ժամը 8·45ին , պատարագ երգեցողութիւնք տեղւոյս երգչախումբին կողմէ :

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ԵՒ ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ .— Ցիշատակ Ըն – թրեաց Տեառն : Առաւօտ՝ պատարագ ժա– մը 9ին, Հաղորդութիւն փոքրիկներու : Երեկոյ Ոտնլուայ 16ին , Խաւարում 20·30ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ .— Ցիշատակ Թաղման երեկոյ՝ ՍԷՆԹ Մարկրիթ ժամը 16·30ին , ՍԷՆ Լուի ժամը 18ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ .— Ճրագալոյց Ս· Զատկի , երեկոյ՝ պատարագ ՍԷՆ Լուի ժամը 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ .— Ս· Զատիկ , ժամերգութիւն ՍԷՆ Լուի , ժամը 8·30ին , պատարագ ՍԷՆ Լուի ժամը 10·30ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ .— Ցիշատակ Մեռելոց , ՍԷՆԹ Մարկրիթ ժամերգութիւն ժամը 9– ին , պատարագ 10·30ին , կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ՝ ԱՐՏԱ – ՒԱԶԴ ԵՊՍ· ԹՐԹՌԵԱՆ :

ԾԱՆՕԹ .— Երկուշաբթի ժամը 14էն սկսեալ Տէր Հայրը ներկայ պիտի ըլլայ ՍԷՆ փիէռի դերեզմանատունը , պերեզ – մանօրհնէքի համար :

Ս· ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ : ՊՈՒԼՎ· ՕՏՏՕ

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ .— Պատարագ ժա– մը 10ին , Ոտնլուայ 4ին , Խաւարում 9ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ .— Ցիշատակ Թաղման Թաղում 5ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ .— Պատարագ Ճրագա – լոյցի ժամը 6ին :

ԿԻՐԱԿԻ .— Զատիկ, Ցիշատակ Յարու– թեան , ժամերգութիւն ժամը 8ին , պա – տարագ ժամը 10ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ .— Մեռելոց , պատարագ ժամը 9ին :

ԾԱՆՕԹ .— Գերեզմանօրհնէք Օ· Քանէ ժամը 11ին , ՍԷՆ Լուի ժամը 2ին :

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ, ՊՕՄՈՆ

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ .— ժամերգութիւն ժամը 8ին , պատարագ 10ին : Մանուկնե – րու Հաղորդութիւն 11ին , Ոտնլուայ 16ին , Խաւարում 19·30ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ .— Ցիշատակ Խաչելու– թեան ժամը 9ին , Թաղում 17ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ .— Ճրագալոյց Զատկի , առաւօտ ժամը 8ին , եկեղեցական 17ին , Խժման պատարագ 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ , Զատիկ, ժամերգութիւն եւ անդաստան ժամը 8ին , պատարագ նոր խումբով 10ին , կը պատարագէ եւ կը քա– րոզէ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊՍ· ԹՐԹՌԵԱՆ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ , Մեռելոց , առաւօտ ժամը 8ին , պատարագ 10ին , հոգեհան – գիստ 11ին :

ԾԱՆՕԹ .— կը յիշեցնենք մեր հաւա – տացեալ ժողովուրդին թէ՝ եկեղեցական օրէնքով Զատկուան օրը հոգեհանդիստ չի կատարուիր : Անոնք որոնք կը փափա– քին հոգեհանդիստ կատարել տալ, Թող հաճին Մեռելոցի երկուշաբթի օրուան պահել : Կը յիշեցնենք դարձեալ թէ՝ ա – նոնք որոնք Յարութեան տօնին առթիւ կը փափաքին իւղապինով կամ այլ ձեւի նը – ւիրատուութեամբ օժանդակել եկեղեցւոյս պայծառութեան, Թող հաճին արձանա – գրուիլ Թաղականութեանս մօտ :

ՍԷՆ – ԺԵՐՕՄԻ Ս· ԱԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ .— Ցիշատակ Ըն – թրեաց , առաւօտ ժամերգութիւն 8·30 – ին Հաղորդութիւն մանկանց 9 , պատարագ 10 , Ոտնլուայ 17 , Խաւարում 20·30 :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ .— Ցիշատակ խաչե – լութեան , առաւօտ Խաչելութիւն 9 , Թա– ղում 17 :

ԱՒԱ. ԳՇԱԲԱԹ .— Ճրագալոյց , առաւօտ ժամերգութիւն 8·30 , երեկոյ ժամերգ· Ընթերցուածք 17 , պատարագ 18·30 :

ԿԻՐԱԿԻ .— Զատիկ , ժամերգութիւն 8·30 , պատարագ 10 :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ .— Մեռելոց , առաւօտ 8·30 , պատարագ 10 ; Հոգեհանգիստ 11·30 :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս· ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ .— Ընթրեաց պա· տարագ ժամը 10ին , Ոտնլուայ 16·30ին , Խաւարում 20ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ .— Թափօր Թաղման 17·30ին :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կէրակէ, Ապրիլ 21, ժամը 21ին , Կավօ : *Մանրամասնութիւնները յայտնի կայինն :*

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

Նախաճեռնութեամբ Ազգ· Առաջնորդա– րանի :

×

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաճեռնութեամբ Հայ Ազգ· Միու· թեան, Ապրիլեան Եղեռնի 53րդ տարե· դարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, ՍԷՆ Լուի (Սէնը կը Կաթոլիկ) սրահին մէջ :

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպու· թիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւ– նը պիտի բերեն Թող նախօրօք տեղեկա· ցընեն :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ .— Հ· Յ· Դ· Բաֆֆի խումբի ժողովը Հինգշաբթի (11 Ապրիլ) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ .— Հ· Յ· Դ· Փոթորիկ խում· բի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՎԻՊԱԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

– ՋԱՏԻԿԻՆ –

ԵՐԵՔ ՕՐ

ԱՊՐԻԼ 13Է Ն 15

Լիւֆս Օթէլով

Հաւաքուիլ Ապրիլ 13ին, Շաբաթ ա – ռաւօտ ժամը 7ին Շաթօ տը Վէնսէն , Քափէ Թերմինիւսին առջեւ : Մեկնում 7·30ին դէպի Գերմանիա : Յերեկոյան ճաշ՝ Վերտէօն : Ժամանում Թրէվ, քա – ղաքին այցելութիւն, իրիկուան ճաշ, պանդոկ : Երեկոն ազատ է :

ԿԻՐԱԿԻ, Ապրիլ 14, մեկնում դէպի Պինկըն, հանրածանօթ իր կամուրջով : Երկուեւկէս ժամ պտոյտ նաւով Հռենոսի վրայ : Տեսարժան վայրեր, հէքեաթային Լոռելայը եւ ժամանում՝ Պոփարտ, ուր տեղի կ'ունենայ ցերեկուան ճաշը :

Ճամբորդութիւնը կը շարունակուի դէպի Քոպլանց , քաղաքին այցելութեան ետք, վերադարձ դէպի Թրէվ : Ճաշ եւ պանդոկ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ .— Մեկնում Լիւքսամ – պուրկ, այցելութիւն քաղաքին : Ճամ – բորդութիւնը կը շարունակուի դէպի Մէց, Լոռէնի մայրաքաղաքը : Ճաշ, ապա մեկնում դէպի Ռէմս, երեկոյեան ժամը 8ին մօտ, ժամանում Փարիզ :

Մասնակցութիւն 168 ֆր· առանձին 1968 տարեկան սակը՝ 20 ֆրանգ :

ԿԱՐԵՒՈՐ .— Ձմռանայ ինքնութեան Ազգ· Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վոյաժ օտար ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
10
ԱՊՐԻԼ
MERCREDI
10 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 11184

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

44e ANNÉE — No 11.184

ՕՐԱԻԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՆԶՊԷՍ ԵՒ ԻՆԶՈՒ ՊԱՏԱՀԷՑԱՆ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ա.

Ի՞նչ անցաւ դարձաւ Լեհաստանի մէջ : Միջազգային մամուլը, ճայնափիւռն ու հեռատեսիլը օրերով զբաղեցան Վար – շաւայի եւ լեհական քանի մը ուրիշ մեծ քաղաքներու համալսարանական ուսա – նողներու կատարած ցոյցերով, որոնք տեւեցին տասը օր եւ բաւական ծանրա – կշիռ հանդամանք կը ներկայացնէին :

Հազարաւոր ուսանողներ զրաւեր էին մայրաքաղաքի համալսարանը եւ միայն դիմու զօրութեամբ, բռնի միջոցներով է, որ դուրս հանուեցան : Բանուորները, քաղաքապահներ եւ զինուորներ զրկուե – ցան ուսանողներու դէմ : Ու խաղաղու – թիւնը վերահաստատուեցաւ բռնակալա – կան վարչաձեւերու յաւուկ բիրտ միջոց – ներով :

Հաշուեկշիռ : Քանի մը ուսանող – ու – սանողուհիներ սպաննուած, հարիւրա – ւորներ ձերբակալուած եւ վեց փրոֆէ – սէօրներ պաշտօնազրկուած : Վերջին լու – րերու համաձայն, պատժուածներու թի – ւը չատ աւելի բարձր է :

Ինչո՞ւ տեղի ունեցան այս ցոյցերը :

Օրը օրին զրեկինք պատճառներուն մա – սին, որոնց գլխաւորն էր լեհ մեծ բանաս – տեղծ Ադամ Միցկիեւիչի Զիատէ (Նա – խահայրերը) թատերախաղին արգիլումը զրաքննութեան կողմէ :

Մարտ 19ին, Լեհաստանի Միացեալ բանուորական կուսակցութեան կեդրոնա – կան կոմիտէի առաջին քարտուղար Վ. Կոմուլքա, Վարչապետի կուսակցական «ակտիվ»ին առջեւ, խօսեցաւ երկար ճառ մը, որուն քննադիրը Սովետական Հայաս – տանի 27 Մարտի թիւին մէջ զրաւած է 24 մեծագիրը սիւնակ :

Մեկէ աւելի ուշագրաւ կէտեր կան Կո – մուլքայի զեկուցումին մէջ :

Իրականութիւն է, որ վտանգաւոր խը – ովութիւններ կան մտաւորական եւ ուսանո – ղական լայն շրջանակներու մէջ զէպի ա – պատականութիւն եւ ժողովրդական կար – ծր :

Աբրանեակ միւս երկիրներուն մէջ երե – ւան եկած ձգտումները իրենց անդրա – դարձումն են ունեցած նաեւ Լեհաստանի մէջ: Զիատէի ներկայացման նոր ձեւը յատկանշական մէկ արտայայտութիւնն է այդ ձգտումներու :

Կոմուլքա կը յայտնէ թէ յետպատե – րազմեան շրջանին Միցքեւիեւիչի ստեղծա – գործութիւններէն լոյս են ընծայուած շուրջ քնը մէլիոն օրինակ : Անցեալ տարի Զիատէի երրորդ մասը հրատարակուած է 150 հազար տպաքանակով : Այս տարի ալ նախատեսուած է նոյն հեղինակէն հրա – տարակել չորս գործեր՝ չորս հարիւր հա – զար օրինակ :

1955էն ի վեր Զիատէն ներկայացուած է 17 տարբեր բեմադրութեամբ :

Սակայն զրաքննութեան արգիլածը վարչապետի Նարոդովի թատրոնին մէջ Կազիմեժ Դեմքկիի բեմադրութեամբ ներ – կայացուածն է : Բեմադրութիւնը որոշ փոփո – խութիւններ մտցուցեր է խաղարկութեան մէջ : Կոմուլքա հարց կուտայ թէ «արդ – եօք ռեժիսէօրը կարող է զերասաննե – րին ստիպել բեմէն ուղղակի դիմել հան – դիսատեսներուն : ... Արդեօ՞ք մէկը իրա – ւունք ունի ներկայացման մէջ մտցնելու պիեսներ (չէշո), յատկապէս խիստ պիեսներ, որոնք առհա – սարակ զրուելիք չունին հեղինակի ըս – տեղծագործութեան մէջ : ... Այդ ներ –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՓԻՆԿԻ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ
ՀԱՆՈՑԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Ընդհանուր ձեւով կարելի է ըսել որ Ա – մերիկա աւելի հանդարտ է քան կը կար – ծուէը : Ճիշդ է սակայն թէ սուգը չէ ան – ցած ու յուզարկաւորութիւնը չէը կա – տարուած երեքշաբթի առաւօտ , փարիզ – եան ժամով : Քանի մը ժամ եւոք էր մի – այն որ սպասուած մօտ հարիւր հազար հոգիի թափօրը իր վերջին հանդիսատին պիտի առաջնորդէր պատուելին : Փինկի այրիին հետ պիտի քալէր ուրիշ այրի մը՝ Ժաքլին Քենետի, որու ամուսինը սպան – նուած է նմանօրինակ եղերական պայ – մաններուն մէջ :

Վերջին պահուն կ'իմացուէը նաեւ թէ Ճոնսըն ներկայ պիտի չըլլայ յուղարկա – ւորութեան : Անդին Փինկիի յաջորդը՝ պատուելի Ապըրնաթի կը լծուի դժուար աշխատանքի մը : Ձայնափիւռէն սփռը – ւած քարոզով չէր վարանիր յայտարարե – լէ « Մի այցելել Նահանգներն ալ Ֆաչելու – կայացումները տրամագիծին զարձան հակա – սովետական աստառ ունեցող քաղաքա – կան ցոյցերու համար :

Ահա՛ քանի մը օրինակներ Նարոդովի թատրոնի բեմէն հնչած խօսքերէն, որոնք կ'արժանանային ցուցարարական ծափա – հարութեանց :—

« Ես ազատ կը լինեմ, այո՛, չգիտեմ թէ ո՞րտեղից յայտնուեց այդ նորութիւ – նը, բայց ես գիտեմ, թէ ի՛նչ է նշանա – կում ազատութիւն ստանալ Մոսկովից : Այդ սրիկաները շղթայազերծ կ'անեն ոտ – բերս ու ձեռբերս : Բայց կը շղթայեն հո – գիս »:

Ցեսոյ ռուս սպան դեկաբրիստ Բես – տուժեւին կ'ըսէ .

« Մի՛ զարմացիր, որ մեզ այստեղ նզո – վում են· չէ՞ որ արդէն մի ամբողջ դար է, ինչ Մոսկուայից Լեհաստան են ու – դարկում միայն սրիկաներ» :

Քաղաքական հանդամանք ներկայացնող ցոյցերու մշտական կրկնութիւնը մղած է արգիլելու թատերախաղին ներկայացու – մը :

« Չի կարելի թոյլ տալ, որ յանուն ինչ որ վերացական ազատութեան եւ ռե – ժիսորական կամայականութեան «Ձիար – դէ»ի հակացարական սրութիւնը դար – ձուի հակասովետական դէնք», կ'ը տա – մարանէ Կոմկուսի Ա. քարտուղարը :

Միցքեւիեւիչի թատերախաղը հայրենա – սէր երիտասարդութեան պայքարի ծնունդն էր ընդդէմ ցարական ճնշման : «Քա – ղաքական ստահակութիւն է աղաւաղել Միցկիեւիչի ստեղծագործութեան դե – մոկրատական եւ յառաջդիմական խոր – դոյն իմաստը » :

Գրեթէ մէկուկէս դար անցած է Մից – կիեւիչի ապրած ժամանակաշրջանէն ի վեր : Ո՛չ ցարական Ռուսիա կայ հիմա, ո՛չ ալ՝ հիթլերեան Գերմանիա : Հոկտեմ – բերեան մեծ յեղափոխութիւնը տապալե – լով ցարական լուծը Լեհաստանին վերա – դարձուցեր է իր անկախութիւնը :

Իսկ հայրենական մեծ պատերազմին ա – ռեն «մօտաւորապէս վեց հարիւր հազար սովետական զինուորներ միայն մեր հո – ղում եւ մեր ազատութեան ու անկախու – թեան համար իրենց կեանքը տուեցին », կ'ըսէ Կոմուլքա :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Թիւնը տեւեան վանդի Մարթին Լութըը Փինկի մեռաւ մարտիրոսի պէս , Քրիստո – սի նման » :

«Ֆիկարօ» թղթակցին հետ տեսակ – ցութեան մը ընթացքին, Ապըրնաթի կը յայտարարէը :— « Չեմ կրնար դառա – պարտել կարդ մը մարդիկ որովհետեւ ա – պակի կոտրած են , թալանի տուած կամ պղտոութիւն ըրած : Պէտք է ուսումնասի – րել այս արարքները , այն առեն այլեւս պատճառ չըլլար որ նման արարքներ դործուին : Վերջ տալու համար բռտութեան եւ արդելք հանդիսա – նալու որ վերածուի , Քոնկրէսը պէտք է օրէնսդրութիւն մը քուէարկէ որ երաշ – խաւորէ աշխատանքը բոլորին համար եւ նուազադոյն եկամուտ մը ապահով որ չեն կրնար աշխատիլ : Եթէ պատուելի Փինկի մահը Քոնկրէսը չհամոզէ որ բան մը ը – նէ, այն առեն միայն Աստուած դիտէ թէ ի՞նչ բան կրնայ զայն համոզել » :

× Տիկին Փինկ առջի օր, իր զաւակնե – րուն հետ ղլուխն անցած է Մեմփիսի տողանցքին, որ հինգ ժամ տեւած է, 35 հազար Սպիտակներու եւ Սեւերու ներ – կայութեան :

× Ճորճթաունի չարաթաթերթ մը հը – րաւէր կը կարդայ ամերիկացի Սեւերուն, որ երթան կիւլան հաստատուին :

× Տեղ տեղ նաեւ եղերայրակցութեան տեսարաններ կան : Նիւ Եորքի մէկ, իշ – խանութեան հրաւէրով, բնակիչները փու – թացած են Սէնթրըլ Փառք եւ սկսած լուռ տողանգ մը, որ կը մեկնէր բոլոքական Ս. Ճոն եկեղեցիէն :

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻ ՎԱՃԸ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Նախապահ Ճոնսըն յայտնեց թէ պա – տասխան մը ստացած է Հանոյի կառավա – րութիւնէն, որ տրամադրութիւն կը յայտնէ առաջին հանդիպում մը ունենա – լու, համաձայնելու համար որ — նախ եւ առաջ — Ամերիկա բոլորովին դադրեցնէ իր ռմբակոծութիւնները :

Կը թուի թէ այս հանդիպումին համար ամէնէն դժուարն է վայրը ընտրել : Հանոյ փնամ – փէնհ կ'ուզէ , բայց Ամե – րիկա չուզեր , ոմանք Փրնեւ կ'առաջար – կեն , ուրիշներ Կալկաթա կամ Ռանկուն : Այս առաջին հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ դեսպաններու ատիճանի վրայ : Ամերիկացիք կ'ուզեն այս առաջին խո – սակցութիւնները ունենալ Լաոսի մէջ :

× Ամերիկեան Նիւզուիք պարբերա – կանը կը դրէ թէ Ֆրանսա կէնսական դեր խաղացած է Հանոյի մօտ, թէեւ այդ աշ – խատանքը անծանօթ մնացած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆի օդակայանին մէջ, օդանա – ւային մեծ աղէտի մը առաջքը առնուած է մասամբ , չնորհիւ անձնագրային պա – դարիւնութեան : 707 Պոյինկ մը որ կը պատրաստուէր օդ բարձրանալ յանկարծ կրակ առած է : Հինգ հոգի մեռած են , բայց 110 հոգի ազատած է :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ պետութեան դէկա – վարը՝ Օչաղ Հաժարեցաւ , առողջական պատճառներով , Օչաղ միշտ «Մոսկուայի մարդը » նկատուած էր հաւատարիմ կու – սակցութեան կարծր դիծին :

ԿՈՍԻԳԻՆ Թէհրանէն Մոսկուա վերա – դարձած է, Երեւանի ճամբով, նախա – տեսուածէն 24 ժամ առաջ : Կ'ըսուի թէ կեդրոնական Կոմիտէի լիակատար նիս – տին գումարումը անմիջական է, դլխա – ւորարար քննելու համար Զեխոսլովաքիոյ կացութիւնը :

ԻՍՐԱՅԷԼ փոխ – վրէժի նոր յարձա – կում մը ըրած է Յորդանանի վրայ : Ինչպէս ամէն անդամ Ամման եւ Թէլ Ա – վիվ տարբեր ձեւով կը նկարագրեն դէպ – քերու ծագման պատճառները :

ՀՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար կու – սակցութիւնը 1968 Յունուար մէկին 13 միլիոն 180 հազար 225 անդամ ունէր, այսինքն նախորդ տարուան վրայ 496 հա – զար 29 աւելի : Ըստ «Կուսակցութեան կեանքը» թերթին , 1967ին 53·226 անդամ եւ թեկնածու արտաքսուած կամ մերժը – ւած են : 13 միլիոն 180 հազար 225 հա – մայնավար չարքայինի վրայ երկու մի – լիոն 274·182ը բարձրադոյն ուսման վկա – յական ունին եւ 335·113 համապատաս – խան վկայական : Զորս միլիոն 226 հա – զար 26 չարքային երկրորդական ուսում ունին :

ՃԻՄ ՔԼԱՐՔ սկոտտացի ախոյեանը (կառքի) մեռաւ արկածով Գերմանիոյ մէջ, Հոքընհայմի վազքին առեն : 32 տա – րեկան էր եւ երկու անդամ Ինտիանա – պոլիսի համաչխարհային ախոյեան :

ԿՈՍԻԳԻՆի այցելութիւնը Թեհրան « կարեւոր քայլ մը կը նկատուի բարի դրացնութեան ամուր զարդացման ճամ – բուն վրայ» : Մշակութային փոխանակու – թիւնները պիտի զարդանան եւ Խորհ. Միութիւնը իր օժանդակութիւնը պիտի բերէ թեքնիք ճեւին տակ :

ՆԻԿՈՍԻԱՅԻՆ կը հաղորդեն թէ պաշ – տօնապէս կը հաստատուի որ բանակցու – թիւններ պիտի սկսին յոյն եւ թուրք կիպրացի զեկավարներու միջեւ Ապրիլ 17ին : Կիպրական կառավարութիւնը ի վերջոյ, թուրք պարագլուխ Տէնքթաշի դրկած է իր անցագիրը , (Տէնքթաշ ար – տաքսուած էր կղզիէն) : Այս երեւոյթը կարեւոր դիջում մը կը նկատուի Մակա – րիոսի դահլիճին կողմէ : Ծանօթ է որ Մա – կարիոսի համար Տէնքթաշ թուրք ռազ – միկներու պետն էր, որ կողմնակից է կղ – զիին բաժանման : Մակարիոս յայտա – րարած է թէ ներկայիս կիպրոսի հարցին լուծումին կարելիութիւններ կան, բայց ատիկա պատճառ չէ որ մարդիկ «չափա – զանցուած լաւատեսութիւն» ցոյց տան : Թէեւ հիմնական հարցը կը մնայ, բայց 1963 Նոյեմբերէն ի վեր առաջին անդամն է որ երկու կողմերը պատրաստակամու – թիւն կը յայտնեն բանակցելու :

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ խօսակցութեան օրուան նիւթն է միւռ եան Մասարիքի մահը : Ըստ պաշտօնական յայտարարութեան , անձնասպան եղած էր , բայց չատ մարդ չկայ որ հաւատացած ըլլայ այդ վար – կածին : Հիմա չատեր արդէն խօսիլ սկսած են : Նախարարութեան պաշտօն – եայ մը կը պատմէ թէ 1948 Մարտ 9էն 10ի գիշերը, քանի մը կառքերու ճամ ըր – սած է : Ցանկարծ իր զրասենեակին դու – ռը դուրսէն կղպուած է եւ հեռաձայնի դիծն ալ կտրուած : Քիչ ետք կտրքերը մեկնած են եւ հեռաձայնը սկսած է բա – նել, բանալի մըն ալ բացած է դուռը (դուրսէն) եւ երբ ինք դուրս ելած է Մա – սարիքի դիակը գտած է բակին մէջ : Այն առեն ըսած է թէ Մասարիք սպաննուած էր ինչ որ իրեն բանտարկութիւն արժած է «դաւաճանութեան» համար :

ՃԻՊՐԱԼԹԱՐի մէջ հակասպանական բուռն ցոյց մը եղած է, հարիւրաւոր մարդիկ թալանի տուած են խումբ մը ի – րաւագէտներու ինչքերը, որովհետեւ այդ մարդիկը զաղանի տեսակցութիւններ ու – նեցած էին սպանական կառավարութեան հետ, բրիտանական գաղթավայրին ապա – գային մասին : Վնասները բաւական մեծ են :

ԹԻԹՕ Թոքիօ հասած է երկուշաբթի օր, ութ օրուան այցելութեան մը հա – մար : Ջինքը ընդունած են Հիրոհիթօ կայսրը եւ վարչապետ՝ Սաթօ :

ՄԵԼԻՆԱ ՄԻՒՏՕՒՈՒԻ , յոյն դերասա – նուհին փարիզ եկած է դատը պաշտպա – նելու համար «յոյն ժողովրդավարու – թեան » : Մամուլի ասուլիս ալ տուած է եւ մասնակցած այս առընչութեամբ տըր – ուած երեկոյթի մը :

ՄԱՅՐԱՄՈՒՏ...

Այսպէս ուրեմն՝ « Հայրենիք » ամսագիրը կը վերածուի եռամսեայի , «պայմաններուն պատշաճելու ստիպողութեան» մը հետեւանքով :

Իրրեւ արդարացում այս «ստիպողութեան » , թերթին վարչութիւնը կը յայտարարէ. « Ամերիկան ծանօթ է իր ընթերցող հասարակութեան տարողութեամբ : Արտասահմանը պզտիկցաւ հետզհետէ , եւ պայմանները հիմնովին փոխուեցան . դրական եւ մշակութային հետաքրքրութիւնները սահմանափակուեցան , աշխատակիցներու թիւր նուազեցաւ մեծապէս » : Եւայլն :

Կարճ՝ բայց խօսուն այս յայտարարութեամբ ըսել կ'ուզուի , որ ո՛չ ընթերցող կայ հիմա առաջուան պէս , ո՛չ ալ մանաւանդ աշխատակից :

Գիտէինք արդէն, թէ որոշ խմասում « անուսումնասէր » ժողովուրդ դարձած ենք հիմա , թէեւ «ուսումնասէր» ըլլալու բարի համբաւը ունինք :

Այս եւ այլ պայմաններուն մէջ, արդար ու տեղին կը գտնենք ամսագրի վարչութեան որոշումը, որ ցաւ կը պատճառէ մեզի ոչ թէ իրրեւ « որոշում », այլ իրրեւ արդիւնք այդ որոշումը արդարացնող ստիպողութեան :

Իր հին փառքէն ու փայլէն բան մը չի կորսնցներ ամսագիրը, որ անկասկած դեր մը կատարած է մեր կեանքին ու դրականութեան մէջ: Ընթերցողի պակասը նուազ ողբերգական է անշուշտ , քան աշխատակիցի պակասը : Կը խոստովանինք, թէ այս պակասէն կը տառապին ոչ միայն մեր օրաթերթերը, այլեւայլ մանաւանդ — մեր ամսագրերն ու պարբերականները: Պիտի խոստովանինք նաեւ, թէ ատոնք բոլորը— գրեթէ բոլորը — « չահ » մը չեն այլեւս, ինչպէս կը թուին հաւատալ երիտասարդ չահակիրները . հաւանաբար պզտիկցող կանթեղներ են միայն, եռանդի ու խանդավառութեան անսպառ պահեստ մը ունենալով իրենց իրրեւ յենարան ու խթիս :

Հաւատքին ներգոյակ զօրութիւնը չէ, որ կասկածի տակ կը դնենք , ոչ: Քիչ թէ չատ մեծ գործեր կատարուած են մեր մէջ հաւատքով, թերեւս միայն հաւատքով : Սակայն պահ մը կուգայ, տեղ մը կուգայ, ուր հաւատքը կը դառնայ ալե – կոծութիւն այն միակ պատճառով, որ կորսնցուցած ենք նաւուն կողմնացոյցին հետ նաեւ դեկը (քիչ մնաց պիտի ըսէինք՝ դեկավարն ալ) :

Չենք ուրանար, որ մեր ժողովուրդին կրթական մակարդակը հիմա աւելի բարձր է, քան դար մը առաջ, նոյնիսկ կէս դար առաջ, երբ ծագկաստան դարձած էին Թիֆլիսն ու Պոլիսը, աւելի ուշ՝ Փարիզը, աւելի եւս ուշ՝ Հքնաղ Լիբանանը:

Աւա՛ղ փառաց անցաւորի , — պիտի ըսենք մենք ալ աչխարհակալ արքային պէս , թէ՛ մենք մեզ մխիթարելու եւ թէ՛ մեր անցեալ փառքը վերյիշած ըլլալու համար :

Մակարդակի հարց չէ ուրեմն մեր յուցածը, քանի որ մէկ համալսարանական տեղ հիմա տասը համալսարանական ունինք, մէկ անուանական պրոֆեսորի տեղ հիմա տասը անուանի պրոֆեսոր ունինք, բայց երբեմնի տասը հայագէտին տեղ հիմա ոչ իսկ կէս հայագէտ ունինք, եթէ անչուշտ չհաշուենք մէկ քանի վերջամնացները, որոնք հին սերունդը կը ներկայացնեն : Մեր խօսքը, կը հասկցուի անշուշտ, հայ սփիւռքի մասին է եւ ոչ թէ հայրենիքին, ուր ազգին մակարդակը միջինէն վեր է եւ դերազանցին մօտ :

Մեր վարժարանները այլեւս հայ մտաւորական չեն պատրաստեր : Ապագինը փոխարինուած է միջազգայինով , «վարժից պետ»ը՝ «արհեստից ու արուեստից պետ»երով : Բարձր ու բարձրարժէք մըտաւորականներ ունինք , բայց միայն միջակին, չուրջ դարձող զրպարտներ եւ միջակէն վար հայրենազրկեալներ :

Այս է մեր օրերու պատկերը, եւ չենք կրնար ճշդիւ ըսել թէ ինչ կրնայ ըլլալ կէս կամ նոյնիսկ քառորդ դար եւս : « Վաղը » զուշակելու համար «երկիր» ունինք աչքի առջեւ :

Քառասուն տարի առաջ, « Հայրենիք » ամսագիրը, առանձինն, արդար հպարտութեամբ կրնար ինքզինք կոչել հայ դրականութեան ջահակիրն ու դրօշակիրը : Այն օրերուն Լեւոն Շանթ ունէինք, Նիկոլ Աղբալեան ունէինք , Ն. Ադոնց ունէինք, Ա.Հարոնեան եւ Օշական ունէինք, փայլուն հրապարակագիրներ, եռանդուն գործիչներ, հմուտ յուշագիրներ ունէինք: Այսօր ունինք ժպտուն փաղանգը համալսարանական միջակորեայն :

Արժէքի հարց մըն ալ չէ սակայն մեր յարուցածը: Համալսարանի պրոֆեսորներ չկային մեր մէջ. Օշական նախապրեմիական վկայական իսկ չունէր, բայց կրնար դրականութեան դաս տալ հիմակուան պրոֆեսորներուն եւ լիսանս ունեցողներուն :

Մեր ըսածներէն կրնայ այն տպաւորութիւնը առացուիլ, թէ յարութիւն առած է երանելի մարզարէն՝ ... Երեմիան : Ո՛չ, չենք ուրանար կատարուած աչխատանքը եւ ձեռք բերուած արդիւնքը , որ եթէ մխիթարական չէ բոլորովին , անմխիթար ալ չէ ամբողջովին : Մեր խօսքը նկատի չունի այսօրը, նկատի ունի վաղը : Եւ չենք կարծեր, որ մեզմէ դրեթէ մեզ նահանջականութեամբ եւ մասամբ նորին, ուրացումով կամ անտեսումով եւ մասամբ նորին: Ոչ: Անցեալը աչքի առջեւ ունենալով՝ կրնանք աւելի յստակ տեսնել ապագան : Մենք այլեւս հին «Հայրենիք » ամսագիր եւ Ռուբէն Դարբինեան չենք կրնար ունենալ, բայց կրնանք ունենալ , օրինակ, «Բազին» ամսաթերթը , որ եթէ չահ մը չէ, բայց անկասկած ճգտում մըն է դէպի աւելի վեր դէպի աւելի լոյս :

Հիմնականը ընթերցողի պակասը չէ այնքան, որքան աչխատակիցի պակասը , դրողի պակասը, հայ մտաւորականի պակասը: Սփիւռքի մէջ, միայն Դաչնակցութեան հովանիին տակ, կը հրատարակուին չուրջ տասը թերթեր, — օրաթերթ կամ պարբերաթերթ : Այս թերթերը լրիւ տասը խմբագիր չունին, եւ դաշներն ալ ծերացած են արդէն կամ ծերանալու վրայ են : Բայց առաւել կարեւորը այն է , որ գացողներուն տեղը լեցնող, զանոնք փոխարինող կամ անոնց յաջորդող նորեր չկան : Կա՞ն արդեօք եւ միայն մենք ենք, որ կանք չերուսա – ղէմ ...

Ի՞նչ կը մնայ ընել մեզի այս պայմաններուն մէջ. կը մնայ կամ փակել մեր տասը թերթերը եւ կամ տասը վերածել մէկի : Ցուսահատական միջոց մըն է ասիկա անշուշտ, երեմական ողբասացութիւն մը թերեւս, բայց կրնանք վստահեցընել, ապաւինելով մեր փորձառութեան, թէ քանի մը տարիէն այլեւս ուրիշ ճար ու ճարակ պիտի չմնայ մեզի, եթէ չարունակենք մենք մեզ օրօրել չահուած դափնիներով : Ձենք ալ գիտեր, թէ կը փրկուի՞ որակը այս ձեւով : Մենք լաւատեսներէն չենք, եթէ բոլորովին յոռետեսներէն ալ չենք :

Հիմա պահ մը ենթադրենք , թէ մեր յոռետես ենթադրութիւնը ստուգութիւն դարձաւ. փակուեցան մեր թերթերը դադրութիւններու մէջ եւ մեր խմբագրատանց բանալիները յանձնեցինք Աստուծոյ ողորմութեան : Ի՞նչ կրնայ պատահիլ այս դառն ու դժնի պարագային : «Ցարդոյ հասարակութիւն»ը , այսինքն՝ ընթերցողներու այն փոքրաթիւ եւ հետզհետէ աւելի փոքրացող բազմութիւնը, որ իր առօրեայ անունդը կը ստանայ մեր թերթերէն եւ անոնց միջոցով ալ հաղորդ կը մնայ հայ կեանքին , հայ դրականութեան , հայ մշակոյթին, պիտի դայթայ՞ կըղի՞ , պիտի բողքէ՞ , պիտի փնտռէ՞ հայ թերթը, որուն հանդէպ անվստահութեան եւ լուռ արհամարհանքի մօտեցող անտարբերութիւն մը ունի այսօր: Կը վարանինք ըսելու՝ ոչ: Հաւանաբար դժպիտի ըլլայ, որ թերթի կամ դրքի համար իր վաստնած դրամը պիտի կրնայ առատօրէն եւ անսակարկ յատկացնել բաժակ մը գարեջուրի, լեմոնատի, դբօսք, շարժանկարի կամ պասքեթպոլի մրցումնեբուն :

Լաւը գնահատող, յոռին պարսաւող մարդ ունի՞նք: Բարակ մանողը հաստ մանողէն գերազասելու չափ հասկացողութիւն ունի՞նք : Բարեխիղճ դրողը անբարեխիղճ դրողէն զանազանելու ճաշակը ունի՞նք : Տաղանդաւորը անտաղանդին հակադրելու, առաջինը երկրորդէն տարբերելու չնորհքը ունի՞նք :

Մենք ահաւասիկ կը պատասխանենք այս հարցումներուն — ոչ, չունինք : Եւ պիտի կրկնենք ծանօթ առածը՝ վայ բարակ մանողին ...

ԵՐՈՒԱՆԴԱՇԱՏ

Ժամանակագրական առումով Հայաստանի երրորդ մայրաքաղաքը Երեւանը չատն է , որ փոխարինած է Արմաւիրը : Այս քաղաքին պատմութիւնը չատ քիչ ուսումնասիրուած է : Պատմահայր Մովսէս Խորենացիի մէկ յիչատակութիւնը առիթ չտալով սեպհական պատկերացում մը տալու համար մայրաքաղաքին դիրքին մասին : Սովորաբար կը տեղադրէին Արաքսի ափին, Ախուրեանի մօտ : Բայց չուտով ճշդուեցաւ չնորհիւ Թ. Թորամանեանի (քաղաքը կը գտնուէր Արաքսի ձախ ափը, իսկ բերդը՝ ալ) :

Քաղաքը հիմնադրուած է Երուանդունիներու հարստութեան ժամանակ : Մոռենացիի վկայութեամբ հիմնուած է Երուանդեան վերջին թագաւոր Երուանդ Բ.ի օրով (Յրդ դար Ք. Ա.) : Հայաստանի նախորդ մայրաքաղաքին օգը եւ ջուրը վատառողջ ըլլալով, Երասխ գետը (Աքաքսը) իր հունը փոխած եւ քաղաքը անապահով վայրի մը մէջ գտնուելուն պատճառով, Երուանդ Բ. Արեւմուտքի մէջ կը չինէ քաղաք մը եւ զայն կը դարձընէ երկրին մայրաքաղաքը : Կառուցած նոր քաղաքը իր անունով կը կոչուի Երուանդաչատ :

Հայաստանի նոր մայրաքաղաքը նախկինին (Արմաւիրի) բաղդատմամբ ջրառատ էր եւ ունէր ամուր դիրք :

Ինչպէս կ'երեւի, Երուանդաչատը երուանդակերտ բերդին հետ կը կազմէր ամբողջութիւն մը: Հաւանաբար այս բերդը որոշ խմաստով միջնաբերդի դեր կը կատարէր , թէեւ կը գտնուէր քաղաքին դուրս (քաղաքը ունէր իր բուն միջնաբերդը) : Մովսէս Խորենացի յատկապէս դովեստով կ'արտայայտուի Երուանդակերտ բերդ – դաստակերտին մասին , որ իր անառիկ դիրքով կ'ապահովէր մայրաքաղաքը արտաքին վտանգներէ :

« Ինձ քաղցր է պատմել նաեւ զեղեցիկ Երուանդակերտ դաստակերտի մասին , — կը դրէ պատմահայրը , — որ նոյն երուանդը չինեց զեղեցիկ եւ չքնաղ յօրինուածքով : Որովհետեւ մեծ հովտի միջին մասը լցնում է բնակչութեամբ եւ պայծառ չինութիւններով, լուսաւոր, ինչպէս աչքի բիբը, իսկ բնակչութեան չուրջ

Պիտի ըսենք, ստիպուած ենք ըսելու եւ կրկնելու, թէ մեր դրականութեան, լեզուին, կեանքին, առհասարակ մշակոյթին վրայ կը տիրէ մայրամուտ : Բրիտանական կայսրութեան պէս , մեր մշակոյթային « կայսրութիւնն » ալ կ'ապրի մայրամուտի իր դրչ չրջանը :

Նորէն փառք տանք Աստուծոյ, որ լուսաւորչի կանթեղը բոլորովին չմարած չէ, եւ եթէ չի ճառագայթեր , կը պըլպլայ դոնէ եւ առ այժմ :

«ՅՈՒՍԱՒԱԲԵՐ»

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Ես իմ տիրոջս խոնարհ ստրուկն եմ եւ կամք չունիմ, պատասխանեց աղջիկը կեղծաւորութեամբ, ես միայն իմ տիրոջս ուզածին սիրով կը հպատակիմ ... եւ եթէ համարձակեցայ այսչափ խօսիլ, պատճառը ինծի հանդէպ տիրոջս ցոյց տուած մեծանձնութիւնն է ...

Գեղանի Զերքէզուհին այս խօսքերը արտասանած միջոցին այնքան յուզուած էր որ արցունքի կաթիլներ սկսան հոսիլ իր սեւ աչքերու երկար թարթիչներուն մէ – ջէն, ու վարպետօրէն այտերէն յուշիկ յուշիկ վար թաւալիլ:

Ապտիլ Համիտ այնքա՜ն անճնաւորեղած էր աղջկան հմայքին եւ այնքան ա – նոր զեղեցկութեան ազդեցութեան են – թարկուած, որ չկրցաւ այլեւս ինքզինքը զսպել եւ գոչեց.

— Ալպուս եւ իր աղջիկը այսօր իսկ պիտի հեռանան պալատէն :

— Ինչպէս որ հաճոյ թուի տիրոջս, թող այնպէս ըլլայ, ըսաւ Տիլարա յաղթական զոհունակութեամբ մը, եւ երջանկութեան նչոյլ մը փայլեցաւ իր աչքերուն մէջ:

Տիլարա ոտքի ելաւ եւ ըսաւ.

— Ձեմ ուզեր որ իմ տիրոջս թանկագին վայրկեանները ամէչ աւելի զբաւեմ :

— Գնա՛, աղջիկս, դնա եւ վստահ եղիր որ քու փափաքդ կատարուած է ու ալ մի լար, որովհետեւ չեմ ուզեր որ այդ զեղեցիկ աչքերդ լեղի արցունքներով ծըծլուին :

Գեղանի Զերքէզուհին կաղէլի մը չնորհալի վէմավէտումներով հեռացաւ իր տիրոջ քովէն, մինչ Ապտիլ Համիտ յայտատակնարկով մը կը հետեւէր անոր ...:

Տիլարա արքայական հարէմին մէջ այն միակ դեղուհին էր, որ կրցած էր երկար տարի անյագ ցանկութեամբ մը վառել իր տէրը: Ապտիլ Համիտ որուն մեծադոյն մտահոդութիւնը իր առողջութեան պահպանումն էր, այդ աղջկան քով կը մոռնար ամէն խոհեմութիւն, ամէն չափաւորութիւն: Իր անճնական բժիչկները, երբեմն քօղարկեալ կերպով, հարկ կը համարէին այդ բանը զգացնել իրեն, բայց ի զո՛ւր: Այն միակ բժիչկը, որ քիչ չատ հեղինակութիւն ունէր իր վրայ, եւ զոր Ապտիլ Համիտ իր հայրը կ'անուանէր, Հանրածանօթ Մավրոյեանի փաչա, արդէն մեռած էր քանի մը տարիէ ի վեր, ու անկէ ետքը ոչ ոք կրցած էր Սուլթանին անձին վրայ անոր ունեցած ազդեցութիւնը ի գործ դնել:

Այսպէս, այդ գեղանի աղջկան հանդէպ Ապտիլ Համիտի ունեցած ծայրայեղ տարփանքը գինքը սկսած էր սպառել եւ իր անճնական բժիչկները կը տեսնէին, որ մօտալուտ էր այն վայրկեանը ուր Համիտ բոլորովին ուժասպառ պիտի լինար: Ինքն ալ անշուշտ այս բանը կը զգար ամէնէն աւելի, բայց իր երկաթէ կամքը որ այնքան զօրաւոր էր, կը տկարանար ու կը չքանար այս Զերքէզուհիին դէմ ...:

Երբ աղջիկը հեռացաւ, Ապտիլ Համիտ վերադարձաւ սեղանին քով ու նստաւ իր թիկնաթոռին մէջ եւ փորձեց չարունակել ժուռնալներու ընթերցումը: Սակայն Տիլարայի յանկարծական երեւումը, անոր հետ ունեցած խօսակցութիւնը, աղջկան յուզմունքն ու լացը բոլորովին տակնուվրայ ըրած էին գինքը: Մեքենաբար աչքին մէջէն պահարան մը առաւ ու բացաւ, սակայն չկրցաւ կարդալ: Մտածումը, հակառակ իր կամքին, դէպի Զերքէզուհին կը սաւառնէր: Սրտնեղութեամբ թուղթը մէկ կողմ նետեց, յետոյ սկսաւ խորհիլ քիչ մը առաջուան խօսակցութեան վրայ:

— Պէլքիսը ճամբե՛լ պալատէն, ատասիկ դժուարին խնդիր մը, ըսաւ ինքնիրեն, Պէլքիս սուլթանուհի մըն է եւ ունակներ ունի լինծմէ ... չէ՛ այդ բանը կրնելի չէ, պէտք է որ ուրիչ միջոց մը գտնեմ այս խնդիրը ուրիչ կերպ կարգադրելու համար ...:

Եւ պահ մը Ապտիլ Համիտ թաղուեցաւ իր մտածումի մէջ: Ցետոյ, կարցաւ խոր մտածումի մէջ: Ցետոյ, կարծես թէ որոշում մը տուած ըլլար, գլուխը հնչեցուց եւ խոհէն իր հաւատարիմ պահապանը երեւցաւ դրան սեմին վրայ:

— Ալպուս պէյը հոս կանչէ, հրամայեց :

Ապա կրկին ափսէին մէջէն ժուռնալ մը առաւ ըստ բախտի եւ սկսաւ կարդալ: Այս ժուռնալին պարունակութիւնը շատ հետաքրքրական էր եւ սուլթանը խորունկ ուշադրութեամբ յառաջ տարաւ ընթերցումը: Իր հաւատարիմ լրտեսներէն մին էր գրողը եւ բացէ ի բաց կ'ամբաստանէր պալատական բարձրաստիճան պաշտօնեայ մը իբրեւ Համիտի անձին դէմ դաւադրութեան մը: Բռնաւորին ճակատը մթագնեցաւ եւ դէմքը մռայլ արտայայտութիւն մը առաւ: Գիտնալով հանդերձ որ ժուռնալին մէջ գրուածները սուտ եւ չինծու զրպարտութիւններ էին, մտատանջութեամբ համակուեցաւ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(57 – Շար.)

կազմում էծաղկոցներ ու բուրաստաններ, ինչպէս բլրի չուրջը աչքի միւս բոլորա – կը: Իսկ այդ ինների բազմութիւնը նմա – նում էր խիտ արեւեանունքի դեղեցիկ գծին, որի հիւսիսային կողմէ կամարա – ձեւ դիրքը իսկապէս համեմատւում էր դեղեցիկ կայսերի յօնքերին: Իսկ հարա –ւային կողմից հարթ դաշտավայրը (յիշե – ցընում էին) ծնօտների դեղեցիկ ողո – կութիւնը: Իսկ գետն իր երկու ափերի բարձրութիւններով պատկերացնում էր մի բերան, իր երկու շրթունքներով: Եւ այս դեղեցիկ դիրքը կարծես անթարթ հայեացքն ուղղել է Թադաւորանիստ բարձրաւանդակի վրայ: Արդարեւ բերրի եւ Թագաւորական դաստակերտ »:

Սակայն նոյնքան դեղեցիկ եւ ամուր եղած է նաեւ բուն մայրաքաղաքը՝ Եր – ուանդաշատը: Թագաւորը իր մայրաքա – ղաքին ամրութեան եւ չքեղութեան հա – մար ոչինչ խնայած է: Մայրաքաղաքին միջնարերդը ունէր հսկայ որճաքարերով շարուած եւ երկաթէ դամերով իրարու միացուած հաստատատ պարիսպ մը եւ պաշտպանութեան ծառայող այլ կառոյց – ներ, բազմաթիւ կայարաններ, ջրամա – տակարարման յատուկ սիստեմ եւայլն:

Խորենացի կը գրէ, Թէ Արմաւիրի ան – նպատ դիրքէն նեղուելով, « Երուանդը ... մանաւանդ մի աւելի ամուր տեղ փնտռելով՝ արքունիքը տեղափոխում է դէպի արեւմտեան կողմը, միակատար ա – պառաժ բլուրի վրայ, որի չուրջը պա – տում է Երասխը, իսկ դիմացից էլ հո – սում է Ախուրեան գետը: (Երուանդը) բլուրը պարսպում է, իսկ պարապից ներս չատ տեղերում քարերը կորել տալով իջ – նում է մինչեւ բլուրի յատակը, դեսի (մակերեսին) հասասար, այնպէս որ պե – տից ջրեր հոսեն այդ փորուած տեղը, խմելու ջուր մատակարարելով: Միջնա – բերդն ամրացնում է բարձր պարիսպնե – րով, պարիսպների մէջ պղնձէ դռներ է դնում եւ երկաթէ սանդուխներ՝ ներքե – ից մինչեւ վեր, մինչեւ դուռը. սան – դուխների վրայ, աստիճանների միջեւ, քաքնուած որոգայթներ է չինում, որ – պէսզի եթէ մէկը կամենայ դաղտնի բար – ձրանալ Թագաւորին դաւելու նպատակով, ընդուի: Սանդուխը, ասում են երկու տեսակ էր սարքուած, մէկը ցերեկուան ճանապարհ արքունի սպասաւորների եւ ընդհանրապէս ելումուտքի համար, իսկ միւսը գիշերային, դաւադիրների դէմ »:

Երուանդաշատի դիրքը քաղաքական, տնտեսական ու ռազմավարական տեսա – կէտէ նպաստաւոր էր: Կը դտնուէր Եր – ուանդեան Հայաստանի կեդրոնը, բա – նուկ ճամբու եղերին եւ բնական ամուր վայրի մը մէջ: Այսուհանդերձ, երկար չի մնար իբրեւ մայրաքաղաք: 189ին (Ք. Ա.) ամբողջ Մեծ Հայքի անկախութիւնը հռչակելէն ետք, Արտաշէս Ա. չուտով (հաւանաբար նոյն դարու 70ական թը – ւականներուն) կը հիմնէ նոր, աւելի չքեղ մայրաքաղաք մը՝ Արտաշատը:

Երուանդաշատ Թէեւ կը դադրի մայ – րաքաղաք ըլլալէ, այսուհանդերձ, կը չա – րունակէ մնալ իբրեւ հին Հայաստանի ա – մէնէն մեծ քաղաքներէն մէկը: Միեւնոյն ատեն Արտաշատի եւ Տիգրանակերտի նը – ման հելլենական տիպի քաղաք մըն էր՝ պարզացած առեւտուրով եւ արհեստա – գործութեամբ եւ տասնեակ հազարներու հասնող բնակչութեամբ, որուն մեծ մասը կը զբաղէր նաեւ գիւղատնտեսութեամբ: Թէ Երուանդաշատը եւ Թէ Երուանդա – կերտը կը դտնուէին Արշարունիք (Ե – րասխաձոր) գաւառին մէջ եւ անոր հետ միասին կը պատկանէին Կամսարական – ներուն:

Դ. դարու կէսերուն (Ք. Ե.) դարձեալ երկրին մեծագոյն քաղաքներէն էր: Բայց նոյն դարու կէսէն ետք հելլենական միւս քաղաքներուն (Արտաշատի, Տիգրանա – կերտի, Զարեհաւանի, Ար – շամաշատի եւայլն) հետ աստիճանաբար կը կորսնցնէ իր նախկին նշանակութիւնը: Որոշ իմաստով Երուանդաշատի համար ճակատագրական էին չորրորդ դարու պարսկական արշաւանքները Շապուհ Բ.ի ժամանակ: Այդ արշաւանքներուն հետե – ւանքով Հայաստանի կարգ մը քաղաքնե – րուն հետ խիստ աւերուեցաւ նաեւ եր – ուանդաշատը, որուն բնակչութեան մէկ մասը գերի տարուեցաւ Պարսիկներուն կողմէ: Այդ աւերներէն ետք քաղաքը աստիճանաբար կ'անչքանայ եւ կը վերած – ուի սովորական բերդաքաղաքի մը, իսկ յետագային՝ ընդմիշտ կ'անյայտանայ պատմութեան ասպարէզէն:

Երբեմնի մայրաքաղաքին հպիւ նըչ – մարուող աւերակները կը դտնուին այսօր – ուան Հոկտեմբերեան քաղաքէն 32 քմ. հեռու՝ Արաքս եւ Ախուրեան դետերուն միացած չրջանին մէջ:

Հոս ամենուրեք կը նկատուին հին տու – ներու մնացորդներ, կառոյցներու հետ – քեր եւայլն:

Դժբախտաբար մինչեւ այսօր չէ պեղ – ուած եւ հետազօտուած այս հնավայրը, որ, անտարակոյս, մեծ նորութիւններ եւ տուեալներ կրնայ հայթայթել՝ պեղում – ներու պարագային:

Անցեալին Թորոս Թորամանեան յատուկ ուշադրութիւն դարձուց եւ կարդ մը տու – եալներ ունեցաւ Երուանդաշատի մասին:

Երուանդակերտը, որ փաստօրէն կը պաշտպանէր քաղաքին մատոյցները, կը դտնուի Ախուրեանի ալ ափին: Հեռուէն դիտողին վրայ մեծ տպաւորութիւն կը թողուն բերդին պարիսպները:

Թ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԻՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԵԹԷ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵՆԷ ԴՐԱՄ ՇԱՀԻՔ...

Եթէ ձեզի հարցնելու ըլլան՝ Թէ ի՞նչ – պէս պիտի գործածէք դրամը, երբ կէս միլիոն չահելու ըլլաք վիճակահանութե – նէն, ամենայն հաւանականութեամբ պի – տի պատասխանէք՝ «նախ չահիմ յետոյ կը մտածեմ: Բայց ուր այդ տեսակ բախտ »:

Սակայն եւ այնպէս իրաւունք պիտի չունենանք այս հարցումին վրայ խնդալու: Եւ իրաւունք պիտի չունենանք՝ երկու պատճառով:

Առաջին՝ մեծ եւ անակնկալ դումար մը չահիլը նուազ անհաւանական եւ սակաւա – Թիւ անդամներ պատահող եղելութիւն է, քան կը կարծէք:

Ամէն տարի, ամէն ամիս եւ ամէն չա – բաթ, չատ մարդիկ կը հարստանան դանազան վիճակահանութիւններէ մեծ դումարներ չահելով:

Ակնիկ դատ, միչտ հաւանականութիւն դոյութիւն ունի որ ձեր չապատած մէկ ժառանգութեան տէր դառնաք:

Կը տեսնէք ուրեմն՝ Թէ այնքան ալ ան – հաւանական չէ որ յանկարծ հարստանաք, եւ կամ դէթ՝ տէր դառնաք լուրջ դումա – րի մը, զոր անկարելի պիտի ըլլար ձեր աչխատանքով ապահովել:

Երկրորդ՝ նախընտրելի է որ նախա – պատրաստուած ըլլաք անակնկալ չահուն համար, որովհետեւ վտանգին ներքեւ կը դտնուիք ջղային չոքի մը՝ որ կրնայ ձեր առողջութիւնը խախտել:

« Բախտաւորներէն» չատեր այս աստի – ճանին չեն հասնիր անչուչտ, սակայն յա – ճախ պատահած է որ, անակնկալ չահէ մը ետք, «բախտաւորները» ունենան հո – գեկան ճնշում, խոր մելամաղձոտութիւն կամ ախտագին գերադրգռում:

Սակայն, լաւ է նախապատրաստուած ըլլալը, գլխաւորաբար անոր համար, որ կարենաք կարելի եղածին չափ աւելի « օգտակար» անակնկալ չահէն:

Դումար մը, որքան ալ մեծ ըլլայ, կը – նայ անհատատալի դիւրութեամբ մըս – խուիլ: Դժուարը պահելն ու անկէ օգտա – կիլն է, որպէսզի կարենաք իրապէս ձեր ընկերային գիրքը բարելաւել եւ անկիա նպաստ մը դարձնել ձեր կեանքին համար:

Նախապատրաստուեցէք ուրեմն բնաւ անհատանական չեղող մեծ չահու մը հա – մար, նկատի ունենալով հետեւեալ պարզ կանոնները.

Երբ դրամական լուրջ դումար մը չա – հիք, բնական ու մարդկային է, որ ու – զէք, անմիջապէս զոհացում տալ ձեր ո – րոշ վախաքներուն — զուարճանալ կամ դնել որոշ քաներ, որոնք ցարդ անմատ – չելի էին ձեզի: Նոյնպէս, հաւանական է, որ անհրաժեչտ ըլլայ քանի մը նուէրներ ընել ձեր ամէնէն մօտիկ բարեկամներուն եւ ազգականներուն: Զափազանցուած մտահոգութիւն մի ցուցնէք այդ բոլոր առաջարկները: Ընդհանուր դումարին տասը առ հարիւրը բաւական է առաջին վայրկեանի պահանջներուն դո – հացում տալու համար: Զատեցէք ուրեմն այս տասը առ հարիւրը եւ մնացեալը իս – կոյն դրամատուն դրէք:

Դրամատուն դրուած դումարի գործա – ծութեան համար մի ամապարէք որոշում – ներ տալու: Քանի մը չաբաթ սպասեցէք, որպէսզի յուզումը անցնի եւ վարժուիք դրամի դաղափարին: Յետոյ, տրամա – բանօրէն եւ պազարիւնութեամբ մտածե – ցէք՝ Թէ ի՞նչպէս պիտի արժեւորէք եր – կինքէն ինկած ձեր դրամը:

Վերջնական որոշումը պէտք է առան – ձին տաք, հասուն մտածումէ ետք, ձեր բարեկամներու եւ ազգականներու խրատ – ներուն վրայ մի հիմնուիք: Ամէն դլուխ մէկ ձայն պիտի ելլէ եւ բոլորովին պիտի չուարեցնէ ձեզ: Եթէ առանձին որոշում չէք կրնար տալ խորհուրդ ուղեցէք պա – տասխանատու դէմքէ մը, փաստաբանէ մը, դրամատան տնօրէնէ մը կամ լուրջ ձեռնարկումէ մը:

Երբ խնայուի՝ Թէ դրամ ունիք, չատ մը «առաջարկներ» պիտի ընդունիք բազմա – Թիւ դանազան դէմքերէ, որոնք պիտի ջանան համոդել ձեզ որ դրամադլուխ պե – տեղէք կամ ընկեր դառնաք «չահաբեր» ձեռնարկութիւններու մէջ: Եթէ դուք ձեռնարկու չէք կամ անձնական դաղա – փար չունիք ձեզի առաջարկուած ձեռ – նարկութիւններու մասին, առանց վիճե – լու մերժեցէք այդ բոլոր առաջարկները:

Եթէ ճիչդ դտնէք դրամադլուխ դետե – դել ձեռնարկութեան մը մէջ, կամ անճ – նական ձեռնարկի մը սկսիլ, ձեր ունեցած ամբողջ դումարը երբեք մի վտանգէք նոյն ձեռնարկութեան մէջ: Այդ նպատա – կին համար ձեր ունեցած դումարին կէսը տրամադրեցէք միայն: Մնացեալով ա – պահով դրամադլուխի դետեղում մը ը – րէք, օրինակ՝ տուն մը կամ այլ անչարժ կալուած մը դնեցէք: Մի ամապարէք ձեր պարտքերը վճարելու: Աւիկա լուրջ սխալ մըն է, որ կը դործեն անոնք՝ որոնք ա – նակնկալ կերպով դրամ կը չահին: Այս չահը անսպասելի առիթ մը կը նկատեն իրենց պարտքերու բեռէն «ազատելու» համար, բոլոր «մանուածքները», մուր – հակները վճարելու համար, նոյնիսկ եթէ անոնց պայմանաժամը աւարտած չէ: Պարտքերը սակայն պիտի վճարէիք ինչ ալ որ ըլլար:

Նոյնիսկ եթէ այն պարտքերը որ ունիք տոկոսով են, ձեր տուած տոկոսը Թե – րեւս չատ աւելի փոքր պիտի ըլլայ այն չահէն՝ որ պիտի ապահովէք եթէ տար – բեր ձեւով դործածելու ըլլաք ձեր դրա – մը: Հետեւաբար պարտքերը ժամանակէն առաջ մի վճարէք, ի բաց առեալ եթէ սակարկութիւն ընէք, եւ դեղչ մը ապա – հովէք առիկ:

Թարգմ. Սէ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

ԳԼՈՒԽ ԿԸ.

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ ՈՒՂԵՑՈՑՑԸ ՅՈՒՒ, ԻՍԿ ՊԻԼՈՎԻՆԸ ԼԱԻ

Արդէն պիտենք Նափոլէոնի կսկծալի պատանքը. կրուշիի (*) կը սպասէր, բայց Պլիւխէր եկաւ, այսինքն մահը հա – ասւ փոխանակ կենաց:

Ճակատագիրը ահա այսպիսի չրջաններ ունի. աչխարհի գահը բազմիլ կը յուսա – յիր, եւ ահա Սէնթ Հէլէնը (**) կը նըչ – մարեա:

Այն պզտիկ հովիտը, որ Պլիւխէրի տե – ղակալ Պիւլովի ուղեցոյցն էր՝ եթէ ըսած ըլլար անոր որ անտառէն ելլելով ծրիչ – մոնի վերի կողմէն անցնի եւ ոչ Թէ փան – սիոնայի վարի կողմէն, ժ. դարու ձեւը դուցէ տարբեր պիտի ըլլար, վասն – դի Նափոլէոն պատերազմը չհաց պիտի ըլլար: Փրուսիական բանակը Փլանսը – նուայի վարի ճամբէն զատ ո՛ր կողմէն ալ երթար, պիտի դար հեղեղատի մը առ – ջեւ, ուրկէ թնդանօթները չէին կրնար անցնիլ, եւ Պիւլով չէր հասներ:

Արդ, եթէ ժամ մը ուչացած ըլլար փրուսական բանակը, նոյնիսկ փրու – սիացի Միւֆլէնկ զօրապետին վկայու – թեան նայելով, Պլիւխէր կանդուն պիտի չպահէր Ուէլինկթընը, Նափոլէոն յաղ – թած պիտի ըլլար:

Ինչպէս կը տեսնուի, Պիւլովի հասնե – լուն ժամանակն ալ եկած էր: Մանաւանդ Թէ չատ ուչացած էր: Գիչերը Տիոն լը Մոն անցուցած եւ արշալոյսի ատեն ճամ – բայ ելած էր: Բայց ճամբաները անան – ցանելի էին, եւ իր բաժինները ցեխերուն մէջ կոխելով քալեր էին: Թնդանօթները սայլերուն մինչեւ միջնասիւներ անիւներէ բացուած ակօսներու մէջ կ'ընկղմէին: Կէսօր եղած էր, եւ դեռ Պիւլովի յառա – ջապահները չէին կրցեր հասնիլ մինչեւ Շաթիէլ Սէն Լամպէր:

Պատերազմը եթէ երկու ժամ առաջ սկսած ըլլար, ժամը չորսին լմնցած կ'ըլ – լար, եւ Պլիւխէր պատերազմի դաշտը հասած ժամանակ Նափոլէոն արդէն յաղ – Թութիւնը վաստկած կ'ըլլար: Ատոնք ահաղին պատահարներ են, որոնք մեղի համար անընդմբռնելի անսահմանութեան մը հետ կը համեմատուին:

Կէսօրին կայսրը ամէնէն առաջ իր հե – ռադիտակով հորիզոնին ծայրը բան մը նչմարած եւ ուչադրութեամբ անոր նա – յած էր: Հեռուէն ամպ մը կը տեսնեմ որ կարծեմ Թէ զօրք է, ըսած էր: Յետոյ Տալմացիայի դուքսին հարցուցած էր.— Սո՛ւլթ, սա Շափէլ Սէն Լամպերի քովերը տեսնուածը ի՞նչ է:

Մառեչալը ակնոցով նայելով պատաս – խանած էր.— Զորս հինդ հազար մարդ, Վեհափառ Տէր, անչուչտ կրուչին է: Սա – կայն մչուչին մէջ անչարժ կը կենար այդ երեւցած բանը: Բոլոր պաշտօնակալները իրենց հեռադիտակով նայած էին ամպին դոր կայսրը նչմարած էր: Ոմանք ըսին Թէ սխենաթժիններ են անոնք եւ կը հանդչին: Մեծագոյն մասը ըսած էր Թէ ծառեր են: Ստոյգ էր սակայն Թէ ամպը չէր չարժեր: Կայսրը Տոմոնի Թեթեւագէն ձիաւորներու բաժինը զատելով դրկեց, որ երթայ եւ հասկնայ այդ մուխ կէտին ի՛նչ ըլլալը:

Իրօք Պիւլով չարժած չէր: Իր յառա – ջապահները խիստ սակաւաթիւ էին եւ բան մը չէին կրնար ընել: Կը պատասխա – րէր բանակին մեծագոյն մասին դալըստ – եան սպասել եւ հրաման առած էր, որ մախամի մի մղուիք սակայն: Ընդհանուր դումարին տասը առ հարիւրը բաւական է առաջին վայրկեանի պահանջներուն դո – հացում տալու համար: Զատեցէք ուրեմն այս տասը առ հարիւրը եւ մնացեալը իս – կոյն դրամատուն դրէք:

Դրամատուն դրուած դումարի գործա – ծութեան համար մի ամապարէք որոշում – ներ տալու: Քանի մը չաբաթ սպասեցէք, որպէսզի յուզումը անցնի եւ վարժուիք դրամի դաղափարին: Յետոյ, տրամա – բանօրէն եւ պազարիւնութեամբ մտածե – ցէք՝ Թէ ի՞նչպէս պիտի արժեւորէք եր – կինքէն ինկած ձեր դրամը:

Վերջնական որոշումը պէտք է առան – ձին տաք, հասուն մտածումէ ետք, ձեր բարեկամներու եւ ազգականներու խրատ – ներուն վրայ մի հիմնուիք: Ամէն դլուխ մէկ ձայն պիտի ելլէ եւ բոլորովին պիտի չուարեցնէ ձեզ: Եթէ առանձին որոշում չէք կրնար տալ խորհուրդ ուղեցէք պա – տասխանատու դէմքէ մը, փաստաբանէ մը, դրամատան տնօրէնէ մը կամ լուրջ ձեռնարկումէ մը:

Երբ խնայուի՝ Թէ դրամ ունիք, չատ մը «առաջարկներ» պիտի ընդունիք բազմա – Թիւ դանազան դէմքերէ, որոնք պիտի ջանան համոդել ձեզ որ դրամադլուխ պե – տեղէք կամ ընկեր դառնաք «չահաբեր» ձեռնարկութիւններու մէջ: Եթէ դուք ձեռնարկու չէք կամ անձնական դաղա – փար չունիք ձեզի առաջարկուած ձեռ – նարկութիւններու մասին, առանց վիճե – լու մերժեցէք այդ բոլոր առաջարկները:

Եթէ ճիչդ դտնէք դրամադլուխ դետե – դել ձեռնարկութեան մը մէջ, կամ անճ – նական ձեռնարկի մը սկսիլ, ձեր ունեցած ամբողջ դումարը երբեք մի վտանգէք նոյն ձեռնարկութեան մէջ: Այդ նպատա – կին համար ձեր ունեցած դումարին կէսը տրամադրեցէք միայն: Մնացեալով ա – պահով դրամադլուխի դետեղում մը ը – րէք, օրինակ՝ տուն մը կամ այլ անչարժ կալուած մը դնեցէք: Մի ամապարէք ձեր պարտքերը վճարելու: Աւիկա լուրջ սխալ մըն է, որ կը դործեն անոնք՝ որոնք ա – նակնկալ կերպով դրամ կը չահին: Այս չահը անսպասելի առիթ մը կը նկատեն իրենց պարտքերու բեռէն «ազատելու» համար, բոլոր «մանուածքները», մուր – հակները վճարելու համար, նոյնիսկ եթէ անոնց պայմանաժամը աւարտած չէ: Պարտքերը սակայն պիտի վճարէիք ինչ ալ որ ըլլար:

Նոյնիսկ եթէ այն պարտքերը որ ունիք տոկոսով են, ձեր տուած տոկոսը Թե – րեւս չատ աւելի փոքր պիտի ըլլայ այն չահէն՝ որ պիտի ապահովէք եթէ տար – բեր ձեւով դործածելու ըլլաք ձեր դրա – մը: Հետեւաբար պարտքերը ժամանակէն առաջ մի վճարէք, ի բաց առեալ եթէ սակարկութիւն ընէք, եւ դեղչ մը ապա – հովէք առիկ:

Թարգմ. Սէ

(*) Կրուշի փրանսացի մառեչալ էր: Նափոլէոնէն ընդունած հրահանգներուն համեմատ 30 հազար զօրքով Պլիւխէրին դէմ կռուելու կ'երթար երբ Վաթերլոյի պատերազմը սկսաւ: Հրաման չունենալուն համար չկրցաւ գալ եւ կռիւի մտնել, թէեւ թնդանօթներու ձայնը կը լսէր, եւ Նափոլէոնն ալ անհամբեր անոր կը սպա – սէր: Պատմիչ մը կ'ըսէ Թէ Նափոլէոն Վաթերլոյի պատերազմին տաք միջոցին սուրհանդակով տոմսակ մը դրկած է Կրուշիին այսպէս. «Այն սը մոման լա պա – Թայ է անկաժէ»: (Այս միջոցին պատե – րազմը սկսած է): Կրուշի սեղանին վրայ ճաշելու միջոցին տոմսակը կ'առնէ եւ «անկաժէ» բառը «կանէհ» կարդալով՝ իր կերուխումը կը շարունակէ փոխանակ ել – լելու եւ իր բանակով պահպանելու կիրճ մը ուրկէ միայն Պլիւխէր կրնար անցնիլ Վաթերլոյի դաշտը գալու համար:

(**) Սուրբ Հեղինէ կղզին, ուր աքսոր – ուեցաւ Նափոլէոն Ա.:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վաղանսի Հ. Յ. Դ.ը եւ Նոր Սերունդը իրենց խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկ. Գաբրիէլ Սինապեանի իր մօր մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Փլաժ–Սիւռ Արժանացէն Պ. Դաւիթեան 5 ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան :
(Տառնալ «Յառաջ»էն) :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՑՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Յիշատակ Ընթերց. սկիզբը ժամերգութեանց՝ ժամը 8ին : Պատարագ 10ին : Ոռնալուայ 16ին : Խաւարում 19·30ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Յիշատակ Զարչարանաց եւ Խաչելութեան : Թափօր Թաղման՝ երեկոյեան ժամը 17ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Զատկի : Սկիզբը ժամերգութեանց եւ ընթերցուածներու ժամը 15·30ին : Ընթերցուածները կը կարդան Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիները :

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, Յարութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Սկիզբը ժամերգութեանց ժամը 8ին, հանդիսաւոր պատարագ՝ 10ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Յիշատակ Մեռելոց : Պատարագ ժամը 10ին : Յաւարտ պատարագի՝ հոգեհանգիստ վասն համօրէն նոր ննջեցելոց :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Ոռնալուայ ժամը 15·30ին, պատարագ 16ին : Խաւարման ժամերգութիւն 20ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչին 18ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ժամերգութիւն ժամը 17ին : Զատկուայ պատարագ 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, Պատարագ 10·30ին : ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Մեռելոց, պատարագ 10·30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Յիշատակ Ընթերց : Առաւօտ, Նախատօնակ 8·30 : Պատարագ եւ հաղորդութիւն աշակերտներու եւ ազոց 10 : Երեկոյ Ոռնալուայ, արարողութիւն երկսեռ խումբով 4·30 : Գիշեր, Խաւարում 7·30 :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Յիշատակ Խաչելութեան, առաւօտ ժամը 10 : Երեկոյ, կարգ Թաղման արարողութիւն 5 :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Զատկի, առաւօտ, ժամերգութիւն 8·30 : Երեկոյ, Ընթերցուածք 4·30, պատարագ Խթումի 5·45 :

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, Յարութիւն Տեառն, Նախատօնակ եւ Անդաստան 7·30, պատարագ 10, Ընթերցում Վեհ. Հայրապետին պատգամին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց Ս. Զատկի, առաւօտ ժամը 8 : Պատարագ եւ Հոգեհանգիստ 10 – 11·30 :

(21 Ապրիլ), ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ, Ազգ. Մեծ Պատօն, յիշատակ բիւրաւոր նահատակներուն մերոց՝ Համաշխարհային Ա. եւ Բ. պատերազմաց : Առաւօտ, հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ 8–10·45 :

ՇԱԽԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Արարողութիւնները կը կատարուին Փարիզի եկեղեցւոյ ժամերուն, բացի Հինգշաբթի առաւօտէն :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի ժողովը Հինգշաբթի (11 Ապրիլ) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինաս եան ննթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Սիմոնեան կը նըւիրեն կիսուն Ֆր. Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցին, իրենց քրոջ Հայկանուշ եւ Բենիամին Ադալեանի (Զըթըտեան) ար կածալի մահերուն առթիւ :

×

Պուլվ. Օսմոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Կ. Գասպարեան հան. Քնարիկ Արզումանեանի թաղման առթիւ Փ. Ծ.ի 50 ֆրանք : Նոյն առթիւ Պ. Ղ. Ասլանեան Փ. Ծ. 20, ողբ. Այվազօֆի քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ Պ. Պօղոս Նորատիկեան 30 : Արամ Մուրատեանի թաղման առթիւ նը ւէրները Փ. Ծ.ի Պ. Ս. Արթինեան 10 ֆր, Կ. Խաչին Պուլվ. Օսմոյին հինգ ֆրանք : Վասպուրականի Հայր. Միութիւն տասը, Պ. Ա. Թէճիրեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Ա. Թէճիրեան յիսուն, Պ. Ղ. Կիւլեան Մուրատ Ուսումնասիրաց տասը, Ռ. Թէճիրեան քսան, Փ. Կիրակոսեան տասը, Կ. Մարտիրոսեան հինգ, Օ. Տօրդում եան տասը ֆրանք :

×

Պանեէօ – Քաշանի Կապ. Խաչի մաս նաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հարիւր ֆրանք Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Ա. Աբգարեանէ, ողբ. Տիկին Սարաճեանի յիշատակին, մահուան Դ. տարելիցին առթիւ :

×

Մարսէյլի Ազգ. – Որբախնամ միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է. Վարդանեան եպս.կէ հարիւր, Դեր– Զուխաճեան 80, Վեր. Պագալեան հարիւր : Ողբ– Տ. Քէչեանի թաղման առթիւ իր զաւկէն 400, Օր. Ճէլալեանէ 250 ֆրանք : Դ. Պանտիկեան, Յ. Վարժապետեան, Ա. Պիպերեան հարիւրական, Անանուն ձեռամբ Վ. Պանտիկեանի 150 : Տիկին Մեյմարեան, Թելեմաք Թիւթիւնճեան, Գաբրիէլեան, Կիրակոսեան ընտանիք, Տիկին Հ. Ալթունեան, Պոչնաքեան, Պալեան Դ., Ճնտիքեան Վ., Պայպուրտեան Ժ., Տէրօֆեան Ժ. յիսունական, Ֆր., Յ. Տալքիւրէեան, Մ. Աթթարեան, Տ. Սաթրաեան, Հ. Գոյծունեան, Ա. Զրբաչեան, Մ. Պօղոսեան, Վ. Պանտիկեան, Մ. Ապրիկեան, Անդնուրեան 50ական ֆր :

ՎԻՊԱԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
– ԶԱՏԻԿԻՆ –
ԵՐԵՔ ՕՐ
ԱՊՐԻԼ 13ԷՆ 15
Լիւքս Օթոմառով

Հաւաքուիլ Ապրիլ 13ին, Շաբաթ առաւօտ ժամը 7ին Շաթօ տը Վէնսէն, Քափէ Թերմինիւսին առջեւ : Մեկնում 7·30ին դէպի Գերմանիա : Յերեկուան ճաշ՝ Վերտէօն : Ժամանում Թրէվ, քաղաքին այցելութիւն, իրիկուան ճաշ, պանդոկ : Երեկոն ազատ է :

ԿԻՐԱԿԻ, Ապրիլ 14, մեկնում դէպի Պինկըն, հանրածանօթ իր կամուրջով : Երկուեւկէս ժամ պտոյտ նաւով Հռենոսի վրայ : Տեսարժան վայրեր, հէքեաթային Լորըլայը եւ ժամանում՝ Պոխարտ, ուր տեղի կ'ունենայ յերեկուան ճաշը :

Ձամբորդութիւնը կը չարունակուի դէպի Քոպլանց, քաղաքին այցելութենէն ետք, վերադարձ դէպի Թրէվ : Ճաշ եւ պանդոկ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեկնում Լիւքսամպուրկ, այցելութիւն քաղաքին : Ճամբորդութիւնը կը չարունակուի դէպի Մէս, Լոռէնի մայրաքաղաքը : Ճաշ, ապա մեկնում դէպի Ռէմս, երեկոյեան ժամը 8ին մօտ, ժամանում Փարիզ :

Մասնակցութիւն 168 ֆր. առաւել 1968ի տարեկան սակը՝ 20 ֆրանք :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ձմռանայ ինքնութեան Ազգ. Թուղթը ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վոյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :
RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

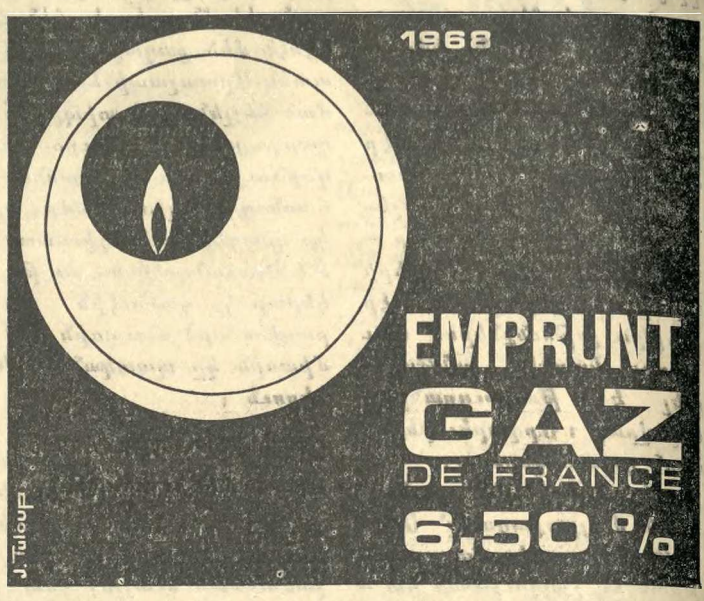

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին, Սալ կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկայիս :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Առաջնորդարանի :

×

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան, Ապրիլեան Եղեռնի 53րդ տարեդարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէն Լուի (Սէրքլը Կաթոլիք) սրահին մէջ :

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպութիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն Թող նախօրօք տեղեկացնեն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի եւ շրջանները մասնաճիւղերը կը տօնեն Կապոյտ Խաչի 40ամեակը, Մայիս 5ին, Սիլանտիտի մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

ԿՈՒԶՈՒԻՆ
Երիտասարդ մը պոնեթըռոի խանութի մէջ աշխատելու համար : Ներկայանալ ծնողքին հետ :
Ets. CHEDIK
285, Rue St-Denis — Paris (2e)
GUT. 62-80

ԿՈՒԶՈՒԻՆ
վարժ կարուհիներ
(Mécaniciennes)
Դիմել՝
PARIS - MODERNE
51, Rue du Caire — Paris (2e)
Tél. : 236-70-10

L'U. G. A. - ARDZIV
Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ
Organise
Dimanche 14 Avril de 22 h. à l'aube
Sa Grande Matinée de Pâques
AU VAMPING
avec l'Orchestre : LES VELVETONE
En Intermède :
ANDRE DAIK
(Imitateur Fantaisiste)
MARGO et LEARCO
(Attraction Internationale de Danse)
JOSE GARCIA
(1er Prix de la Chanson des Espoirs de Provence)
Il est prudent de retenir sa table
TENUE SOMBRE DE RIGUEUR

ԼՈՑՍԸ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՑՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06
Ամէն գնորդի կը ցուցուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ուշեցնել :
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով ւլատեքս-տապէտ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու մեծ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլասթիք — Ծածկոցներ —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար տեղեկութիւնը բոլոր նիւթերը :
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
11
ԱՊՐԻԼ
JEUDI
11 AVRIL
1968
LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11185 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.185

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՊԷՍ ԵՒ ԻՆՉՈՒ ՊԱՏԱՀԵՑԱՆ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

Բ.

Ինչպէս սկսան դէպքերը : Կոմկուսի Ա. քարտուղարը ժամանակագրական կարգով եւ փաստաթուղթերով կը թուէ մանրամասնութիւնները :

Փետրուար 29ին Լեհաստանի ընդհանուր ընտրութիւնները 431 հոգիով ընդհ. արտակարգ ժողովով դումարելով մեծամասնութեամբ կը քուէարկին բանաձեւ մը Ջիադիի արդիլման դէմ : Դիտել կուտան, որ երկար առենէ ի վեր իշխանութիւնները կը միջամտեն մշակութային գործունէութեան եւ գեղարուեստական ստեղծագործութեան , «մի – ջամտութիւն, որ վերաբերում է դրական ստեղծագործութիւնների ոչ միայն բովանդակութեանը, այլ նաեւ դրանց տարածմանը եւ հասարակական կարծիքի կոմիտէ ընկալմանը» : Բանաձեւի վերջաբութեան , գրողները կը պահանջեն վերանայել Ջիադիի ներկայացումները :

Կոմուլքա կը չեշտէ , որ Միցկեւիչն ալ իր ժամանակին հայրենասէր էր ու «ին – տերնացիոնալիստ» : Այժմ զայն գործուածքեր են հակախորհրդային ցոյցերու դրօշ :

« Ջիադի»ն պարզ պատրուակ էր : Գրողներու արտակարգ ժողովի հրաւիրման ոգեւորողները «ուզում էին կազմակերպել գրողների ցոյց, բորբոքել զրգռուածու – թեան եւ անհանգստութեան մթնոլորտը եւ այն դուրս բերել գրական շրջանակներէ սահմաններէն » :

Կ'ուզին , կ'ըսէ , պայքար բորբոքել ընդդէմ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութեան եւ կառավարութեան : Եւ իրենց այդ յետաշրջական նպատակները քօղարկեր էին Ազգ. Մշակոյթի պաշտպանութեան խաբէական լոզունգով :

Մարտ 9ին ուսանողները փողոցներու մէջ ցոյցեր կատարած են : Ցղի ուսանո – ղութիւն մը սպանութիւնը Թուրկիներով , կոչերով, հեռախօսով յայտնած են համակութեան , հրաւիրելով բոլորը ներկայ ըլլալու Թագուհին : Թուրկիներուն մէջ ըսուեր է .

« Կորչի՛ կեսթափոն : Ուսանողուհին եղաւ նրա անմեղ զոհը : Վրէ՛ժ առէք ապրջիկայ մահուան համար, վրէժ առէք լեհ ուսանողների արեան համար», եւայլն :

Մարտ 8էն մինչեւ 15 Լեհաստանի մէջ ձերբակալուեր են 1208 հոգի իբրեւ մաս – նակից ապօրէն ցոյցերուն եւ անկարգութիւններուն, 367ը՝ ուսանող :

Ցոյցերը զսպելու առթիւ վիրաւորուեր են «43 մարդ բանուորական ակտիվ»էն, 31 զրուժիննիկ, 72 միլիցիանէր» : Ուսանողներու կորուստին մասին բան չըսեր կոմուլքա :

Ցուցարարներու նպատակը զուտ քաղաքական էր : Ու եթէ անոնք ուժեր եւ հնարաւորութիւններ ունենային ատոր իրագործման համար, այդ «կը լինէր Լեհաստանը Թագնելու քաղաքականութիւն : Դժբախտ պատմութիւն է ունեցած Լեհաստան՝ Հայաստանի պէս :

Ներկայիս ստեղծուած է դրայվինգակ մը, որ շարքներու փոքրագոյնն է : Կոմուլքայի եւ իր համախոհներուն քաղաքականութիւնն է յենուլ Լեհաստանի հզօր դրացիին՝ Ռուսիոյ վրայ, պաշտպանելու համար իր արեւմտեան սահմանները , Ծակը – Նայէք դիծը, Գերմանիոյ դէմ : Ահա՛ իր արամաբանութիւնը .—

« Մենք Եւրոպայի այն սակաւաթիւ ժողովուրդներից մէկն ենք, որն իր նոր պատմութեան մեծ մասի ընթացքին զբաղուած է եղել անկախ պետականութիւն – նից »:

Վերածնութեան չրջանի լեհական հզօր պետութիւնը 18րդ դարուն կորսնցուց իր անկախութիւնը, իսկ աւելի ուշ 130 տա – րի ընդմէջ էր քաղաքական քարտէսէն :

1918ին անկախ դարձաւ, բայց 1939ին կրկին ինկաւ օտար լուծի տակ, ենթար – կուելով ֆիզիքական բնաջնջումի :

Այսպիսի պատմական փորձութիւններ ապրած ժողովուրդը դոյատեւելու, զարգանալու եւ պետական անկախութիւնը ամրապնդելու համար ոչ միայն աննկուն հոգեկան կորով պէտք է ունենայ , այլ նաեւ՝ ձեռք բերէ քաղաքական իմաստութիւն եւ իր հիմնական չահերը ըմբռնելու ընդունակութիւն :

Անկախութեան կարճատեւ — քսան տարուան — չրջանին լեհ կառավարութիւնը հակառուս էր : Զօր. Վէյկան օգ – նութեան փութացեր էր լեհական բանակին, որ կը կռուէր Ռուսիոյ դէմ :

Ըստ կոմուլքայի, 1939 Սեպտեմբերի պարտութեան պատճառը այն ժամանակուան կալուածատէրերու եւ բուրժուազիայի չահերը ներկայացնող ղեկավար խաւերու հետապնդած անմիտ եւ լեհասանի չահերու տեսակէտէն պարզապէս յանցաւոր ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնն էր :

Այժմ «ժողովրդական Լեհաստան»ը բանուոր դասակարգի կուսակցութեան ղեկավարութեամբ յաղթահարած է յետամնացութիւնը , կառուցած է արդիական արդիւնաբերութիւն եւ զարգացուցած դիւզատնտեսութիւնը :

Եթէ 1944ին համայնավարներու փոխարէն իշխանութեան ղլուխ անցնէին «ազնուազարմ» , «լուսաւորուած պաները» , Լեհաստան չէր ունենար արեւմտեան հողերը, այլ կը գտնուար Ռուս. Միութեան հետ թշնամի, աղքատ, յետամնաց, դերբնակեցուած , Գերմանիայէն եւ իմպերիալիստ պետութիւններէն կախում ունեցող պետութիւնը :

Տարագիր Լեհերը արտասահմանի մէջ կը հրատարակեն տասնեակ թերթեր եւ պայքար կը մղեն ներկայ վարչաձեւին դէմ : Այդ թերթերէն մէկը կը մեղադրէ Մ. Նահանգները, որ հակահամայնավարական խաչակրաց արշաւանքը դէպի Եւրոպա, Լեհաստան ուղղելու փոխարէն , ուղղած են դէպի Ասիա, Վիէթնամ :

Կոմուլքա կը մեղադրէ բարձրաղոյն վարժարաններու ուսուցիչները, որ լաւ չեն դաստիարակած իրենց աշակերտները : Ութ ուսանողի մէկ ուսուցիչ կ'ինյայ :

Եթէ ուսուցիչները համախումբ կերպով արդելք հանդիսանային ցոյցերուն , յաւելի դէպքերը չէին պատահեր :

Բանուորական «ակտիւ»ներն են, որ հիմնաքարը կը կազմեն լեհական վարչաձեւին : Լեհ մտաւորականութեան մէջ ալ կան «բաժմամարդ մի խումբ մարդիկ, որոնք կողմնակից են սոցիալիզմին, Սով. Միութեան հետ , դաչինքին, ամէնից առաջ երնելով հայրենասիրական նկատումներից » :

Ցատակ է կոմուլքայի քաղաքականութիւնը : Արեւմտեան սահմաններու պաշտպանութեան համար Լեհաստան պէտք ունի Սորհ. Միութեան աջակցութեան :

Ուսոի իր ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնն ալ պէտք է հաչտ ընթանայ Մոսկուայի քաղաքականութեան հետ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԻՆԿԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ ՄԸ ԿԸ ՀԱՐՑԱՓՆՆՈՒԻ

Աւելի քան հարիւր յիսուն հազար հո – գի, որոնց մէջ ծանօթ անձնաւորութիւն – ներ ինչպէս փոխ – նախագահ՝ Հըմֆրէյ , երեք թեկնածու՝ Նիքսըն, Քենըտի եւ Մք. Քարթի, Նիւ Եորքի կառավարիչը՝ Ռոքֆելլէր, Տիկին Ժաքլին Քենըտի եւ բազմաթիւ արուեստագէտներ որոնց կարգին՝ Պելաֆոնթէ, Մ. Պրանտօ, Սամի Տէյվիս եւն. ներկայ եղան յուղարկաւորութեան :

Արարողութիւնը տեղի կ'ունենար Էպիսկոպական եկեղեցւոյ մէջ : Հոն է որ Մարթին Լութըր Քինկ մկրտուած է , հոն է որ քարոզած է իբրեւ օգնական պատուելիին, որ իր հայրն էր : Արարողութիւնը ուշ սկսած է կազմակերպուածքեան ցաւալի անկանոնութիւններուն պատճառաւ : Հասարակութիւնը երգած է Քինկի նախընտրած փառերգը՝ « Պիտի Յաղթենք տառապանքին » : Ապա պատուելին արտասանած է իր դամբանականը եւ չեչտած .— « Վկաներն եղանք խաչ – ուած մարդու մը կեանքին : Մարթին Լութըր Քինկ, ինչպէս Յիսուս, ասպարէզ կարզաց աշխարհի անարդարութեան » : Ապա կոչ մը ըրաւ ըսելով .— «Անոնք որ բիրտ ուժի դիմեն նախատած կ'ըլլան Մարթին Լութըր Քինկի յիշատակը » :

Ի յարգանս Քինկի յիշատակին փակ մնացած է Նիւ Եորք Սթոք Էքսչէնճը , ինչպէս նաեւ Ամերիքըն, Միտուէսթ եւ Փասիֆիք Սթոք Էքսչէնճերը : Արձակուրդ տրուած էր բազմաթիւ դպրոցնե – րու մէջ եւ անհատական գործատեղինե – րու :

Եկեղեցական արարողութենէն ետք, Մարթին Քինկի հասարակ դագաղը (այ – րին այդպէս ուզած է) դրուած է սայլի մը վրայ եւ առջեւէն երկու ջորիով ուղղուած է դէպի Սեւերու յատուկ դե – րեզմանատունը : Սայլը եւ ջորին կուչ – ուած էին խորհրդանչելու Սեւերու թշուառութիւնը : Մարթին Լութըր Քինկ կը հանդչի Աթլանթայի գերեզմանատու – նը եւ հողակոյտին վրայ, կարելի է կար – գալ գերիներու հին երգի մը սա տողը .— « Վերջապէս ազատ եմ. Շնորհակալու – թիւն, Տէր Ամուա՛ծ, վերջապէս ազատ եմ » :

×

Ցարդանքի բազմաթիւ ցոյցեր տեղի ունեցած են ամէն կողմ : Պոն, Պելկրատ , Մոսկուա, Աքքրա, Քազապլանքա եւն. : Արարողութիւն մըն ալ տեղի ունեցած էր Փարիզի Ամերիկեան եկեղեցւոյ մէջ :

× *Թաղումէն ետք, նոր խլրտումներու վախ կայ, վախ կայ ոչ միայն Սեւերէն այլեւ Սպիտակամորթերէն : Միջազգեր ծագած են արդէն երեքչաբթի իրիկուն իսկ : Ցարդ 36 մեռեալ կայ եւ նիթական վնասներն ալ 30 միլիոն տոլարը կ'անց – նին :*

Վերջին լուրերու համաձայն կասկածեալի մը ձերբակալուած է, 33 տարեկան եւ կը հարցաքննուի :

ՓՐԱԿԱ ԳԼՈՒԽ ԿԸ ԲՌՆԷ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ «ԿԱՐԾՐԱՆԱՅ»

Փրակայի փիլիսոփայութեան համա – լսարանը հրաւիրած է լեհ այն փրոֆէ – սէօրները , որոնք պաչտօնանկ եղան Վարչաւայի իշխանութեանց կողմէ : « Համախոհութիւն » խորհրդանչական խորագրին տակ, Փրակա նամակ մը ղրկած է այդ դասախօսներուն զորս կը հրաւիրէ .— « Որ զան աղատօրէն զար – գացնեն եւ տարածեն իրենց ընկերվարական եւ մարդասիրական գաղափարները հեռ մայրաքաղաքին մէջ » :

Կայ աւելին, գիտութեանց ալովաք Ակադեմիայի փիլիսոփայութեան Ընկերութիւնը, իր կարգին բացատրութեան պահանջագիր մը ղրկած է Վարչաւայի փիլիսոփայութեան համալսարանի տեսուչին , հասկնալու համար .— « Այն պատճառները որոնք առաջնորդած են, քաղաքական իշխանութիւնները որ պատժական միջոցներ առնեն Պաչքօ , Կոլակովսկի եւ Մօրանակի փրոֆէսէօրներուն դէմ » :

Ընդհանուր ձեւով արդէն Փրակա եր – թալով աւելի աղատական դիմագիծ մը կ'առնէ, կռնակ դարձուցած Մոսկուայի դէպի Արեւմուտք կը նայի, կը յայտա – րարէ թէ «Եւրոպայի սրտին վրայ» կը գտնուի :

Անդին Մոսկուայի մէջ եկեղրնական կոմիտէի լիակատար նիստ կը դումարուի եւ կուսակցութիւնը կը պատրաստուի իր դիրքը կարծրացնելու : Կը կարծուի թէ լիակատարը երեք –չորս օր պիտի տեւէ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆՈՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

Մարտ 24, 31 եւ Ապրիլ 7, երեք կիրակիներ հարկ եղան վերջացնելու համար Լիբանանի երեսփոխանական ընտրութիւնները : Այս երրորդ կիրակին սակայն իր անակնկալներով բաւական կը փոխէ երկրին քաղաքական դիմագիծը : Վար – չապետ Քարամէ կը կորսնցնէ իր մեծամասնութիւնը, կրկին բեմ կուգայ հանրապետութեան նախկին նախագահ՝ Քամիլ Շամուն, որ երեսփոխան կ'ընտրուի , ութ տարի հեռու մնալէ ետք քաղաքական ասպարէզէ : Նախկին ժողովին մէկ երրորդը աւելին տեղը կուտայ նոր դէմքերու : Երեսփոխան կ'ընտրուի նաեւ Ապտալլահ Եաֆի : Ներկայիս փոքրամասնութիւն ունեցող խմբակը որու մէջ են Ռ. Խոտէի Ազգ. Պլոքը , Շամունի Ազատական Ազգ. Կուսակցութիւնը և Ճեմայլի Ֆալանժիստները 13ի տեղ (նախկին խորհրդարանին մէջ) 31 աթոռ ունի :

Ռաչիտ Քարամէ պիտի ստիպուի վար – չապետի իր աթոռը տալ Ապտալլահ Եաֆիի կամ Սայէպ Սալամի, երկուքն ալ Սիւնի մահմետական եւ նախկին վարչապետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՏՆԼՈՒԱՑԻ աւանդական արարողութեան համար (Հինգշաբթի) Պապը, այս տարի ընտրած է Վիէթնացի Աբեղայ մը :

ԻՏԱԼԻՈՑ Ֆիաթ ընկերութեան չորս սենոիքանները գործադուլի որոշում որ – ած են, բողոքելու համար ժամանակագոյցի փոփոխութեանց դէմ :

ՃՈՆՍԸՆի ժողովրդականութիւնը բար – ձրացած է տասը օրէ ի վեր : Իրեն հա – մակարծիք եղող քաղաքացիներու թիւը 38 առ հարիւրէն անցած է 57 առ հարիւրի : Այս փոփոխութիւնը արդիւնք է Վիէթնամի մէջ խաղաղութիւն հաստատելու փափաքին :

ՍԱՑԿՈՆԷՆ կը հաղորդեն որ Զօր. Թիէօ ընդհ. զօրակոչ հռչակած է կռուելու համար մինչեւ «վերջնական յաղթանակ » :

ԼԻԻՐՄԱՆՊՈՒՐԿի մէջ «պղտիկ» Եւրոպան (դիւզատնտեսութեան վեցերը) չը – կրցան որոշումի մը յանդիլ :

ՍՊԱՆԻՈՑ մէջ հաւանաբար նախապատրաստական փոփոխութիւն ըլլայ եւ նախապատրաստ մըն ալ նշանակուի ինչպէս կը նախատեսէ 966ի օրէնքը : Ցարդ Ֆրանքօ երկու պաչտօնեաներն ալ (նախագահ եւ վարչապետ) ինք կը վարէր :

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Վերջերս Հայաստանի մէջ մասնաւոր հետաքրքրութիւն ստեղծուած է Պետրոս Դուրեանի կեանքին ու գործին շուրջ եւ կարգ մը ուղղումներ ու լրացումներ կատարուած են «Սկիւտարի սոխակ»ին կեանագրութեան վերաբերմամբ :

Առաջին անգամ Բարսեղ Էմէրեան գրի առած է վաղամեռիկ բերթողին լրիւ կենսագրութիւնը: Իր կարգին՝ Արշակ Զօպանեան ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է Դուրեանի մասին :

1966ին երեւանի մէջ լոյս տեսաւ Զօպանեանի «Երկեր»ը, ուր զետեղուած է նաեւ այդ ուսումնասիրութիւնը, որ վաղուց սպառած էր :

«Երկեր»էն կը բաղեցիմ Դուրեանի նը – ւիրուած ուսումնասիրութեան վերջաբա – նը, որ կը կրէ «Պետրոս Դուրեանի մահը» խորագիրը :

1872 Յունուարի 21ի Հինդչաբթիէ Ուրբաթ լուսնալու պիշերը Պետրոս Դուրեան կը մեռնի եզական, արտասովոր, զմայլելի մահով մը, միշտ իբր խորհրդանշան, միշտ իբր ղերազոյն խոկութեամբ արբաժ մը. մահ մը, որ կատարեալ քերթուած մըն է, ամէնէն քնարերգականը, ամէնէն խորինը, ամէնէն տխուրը, ամէնէն ուժգինը եւ ամէնէն լայնը, զոր արտադրած է :

Այդ աղետալի պիշերէն երեք օր առաջ երազ մը կը տեսնէ : Երեք քահանաներ կ'երեւան իրեն, որոնք ղինքը հարսանիքի կը հրաւիրեն: Եւ մահու անկողնին մէջ հիւանդը կը մեկնէ տխուր ժպիտով այդ հարսնիքը, որ վերը պիտի կատարուի : Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը՝ իր յուղարկաւորութեան երեք քահանաներ ներկայ կը գտնուին :

Պզտիկ Միհրանն ալ մահուան պիշերը երազ մը կ'ունենայ , ոչ նուազ խորհրդաւոր - գաւառ - կը տեսնէ Պետրոսը, որ իր պարսկական չալը ուսերուն առած , կու – գայ դանդաչելով դէպի տուն : Միհրան քար մը կը նետէ անոր. «Ինչո՞ւ դինովի պէս կը քալես»: Եւ ահա Պետրոսը կապոյտ աչքերով կնոջ մը կը փոխուի, որ վերմակներու առջեւ կ'երկրպագէ :

Առջի իրիկուընէ ծնողքը, աղգականները եւ բարեկամները, որոնց մէջ է Ձանֆեսճեանը, հաւաքուած են հիւանդին անկողնին չուրջը: Դուրեան բաւական հանգիստ է. կը խօսի հանդարտօրէն եւ առանց տանջուելու : Ծնողքը կը կարծեն , թէ հիւանդութիւնը թեթեւնալ սկսած է. եւ նոյնիսկ խօսք կ'ընեն որ գարնան «ինչ ընեն չընեն՝ Պետրոսը Ալեմդաղի տանին քիչ մը առեն »:

Անկիւն մը, երկու պզտիկները, Միհրանիկը եւ Աղբիպասը, թուղթի վրայ եկէղեցիի պատկերներ գծելով կը զբաղին , խօսելով իրարու հետ. «Աղօթողը ի՞նչ կ'ըսէ», կը հարցնէ մէկը միւսին: Դուրեան կը լսէ հարցումը եւ կրօնական խանդավառութեամբ մը յանկարծ բորբոքած, երկարօրէն կը պատասխանէ անոնց. — « Անիկա Աստուծոյ յաւիտենական վտանգը կ'երդէ, այն Աստուծոյն որ ...» եւ բանաստեղծը իր երեւակայութիւնն ու իր հրեղէն բացատրութիւններն անդամ մըն ալ կը թափէ, օրհնելու եւ փառաբանելու համար Ամենակալը :

Գիշերը բաւական նստելէ ետք, կը բաժնուին: Ճանֆեսճեան իր տունը կ'երթայ: Ամէնքը վար կ'իջնեն: Պետրոս կ'ապշէ հօրը, որ իր սենեակը պահի: Բայց միւս պզտիկ եղբայրները, որոնց քով կը պահէր հայրիկը , թող չեն տար , ըսելով, որ «կը վախնան մուկերէն »:

Գիշերուան ժամը 9ին, Դուրեան ձայն կը բարձրացնէ .— « Աղապա՛, եկուր»: Հայրը կը վազէ վեր: «Դարձուր դիս»,— կ'աղաղակէ հիւանդը : Եւ երբ հայրը կը դարձնէ զայն միւս կողմին վրայ, «Օ՛խ » կ'ընէ Պետրոսը զոհունակութեան հառաչով մը.— կարծես թէ անդիի աշխարհը գտած եկայ »:

Ցետոյ ուրիշ փափաք մը — « Հաճին թող վեր գայ»: Հաճին իր Ցարութիւնն եղբայրն է, որ տղայութեանը երուսաղէմ դացած էր հօրը հետ. բայց մօրաքոյրը , որ դեռ այդ տարին դացած էր տուրը քաղաքն ու նոր դարձած, կը լսէ եւ կռահելով , որ հիւանդին վիճակը ծանր է, չուզեր արթնցնել Ցարութիւնը, ու ինքը կը փութայ Պետրոսին քով: Օրհասականը , կարծելով որ եղբայրն է իր քովը, կը բռնէ ձեռքը եւ կը մրմնջէ.— « Դուն ե – րուսաղէմ գացիր, ես վերին Երուսաղէմ կ'երթամ. դուն Փրկչին պատրաստ տեղերը՝ ես ղինքը պիտի տեսնեմ» : Կամաց – կամաց բոլոր անեցիք կ'արթննան, եւ ահա չրջանակը կը կազմուի նորէն անկո – ղինին բոլորտիքը : Պետրոս ամէնուն վերջայ կը պատցնէ իր մարած նայուածքը, ու նչմարելով Ցարութիւնը, կ'ըսէ անոր. —« Եղբայրս, քանի մը կաթ բան ունիմ, նայէ որ հրատարակուին, չեմ ուզեր որ կորսուի յիշատակս»: Ապա խնդալով կ'աւելցնէ. « Կարդուէ, եղբայրս, թոմպուլ – թոմպուլ զաւակներ ունեցիր, ու անոնց ըսէ, որ մէկ ասանկ հօրեղբայր ունեցան, ես ալ երկնքէն ձեր վրայ նայիմ»:

Քիչ մը լուութենէն ետք, հիւանդը փափաք կը յայտնէ, որ Ձանֆեսճեանը կանչեն: Գիշերով Միհրանն ու Աղբիպասը լապտեր կը վառեն , կ'երթան տունէն կ'արթնցնեն կը բերեն Ձանֆեսճեանը: Զայն տեսածին պէս կը ժպտի հիւանդը ու կ'ըսէ.— « Եկուր, քեզի կը սպասեմ՝ մեռնելու համար: Գիտե՞ս, վրաս եօթը դլուխ աւետարան կարդալ տուի, դուն ալ պիտի խնդաս»: Ու կը խնդայ այս խօսքին: Ապա կ'աւելցնէ տրամաբանութեամբ .— « Ես չեմ դիտեր, որ մահը ասանկ չուտ պիտի դայ »:

Ապա ամէնուն դառնալով. — «Ալ Պետրոս չի կայ, Պետրոսը ասիկա է ասկէ եաքը», եւ Ձանֆեսճեանը ցոյց կուտայ :

Այնուհետեւ կ'ըսէ.— « Մէկը պիտի դայ, բարեւները տուէք անոր»: Այդ մէկը կը հաւանաբար Տիգրան Ադամեանն է, զոր հիւանդը երկու տարիէ ի վեր չէր տեսած եւ որ Թաղման իրիկունը հասաւ:

« Թաղումս , — կ'ըսէ հիւանդը ,— փառաւոր հանդէսով ըլլայ. անանկ կ'ուզեմ. բոլոր բարեկամները թող գան ինծի տեսնեն , մինչեւ կիրակի պահեցէք մարմինս : Մի վախնաք, չի հոտիր, ոսկոր մը, կաշի մը մնացեր է: Իրաւ, ես բան պիտի չիմանամ , բայց անանկ կուզեմ որ ըլլայ »:

Իր չգոհացուած փառասիրութիւնն ու մոռցուելու վախն էին, որ վերջին պահուն դեռ դինքը կը տանջէին :

Մօրաքոյրը, մահուան դաղափարը վանելու համար անոր մխքէն, մրդեղէններ կը բերէ անոր: « Առէք , առէք», կ'ըսէ հեծկ Դուրեան : Քովինները նախ մրդեղէնները կը կարծեն եւ ապա կը հասկընան, որ հոգիին համար է :

Ցետոյ նորէն նայուածքը կը պտըցնէ ամէնուն վրայ ու կ'ըսէ.— « Ամէնդ ալ աչքիս աղուոր կ'երեւաք կոր, չատ աղուոր կ'երեւաք »:

Այդ միջոցին մօրաքոյրը երուսաղէմէն բերած կնդրուկէն քիչ մը կրակը կը նե – տէ: Դուրեան, անուշ հոտը առնելով. «Ան ի՞նչ հոտ է, — կ'ըսէ, — ո՞վ ձգեց ատ հոտերը, ձգեցէք, ձգեցէք, ես կը սիրեմ ատ հոտերը »:

Եւ այսպէս ամէն բանի վրայ կը խօսի, ամէն տպաւորութիւն կ'արտայայտէ, ամէն խոհ, որ իր ուղեղին մէջ կը փթթի՝ դուրս կը թափէ . մինչեւ առտու , 4 – 5 ժամ անդադար կը խօսի իր անկողնին վրայէն, կարծես բազինի մը վրայէն , իր բարեկամներուն եւ ազգականներուն , որոնք , ցաւով , զմայլանքով եւ ապշութեամբ լեցուած, մռիկ կ'ընեն : Եւ երբ կը դադրի, որ ալ հատած են իր բոլոր ուժերը, կը լռէ :

Առտուան մօտ , հօրեղբայրը կուդայ : Ներս մտած առեն դուռը կը ճռնչէ: Պետրոս ճիդով մը այն կողմ կը դարձնէ նայուածք մը, ծուռ նայուածք մը, արդէն պաղ, որ կը հետեւի անոր, մինչեւ որ իր անկողինին կը մօտենայ, առաջին անդամ չի ճանչնար զայն. հօրեղբայրը բազմոցին վրայ կը նստի. Պետրոս , մլչտ անձայն, կը նայի նորէն անոր, եւ այս անդամ կը ժպտի ի նշան ճանաչողութեան , բայց միշտ անձայն: «Ինչո՞ւ չի խօսիր»,— կը հարցնէ հօրեղբայրը: Մայրը կը կրկնէ.— «Չխօսի՞ս, Պետրոս, հօրեղբայրդ եկաւ»:

— «Ժամանակ չունիմ »— կը մմնջայ հոգեվարքին ակառաներուն մէջէն : Եւ այս կ'ըլլայ իր վերջին խօսքը: Ցետոյ աչքերը կը փակուին, դլուխը, զոր քիչ մը վեր առած էր հօրեղբօրը եկած առեն, բարձին վրայ կ'իյնայ: Ալ կատարելապէս ապառած, խօսելու անկարող, նայելու անկարող, Պետրոս չարժումով մը իր վերջին մնաքարտիզը կ'ըսէ, ձեռքը երեք անդամ ճակտին տանելով հանդարտօրէն : Երրորդ չարժումն առկախ կը մնայ օդին մէջ...

ԱՐՇԱԿ ԶՕՊԱՆԵԱՆ

ԱՐՁԷՔԱԻՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան հայկական մասնաճիւղով վերջին տարիներուն լոյս տեսան հայ ձեռագրական մշակոյթի հարստութիւնները ներկայացնող ձեռագրացուցակներ : Զանազան ձեռագրատուներու մէջ ներկայիս գոյութիւն ունեցող ձեռագրական հաւաքածոներու ցուցակներէն զատ, կը հրատարակուին նաեւ համաչխարհային Ա. պատերազմի տարիներուն ոչնչացած ձեռագրատուներու եւ զանազաններու մօտ գտնուած ձեռագիրներու՝ ժամանակին կազմուած ցուցակները :

Վերջերս հրապարակ ելաւ հայ մատենադրութիւնը հարստացնող նոր գործ մը՝ «Ցուցակ ձեռագրաց Մշոյ Ս. Առաքելոց Թարգմանչաց վանքի եւ շրջակայից», որ կազմուած էր առաջին համաչխարհային պատերազմէն առաջ, եւ մինչեւ վերջերս մնացած էր անտիպ :

Աչխատութիւնը, որ լոյս տեսած է Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան հայկական մասնաճիւղով եւ Արա Գալայճեանի խմբագրութեամբ , բաղկացած է երկու մեծադոյն հատորէ :

Առաջին մասը՝ «Ցուցակ ձեռագրաց Մշոյ Ս. Առաքելոց – Թարգմանչաց վանքի», կազմուած է 1912ին՝ Սահակ Մուրատեանի կողմէ եւ կ'ընդդրկէ Ս. Առաքելոց վանքի 126 ձեռագիրներուն համառօտ նկարագրութիւնները ու յիշատակարանները, որոնցմէ չատերը առաջին անդամ է , որ կը ծանօթացուին հանրութեան : Իրրեւ յաւելուած ,այս ցուցակին կցուած է նաեւ Մշոյ դաչտի Շեխոլիի դիւղի եկեղեցիին Մաչտոցի ընդարձակ յիշատակարանը, դրուած 1758ին, կարճ մէկ մէջ :

Երկրորդ մասը՝ «Ցուցակ ձեռագրաց Մուշ քաղաքի եւ շրջակայից», կազմուած է 1914ին Նազարէթ Մարտիրոսեանի կողմէ : Վերջինս կ'ընդդրկէ Ս. Կարապետ, Ս. Յովհաննու, Ս. Աղբերիկի, Մատիկ Պետրոս առաքեալի, Ս. Դանիէլի վանքապատկան, Մուշ եւ Մանազկերտ քաղաքներու, ինչպէս նաեւ Աղճան, Դրմերտ, Խարձ, Խոչկելտի, Ծղակ, Ծոդետ, Չարքավանք, Ղեյպեան, Ցոնճալու, Նորատին, Շեխացուք, Շեխլան, Շիրվանկի, Զրիկ, Ռոսատամբեատուկ, Վերին Ակներ, Տիւկնուկ եւ Քեքեռու դիւղերու եկեղեցապատկան եւ մասնաւոր անձանց ձեռագիրներուս, չորս կոնդակներու եւ երեք համայիլներու համառօտ նկարագրութիւնները եւ յիշատակարանները, որոնց մէկ մասը նոյնպէս առաջին անդամ է, որ կը հրապարակուի :

Ներկայ ցուցակը, ինչպէս կը նկատէ իր «Երկու խօսք»ին մէջ Ա. Գալայճեան, « մէկ փոքր մասը միայն կը նկարագրէ այն բազմաթիւ եւ թանկարժէք ձեռագիրներուն, որոնք կը գտ-

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Եթէ այս գրուածներուն մէկ հատը ճշմարիտ ըլլայ, նորէն սարսափելի բան է, մոլեցաց իր ակռաներուն մէջէն եւ թուղթը խնամքով գրաւ մէկ կողմ, որպէսզի կրկին աչքէ անցնէ զայն:

Նոյն միջոցին դուռը գարնուեցաւ եւ կասկածոտ Սուլթանը թեթեւ մը սարսռաց, թէեւ գիտէր որ եկողը իր հաւատարիմ պահապանն էր :

— Մի՛ր, ըսաւ խուլ ձայնով մը :

— Վեհափառ տէր, ըսաւ պահապանը ներս մտնելով, Ալպուս պէյը դուրսը ձեր հրամանին կը սպասէ . . . :

— Թող ներս գայ :

Րոպէ մը ետքը Պէլթիկի հայրը ներս մտաւ եւ գրան մօտ բարեւ բռնած կեցաւ :

— Ալպուս, ըսաւ Սուլթանը խոժոռ ձայնով մը, դժգոհ եմ քեզմէ :

— Եթէ վեհափառ տիրոջս աչքին անհաճոյ ըլլալու դժբախտութիւնը ունեցայ, պատասխանեց Չերքէզը, պատրաստ եմ սիրով անոր հետեւանքը կրելու :

— Ինչո՞ւ կուուեցար ու ապտակեցիր Չերքէզ Հասանը, չարունակեց Ապտիւլ Համիտ ձայնը բարձրացնելով :

— Չկուուեցայ իրեն հետ, այլ պարզապէս ապտակեցի, պատասխանեց Չերքէզը խրոխտ կերպարանքով մը :

— Բայց դիտե՞ս որ ես չեմ ուզեր այդ տեսակ կռիւներ պալատիս մէջ:

— Եթէ Հասանը ապտակեցի, ձեր վեհափառութեան անձին համար իմ ունեցած պաշտամունքիս պատճառաւ էր, պատասխանեց Ալպուս պէյ նոյն անխռով կերպարանքով :

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես . . . :

— Վեհափառ տէր, այդ Չերքէզը եւ իր աղջիկը ձեր բարձրութեան դէմ կը դաւեն :

— Ինծի դէ՞մ կը դաւեն, զոչեց բռնաւորը յանկարծ ժժդունելով :

— Այո՛ :

— Ապացոյցներ տուր տեսնեմ . . .

— Եթէ ձեր վեհափառութիւնը երկու երեք օր չնորհ ընէ ինծի, կը խոստանամ իր ուղած ապացոյցները տալ :

— Եւ եթէ չկրնաս տալ :

— Այն առեն դլուխս ձեր վեհափառութեան տրամադրութեան տակ կը դնեմ . . .

Ալպուս պէյ այս խօսքերը այնքան անճանապատահ ու կորովի չեշտով մը ըսած էր որ Ապտիւլ Համիտ խռովեցաւ: Պահ մը, առանց պատասխանելու, չեշտակի Չերքէզին աչքերուն մէջ նայեցաւ, այն հատու նայուածքով որ իրեն յատուկ էր եւ որմէ շատ անդամ կը դիմաթուէին իրեն մօտեցողները: Ալպուս պէյ սակայն չդադրեցաւ այդ ակնարկէն ու նոյն անսասան չեշտովը կրկնեց .

— Այո՛, վեհափառ տէր, ձեր անձին դէմ կը դաւեն այդ թշուառականները եւ ճիշդ այս բանը դուշակելուս համար չկըրցայ ինքզինքս զսպել երբ այդ ապերախտ վատին հանդիպեցայ ու ապտակեցի . . . Եթէ այս արարքս անհաճոյ եղած է ձեր վեհափառութեան, պատրաստ եմ ձեր արժանի պատիժը սիրով կրելու, բայց ամէն պարագայի խիղճս հանդարտ է . . . :

— Բայց ի՞նչպէս հարէմին մէջ փակուած այդ աղջիկը ու տակաւին Անատոլուէն նոր Պոլիս եկած ծերունի Չերքէզը կրնան ինծի դէմ դաւել եւ ինչո՞ւ համար . . . :

— Անոնք պարզ գործիքներ են ուրիշներու ձեռքը . . . ահա ճշմարտութիւնը :

— Բացայայտ խօսէ տեսնեմ . . . :

— Վեհափառ տէր, ինչպէս կսի, առ նուազն երկու երեք օր պէտք ունիմ որպէսզի կարող ըլլամ իմ խօսքերս անհերքելի ապացոյցներով հաստատելու. այժմ եթէ աւելի խօսիմ, ոչ միայն անօգուտ կ'ըլլայ, այլ եւ վնասակար, ուստի նեղեցէք որ լռութիւն պահեմ . . . :

Բռնաւորը կրկին Չերքէզին աչքերուն մէջ նայեցաւ ու յետոյ, տեսնելով որ ձայ չկայ եւ թէ այդ մարդը կարելի չէր խեղդել հակառակ իր կամքին, ըսաւ.

— Լաւ ուրեմն, քեզի երեք օր պայմանաժամ կուտամ ամբաստանութիւններդ ապացուցանելու, բայց եթէ երեք օր եւս կարող չըլլաս բանածներդ հաստատել, պիտի առնեմ չես կրնար ազատիլ ձեռքէս :

— Իմ կեանքս եւ ինծի հետ ազգիս կեանքը ձեր վեհափառութեան տրամադրութեան տակ կը դնեմ ամէնայն պատրաստութեամբ, պատասխանեց Ալպուս պէյ խոնարհութիւն ընելով :

— Գնա ուրեմն եւ քննութիւններդ սկսէ առաջ տար :

— Պիտի խնդրէի ձեր վեհափառութենէն, որ իմ ըրած ծանր յայտնութիւններս ներս ձեր քով գաղտնի մնան, որպէսզի կարենայի անարդել չարունակել իմ քննութիւններս առանց կասկած յարուցանելու :

— Լաւ, ինձմէ զատ ոչ ոք պիտի իմանայ :

Չերքէզը դուրս ելաւ եւ Ապտիւլ Համիտ մէկ խորասուզուեցաւ տատանոտութիւններու մէջ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(98 Շար.)

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ ԿՈՂՔ ԿՈՂՔԻ

ԹՈՐՈՍ ՌՈՍԼԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

Հումբ մը արուեստագէտներ, նկարիչ – ներ, արձանագործ, եւն. իրար ե– կած են քանի մը ամիս է կազմելու հա – մար միութիւն մը որ ծառայէ հայ ար – ուեստին եւ մշակոյթին ու անոր տա – րածման, համաշխարհային ղեկի վը – րայ։

Ոմանք գուցէ մտածեն թէ ի՞նչ պէտք կայ նոր միութեան մը, այնքան կան ար– դէն։ Բայց պէտք է անդրադառնալ թէ այս մէկը լուկապէս անհրաժեշտ էր։

Նորակազմ միութիւնը որ համախմբ – ած է արդէն բազմաթիւ ծանօթ անուն – ներ ինչպէս՝ Գառզու, Թօփալեան, Դա – րեան կամսարական, Ռ. Ժերանեան, Պո – ղոսեան, Ժանսէմ եւն. եւն., կազմած է նաեւ իր առաջին դիւանը։ Նախագահն է՝ ժորժ Ցակրեան եւ քարտուղարը՝ Նուպար Թիւլեան (կեդրոնատեղի 15 Րիւ ժան կուժոն, Փարիզ (8)։

Միութիւնը ունի բազմաթիւ ծրագիր – ներ, որոնց առաջինը՝ մեծ ցուցահանդէ – սի մը կազմակերպութիւնը։ Ընտրած են մեծ մանրանկարիչ՝ Թորոս Ռոսլինի ա – նունը, մկրտելու համար իրենց միութիւ – նը, յատկանշական որակումով մը։

Առաջին առթիւ հետեւեալ ձեւով է որ միութիւնը կը պարզէ իր նպատակն ու ծրագիրը։—

« Ժամանակէ մը ի վեր արդէն ծագու – մով հայ արուեստագէտներու համախմբ – ումի անհրաժեշտութիւնը այնքան ցայ – տուն էր, որ անոնցմէ ոմանք նախաձեռ – նութիւնը ստանձնեցին դրական բնոյթ տալու իրենց բազձանքներուն եւ հիմնե – ցին առաջին խմբակցութիւնը մը։ «Այս – պէս է որ ծնաւ Արուեստի «Թորոս Ռոս – լին» ընկերութիւնը, որու կոչումն է, ափիւռքի հայ գաղութներուն մէջ, նմա – նօրինակ եւ համախոհ լայն ցանց մը ըս – տեղծել, սերտ կապերու եւ արդիւնաբեր չփումներու կարելիութիւնը տալու հա – մար իրենց մէջ ու նաեւ Հայաստանի ար – ուեստագէտներուն հետ։

«Արուեստի այս առաջին ընկերութիւ – նը, ծնած Փրանսայի մէջ, կը համախմբէ նկարիչներ, արձանագործներ, ճարտա – րապետներ, լուսանկարիչներ և սինէաստ – ներ։ Իրականին մէջ, կը համախմբէ փը – լաքիֆ արուեստի բոլոր ստեղծագործնե – րը, որոնք այս կամ այն ձեւով, կապ – ուած են մէկը միւսին հետ։

« Այս ընկերութիւնը, համախմբելով այսպէս արուեստի բոլոր ճիւղերը, կոչ – ուած է դառնալու, իւրաքանչիւրին եւ բոլորին համար հարստացնող դաշտեր – ներու խմոր մը։

« Շնորհիւ ցուցահանդէսներու, համա – դումարներու եւ դասախօսութեանց, որ իւրաքանչիւր միութիւն պիտի կազ – մակերպէ նախ իր երկրին, ապա դոր – ծակցութեան ոգիով, ուրիշ երկիրներու մէջ ուր նման միութիւններ դոյութիւն ունին, չնորհիւ նաեւ այս ճեւով հաս – տատած կապերու եւ նպաստաւոր փո – խանակութեանց, արժանի արուեստա – գէտներ պիտի կարենան գնահատուիլ ի – րենց երկրէն դուրս եւ այսպէս ծանօ – թացուիլ միջազգային հասարակութեան մը։

« Աւելին, այս ցուցահանդէսները եւ փոխանակութիւնները թոյլ պիտի տան ոչ միայն գնահատել եւ արժեւորել հայ ար – ուեստագէտներու գործերը, որոնք կ'ապ – րին զանազան հորիզոններու տակ, այլեւ համամտութեան, զուգադիմութեան եւ համադրութեան ոգիի մը մէջ, կարելիու – թիւնը պիտի տան փնտռելու եւ գտնելու որոշ ոճ մը հարազատ հայ խառնուած – քին։

« Մինչ ծանուցումը միտքը կ'այլասերէ, մտածումը կը պայմանաւորէ եւ արժէք – ները կը կեղծէ, պէտք է անկեղծ հաւատ – քէ մղուիլ որպէսզի յոյսը ըլլայ դեղար – ուեստական իրաւ արժէքներու։ Այդ իրաւ արժէքները, որոնց յատեանականութիւ – նը պիտի ըլլայ արդարացումը, թափուած ճիգերուն վարձատրութիւնը, ի սպաս արուեստին, Թորոս Ռոսլին միութիւննե – րու պոյութիւնն ու յարատեւութիւնը, միակ դրամագլուխը, որ կը փրկուի Պատ – մութեան բոլոր փլուզումներէն »։

×

ԿՈՉ ՍԵՒԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

—o—

Սեբաստիոյ Նահանգի Մուրատ Ուսում – նասիրացի կեդր. վարչութիւնը որոշած է ամուսնի մը որդեդրել, այս տարի։ Այս առընչութեամբ Միութիւնը կոչ կ'ընէ Սե – բաստացի հայրենակիցներուն, որ եթէ ընդունակ զաւակներ ունին, ներկայացը – նեն։ Թեկնածուն քննութենէ անցնելէ ետք, եթէ յաջող ըլլայ, կ'ընդունուի եւ ամուսնի կը դառնայ մինչեւ չրջանաւարտ ըլլալը։

Վարչութիւնը նախընտրութիւն պիտի տայ այն թեկնածուին որ լաւ է իր դասե – րուն մէջ, եւ ծնողքը կ'ուզէ բարձրագոյն ուսում ընել տալ, բայց նիւթականը թոյլ չի տար։

Կոչ կ'ըլլայ նաեւ այն հայրենակիցնե – րուն որոնք ցարդ անտարբեր մնացած են, որ գան մասնակցին Միութեան աչխա – տանքներուն։

Դիմել՝ Շերվանեան Ժան, 65 վուա տ'Իսի, 92 Մալաֆոփ։

×

ԿՈՉ ՍԱՆՈՒՀԻՒ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ու – սումնասիրացի Փարիզի Կեդր. վարչու – թեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոշու – մով, կոչ սանուհիի մը դտնելու համար Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի հա – մար 1968–69 դպրոցական չրջանին հա – մար։

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները.— 1· 10էն 12 տարեկան ըլ – լայ։ 2· Ծնողքը պէտք է սեբաստացի ըլ – լայ կամ գերդաստանէն։ 3· Թեկնածուն որբ կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ։

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի ուսուց – չական կազմի մը քննութենէն ետք։ Թեկ – նածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ մխալին չամաչած դպրոցին վերջին տարուան նիչերը։ Դիմումները ընել մինչեւ Յուլիս 15 հետեւեալ հասցէներուն.— Շերվանեան, 65 վուա տ'Իսի, Մալաֆոփ, (Հեռ. 642–75–70)։ Կամ Հայկակ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար ժորժ Էս – թրանժէն, Ռուբաս, Մարսէյլ 7։ (Հեռ. 53 – 20 – 49)։

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՇԱՀԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

—o—

ՎԱԼԱՆՍ, (Յատ. Ա.)։— *Տիկին Ս. Կա – պուտիկեանի եւ Վ. Վարդերէսեանի ի պատիւ տրուած բացառիկ երեկոյթը Վա – լանսի մէջ տեղի ունեցաւ Զորեքչաբթի, Ապրիլ 3ին, երեկոյեան ժամը 21ին, Պետական թատրոնին մէջ։*

Հովանաւորութիւնը ստանձնած էր Հայ Ազգային Միութիւնը։

Օրուան խօսնակն էր Բժ. Մ. Գոհար – եան որ բարի գալուստի եւ չնորհակալու – թեան խօսքերէ ետք անցաւ գեղարուես – տական յայտագրին։

Նորակազմ «Կռունկ» նուագախումբի ընկերակցութեամբ առիթն ունեցանք վայելելու գեղեցիկ եւ անմոռանալի հայ – կական դիչեր մը։ Երկսեռ դուդերգ մը Վ. Վարդանեանի եւ Ս. Կապուտիկեանի կազ – մէ։ Մեներգեց Ե. Գասպարեան «Կը – ռունկը»։ Մեներգեցին՝ Օրիորդներ Մ. Եանպէկեան «Հայաստանի գալ գինին», իսկ Պօյաճեան հրամցուց փունջ մը՝ ըն – կերակցութեամբ քրոջը եւ Ս. Եանպէկ – եանի։

Արտասանեց Օր. Ս. Ժամագործեան Վ. Թէքէեանի «Եկեղեցին հայկական»։

Նուագախումբի միջոցաւ Վ. Վարդան – եան եւս երգեց «Քամանչան», իսկ Օր. Զօրթեանի մենապարը ուշագրաւ էր եւ դգանչելի, որ օրուան հիւրերուն փափա – քին վրայ կրկնուեցաւ։

Նուագախումբը յատուկէն հրամցուց քանի մը պարերու եղանակներ Ա. Խաչ – տուրեանէն։

Բեմ հրաւիրուեցաւ դերասանուհի Վ. Վարդերէսեանը, որ իր ողջոյնի խօսքէն ետք, արտասանեց Ե. Զարենցի « Ես իմ անուշը» եւ Պարոյր Սեւակի «Քիչ ենք, բայց հայ ենք » արժանանալով ջերմ դը – նահատանքի։

Դերասանուհիի իր տաղանդը ի յայտ բերաւ ներկայացնելով հատուած մը Պա – րոնեանի «Պաղատասար աղբար» երգիծա – կան թատերդութենէն։

Խօսք առաւ Տիկին Սիլվա Կա – պուտիկեան որ ամփոփ հետեւեալը ըսաւ. « Հայու հոգին եւ ոգին է որ թռիչք տը – ւած է իր հոգեկանութիւնը ստեղծելու ի խնդիր նոր խոյանքներու։ Սիրենք մեր լեզուն, մեր մշակոյթը, որոնք գոյատեւ – ման ազդակներ են միշտ։ Խօսեցաւ հայ – րենիքի նուաճումներու մասին, եւ խօսքը վերջացուց արտասանելով «Խօսք իմ որ – դուներ»։

Հանդիսականները հոգեկան արդոր – րութեամբ դոհ եւ ուրախ մեկնեցան։

Ս. Յ.

նուէին Մուշի նման հայահոծ գաւառի մը մէջ »։

Ի հաստատումն ասոր, նչենք, որ մի – այն Մուշի Ս. Կարապետ վանքի գրատան 150ի չափ ձեռագիրներէն, որոնց մէկ ըզ – գալի մասը, ի միջի այլոց, 1916ին փո – խադրուած էր Էջմիածին եւ այժմ կը դա – նուի Մատենադարանը, այս ցուցակին մէջ տեղ գտած են միայն 12ը, առանց խօսելու արդէն այն ձեռագրներու մա – սին, որոնք, հանգամանքներու բերու – մով, դուրս գտնուած են կազմողներու տեսադչութէն։

Պէտք է համաձայն գտնուիլ Ա. Գալա – ճեանի հետ, որ այս ցուցակը, «իր տե – սակին մէջ եզակի է», այո, որովհետեւ « հոն նկարագրուածները, բացի մի քա – նիսէն, առյաչէտ կորսուած են կամ ան – յայտացած»։ Եւ, այսօր, այդ ձեռագիր – ներուն երբեմնի գոյութիւնը հաստատող խօսուն վկան այս ցուցակն է։ Ձիչդ այս է անոր ամենամեծ արժանիքը։

Ցուցակը ունի ուրիչ կարեւորութիւն մը եւս, արդարեւ հնարաւորութիւն կու – տայ հայերէն ձեռագիրներու տարբեր հաւաքածոներու մէջ փնտռելու այն մա – տեանները, որոնք հրաչքով կրնան փըր – կուած ըլլալ։ Այս առումով մեր կատա – րած պրպտումները ցոյց տուին, որ բացի Ս. Աստքելոց – Թարգմանչաց վանքի յայտնի ձառընտիրէն, Մատենադարանին մէջ կը գտնուին ցուցակին մէջ ներկա – յացուած 20 ձեռագիրները։

Օ. ԵԳԱՆԵԱՆ

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (164)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

—o—

Քիչ մը եաքը Լոսթէնի, Հելէրի, Հաքի եւ Բիսէլի բաժիններըը Լըպօյն գօրախում – բին առջեւ կը տարածուէին, կիյեոմ ալ փրիւս իշխանին ձիաւորները փարիզի ան – տառն էլլելով կուգային, Փշանսընուա պատէն եկեալով մինչեւ Նափոլէոնի եաւեր կեցող պահեստի պահակներուն եւ կարգե – րուն տեղ։

ԳԼՈՒԽ ԿԹ.

ՊԱՀԱԿՆԵՐԸ

Գիտենք թէ ինչ եղաւ վերջը. երբորդ բանակ մը եկաւ եւ յարձակեցաւ. պատե – րազմը խախտեցաւ. յանկարծ ուժգնաւե – վեց թնդանօթ սկսան դոռալ։

Փիրէ՝ Պիւլովի հետ վրայ հասաւ, Պը – լիխէր անձամբ Զիէթէնի ձիաւորները բերաւ. Ֆրանսացիները եա մղուեցան, Մարքոնէ Օհէնի լեռնագագաթէն աւլուե – ցաւ, Տիւրիւթ Փափըլոթէն արտաքսուե – ցաւ, Տոնգըլօ եւ Քիւօ եա քաչուեցան, Լոպօ կուչտին կողմէն պաչարուեցաւ. դի – չերուան մթնութիւնը սկսելու ատեն նոր բանակ մը մեր խարխուլ գունդերուն վրայ յարձակեցաւ, ամրողջ անգլիական բա – նակը յարձակելով յառաջ անցաւ, թըն – դանօթները Ֆրանսական բանակը ճեղքե – լով ահագին ջարդեր տուին. անգլիական եւ փրուսիական ռումբերը ճակատէն եւ կուչտէն մեր բանակին վրայ տեղալով, աղետալի կորուստներ տուին, եւ այս դարհուրելի ուժերակներուն ներքեւ պա – հակները ճակատ կազմեցին պատերազ – մելու համար։

Եւ որովհետեւ կը պզտին պահակները թէ պիտի մեռնին, «կեցցէ՛ կայսրը» աղա – ղակեցին։ Եռանդագին աղաղակներ հա – նող այս հոգեվարքին նման սրտաչարժ բան չկայ պատմութեան մէջ։

Երկինք առաւօտէն մինչեւ իրիկուն ամ – պերով ծածկուած էր։ Ցանկարծ նոյն պահուն, այսինքն երեկոյեան ժամը ու – թին հորիզոնին ամպերը մէկ կողմ քաչ – ուեցան, եւ ահա Նիվէլի ճամբուն կնճռո – տին մէջէն տեսնուեցաւ մարը մտնող արեւին աղետաւոր կարմրութիւնը։ Օս – թերլիցի մէջ այս արեւին ծագումը տես – նուած էր։

Պատերազմին այս վերջին ժամերուն մէջ պահակներուն ամէն մէկ վաչտին զօ – րապետ մը կը հրամայէր. Ֆրիան, Միչել Րոկէ, Հարլէ, Մալեը Փորէ տը Մորվան զօրապետները հոն էին։

Երբ պահակ կրընատիէներուն բարձր դղակները իրենց արուեստկար լայն չքա – նչանով, համաչափութեամբ, կարգով եւ հանդարտութեամբ երեւցան այս կռիւին մչուշին մէջ, թշնամին Ֆրանսայէն պատ – կառիլ ղրաց. կարծեց թէ քանի յաղթու – թիւններ պատերազմի դաչտին վրայ կ'ե – րեւէին թեւատարած, եւ անոնք որ յաղ – թական էին, յաղթահար սեպուելով, եա քաչուեցան։

Բայց Ուէլինկթըն աղաղակեց.

«Ոտքի ելէք, պահակներ եւ ճիշդ նչան առէք»։

Անգլիական բանակներուն կարմրադոյն գունդը որ ցանկերուն եաեւ ապաստանե – լով թաքնուած էր, կանգնեցաւ. ռումբե – րը երամ երամ նետուելով ծակծկեցին եաղոյն դրօշը, մեր արձիւններուն բոլոր – տիքը կը սարսռէր, ամէնքն ալ իրարու վրայ խուժեցին եւ յետին կոտորածը սկսաւ։

Կայսերական պահակները զղացին թէ բանակը իր չորս կողմէն կծիկը կը դնէ, ահագին դղրդումով խոյս կուտայ լսե – ցին « կեցցէ կայսրը » աղաղակներուն տեղ «կրցողը թող ազատի» աղաղակները, եւ մինչդեռ բանակը եաեւէն կը փախչէր, իրենք մէյ մէյ յառաջացան, հետզհետէ ռմբակոծուելով եւ ամէն մէկ քայլին ալ ետեւի մեռնելով։

Անոնց մէջ ոչ վարանող եւ ոչ ալ վեհե – րոտ դտնուեցաւ։ Զինուորը այս խումբին մէջ զօրապետին պէս դիւցազն էր։ Ոչ ոք ինքնասպանութեան առջեւ ընկրկեցաւ։

Նէյ մոլեգնութեամբ եւ մեռնելու որո – շումին բոլոր վսեմութեամբը համակուե – լով, ամէն հարուածներու կ'ընծայէր իր անձը այս փոթորիկին մէջ, ուր իր հին – դերորդ ձին ալ մեռաւ։ Քրտինքով ողող – ուած էր ան. աչքերը հրաւորբոք. բերա – նը փրփրալի, միռդեետին կոճակները քակուած, ուսադիրներուն մին անգլիա – կան թիկնապահի մը թուրովը կիսովին կտրուած, իր մեծ արծիւի չքանչանը դնդակի մը հարուածէն բարձրաքանդակի ձեւը առած, արիւնով, ափրմով չաղախ – ուած, աքանչելի արիութեամբ մը համակ – ուած եւ ձեռքը խորտակուած սուր մը բռնելով կ'աղաղակէր.

«Եկէք, տեսէք թէ ինչպէս պատերազմի դաչտին վրայ կը մեռնի Ֆրանսացի մա – ռեչալ մը»։

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Արամ Ոսկի Բարսեղեան եւ զաւակները (Ամերիկա, Ֆիլատէլ ֆիա), Տէր եւ Տիկին Ժան Միչէլ եւ զաւակները, Միրհան Հաճիճանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Հաճի – ճանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Լէոն Հաճիճանեան, Շամլեան եւ Պօղանեան ընտանեկան պարագաները յա – ւտով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, զօքանչ մօր՝

ՄԱՐԻԱՄ ՈՍԿԻ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ

(Ամասիացի)

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 20 Փթի – վիլիէին հիւանդանոցին մէջ 88 տարեկա – նին եւ մարմինը փոխադրուեցաւ իրենց ընտանեկան դամբարանը Փավիյեոն սու Պուա :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Լութֆիկ Քէչիչեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն կը կատարուի Երկուշաբթի (Ապրիլ 15ին) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղե – ցւոյ մէջ, իրենց եղբօր եւ ազգականին՝

ՄԱՏԹԷՈՍ ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ, ԼԵՒՈՆ ԹԱ – ԹԱՐԵԱՆԻ եւ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱՏԻԿԵԱՆԻ

յիշատակին :

Ի գիտութիւն հանդուցեալներու յիշա – տակը յարգողներուն :

Այս առթիւ կը նուիրեն Շ. Նարդունիի 30 ֆրանք եւ քսան Ֆր. Անիէռ Պուա – Քոլոմպի կապ. Խաչին :

×

Տէր եւ Տիկին Հայկ Մաճառեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն կը կատարուի Երկուշաբթի (Ապրիլ 15ին) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկե – ղեցւոյ մէջ, իրենց եղբօր եւ ազգական – ներուն՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԱՃԱՌԵԱՆԻ, ՄԻՀՐԱՆ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ, ՅԱԿՈԲ ՊՈՒԼՏՈՒՔԵԱՆԻ եւ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳՈՆԵԱԼԵԱՆԻ

յիշատակին :

Ի գիտութիւն հանդուցեալներու յիշա – տակը յարգողներուն :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին, Ա. կայանին վրայ՝ Էօֆիւմէնիֆ հետաղո – տութիւն՝ Գերպ. Ժան Ռուպէի հետ :

ԱՊԱՔԻՆՄԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐՈՎ

Կապոյտ Խաչի Պանէյօ – Քաշանի մաս – նաճիւղը հարիւր Ֆր. կը նուիրէ Շաւարշ Նարդունիի :

×

Տէր եւ Տիկին Հայկ Պայրամեան Յով – սէփ Պաղտիկեանի մահուան տխուր առ – թիւ, 30 Ֆր. կը նուիրեն «Հայ – Բոյժ»ի փոխան ծաղկեպսակի :

Անիէռէն Տէր եւ Տիկին Ծառուկեան 50 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Պապիկեան քսան Ֆր. կը նուիրեն «Հայ –Բոյժ»ի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը յա – նորհակալութեամբ ստացած է Հաճլեան, Նիկողոսեան եւ Ասլանեան ընտանիքնե – րէ 30 Ֆր. ի նպաստ դպրոցի :

ՆՈՒԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի Սա – նուց Միութեան կը նուիրեն , Օրիորդներ Ժաքլին Մարակոզեան 40 Ֆր., Մարի Րոզ Տուրկութեան քսան Ֆրանք :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին , Սալ Կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջի – կայինն :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Առաջնորդա – րանի :

×

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միու – թեան, Ապրիլեան եղեռնի 53րդ տարե – դարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէն Լուի (Սէրք – լը Կաթոլիկ) սրահին մէջ :

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպու – թիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւ – նը պիտի բերեն Թող նախօրօք տեղեկա – ցընեն :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Զատկի : Սկիզբ ժամերգութեանց եւ ընթերցուած – ներու ժամը 15·30ին : Ընթերցուածները կը կարդան Դպրոցասէր Տիկնանց վարժա – րանի աշակերտուհիները :

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, Ցարութիւն Տեա – ռըն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ՝ 10ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Յիշատակ Մեռելոց : Պատարագ ժամը 10ին : Ցաւարտ պատա – րագի՝ հոգեհանգիստ վասն համօրէն նն – ջեցելոց :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Ոտնլուայ ժամը 15·30ին, պատարագ 16ին : Խաւար – ման ժամերգութիւն 20ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչին 18ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ժամերգութիւն ժամը 17ին : Զայնաւոր պատարագ 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ , Պատարագ 10·30– ին : ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Մեռելոց, պատարագ 10·30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Զատկի, առաւօտ, Ժամերգութիւն 8·30 : երեկոյ , Ընթերցուածք 4·30, պատարագ Խթումի 5·45 :

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, Ցարութիւն Տեա – ռն , Նախատօնակ եւ Անդաստան 7·30 , պատարագ 10, Ընթերցում Վեհ. Հայրա – պետի պատգամին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց Ս. Զատկի, առաւօտ ժամը 8: Պատարագ եւ հոգե – հանգիստ 10 – 11·30 :

(21 Ապրիլ), ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ, Ազգ. Մեծ Ազատօն, յիշատակ բիւրաւոր նահատա – կացն մերոց՝ Համաշխարհային Ա. եւ Բ. պատերազմաց : Առաւօտ , հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ 8–10·45 :

ՇԱԽԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱԻՈՐԻՉ

Արարողութիւնները կը կատարուին Փա – րիզի եկեղեցւոյ ժամերուն , բացի Հինգ – շաբթի առաւօտէն :

Ս. ՅԱԿՈԲ, ԼԻՈՆ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ժամերգութիւն 16·30– ին : Ընթերցուածք 17ին : Պատարագ 17·30ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ : Առաւօտ ժամը 8– ին : Անդաստան 10ին : Պատարագ 10·30 – ին : Ծանօթ.— Ծաղկազարդի եւ Զատկի պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին , Լիոնի «Կոմիտաս երգչա – խումբ»ի կողմէ, պեկտարութեամբ Օֆ – լաղի, երգէոնի ընկերակցութեամբ Օր. Ո. Ֆէլլահեանի : Իսկ Զատկուան պատա – րագը պիտի մատուցանէ , Դաւիթ Ծ. վրդ. Սահակեան :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց , առաւօտ ժամը 9ին : Պատարագ 10ին : Հոգեհան – գիստ 11·30ին :

ՍԷՆԹ – ԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս. ԹԱԴԷՈՍ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Զատ – կուան, ժամը 17ին, պատարագ 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, առաւօտ ժամը 8– ին, պատարագ 10ին, քարոզ 11ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց, ժամը 8 – ին, պատարագ 10ին, քարոզ եւ հոգեհան – գիստ 11ին :

ՏԷՍԻՆ՝ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց, ժամը 16ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, ժամը 8·45ին , պատարագ երգեցողութիւնք տեղւոյս երգչախումբին կողմէ :

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ԵՒ ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Ցիշատակ Թաղման երեկոյ՝ Սէնթ Մարկրիթ ժամը 16·30ին , Սէն Լու ժամը 18ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյ՝ պատարագ Սէն Լու ժամը 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Ս. Զատիկ, ժամերգութիւն Սէն Լու, ժամը 8·30ին, պատարագ Սէն Լու ժամը 10·30ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Ցիշատակ Մեռելոց , Սէնթ Մարկրիթ ժամերգութիւն ժամը 9– ին, պատարագ 10·30ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ՝ ԱՐՏԱ – ԻՒԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

ԾԱՆՕԹ.— Երկուշաբթի ժամը 14էն սկսեալ Տէր Հայրը ներկայ պիտի ըլլայ Սէն փիէռի դերեզմանատունը , դերեզ – մանօրհնէքի համար :

Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ : ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Պատարագ Ճրագա – լոյցի ժամը 6ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, Ցիշատակ Ցարու – թեան, ժամերգութիւն ժամը 8ին, պա – տարագ ժամը 10ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց, պատարագ ժամը 9ին :

ԾԱՆՕԹ.— Դերեզմանօրհնէք Ո. Քահ. ժամը 11ին, Սէն Լուի ժամը 2ին :

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ, ՊՕՄՈՆ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Զատկի, առաւօտ ժամը 8ին, եկեղեցեան 17ին, Խթման պատարագ 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ, Զատիկ, ժամերգութիւն եւ անդաստան ժամը 8ին, պատարագ նոր խումբով 10ին, կը պատարագէ եւ կը քա – րոզէ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Մեռելոց , առաւօտ ժամը 8ին, պատարագ 10ին, հոգեհան – գիստ 11ին :

ԾԱՆՕԹ.— Կը յիշեցնենք մեր հաւա – տացեալ ժողովուրդին թէ՝ եկեղեցական օրէնքով Զատկուան օրը հոգեհանգիստ չի կատարուիր : Անոնք որոնք կը փափա – քին հոգեհանգիստ կատարել տալ, թող հաճին Մեռելոցի երկուշաբթի օրուան պահել : Կը յիշեցնենք դարձեալ թէ՝ ա – նոնք որոնք Ցարութեան տօնին առթիւ կը փափաքին իւղաքինով կամ այլ ձեւի նը – ւիրատուութեամբ օժանդակել եկեղեցւոյս պայծառութեան, թող հաճին արձանա – գրուիլ Թաղականութեանս մօտ :

ՍԷՆ – ԺԵՐՈՄԻ Ս. ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ

ԱԻ. ԳՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց, առաւօտ ժամերգութիւն 8·30, երեկոյ ժամերգ. եւ Ընթերցուածք 17, պատարագ Խթումի 18·30 :

ԿԻՐԱԿԻ.— Զատիկ, ժամերգութիւն 8·30, պատարագ 10:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց, առաւօտ 8·30, պատարագ 10,հոգեհանգիստ 11·30:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Ընթրեաց պա – տարագ ժամը 10ին, Ոտնլուայ 16·30ին , Խաւարում 20ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Թափօր Թաղման 17·30ին :

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ

Բնիկ Զալկարացի (Խակիչհիրի չրջան) Մարիամ Արապեան որ 1924ին Պուլկա – րիայէն Հայաստան զաղթած էր , կը հա – ղորդէ իր ազգականներուն եւ բարեկամ – ներուն թէ ներկայիս իր հասցէն է .—

Mme M. Arabian-Ezgulian
c/o Dr. Poli
Quartier de Roche-Percée
13 — MARTIGUES

POUR

LOUER
VENDRE
ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խում – ժողովը Հինգշաբթի (11 Ապրիլ) 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Ներկա լայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մխի – եան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբ – իրիկուն ժամը 21ին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ
Վարժ կարուհիներ
(Mécaniciennes)

Դիմել՝

PARIS - MODERNE
51, Rue du Caire — Paris (2e)
Tél. : 236-70-10

L'U. G. A. - ARDZIV

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ

Organise

Dimanche 14 Avril de 22 h. à l'aube

Sa Grande Nuitée de Pâques

AU VAMPING

avec l'Orchestre : LES VELVETONE

En Intermède :

ANDRE DAIK
(Imitateur Fantaisiste)

MARGO et LEARCO
(Attraction Internationale de Danse)

JOSE GARCIA
(1er Prix de la Chanson des Espoirs de Provence)

Il est prudent de retenir sa table

TENUE SOMBRE DE RIGUEUR

ՎԻՊԱԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

– ԶԱՏԻԿԻՆ –

ԵՐԵՔ ՕՐ
ԱՊՐԻԼ 13ԷՆ 15
Լիւքս Օթոֆառով

Հաւաքուիլ Ապրիլ 13ին, Շաբաթ ա – ռաւօտ ժամը 7ին Շաթօ տը Վէնէ – Քաֆէ Թերմինիւսին առջեւ : Մեկնում 7·30ին դէպի Գերմանիա : Յերկուա – ճաշ՝ Վերտէօն : Ժամանում Թրէվ, ըս – ղաքին այցելութիւն, իրիկուան ճա – պանդոկ : Երեկոն ազատ է :

Կիրակի, Ապրիլ 14, մեկնում դէպի Պինկըն, հանրածանօթ իր կամուրջով երկուեւկէս ժամ պտոյտ նաւով Հռենոսի վրայ : Տեսարժան վայրեր, հէքեաթային Լորըլայը եւ ժամանում՝ Պոփարտ, տեղի կ'ունենայ ցերեկուան ճաշը :

Ճամբորդութիւնը կը չարունակուի դէպի Քէօլնից, քաղաքին այցելութիւն եւ ետք, վերադարձ դէպի Թրէվ : Ճաշ պանդոկ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեկնում Լիւքսեմ – պուրկ, այցելութիւն քաղաքին : Ճամ – բորդութիւնը կը չարունակուի դէպի Մե – Լոռէնի մայրաքաղաքը : Ճաշ, ապ – մեկնում դէպի Ռէմս, երեկոյեան ժամ – 8ին մօտ, ժամանում Փարիզ :

Մասնակցութիւն 168 ֆր. առանձին տարեկան սակը՝ 20 ֆրանք :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ձմռանայ ինքնաշարժ Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ Թիքր տը վօյաժ օտար – ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mai 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ
12
ԱՊՐԻԼ
VENDREDI
12 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11186 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.186

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉ ԼՈՅՍ ՊԻՏԻ ԾԱԳԻ ԿՐԵՄԼԻՆԷՆ

Բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ դէպի ապատութիւն եւ ժողովրդավարութիւն կ'ընթանայ համայնավարական աշխարհը :

Ռումանիոյ, Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ վերջին չարժումները վարակիչ են դարձած եւ իրենց անդրադարձումներն ունին բուն իսկ Խորհրդային Միութեան, անոր մայրաքաղաքին եւ կուսակցական շարքերուն մէջ :

Գրադէտներու դատավարութեան առթիւ կարգ մը անուանի մտաւորականներ – րու ծանօթ բողոք – ցոյցերը եւ դատապարտի առջեւ համարձակ արտայայտութիւնները ցոյց կուտային արդէն, որ կարեւոր խմորումներ կան ժողովուրդի զանազան դասակարգերուն, մասնաւորապէս պրոլեթարիատի շրջանակին մէջ :

Կրեմլինի վարիչները մտահոգ են : Կը տեսնեն վտանգը, որ կեդրոնական ու արեւելեան Եւրոպայէն հեռահեղ ըսպառնային կը մօտենայ բոլշեւիզմի բերդաքաղաքին :

Համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղար Բրէժնեւ, որ Խ. Միութեան Քիւ 1 պատասխանատու վարիչն է, Մարտ 29ին չատ յատկանշական ճառ մըն էր արտասանած Մոսկուայի շրջանի կուսակցական ժողովին մէջ : Խիստ ազդարարութիւն էր ուղղած անոնց, որոնք կը խախտեն կարգապահութիւնը, կամ չեզոքմներ կը կատարեն համայնավարութեան հիմնական դաղափարախօսութենէն :

Քաղաքական հասունութենէ զուրկ կը հռչակէր զանոնք :

Ազդարարութիւնը լռելեայն կ'ուղղուէր նաեւ Ռումանիոյ, Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ, ուր վերջին ամիսներու ընթացքին ծանր տաղնապներ ծագեցան կոմիւնի ծոցին մէջ եւ դէպի ազատութիւն ձգտումները վտանգաւոր համեմատութիւններ ստացան :

Կոսիկին ամսոյս սկիզբը դացած էր Թէհրան՝ Իրանի եւ Խ. Միութեան միջեւ տնտեսական կապերը զարգացնելու եւ յարաբերութիւնները ամրապնդելու առաքելութեամբ :

Փակագծի մէջ ըսենք, որ դէպի Իրանի մայրաքաղաքը իր ճամբուն վրայ հանդիպած էր Երեւան եւ մէկ օր անցուցած Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ եւ ներկայ եղած՝ Օփերայի ներկայացման :

Ապրիլ Խ. Միութեան նախարարապետը Թէհրանէն Մոսկուա վերադարձեր էր նախատեսածէն 24 ժամ աւելի կանուխ, զարմանք պատճառելով բոլորին :

Ցայտնի էր, որ ներքին եւ արտաքին ճակատներու կարեւոր երթադարձութիւն – ները անհրաժեշտ կը դարձնէին իր անմիջական ներկայութիւնը Կրեմլինի մէջ :

Դէպքերը կը դահավիժին :

Տաղնապի մը առջեւն առնելու եւ կուսակցութեան դերը ամրապնդելու համար երեքշաբթի օր առիւղաթաթ բաց – ուեցաւ կեդրոնական կոմիտէի գարնանային նստաշրջանը, որ քանիցս յետաձգուած էր :

Կենսոմի օրակարգի գլխաւոր հարցն է դիւղատնտեսութեան տաղնապը : Սակայն ները, մանաւանդ արբանեակ երկիրներու վերջին անցուդարձերը կարեւոր տեղ մը դրաւեցին ժողովին մէջ :

Կուսակցական եւ պետական պաշտօնաթերթերը խմբագրականներ կը նուիրեն կոմիւնի լիագումարին : Պրաւդա մասնաւորապէս կը յիշեցնէ Լենինի «երկաթեայ կարգապահութեան» հիմնական ըսկզբունքը :

Կոմիւնի պաշտօնաթերթը կը չեշտէ թէ սխալ պիտի ըլլար կարծել, որ « այս երկաթեայ կարգապահութիւնը կը վերաբերի միայն յեղափոխական շրջանին ... տակա անհրաժեշտ է ընկերվարութիւն կառուցանելու բոլոր հանդրուաններուն մէջ » :

Անդին՝ մէկ կողմէ Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ դէպի ազատականութիւն եւ ժողովրդավարութիւն նորանոր քայլեր կ'առնուին ամէն օր :

Միւս կողմէ մաքրագործումները կը չարունակուին : Երկու տասնեակ տարիներէ ի վեր պետական ու կուսակցական ամենաբարձր ու պատասխանատու պաշտօն վարող անձնաւորութիւններ մէկ օրէն միւսը չնորհազուրկ կ'ըլլան : Երբ տասարդ, թարմ, ազատասէր ու ժողովրդավար նոր տարրեր կ'անցնին իշխանութեան գլուխ :

Կոմիւնի կենսոմի լիագումարը չատ պատասխանատու որոշումներ տուաւ :

Բոլոր աչքերը այժմ ուղղուած են դէպի Մոսկուա, տեսնելու համար թէ ի՛նչ լոյս պիտի ծագի Կրեմլինի պալատէն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՐԱԿԱՅԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Վարչապետ Տիւպչէք հրապարակել տուաւ քաղաքական դործունէութեան այն ծրագիրը, զոր իր բարեկամներուն հետ կը պատրաստէր Յունուար հինդէն ի վեր : Խորագիրն է՝ «Ընկերվարութեան չեխ ուղին», կը պարունակէ աւելի քան հինդ հազար բառ եւ եթէ մեծ անակնկալներ ալ չկան, եղածը սակայն յեղափոխական ուխտի մը բնոյթն ունի : Շեշտենք մանաւանդ թէ երբ չարք մը տարրական ազատութիւններ կը տրուին, ներքին ճակատի վրայ, առիւծ կը նշանակէ որ ցարդ չկային : Այսպէս նոր ուխտը կը նախատեսէ .— Ա) Մերձաւոր հրատարակութիւն մամուլի օրէնքի մը որ պիտի ջնջէ կանխակալ դրաքննութիւնը : Բ) Խօսքի եւ արտայայտութեան ազատութեան երաշխաւորութիւն փոքրամասնու – թեանց կարծիքներու եւ չահերու ներկայացուցչութեան համար : Գ) Արտասահման գտնուող բոլոր քաղաքացիներուն : Մինակ սահմանափակումները որ կան կոչուած են արդելք հանդիսանալու մասնադէտներու զանգուածային մեկնումին : Դ) Պատուոյ վերահաստատումի ձեւակերպում – թեան արդադացում : Ե) Չեխ եւ սլովաք ազդերու ներդաչնակ զարդացում, համաչխարհեան դեմնի վրայ, ամէն ապահովութիւն կը տրուի հունդար, լեհ, դերման եւ ուկրայնացի փոքրամասնու – թեանց որ իրենց չահերը արժեցնել տան : Զ) Քաղաքական որոշումներու իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն Ազդ. Ճակատի բոլոր կուսակցութիւնները եւ սենտրոքալ կազմակերպութիւնները «չեխ ընկերութեան ընկերվարական բնոյթի չարդանքի եւ Սահմանադրութեան ճշդած սահմաններուն մէջ » : Այս կը նշանակէ թէ հակառակ չատաջդիմական տարրերու պահանջին, ընդդիմադիր կուսակցութիւն պիտի չըլլայ : Վերջապէս եօթներորդ եւ վերջին պարբերութիւն մը ապահովութիւն կուտայ բանուորներուն իրենց ազատային մասին, չեչտելով թէ «իրենց պիտի ունենան ուղղակի արտայայտելու իրենց կամքը եւ մասնակցելու ընկերվարական կեանքի տարբեր մակարդակներուն : Օսթրավայի շրջանի հանքադործի դաւակ, ինք ալ մեծացած դործարանի բանուոր մինչեւ 1949, Զերնիք դանդաղ կերպով համբայ եղած է կուսակցութեան նուիրապետութեան մէջ : Կուսակցութեան անդամ է 1945էն ի վեր : Նախ անչուք պաշտօնեայ մըն է չրջանի կոմիտէի մը, ապա տեղական քարտուղար, չրջանային պաշտօնի աստիճանի կը հասնի մինչեւ 1954ին, իբրեւ Ազդ. Նախադահ հիւսիսային Մորավիոյ, 1956ին կուսակցութեան քարտուղար կը նշանակուի, առանց կեդրոնական կոմիտէի անդամ դառնալու : Կ. Կոմիտէի անդամ կ'ըլլայ մինչեւ երկու տարի ետք : Բայց տակաւին տասը տարի պէտք է, որ աթոռ մը գրաւէ հաւաքական դեկավարութեան Պրեզիտիումին մէջ : Ատկէ ետք սակայն պիտի չթողու գլխաւոր պաշտօնները : Քարտուղարութենէն կը հեռացուի 1960 – ին — իր տեղը կ'անցնի անծանօթ մը՝ Ա– լեքսանդր Տիւպչէք — եւ կառավարու – թեան մէջ կը ստանձնէ էլեկտրուժի եւ քարիւղի նախարարութիւնը : Այդ չըր – ջանին է որ կը ծրագրուի եւ կը չինուի «բարեկամութեան օլէոտիւքը» որ խոր – հրդային քարիւղ պիտի հոսեցնէ արեւելեան Եւրոպայի մէջ : Զերնիք կ'ընդլայնէ իր չփումները դրացի քոյր պետութեանց հետ : Այդ չրջանէն է որ քաղաքական դէմք կը դառնայ եւ կը դասուի «արդիական – ներու »չարքին : Դիպուածով չէ որ կ'օդտուի, Տիւպչէքի նման, 1963ի Նո – վեմբերի կրած առաջին լուրջ տադնապին, որ հրապարակէն պիտի քչէր ծանօթ քաղաքականներ ինչպէս Բագիլէք եւ Սիրոքի :

Նոյն տարուան Սեպտեմբերին փոխ – վարչապետ կը դառնայ եւ պլանի յանձ – նախումբին պետ : Կուսակցութեան 13րդ համադումարին (1966, Յունիս) միակ նորն է որ Պրեզիտիում կը մտնէ :

Սկիզբը, տնտեսական բարեփոխումը դինքը չատ չի խանդավառեր : Այն տեսնուան ճառերը կը չեչտեն կեդրոնացած ծրագրումը, ծանր ճարտարարուեստի դարդացումը եւն. : 1966էն սկսեալ, երբ մատակարարման նոր դրութիւնը կը դործադրուի, ուրիշներէ աւելի լաւ կը տեսնէ ձգձգումներու վնասը : Լաւ կը հասկընայ նաեւ որ բարեփոխումը պիտի ճախողի եթէ քաղաքական փոփոխութիւններ ալ չըլլան եւ թէ նախաձեռնութեան քաջալերանքները յամառէ զուրկ կը մնան եթէ չդործադրուին նաեւ բոլոր միւս մարդերուն մէջ :

1967ին երբ տաղնապը կը ծագի կուսակցութեան դեկավարութեան մէջ, Տիւպչէքի կողքին է : Նոյնիսկ անունը կը տրուէր կուսակցութեան Ա. քարտուղարի պաշտօնին համար :

Իր պաշտօնակիցներուն չատերուն նըման, Զերնիք նախատեսած չէր ինչ որ պիտի պատահէր յետագային : Առաջին – ներէն է որ պիտի ճաչակէ խորհրդարա – նականութեան դառն պտուղները : Մօտ տասը օր առաջ, մինչ ամէն ոք.դիտէ թէ կուսակցութեան թեկնածուն է վարչապետութեան, Եբեափոխանական Ժողովի Պլանի եւ Պիւճէթի յանձնախումբը բանաձեւով մը, իրեն կը յայտարարէ թէ — «Չարք եղած երաչխիքները չի ներ – կայացներ որ տնտեսական քաղաքական – նութեան նոր ձգտումները պիտի դործադրուին » :

Պատուաւոր կերպով մէջէն կ'ելլէ, չընորհիւ երկար պատասխանի մը կուսակցական օրգան Ռուտէ Փրավոյի մէջ, բայց չի կրնար մոռնալ որ նոյն յանձնախումբը իր տեղը նախընտրած է Օթա Սիքը, իրմէ աւելի արմատական բարեփոխող մը, որ հիմա իր կցորդը կը դառնայ կառավարութեան մէջ :

Զերնիք հիմա պիտի ճաչակէ «չամա – խըմբման կառավարութեան » մը փորձառութիւնը, խորհրդականականէն ետք :

Թ. Ա. Թ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ՕԼՏրԻԽ ՉԵՐՆԻՔ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Համայնավար մըն է բայց նաեւ Սելֆ – Մէյտ Մէն մը, ինչպէս կը գրէ Միչել Թաթիւ, «Մոնտի» մէջ : Այդ պատճառով, Զերնիք միայն քաղաքականութեան չի պարտիր իր այսօրուան պաշտօնը այլեւ իր նիւթական : 47 տարեկան է եւ դեռ մինչեւ վերջերս ինք որ երկրին առաջին թեղինոթրաքեերէն կը նկատուի, միայն նախնական ուսում ունէր : 1964ին է, որ հինդ տարի թղթակցութեամբ ուսում կատարելով, տիրացաւ ճարտարադիտի : Օսթրավայի չրջանի հանքադործի դաւակ, ինք ալ մեծացած

դործարանի բանուոր մինչեւ 1949, Զերնիք դանդաղ կերպով համբայ եղած է կուսակցութեան նուիրապետութեան մէջ : Կուսակցութեան անդամ է 1945էն ի վեր : Նախ անչուք պաշտօնեայ մըն է չրջանի կոմիտէի մը, ապա տեղական քարտուղար, չրջանային պաշտօնի աստիճանի կը հասնի մինչեւ 1954ին, իբրեւ Ազդ. Նախադահ հիւսիսային Մորավիոյ, 1956ին կուսակցութեան քարտուղար կը նշանակուի, առանց կեդրոնական կոմիտէի անդամ դառնալու : Կ. Կոմիտէի անդամ կ'ըլլայ մինչեւ երկու տարի ետք : Բայց տակաւին տասը տարի պէտք է, որ աթոռ մը գրաւէ հաւաքական դեկավարութեան Պրեզիտիումին մէջ : Ատկէ ետք սակայն պիտի չթողու գլխաւոր պաշտօնները : Քարտուղարութենէն կը հեռացուի 1960 – ին — իր տեղը կ'անցնի անծանօթ մը՝ Ա– լեքսանդր Տիւպչէք — եւ կառավարու – թեան մէջ կը ստանձնէ էլեկտրուժի եւ քարիւղի նախարարութիւնը : Այդ չըր – ջանին է որ կը ծրագրուի եւ կը չինուի «բարեկամութեան օլէոտիւքը» որ խոր – հրդային քարիւղ պիտի հոսեցնէ արեւելեան Եւրոպայի մէջ : Զերնիք կ'ընդլայնէ իր չփումները դրացի քոյր պետութեանց հետ : Այդ չրջանէն է որ քաղաքական դէմք կը դառնայ եւ կը դասուի «արդիական – ներու »չարքին : Դիպուածով չէ որ կ'օդտուի, Տիւպչէքի նման, 1963ի Նո – վեմբերի կրած առաջին լուրջ տադնապին, որ հրապարակէն պիտի քչէր ծանօթ քաղաքականներ ինչպէս Բագիլէք եւ Սիրոքի :

Նոյն տարուան Սեպտեմբերին փոխ – վարչապետ կը դառնայ եւ պլանի յանձ – նախումբին պետ : Կուսակցութեան 13րդ համադումարին (1966, Յունիս) միակ նորն է որ Պրեզիտիում կը մտնէ :

Սկիզբը, տնտեսական բարեփոխումը դինքը չատ չի խանդավառեր : Այն տեսնուան ճառերը կը չեչտեն կեդրոնացած ծրագրումը, ծանր ճարտարարուեստի դարդացումը եւն. : 1966էն սկսեալ, երբ մատակարարման նոր դրութիւնը կը դործադրուի, ուրիշներէ աւելի լաւ կը տեսնէ ձգձգումներու վնասը : Լաւ կը հասկընայ նաեւ որ բարեփոխումը պիտի ճախողի եթէ քաղաքական փոփոխութիւններ ալ չըլլան եւ թէ նախաձեռնութեան քաջալերանքները յամառէ զուրկ կը մնան եթէ չդործադրուին նաեւ բոլոր միւս մարդերուն մէջ :

1967ին երբ տաղնապը կը ծագի կուսակցութեան դեկավարութեան մէջ, Տիւպչէքի կողքին է : Նոյնիսկ անունը կը տրուէր կուսակցութեան Ա. քարտուղարի պաշտօնին համար :

Իր պաշտօնակիցներուն չատերուն նըման, Զերնիք նախատեսած չէր ինչ որ պիտի պատահէր յետագային : Առաջին – ներէն է որ պիտի ճաչակէ խորհրդարա – նականութեան դառն պտուղները : Մօտ տասը օր առաջ, մինչ ամէն ոք.դիտէ թէ կուսակցութեան թեկնածուն է վարչապետութեան, Եբեափոխանական Ժողովի Պլանի եւ Պիւճէթի յանձնախումբը բանաձեւով մը, իրեն կը յայտարարէ թէ — «Չարք եղած երաչխիքները չի ներ – կայացներ որ տնտեսական քաղաքական – նութեան նոր ձգտումները պիտի դործադրուին » :

Պատուաւոր կերպով մէջէն կ'ելլէ, չընորհիւ երկար պատասխանի մը կուսակցական օրգան Ռուտէ Փրավոյի մէջ, բայց չի կրնար մոռնալ որ նոյն յանձնախումբը իր տեղը նախընտրած է Օթա Սիքը, իրմէ աւելի արմատական բարեփոխող մը, որ հիմա իր կցորդը կը դառնայ կառավարութեան մէջ :

Զերնիք հիմա պիտի ճաչակէ «չամա – խըմբման կառավարութեան » մը փորձառութիւնը, խորհրդականականէն ետք :

Թ. Ա. Թ.

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

Լիբանանի նոր Խորհրդարանի 99 է – րեափոխանները հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնեն .— Երեսուն Մարոնի, քսան Սիւննիթ, 19 Շիի, 11 յոյն – օրթոտոքս, վեց յոյն կաթողիկէ, վեց տիւրզի, մէկ բողոքական, մէկ փոքրամասնական : Ասոնց վրայ կ'աւելնան հինդ հայ երեսփոխաններ : Զորսը՝ (Հայ Յեղափոխական Դաչնակցութեան թեկնածու), Մովսէս Տէր – Գալուստեան, Անտրէ Թապուրեան, մեթր Խաչիկ Պապիկեան, Սուրէն Յովհաննիսեան եւ մէկ Հայ Կաթողիկէ՝ Ժողէֆ Զաարը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԼԻՎՈՒՏի մէջ չարժանկարի Օսքարը տրուեցաւ ցեղային հարցեր չօչափող ֆիլմի մը՝ «Գիչերուան Զերմութեան մէջ» , որու հերոսներն են երկու ոստիկաններ , մէկը ճերմակ , մէկը սեւ, երկրորդը չատ աւելի խելացի ըլլալով քան առաջինը : Նաեւ ցեղային հարցերը տիրապետած ըլլալով եօթներորդը արուեստի մրցանակներու այս բաչխումին, լուսադոյն սեներարիոյի Օսքարն ալ տրուած է «Գիտե՞ս ո՞վ կուդայ ճաչի» ֆիլմին որ ճերմակ աղջկան մը եւ սեւի մը ամուսնութեան հարցն է :

ԱՄԵՐԻԿԱՑի մէջ Քոնքրէսը ի վերջոյ քուէարկեց չատ կարեւոր օրինագիծ մը որ վերջ կը դնէ ցեղային խտրականութեան բնակարանային մարդին մէջ : Կը մնայ անչուչտ որ Ճոնսըն ստորագրէ , ինչ որ կասկած չի վերցներ, եւ մանաւանդ որ տան տէրերը դործադրեն : Միւս կողմէ բաւական միջադէպերը սկսած են եւ նոր մեռեալներ կան : Ոտիկանութիւնը խիստ հրահանգ ունի չվրաչելու , բայց չատ ծայրայեղ պարադաներու մէջ, բայց վերջին հինդ մեռեալները (որ 41ի կը հասցնէ մեռեալներու թիւը) , սեւ են : Այդ իսկ պատճառով վախ կայ որ սպիտակամորթներ ըլլան որ դրդռութիւններ կ'ընեն :

ՄՈՍԿՈՒԱՑի մէջ վերջ դաած է Կ. Կոմիտէի լիակատար նիստը, որ վաւերացուցած է Բրեժնեւի տեղեկադիրը մի – ջազդային հարցերու չուրջ եւ կուսակցութեան տարած քաղաքական դիծը :

— ԲԱՆԱՀԱՒԱՔԸ, — ԱԶԳԱԳՐԱԳԷՏԸ, — ԲԱՆԱԳԷՏԸ

(Ս. ՄՈՎՍԻՍԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ)

ԺԹ. դարի վերջին քառորդում Գարեգին Սրուանձտեանցի ծաւալած բանահաւաքչական – ազգագրական – բանասիրական – ազգային բեղնաւոր գործունէութիւնը նոր խթան հանդիսացաւ, թափ ու եռանդ հաղորդեց հոգեւոր մշակոյթի այդ բնագաւառների հետազօտութեանը : Գիւղացիական մտաւորականութիւնը, քաջալերուելով Գ. Սրուանձտեանցի ժողովրդանուէր գրական – հասարակական գործունէութեամբ, հայրենասիրաբար հետեւեց նրա օրինակին, ձեռնամուխ եղաւ հայ եւ քիւրտ բանահիւսութեան ու ազգագրութեան գրառման, հաւաքման կամ նկարագրման գործին :

Սրուանձտեանցի հետեւորդներից էր ականաւոր բանահաւաք, ազգագրագէտ եւ բանագէտ Սահակ Մովսիսեանը (Բենէ– սէ ծածկանունով), որի ծննդեան հարիւրամեակը նշում են հայ բանագէտները ու ազգագրագէտները, ուսուցչութիւնն ու լայն հասարակութիւնը :

Նա ծնուել է Մուշ (Տարօն) գաւառի Հարք (Բուլանըխ) գաւառակի Կոփ գիւղում, 1867ին : Նրա հայրը՝ Մովսէսը, անդրադէտ լինելով հանդերձ, ուսման յարգը հասկացող, մի աշխատասէր, ու– չիմ ու խօսքաշէն մարդ էր :

1874 թ. հօր յամառ պահանջով Սահակը սովորում է իրենց գիւղի Տէր– Թոդիկեան դպրոցում, որն աւարտելով, մեկնում է Մուշ եւ ընդունւում Հայոց միացեալ ընկերութեան հիմնադրած ազ– գային կենտրոնական վարժարանը : Այս– տեղ էլ նա հանդիպում է բազմավաստակ Գ. Սրուանձտեանցին, ներկայացնում իր հաւաքած «մանկական երգերը» եւ սոս– նում հայ բանագիտութեան ու ազգա– գրութեան առհվիրայի օրհնութիւնն ու քաջալերանքը :

Ազգային կենտրոնական վարժարանով էլ աւարտում է Ս. Մովսիսեանի դպրո– ցական ուսումնառութիւնը : 1884 թ. նա անցնում է Անդրկովկաս, դիմում Գէորգ– եան ճեմարանին՝ սովորելու նպատակով : Բայց նրա դիմումը չի չարժում ոչ մէկի դուռը :

Դուրս մնալով պաշտօնական դպրոցնե– րից, նա, այնուամենայնիւ, չի կորցում իր իսկական դպրոցից գիւղական միջա– վայրից, խօսքաշէն գիւղացիներից, վե– հեռիկի Մխիթարեանների ու Պոլսահայ դրական հրատարակութիւններից : Վեր– ջիններիս մէջ քիչ չէին նաեւ յունահո– մէական ու եւրոպական դասական հեղի– նակութիւնները : Այս ամէնը իւրովի հա– մալսարան են դառնում երիտասարդ Սա– հակ վարժապետի համար : Նա սովորում է թուրքերէն, պարսկերէն, քրաերէն դրել, կարդալ, խօսել, թարգմանութիւն– ներ կատարել :

1915 թ. Ս. Մովսիսեանը չատերի հետ ընտանիքով գաղթում եւ հաստատւում է Թիֆլիսում, ապա այնտեղից փոխադրը– ւում Մեծ Ղարաքլիսիա (այժմ Կիրովա– կան), իբրեւ ուսուցիչ եւ չրջանի պաղ – թականական դպրոցների տեսուչ :

1925 թուականին Լենինականում հա– սարակութիւնը նշում է նրա դպրոցական ուսուցչական գործունէութեան 30ամեա– կը :

Ս. Մովսիսեանն իր երկարատեւ կեան– քի ընթացքում, թէ Մուշ (Տարօն) գաւա– ռում, Ալաշկերտում, Մոնուսում եւ թէ՛ Փամբակի Ղարաքլիսիայում (Կիրովա– կան), եւ Լենինականում, վայելել է ան– կեղծ յարգանք ։ Նրա հաղարաւոր աշա– կերտները սիրել են եւ սիրով յիշել իրենց ազնիւ խորհրդատու եւ բարեկամ, միշտ բարեացակամ «Սահակ վարժապետին» :

Ս. Մովսիսեանը վախճանուել է 1939 թ. Լենինականում, 72 տարեկան հասա– կում :

Որպէս բանահաւաք նա գրի է առել ժողովրդական հարուստ հէքեաթներ, հէքեաթ մանրապատումներ, առակներ, սիրոյ ու կենցաղային երգեր, «Սանասար Բաղդասար» ժողովրդական վէպը, հա– նելուկներ, ասօքք – երգեր եւայլն : Ս. Մովսիսեանը գրի է առել նաեւ քրտական վիպերգեր եւ երգեր, Աչըղ Շերինի թուր– քերէն երգերը, դաստանն ու տուրէյթը :

Ս. Մովսիսեանի գրի առած բանահիւ– սութեան նիւթերը մեծ արժէք են ներկա– յացնում ոչ միայն քանակապէս, որ կարող են մի քանի հատոր կազմել, այլ նաեւ որակապէս, իբրեւ նիւթեր, որոնք կուռ մշակուած սիստեմով են գրի առ– նուել : Բանահաւաքը, լաւ ըմբռնելով բարբառային հնչիւնական առանձնայատ– կութիւններ արձանագրելու դժուարու– թիւնները, խուսափել է ոչ լաւ ուսումնա– սիրուած բարբառներով յօրինուած բա– նահիւսութիւնից եւ սահմանափակուել է « Տարօնի աշխարհով », որի աշխարհա– գրական դիրքին, բնակչութեան նիստ ու կացին, լեզուին ու մտածողութեանը, նրա հոգեւոր ամբողջ մշակոյթին քաջա– ծանօթ էր նա, որպէս բնիկ տարօնցի : Բանահաւաքը ոչ միայն գործնականօրէն դիտէր իր բնաշխարհի լեզուն՝ բարբառն ու ենթաբարբառները, այլեւ որպէս մաս– նագէտ – բարբառագէտ կազմել էր նրա քերականութիւնն ու հարուստ բարբառա– յին բառարանը : Մեր բանահիւսութեան նիւթերի գրառումների մէջ իր դիտակա– նութեամբ եւ հետեւողականութեամբ ա– նանձնապէս աչքի են ընկնում նրա գրառ– ման սիստեմը, նրբերանգների ճշգրիտ արձանագրումը : Մեր բարբառագիտու– թիւնը մեծապէս չհաց կը լինէր, եթէ իր տրամադրութեան տակ ունենար նման գրառումներ :

1967 թուականին լոյս տեսաւ «Հայ ժողովրդական հէքեաթների» 10րդ հատո– րը, որն ընդգրկում է Սահակ Մովսիս– եանի գրի առած նիւթերի միայն կէսը : Քանի որ այդ նիւթերի (առակ, առած, երգ, խաղեր եւայլն) միւս մասն էլ ար– դէն պատրաստ է, պէտք է օր առաջ այն էլ լոյս ընծայել : Դա կը լինի յարելենա– կան լաւ նուէր մեր բանագէտներին, ինչպէս եւ թանկագին մի յուշարձան ա– կանաւոր բանահաւաքի յիշատակը յաւեր– ժացնելու համար :

Սահակ Մովսիսեանի մի չարք աշխա– տութիւններն ունին բացառիկ նշանակու– թիւն, այսպէս, օրինակ՝ «Բուլանըխ կամ Հարք գաւառ» ազգագրական ուսումնա– սիրութեան արժէքը չատ է բարձրանում, քանի որ ոչ հայ բնակչութիւնն է մնացել յիշեալ գաւառում, ոչ էլ նրա նիստուկացը ... մնացել է միայն մեր ազգագրագէտի մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւնը, որ– պէս յուշ այդտեղ դարեր չարունակ ապ– րող, երկիրը մշակող քրտնաջան ժողովր– դի մասին :

Յանկալի է այդ գիրքն էլ վերահրա– տարակուած տեսնել քանի որ դա ան– ցել է հազուագիւտ գրքերի չարքը :

Գիտական ազգագրական – հնագիտա– կան ուսումնասիրութիւնների չարքին են պատկանում նաեւ Ս. Մովսիսեանի «Ը– նութիւնները Տաճկահայաստանում», « Տուրուբերանի Քրտերը » (անտիպ), « Հոգային իրաւունքը Մուշի աշխար– հում» եւ այլ ուսումնագիտական աշխա– տութիւններ :

Այս բոլորով հանդերձ, ընթերցողի աչքի ածելով թէկուզ այստեղ յիշատա– կած բանահիւսական, բանահիւսական – բանագիտական, ազգագրական աշխա– տութիւնները, անկեղծ յարգանքով գլուխ պիտի խոնարհի մի բազմավաստակ մշա– կութային գործչի առաջ, ինչպիսին էր արժանայիշատակ Սահակ վարժապետ Մովսիսեանը : Ծնուելով արեւմտահայաս– տանի մի խուլ գիւղում, նա կարողացաւ ոչ միայն ժամանակի դիտութիւնը իւրա– յրնել եւ իր աշակերտներին հաղորդել, այլ հաւաքել ու գրի առնել հայ ժողո– վրդի բանահիւսութիւնը, յօրինել ու հեղինակել բազմաթիւ աշխատութիւն– ներ, որոնք անհնարին է անտեսել հան– ճարեղ հայ ժողովրդի հոգեւոր եւ նիւ– թական մշակոյթը հետազօտելիս :

ԱԿԱԴ. Կ. ՄԵԼԻՔ – ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ

ԿԵՆՑԱՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ

Աւազակ մը դրամատունէ մը ներս մը– տաւ եւ ատրճանակը ձեռքը՝ դանձապա– հին հրամայեց որ դանձարկղը բանայ :

Գանձապահը հնազանդեցաւ : Մեծ դանձարկղին դուռը բացաւ եւ ադնուու– թեամբ մէկ կողմ քաշուեցաւ՝ որպէսզի նախ աւազակը անցնի :

— Ձեղմէ եառ, պարոն, ըսաւ :

Աւազակը, անուշադիր, «չնորհակալ եմ» պատասխանեց եւ առաջ քնաց ներս մը– տաւ : Այդ վայրկեանին, դանձապահը դը– րամարկղին դուռը փակեց եւ աւազակը թակարդեց անոր մէջ :

Ջաւեշտական այս միջադէպը, որ իրա– պէս տեղի ունեցաւ կարճ ժամանակ մը առաջ Շիքակոյի մէջ, ցոյց կուտայ՝ թէ որքան «քնազդական» կը դառնան կիրթ չարժումները քաղաքակիրթ ընկերութեան մը մէջ ապրող չատ մը մարդոց համար : Շիքակոյի աւազակը ծուղակը լինկաւ, ո– րովհետեւ «մեքենականօրէն» հակազդեց, առանց դանձապահին ադնութեան հե– տեւանքները մտածելու :

Այսուհանդերձ, բարեկիրթ չարժում– ները չատ կը տարբերին երկիր երկիր : Ինչ որ ադնութիւն կը նկատուի չրջանի մը մէջ, կրնայ մեծ անկրթութիւն նկատ– ուիլ ուրիչ չրջանի մը մէջ :

Ամէնէն պարզ բաներուն մէջ անգամ բարեկիրթ չարժուածէւի տարբերութիւն – ներ կան : Օրինակ՝ Իտալացիները սուո– րութիւն ունին ճաչի անձեռոցը իրենց օ– ձիքին մէջ խօթել, կղակին տակ, բան մը որ անարեկիրթ վերաբերում է Անգլիոյ եւ ուրիչ եւրոպական երկիրներու մէջ :

Անգլիոյ մէջ, բարեկրթութիւնը կը պա– հանջէ որ անձեռոցը ծունկերուն վրայ դրուի : Այս բանը սակայն Իտալացիները անըմբռնելի կը նկատեն :

Ֆինլանտացիները բարեկրթութիւն կը նկատեն անձեռոցը ծալել ճաչելէ առաջ : Ասիկա ետէ Իտալիոյ մէջ ընելու ըլլաք՝ պիտի կարծեն թէ կերակուրէն բնաւ գոհ չմնացիք եւ անդամ մըն ալ ուզք պիտի չկոխէք այն ճաչարանը կամ տունը ուր ճաչեցիք :

Իտալիոյ մէջ, նոյնպէս մեծ անկրթու– թիւն կը նկատուի ձախ ձեռքով դինի լը– ցընելը կամ ձեռքերը սեղանին տակ պա– հելը : Ասկից զատ, պէտք չէ որ ադա– մանը ուղէք : Պէտք է ըսեն միմիայն առնէք, որովհետեւ Իտալացիները չատ բաստիկ կը նկատեն մարդու մը ադ տա– լը :

×

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի երկիրներէն չատերուն մէջ, ձեռք սեղմելը չատ տա– րածուած սովորութիւն մըն է :

Հոլանտացիները սակայն, չատ քիչ ան– դամ ձեռք կը սեղմեն : Ասիկա չի նչանա– կեր՝ թէ պաղ եւ ինքնահաւան մարդիկ են, այլ պարզապէս ձեռք սեղմելու սով– որութիւն չունին :

Ճաչի սեղանին վրայ զգայուելը (ձգո– տում) մեծ անկրթութիւն կը նկատուի չատ մը քաղաքակրթուած երկիրներու մէջ :

Արաբիոյ մէջ սակայն... պարտաւորուիլ է : Ճաչի պահուն երբ զգայէք՝ կը նչա– նակէ՝ թէ ճաչէն գոհ մնացած էք եւ ձեր

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Ալպուս պէյ որ տակաւին Սուլթանին չներկայացած լմացած էր Տիլարայի տե– սակցութիւնը իր տիրոջ հետ ու անոր յաղթական ու գուարթ մեկնումը արքա– յական սենեակէն, երբ քիչ եառքը վինքը կանչած էին, անմիջապէս կառած էր թէ ի՞նչ ընդունելութիւն կը սպասէր իրեն :

— Առնուազն պիտի աքսորել պիտի տայ մտածած էր :

Ու անմիջապէս վտանգին առաջքը առ– նելու միջոցը սկսած էր փնտռել եւ որով– հետեւ չատ լաւ կը ճանչնար իր վեհափառ տէրը, չուտով հնարեր էր այդ գաւազա– նութեան պատմութիւնը որուն չնորհիւ դոնէ մէկ քանի օր ժամանակ կը շահէր : Եւ քանի մը օր Եըլտըզի պալատին մէջ, ուր անակնկալները իրարու կը յաջորդէին, մեծ դրամագլուխ մըն էր ճարպիկ ու խո– րամանկ մարդու մը ձեռքին մէջ :

— երեք օր չահեցանք, ըսաւ Ալպուս պէյ, ինքն ալ յաղթականօրէն դուրս ել– լելով Ապտիւլ Համիտի քովէն, երեք օր– ուան մէջ Աստուած ողորմած է... հիմա պէտք է որ անմիջապէս Պէլքիսը տեսնեմ ու անցած դարձածը հաղորդեմ իրեն... Ուզուն եայլայէն եկող դերուէշի մը կա– րելի չէ որ ոտնակոխ ընէ Սուլթանուհի մը... ա՛հ, Ջիա փաչա, դուն այս փոր– ձանքը պալատ մտցուցիր ու դուն պէտք է որ կրես պատիժը...:

ԳԼՈՒԽ Բ.

« ԱՄԷՆ ԻՆՉ ՑԱՋՈՂ Է »

Իզզէթ փաչա իր վեհափառ տիրոջ քո– վէն մեկնելէ եառք, անմիջապէս հետա– մուտ եղաւ Մաք Լայնը դտնելու, ինչ որ չատ դիւրին գործ չէր, որովհետեւ Անգ– լիացին ելլալը ձգած ատեն չէր բան թէ ո՛ւր պիտի երթար սա դերազանց պատճառով, որ ինքն ալ այն ատեն չէր պիտեր թէ ո՛ւր պիտի հաստատուէր :

— Բնականաբար Բեբայի մէջ պանդոկ մը դտած է, մտածեց Սուլթանին սիրա– կան քարտուղարը, բայց միթէ իր բուն անունո՞վ իջեւանած է հոն թէ կեղծ ա– նուն մը առած է... հաւանօրէն կեղծ ա– նուն մը առած պիտի ըլլայ եւ այս պա– րագային ահա գործը կը դժուարանայ :

Այս խորհրդածութիւնը կ'ընէր Իզզէթ փաչա Պէչիկթաչէն կառքով Բեբա գացած միջոցին :

Պալատականը Բեբայի Մեծ Փողոցը հասնելով, նախ սկսաւ այցելել դլխաւոր պանդոկները, Թոգաթլեան, Պրիսթոլ, Բեբա Փալաս, Օթել Քրէօյքըր, Օթել ու Լոնտրը եւայլն, բայց ի զո՞ւր. ոչ ոք նը– կարագրուած Անգլիացիին նմանող յա – ճախորդ ունէր երկու երեք օրէ ի վեր : Յետոյ սկսաւ քննել երկրորդական եր – րորդական օթէլները, առանց արդիւնքի : Արդէն կէսօր եղած էր ու տակաւին Մաք Լայնի հետքը չէր կրցած դտնել :

Իզզէթ փաչա յուսահատ, կառքը կեցնել տուաւ Մեծ Փողոցին վրայ պտնուող եա– նիի դարեջրատունը եւ վար իջաւ ճաչե– լու համար :

Հաստատութեան սպասաւորները, որ դինքը կը ճանչնային, ամենախորին ակ – նածանքով ընդունեցին ու առաջնորդեցին Սուլթանին անձնական քարտուղարը դա– րեջրատան լաւագոյն տեղը :

Հազիւ թէ սեղանը չտած ու աղանդեր– ները բերած չարած էին, փաչան որ աչ– քը չատած էր դարեջրատան մուտքի դրան կողմը, ուրախութեան ճիչ մը արձակեց :

Մաք Լայն, բերանը ծխափող մը, ձախ ձեռքը տարատին գրպանը եւ աջ ձեռքին մէջ քանի մը լրագիրներ բռնած ներս կը մտնէր, ժպտուն, ինքնագոհ երեւոյթով :

Հետեւէն արդէն իսկ նչմարած էր փաչան եւ ուղղակի դէպի անոր կողմը կը չտա– ջանար :

Ապտիւլ Համիտի սիրական քարտուղա– րը, որ իր անյաջող փնտռտուքներէն յետոյ արտնեղած՝ մտատանջ ու դաժան դէմք մը ունէր, մէկէն զուարթացաւ եւ երեսին վրայ ուրախութիւնը ճառագայթեց :

— Պարոն Մաք Լայն, դոչեց երբ Անգ– լիացին լրեն մօտեցաւ ու ձեռքը երկա– րեց, դիտէ՞ք որ չորս ժամէ ի վեր ձեզ կը փնտռեմ Բեբայի բոլոր պանդոկներուն մէջ...:

— Կրնայիք տակաւին չորս օր ալ փնտ– ռել առանց գիս դտնելու... որովհետեւ այլեւս պանդոկի մէջ չեմ բնակիր :

— Ուրեմն բնակարա՞ն մը վարձեցիք :

— Ոչ թէ բնակարան մը՝ այլ կահաւոր եալ սենեակ մը վարձեցի հայրենակիցի մը տունը... բայց ասոնք կարեւորութիւն չունին, գիս կը փնտռէիք ու ահաւասիկ գտաք, էականը այս է... այժմ կրնա՞ք ըսել թէ ինչ պատճառաւ պէտք ղդացիք գիս փնտռելու...:

— Անշուշտ, պարոն Մաք Լայն, բայց նախ եւ առաջ համեցէք սեղանակից ըլլալ ինձ, որովհետեւ կ'ենթադրեմ որ տակա– ւին չէք ճաչած...:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(99 – Շար.)

ԲՈՒՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ՀԱՅԳՈՒԽՈՎՀԱՅԻ

ԳՎԱՃՈՒՈՂ

ՊՎԱԶՈՓ

—*—

ԺՈՎԱ ՊՎԱՃԱՒՈ

ՅԱՐՈՒՍ ՄԵՐ

Ա՛ն, ինչպէս որ կ՚ուզէք, ես ալ կ՚ուզեմ որ ան ինծի հետ ամուսնանայ, ինչպէս որ ես կ՚ուզեմ, ան ալ կ՚ուզէ որ ես իրեն հետ ամուսնանամ։ Ինչո՞ւ ուրեմն ամուսնանալ չենք։ Ինչո՞ւ ես ալ, ան ալ, ամուսնանալու համար, ուրիշ մարդոց կարիքը կ՚ունենանք։ Ինչո՞ւ ես ալ, ան ալ, ուրիշ մարդոց կարիքը կ՚ունենանք, որպէսզի ան ինծի հետ ամուսնանայ, ես ալ անոր հետ ամուսնանամ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայ Սպայից Միութիւնը եւ ողբացեալին բարեկամները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս երկուշաբթի (Մեռելոց) առաւօտ ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, նորոգ հանդուցեալ

ԳՈՒԼԻԱ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

(մահացած Ապրիլ 5ին, Նիւ Եորք) յիշատակին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Ս.ՄԱՐԿՐԻԹ, պ. Ահարոն Յակոբեան եւ զաւակները Տիկին Աղնիւ Յակոբեան եւ զաւակները, Տ. Տ. Մրոյեան զաւակները, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով եւ նըւէրներով մասնակից եղան իրեն վշտին, իրենց հնոջ, մօր եւ աղգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԵՂՍԱ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գայաեան, խարբերդի Մորէ - նիկ գիւղէն), կսկծալի մահուան առթիւ, որուն թաղումը կատարուեցաւ Ապրիլ 4ին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին, Ա. կայանին վրայ՝ էօֆիւմէնիֆ հեռատեսիլէն տութիւն՝ Գերպ. Ժան Ռուշիի հետ :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ապրիլ 21, ժամը 21ին, Սալ Կավօ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Առաջնորդարանի :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան, Ապրիլեան Եղեռնի 53րդ տարեդարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ հաք ժամը 3ին, Սէն Լուի (Սէրքլը Կաթոլիկ) սրահին մէջ :

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպութիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն թող նախօրօք տեղեկացնեն :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ԲԱՐԵԱՑԱԿԱՄ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1968 ԱՊՐԻԼ 8 ԻՆ

Ապրիլ ուրիճ լրացաւ մեր բաժանորդներու մեծ մասին բաժանորդագրութեան շրջանը : Ջերմապէս կը խնդրենք որ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմումներու :

Առկախ հաշիւ ունեցողներէն եւս կը խնդրուի անյապաղ կարգադրել իրենց հաշիւները, որպէսզի վարչութիւնը միշտ կարենայ շարունակել կանոնաւոր առաքումները :

Բաժանեգիններու կանոնաւոր ու կանխիկ վճարումներն են միայն որ կրնան մասամբ դիւրացնել վարչական ծանր գործը, մանաւանդ երբ ամէն տեսակի յաւելումները աւելի քան երբեք կը դժուարացնեն հայերէն օրաթերթի մը հրատարակութիւնը :

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են .

ՖՐԱՆՍԱ. տարեկան	*75 ֆր.*
Վեցամսեայ	*40 ֆր.*
Արտասահման տարեկան	*90 ֆր.*

Արտասահմանի օդանաւային սպասարկութեանց սակին համար, դիմել վարչութեան :

Շնորհակալութեամբ : Վարչութիւն

« ՅԱՌԱՋ »ի

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԱԻԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

Ս. ՅԱԿՈԲ, ԼԻՈՆ

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ժամերգութիւն 16·30ին : Ընթերցուածք 17ին : Պատարագ 17·30ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Ջատիկ : Առաւօտ ժամը 8ին : Անդաստան 10ին : Պատարագ 10·30ին : Ծանօթ.— Ծաղկազարդի եւ Ջատկի պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին, Լիոնի «Կոմիտաս երգչախումբ»ի կողմէ, ղեկավարութեամբ Օփ. Ո. Ֆէլլահեանի : Իսկ Ջատկուան պատարագը պիտի մատուցանէ, Դաւիթ Ծ. վրդ. Սահակեան :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց, առաւօտ ժամը 9ին : Պատարագ 10ին : Հոգեհանգիստ 11·30ին :

ՍԷՆԹ - ԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս. ԹԱԴԷՈՍ

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ջատկուան, ժամը 17ին, պատարագ 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Ջատիկ, առաւօտ ժամը 8ին, պատարագ 10ին, քարոզ 11ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց, ժամը 8ին, պատարագ 10ին, քարոզ եւ հոգեհանգիստ 11ին :

ՏԷՍԻՆ՝ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց, ժամը 16ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Ջատիկ, ժամը 8·45ին, պատարագ երգեցողութիւնք տեղւոյս երգչախումբին կողմէ :

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ԵՒ ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ

ԱԻԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Ցիշատակ Թաղման երեկոյ՝ Սէնթ Մարկրիթ ժամը 16·30ին, Սէն Լուի ժամը 18ին :

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ս. Ջատկի, երեկոյ՝ պատարագ Սէն Լուի ժամը 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Ս. Ջատիկ, ժամերգութիւն Սէն Լուի, ժամը 8·30ին, պատարագ Սէն Լուի ժամը 10·30ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Ցիշատակ Մեռելոց, Սէնթ Մարկրիթ ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10·30ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱ. ԻԱԶԳ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

ԾԱՆՕԹ.— Երկուշաբթի ժամը 14ին սկսեալ Տէր Հայրը ներկայ պիտի ըլլայ Սէն Փիէռի զերեզմանատունը, զերեզմանօրհնէքի համար :

Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ : ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Պատարագ Ճրագալոյցի ժամը 6ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Ջատիկ, Ցիշատակ Յարութեան, ժամերգութիւն ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց, պատարագ ժամը 9ին :

ԾԱՆՕԹ.— Գերեզմանօրհնէք Ո. Քանէ ժամը 11ին, Սէն Լուի ժամը 2ին :

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ, ՊՕՄՈՆ

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ջատկի, առաւօտ ժամը 8ին, եկեղեցական 17ին, Խթման պատարագ 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ, Ջատիկ, ժամերգութիւն եւ անդաստան ժամը 8ին, պատարագ նոր խումբով 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Մեռելոց, առաւօտ ժամը 8ին, պատարագ 10ին, հոգեհանգիստ 11ին :

ՍԷՆ - ԺԵՐՈՄԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

ԱԻԱ. ԳՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց, առաւօտ ժամերգութիւն 8·30, երեկոյ ժամերգ. եւ Ընթերցուածք 17, պատարագ Խթումի 18·30 :

ԿԻՐԱԿԻ.— Ջատիկ, Ժամերգութիւն 8·30, պատարագ 10 :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց, առաւօտ 8·30, պատարագ 10, հոգեհանգիստ 11·30 :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱԻԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Ընթրեաց պատարագ ժամը 10ին, Ոտնլուայ 16·30ին, Խաւարում 20ին :

ԱԻԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Թափօր Թաղման 17·30ին :

Օր. ՄԱՏԼԷՆ Յ. ԷՕԶՏԻԿԵՐԵԱՆ
եւ
Պ. ԱՐԱ. Պ. ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ 1

Նշանուած

7 Ապրիլ, 1968, Փարիզ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՃԱՇ

ի պատիւ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ
եւ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԷՍԵԱՆԻ

Այս երկուշաբթի ցերեկ, ժամը 13ին, Լա Նասիոն ճաշարանը, 278 Պուլվ. Վոլթէր, մեթրօ Նասիոն :

Տեղերը ապահովելու համար, դիմել Պ. Հրաչ Տարօնեանի, 12 Բիւ Ֆոշամպօ, հեռաձայն 878-64-57 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՔ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ հաք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ :

×

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 25ին, Շաբաթ երեկոյ Վալանսի Հ. Ց. Դ. Քլուխ - տափոր կոմիտէութեան կողմէ :

×

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէննի մէջ, Յունիս 2ին :

×

Կապոյտ Ծովի Մարսէյլ քաղաքի եւ շրջաններու մասնաճիւղերը կը տօնեն Կապոյտ Ծովի 40ամեակը, Մայիս 5ին, Սվլանտիտի մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, կիրակի, Միութիւնիս 48րդ սրահը : Մանրամասնութիւնները յայտարդվ :

×

ԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑԻ ծննդեան 70ամեակի երեկոյթ, Մարսէյլի մէջ Ապրիլ 27ին, Շաբաթ երեկոյ Օթէլ Սվլանտիտի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք - ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ
ԱՊՐԻԼ 25ԻՆ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

×

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի յիսնամեակը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Յունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին (Հոգեգալուստի տօնին) :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 կիրակի, Ազգ. Տան սրահը :

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մայիս 5ին :

×

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնը կը պատրաստէ տօնակատարելու Վասպուրականի Ցաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատարագութեամբ : 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Թատերական ներկայացում, կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան կողմէ, 14 Մայիս, երեքշաբթի դիչեր, Թէաթր Տէ ղ'Ա.ռ :

Մանրամասնութիւնները յայտրդով :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Ընդհ. Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, կիրակի 24 Նոյեմբերին, կառնա Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յայտրդիւ :

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մ[illegible] եան ենթակոմիտէի ժողովը այս [illegible] իրիկուն ժամը 21ին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ 17 Ապրիլ, կէսօրէ հաք ժամը 15ին, Տան սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Վարժ կարուհիներ
(Mécaniciennes)

Դիմել՝

PARIS - MODERNE
51, Rue du Caire — Paris (2e)
Tél. : 236-70-10

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ի պատիւ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ
եւ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԷՍԵԱՆԻ

կը մասնակցին Սօսի պարախումբ Սաճօվա երբեհակը

Անակնկալներ : Այս երկուշաբթի ժամը 21ին, Առնուվիլի Հայ Կաթողիկներու սրահին մէջ, 73 Ավընիւ Ժան Պարպիւս :

Կը հրաւիրուի Անկէնի, Սարսէլի, Մ[illegible] բանի, Կուսէնվիլի եւ Առնուվիլի Հայութիւնը :

Մուտքը ազատ է

L'U. G. A. - ARDZIV

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ

Organise

Dimanche 14 Avril de 22 h. à l'aube

Sa Grande Nuitée de Pâques

AU VAMPING

avec l'Orchestre : LES VELVETONE

En Intermède :

ANDRE DAIK
(Imitateur Fantaisiste)

MARGO et LEARCO
(Attraction Internationale de Danse)

JOSE GARCIA
(1er Prix de la Chanson des Espoirs de Provence)

Il est prudent de retenir sa table

TENUE SOMBRE DE RIGUEUR

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի դռնապան մը հայկական [illegible] տաւտուքեան մը համար (նախընտրելի այր ու կին) :

Հեռաձայնել 770-07-25 :

ԿՈՉ ՍԱՆՈՒՀԻԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ նահանգային Մուրատ Լուսնասիրացի Փարիզի կեդր. վարչութեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոշմով, կոչ սանուհիի մը դրնելու Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի համար 1968-69 դպրոցական շրջանին համար :

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները.— 1· 10էն 12 տարեկան լայ : 2· Ծնողքը պէտք է սեբաստացի լայ կամ դերդաստանէն : 3· Թեկնածուն որը կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ :

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի հետեւեալ կարգի մը քննութենէն ետք : Թեկնածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ միասին յաճախած դպրոցին վկայական տարուան նիչերը : Դիմումները մինչեւ Յունիս 15 հեռեւեալ հասցէներուն — Շիրվանեան, 65 Վուա տ'իսի, Մոնթրոֆոփ, (Հեռ. 642-75-70) : կամ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար Ժորժ Քոթրանճէն, Ռուէաս, Մարսէյլ 7: (Հեռ. 53 - 20 - 49) :

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
13
ԱՊՐԻԼ
SAMEDI
13 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11187 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.187

ՍՐՏԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓՐԿԱՐԱՐ ԱՐԻՒՆԸ

Մաթոին Լուտեր Քինկի սպանութիւնը ցնցեց համայն մարդկութեան խիղճը։

Օրակարգի հրատապ հարց դարձաւ խաղաղ համակեցութիւնը, — վերապոյն խոչոչ, որուն իրագործումը դրախտի պիտի վերածէ այս անիրաւ աշխարհը։

Ֆրանսական մեծ յեղափոխութիւնը ազատութեան, հաւասարութեան, եղբայրութեան եւ արդարութեան վսեմ սկզբունքներով կարծես ապահովել մարդոց եւ ազգերու երջանկութիւնը։

Սակայն չկրցաւ վերջակէտ դնել ազդամիջեան կռիւներուն, որոնք աչխարհի սկիզբէն մինչեւ այսօր կը չարունակուին պարբերական ընդմիջումներով։

Չկրցաւ երաչխաւորել արդարութիւնը։ Իրաւունքը մնաց միշտ զօրաւորին կողմը։ Ցաւիտենական ճշմարտութիւն։

Քաղաքական ու տնտեսական չահերուն վրայ կէս դարէ ի վեր աւելցաւ նաեւ գաղափարախօսական տարակարծութիւնը։

Երկաթէ վարագոյր մը երկուքի բաժնեց քաղաքակիրթ Եւրոպան։

Որուչեւ չատագովեց խաղաղ համակեցութեան սկզբունքը։ Սակայն նպատակին չհասած չնորհազրկուեցաւ։

Մարդիկ հաւասար կը ծնին։

Արդարութիւնը կը պահանջէ, որ հաւասար իրաւունքներ վայելեն։

Մարդի գոյնին տարբերութիւնը պէտք չ դառնայ չափանիչ ստորադասութեան կամ զերակայութեան։

Անլմռնելի է, որ քսաներորդ դարու երկրորդ կէսէն ետք ալ տակաւին կան երկիրներ, որոնք կը մերժեն ընդունիլ մարդոց հաւասարութիւնը օրէնքի առջեւ։

Համաչխարհային մեղադրանքի ու դատապարտութեան առարկայ է Հարաւային Աֆրիկէի պետութիւնը՝ անոր համար, որ պիտակ եւրոպացիներու փոքրամասնութեան մը իր տիրապետութեան ենթարկած է սեւամորթներու բազմութիւնները, ցեղապաշտութիւնը հասցնելով իր զերադոյն աստիճանին։

Ցեղապաշտութիւնը ի վերջոյ ցեղասպանութեան մղեց Թուրանական երազ - ներէ տարուած Թուրքը, որ յիսուներեք տարի առաջ, իր արիւնարբու բնազդէն մղուած, ջարդեց մէկուկէս միլիոն անմեղ ու անպաշտպան Հայեր, իր երկրին ամէնէն օգտակար քաղաքացիները, զորս պաշտպանելու պարտականութիւն ունէր։ Ինչ որ թերեւս ներելի նկատուի յետոյ մնաց եւ վայրենաբարոյ երկիրներու համար, անհասկնալի եւ աններելի է քաղաքակիրթ պետութեանց։

Աֆրիկա ազատութեան եւ ժողովրդավարութեան իդէալ երկիրն է։ Իր վար - ձածելը իրր տիպար ծառայած է բազմաթիւ պետութեանց։ Իր Սահմանադրու - թիւնը կը նկատուի ամէնէն արդիականը։ Եւ սակայն բազմաթիւ նահանգներու մէջ բազմաթիւ իրաւունքներէ զրկուած են սեւամորթները։

Վերջին տարիներու դէպքերը ցոյց տուին, որ աղազնական ոչին արթնցած է նաեւ սեւամորթներու մէջ, որոնք Միացեալ Նահանգներու ընդհանուր բնակչու - թեան հարիւրին տասը տոկոսը կը կազմեն։

Այս համեմատութիւնը պիտի աւելնայ տարիներու ընթացքին, պարզ այն պատճառով որ բազմածին ազգ են անոնք։

Այժմ խաղաղասէր ու բարեպաշտ վե - րապատուելի Քինկի արիւնը կոչուած է փրկելու իր ցեղակիցները, այնպէս ինչ - պէս իր պաշտած Ցիսուսը խաչին վրայ տուած էր իր արիւնը, մարդկային ցեղի փրկութեան համար։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ԾԱՅՐԱՑԵՂ ՁԱԽ ՈՒՍԱՆՈՂ ՌՈՒՏԻ ՏՈՒՉՔԻ ԴԷՄ

Գերման ծայրայեղ երիտասարդութեան պարագլուխը եւ «մտածումի վարպետը» Ռուտի Տուչքէ ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ Արեւմտեան Պերլինի Ուսանողական Դաշնակցութեան կեդրոնատեղիին առջեւ, երբ հետեւորդ մը կողմէ, որ անմիջապէս ձերբակալուեցաւ։

Ռուտի Տուչքէ, 28 տարեկան, որ զոհն է քաղաքական առաջին մահափորձին, 1945էն ի վեր Գերմանիոյ մէջ, գաղափարական զեկավարն է խումբ մը գերման ուսանողներու, որոնք իրենք զիրենք կը նկատեն արդիական յեղափոխականներ։ Ատոնք դէմ են զրամատիրական վարչա - կարգին ինչպէս նաեւ ընկերվարութեան կամայականութեան։ Տուչքէ զարդացած է մարքս - լենինիզմի, Ռոզա Լիւքսամ - պուրկի, Ֆրանց Ֆանոնի եւ Հակոնինի ազդեցութեան տակ։ Կ'ուզէ ստեղծել, ոչ թէ գաղափարականի մը հիման վրայ այլ «մտային խօսակցութեան» հիման վը - րայ «ստեղծագործ անհատներու հաւա - քականութիւն մը որոնք միշտ կը սորվին եւ կը կազմուին, ապատազրուած բլլալով դասական ընտրանիին տիրապետութենէն այն ձեւով որ այսօր կը հասկցուի»։

Ամուսնացած է ամերիկացի ուսանո - ղուհիի մը հետ որ հետազօտութիւններ կը կատարէ «նախնական քրիստոնէու - թեան յեղափոխական ձգտումներուն» վը - րայ։ Զաւակ մը ունին, որ մկրտուած է՝ «Զէ» (Կուեվառայի յիշատակին)։

Տուչքէ կը ղեկավարէ տեղւոյն իշխա - նութիւնները, առուած է պահպանողա - կաններէն, լուրջի առնուած ընկերվար - կաններուն կողմէ եւ հետզհետէ առարկան է «յառաջդիմական» ուսանողներու։

Ծանրօրէն վիրաւորուած, վիճակը ծանրակշիռ կը նկատուէր Ուրբաթ առա - ւօտ։

Արեւմտեան Պերլինի Ապահովութեան Յանձնախումբը անմիջապէս նիստ դու - մարած է, որուած բլլալով որ մահա - փորձը կրնայ ծանր հետեւանքներ ունե - նալ։ Արդէն իսկ ուսանողական ցոյցեր սկսած են։ Ամբողջ դաշնակցային Գեր - մանիան ալ յուզուած է։ Վարչապետ Քիսինկէր եւ Պերլինի քաղաքապետը հա - մակրական հեռագիրներ ղրկած են ուսա - նողին կնոջ։

Մինչ կողմէ, «ընկերվարական ուսա - նողներու դաշնակցութիւնը», որու ղեկա - վարն է Ռուտի Տուչքէ, յայտարարու - թիւն մը հրապարակած է, ուր կը խօսի «քաղաքական սպանութեան մասին» եւ կ'ամբաստանէ Թերթեր եւ Պերլինի «Ծե - րակոյտը» որ առեչութեան հոսանք մը առեղծած են Պերլինի դեմոկրատ ուժերուն դէմ, ինչ որ պատճառ դարձած է որ և - րիտասարդ խելագար մը ոճիրի դիմէ։

Տուչքէ դլխաւոր ղրդիչն էր հակամե - րիկեան բոլոր ցոյցերուն, որոնք կազմա - կերպուած էին Պերլին, անցեալ Մարտին։

ՀԱԻԱՆԱԲԱՐ ՎԱՐՇԱՒԱ

Ամերիկացիք Վիէնսիան կ'առաջարկէ - ին, Հանոյ կը պնդէր Փնոմ Փէնհի վրայ, մէկը միւսին տակի էջեր տար, այդ պատ - ճառով առաջարկուեցաւ երրորդ վայր մը՝ Վարչաւա, որ հաւանարար ընդուն - ուի Ամերիկացիներուն կողմէ։

Ուշիկիքըն չատ խիստ է քաղաքի մը ընտրութեան համար, որ չէզոքութեան ամէն երաչխիք պէտք է տայ թէեւ Սպի - տակ տունը սկիզբը «որեւէ տեղ» բսած էր։

Ամէն պարագայի մէջ, Միացեալ Ազ - գերու քարտուղարը Ու Թան միշտ լաւա - տես կը մնայ եւ կ'ըսէ թէ «դէպքերու ընթացքը քաջալերանքան է»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՆԱՍԱՒ Սիթիի մէջ վառնգաւոր կռի - ուլլա մը սկսած է։ Թալանի տեսարան - ները կը չարունակուին։ Հինդ Սեւեր ըս - պաննուած են, չորս հարիւր հոգի ձեր - բակալուած է։ Միւս կողմէ միշտ կը փըն - տրուի Քինկի ոճրագործը։ Գալով Սե - ւերու զանազան կազմակերպութեանց, ոչ մէկ հաւատք ունին Քոնկրէսին քուէար - կած օրէնքին վրայ, որ վերջ կը դնէ ցե - ղային խորականութեան, բնակարանա - յին մարզին մէջ։

ՖՐԱՆՍԱԳԱՆ կառավարութիւնը տա - սըներեքու ամիսէն պիտի սկսի միրաժ օդանաւեր յանձնել Իրաքի։ 54 միրաժ - ներ պիտի ունենայ իրաքեան օդուժը, 1970էն սկսեալ։

ԱՐԱԲԻՈՑ Ֆայսալ թագաւորին այցե - լութիւնը Քուէյթ վերջացաւ։ Ռիատ վե - րադառնալէ առաջ թագաւորը յայտարա - րած է թէ արաբ երկիրները վճռապէս ո - րոշած են յաղթել տալ իրենց իրաւունք - ները եւ ջնջել իսրայէլեան յարձակման հետքերը։ Այդ նպատակին համար, պէտք եղած ժամանակը պիտի առնեն, բայց պատրաստ են ամէն հաւանականու - թեան ջնջելու համար պարտութիւնը։

ԻՍՐԱՑԻԼԻ վարչապետը յայտարարած է թէ միտք չունին Անդրյորդանանը գրա - ւելու, բայց եթէ Արաբները Հրեաներու կեանքը անտանելի դարձնեն պէտք է ա - մէն հաւանականութեան սպասեն։ «Պա - ղատութեան բանալին, կ'ըսէ Էշքոլ, Ա - րաբներու ձեռքն է»։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Հանրապետութեան նա - խագահութեան պաշտօնական թեկնածուն է մառեչալ Սպիչալսկի, որ պիտի առնէ Օչապի տեղը։ Կոմունքայի բարեկամ մըն է։ Միւս կողմէ Լոճի համալսարանի տե - սուչը կուսակցութենէն արտաքսուած է։

ՃՈՆՍըն Ուեսթմորլանտի յաջորդ նը - չանակեց Զօր. Ապրամս, ինչպէս կը նա - խատեսուէր։

ՆԱՍՐ կրկնեց անգամ մը եւս թէ բա - նակցիլ Իսրայէլի հետ պիտի նշանակէր անճնառուր ըլլալ։ Շեշտեց թէ դիմա - դրութեան պաղեստինեան չարժումը օրի - նաւոր է, օրինական է եւ դրական։ Նաս - րի համար ամէնէն գաւաչին այն է որ ա - րաբ երկիրները չեն միանար Իսրայէլի դէմ։

ԻՐԱՔ որոչեց որ ինք պիտի չհատուց - ծէ Ռումելիի քարիւղը։ Այս որոչումը ծանր հարուած մը կը նկատուի մանա - ւանդ Ֆրանսայի համար, որ մեծ յոյս ունէր, Իրաքի նախազահին վերջին այցե - լութեան առթիւ, որ իր առաջարկները պիտի ընդունուին այդ քարիւղին հա - մար։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պաշտպա - նութեան նախարարը յայտարարած է թէ ցամաքային բանակի համար 24·500 պա - հեստի վինուող պիտի կանչուի։ 10 հա - զարը Վիէթնամ պիտի դրկուի։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ պայքար մը կը չարունակուի վարչակարգին եւ ազատա - կան կաթոլիկներու միջեւ։

ԵԻՐՈՊԱ թիւ 1 ձայնասփիւռի կայանը յայտարարեց Ուրբաթ առաւօտ թէ Մոս - կուայի մէջ մէկ օրուան ընթացքին 25 հազար սալ ծախուած է Ադնաուրի հայ - կական երգերու հաւաքածոյի մը (?)։

ՍԻԼՎԻ ՎԱՐԴԱՆ կառքի արկած մը ու - նեցաւ։ Ինք միայն վիրաւորուած է բայց ընկերուհին տեղն ու տեղը մեռած։

La Question Arménienne

N. D. L. R. : Nous publions ci-dessous la conférence, que Maître Edouard Jakhian, du Barreau de Bruxelles, a faite le 30 Mars dernier, dans le cadre de la Semaine Arménienne, qu'avait organisée le « Nor Séround ».

Cette soirée, consacrée à la Question Arménienne, avait réuni, sous la présidence de Mr. le Ministre Edouard Dépreux, Madame A. Ter-Minassian, M. Jean-Marie Domenach et Maître Jakhian, chacun traitant le sujet sous un aspect particulier.

Nous publions la vivante conférence de M. Jakhian, exceptionnellement en français, pour en assurer une plus large diffusion, tant parmi les jeunes Arméniens d'expression française, que parmi nos amis français.

Monsieur le Ministre,

Mesdames,

Messieurs,

Je trahirais la vérité si je vous disais que c'est sans hésitation que j'ai accepté de participer à la manifestation de ce soir.

Faire du Droit, c'est très souvent faire l'aveu de sa faiblesse. Le Droit reste, en quelque sorte, le recours des faibles et l'espérance des vaincus ; il est l'ultime ressource de ceux qui sont incapables de surmonter et de résoudre par eux-mêmes leurs conflits.

C'était déjà la leçon enseignée par Thucydide ; c'est la réalité quotidienne des êtres humains vivant au sein de leur cellule, qu'elle soit sociale, familiale ou conjugale ; c'est la vision qui nous est offerte aujourd'hui par un monde en déroute.

Parler, dès lors, de la Question Arménienne, en Droit, faire son analyse juridique ressortit davantage à une plainte désespérée qu'à une volonté farouche de vivre et de survivre, j'entends par là de se réserver des lendemains qui, enfin, chanteront.

J'ai pour mon Peuple, que j'aime au delà de toute expression, d'autres ambitions que celle d'endosser le rôle d'Antigone et d'aller gratter, en vain, la tombe de Polynice.

Qu'il n'y ait donc pas de malentendu. Nous ne ferons du Droit que pour définir nos manques et tracer les voies vers une solution enfin réaliste que 50 années de luttes incessantes, d'espoirs éventrés, de misérables querelles de pygmées n'ont fait que retarder.

C'est à ce titre, c'est dans cette seule mesure que j'accepte d'envisager sommairement les aspects juridiques de la Question Arménienne pour pouvoir vous proposer la réflexion que m'inspirent tant d'injustices, tant de généreuses maladresses, tant de grandeurs demeurées stériles.

×

1915, c'est le plus grand instant d'effarement, c'est le premier délire crépusculaire.

Avez-vous vu le désert de Der-Zor qui retient à jamais les corps de ceux qui n'ont plus d'autre ressource que la manifestation de ce soir ?

1915 et le désert de Der-Zor, c'est déjà une solution à la Question Arménienne.

Il ne m'appartient plus de reprendre,

LA QUESTION ARMENIENNE

après le remarquable résumé que vient d'en donner Monsieur le Ministre DE-PREUX, l'origine et le contenu des Traités de San Stefano et de Berlin qui ont entraîné cette série d'événements en tessons de bouteilles, j'entends par là : sanglants, tranchants, meurtriers.

Qu'il me soit seulement permis de rappeler que de la Guerre sortait une Arménie indépendante, s'étendant autour d'Erévan et du lac Sévan, grâce à un indomptable courage, et qu'elle obtint l'article 88 du Traité de Sèvres, signé entre les Alliés et la Turquie, le 10 Août 1920. L'Arménie était reconnue de jure et de facto. Et l'article 89 stipulait que :

« La Turquie et l'Arménie, ainsi que « les autres parties contractantes convien- « nent de soumettre à l'arbitrage du « Président des Etats-Unis d'Amérique la « détermination de la frontière entre la « Turquie et l'Arménie dans les vilayets « d'Erzeroum, Trébizonde, Van et Bitlis « et d'accepter sa décision ainsi que toute « proposition qu'il pourra prescrire rela- « tivement à l'accès de l'Arménie à la « mer et relativement à la démilitarisa- « tion de tout territoire ottoman adjacent ».

La sentence est rendue le 22 Novembre 1920 par le Président Wilson. Elle attribue à l'Arménie la plus grande partie des vilayets d'Erzeroum, Van et Bitlis. L'Arménie était à jamais sauvée. Si la sentence avait été exécutée. Elle ne le sera jamais.

Une Turquie nouvelle s'était dégagée des ruines de l'empire ottoman ; le désarmement de son armée n'avait pas été prévu ; la Turquie faisait alliance avec la Russie des Soviets et la suite vous est connue. C'est l'écrasement de cette admirable, héroïque et digne Arménie indépendante. Elle ne vit plus aujourd'hui que dans nos cœurs, dont la déchirure est profonde.

Alors, quelle Justice choisissez-vous ?
A laquelle faites-vous confiance ?

A celle de Dieu ?
A celle des hommes ?
A celle des Traités ?

A moins que ce soit à celle des Turcs eux-mêmes qui, en 1950, élèveront à Istanbul, une statue à Talaat et le feront ainsi entrer dans le Panthéon de leurs gloires dérisoires et misérables.

Oh oui, je puis, à présent, vous faire la démonstration, en Droit International, que l'Arménie était, à Sèvres, un Etat souverain et indépendant, reconnu de jure et de facto, et que notre dossier est donc bon.

Je puis démontrer que les puissances alliées et la S. D. N. avaient contracté des obligations de droits à l'égard de l'Arménie, mais qu'elles ne les ont pas exécutées.

Mais qui de ces puissances signataires va intervenir pour réclamer et obtenir Justice. Voici les Etats signataires du Traité de Sèvres :

L'Empire Britannique, la France, l'Italie, le Japon, la Belgique, la Grèce, le Hedjaz, la Pologne, le Portugal, l'Etat Serbo-Croate-Slovène et la Tchécoslovaquie.

A moins que cela soit l'O. N. U., héritière de la S. D. N. qui le fasse !

A moins que ce soit les U. S. A., qui ne se soucieraient pas de leurs intérêts et de ceux de leurs alliés au sein de l'O. T. A. N. !

A moins que ce soit l'U. R. S. S. qui ne se soucierait pas davantage d'un conflit avec la Turquie et donc avec le bloc occidental, cette même U.R.S.S. pour qui nos Martyres ne valent même pas quelques roubles.

Ne vous méprenez pas : personne ne le fera, personne ne réclamera l'application de la sentence du Président Wilson.

Alors ?

Mais, alors, la question juridique est résolue dans le même temps. Le contrat demeure inexécuté mais où est, et quel est le Tribunal qui va lui rendre vie ?

Quelque temps avant sa mort, le Chancellier Adenauer recevait, paraît-il, un ministre israélien et, au cours de la conversation, à brûle-pourpoint, il lui demanda : « Avez-vous peur des Allemands ?» Le ministre israélien, interloqué, répondit, en bon diplomate qu'il était : « Non, Monsieur le Chancellier, je n'ai pas peur ». Et Adenauer, sur un ton d'infinie tristesse, ajouta alors : « Vous avez tort, car, moi, j'ai toujours peur ».

Quel est le ministre turc qui ferait une semblable déclaration ? C'est, peut-être, après tout, ce Turc, qui serait, paraît-il, un parlementaire, qui a siégé aux côtés de Jean-Paul Sartre, au Tribunal Bertrand Russel, à Stockholm, pour établir si les U.S.A. commettaient, ou non, un génocide au Vietnam.

Quelle est la réparation morale — je ne parle pas de réparation matérielle — qui nous a été allouée ?

Elle n'existe pas et elle n'existera jamais tant que nous continuerons à agir comme nous le faisons depuis 50 ans.

Les leçons de notre Passé sont multiples et amères et je veux bien les accepter pour autant qu'elles aient une justification, et celle-ci n'est peut-être que notre actuelle lucidité.

A mon Peuple, à la vocation éternelle mais ignorée, qui a appris toutes les harmonies, je refuse le désespoir et la tristesse comme intimités souveraines.

Je ne veux plus de ces larmes, de ces images de crucifiés, de ce terme même de « massacre » ; nous avons un autre rôle à jouer que celui de la victime éternelle qui clame son malheur mais qui ne fait rien pour regagner la place dont elle a été injustement dépossédée. Ce n'est pas en perfectionnant la chandelle que l'on a, un jour, découvert l'électricité.

Il y a une sorte de pudeur, qui n'est pas exempte de grandeur, à se taire, à remplacer les larmes du passé par la volonté farouche d'aujourd'hui de progresser.

Et, au-delà du prétexte juridique de mon intervention de ce soir, c'est cela mon propos. Vous l'avez compris, cette volonté farouche, ce n'est pas à l'extérieur qu'il faut aller la chercher ; c'est en nous qu'il faut la trouver.

50 ans après, à un monde nouveau correspondent des réalités nouvelles. Ce sont celles-ci qu'il faut déterminer, délimiter et qu'il faut surtout assumer. Le temps est venu pour que les Arméniens de la diaspora avec — pourquoi pas ? — ceux d'Arménie, si ces derniers le veulent ou s'ils le peuvent, mènent une politique réaliste, moderne, dynamique, tendant, à l'instar d'autres minorités étouffées, à faire entendre, quand il le faut, une voix que les générations actuelles sont capables d'élever.

Aux revendications généreuses mais inopérantes du passé, doivent enfin succéder des vues nettes et rationnelles, fondées, cette fois, sur une analyse lucide et réaliste des faits contemporains et sur une volonté rigoureuse et inéluctable de témoigner du Passé pour sortir des compromissions du Présent.

Il ne peut s'agir, en l'espèce, que d'une œuvre de longue haleine dont les difficultés seront à la mesure des enthousiasmes et des efforts de ceux qui voudront l'entreprendre, car elle ne suppose non plus des appels démagogiques aux Arméniens eux-mêmes mais des contacts et, si possible, un dialogue avec l'extérieur, c'est-à-dire avec une certaine conscience universelle. Et je m'en explique.

Notre Histoire et notre Passé ont pour particularité d'être méconnus ou d'être volontairement ignorés des étrangers. Récemment encore, en Belgique, un éminent helléniste, Professeur à l'Université Libre de Bruxelles, fait un voyage d'étude en Turquie et, à son retour, organise une série de conférences dans les milieux universitaires et académiques et publie même un article dans une revue de large diffusion.

Son voyage est réalisé grâce à l'appui des Autorités turques puisque c'est la région militaire d'Ardahan, d'Erzeroum et de Kars qui sera visité ; c'est aussi Van et Ani qui seront parcourus.

Pour ce Professeur, c'est l'éblouissement devant les trésors qu'il découvre et dont il soupçonnait à peine l'intérêt. C'est l'éloge dithyrambique de l'église d'Akhtamar et de la Cathédrale d'Ani qui sont, paraît-il, d'inspiration chrétienne !

Mais, à aucun moment, vous entendez bien, à aucun moment, on ne trouve trace, dans ses écrits, ou conférences, de la réalité arménienne que nous évoquons ce soir. Les seules allusions que je lis dans son article sont les suivantes :

« Comme il n'y a plus d'Arméniens dans « le pays depuis la fin de la première Guerre Mondiale... » ; Au pied de la ci- « tadelle, s'étendait, il y a peu, la ville « fortifiée, rasée après la première Guerre « Mondiale : Turcs, Russes et Arméniens « y ont vidé une ultime querelle qui lui « a été fatale » ;

« Après le départ des Arméniens, les « Turcs sont allés « habiter plus à l'Est « de l'autre ville de Van... ».

Il faudrait être bien devin pour apercevoir à travers ces euphémismes la réalité sanglante qui continue à nous pétrifier. Et je lis, plus loin, à l'occasion de sa visite d'Ani que :

« Depuis 1.000 ans, le lion rampant qui « surmonte la porte principale, ne veille « plus que sur un désert ».

A aucun moment, il n'est rappelé pourquoi ce paysage est à présent désolé, désertique, lunaire. Par contre, l'hospitalité, l'affabilité, la serviabilité, la gentillesse des Autorités et des populations turques sont soulignées. Ceci compense sans doute cela.

Mais si ce Professeur n'a pas rappelé cette réalité, ce n'est pas à lui qu'en incombe la responsabilité, c'est à nous.

Ce n'est ni le lieu, ni le moment d'envisager les modalités pratiques de mon vœu, mais c'est le lieu et le moment d'en esquisser le projet.

Ce qu'il faut faire, c'est créer un Organisme international, composé surtout de personnalités étrangères dont l'autorité morale et intellectuelle est reconnue. Cet Organisme doit être alimenté par des fonds importants de manière qu'il puisse, par le truchement d'un Bureau permanent, composé d'hommes enthousiastes et décidés, intervenir, chaque fois qu'il le faut, pour nous faire connaître par des interventions, des communiqués de Presse, par tous les moyens, partout et tout le temps.

Que ce soit à l'occasion de manifestations artistiques, culturelles, politiques, auxquelles nous pouvons être intéressés de près ou de loin, il faut que notre voix s'élève, par exemple, soit pour informer quand le Pape se rend en Turquie, soit pour protester quand cette personnalité turque siège au Tribunal Russel.

De cette manière et de cette manière seulement, nous sortirons de cet isolement préjudiciable qui est le nôtre et les consciences auront été frappées par tant d'injustices et par tant d'infâmies, par tant de grandeurs méconnues pour qu'un jour — peut-être — nous retrouvions notre place, notre dignité et, qui sait, à la faveur de bouleversements politiques, une Arménie réellement libre et indépendante qui soit enfin cette terre qui se confonde avec la plus belle de nos légendes, celle qui a toujours refusé cette ultime obscénité qu'est la Mort.

Il ne me reste peut-être plus de voix pour vous dire tout ce que je ressens, mais il me reste un cœur pour espérer.

EDOUARD JAKHIAN.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԴԷՊՔԵՐ ՈՒ ԴԷՄՔԵՐ

ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Վաթսուն եւ աւելի տարիներու իր կեանքը հայ բեմի վրայ, ապահոված է անոր ամէնէն չքեղ տեղերէն մէկը հայ մեծ արուեստագէտներու համաստեղութեան մէջ :

Իրրեւ մէկը, որ իր մանկութիւնը անոյշ հետ միասին անցուց դպրոցական պրակներու վրայ եւ օրը օրին հետեւեցաւ անոր առաջին երազներուն ու անդրանիկ յանդգնութիւններուն, այս տողերը գրողը չատ մօտէն պիտէ կրնայ, որ բռնկած էր անոր մէջ երբ դեռ խոյանքի դրասեղաններուն վրայ էր եւ որ պիտի արծարծէր աւելի ետք երբ Մխիթարեաններուն մօտ ուսումը շարունակելու երթար նախ Գասըպիւղ, յետոյ Վենետիկ, Մուրատ Ռափայէլեանի մէջ : 1905-1907 տարիները, զորս այս վերջին դպրոցը անցուց, բախտաւոր օրեր եղան վահրամին համար : Իտալացի վարպետներու խոյզ աչքաւ, երբեմն դպրոցէն վռնդուելով, իսկ դպրոցը աւարտելէն ետք յաջողցաւ ապրիլ անոնց խումբին մէջ : Այդ վարպետներէն մէկը Նովելլին է : Գովեստները, զորս կը լսէր օտար վարպետներէն իր սկզբնական քայլերուն մէջ իսկ, անոր համար ճակատագրական եղան այլեւս : Զայն ընդմիշտ կապեցին բեմին :

Դէպքերը այլապէս նպաստաւոր եղան հայ թատրոնին ծոցը բերելու համար զայն : Պոլիս էր դարձած երբ 1908ի յունկարծ Սահմանադրութիւն հռչակուեցաւ Թուրքիոյ մէջ : Ասպարէզ կը բացուէր երիտասարդ Փափազեանին համար : Ան կը յայտնուէր պահու մը, երբ հայ ժողովուրդը՝ ազատած Համիտի մղձաւանջէն՝ կը պատրաստուէր նոր վերելքի մը : Փափազեան, դեռ հազիւ 20 տարու, կուգար բանալ հայ թատրոնին դուռները ու Պոլիսը համայել պահ մը, սպասինած իր բնածին ձիրքերուն եւ արուեստի առաջին կայծերուն, զորս մէկտեղ կը բերէր Եւրոպայէն : Բայց ան դատապարտուած էր սպառելու դժնդակ այն պայմաններուն մէջ, որոնք իր չուրջը կային : Կովկաս, ուր նետուց դինք ճակատագիրը 1913ին, փրկարար եղաւ իրեն, ինչպէս եղեր էր Ադամեանին, Սիրանուշին եւ Ագնիս Հրաչեայեին, վրոյրին Արմենեանին, ինչպէս պիտի ըլլար Արուս Ոսկանեանին, Հրաչեայ Ներսէսեանին եւ Զանանին : 1928ին ան կը ներկայանար Մոսկուայի Հասարակութեան Մեծ Թատրոնի բեմին վրայ իր Օթելլոյով, ու քանի երկու տարի, 1929էն 1931, Լենինկրատը եղաւ իր մեծ վերելքին ականատեսը ու նուիրագործողը իր նոր համբաւին :

Բազմաթիւ եղան դերերը, որոնք ծափեր չհեւցան իրեն ոուս մեծ բեմերու վրայ եւ դրուատիքը մեծ քննադատներու : Քին, Բորրաուո, Տոն Ժուան, Արքենին, Գնդապետ Պոխոս, Արծուիկ, ինչպէս եւ դիխաւոր դերեր Իդրայելի, Շաղոնի, Ընթրիքի, Կայսրի, Մոննա Վաննայի, Սատանայի աշակերտի, Մահապարտի, Կենդանի դիակի մէջ փառքի հասան Փափազեանի դերակատարութեանց ընթացքին : Բայց առաւելապէս Շէյքսփիրն էր որ կախարդեց դինք եւ ուղեց նոյնանալ անոր հերոսներուն հետ : Ան Շէյքսփիրով կախարդեց նաեւ իր սրահները : Եթէ Օթելլոն եղաւ իր անմահութեան խարիսխը եւ զայն կէս դարէ աւելի պտըտցուց քաղաքէ քաղաք եւ երկրէ երկիր՝ մէկ խաղին մէջ նոր վերլուծութեան մը ենթարկելով մարդը եւ նոր թել մը պատելով ու գանելով անոր հոգիին, սիրելի եղան իրեն անդլիացի հանճարին հերոսներէն ուրիշ տասներկուքը, ինչպէս Լիր Արքան, Ռոմէօն, Համլէթն ու Մաքպեթը :

Փափազեան իր փայլը պարտցուց Մերանիայէն, Պելոռուսիայէն եւ Պալթեան Հանրապետութիւններէն սկսեալ մինչեւ ասիական երկիրներ, մինչեւ Սիպերիա : Ու յետոյ ուրիշ երկիրներ ալ ան Արեւմուտքի առջեւ ալ դնաց նորոգելով իր վաստակած համբաւը : 1932ին Օթելլոն խաղաց Փարիզ, Աքրեմի բեմին վրայ Ֆրանսայի դերասաններու հետ, յաջորդ տարին, 1933ին, ան դնաց իր փայլել նաեւ Իրան : Ան ամէնցուցած էր իր ժողովուրդը 1916ին ալ, երբ Շէյքսփիրի 300ամեակի յուշատօնին մասնակցելու դացեր էր Լոնտոն :

Փափազեան այս կեդրոնէ իր

ՅԱՂՈՒՄՈՎԱՉԻ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ԺԱՄԱԿ ԴԱՇՆԱԿ

—*—

ԴՎԱՂՆԵՔ

ԴԱՇՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՅԱՂՈՒՄՈՎԱՉԻ

Մեկնելիքս պատրաստ էր, ժամկոչներս ալ ինձ կը սպասէին, երբ Տիկին Հրանդեան ինծի հետ խօսելու պատրուակով ներս մտաւ։ Ան ինծի հետ ամուսնութեան մասին խօսելու եկած էր։ Ես ալ ուզեցի ամէն բան պարզել անոր համար, որպէսզի ան ալ ինծի հետ ամուսնութեան մասին այլեւս չխօսի։ Ուստի ըսի անոր, որ ես ամուսնանալու միտք չունիմ, որովհետեւ ամուսնանալու համար ինծի հարկաւոր է հարստութիւն, որ ես չունիմ։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ հարուստ չէ, բայց ինծի համար ամէն զոհողութեան պատրաստ է։ Ես ալ ըսի անոր, որ ինծի համար ամէն զոհողութեան պատրաստ կին մը պէտք է որ ունենայ ինչ որ ես չունիմ, այսինքն՝ գեղեցկութիւն։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ գեղեցիկ է, բայց ես ըսի անոր, որ ինծի համար գեղեցկութիւնը բաւական չէ, որովհետեւ ես ինքս ալ գեղեցիկ եմ։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ խելացի է, բայց ես ըսի անոր, որ ինծի համար խելացի կինը բաւական չէ, որովհետեւ ես ինքս ալ խելացի եմ։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ ազնուական է, բայց ես ըսի անոր, որ ինծի համար ազնուական կինը բաւական չէ, որովհետեւ ես ինքս ալ ազնուական եմ։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ առաքինի է, բայց ես ըսի անոր, որ ինծի համար առաքինի կինը բաւական չէ, որովհետեւ ես ինքս ալ առաքինի եմ։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ կրօնասէր է, բայց ես ըսի անոր, որ ինծի համար կրօնասէր կինը բաւական չէ, որովհետեւ ես ինքս ալ կրօնասէր եմ։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ ինծի նման ազատ միտքեր ունի, բայց ես ըսի անոր, որ ինծի համար ազատ միտքեր ունեցող կինը բաւական չէ, որովհետեւ ես ինքս ալ ազատ միտքեր ունիմ։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ ինծի նման ազատ կեանք կ՚ուզէ, բայց ես ըսի անոր, որ ինծի համար ազատ կեանք ուզող կինը բաւական չէ, որովհետեւ ես ինքս ալ ազատ կեանք կ՚ուզեմ։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ ինծի նման ինքնուրոյն է, բայց ես ըսի անոր, որ ինծի համար ինքնուրոյն կինը բաւական չէ, որովհետեւ ես ինքս ալ ինքնուրոյն եմ։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ ինծի նման ինքնավստահ է, բայց ես ըսի անոր, որ ինծի համար ինքնավստահ կինը բաւական չէ, որովհետեւ ես ինքս ալ ինքնավստահ եմ։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ ինծի նման ինքնավար է, բայց ես ըսի անոր, որ ինծի համար ինքնավար կինը բաւական չէ, որովհետեւ ես ինքս ալ ինքնավար եմ։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ ինծի նման ինքնիշխան է, բայց ես ըսի անոր, որ ինծի համար ինքնիշխան կինը բաւական չէ, որովհետեւ ես ինքս ալ ինքնիշխան եմ։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ ինծի նման ինքնագոհ է, բայց ես ըսի անոր, որ ինծի համար ինքնագոհ կինը բաւական չէ, որովհետեւ ես ինքս ալ ինքնագոհ եմ։ Ան ինծի պատասխանեց, որ ինք ալ ինծի նման ինքնավստահ է, բայց ես ըսի անոր, որ ինծի համար ինքնավստահ կինը բաւական չէ, որովհետեւ ես ինքս ալ ինքնավստահ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայ Սպայից Միութիւնը եւ ողբացեալին բարեկամները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս երկուշաբթի (Մեռելոց) առաւօտ ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, նորոգ հանդուցեալ

ԳՈԼԻՍ. ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

(մահացած Ապրիլ 5ին, Նիւ Եորք) յիշատակին :

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վալանսէն Օր. Մաղաքեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Մելքոնեանի (Մարսէյլ) :

ՆՈՒԷՐ

Գէորգ Ֆէրմանեան գործողութենէ ապաած ըլլալուն առթիւ 25ական ֆրանք կը նուիրէ «Հայ-Բոյժ»ին եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

×

Սէն-Շամոնէն Պ. Սարգիս Քէչաքեան ողբացեալ Դաւիթ Տէր-Գալուստեանի մահուան առթիւ 20ական ֆր. կը նուիրէ Աղքատախնամին եւ Շաւիլի եկեղեցիին, (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 10 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Սամուէլեան եւ Տիկին Հրանոյշ Ազատեան հարիւր ֆրանք կը նուիրեն Հայ Մշակոյթի Տան՝ Այրի Տիկնիկ Մարիամ Պասմաճեանի յիշատակին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

(ԼԻՈՆ)

Նորօք հանդուցեալ Տիկ. Հնազանդ Նեւսէսեանի յուշարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Տէր եւ Տիկին Պօղոս Ներսէսեան եւ զաւակները եկեղեցիին 50 ֆրանք, Աղքատախնամին 50, «Յառաջ» օրաթերթի բարգաւաճման 50 ֆրանք : Տէր եւ Տիկին Հէքիմեան եւ զաւակները եկեղեցիին 50, Այրի Տիկին Սաթենիկ Սանասարեան եւ զաւակները Աղքատախնամին 50, Այրի Տիկ. Սրբուհի Պետրոսեան եւ զաւակները եկեղեցիին 50, Այրի Տիկին Վերժին Պետրոսեան եւ զաւակները Հ.Յ.Դ. կուսակցութեան Լիոնի Կոմիտէին 50, Տէր եւ Տիկին Արշակ Փոսթաջեան եկեղեցիին 50, Աղքատախնամին 50, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Մուրատեան եկեղեցիին 25, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին 25, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Մուրատեան եկեղեցիին 20 ֆրանք :

Յիշեալ կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի իրենց յատկացեալ գումարները ստանալու համար փոխ. ատենադպրի դէմ – մել Լիոնի եկեղեցիի դրասենեակը :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին, Ա. կայանին վրայ՝ Էօֆիւմէնիֆ հետազոտութիւն՝ Գերպ. Ժան Ռուսիի հետ :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան, Ապրիլեան եղեռնի 53րդ տարեդարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէն Լուի (Սէրքը կաթոլիկ) սրահին մէջ :

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպութիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն թող նախօրօք տեղեկացընեն :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շորեքշաբթի, 17 Ապրիլ, կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահը : կարեւոր օրակարգ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

ՍԷՆԹ – ԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս. ԹԱԴԷՈՍ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ջատկուան, ժամը 17ին, պատարագ 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Ջատիկ, առաւօտ ժամը 8ին, պատարագ 10ին, քարոզ 11ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց, ժամը 8ին, պատարագ 10ին, քարոզ եւ հոգեհանդիստ 11ին :

ՏԷՍԻՆ՝ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց, ժամը 16ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Ջատիկ, ժամը 8·45ին, պատարագ երգեցողութիւնք տեղւոյս երգչախումբին կողմէ :

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ԵՒ ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Ցիշատակ թաղման երեկոյ՝ Սէնթ Մարկրիթ ժամը 16·30ին, Սէն Լու ժամը 18ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ս. Ջատկի, երեկոյ՝ պատարագ Սէն Լու ժամը 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Ս. Ջատիկ, ժամերգութիւն Սէն Լու, ժամը 8·30ին, պատարագ Սէն Լու ժամը 10·30ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Ցիշատակ Մեռելոց, Սէնթ Մարկրիթ ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10·30ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ՝ ԱՐՏԱ. ԻԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

ԾԱՆՕԹ.— Երկուշաբթի ժամը 14էն սկսեալ Տէր Հայրը ներկայ պիտի ըլլայ Սէն Փիէռի դերեզմանատունը, ղերեզմանօրհնէքի համար :

Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ : ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Պատարագ Ճրագալոյցի ժամը 6ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Ջատիկ, Ցիշատակ Յարութեան, ժամերգութիւն ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց, պատարագ ժամը 9ին :

ԾԱՆՕԹ.— Գերեզմանօրհնէք Օ. Քանէ ժամը 11ին, Սէն Լուի ժամը 2ին :

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ, ՊՕՄՈՆ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ջատկի, առաւօտ ժամը 8ին, եկեղեցեան 17ին, Խթման պատարագ 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ, Ջատիկ, ժամերգութիւն եւ անդաստան ժամը 8ին, պատարագ նոր խումբով 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Մեռելոց, առաւօտ ժամը 8ին, պատարագ 10ին, հոգեհանդիստ 11ին :

ՍԷՆ – ԺԵՐՈՄԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

ԱԻԱ. ԳՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց, առաւօտ ժամերգութիւն 8·30, երեկոյ ժամերգ. եւ Ընթերցուածք 17, պատարագ Խթումի 18·30 :

ԿԻՐԱԿԻ.— Ջատիկ, ժամերգութիւն 8·30, պատարագ 10 :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մեռելոց, առաւօտ 8·30, պատարագ 10, հոգեհանդիստ 11·30 :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Զատկուան Յարութեան տօնին առթիւ պատարագ կը մատուցուի Ֆրանսական Սէն Մարթէն եկեղեցիին մէջ, առաւօտուն ժամը 8,30ին :

Այս առթիւ սիրով կը հրաւիրուի Վիէննի բարեպաշտ ժողովուրդը :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ջատկի, ժամերգութիւն եւ պատարագ ժամը 17ին :

ԿԻՐԱԿԻ, Յարութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 9ին, պատարագ 10,30ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ Ապրիլ 15, Ցիշատակ ընդհ. ննջեցելոց, պատարագ 10,30ին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի զոնապան մը հայկական հաստատութեան մը համար (նախընտրաբար այր ու կին) :

Հեռաձայնել 770–07–25 :

1915 ԱՊՐԻԼ 24

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 21, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

SALLE GAVEAU, 45, Rue La Boëtie — PARIS

Métro : Miromesnil

Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 21, առաւօտեան ժամը 10ին, Սինեմա Քափիթոլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. կեդր. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ 26 միութիւններու :

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Կը խօսին.— ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ եւ ՄԷՔՐ ՔԱՄՈՒՆ (Յեղափոխութեան դէմ Լիկայի նախագահ)

Օրուան պատշաճ դեղարուեստական յայտագիր :

ՊԱՏԱՐԱԳ

NOTRE - DAME

Կիրակի, Ապրիլ 21, կէսօրէ ետք ժամը 16ին, Հայրապետական Ջայնաւոր Պատարագ, Նոթր – Տամի աթոռանիստ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներու :

L'U. G. A. - ARDZIV

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ

Organise

Dimanche 14 Avril de 22 h. à l'aube

Sa Grande Nuitée de Pâques

AU VAMPING

avec l'Orchestre : LES VELVETONE

En Intermède :

ANDRE DAIK

(Imitateur Fantaisiste)

MARGO et LEARCO

(Attraction Internationale de Danse)

JOSE GARCIA

(1er Prix de la Chanson des Espoirs de Provence)

Il est prudent de retenir sa table

TENUE SOMBRE DE RIGUEUR

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՃԱՇ

ի պատիւ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ
ԵՒ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԷՍԵԱՆԻ

Այս երկուշաբթի երեկ, ժամը 13½ լա Նասիոն ճաշարանը, 278 Պուլվ. Վոթէռ, մերթրօ Նասիոն :

Տեղերը ապահովելու համար, դիմել Հրաչ Տարօնեանի, 12 Բիւ Գոշամպ հեռաձայն 878–64–57 :

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ի պատիւ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ
ԵՒ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԷՍԵԱՆԻ

Կը մասնակցին Սօսի պարախումբը Սաճօվա երբեակը

Անակնկալներ : Այս երկուշաբթի ժամը 21ին, Առնուվիլի Հայ կաթողիկէ ներու սրահին մէջ, 73 Ավընիւ Պարպիւս :

Կը հրաւիրուի Անկէնի, Սարսէլի, Մարանի, Կուսէնվիլի եւ Առնուվիլի Հայութիւնը :

Մուտքը ազատ է

Կ'ՈՒԶՈՒԻՒՆ

Վարժ կարուհիներ
(Mécaniciennes)

Դիմել՝

PARIS - MODERNE
51, Rue du Caire — Paris (2e)
Tél. : 236-70-10

ԼՈՑՍԸ ԴՈՑՆ Է ··· ԴՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛ ····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԴՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի զեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոնոլէում եւ փլաստիֆ — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)
166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS

ՇԱՀԱԶԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ
14
ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE
14 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11188 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.188

ՕՐԱԻԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՏԻԿ

Զատիկ մը եւս՝ տարապրուքեան մէջ , հեռու հայրենիքէն :

Քաղցր յիշատակներ կը մնան մեզի երկրէն , երբ պատանի , իբրեւ ջերմեռանդ ու բարեպաշտ հաւատացեալներ , հաւատարմօրէն կը մօնէինք եկեղեցական մեր բոլոր մօները , Մնունդն ու Մաղկազարդը , Զատիկն ու Համբարձումը , Վարդավառն ու Աստուածածինը , առանց մոռնալու Վարդանանցն ու բարեկենդանը ու մեր սուրբերու տարեդարձները :

Այսօր դիմագիծ են փոխած քրիստոնէական մօները : Նոյնիսկ Զատիկը :

Կեանքի նոր պայմանները իրենց նոր պահանջներն ունին : Զատիկը կը մօնուի եկեղեցիներու չրջափակին մէջ միայն , սահմանափակ հաւատացեալներու ներկայութեամբ :

Ո՛չ հաւկիթախաղ : Ո՛չ տունէ տուն չը – նորհաւորական այցելութիւն : Ո՛չ գերեզմանի օրհնութիւն՝ Մեռելոցին :

Արձակուրդի , հանգիստի , զուարճու – թեան առիթ են այժմ քրիստոնէական մօները :

×

Բնթղեհէմի անշուք մսուրին մէջ , ա – նարատ յղութեամբ իր ծնունդէն մինչեւ Գողգոթայի բարձունքին վրայ խաչելու – թիւն ու երեք օր եւ քաջ յարութիւնը՝ հը – րաշքներու խորհուրդներով պարուրուած է կեանքը անոր , որ աշխարհ պիտի գար իբրեւ ապուաւածորդի եւ պիտի դառնար փրկիչը մարդկութեան :

Շաբաթոյ անցած է հրաշքներու դարը :

Կ'ապրինք հիւլէական դարուն մէջ :

Գիտութիւնը քառամբակ կը յառաջդի – մէ , նորանոր նուաճումներ արձանագրե – լով :

Ցնցումներու կ'ենթարկուին բազմաթիւ հաւատալիքներ , որոնք դարերով խոր արմատ էին ձգած հոգիներու մէջ :

Մարդկային ուղեղը պայքար է բացած բնութեան տարերքին դէմ :

Երկրագունդի ընդերքը հետազօտելէ եւ անկէ անդին հարստութիւններ դուրս բե – րելէ ետք , մարդիկ այժմ դէպի երկինք են ուղղած իրենց հայեացքը , տիեզերքի խորհրդաւոր դաղտնիքներուն թափանցե – լու առաջադրութեամբ :

Հաղարաւոր օդանաւեր ամէն օր , տիւ եւ գիշեր , անդադար կը ճեղքեն մթնոլորտը արեւելքէն արեւմուտք , հիւսիսէն հա – րաւ՝ անտեսելով սահմանները , թռչունի թեւեր տալով մարդոց :

Տիեզերանաւեր մինչեւ լուսին , մինչեւ Արուսեակ կ'երթան :

Երկինքը դաղտնիք չունի այլեւս դիտ – նականներու համար :

Եւ սակայն քրիստոնեայ մարդկութիւնը ամէն տեղ ու ամէն ժամ , աշխարհի բոլոր լեզուներով ջերմեռանդօրէն կը կրկնէ Տէր – բունական ապօթքը ,— «Հայր մեր , որ յերկինս ես...» :

Քրիստոնէութիւնը կը շարունակէ մնալ քաղաքակիրթ մարդկութեան կրօնքը :

Աստուածանի վեց սկզբունքները ի ծագս աշխարհի հիմ կը ծառայեն մարդոց փո – խադարձ յարաբերութեանց :

Հոգեւորական դասը ի պատուի է միշտ մշակոյթով բարձր երկիրներու մէջ : Ցիսուսի քարոզած բարոյական վսեմ պատուիրաններն ու նշանախօսքերը , իր համեստ ու խոնարհ կեանքի օրինակը , աուտն ու կեղծիքը ճաղկելու , վարիսեցի – ներն ու մաքսաւորները դիմակազերծե – լու , իբար սիրելու , մարդասիրաբար ապ – րեցնելու , հիւանդներու եւ ակարներու օգնութեան հասնելու թելադրանքները , յոյսին ու հաւատքին անվհատ կառչելու , հալածանքներուն քաջութեամբ դիմակա – լելու խորհուրդները կը պահեն միշտ ի – րենց ուժը , իբրեւ անմահ ճշմարտու – թիւններ :

Զատիկը խորհրդանշանն է յարութեան :

Ո՛չ մէկ ոճն , այնքան մօտիկ է Հայու սրտին , որքան հրաշափառ յարութեան ոճը :

Քրիստոս յարեա՞ւ ի մեռելոց :

Հայ ազգն ալ Ցիսուսի նման քամեց դառնութեան բաժակը , քանիցս , Ցիսուսի նման խաչուեցաւ , բազմիցս : Սակայն յարութիւն առաւ միշտ , իր աճիւններէն յառնող փիւնիկին հանդոյն : Ցիսուսի պէս մահուամբ զմահ կոխեաց :

Մեծայոյս ենք , որ տարապիր Հայու – թեան վիճակուած դժբախտ ճակատագի – րը վերջ պիտի դտնէ օր մը , ու մենք դարձեալ պիտի ոճնենք հայկական Զա – տիկը մեր ազատ հայրենիքին մէջ , ուժ – գին հնչեցնելով աւետարբր զանգակները :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՏԻԿ ԿԱՐՕՏՈՎ

Ընկերային եւ կրօնական որեւէ դաւա – նանք սրբազան խորհուրդ մը կը պարու – նակէ : Խորհուրդ անճառելի եւ անթա – փանցելի : Բայց եւ այնպէս մարդկային :

Այլապէս , դժուար թէ միլիոններ ու միլիոններ հաւատային իրենց ճակատա – գրին կամ կոչումին :

Այս է պատճառը որ ժողովուրդները միշտ անձկութեամբ կը սպասեն ոճնա – կան օրերուն :

Բոլորն ալ , մեծ թէ փոքր , քաղաքա – կիրթ կամ յետամնաց , միշտ կարօտով կը յիշեն անցեալ աւանդութիւնները , որքան ալ տարօրինակ թուին այսօրուան աչքով :

Մանաւանդ մեր ժողովուրդը :

Ցաճախ դիտել տուած ենք թէ Եւրոպա – ցիները չունին մեր սքանչելի բառը , կարօտ , դգալու համար անոր խորութիւ – նը :

Բառին արտասանութիւնն անդամ սար – սուռ կը հոսեցնէ սիրտերու մէջ : Կը թարմացնէ , ու կը նեղչէէ : Նոյնիսկ ե – թէ թախծոտ յիշատակ մը արթընցնէ :

Այդպէս ալ Հայկական Զատիկը , այն – քան խնդուն եւ ինքնուրոյն : Բոլորովին

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԼՆՅՈՒՄ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻ ՏԵՂ ՉԵՆ ԳՏՆԵՐ

Մինչ ամէն մարդ մեծ յոյսեր ունէր որ առաջին խօսակցութիւնները պիտի սկսին Հանոյի եւ Ուաշինկթընի միջեւ , կը թուի թէ հարցը տեղ քայլ կ'ընէ , արդարեւ ոչ Ամերիկա , ոչ Հանոյ կրնան համաձայ – նիլ հանդիպման վայրին չուրջ , հակառակ անոր որ Ճոնսըն քանիցս կրկնած էր թէ պատրաստ է հանդիպելու «որեւէ տեղ , որեւէ տեղ » :

Սպիտակ Տունը մերժելէ ետք Փնոմ – փէնհը , մերժած է Վարշաւան : Ուաշինկ – թըն կը յիշեցնէ միայն թէ նախագահ Ճոնսըն Մարտ 31ի իր ճառին մէջ ժրընեւ կամ նման վայր մը առաջարկած էր :

Հանոյի մէջ որոշ անհամբերութիւն կը տիրէ սակայն : Մոսկուա ալ չի հաճիար ամերիկեան մերժումը վարշաւայի հա – մար :

Միւս կողմէ , Վիէթնամի մէջ իսկ , Ա – մերիկացիք կը յարձակին հոն ուր պիտեն թէ մարդ չկայ :

Ճոնսըն Հոնոլիւլիւ կ'երթայ Զորեք – չաբթի օր , ուր պիտի հանդիպի նաեւ Հարաւային Քորէայի նախագահին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ մէջ ուսանողական ցոյ – ցերը կը չարունակուին ամէն կողմ : Վարչապետ Քիղինկէր յայտարարած է « պէտք է դէմ դնենք յեղափոխական բնոյթ ունեցող քաղաքական գործունէ – ութեան :

«ՊՐԱԻԴԱ» առաջին անդամ ըլլալով կը քննադատէ Փրակայի չարժումը եւ կը դրէ թէ.— Հակընկերվարական տար – բեր պէնէչի Զեխոսլովաքիայի մը վերա – գարձը կ'ուզեն » :

ՁԱՏԿՈՒՄԱՆ տօնին առթիւ ՅԱՌԱՋԻ յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Զորեքշաբթի Ապրիլ 17ին :

ԸՆԿ. ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆԻ ԱՐԿԱԾԸ

Վերջին պահուն , ցաւով կ'իմանանք թէ Ուրբաթ առաւօտ (Ապրիլ 12) ընկ. Սիմոն Վրացեան ինկած է եւ ոտքը կոտրած : Անմիջապէս փոխադրուած է Պէյրութի ամերիկեան հիւանդանոցը , ուր կը մնայ ժամանակ մը :

Մանրամասնութիւնները կը պակսին :

Արագ ապաքինում կը մաղթենք մեր վեթերան ընկերոջ :

համապատասխան՝ այս ժողովուրդի աչ – խարհահայեացքին :

Անշուշտ ազօտ յիշատակներ մնացած են այն Զատիկներէն , զորս փառաւորապէս կը ոճնէինք հայրենի հողերու վրայ :

Եւ սակայն , աւանդութիւնը խոր հետ – քեր ձգած է ամէն տեղ : Եւ մեր տարա – դիր բազմութիւնները կը չարունակեն մը – խիթարութիւն փնտռել ամէնէն մոայլ պահերուն , արծարծելով Յարութեան հա – ւատքը :

Երկուսան միամիտները չեն այդ բազ – մութիւնները :

Արեւմուտքէն մինչեւ Արեւելք , բոլորն ալ գիտեն թէ յարութիւն՝ այսօրուան ի – մաստով՝ կը նշանակէ ազատութիւն : Իսկ այս վերջինը՝ յարատեւ ճիգ : Աչխա – տանք եւ հաւատք :

Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ Քրիստոս անդամ երկար տատապեցաւ , խաչուեցաւ եւ ապա յարութիւն առաւ :

Կը նշանակէ թէ մեր կարօտը պիտի չսահմանափակուի անցեալի յիշատակնե – րով :

Հայկական Զատիկը շատ աւելի լայն եւ տեւական խորհուրդ կը թելադրէ , մեր այս ցիրուցան կացութեան մէջ :

Այդ խորհուրդներէն մէկն է՝ թոիչք մը նետել անցեալէն ներկան , ըմբռնելու հա – մար մեր հիմնական պարտականութիւն – ները :

Ուրիչ խորհուրդ մը — նորոգել մեր պիտելիքները եւ պաչար ամբարել , որ – պէսզի կարենանք դիմաւորել օրուան պա – հանջները :

Եթէ Հայկական Ցարութիւնը կը նչա – նակէ ազատ եւ ամբողջական հայրենիք , ամէն բանէ վեր պիտի դասենք այդ եր – կուքը : Եւ պիտի տրամադրենք ամէն բան , առանց դաւանանքի կամ դասա – կարգի խտրութեան :

Ուրեմն տեւական երկունք , անկեղծ հաւատքով եւ աչխատանքով : Առանց ապ – դուելու տաք ու պաղ հովերէն : Մնալով միշտ հաւատարիմ՝ սերունդներու պայ – քարին եւ արեան ճապաղիքներու մէջ ար – ձակուած ազգակիներուն :

Մեր Զատիկներն ալ օր մը կը դառնան « հին ազնիւ պատմութիւն», եթէ թոյլ տանք որ սառին , ցամքին հողինները՝ օ – տար ափերու վրայ : Եթէ չըմբռնենք ա – նոնց իրական իմաստը՝ իբրեւ յաւիտեան – կան ներչնչարան :

Այդ հեռանկարը պէտք է մղձաւանջ մը դառնայ մասնաւորապէս երիտասարդու – թեան համար :

Անտարակոյս նորերը երէկներուն պէս չեն զլար Զատկի կարօտը :

Անոնք ո՞ւր տեսած պիտի ըլլային հայրենիք եւ Հայկական Զատիկ , որպէս – զի ըմպէին անոնց երանութիւնը :

Հայրիկին եւ մայրիկին սրտառուչ պատմութիւնները չատ բան չեն խօսիր ի – րենց մասին :

Բայց , բաւական պաչար ամբարած չէ՞ն արդէն , ըմբռնելու համար Զատիկներու եւ ուրիչ աւանդութեանց իմաստը :

Ամէնէն առաջ փրենց կ'իյնայ « պարնա – նասյան» կատարել , ի խնդիր լաւագոյն օ – րերու : Միչտ Զատկի կարօտով :

Շ.

25 Մարտ , 1951

«ԵԴԻՆ ՋԻՍ ՊԱՀԱՊԱՆ ԱՅԳԵՍՏԱՆԻ»
«ԶԱՅԳԻՆ ԻՄ ՈՋ ՊԱՀԵՑԻ»

Բ.

ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

— Վերջին դրուագիւնդ չատ յուզիչ էր, լացնելու աստիճան : Կարծես զղջում կը յայտնէիր՝ մեղաղրելով ինքզինքդ, որ քալեր ես դրական անդաստաններու մէջ, հանրանուէր աշխատանքներու համար միայն, փոխանակ քալելու ...

— Ո՛չ, ո՛չ, բաղմիցս ո՛չ: Շինուածքս դրագէտի չինուածք է եւ աղիւսներս կա – րելի չէր գործածել ուրիշ բանի համար, ոչ իսկ ոսկի հորթի պատուանդան չինե – լու համար :

Հի՛ն է դրագէտներուն լալու սովորու – թիւնը իրենք իրենց ճակատագրին վրայ, ինչպէս եւ «զղջացող» դրագէտներու տը – ւրընդալը՝ անէծք համարելով որ դրագէտ ուղած են մնալ : Ընդհակառակն, այս դարուն մէջ, ես այնպէս կը հաւատամ թէ դրագէտի ոխտղոսը, արժանաւորութեամբ ստացուած, մեծագոյն ոխտղոսն է որ պատմութիւնը կուտայ ժողովուրդի մը դաւիճին՝ բախտաւոր աստղի տակ ծնած ըլլայ կամ ոչ : Ոչ մէկ ժողովուրդ իր դրագէտին հասած աստիճանէն աւելի բարձր աստիճանի մը կրնայ բարձրացնել անհատ մը պատմութեան մէջ: Ըստ ես – բայեցւոց՝ Եհովան իր ժողովուրդին կը խօսէր դրագէտին բերնով, հին բառով մը՝ մարգարէ կոչուած, ինչպէս Հայոց Աստուածը խօսեր է Մեծարենցներու, Տէրեաններու, Վարուժաններու, Թու – մանեաններու բերնով :

Երգ երգոցէն քաղուած երկու պարբե – րութիւններուն մէջ, գործածելով իբրեւ խորագիր, ուզեր էի նախ ջնջել այն տը – պաւորութիւնը թէ այդիներու պահապան դրուած է այն (Սուլամիթ), որ չէ կըր – ցած պահպանել իր սեփական այդին : Ապուշի խօսք: Կը մերժեմ ցաւի, ապա – շաւի կամ զժդոհութեան, նոյնիսկ դոյդոյ դառնութեան արտայայտութիւն մը դնել Սուլամիթի բերնին մէջ, պատիժէ բխած : Ի՞նչ պատիժ, ի՞նչ ապաշաւ : Իր սեփա – կան այդին պահպանելու անկարող մէկը կրնա՞ր պահպանել ուրիշներու այգես – տանը: Առաջին պարբերութիւնը երկրոր – դով ուզեր է բացատրել ապիկար ընդօրի – նակող մը, որու այդ յանձնուիլը բանալի կ'առնեմ տեսութեան մը, անձնական վար – դապետութիւն ։— Այն թիթեռնիկներուն նման (փալէն), ցայգաթիթեռ կոչուած, որոնք լոյսի պարը պարելու համար եւ պարելու ժամանակ՝ կ'այրուին իրենց մար – միները ջահերու վրայ, նուիրեալ դրագէտը այն է որ չի մտածեր պահպանել իր սե – փական այդին, այլ կ'այրէ ինքզինք՝ պահպանելու համար հանրային այգես – տանը :

Ճիշդ է՝ արցունք կայ աչքերուս մէջ, ճիշդ է՝ դող մը կայ ձայնիս մէջ, բայց ոչ լքուած սեփական այդիիս համար, այլ որովհետեւ բախտը չնպաստեց եր – բեք ինծի՝ որ մշակեմ իմ ամբողջական ուժովս եւ կարելիութիւններովս, մեծ – ցընեմ եւ հարստացնեմ այգեստանը, որու պահպանութիւնը ինծի յանձնեցին Եղնիկ – ները, Խորենացիները, Շնորհալիները, Նարեկացիները, Քուչակները, Այտընեան – ները, Բագրատունիները, Ալիշաններ եւ բոլոր անոնք որ մարդ էին եւ Աստուած զարձան ինծի համար :

(Ա՛խ, այս պահուս, զրիչս տակ, կը – բակ զարձան այս բառերը եւ կուրծքը խորէն կը ծակծկեն հրաչէկ ասեղով, ուս – տի կանգ կ'առնեմ, թրիքիթրիքն մը կը ծամեմ ու... կը չարունակեմ):

Նախ պարզենք երգ երգոցին կապը մեր դրոյցին հետ :

Ճիշեալ երկու պարբերութիւնները թարգմանելու համար բաղմաթիւ փորձեր կան, թէեւ բոլորն ալ անյաջող, վասնզի երգ երգոցը յոյժ խրթին, տեղ – տեղ ա – ռեղծուածային կտոր մըն է, հակառակ իր բիւրեղանման կազմութեան կամ ՌԸ – նանի եւ այլոց միջամտութեան :

Այդ երգը հիւսուած է այն չրջանին՝ երբ «Բաբելացւոց դեմին վրայ» նետուած էին Եբրայեցիները: Աւելի ճիշդ կարկըտ – ուած է ոչ միայն աւանդութիւններովն այն ժողովուրդներուն, որոնք հաստատ – ուած էին յորդոյս Եփրատի, այլ եւ մա – նաւանդ Պարսից եւ այլոց, որոնք կը բնակէին յորդոյս Եփրատի: Խորագիրը, երգ երգոց, կը մատնէ արդէն սաղմնա – ւորումը :

Այս տարագը արեւելեան ապրշում մըն է, ինչպէս իր նմանակները : Եւ ուրեմն հայերէնը եւս ... փոխառութիւն, օտար արտադրութիւն : Արդարեւ, դասական հայերէնը չունի դերադրական (սիմփէր – լաթիվ) չինելու այդ ձեւը, յատկացու – ցիչ – յատկացեալի ամուսնացումով կազ – մուած, որ ցոյց կուտայ ոչ թէ պատկա – նելիութիւն, այլ միայն դերազանցութիւն «քան զայլ ամէնը»՝ բաղդատական չա – փով :

Ճիշդ է, հայերէնը ունի դերադրականի ձեւեր՝ աւելի մերնեկ (ճոքոը): Դասա – կան հայերէնի մէջ.—

1.— Ամէն բառին կազմած բարդու – թիւններով : Օրինակ, ամենաարարի ըս – կզղրնաբար չէր նշանակեր «բարիներուն մէջ ամէնէն բարին», այլ՝ ամենայնիւ բարի, ամբողջովին բարի : Այժմ տարա – դը աճած է, ուռած, ծոցուորած, «ամէ – նէն բարին», «բարիներուն բարին» դե – րադրական նշանակութիւն ստացած, — ներածոյ ապրանք :

2.— Բառերու կրկնումով: Օրինակ, անջատ՝ ծանր ծանր (բառը կրկնուած, դատ դրուած), կամ բարդութեամբ՝ չա – րաչար (բառը կրկնուած՝ ինքզինք չալ – կած): Նոյնպէս՝ կարճ ի կարճոյ : Այս ձեւերը ներածոյ չեն, բայց ուժեղ ալ չեն : Առանց կարգին՝ ստոյ առատ տարա – դը, որ կը յիշեցնէ երգ երգոց ձեւը՝ թէեւ աչխարհաբարցեալ, դասականը՝ առատ ստոյ :

Խորենացի եւ Շնորհալի եւս ստեղծած են դերադրականի նոր ձեւեր.— «Ի մէջ իմաստնոց իմաստնագոյն»: Արդի հայե – րէնն ալ ունի նոր ձեւեր :

Բայց ուրի՞չ է երգ երգոց տարագին ուժը, կամ հմայքը, իբրեւ դերադրական: Նմանօրէն՝ Օրհնութիւն Օրհնութեանց, որ ենթախորագիրը տրուած է Սուլամիթի երգին: Կամ՝ ունայնութիւն ունայնու – թեանց տարագը, առանց ուզելու անդրա – դառնալ ունայնութիւն եւ տառապանք բառերուն լծորդութեան՝ երբայերէնի մէջ: Աստուածաչունչ Մատեանը կը դոր – ծածէ նաեւ արթայից արթայ տարագը, դոր պէտք էր ուղղել արթայ արթայից,— աչխարհաբարցումը, հինգերո՛րդ դա – րուն, անո՛ր համար որ ոսկեդարեան մեր թարգմանիչները ուզեր են արգիլել յո – րանջը (հիաթիւս):

Հետաքրքրական է քննել երգ երգոց տարագին թարգմանութիւնները, (Լո – ղանք՝ քանի որ ջուրը մտած ենք).—

Եբրայերէնը՝ Շիր հաշիրիմ (վերջին վանկը յոգնակիի մասնիկ): Այստեղ շիր թարգմանուած է երգ, (արաբերէն՝ շի'իր = բանաստեղծութիւն, մեր ժողովրդա – կան բարբառին մէջ՝ շէր, զոր շատ կը սիրէր գործածել Մխիթար Մեծարենց) :

Երգ երգոցը մերոնք թարգմանած են, երկու անգամ, (տեսնել Հ. Համազասպ Ոսկեանի ուսումնասիրութիւնը, տպ. Վիէննա), մէկը միւսէն անկախ : Մեզի հասած օրինակը կը կրէ երգ երգոց խո – րագիրը, ինչպէս նաեւ Օրհնութիւն Օրհ – նութեանց ենթախորագիրը : Հարկ է ա – ւելցնել թէ օրհնութիւնը երգ մըն է եւ կը նշանակէ երգ, (մեր հին մատենագրու – թեան մէջ վկայութիւններ կան, բայց ... ամուսնալուծուած եմ մատենագարանէս եւ աքսորուած դէպի հարաւ՝ իբր թէ հանդստանալու եւ առողջութիւնս վերա – դանելու պատուիրով, ուստի չեմ կրնար յիշատակել):

Հետաքրքրականը եբրայերէն խորագի – րըն է.—

Շիր կամ շար եբրայերէն կը նշանակէ երգել բերնով : Իսկ երբ կ'երգուի գոր – ծիքով՝ եբրայերէնը կը գործածէ նագաւ կամ զամիր բառերը, ինչպէս գործած – ուած կը գտնուին երգ երգոց կտորին մէջ՝ Թռչնոց դայլայլ նշանակութեամբ (վերջինը), կամ իբրեւ հոմանիշ Սաղմոսի (միզմոր), որ կ'երգուի նուագարանի ըն – կերակցութեամբ :

Աստրեէնը չեմ կրնար տալ,— չկրցայ ընտելանալ իր տառերուն, թէեւ արաբե – րէնի պէս են, օձապտոյտ ոլորուն եւ ձեւադեղձալ՝ երբ կը կցուին իրարու : Մանաւանդ ա՞յս աչքերով :

Ուշադրաւ է նոյնպէս յունարէնը, որ կուտայ ասմա բառը: Այս բառը գործա – ծած է Պղատոն (Պրոտագորաս), բանաս – տեղծութիւն նշանակութեամբ: Ըստ յու – նադէտներու՝ ասմա կուտայ ասմենոս, որ կը նշանակէ զուարթ, բայց վաքերնակէ – դիտել կուտայ թէ նոյն այս բառը յաճախ չի տար նման նշանակութիւն մը: Օրի – նակ, Եսքիղէս (Պարսիկները թատերա – խաղին մէջ) գործածած է փրկել, ապա – տել նշանակութեամբ : Բայց ինչո՞ւ Ա – մա կ'անուանեն երգ երգոցը, յունարէն Աստուածաչունչ Մատեանի օրինակները, (երեք տարբեր տպագրութիւն ունի, բո – լորն ալ նոյնը կուտան): Հարկ է քրքրել յոյն լեզուի պատմութիւնը, կամ ստու – գել թէ յունական առաջին թարգմանու – թիւնը կատարուած է ո՞ր պատճէնին վը – րայէն :

Ֆրանսերէնը՝ լատիներէնի հետեւողու – թեամբ, Քանթիք տէ Քանթիք, (լատին – երէնը՝ fանթրում կը նշանակէ նաեւ օր – նութիւն, ինչպէս եբրայերէնն՝ զմիռ, աբ – մատը, տեսնել վերը, կրօնական երգ, բայց նուագով):

Արաբերէնը՝ Աղնիյէթ իւլ աղանի:

Ի վերջոյ պէտք է խոստովանիլ թէ կո – րելի չէ հասնիլ երգ երգոցի բնագրին ու գտնել սկզբնական ձեւը կամ նշանակու – թիւնը : Բաբբունի մը կը գրէ թէ երգ երգոցին հիւսուածքը հրաչալիք մըն է որ կը գերազանցէ ... աչխարհի ստեղծա – գործութիւնը :

Ահա գործը, որմէ քաղած եմ երկու պարբերութիւն եւ գլխարկ դրած այս գր – բուքեան, իբրեւ խմաստութիւն խմաս – տութեանց, իւրացնելով իբրեւ փիլիսո – փայական վարդապետութիւն՝ բանաձ – եւու համար նոր ժամանակներու հան – դանակը կամ խմաստութիւնը, կ'ուզէ դուարճութիւն հիւանդի, կեանքին յագե – ցած մէկու մը :

×

1948ին կորանցուցի աչ աչքս եւ ցորն նման արտնջացի ահաւոր ազէտին առ – ջեւ, մէկ աչքիս կորուստը համարելով ա – ւելի ծանր քան եթէ կորանցնէի երկու ա – քերս եւ ձախ ձեռքս: Գէշ – ազէտ վիճակ մը ստացաւ տեսողութիւնս՝ եաքէն, եւ կարելի եղաւ աչխատիլ :

Առաջին մահ կոչեցի այդ դժբախտու – թիւնը :

Քանի տարի անց՝ Յաւաչի խմբագրա – տունը, թիւնհաթոռի մը մէջ նստած, յան – կարծակի կորանցուցեր եմ պիտակցութիւն եւ ղպայնութիւն, գրեթէ մահաբոյնի կո – կնի) մահանուած աւելի քան քառորդ ժամ, ուղեղային արիւնահոսութեան պատրանքը տալով չուրջիններուս: Երբ կեանքին վերադարձայ, զոյգ կը տեսնէի (տիփլոպիի), բայց ուրիշ ոչինչ, (գիւղա – յին, որ ես եմ, կատուն, որ բաբեհան է, դժուար հոգի կուտան): Այս «պրիւ – ծը», հեռաւոր կամ մօտաւոր հետեւանք – ներու ներչնչումով, կ'ըսէր ինծի. «Նա – ընտրելի է անուշ մահը»: Նման մահ մը ցանկացի: Ձեմ ուզեր խայտառակ մա – մը, չեմ ուզեր որ մահը խաղայ ինծի հետ, ինչպէս կատուն՝ մուկին հետ: Մեր ֆէտայիները եւս, աննման տղաք, խորչէին քրանաթաթախ կամ խոցոտ – անկողնոյ մահէն : Կը նախընտրէին Զաթ: Եւ իրնալ վայրկեանական : Գրա – դէ՞ն էր որ պիտի նախընտրէր խոյտա – ռակուիլ կեանք մուրացկի երկար մա – հով, վիրաւոր մուկի մը պէս տապլըտ – կելով :

Երկրորդ մահ կը կոչեմ այս «պրիւ – ծը», որ թէեւ անդամալոյծ չթողուց զիս, չա՞տ վնասեց աչքերուս եւ գանգակ գրաւ ականջիս մէջ՝ «Նորէն պիտի գան, չուտ պիտի գամ» հնչեցնելով :

Այդ ճայնէն նեղչնչուած՝ այս պրո – թիւնս, երգ երգոցէն քաղուած պարբերութիւն խորագիրը առնելով: Երկ – րորդ պարբերութիւնը սրբագրեցի, զոր եւ այնպէս ընթերցողներ եղած են, ըս – րեկամ եւ գթասիրտ, որ գղջումի պրո – յոյտութիւն տեսած են՝ երկրորդ պար – բերութեան սխալ մեկնութեան հետեւե – լով :

Զղջա՞լ, ե՞ս զղջամ :

Հազար կեանք ունենայի, հազարն ալ պիտի հատցնէի նոյն ճամբուն մէջ, նոյն աչխատանքներուն համար, (ափսո՛ս, կե

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Ոչ, չեմ ճաչած եւ ամենայն սիրով կ'ընդունիմ ձեր հրաւէրը, պատասխանեց նախկին դաղանի ոսոխականը եւ դլխարկը հանելով տեղաւորուեցաւ Իզմէթ փաչայի դէմքը եւ անմիջապէս ուխքի մը ապսպրեց ծառային, որ մօտեցած՝ հրամանի կը սպասէր :

— Ձեզ այսքան աճապարանքով փնտռե – լուս պատճառը այն է որ, բացատրեց Իզ – մէթ փաչա, վերափառ տէրս կ'ուզէ դիտ – նալ թէ ձեր սկսած խուզարկութիւնները ի՞նչ վիճակի մէջ են, թէ կարեւոր հետք մը գտա՞ծ էք եւ թէ յոյս ունի՞ք յաղո – ղութեան... այս առտու կանուխ գլխս իր քով կանչել տուաւ եւ հրամայեց որ մին – չեւ իրիկուն իրեն որոշ պատասխան մը տանիմ... կը յուսամ որ ձեր խուզարկու – թիւնները յաջող պայմաններու մէջ կը չարունակուին :

Անգլիացին իր առջեւ դրուած ուխքիի դաւաթը կիսովին պարպեց եւ չոր ու պա – պրիւն կերպով պատասխանեց.

— Ձէ՛, խուզարկութիւններս չեն չա – րունակուիր :

— Ի՞նչպէս, ինչո՞ւ համար, դոչեց պա – լատականը զարմանքով:

— Որովհետեւ արդէն խուզարկութիւն – ներս լրացան :

— Լրացա՞ն... առանց արդիւնքի՞ :

— Ընդհակառակն, կատարեալ յաջո – ղութեամբ :

Այս պատասխանը այնքան տարօրինակ թուեցաւ Իզմէթ փաչայի, որ չկրցաւ իր զարմանքն ու թերահաւատութիւնը ծած – կել, եւ կասկածոտ դէմքով մը Անգլիա – ցիին նայելով ըսաւ.

— Ձեմարիտ, չեմ կրնար հաւատալ որ այսպիսի լուրջ խնդրի մը մասին կատա – կարանել ուզէք, այսուհանդերձ ձեր խօս – քերը այնքան տարօրինակ են, որ կը սկը – սիմ կասկածիլ...

— Իսկ ես ամենայն լրջութեամբ ձեզ կը վստահեցնեմ, որ ԱՄԷՆ ԲԱՆ ՑԱՋՈՂ Է... չեչտեց Մաք Լայն այս վերջին բառերը նշանակալից կերպով մը հնչելով:

— Ուրեմն վեհափառ Սուլթանին ի՞նչ պէտք է որ ըսեմ :

— Բուն իսկ այս բառերը. «ամէն բան յաջող է»:

— Եւ ի՞նչ կը հասկնաք այս խօսքով :

— Այս խօսքով կը հասկնամ որ այն գործը, որուն համար յատկապէս կանչ – ուած եմ Պոլիս, յաջողութեամբ գլուխ եղած է եւ թէ քանի մը օրէն պիտի կրնամ պաշտօնս ատարած համարելով՝ մեկնիլ Անգլիա...:

— Բայց կարծեմ թէ դուք յատկապէս հոս կանչուեցաք երեւան հանելու համար կարգ մը խորհրդաւոր ոճիրներու հեղի – նակները, որոնք մինչեւ այսօր անծանօթ մնացած են. արդ, այդ մարդոցմէն եւ ոչ մին տակաւին ձեռք անցուած է. ուրեմն ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ ձեր պաշտօնը ատար – ատած կը համարէք :

Մաք Լայն, որ ուխքիի երկրորդ դա – ւաթ մը ապսպրած էր, մէկ քանի ումպ կլլելէ ետք, պատասխանեց.

— Գիտէք որ Եըլտըզէն մեկնելէս ա – ռաջ սուլթանին ներկայանալով խոստա – ցայ մինչեւ ութ օր այդ մարդիկը յանձ – նել արդարութեան...:

«Արդարութիւն» բառը արտասանած ա – տեն Անգլիացին հեղնական անննմարելի ժպիտ մը ունեցաւ, զոր Իզմէթ փաչա չկրցաւ տեսնել, յետոյ չարունակեց.

— Եւ ի՞նչ կը հասկնաք այս խօսքով :

— Այս խօսքով կը հասկնամ որ այն գործը, որուն համար յատկապէս կանչ – ուած եմ Պոլիս, յաջողութեամբ գլուխ եղած է եւ թէ քանի մը օրէն պիտի կրնամ պաշտօնս ատարած համարելով՝ մեկնիլ Անգլիա...:

— Բայց կարծեմ թէ դուք յատկապէս հոս կանչուեցաք երեւան հանելու համար կարգ մը խորհրդաւոր ոճիրներու հեղի – նակները, որոնք մինչեւ այսօր անծանօթ մնացած են. արդ, այդ մարդոցմէն եւ ոչ մին տակաւին ձեռք անցուած է. ուրեմն ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ ձեր պաշտօնը ատար – ատած կը համարէք :

Մաք Լայն, որ ուխքիի երկրորդ դա – ւաթ մը ապսպրած էր, մէկ քանի ումպ կլլելէ ետք, պատասխանեց.

— Գիտէք որ Եըլտըզէն մեկնելէս ա – ռաջ սուլթանին ներկայանալով խոստա – ցայ մինչեւ ութ օր այդ մարդիկը յանձ – նել արդարութեան...:

«Արդարութիւն» բառը արտասանած ա – տեն Անգլիացին հեղնական անննմարելի ժպիտ մը ունեցաւ, զոր Իզմէթ փաչա չկրցաւ տեսնել, յետոյ չարունակեց.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(100 – Շար.)

ՆՇՈՒԱՐ ՄԸ

ՓԱՐԸ, ՈՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԱԻԱՆԱԿԸ ԿԵՑԱԾ ԷՐ

Յերեկուան չոգնէն զրեթէ չնչահեղձ՝ մեծ մայրիկիս հետ մեր թաղէն դուրս եկանք ազատարակ երթալու համար : Շոճի – ներու եւ կուենիներու զուրգուրան հովանիին տակէն ճամբան կ'երկարէր՝ երբեմն մէջ եւ ինչպիսի թոյր ծաղիկներու վրայ : Սակայն զեղեցկանքներ ոտոստուն թըռչունները լսելի կ'ըլլան :

Բաւական քալելէ ետքը՝ մեծ մայրիկս խոնջած կը թուի եւ կը նստի. բայց ոչ՝ կը ծնրադրէ քարի մը քով : Երկիւղածութեամբ կը համբուրէ՝ քարին վրայ արդէն չատ մաշած տեղ մը , որ պայտի կը նմանի եւ ապա խոտոչ մը, որ դաւազանի ծայրի հարուածի հետեւանք ըլլալ կ'երեւայ : Կը համբուրէ. մէկ անդամ չէ, քանի մը անգամ եւ ես թէպէտ դեռ տասնամեայ աշակերտ՝ կը զգամ թէ անոր ներսը՝ յուզումը յուզում կը ծնանի եւ երանութիւնը հոգին կ'ողողէ. կ'աղերսեմ այլ զարմանալի քարին պատմութիւնը :

Մեծ մայրիկս քարին մերձ զալար խոտերու վրայ կը նստի եւ կ'ըսէ .

« Մեզմէ տարիներ առաջ ծերուկ մը կար : Թէ ինչ մեղք գործած է՝ այդ Աստուած, ինքը եւ քահանան գիտեն : Սակայն վերջինս անոր վրայ ծանր ապաշխարանք կը դնէ՝ քալելով Երուսաղէմ երթալ եւ քալելով ալ վերադառնալ : Ամբողջ պաշարը կը պատրաստէ եւ տնեցիներէն լալով բաժնուած՝ ճամբայ կ'ելլէ : Օրեր, շաբաթներ, ամիսներ կը քալէ : կը յոգնի, կը հանգչի : կ'անօթեւանի՝ կը նստի քիչ մը մնունդ կ'առնու : կը ծարաւի՝ պուտ մը ջրով կոկորդը կը թրջէ : Պարտասած եւ ծխրած Երուսաղէմ ոտք կը կոխէ : Տրեխները կը հանէ, ալ բոպիկ կը քալէ : կը համբուրէ այն հողը, զոր Փրկիչն իր արիւնով օծած է : կ'ելլէ Golgotha, կը մտնէ Ս. Յարութեան տաճարը , կ'երթայ նաեւ Ս. Յակոբի վանքը : Ամիսներով Ս. քաղաքը կը կննայ , «հաճի» կ'ըլլայ : կը խորհի հոն մնալ, բայց կը յիշէ քահանային տուած ապաշխարանքին երկրորդ մասը : Դարձեալ տան ու զաւակի սէրը զինքը անհան – գիստ կ'ընէ. կարօտը զինքը կը հալէ ու կը մաշէ : կ'որոշէ իր յարկը դառնալ եւ հոն նախնիներու քով հայրենի թեթեւ հողին տակ հանգչիլ : Սակայն կը ցանկայ, Աղբրանիկի բառերով) :

Սխալ հասկցուած է իմ տխրութիւնս , եւ «արհամ» կամ հիւանդութիւն վերագրուած նոյն փաս – փարթու բառերուն , « Մտային վերլողնութիւն» : Եւ ահաւասիկ վերլողնութեանս ... ապացոյցը , այս զրուխը, թավոլ մը խաղալու չափ դիւրին, զբօսալի, հաճոյալի, զրիչը զարձեալ ձեռքս , թէեւ մատենադարանէս հեռու աքսորուած :

Ինչ հարկ տխրութեանս աղբիւրը ցոյց տալու : Ես ուշացած ճամբորդ մըն եմ, որ գիշերը հասնելէ առաջ չհասայ տուն՝ տպարտօրէն, յամառօրէն ապաւինելով ոտքերուս, իմ անձնական սպառած ոտքերուս : Եւ ատոր համար՝ ինծի կը մնայ ոչ թէ ցաւիլ, այլ միայն համակերպիլ : Ու միտքս կ'ինկայ Յովնանը, Յովնանի տխուր խօսքը .— «Աւելի լաւ է մեռնիլ» : Աստուածաշունչ Մատեանի մէջ — սխալները չա՛տ, պղծուած ,— սխալ մէկացուած է Յովնանը իր դիցաբանական ղեկտատուրմէն, վերջապէս սխալ մարդացուած է Յովնանը ,ծիծաղելի դարձուած եր ... դղումի պատմութեամբ :

Աւելի լաւ էր մեռնիլ, ժամանա՛կն էր, տի՛ղն էր, այն օրը :

Ինչ զեղեցիկ է Յովնանի խօսքը, քա՛ջ, խորունկ :

Ես Յովնան եմ, իմ տխրութեամբս , իմ յուսահատութեամբս : Ես՝ «մահուան փնաս» Ահարոն մեր մեծ բանաստեղծին բառերով :

Այդ իմաստութեան եւ այդ նշանակութեան որոնումը «Զայդին իմ ոչ պահեցի» պարբերութեան մէջ : Ո՛չ զղջում , ո՛չ ապաշա : Բայց բացատրենք, ճշտգա – րինք ... երբորդ մահէն առաջ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ՊԱՐԸ

Մամսիմ Գորկիի ծննդեան հարիւրամեակն է : Այս առթիւ պայմանական խորագրի մը ներքեւ՝ «Սասունցի Հայերու պարը » , կը ներկայացնենք հատուած մը գրագէտին Հայաստան կատարած այցելութեան (1928) տպաւորութիւններէն. —

— Երեկոյեան , Երեւանի երիտասարդութիւնը քաղաքին հանրային պարտէզին մէջ կը ցուցադրէր Սասունցի Հայերու պարերը : Ինքնատիպութեամբ կատարելապէս բացառիկ բան մը :

Սասունցի Հայերու պարերը չեն զարմացներ իրենց սրամտութեամբ եւ տիպարներու բազմազանութեամբ եւ չեն ալ ձգտիր ատոր : Ասոնց մէջ կայ ուրիշ , առաւել նշանակալից եւ խորունկ բան մը : Բեմին վրայ են ազգային տարազներ հագած երկու երաժիշտներ , երկուքը՝ մեծ թմբուկ մը եւ ականջ ծակելու չափ աղմկարար դիւդիւկ մը, իսկ անոնց հետեւը կ'երեւի կուրացնելու աստիճան փայլուն, բազմերանգ մարմին մը՝ քսան տղա – մարդ : կ'երթան ուս – ուսի, մէջքերնուն հետ մկկդմկկու ձեռք բռնած , անրաժանելի մարմին մըն են ,որ կը չարժի մի – ատնական, զարմանալի կերպով ռիթմով դրծող ուժով : Այդ մարմինը կ'ալորուի, կը դառնայ չրջան, պալարաղիծ, կը բացուի ուղիղ գիծով, կը կառուցուի բազմազան կորընթացքներ, կչռայթի ի – ռէալականութիւնը , պարողներու չար – ժումին թեթեւութիւնը եւ սահունութիւնը աւելի եւ աւելի կ'ամրապնդեն միաս – նութեան, միաձուլութեան գերող պատրանքը : Առանձին պարողներ չկան կարծես, կը տեսնես, թէ ինչպէս, քու աչքիդ առջեւ կ'օրօրուին չարք մը զեղեցիկ դէմքեր, կը տեսնես անոնց ժպիտները, աչքերուն վայլը, կը թուի, թէ ահա անոնք չատցան, յանկարծ վայրկեանին կը թուի , թէ պակսեցան, ամէն մէկ առանձին դէմքին անհատական գիծերը համարեա թէ անորսալի են եւ ամբողջ ժամանակ ձեղի հետ կը խօսի, ձեղի կը ժպտի կարծես դէմք մը, դէմքը անիրական էակի մը , որուն ներքին կեանքը անպատմելի կեր – պով հարուստ է : Տաքցած կ'երգէ դիւ – դիւկը, բայց անոր բարձր ձայնը այժմ չի թուիր թէ ականջ կը ծակէ, բարձր , բայց փափկանկատ կերպով չափ կուտայ թմբուկը, եւ այդ երաժշտութեան հետ կը տեսնես մէկ ուրիշ՝ մարդկային ճկուն մարմնի զարմանալի զեղեցիկ չարժումներու երաժշտութիւն, անոր ազատ խաղը վառ հագուստներու բազմերանգ ալիքներու մէջ : Այն պահերուն, երբ բազմադլուխ մարմնին չարժումներու սլացիկութիւնը աճելով կը փոխուէր ոսկի եւ ծի – ածանաղոյն փոթորիկի, ես կը սպասէի , որ պարողներու չղթան կը բաժնուի ա – ռանձին օղակներու, բայց այդ փոթորի – կին մէջ ալ անոնք կը պահէին չարժում – ներու միաձոյլ սահունութիւնը, մեծցը – նելով եւ խորացնելով ուժին եւ միասնութեան տպաւորութիւնը : Ես երբեք տե – սած չէի եւ չէի կրնար երեւակայել այդպիսի կատարեալ միաձուլութեան պատկեր մը :

Այդ, հաւանաբար, չատ հինաւուրց պարին մէջ, անտարակոյս, թաքնուած է խորհրդանչական բան մը, բայց ես չյաջողեցայ պարզել այդ խորհրդանչական երեւոյթը: Ի՞նչ է ան՝ քուրմերու կրօնական պա՞տ է, թէ ռազմիկներու պար ...

... Հաւանաբար , Սասունցի Հայերու պարը՝ ռազմիկներու յաղթական պար է :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՀՈՂՎՐՏԻՒ

ԲԺԻՇԿ ՆԻԿՈԼԱ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք, որ Նիւ Եորքի մէջ, յետ երկարատեւ եւ անողոք հիւանդութեան, իր մահկանացուն կնքած է բժիշկ Նիկոլա (Կոլիա) Գէորգեան :

Ծնած էր Երեւան 1894ին :

Գէորգեանց ընտանիքը հանրածանօթ էր Երեւանի մէջ, ուր իր հայրը՝ Համբարձում՝ հարուստ կալուածատէր էր : Ութսունական թուականներուն Ֆրանսա դալով Մոնփելիէի մէջ հետեւած էր դիւանագիտութեան :

Տիկին Պ. Շանթը, իր դիանակ ա – մուսնոյն՝ էրնէսթ Շանթըի հետ Կովկաս էր ղրկուած 1890ին Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ՝ մարզաբանական հետազօտութիւններ կատարելու համար հայ, քիւրտ եւ թաթար բնակիչներու մօտ :

Տիկինը իր ճամբու տպաւորութիւնները հրատարակած է Փարիզի մէջ 1893ին՝ 151 պատկերներով եւ երկու քարտէսով զարդարուած մեծադիր գիրքով մը, որուն մէջ կը պատմէ թէ Ֆրանսազէտ Համբարձում Գէորգեան սիրայօժար իբրեւ թարգման եւ առաջնորդ ընկերակցած է դիանական ամոլին Արարատի եւ Արաքսի չրջանին մէջ եւ մեծապէս օգտակար ե – ղած :

Առ ի երախտագիտութիւն, Տիկին Շանթը իր գրքին մէջ հրատարակած է պատկերը Գէորգեանցի, ձիու վրայ նստած (էջ 300) :

Հանդուգնօրէն բժիշկ Գէորգեան փոքր տարիքէն մտած է Երեւանի ռուսական դիմնազիան, որուն չրջանը աւարտելէ ետք՝ հետեւած է բժշկութեան, Յարխովի մէջ :

Համաչխարհային առաջին պատերազմի երրորդ տարին բժիշկի վկայական ստանալով վերադարձած է Երեւան , ուր անմիջապէս մտած է հայկական բանակին մէջ եւ իբրեւ բժիշկ ծառայած կովկասեան ճակատին վրայ :

Անկախութեան չրջանին, պտնուած է Հայաստան իբրեւ պինուորական բժիշկ , մինչեւ Հայաստանի խորհրդայնացումը :

Մասնակցած է 1921 Փետրուար 18ի ապըստամբութեան : Ցետոյ Զանդեզուրի վրայով անցած է Պարսկաստան , ուր մըտնացած է չուրջ մէկ տարի : 1922ին Թեհրանի մէջ ամուսնացած է Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպան եւ Ազգասիրի արչաւանքի հրամանատար իշխան Յովսէփ Արղութեանցի աղջկան հետ :

Հուսկ ուրեմն եկած է Փարիզ, ուր , ապրելու համար, նուիրուած է իր մասնագիտութեան հետ կապ չունեցող աշխատանքի, համակերպելով իր ճակատագրին : Շուրջ ութ տարի առաջ փոխադրուած է Նիւ Եորք, ուր չարունակած է աշխատիլ նոյն ճիւղին մէջ :

Եղած է Դաշնակցական ու միշտ հետաքրքրուած հանրային գործով, մնալով հաւատարիմ իր գաղափարականին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (167)

ԹՂԹԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ամէն մէկ գունդ միւս գունդերէն զատուած մնալով եւ ալ կապակցութիւն չունենալով բանակին հետ, որ ամէն կողմէ քայքայուած էր, իր հաշիւին կը մեռնէր :

Այս յետին գործողութիւնը կատարելու համար ոմանք Բոսմոնի բլրակներուն վրայ եւ ոմանք ալ Մոն Սէն Ժանի գաւառին վրայ տեղաւորուած էին : Հոն այս լքուած, յաղթահար եւ սոսկալի գունդ – մարտակները զարհուրելի կերպով մը կը հոգեվարէին : Իրենց հետ կը մեռնէին Իւլմի, Վակրամի, Իէնայի եւ Ֆիէսլանտի վտառուոր յաղթութիւնները :

Ժամը իննին մօտ վերջալուսային մըթութեան մէջ, այս զումարտակներէն մին դեռ կը կենար Մոն Սէն Ժանի լեռնագագաթին տառորոտը :

Այն ազետալի ձորին մէջ, այն զարուվերին տառորոտը, որուն վրայ մագլցեր էին զրահակիրները եւ որ հիմա անգլիական զօրախումբերով ողողուած էր, կը կռուէր այդ զումարտակը՝ առանց ընկերակցելու յաղթական թշնամիին հրանօթներուն առջեւ, որոնք չորս կողմէն իրեն կը նայէին եւ որոնցմէ տոսկալի խաստութեամբ ռումբեր կը տեղային :

Գումարտակին հրամանատարն է Քամպրոն անուն պաչտօնակալ մը : Ամէն անգամ որ թնդանօթները կը պարպուէին, զումարտակը կը նուազէր եւ պատասխան կուտար : Հրացաններով կը պատասխանէր թնդանօթներուն, չարունակ նեղցնելով իր չորս կենդանի պատերը : Ի հեռուստ փախստականները կանգ կ'առնէին չնչատ, եւ խաւարին մէջ կը լսէին հետզհետէ նուազող այս տոսկալի որոտումը :

Երբ այս հոմէրական քաջերէն ափ մը մարդ մնաց միայն, երբ անոնց դրօշակը բզիկ բզիկ եղաւ, երբ զնդակները սպառելով ալ հրացանները գատագաններ սեպուեցան, երբ զիակներուն դէզը կենդանի նիներու խումբէն աւելի մեծ եղաւ, յաղթողները նուիրական տարափ մը գցացին այս վեհ մեռնողներուն բոլորտիքը, եւ անգլիական թնդանօթները չունչ առնելով լռեցին :

Լռելով կարծես թէ ժամանակ տալ ուզին այն մարտիկներուն, որոնց չուրջը ուրուականները, ձիաւորներու չքա – նակարները կը վխտային, թնդանօթներու սեւ կերպարանքը կ'երեւար, նաեւ երկինքը, որ անիւներուն եւ սայլերուն մէջէն կը նչմարուէր :

Մեռելի հոկայածեւ գլուխը՝ զոր գիւ – ցազունները պատերազմի ատեն մուխին մէջ կ'ընդնչմարեն միշտ, կը չառաջանար դէպի այդ մարտիկներու վրայ եւ անոնց կը նայէր :

Առնք վերջալուսական մթութեան մէջ կրցան լսել թնդանօթներուն լեցուիլը. վագրի աչքերու նման վառած պատրոյգները գիշեր ատեն անոնց գլուխներուն բոլորտիքը չրջան մը կազմեցին :

Անգլիական մարտկոցներուն բոլոր հրացինները թնդանօթներուն մօտեցան, եւ ահա այդ ատեն անգլիացի զօրապետ մը, որ ոմանց ըսածին նայելով, Քոլվիլ, եւ ուրիշներու կարծիքին համեմատ ալ՝ Մէյթլէնտ զօրապետն էր, յուզուելով՝ այդ մարդոց վերջին վայրկեանը իր ձեռքին մէջ բռնելով ազազակեց .

— Անձնատուր եղէ՛ք, ով քաջերի ֆըբանասցինները :

— Մէ՛րթ, պատասխանեց Քամպրոն :

ՎԻՒԹՈՐ ՀՒԿՕ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ ընկերուհի Տիկին Հանըմիկ Պետրոսեանէ 50 ֆր. փոխան հոգեհանդիստի իր ընտանեկան բոլոր ննջեցեալներու յիշատակին, յատկացուելու համար կարիքաւորներու :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան, Ապրիլեան եղեռնի 53րդ տարեդարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէն Լուի (Սէրքը Կաթոլիկ) սրահին մէջ :

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպութիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն Թող նախօրօք տեղեկացընեն :

ՊԱՏԱՐԱԳ

NOTRE - DAME

Կիրակի, Ապրիլ 21, կէսօրէ ետք ժամը 16ին, Հայրապետական Ջայնաւոր Պատարագ, Նոթր – Տամի աթոռանիստ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներու :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Զորեքշաբթի, 17 Ապրիլ, կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

travaux de peinture et de décoration de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՒՍԵԱՆ

22,rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք, ընտիր Ապրանքներով :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

POUR

LOUER
VENDRE
ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE AIF

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի առաւօտ՝ (Ապրիլ 21) ժամը 9·30ին Ա. Կայանէն Հայեր Ֆրանսայի մէջ, կը մասնակցին.— Դուքս տը Պրխոաք, Քրիսթիան Տէտէեան, Ռոժէ Պալեան (Սաքլէի աթոռական կեդրոնէն), Տիգրան Ինճուճեան (փոխ – անօրէն Պանք տը Փարի է Տէ Փէյի Պայի), Գառզու եւ Շարլ Ազնաւուր :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ :

×

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 25ին, Շաբաթ երեկոյ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Քրիս-տոփոր կոմիտէութեան կողմէ :

×

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէնի մէջ, Յունիս 2ին :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի եւ շրջաններու մասնաճիւղերը կը տօնեն Կապոյտ Խաչի 40ամեակը, Մայիս 5ին, Սփլանտիսի մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի, Միութենական Ժողովը Զորեքշաբթի 17 Ապրիլ, կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

×

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ծննդեան 70ամեակի երեկոյթ, Մարսէյլի մէջ Ապրիլ 27ին, Շաբաթ երեկոյ Օթէլ Սփլանտիսի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ

ԱՊՐԻԼ 25ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

×

Հ. Մ. Ը. Մ.ի յիսնամեակը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Յունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին (Հոգեպարտէզի տօնին) :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ. Տան սրահը :

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մայիս 5ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Ցաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ : 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Թատերական ներկայացում, կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան կողմէ, 14 Մայիս, Երեքշաբթի դիշեր, Թէաթը Տէ Ղ'Ա. :
Մանրամասնութիւնները յայտրդով :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կառնաւալի մէջ : Մանրամասնութիւնները յայտրդիւ :

1915 ԱՊՐԻԼ 24

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 21, ԺԱՄԸ 21Ի՛Ն

SALLE GAVEAU, 45, Rue La Boëtie — PARIS

Métro : Miromesnil

Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 21, առաւօտեան ժամը 10ին, Սինեմա Փափիթոլի մէջ *Նախաձեռնութեամբ Ազգ. կեդր. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ 26 միութենականերու :*

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Կը խօսին.— ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ եւ ՄԷՔՐ ՔԱՄՈՒՆ (Յեղասպանութեան դէմ Լիկայի նախագահ)

Օրուան պատշաճ դեղարուեստական յայտագիրը :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 27, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, պետական թատերասրահը :

ԿՈՉ ՍԱՆՈՒՀԻՒ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ նահանգային Մուրատ Ռաւոմնասիրացի Փարիզի Կեդր. վարչութեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոշումով, կոչ սանուհիի մը դտնելու համար Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի համար 1968–69 դպրոցական շրջանին համար :

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները.— 1· 10էն 12 տարեկան ըլլայ : 2· Ծնողքը պէտք է Սեբաստիոյ նահանգէն ըլլայ կամ գերդաստանէն : 3· Թեկնածուն որբ կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ :

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի ուսուցչական կազմի մը քննութենէն ետք : Թեկնածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ միասին յաճախած դպրոցին վերջին տարուան նիշերը : Դիմումները ընել մինչեւ Յուլիս 15 հետեւեալ հասցէներուն.— Շիրվանեան, 65 վուա տ'Իսի, Մալաֆոֆ, (Հեռ. 642–75–70) : կամ Հայկազ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար Ժորժ Էս – Քրաժէն, Ռուբաս – Պան Մարսէյլ 7 : (Հեռ. 53–20–49 :

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը շարունակէ իր գործունէութիւնը : Գրատունը բաց է ամէն օր (բացի Կիրակի) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը :

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւնները :

Նաեւ հայկական տիսքերու մեծ հաւաքածոյ (Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած) :

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրուածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ որ տասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	60 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԴԻՍՏ	30 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓԱԽԱՆ ԾԱՂԿԱԶԱՐԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ ձշգրտակատած ծառայով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմանագրութեան համար դիմել վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
17
ԱՊՐԻԼ
MERCREDI
17 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11189 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.189

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Նոր Գաւրիոններ կը ծագին

Զատիկը իր քարոզին մէջ, Փրակայի Արքեպիսկոպոսարանի Առաքելական վա – րիչը չի վարանիր ըսելու.— «Զատիկը միշտ ուրախութեան եւ յոյսի առիթ է, մանաւանդ այս տարի, որ իսկական յա – րութիւն մըն է ասագ ուրբաթ տարիներէ ետք»: Դեռ քանի մը տարի առաջ, ասկէ չատ աւելի անմեղ խօսքեր կը բաւէին որ խորհրդային հրասայլները լուռութեան մատնէին ազատութեան երկիչները: Այ – սօր, աւելի քան երբեք մատհոդ, Մոս – կուա համակերպումի ճամբան բռնած է իր արբանեակներուն հանդէպ, մինչ կը փորձէ աւելի սեղմել ազատական որեւէ ձգտում, իր սահմաններէն ներս :

Դասը զոր տուաւ լատին Ռումանիան, չատ սոսկեցան Փրակայի մէջ: Եւ այսօր կը պարզուի որ, հունգար երիտասարդնե – րու արիւնը ի զուր չներկեց Փեչտայի մայթերը: Այսօր կը պարզուի որ, բըռ – նութիւնը ի վերջոյ պարտի տեղի տալ, երբ ժողովուրդները ձայն կը բարձրա – ցընեն :

Ու Փրակա ցոյց կուտայ թէ վախ չունի այլեւս : Կը համարձակի ըսել թէ Խոր – հրդային Միութեան դերը բացասական եղած է Չեխոսլովաքիոյ համար, կը հա – մարձակի ըսել թէ ինք եւրոպացի է, մինչ Խորհ. Միութիւնը դեռ չատ բան ունի սորվելիք եւրոպայի մէջ ձուլուելու համար : Կը համարձակի նոյնիսկ չհրա – տարակել Բրեժնեւի ճառը, ուր կը դա – տապարտուին ազատական չարժումները :

Ու ժողովուրդ մը յարութիւն կ'առնէ, ազատութեան երգը կ'երգէ, մինչ Մոս – կուա խորհրդածութեան երկար ժամեր ունի ըմբռնելու համար վարչաձեւի մը ձախողութիւնը : Վասնզի, ի՞նչ է «Փրա – կայի հակահարուածը», ինչպէս կ'ըսեն անոնք որ ճանչցան 1948ի Չեխոսլովա – քիան, ի՞նչ է իմաստը Ռումանիոյ ան – կախ տեսակէտներուն կամ լեհ ուսանող – ներու պոռթկումին, եթէ ոչ ձախողանքը ընտրական դրութեան մը, որ չկրցաւ ընկերվարութիւն կառուցանել, այն ըն – կերվարութիւնը, զոր միայն ծօրէաններ ըմբռնած էին :

Արդարեւ սկզբունքները միշտ դէղեցիկ են, բայց չատ քան կը փոխուի երբ հարկ կ'ըլլայ խօսքէն ու թուղթէն գործի անց – նել:

Այն ատեն մարդիկ կը մոռնան հին խո – տումները, կը մոռնան թէ ինչո՞ւ համար ճամբայ ելած են: Այսպէս էր նաեւ Հոկ – տեմբերը, որ յոյսերով ոտքի հանեց զանգուածներ եւ Սթալիններ ու Բերիա – ներ բերաւ մարդոց բոլոր յոյսերը ըս – պաննելու համար :

×

Գարնան այս օրերուն, հսկայ Պեռու – թին մը, հսկայ աշխարհի մը մէջ, փոք – րիկ տեղ մը չի գտներ խաղաղութեան մասին խօսելու համար, մինչ իր դիմացի միւս հսկան, ախոյեան «ընկերվարու – թեան», նոր դասեր պէտք է առնէ փոքր ժողովուրդներէ, ընկերվարութեան մա – սին : Դասերը միշտ օգտակար են ան – շուշտ, անոնց համար որ սորվելու տրա – մադրութիւն ունին, վխէթնամի կամ Չե – խոսլովաքիոյ մէջ:

Սորվիլ թէ մարդիկ ծնած են խաղալ ապրելու համար, ազատ ապրելու համար, վասնզի ինչ որ ալ ըլլան պայմանները, ոչ կամ կանուխ, նոր զարուններ կը ծա – ղին :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶԱՏԻԿԸ ՀՌՈՄԷՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ՆՈՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

Յոգնած Պապ մըն էր, որ Ս. Պետրոսի պատչգամէն տուաւ Զատկուան քարոզը, աչխարհի բոլոր մարդոց, քրիստոնեայ կամ ոչ, անդամ մը եւս խաղաղութեան կոչ ընելով :

Պօղոս Զ. հիւանդ է, ու Աւագ Ուրբաթ, չէ կրցած նոյնիսկ մինչեւ ծայրը հասնիլ Խաչի ճամբուն, զոր պարտի ընել ամէն տարի :

Զատկուան առտուն սակայն, պատա – րագելէ ետք, քանի մը հարիւր հազար հոգիի առջեւ, Պօղոս Զ. կրկին կը փոր – ձէր իմաստութեան դաս տալ մարդկու – թեան : Ողեկոչելով աստուածային ան – մահութիւնը եւ մարդոց մահացութիւնը, կը չեշտէ մարդուն տկարութիւնները, բայց յոյս կը յայտնէ նաեւ բարելաւման: « Մեր մտածումը կ'երթայ Ծայրագոյն – Արեւելք, ուր մեծ Պետութիւններ իրենց ձեռքերուն մէջ կը պահեն այնքան մար – դոց ճակատագիրը» կ'ըսէ Պօղոս Զ., որ Ուռպի էք օրպի օրհնութիւնը տալէ ա – ռաջ, կ'անդրադառնայ նաեւ ցեղապաչ – տութեան, որ օրուան նիւթ դարձած էր կրկին, Լուիզը Քինկի սպանութեամբ :

Փարիզի Նոթր – Տամ եկեղեցին երբեք այդքան բազմութիւն չէր տեսած, մինչ երուսաղէմի մէջ, առաջին Զատիկը կը տօնուէր, իսրայէլեան իշխանու – թեան տակ :

Գալով Հրեաներուն, որոնց «Զատիկը» այս տարի կը զուգադիպի քրիստոնեայ Զատկին, ուխտագնացութիւն մը ըրած են Լացին Պատին առջեւ: Իսրայէլցի պաչ – տօնական երեք անձեր ալ ներկայ եղած են Ս. Յարութեան տաճարին պատարա – գին :

×

Չեխոսլովաքիան ալ իրեն յատուկ Զա – տիկ մը կ'ապրի : Մինչ Մոսկուայի եւ Վարչաւայի մէջ նոր կարծրացում մը, մտաւորականներու նոր հալածանք մը, կուգան անդամ մը եւս փաստել բոլչեւիկ – եան վարչակարգին խախուտ բնոյթը, Փրակա, որ պատճառն իսկ է, այդ նոր սեղմումներուն, ոչ մէկ յետքայլ կ'ընէ, ընդհակառակն :

Զայնասփիւռի պաչտօնական խօսնակին յայտարարութիւնները աւելի քան յատ – կանչական են այդ առնչութեամբ: Շեչ – տելով հանդերձ թէ աւելորդ է, որեւէ կերպով խորհիլ թէ Փրակա կրնայ խզել Մոսկուայի հետ, քաղաքական լուրերու մեկնարանողը չի վարանիր ըսելէ .— « կապկել ինչ որ կուգար Մոսկուայէն, ղղացում մը որ ծնած էր վանդի ըս – պառնալիքէն պաղ պատերազմի ընթաց – քին, բացասական հետեւանքներ ունեցաւ Չեխոսլովաքիոյ համար, զայն ետ նետե – լով բազմաթիւ մարդերու մէջ : Պէտք չէ մոռնալ թէ Չեխոսլովաքիա եւրոպական ազգ մըն է, բաւին բուռնդակ առումով, մինչ Խորհ. Միութիւնը սկիզբն է միայն եւրոպայի ձուլուելու իր փրոսեսիսին : Չեխոսլովաքիա ժողովրդավարութեան մեծ փորձառութիւն մը ունի : Փորձա – ռութիւն, զոր Խորհ. Միութիւնը չունի : Աւելին՝ երկու երկիրները մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան տարբեր աւանդու – թիւններ ունին, վասնզի իւրաքանչիւրը տարբեր յեղաշրջում ունեցած է: Չեխո – սլովաքիան, ուրեմն, պէտք է իր հարա – պառ ճամբուն հետեւի , ինչ որ Մոսկուա կը հասկնայ ու կը յարգէ : Հարուստ իր փորձառութեամբ , մեր երկիրը, Խորհ. Միութեան հետ սերտ յարաբերութեան մէջ, ընկերվարական զինակցութեան նոր միաոնականութիւն մը պիտի իրագործէ , աւելի բարձր որակով : Մեր բարեկամնե – րուն կը մնայ որոչել թէ ի՞նչ չափով պի – տի ուզեն գործադրել չեխ փորձառութիւ – նը »:

Յիշենք որ Փրակա գլխաւորաբար կը ղբաղի հին դատերու վերարծարծումով եւ դատապարտեալներու վերահաստա – տումով: Պետութեան նոր գլխավորը՝ Զօր. Սվոպոտա, առաջին առթիւ, ազ – գային զոյներով կազմուած ծաղկեպը – սակ մը դրած է Թոմաս Մասարիքի լիբե – մին, որու տղուն մահուան պարագաները օրէ օր մանրամասնօրէն մէջտեղ կ'ելլեն, խօսելու վախը փարատած ըլլալով :

×

ԻՍՄԷԹի ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ...

Պոլսոյ Միլիէթը Հալէպ կուսակցութեան մէկ տեղեկագիրը հրատարակած է, ուր Իսմէթի ընդդիմադիր կուսակցութիւնը իր պայմանները կը դնէ որպէսզի Թուրքիա « բարեհաճի» Աւլանտեան Ուխտի անդամ մնալ :

Այս պահանջներն են.— Ա.) Թուրքիոյ բոլոր «աթոռական կայաններու» մաքրա – պուրծումը :

Բ) Փակումը Աւլանտեան կազմակեր – պութեան հարաւ – արեւելքի ընդհանուր կեդրոնին որ Իզմիր է :

Գ) Միացեալ – Նահանգներու եւ Թուր – քիոյ երկկողմանի համաձայնագրերու վերաքննութիւնը :

Դ) Թուրքիոյ « գործունէութեան ա – զատութիւնը » Աւլանտեան կազմակեր – պութեան ծոցէն ներս :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ առաջին անդամ ըլ – լալով ոչ – համայնավար թերթ մը կը ծախուի , բայց պէտք է օտար անցագիր ցոյց տալ կարենալ դնելու համար: Խնդ – րոյ առարկայ թերթն է՝ զուիցերական Նոյը Ցիւրխըր Ցայթունկ, որ կը ծախ – ուի վաթսուն կոպէկի :

ԼՈՆՏՈՆի Սընտէյ Թայմզը կը յայտնէ թէ դալ չաբթու պիտի սկսի հրատարա – կել լրտեսական յետ – պատերազմեան ա – մէնէն նշանաւոր պատմութիւններէն մէ – կը, որ կը խօսի Քենըտիի, սը կոլի եւ արեւմուտք անցած խորհրդային լրտեսի մը մասին , որու շնորհիւ երկու հարիւր խորհրդային լրտես չէզոքացուած են : Այս փաստաթուղթին ամէնէն զգայա – ցունց մասը կը վերաբերի Ֆրանսայի դատաճանի մը ներկայութեան Ֆրանսա – կան կառավարական շրջանակներուն մէջ, որ մղած է Հանրապետութեան նախագա – հը, հակարեւմտեան նախաձեռնութիւն – ներ առնելու : Կը յիշուի նաեւ թէ Ամե – րիկայի մէջ ներկայիս կը ծախուի գիրք մը, որ հրատարակիչ չէ գտած Ֆրանսա – յի մէջ, եւ ուր Էֆգասիւսի հեղինակը՝ Լէոն Ուրիս, վիպական ձեւով լրտեսական պատմութիւն մը կը պատմէ, ուր «էֆու – ալի զօրավարին» (դիւրաւ ճանաչելի) գլ – խաւոր դործակիցներէն մէկը խորհրդա – յին դործակալ մըն է : Նիւ Եորք Հերլդ – տրիպիւն ալ յօդուած մը նուիրած է այս հար – ցին: Էլիզէ «չինճու» կ'որակէ այս բոլոր վերապրումները :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ – ԳԵՐՄԱՆԻԱ կ'արդիլէ այսուհետեւ պաչտօնական անձնաւորու – թիւններուն որոնք արեւմտեան Գերմա – նիայէն արեւմտեան – Պերլին կ'երթան , արեւելեան Գերմանիոյ հոդամասէն անց – նել: Պոն կը բողոքէ : Արեւմտեան Գեր – մանիայէն արեւմտեան Պերլին երթեւեկի կանոնները որոշուած են Պերլինի «Զոր – պերու » կողմէ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ԵՒ ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի Գրողներու Միութեան կուսակցական ճիւղը վերջերս դումարած է ժողով մը, որու ընթացքին Հր. Յով – հաննիսեան (Գրողներու Միութեան վար – չութեան քարտուղարը) զեկուցած է Հա – յաստանի դպրոցներու եւ դասագիրքերու ներկայ վիճակի եւ պատկերի մասին :

Այս առթիւ խօսք առած են Վ. Նորենց, Ս. Այվազեան, Վ. Վարդանեան, Բ. Յովսէփեան, Շ. Սաֆեան, Գ. Էմին, Հ. Թումանեան, Ստ. Ալաջալեան եւ Գ. Սե – ւունց :

Ժողովականները մատնանչած են դպ – րոցներու մէջ դոյութիւն ունեցող թերու – թիւնները : Բազմաթիւ դպրոցներու մէջ կը չարունակուին երկհերթ եւ նոյնիսկ եռհերթ պարապմունքները : Դեռ ցած մակարդակի վրայ կը գտնուին դպրոց – կան դասագիրքերու որակը : Անհրաժեչտ է դասագիրքերուն որոչ մասը կազմել «տեղւոյն» այսինքն Հայաստանի մէջ եւ ոչ թէ մեքենականօրէն թարգմանել : Ժողո – վականները իրրեւ օրինակ բերած են Գրդ դասարանի համար հրատարակուած «Ընթ – ցոյցներ ՍՍՀՄ ժողովուրդների պատմու – թիւնից» դասագիրքը , ուր, ժողովական – ներու հաստատումով, «ոչ միայն Հայ, այլեւ ՍՍՀՄ միւս ժողովուրդները չատ վատ են ներկայացուած» :

Այս դասագիրքի մասին խօսք եղած է մամուլին մէջ(*): Անհրաժեչտ է, որ « Հանրապետութեան Լուսաւորութեան մինիստրութիւնը հետեւողականօրէն ըն – դդաղի այս հարցով »:

Շատ խօսուեր է նաեւ լեզուներու դա – սաւանդութեան մասին : «Մեր օրերում, — չեչտեր են ժողովականները ,— միչ – նակարդ դպրոցի չրջանաւարտը ոչ մի – այն պէտք է ունենայ անհրաժեչտ դիտե – լիքներ, այլեւ լեզուներ խմանայ : Երե – խաների մէջ պէտք է սէր պատուաստել դէպի մայրենի լեզուն, որի լիակատար ի – մացութիւնը կը նպաստի նաեւ միւս լե – զուների եւ առարկաների ուիրապետմա – նը» :

Ժողովականները դիտել տալէ ետք, թէ Վրաստանի, Ադրբեջանի եւ Խորհ. Միու – թեան միւս վայրերուն մէջ դոյութիւն ու – նին հայկական չատ դպրոցներ, անհրա – ժեչտ գտած են, որ Հայաստանի Լուսա – ւորութեան նախարարութիւնը օգնէ ա – նոնց բարձրորակ դասատուներ եւ դասա – դիրքեր, ինչպէս նաեւ ծրագիրներ եւ այլ նիւթեր ապահովելով :

Խօսուած է նաեւ դպրոցական չէնքեր ու հայերէն խօսուն ժպաւէններ ըս – տեղծելու մասին :

(*) «Յառաջ» Փետրուար 24 եւ 25 «Մը – տորումներ 4րդ դասարանցու փոխարէն » յօդուածը :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ փիլիսոփայական մէկ պարբերաթերթը կը ձաղկէ այն հալա – ծանքները որոնց ենթակայ են լեհ մտա – ւորականները, չէշտելով թէ «լեհ իչխա – նութեանց կամայական արարքները քա – ղաքականօրէն անմարդկային են իրենց հետեւանքներով » :

ԻՍՐԱՑԵԼԵԱՆ քաղաքական չրջանակնե – րու համաձայն Խորհ. Միութիւնը կը պատրաստէ մեծնոլորտ մը վերըս – տեղծել Միչէին Արեւելքի մէջ: Միւս կող – մէ կառավարութիւնը մեծցած է մուտքի վիզա տալ Կոմսոմոլսկայա Պրաւտայի փոխ – խմբագրին որ Իսրայէլ կ'ուղէր երթալ , ներկայ ըլլալու համար համամիութեան կուսակցութեան համագումարին :

Հ. ՀԱՄԱՋԱՍՊ ՎՐԴ. ՕՍԿԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ա.

Հանգուցեալը, մկրտութեան անունով Անտոն, ծնած էր Խոտորջուր 1895ին. Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան նամակցած 1914ին. քահանայ օծուած 1919ին եւ վախճանած Վիէննա՝ 25 Փետրուար 1968ին:

« Տերեւաթա՛փ թէ պաղաքաղ ···:

Այդպէս բացագանչեց Արհ. Հապղ – եան Աբգ. Աբրահայրը, ի լուր անոր մահուան:

Մեր կոպերուն տակ արցունքը չէր ցամքեր տակաւին, երբ նոր սուգ մը ժանգ կապեց մեր հոգիներուն վրայ. ե – րեսունեւհինգ օրուան ընթացքին տալինք այս երրորդ զոհը. առաջինը՝ Հ. Վահան Վ. Ինգլիզեանն էր. երկրորդը՝ ծերունազարդ Հ. Փիլիպպոս Վ. Մալճեան, ու հիմա, ահա երրորդ փոսը: «Պաղաքաղ Աստուծոյ, երեքն ալ հիւթեղ, հասուն պտուղներ Մխիթարայ պարտէզէն, երեքի մօտն ալ չէ՞տուած Միաբանութեան հանդէպ խորունկ սէր, կրօնաւորական ապրում եւ աշխատասիրութիւն »:

Փետրուար 25ի կիրակին էր. բոլորիս սրտերը զանգակներու պէս խայտացին, երբ լուր առացանք, թէ երկու ամսուան բացակայութենէ յետոյ, հիւանդանոցէն պիտի դար մեր պատուական Հայրը. ու ահա հեռաձայնը՝ թէ սրտի անակնկալ տագնապ մը չոր տերեւի պէս ծուատած էր զինք: Երկու միաբանակից Հայրեր, չըջանակած անկողինը մահաբուն վար – դապետին, կը մրմնջէին կանոնական ա – ղօթքը — « Եւ, չուեա, հոգի քրիստոնէի յաչխարհէ յայսմանէ յանուն Տեառն, երբ նա բացած արտմաթախիծ աչքերը, վեր – ջին խոր չունչով մը կը ննջէր ի կեանս յաւիտենականս»:

Այսպէս մեռաւ Հ. Համազասպ Օսկեան, բարի ու անմեղ կրօնաւորը, մեռաւ լինչպէս ապրած էր, խաղաղ, անաղմուկ: Նոյն առուու ճաշակած Հայց Կենացը, ըստացած՝ Հիւանդաց Օծումն: Ինչպէս բոյրը կը լքէ ծաղիկը, բոցիկը՝ պատրոյգը, նոյնպէս իր հոգին կը լքէր մաշած մարմինը, մեղմիւ, անաղմուկ: Այդ օր եր – կընքի մէջ մեծ ուրախութիւն եղաւ, դի հարսնեւոր մը կը մտնէր յաւիտեան փեսային, վառեալ լապտերով:

×

Հայոց աչխարհի ծնունդն էր Անտոն, հարուստ, բազմանդամ, երկիւղած ընտանիքի զաւակ, Խոտորջուրի Խանդաձոր գիւղէն:

Խոտորջուր գուռ հայաբնակ հայախօ – սիկ եօթն գիւղեր են, ծիածանի գոյնե – րուն պէս ցանցնուած մութ լեռներու գրկին մէջ: Խոտորջուր աչխարհի այն հովիտն էր, ուր կար փափուքն Աստուածոյ, գոռոցը ջրվէժներուն եւ փրփուրը կանանչներու: Լերան մը մէջքին կա – նանչ ժապաւէնի պէս ձգուած էր Խան – դաձորը, հարթած արեւով. խնձորենիներ ու կեռասենիներ հարս կ'ըլլային Մայի – սին, կորաքամակ ծերունի՝ աչնան օրե – րուն. իսկ երբ ձիւնը թափուէր՝ Խանդա – ձոր խոշոր նշխարքի տեսքը կուտար:

Կանանչ արեւ, ջերու կայթ, թռչուն – ներու երգ, ծաղիկներու թոյր, լոյսով խինդով լեցուցին սիրտն Անտոնի, որ ի քնէ զղայուն՝ խոր ապրեցութիւնը կրած է իր աննման Հայրենիքին. հասուն տա – րիներուն խակ, նա չէր կրնար խօսիլ իր ծննդավայրի մասին, առանց հառաչանք արձակելու: Հոն՝ երկինք մօտ էր երկ – րին ու մարդիկ քաղաքակից երկինքի բնա – կիչներուն. այնքան արդար էին անոնք ու ապրումով մերձ՝ Աստուածոյ: Երբ կոչ – նակը առաու իրիկուն օղակ օղակ քակ – ուէր՝ Աստուած կ'ինչնար Խանդաձոր, դի ամէն ձեռք խոշոր խաչ կը դնէր ճակա – տին եւ ծունկեր կը ծալուէին՝ ունկըն – դիր երկնքի ձայնին: Մարդիկ, կը լսէին Աստուածոյ ձայնը ու կ'ապրէին զայն, կ'ապրէին խաղաղ, կ'ապրէին մաքուր, արդար:

Կրօնաբոյր յարկի տակ կազմուած սիր – տը Անտոնին, չուտով կը սիրէ խունկ – չարական եւ կ'ըլլայ դպիր եկեղեցւոյ: Մտացի պատանին կը զրուէ համակրան – քը դիւղի քահանային, որ զինք կը գրկէ Վիէննա: Հոն նա իր տարրին մէջն է. իր ընթերցասիրութիւնը յաղուրդ կը ստա – նայ զրքերէ եւ ուսեալ վարդապետներէ. նա ճառադայթի պէս կը փայլի ամէն մարդի մէջ, կրօնական թէ հայապետա – կան:

Շեչտուած էր իր մէջ պարզութիւնը, համեստութիւնը, խոնարհութիւնը, հե – զաբարոյ նկարագիրը. ընկերասէր է եւ կարգապահ, դուարթ է, բայց եւ լրջա – խոհ. ամէն օրէն եւ կանոն կը գործադրէ կէտ առ կէտ. անմեղ է եւ չուշանի պէս մաքուր, մեղքի խորշակը չէ խանձած իր կուսական հոգին եւ ոչ աչխարհային ցըր – տաչունչ սառնամանիք թոռմեցուցած լու – սաբաղձիկ տենչերը: Իր մահէն քանի մը օր առաջ, երբ Խոտորվանահայր կր խնդ – րէ՝ հիւանդապահ օրիորդը զարմացած կը բացագանչէ. « Դուք պէ՞տք ունիք խոս – տովանանքի, դուք չիտ չիտակ երկինք պիտի մտնէք»: Բոլոր գինք ճանչցողներ պիտի ըսեն, թէ Հ. Օսկեան իր կուրծքին տակ կը կրէր ոսկիէ սիրտ. ոչ ոք վրչ – տացուցած է ոչ խօսքով եւ ոչ գործով. արդարեւ էր այր արդար, մանուկ հո – գիով. այդ է պատճառը որ այնքան սի – րով կը ծռէր մանուկներուն վրայ:

ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ԿՐԱԿԸ

— Ինդրեմ, կրակ ունի՞ք: Ահա հասա – րակ նախադասութիւն մը, որ կ'արտա – սանուի որեւէ ժամանակ, որեւէ տեղ, բազմաթիւ անգամներ: Արտասանուած այս խօսքին վրայ դուք կ'երկարէք լուց – կի մը կամ հրահանին բոցը առանց ձեր մխքէն անցընելու, թէ այդ պահուն ի գործ կը դնէք մարդկութեան ամենահին եւ ամէնէն կարեւոր ծխակառարութիւն – ներէն մէկը՝ նուիրական բոցի փոխան – ցումը:

Եթէ, ներկայիս, ընորհիւ գիտութեան, որ սահմանեց կրակը եւ ընորհիւ թեքնի – քին, որ զայն կ'արտադրէ զարմանալի դիւրութեամբ մը, մերկացած է իր զաղանիքներէն եւ զերբնականութենէն, հեռաւոր անցեալին մարդոց երեւակայու –

Ցիսուսակերպ նա կը զարդանայ հա – սակով եւ ընորհքով. զրեթէ քսանամեայ եռապատիկ ուխտերով կ'ըլլայ անդամ Մխիթարեան Միաբանութեան, որդեզ – րելով Համազասպ անունը, յաւերժացնե – լով անունը գինք վանք առաքող միաբա – նին:

Տարին է 1915:

Սպանդի տարին, ջարդի, հայազինջ կո – տորածի:

Այն թուականը, ուր Հայոց պատմու – թիւնը դարձաւ վշտամատեան, վաթանը սեւ, հողը սեւ, ջուրը սեւ, ձիւնոտ լեռ – ներն իսկ սեւ. այն թուականը, ուր ճեր – մակ հովտայ – չուչաններ կարմրեցան յանկարծ Հայոց արիւնէն, ուր անապատ – ներուն մէջ, կիրճերու երկայնքին սպի – տակ դարձաւ խոշոր բաժակ մը, որ լեց – ուեցաւ հայ նահատակներու ծիրանի ա – րիւնով:

Գիշերի մը մէջ արիւնի հեղեղը անա – պատի վերածեց չէն Խոտորջուրը, լռեցին երգ ու կոչնակ ու աւերուած երդիքներ պղտոր ջրերու մէջ իրենց պատկերը կը դիտէին սարսուռով: Կաթուածի պէս ան – չարժութիւն իջաւ Խանդաձորի վրայ. որ կրնար կոչուիլ Վայաձոր. բնակիչները բռնաքարչ տարուեցան անծանօթ կածան – ներ, ուրկէ ալ չդարձան եւ ոչ ալ ձայն մը հասաւ վերապրողներուն: Աւտնոց մէջ – ընդն էին հոգեհատորները Հ. Ոսկեանի, մայրը, չուչանաչունչ քոյրերը, եղբայրը, խոշոր զերդաստանին բոլոր, զրեթէ բո – լոր անդամները, որոնք երկնքի մէջ խը – տացուցին չարքերը արիւնապատ մարտի – րտնեներու: Ո՞ւր տարուեցան, ի՞նչ ձեւով կոտորուեցան ... անոնց վրայ իջաւ մը – չուչ, իջաւ բայց Աստուած ալ, Հայոց ա – րիւնն հոտոտել: Այո, 1915ը այն տարին է, ուր տանջանքը մեր եղբայրն եղաւ, արցունքը մեր քոյրն հարատաւ:

Հ. ԲԱՐՍԵՂ ՖԵՐՀԱՒԹԵԱՆ
վիէննա
(Մնացեալը յաջորդով)

թեան մէջ կրակը կը ներկայացնէր խոր – հրդեաւոր ուժ մը, որ վախ ու յարգանք կը ներչնչէր: Մարդիկ կ'երկրպագէին անոր առջեւ, կը պաչէին զայն, կը խնդ – րէին անոր օգնութիւնը՝ վանելու համար զազանները, չար ոգիները եւ իրենց մա – զական ծէսերուն մէջ կ'օգտագործէին իբ – րեւ մաքրագործիչ տարր:

Նախնական մարդոց բնակարանը, ջե – ղանումբը, առագաստաձքը եւ նոյնիսկ կեանքը անբաժանելի կերպով կապ ու – նէին կրակին հետ, որ երկրպագութեան վրայ հարատատ եղրայրն էր արեզակին, Օրինակ, Ամերիկայի Նայահօ Հնդիկնե – րը, ձմրան սեմին խարոյկներ կը վառէին օգնելու համար «յոգնած» արեւին, որ – պէսզի ան վերադտնէ իր ուժերը:

Ահա թէ ինչու օճախը, ուր կը վառի եւ կը պահուի կրակը, հոմանիշ համարուած է բնակարանին, ընտանիքին եւ յետոյ հայրենիքին: Հոմերոսի բանաստեղծու – թիւններէն կը տեղեկանանք, թէ օճախին տրուած «խոթիա» յունարէն բառը, փոխ – ուած Հեսթիայի կը նչանակէր կայ – ղուհի, որ անարատ է կրակին պէս եւ բու խորանը կը գտնուէր Դելփիս, Ապո – ղոնի տաճարին մէջ: Հռոմէացիներու մօ կրակի զիցուհին կը կոչուէր Վեսթա, իսկ անարատ սպասարկուհիները՝ Վես – թալներ:

Կրակը իբրեւ թանկագին բան կը պա – կանէր միայն հաստատածներուն: Մար – դիկ կը հաւատային, թէ զայն ձեռք բե – րած են միայն այդ հաստատածներուն բարեացակամութեան ընորհիւ կամ կո – ռստատածներու եւ կամ կենդանիներու օգնութեամբ: Աւստրալիական զեղեցիկ առասպել մը կը պատմէ, թէ չիկաւա իր թռիչքին մէջ բարձրանալով միջին երկինք, իր պոչին մէջ պահելով տնից բերած է կրակը: Հելլենական զիցարա – նութենէն զիտենք յանդուգն արարք Պրոմեթէոսին, որ Ողիմպոսէն զողցաւ կրակը եւ զայն բերաւ մարդոց: Իսպա – ւելի հետաքրքրական է Պրոմեթէոս ան – ուան ծնունդը, որ կը բացայայտէ առա – ջին ներքին ծալքերը: Վաղեմի Հնդի – ները կրակը ձեռք կը բերէին փայտ զա – պելին ներքին ծալքերը: Վաղեմի Հնդի – ւազան մը՝ պրամանթաւ զարձնելով պրա – կին մէջ: Պրամանթա բառը ազատ թարգ – մանութեամբ կը նչանակէ «չիմամով կը – րակ ձեռք բերող»: Այս զաւազանը սրբա – զործուեցաւ, Հնդիկներէն անցնելով հնա – զարեան Յոյներու հաւանաական ընդ – եւ Պրամանթա բառը ձեւափոխուելով Պրոմեթէոսի, այսինքն առասպելական Պրոմեթէոսը:

Յունա – հռոմէական հնադարէն կրակ – ունէր զրեթէ նոյն նչանակութիւնը, զոր ունէր նախնական ժողովուրդներուն հա – մար: Ապոզոնի սրբավայրին մէջ, Դել – թիայի խորանը եղած է զաղաքի հաստա – րակաց օճախը, ուրկէ բոլոր միւս տա – ճարները կը հայթայթէին նուիրական կր – րակը: Եւ երկնային, երկրային եւ տար – բերկրային նուիրական կրակի խորհր –

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Արդ, դեռ երկու օր անցաւ անկէ ի վեր, ուստի վեց օր տակաւին պայմա – նաժամ ունիմ. եթէ մինչեւ այդ պայմա – նաժամին լրանալը խոստումս չկատարեմ, այն ատեն միայն իրաւունք ունիք դիտո – դութիւն ընելու:

— Ուրեմն կ'ըսէք որ մինչեւ վեց օր այս զաղանի կազմակերպութեան անդամ – ները պիտի կրնաք ձերբակալել տալ···:

— Այո՛···:

— Եւ ձեր այս որոշ հաւաստումը կ'ար – տօնէ՞ք որ իսկոյն սուլթանին հաղորդեմ:

— Այո՛:

Հակառակ Անգլիացիին խրոխտ ու հաս – տատակամ պատասխաններուն Ապտիլ Համիտի անձնական քարտուղարը չկրցաւ թերահաւատութեան չարժում մը զսպել:

— Բայց դիտէ՞ք որ ամենածանր յանձ – նառութիւն մը կը ստանձնէք ձեր այդ խօսքերով, ըսաւ իր խօսակցին:

— Բնականաբար··· եւ սակայն ինչո՞ւ չէք ուզեր հաւատալ խօսքիս, եթէ իմ կարողութեանս վրայ հաւատք չունէիք, պէտք չէ որ այնքան հեռուներէն գայիք գիս փնտռէիք ու գիս Պոլիս հրաւիրէիք, իսկ եթէ հաւատք ունիք, ինչո՞ւ այժմ կը կը կասկածիք չայզողութեանս մասին:

— Իրաւունք ունիք, պատասխանեց Իզ – դէթ փաչա, բայց այնքան կարճ միջոցի մը մէջ ձեր չայզողութիւնը այնքան հրա – չալի կը թուի ինծի որ···:

— Շերլոք Հոլմսի համբաւը անաղարտ պահելու համար պէտք է որ այսպէս ըլ – լար, եղբայրացուց Անգլիացին:

— Արդեօք կրնա՞ք ըսել թէ ո՞ր օր այդ ձերբակալումները պիտի կատարուին, հարցուց պալատականը:

— Ցառաջիկայ Չորեքչաբթի, կէսօրէ ետք, պատասխանեց Մաք Լայն ամենայն պաղարիւնով:

— Այսօր Կիրակի է, հետեւաբար երեք օրէն:

— Այո՛:

— Այս մանրամասնութիւնն ալ կրնա՞մ հաղորդել վեհափառ սուլթանին:

— Անշո՛ւշտ:

Անգլիացիին չեչտին մէջ այնպիսի հաս – տատ ու անճնավստահ չեչտ մը կար, որ այլեւս կարելի չէր որեւէ կասկած մը ու – նենալ այս խօսքերու անկեղծութեան մա – սին: Իզդէթ փաչա որ առաուընէ ի վեր խոր մտատանջութեան մը մատնուած էր ու չէր զիտեր թէ իրիկունը ի՛նչ պատաս – խան պիտի կրնար տանիլ իր վեհափառ տիրոջը, այժմ մէկէն զոհ եւ զուարթ կերպարանք մը առաւ: Ոչ միայն զտած էր Մաք Լայնը, այլ անկէ քաղած էր այն – պիսի տեղեկութիւններ, որոնց լուրը ա – մենամեծ զոհունակութիւն պիտի պատ – ճառէր իր տիրոջ: Քարտուղարը հիմա ժամ առաջ կ'ուզէր ճաչը ատարեալ ու վե – րադառնալ պալատ՝ յաղթականօրէն եր – թալ պատմելու համար Ապտիլ Համիտին իր քաչադործութիւնները եւ յաղողու – թիւնները, իբր թէ այս բոլոր եղածնե – րուն մէջ ինքն ալ դեր մը կատարած ըլ – լար:

Ամպարանքով ճաչը ատարեց եւ յե – տոյ ըսաւ Մաք Լայնի.

— Ուրեմն ե՞րբ պիտի վայելենք ձեր ներկայութիւնը պալատին մէջ:

— Հաւանօրէն Չորեքչաբթի առաու պի – տի դամ երլսրզ:

— Իսկ մինչեւ այդ ատե՞ն:

— Մինչեւ այդ ատեն իրար տեսնելու պէ՞տք չունինք:

Իզդէթ փաչա ապատաւորը կանչելով հաչիւը մաքրեց եւ յետոյ սիրալիր բարեւ մը տալով մեկնեցաւ Եանիի դարեջրա – տունէն եւ դրան առջեւ իրեն սպասող կառքը բարձելով՝ ուղղուեցաւ դէպի Երլ – տրզի պալատը:

Երբ պալատ հասաւ, ամէն մարդ, երբ տրզի մէջ, Ալպուս պէյի ու Հասան պա – յի միջադէպովը կը զբաղէր ու անոր վրայ կը խօսէր: Տիլարայի Ապտիլ Համիտ – քով երթալը եւ յետոյ Ալպուս պէյի ան – չուելը զանազան մեկնութիւններու տեղի կուտային: Ամէնքը կ'ենթադրէին որ ե – րեւութապէս աննչան այդ դէպքը մեծ համեմատութիւններ պիտի առնէ եւ դիւրաւ պիտի չսահմանափակուէր մանաւանդ որ Ալպուս պէյ սուլթանի քովէն ելլելէն ետք, փոխանակ ընկճուած ու յանցաւորի կերպարանք մը ունենալու ընդհակառակն սկսած էր յոխորտալ սպառնալիքներ որոտալ աչ ու ձախ:

— Այո՛, կը դոչէր քինախնդիր ու բար – կասիրտ Չերքէզը իբրեն մօտեցող ու չնո – խօքի բռնուողներուն, այս պալատին մէջ դաւեր կը նկերթուին մեր վեհափառ տէ – րոջ դէմ, բայց ես երեւան պիտի հանեմ զանոնք, իրենց դիմակները պիտի պատռեմ եւ թոյլ պիտի չտամ որ վեհափառ տիրոջ դէմ նոյնիսկ իր պա – լատին մէջ դաւադրութիւններ կազմուին, ես հայց ուտելէ եւ իր չնորհները ետք···:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(101 – Շար.)

ՖԵՆՈՒՄԵՆԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ԴԱՎԱԴԻՉ

—*—

ԱՀԱՎԱՌ ՊԱՀԱՊԱՆ

ՆՈՐԱՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ

ԳԱԼՈՒՍՏ ՀԱ.

ՊՈՂՈՍ

Ներկայացվող վիճաբանությունը, որքան էլ որ հետաքրքրական լինի, չի կարող տևել ավելի քան մեկ ժամ։ Ելույթ կունենան ընդամենը չորս հոգի (վերջինը՝ ես եմ), և ես ինքս ինձ համար արդեն որոշել եմ, որ ելույթս չի տևելու ավելի քան 15 րոպե։ Ուրեմն՝ ամեն ինչ կարգին է։

Ես ինձ համար որոշել եմ նաև, որ ելույթիս ընթացքում ոչ մի անգամ չեմ նայելու ժամացույցին։ Ոչ մի անգամ։ Ես ինձ համար որոշել եմ, որ ելույթս պետք է ունենա ներքին ռիթմ, որը ոչ մի դեպքում չպետք է խախտվի արտաքին ինչ-որ գործոնների ազդեցության տակ։ Ես ինձ համար որոշել եմ, որ ելույթիս ռիթմը պետք է թելադրվի միայն իմ ներքին զգացողությամբ։ Ես ինձ համար որոշել եմ, որ ելույթիս ռիթմը պետք է թելադրվի միայն իմ ներքին զգացողությամբ։ Ես ինձ համար որոշել եմ, որ ելույթիս ռիթմը պետք է թելադրվի միայն իմ ներքին զգացողությամբ։

Ես ինձ համար որոշել եմ նաև, որ ելույթիս ընթացքում ոչ մի անգամ չեմ նայելու ժամացույցին։ Ոչ մի անգամ։ Ես ինձ համար որոշել եմ, որ ելույթս պետք է ունենա ներքին ռիթմ, որը ոչ մի դեպքում չպետք է խախտվի արտաքին ինչ-որ գործոնների ազդեցության տակ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԽ

Կապոյտ Խաչի քառասնամեակին առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են.—

Տիկին Արաքսի Մալաքեան յիսուն ֆր. կը նուիրէ, Տիկին Մ. Քոչարեան 50։ (Մտանալ «Յառաջ»էն)։

ՆՈՒԷՐ

Վալանսէն ընկեր Գ. Սինապեան իր մօրը մահուան առթիւ քառասուն ֆր. կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան եւ տասը ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման։ (Մտանալ «Յառաջ»էն)։

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան, Ապրիլեան եղեռնի 53րդ տարեդարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ հետ ժամը 3ին, Սէն Լուի (Սէրքլը Կաթոլիք) սրահին մէջ։

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպու-թիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն թող նախօրօք տեղեկացնեն։

ԿՈՉ ՍԱՆՈՒՀԻՒ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ու-սումնասիրացի Փարիզի Կեդր. վարչութեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոչումով, կոչ սանուհիի մը դտնելու համար Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի համար 1968–69 դպրոցական շրջանին համար։

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները.— 1. 10էն 12 տարեկան ըլլայ։ 2. Ծնողքը պէտք է Սեբաստիոյ նահանգէն ըլլայ կամ գերդաստանէն։ 3. Թեկնածուն որբ կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ։

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի ուսուցչական կազմի մը քննութենէն ետք։ Թեկնածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ միասին յաճախած դպրոցին վերջին տարուան նիշերը։ Դիմումները ընել մինչեւ Յուլիս 15 հետեւեալ հասցէներուն.— Շիրվանեան, 65 Վուա տ'Իսի, Մալաֆոֆ, (Հեռ. 642–75–70)։ Կամ Հայկազ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար Ժորժ Էս-քրաժէն, Ռուբաս – Պլան Մարսէյլ 7։ (Հեռ. 53–20–49։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն Յովհաննէս Տէր – Կարապետեան կը փնտռէ Գէորգ Յակոբի Կարապետեանը, ծնած 1912ին, մօր անուն՝ Զաւահիր, քրոջ անուն՝ Աստղիկ, եղբօր անուն՝ Հայկօ։ Փնտռուող Գէորգը հաստատուած է Փարիզ։ Իրմէ կամ իր հացէն դիտցողներէն կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին։

Յովհ. Տէր – Կարապետեան, Շինարարներուն 25, բնակարան 8, Երեւան 38, Սովետական Հայաստան, Խորհ. Միութիւն։

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը շարունակէ իր գործունէութիւնը։ Գրատունը բաց է ամէն օր (բացի կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը։

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն։ Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ։

Նաեւ հայկական տիսքերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած)։

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրածը կը գտնէք։

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի առաւօտ՝ (Ապրիլ 21) ժամը 9·30ին Ա. կայանէն Հայերը Ֆրանսայի մէջ, կը մասնակցին.— Դուքս տը Պրխնաք, Քրխսթիան Տէտէեան, Ռոժէ Պալեան (Սաքլէի աթոռական կեդրոնէն), Տիգրան Ինճուճեան (փոխ – տնօրէն Պանք տը Փարի է Տէ Փէյի Պայի), Գառզու եւ Շարլ Ազնաւուր։

ՊԱՏԱՐԱԳ

NOTRE - DAME

Կիրակի, Ապրիլ 21, կէսօրէ հետ ժամը 16ին, Հայրապետական Ջայնաւոր Պատարագ, Նոթը – Տամի աթոռանիստ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներու։

Հ. Յ. Դ.

ԱՆԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— «Արամ» Ենթակոմիտէի ժողովը այս Երկուշաբթի (Ապրիլ 22) ընկ. Մ. Աւետիսեանի բնակարանը 195պիս, Րիւ տիւ Մենիլ, Անի – էռ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Յ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Զորեքշաբթի, 17 Ապրիլ, կէսօրէ հետ ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ժողովը, Երկուշաբթի, Ապրիլ 22, ժամը 16ին ԼՈՒԻ ԺԵ. սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ հետ։

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ։

×

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 25ին, Շաբաթ երեկոյ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Քրիս – տափոր կոմիտէութեան կողմէ։

×

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէնի մէջ, Յունիս 2ին։

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի եւ շրջաններու մասնաճիւղերը կը տօնեն Կապոյտ Խաչի 40ամեակը, Մայիս 5ին, Սփլանտիտի մէջ։ Մանրամասնութիւնները յետագային։

×

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի, Միութիւնագիտի սրահը։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ծննդեան 70ամեակի երեկոյթ, Մարսէյլի մէջ Ապրիլ 27ին, Շաբաթ երեկոյ Օթէլ Սփլանտիտի սրահներուն մէջ։ Մանրամասնութիւնները յետագային։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

1915 ԱՊՐԻԼ 24

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 21, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

SALLE GAVEAU, 45, Rue La Boëtie — PARIS

Métro : Miromesnil

Մանրամասնութիւնները յետագային։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 21, առաւօտեան ժամը 10ին, Սինեմա Քափիթոլի մէջ *Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ 26 միութիւններու։*

Կը ներկայանայ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Կը խօսի.— ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ եւ ՄԷՔՐ ՔԱՄՈՒՆ (Ցեղասպանութեան դէմ Լիկայի ներկայացուցիչ)

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական յայտագիրը։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 27, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, պետական թատերասրահը։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի ՆՊԱՍՏ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ

Կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան կողմէ

Երեքշաբթի, Մայիս 14, ժամը 20·40ին

THEATRE DES ARTS, 66 Rue de Rochechouart — Métro : Cadet ou Anvers

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՍՈՒԻ

ԻՆՁՈ՞Ի

Հոգեբանական ողբերգութիւն, 4 արար

ՀԵՂԻՆԱԿ ՏԻԿԻՆ ԼԻԻՍԻ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

Կը մասնակցին՝ Տիկին Հ. Խըտրշեան – Լաշասաեր, Օր. Սօնա Վարդանեան, *Օրիորդներ՝* Էվա եւ Սիրանոյշ Զօնքրեան, Անի Քէշիշեան, Վերոնիք Խամպուճեան, Պ. Պ. Աբգար Մարտիրոսեան, Գէորգ Թէրզեան, Վարուժան, Վահրամ Անտոնեան, Թասլաճեան, Վանէսեան, Վահան Սեթեան, Միհրան Գոճեան։

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE

Deuxième édition revue **avec une carte d'Arménie**

Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԼՈՑԸՐ ԳՈՑՆ Է ··· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛ ····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ունենալ։

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆՆԵՐՈՎ,

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր։ Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի պեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն։ Գեանի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոնոլէում եւ փլաստիֆ — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)
166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
18
ԱՊՐԻԼ
JEUDI
18 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11190 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.190

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

Թէ Թեւ Ունէի ...

Ինչե՛ր պիտի երգէր բանաստեղծը, եթէ կարենար նախատեսել 1915 Ապրիլ Տասնմէկը :

Իր երեւակայութիւնը բոցավառ կայծեր պիտի արձակէր, պիտի սաւառնէր արեւ – ւելքէն արեւմուտք, անսահման աւերակ – ներու եւ արեան դետերու վրայ : Պիտի տեսնէր ամբողջ քարաքներ ամայի եւ խո – պան : Տարածութիւններ ուր բուերն անդամ կը վախնան բոյն դնել :

Իր աչքին առջեւ պիտի պարզուէին ա – բիւնապանդ գաշտերը , եւ իր ոտքերուն տակ պիտի խշրտային ջարդուփշուր ոս – կորները աւելի քան մէկ միլիոն հարա – պատներու :

Թափ տալով երեւակայութեան , պիտի հասնէր դէպի Միջագետքի անապատնե – րը, ուր ասպղը այլեւս անճանաչելի դար – ձած է, խառնուելով մարդկային ոսկոր – ներու փոշիներուն հետ :

Ցետոյ ամփոփուելով եւ նորէն թափ տալով իր երեւակայութեան , մէկ – մէկ պիտի համբրէր Հայաստան աշխարհի նա – հանգներն ու քաղաքները, աւաններն ու դիւղերը, ապարանքներն ու խրճիթները : Եւ ահա իր առջեւ ձեւ ու մարմին պիտի առնէին :—

Հարիւր հազարաւոր գիւղացիներն ու արհեստաւորները, որ քարէն հայ կը հա – նէին աւարառու եւ ջարդարար խուժանի մը արիւնածարաւ նայուածքին առջեւ .

Հազարաւոր չարքաշ մտաւորականնե – րը, որ լոյս կը ցանէին խաւարակուռ Ա – նատոլուի լեռներուն եւ դաշտերուն մէջ.

Հարիւր հազարաւոր կիներն ու աղջիկ – ները, որ իրենց աշխատանքովն ու բարի ժպիտով կը չէնցնէին տուն – տեղ , հայրենի բուխերիկները .

Անհամար երախաներն ու մանուկները, որոնք ասպարէզ կը կարդային երկնքի թռչուններուն, իրենց կայտառ կանչերով եւ կենսայորդ չարժուձեւերով .

Բիւրաւոր մամիկներն ու ծերունիները , որոնք խունկի հոտ կը բուրէին տուներու երդիքներուն վրայ եւ սեմերուն առջեւ .

Ապա կղերն ու առեւտրականը, բժիշկն ու փաստաբանը, երկրաչափն ու հողա – գործը, հաշուակալն ու գիտունը, դիւղա – պետն ու հանրային պաշտօնեան .

Եւ անոնց վերեւ, իբրեւ լուսապայծառ համաստեղութիւն , դրագէտն ու բանաս – տեղծը, յեղափոխական առաքեալն ու մտքի վաստակաւորը, արուեստագէտն ու երդիչը, նկարիչն ու երաժիշտը , իմաս – տասէրն ու վարդապետը, նորածիլ տա – ղանդն ու հասուն իմացականութիւնը .

Ու վերջապէս հազար ու հազար դին – ուորներն ու բանուորները , սիլիզբէն իսկ դինաթափ եւ չղթայակապ :

Հաղիւ ակնարկ մը նետած , անոնք պի – տի փոշիանային, եւ բանաստեղծը, ան – լուր խռովքի մը մատնուած , պիտի վեր – սկսէր երգը .—

« Թէ Թեւ ունէի », «Ազատ Մասեաց » սարերէն կը թռէի Լոնտոն եւ Փարիզ , Պերլին եւ Հռոմ, Պետրոկրատ եւ Մոս – կուա, յետոյ մինչեւ Ամերիկա : Կը բար – ձրանայի մինչեւ աստղերը, կ'իջնէի ամ – պերն ի վար, եւ կ'աղաղակէի բոլոր ու – ժովս .

— Ժողովուրդ մը կայ այս հողերուն վրայ եւ այսօր չկայ : Ուրա՞խ էք որ չկայ : Դուք որ միլիոններ կրակը նետե – ցիք յանուն աղատութեան եւ արդարու – թեան , ուրա՞խ էք որ երկուքն ալ խաչ – ուեցան այդ ժողովուրդին հետ, ջարդու – փշուր խորտակուեցան այդ ժողովուրդի սակրներուն հետ, որպէսզի անոնց տեղ քարիւղի հորեր ժայթքին աւերակներէն : Որպէսզի հարթուին արշաւանքի խճուղի – ները, ի փառս եւ ի չահ ձեր աչխարհա – կալութեան :

Թէ Թեւ ունենայի , պիտի Թառէի կա – ռավարական պալատներու կտուրին վրայ եւ պիտի հարցնէի բարձրաձայն .

— Ձեր ուրացումն ու դաւալքութիւնը իրրեւ յաղթական եւ գաչնակից, ինչո՞վ կը տարբերի միւսին զազանաբարոյ կա – տաղութենէն : Մէկը միւսին լրացումը չէ՞ : Թագն ու պսակը, վիշ պսակը աչ – խարհատղորդ Ողջակէզին, որ չարունակ – ուեցաւ տարիներ ու տարիներ, ձեր աչ – քերուն առջեւ :

Եւ դուք որ «պատերազմի ոճիրները » կը դատէք այսօր, մանրակրկիտ հարցա – քննութեամբ , դոնէ Զատկի օրով մը հարցաքննեցի՛ք ձեր խիղճը , ի յուչ այն միւս քառմնելի, աննախընթաց ոճիրնե – րուն — Հայասպինդ Սարսափինե՛ր — որոնց հեղինակը իրրեւ հաստատարատոր անդամ բաղմած է այսօր Միացեալ Ազգերու կազ – մակերպութեան մէջ : Ինչպէս երէկ, Ազ – գերու Դաչնակցութեան մէջ ...

Շ.

Ապրիլ 1946

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՑՈՅՑԵՐԸ

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԱՆԴԱՐՏԻՐ

Քրիսթինկէր կ'ուզէ առաջքն առնել Գեր – մանիոյ խռովութիւններուն եւ կացու – թեան տէրը մնալ, բայց ցարդ մթնոլորտը չէ հանդարտած եւ տասնեամեակ հազար ուսանողներ ամէն վայրկեան կը սպառ – նան խռովութիւն առեղծել :

Ընդդիմութիւնը կ'օգտուի առիթէն քըն – նադատելու համար կառավարութիւնը : Ընդդիմադիր կուսակցութիւնները հա – մաձայն են նաեւ ըսելու թէ ուսանողները իրաւունք ունին ցոյցեր ընելու, բայց կը պատասխանեն «սարսափի մթնոլորտը » որ կը տիրէ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ : Քրիստոնեայ – Դեմոկրատներուն համար պէտք է արագ չարժիլ փակ ընկերվարա – կանները կը խորհին թէ դեմոկրատ Պե – տութիւնը պարտականութիւնն ունի պաշտպանելու իր Սահմանադրութիւնը : Դեմոկրատ – ընկերվարականները ցաւ կը յայտնեն որ փոքրաթիւ քաղաքագէտներ (իմա՛ քրիստոնեայ – դեմոկրատները) ոստիկանական միջամտութիւնը միջոց կը նկատեն չարժում մը զսպելու :

Մինչ այդ Տուչքէ վտանգը անցուցած է թէեւ վէրքերը ծանր են իսկ արեւմտեան Պերլինի ուսանողները կը սպառնան դրա – ւել օգակայանները եթէ իրենց պահանջ – ները զոհացում չտանան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՈՑԻ եւ Ուոչինկթընի հանդիպու – մին համար, կը խօսուի Փարիզի մասին թէեւ պաչտօնական առաջարկ չէ եղած այս մասին :

ՋԱՏԿՈՒԱՆ տօներուն առթիւ Ֆրանսա – յի ճամբաններուն վրայ, կառքի արկածէ 119 հոգի մեռած են եւ 1409 հոգի ալ վի – րաւորուած :

ՄԱՕ–ՅԷ–ԹՈՒՆԿ կոչ մը ըրած է ամե – րիկացի Սեւերուն որպէսզի տապալեն « Միացեալ Նահանգներու յետադիմական վարչաձեւը » :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ քաղաքական նոր «կարծրացում» մը տեղի ունեցած է : Նախկին վարչապետները փափանարհու եւ կամբլոփուլոս միչտ հսկողութեան տակ են եւ իրենց հեռաձայնի դիծն ալ կը – տրրուած է :

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ Դերագոյն Ատեանը վե – րահաստատած է Ցունուար 12ին տրուած վճիռը կէնսպուրկի եւ իր ընկերներուն դէմ :

ՓՐԱԿԱՑԻ կուսակցական պաչտօնա – թերթը Ռուտէ Փրաւօ Բերլան պատաս – խանատու կը նկատէ Մասարիքի սպանու – թեան եւ Մոսկուայի «անվերապահ օ – ժանութիւնը կ'ուզէ ներկայիս եղած քըն – նութեան » :

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՉԻՆԱՍՏԱՆԸ տակէ – տակ Ֆրանսական Ֆրանքով պիտի վճարէ Ճափոնէն ըրած գնումները, մինչ ցարդ սթեռլինով կը վճարէր :

ԱՄԵՐԻԿԱՑի մէջ եղած քննութիւն մը ցոյց կուտայ թէ Սեւերու 56 առ հարիւրը «օտար» կը զղայ ինքզինքը Միացեալ Նահանգներու մէջ :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՎԻՆՆԱ ԿՐ ՀԱՄՆԻ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐ

Վիէննա, (Ցառաջ) .— Վիէննայի հայ գաղութը կը պատրաստուի չքեղ ընդու – նելութիւն մը ընել Ամենայն Հայոց Կա – թողիկոսին , որ Վիէննա կը ժամանէ Ուրբաթ օր ժամը 2·45ին : Իրեն կ'ընկե – րանան Կոմիտաս Եպիսկ. Տէր – Մատ – փանեան , առաջնորդ Վրաստանի Հայոց Թեմին, Ներսէս Ծ. Վրդ. Պողոսեան, տեսուչ հոգեւոր ճեմարանի եւ Պ. Ար – թուն Հատիսեան խմբագիրը «Էջմիածին» ամսագրի :

Շաբաթ օր ժամը 13ին Վիէննա կը հասնի Պոլսոյ Շնորհք պատրիարքը :

Հանդիսութեանց յայտագրի մասին , հոգեւոր հովիւ Մեսրոպ Ծ. Վրդ. Գրի – գորեան հետեւեալ մանրամասնութիւննե – րը տուաւ .— Շաբաթ օր, ժամը 16·30ին, Վազդէն Կաթողիկոս բացումը պիտի կա – տարէ Մշակոյթի տան եւ ընդունելու – թիւն մը պիտի կատարուի : Ժամը 18·30 – ին , հոգեհանգստեան պաչտօն պիտի կա – տարուի Տիկին Հռիփսիմէ Կալաչեանի յիչատակին : Նոյն իրիկունը ժամը 20ին, Հայրապետը հանդիպում մը պիտի ունե – նայ մի միայն Վիէննայի հայ ուսանող – ներուն հետ Մշակոյթի Տան մէջ :

Կիրակի օր ժամը 9ին ժամերգութիւն կը կատարուի, ապա ժամը 10ին Ս. Հռիփ – սիմէ եկեղեցւոյ օծումը կը կատարէ Ա – մենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ կը պա – տարագէ :

Ժամը 12ին կը հասնին պաչտօնական հիւրերը եւ 14·30ին Վազդէն կաթողիկո – սը կը տեսնուի Աւստրիոյ կարդինալ Քէօ – նիկի հետ : Ժամը 20ին մեծ ճաչ մը տեղի կ'ունենայ Իմփերիալ պանդոկին մէջ , մասնակցութեամբ Վիէննայի Հայերուն եւ զանազան դաղութներէ եկած հիւրե – րու :

Երկուչաբթի օր, Վազդէն Կաթողիկոս կը ճաչէ Կարդինալ Քէօնիկի հետ , իսկ երեկոյեան Քոնցերթ Հաուսի մէջ, ներ – կայ կ'ըլլայ նուագահանդէսի մը :

Չորեքչաբթի, Ապրիլ 24, ժամը 10·30 – ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ կը կա – տարուի ի յիչատակ Ապրիլեան Նահա – տակներու եւ նոյն իրիկունն ալ յիչատա – կի հանդէս :

Հինգչաբթի օր, ժամը 11·30ին Կաթո – ղիկոսը օդային ճամբով կը մեկնի Նիւ Եորք, ուր ինչպէս դրած էինք նորակա – ոյց եկեղեցին պիտի օծէ, Ապրիլ 28ին : Պիտի տեսնուի նաեւ Միացեալ Ազգերու ընդհ. քարտուղար Ու Թանի հետ :

ՎԱՌՈՁԵԱՆ

ՕԵՈՒԱՆ ՇԱԵԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԵԱՆ ՄԱՍԱՐԻՔԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

Բերանները սկսած են բացուիլ Փրա – կայի մէջ, վախը անցած է ու Փօլ Շեթրա – քա կը պատմէ հիմա ,իր պիտցածը ար – տաքին նախարար Եան Մասարիքի «անձ – նասպանութեան » մասին :

Շեթարքա կը պատմէ իր լսածը 1948 Մարտ 9էն 10ի գիչերը, Զերնին պալատը, այսինքն Արտաքին նախարարութեան կեդրոնը, ուր կը մնար Չեքմազեան պա – տասխանատուի իր պաչտօնին բերմամբ :

Իր վկայութիւնը ծանր կը կչռէ այն ո – րոչումին մէջ, որ տրուեցաւ են Մասա – րիքի մահուան քննութիւն մը բանալու համար : Եան Մասարիք, տղան է Թոմաս Մասարիքի , որ հիմնադիրն ու նախա – գահը եղած է Հանրապետութեան (1920 – 1935) :

1948, Մարտ 10ին, առաւօտեան մէկի – առեննները, Մասարիք կ'իյնար իր բաղ – նիքին պատուհանէն, Զերնին պալատի երկրորդ յարկէն : Քանի մը օր առաջ , ընդունած էր երաչխաւորել Կոթվալտի համայնավար նոր կառավարութիւնը : Արդարեւ Կաթվալտ «Փրակայի հարուա – ծին մարդը» իրեն ձգած էր Արտաքին նախարարութիւնը : Իր միացումը այդ կառավարութեան ծառայած էր իբրեւ պատճառաբանութիւն որպէսզի նախա – գահ Պենէչ վաւերացնէ համայնավարնե – րուն իչխանութիւն ձեռք առնելը :

Անձնասպանութի՞ւն թէ ինչպէս Փրա – կայի քաղաքապետին պարագան, 1419ին պատուհանէն նետած են :

Շեթրաքայի վկայութիւնը կը հաստատէ կարգ մը կասկածելի մանրամասնութիւն – ներ :

Մասարիք կռնակէն ինկած է, այնպէս ինչպէս երբ մէկը կը հրեն : Իր սենեակը եւ քաղնիքը կուռի հետքեր ունէին յա – ջորդ առաուն : Զանազան տեսակի ծխիք – ներ կային մոխրամաններուն մէջ :

Անկողնին բարձերը լորձունքի նչաններ ունէին , այնպէս ինչպէս պիտի ըլլար եթէ մէկը խեղդելու ծառայած ըլլային :

Ներքին նախարար Նովէկ առտուն կա – նուխ , անձնաւթի մը միջոցով քանի մը առարկաներ վերցնել տուած է : Ըստ օ – րէնսդէտ բժիչկին մարմինը հարուածնե – րու նչաններ ունէր եւ ասեղի մը հետքը աչ ականջին ետին :

Եօթը, ուղղակի կամ անուղղակի վկա – ներ յանկարծական մահով մեռած են յա – ջորդող ամիսներուն :

Քննութիւնը փակուած է երեք օրէն եւ չորրորդ օրէն պաչտօնապէս արդիւ – ուած է Մասարիքի անունը տալ :

Ի՞նչ կը պատմէ Շեթարքա : Մասարիք ժամը ութին առեննները իր գրասենեակը մտած է աչխատելու համար : Ինք ալ ժամը 11ին առեննները յանկարծ անդրա – դարձած է որ սենեակին դուռը կը կղպէն դուրսէն եւ հեռաձայնը կը կտրուի : Նոյն պահուն կառքերու անսովոր աղմուկ մը կը լսէ , ամայի հրապարակին վրայ : Ա – ռաւօտեան չորսին քայլեր կը լսէ , իր դուռին կղպանքը կը բացուի , հեռաձայնի դիծը կը վերահաստատուի : Վարը, դըր – նապանը տարօրինակ իրեն ցոյց կուտայ ճմռուած դիակը , բակին մէջ : Սեթարքա քիչ առք կը հեռաձայնէ Օլիա Շեյնինֆըթ – լուկովա դերասանուհիին , որուն ամու – սինը մտերիմ էր Մասարիքի : Կը տեղե – կացնէ եւ կ'ըսէ թէ երբեք չհաւատան անճնասպանութեան մը : Դերասանուհին հաստատեց , կէտ առ կէտ , այս պատմու – թիւնը անցեալ չաբաթ :

Հ. ՀԱՄԱՋԱՍՊ ՎՐԴ. ՈՍԿԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ինչո՞ւ սակայն կը թափառիմ արիւնի հետքերու եռեւէն ... Թերեւս լսելու համար թէ երիտասարդ Ոսկեան փղձկեցաւ, մոլմոքեցաւ, իր սիրտը թեւարեկ խաչ – քարով վերեղման մը դարձաւ. չէնշող եւ կենսուրախ՝ յանկարծ լռեցաւ, թախիծը համադրաւեց դինք . մինչեւ այս վերջին տարիները, արցունքի ուղուընքներ կը չարուէին աչքերուն, երբ խօսքն ընէր իր հարազատներուն :

Ոչ ամուլ, այլ բեղուն սուգ, դի նահատեց իր կեանքը զոհաբերել Հայու բեկորներուն, անոնց նուիրել իր կեանքն ու արտին սէրը : Հայրենիքի համար ապրիլը կը դանեմ աւելի դրական, քան յանմպկաս մահը : Իր հոգին եթէ տակաց ցաւին, մարմինը սակայն ցնցուեցաւ, տկարացաւ. անկէ ապդին մարմնական ընդհատ – նուր տկարութիւն մը փրեն ընկերացաւ, մանաւանդ ստամոքսի ցաւեր. դինք մահտանող հիւանդութիւնը եղաւ՝ խոչափոդի խլիրդ :

Տառապանքը դինք ևկեց, բայց չկոր – տակեց ոչ իր կամքը, ոչ ալ աշխատա – սիրութիւնը :

Հազիւ քահանայ օծուած՝ կը յաճախէ Վիէննայի համալսարանը, ուրկէ կը ըս – տանայ աստուածաբանական ճիւղին տոք – թոր մակդիրը. ինք ոչ թէ սորված էր աստուածաբանութիւնը, այլ կեանքի վերածած, դի զԱստուած կ'ապրէր. իր օ – րէնքի, կարգ – կանոնի բծախնդրութիւնը — ներելի ըլլալ ըսել — կը հասնէր եր – բեմն խղճահարութեան սահմաններր :

Զարմանալի էր պարզապէս իր յիշողութիւնը. կարդա՞ց բառ մը, այդ արդէն անջինջ դրոշմուած էր մտքին մէջ. հայապետական նիւթերու շուրջ անվարան կըրնամ ըսել, թէ համալսարան մըն էր ինք. պատմական ամէն անձ, անուն, թիւ դիտէր, կը յիշէր այնպէս, իբր թէ տեսած ապրած ըլլար : Անոր համար ալ չատ եւ չուտ արտադրեց : Հաշուած չեմ , բայց չեմ կարծեր թէ քառասունէ պակաս ըլլան իր մանր ու մեծ հրատարակու – թիւնները : Այդ չուտ եւ չատ արտադրելն էր թերեւս պատճառը, որ իր ոճն թերի էր, պէտք ունէր մշակուելու ու նաեւ աւելի խորանալու իր նիւթին մէջ : Անըսպառ նիւթ հաւաքած էր մեթոտիկ աշխատանքով, դասաւորումով ու իր դիտելիքները ճառագայթի պէս կը ծաւալէին հայագիտութեան բոլոր մարզերուն մէջ :

Հասա՞ւ արեւէ քաղաք մը, իր առաջին փնտռածը հայ եկեղեցիներն էին, հայկական հաստատութիւնները, ղրադարաններրը, ձեռագրանոցները. ձեռքը թուղթ եւ մատիտ, կ'ընդօրինակէր պատմական ա – մէն տուեալ, արձանագրութիւն , զայն կորուստէ փրկելու համար ու յօդուածի կը յայնորդէր հայ մամուլին մէջ : Իր երկերը որքան ալ բազմաթիւ են, բայց լինք մեծ հեղինակութիւն պիտի մըներայ Հայ Վանքերու պատմութեան շուրջ : Հայ վանքերը երբեմն ոստան մշակոյթի , այսօր կիսակործան կամ քարուքանդ մա – սունքներ են մէյ մէկ ու նշխարներ մեր պատմութեան. Հ. Ոսկեան մատադաթներրու, դրքերու վրայ ծռած հաւաքեց ա – նոնց անունը, վայրը, վանահայրերը, անոնց հայող ամէն յիշատակութիւն . կո – թողային ու անկորնչելի վաստակ են իր վասպուրականի վանքերը երեք հատոր, Բարձր Հայքի վանքերը, Տարօն Տուրուբերանի վանքերը, Արծախի վանքերը, կիլիկիոյ վանքերը եւն., եւն– :

Պիտի ուղէի իր այդ երկերը կոչել՝ Անլոելի Ջանգակատունը. այդ էջերու ընդմէջէն ապագան պիտի նշմարէ կոնքերը կաթողիկէներու, դէմքերը մատադաթած վանականներու, աղօթամարմնոյ մխանձներու, հոյլն ուխտաւորներու ի – րենց խայտաբղէտ տարազներուն մէջ, անոնց երդն ու կաքաւը եւ զօդանդը յաւէտ լռած ծնծղաներու եւ զանգակներու ...:

Ցամաք աշխատանքի պտուղ է Վիէնն – նայի վանքի ձեռագիրներուն ցուցակը, մեծահատոր Հ. Տաշեանի մեթոտով եւ արժէքով. գործ մը զոր պնահատեց Գ. Կիւլպենկեան Հաստատութիւնը եւ զայն լոյս ընծայեց իր նպաստով :

Զիւ տարիներ նա խմբագրապետ էր Վանքի « Հանդէս Ամսօրեայ» թերթին , զոր վարեց ձեռնհասօրէն, զայն պահելով իր բարձրութեան վրայ :

Գիտութեան մարդն էր, բայց եւ գործնականի մարդը. բազմաթիւ են իր վարած պաշտօնները, տարիներու ընթացքին ե – ղած է կղերանոցի փոխ – վարիչ, դասախօս, գործակալ, վարչական անդամ , տպարանապետ եւ մանաւանդ տնօրէն Պուլկարիոյ Ֆիլիպէ քաղաքին եւ Պէյ – րութի մեր վարժարաններուն. դժուարին պայմաններուն մէջ զանոնք ծաղկեցու – ցած է, հասցնելով հունձք մը, որ վա – ռապակ կը կազմէ իր ճակտին .հազար – ներու կը հասնի թիւը իր երբեմնի սանեերուն, որոնք իրմէ սորվեցան ոչ միայն մայրենի լեզուն, այլ նաեւ քրիստոնէական նկարագիր :

Նա էր նաեւ բանաստեղծ. զգայուն հոգի՝ իր քնարին լարերն երգած են անոյշ մեղեդիներ, որոնց մէջ կայ արցունքի թացութիւն: Եթէ իր ոտանաւորները զուրկ չեն խորքէ, ունին պակաս ձեւի . աւելի կը սիրէ թեւճակել խաղաղ, տար – փաղեղ ափերու մօտ, քան ուղղուիլ կո – հակներու ակօսին ու անոնց տատանումներուն, զայրակղկոտ վերիվայրումներուն մէջ :

×

Բարի, իրապէս առաքինի կրօնաւոր մըն էր Հ. Համազասպ Ոսկեան, որուն հոգին թափանցիկ էր սկիհի վրայ ձգուած քո – ղին պէս. անկշռելի վաստակներ ձգեց իր Միսթանութեան, որուն պարծանքներէն մին պիտի մնայ մշտ : Մինչ հեծկլտուն աղօթքներով բոլորած էինք իր մահաբեր, հաւաստքը լուսաւորեց Խորանի Խաչելութիւնը, յոյսը սրբեց մեր արտօսրները ու մենք պահ մը կարծեցինք լսել խօսքը փրկչին — Եւ ես յարուցից զնա յաւուրն յետնում ':

Երթաս բարեաւ, անդին վարդապետ :

Հ. ԲԱՐՍԵՂ ՓԻՐՀԱՔԵԱՆ

Վիէննա

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒՐ ՄՆԱՑԻՆ ՊԻԹԼԻՍ ՆԱՀԱՆԳԻ 185.000 ՀԱՅԵՐԸ

(ԹԻՒԵՐ, ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ)

Ա.

Արեւմտեան Հայաստանի վեց նահանգներէն մին էր Պիթլիսի նահանգը, Հին Հայաստանի Աղձնեաց գաւառը, որ իր մէջ կը պարփակէ նաեւ Տարօնը: 1920 – ին, Նախագահ Ուիլսըն իր լրաւարարա – կան վճիռով , Պիթլիսի Նահանգին Հիւ – սիս – Արեւելեան մասը, (նահանգին գրեթէ կէսը) սահմանագծած էր Հայաստա – նի Հանրապետութեան համար :

Հայ պատմագիրներ եւ օտար ճանա – պարհորդներ բաւական հարուստ տեղե – կութիւններ կուտան Պիթլիսի եւ Մուշի մասին : Օտար աղբիւրներ են՝ 1596ի Շէ – րէֆխամէն, 1655ին Էվլիա Զէլէպին իր «Մէյահէթնամէ»ով , Հայր Ֆլօրիան՝ 1694ին «Հայաստանի ներկայ վիճակը» ա – նուն երկը՝ տպուած Փարիզ: Թավէռնիէ (1676), «Ճիհաննամէ» (1655) Համի Խալֆայի, իր երկին մէջ, էջ 413, կ'ըսէ. — «Պիթլիսի մէջ միայն Հայեր եւ Քիւրտեր կան. Թուրքեր չկան. Հայերն ալ մեծամասնութիւն կը կազմեն : Թուրք պե – տական տարեգիրքեր (Սալնամէ)ներ 1892ին, եւ 1914ին տպուած , Օքսֆըրտ Համալսարանէն՝ Կ. Լ. Լուիս, Թուրք դըպրոցներէն՝ Ասատ Ուրսս, Վիթալ Քինէ « Ասիական Թուրքիա » Բ. հատորը 1892– ին, (էջ 630–762), որ ծանօթ է թերի վիճակագրութիւնով, Թրքական «սալնամէ»– ներուն նման, Լինչի «Հայաստանի ճամ – բորդութիւնը », նմանապէս թերի է իր վիճակագրութիւնով: 1897ին՝ Ֆրանսական « Դեղին Գրքք»ը : Կան նաեւ ռուսա – կան եւ անգլիական հիւպատոսական բազմաթիւ տեղեկագիրներ , եւայլն :

Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանի դանազան թուականներուն, Պիթլիսի վերաբերեալ մասին հետեւեալ թիւերը տուած են — 1878ին՝ 250·000, 1882ին՝ 300·000, 1913ին՝ 172·000 :

Ասատ Ուրսս կը կապկէ 1892ին տրուած նամէ»ի թիւերը, եւ կ'ըսէ 119·132 Հայ: 1914ի «սալնամէ»ն կուտայ 129,485, թիւ որ իրական թիւին երկու երրորդն է : Գրիգոր Զօհրապ 185·000՝ (տես՝ «Հայկական Հարցը») : Իսկ Բրիտանական Համայնագիտարանի 1922ի 12րդ տպագրութիւնը հատոր Ա., էջ 197, կ'ըսէ հետեւեալը .—

« Թրքական Վիլայէթներու մասին որեւէ հեղինակաւոր եւ վստահելի վիճակագրութիւն չկայ , բայց սպառիչ եւ անկողմնակալ քննութեամբ կրնանք ըսել թէ 1914ի պատերազմէն քիչ առաջ, Հայկական վեց նահանգներու բնակչութեան հետեւեալ պատկերն ունէր.— Պիթլիս 185 հազար, Տիարպէքիր՝ 82 հազար (?), Էրզրում՝ 205 հազար, Մամուրէ իւլ Ազիզ՝ 130 հազար, Սեբաստիա՝ 200 հազար, Վան՝ 190 հազար, ընդամէնը վեց նահանգներու մէջ՝ 992 հազար»:

Բնագրին բառերով. «Ֆօր տը Թրքական վիլայէթս, նօ օթօրիթէյթիվ էնտ րիլայըպլ սթաթիսթիքս: Ին Էդսոսթիվ եանդ իմփարշըլ էսթիմէյթ ֆօր տը փրովինսիալ պիֆօր տը ուոր, Պիթլիս 185 հազար»: Այս թիւն իսկ քիչ մը պակաս ըլլալով հանդերձ, կ'ընդունինք որպէս անկողմնակալ եւ հեղինակաւոր քննութեան մը արդիւնքը ըստ Բրիտանական Համայնագիտարանի :

1914ին՝ Պիթլիսի նահանգին տարածութիւնն էր՝ 29·850 քառ. քիլոմէթր, որ գրեթէ Խորհրդային Հայաստանի տարածութեան հաւասար է : Անգլիական մղոնով՝ տարածութիւնը կ'ըլլայ 10·552 քառակուսի մղոն, որ Միացեալ Նահանգներու Մէրրիլէնտի նահանգին կը հաւասարի ծաւալով եւ կամ մի քիչ աւելի մեծ է, Մէսէչուսեցի կամ Նիւ Ճըրզիի նահանգներէն :

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐԸ

1876էն առաջ Պիթլիսը գազա մըն էր (պատառակ մը) ենթակայ Մուշի գաւառին (սանճաղին) որ իր կարգին մաս կազմէր էրմէնիստան Էյալէթիին : Իսկ 1914ի պատերազմէն քիչ առաջ, հակական վեց նահանգներու բնակչութեան հետեւեալ պատկերն ունէր.— Պիթլիս 185 հազար, Տիարպէքիր՝ 82 հազար (?), Էրզրում՝ 205 հազար, Մամուրէ իւլ Ազիզ՝ 130 հազար, Սեբաստիա՝ 200 հազար, Վան՝ 190 հազար, ընդամէնը վեց նահանգներու մէջ՝ 992 հազար»:

Բնագրին բառերով. «Ֆօր տը Թրքական վիլայէթս, նօ օթօրիթէյթիվ էնտ րիլայըպլ սթաթիսթիքս: Ին Էդսոսթիվ եանդ իմփարշըլ էսթիմէյթ ֆօր տը փրովինսիալ պիֆօր տը ուոր, Պիթլիս 185 հազար»: Այս թիւն իսկ քիչ մը պակաս ըլլալով հանդերձ, կ'ընդունինք որպէս անկողմնակալ եւ հեղինակաւոր քննութեան մը արդիւնքը ըստ Բրիտանական Համայնագիտարանի :

1914ին՝ Պիթլիսի նահանգին տարածութիւնն էր՝ 29·850 քառ. քիլոմէթր, որ գրեթէ Խորհրդային Հայաստանի տարածութեան հաւասար է : Անգլիական մղոնով՝ տարածութիւնը կ'ըլլայ 10·552 քառակուսի մղոն, որ Միացեալ Նահանգներու Մէրրիլէնտի նահանգին կը հաւասարի ծաւալով եւ կամ մի քիչ աւելի մեծ է, Մէսէչուսեցի կամ Նիւ Ճըրզիի նահանգներէն :

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՕՔ ՀՕԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Թէեւ որեւէ անուն չէր արտասաներ Ալպուս պէյ, թէեւ ուղղակի անձի մը ակնարկութիւն չէր ըներ, այսուհանդերձ ամէնքն ալ կը հասկնային որ այս սպառնալիքները կ'ուղղուէին մասնաւորաբար Զիա փաշայի դէմ, այն երիտասարդ պատասխանին, որ յաջողած էր սուլթանին սիրելին դառնալ եւ կարճ ժամանակի մէջ կարեւոր դիրքի մը սիրանալ պալատին մէջ: Ամէնքն ալ գիտէին որ երիտասարդ պալատականին արագ յառաջացումին ա – մէնէն աւելի նպաստած էր Տիլբարն, որ, ինչպէս պատմեցինք, ինք բերած եւ ներկայացուցած էր Ապտիւլ Համիտի ու դեղանի Զերքէզուհին ալ ապերախտ չէր գտնուած իր պաշտպանին նկատմամբ եւ ամէն անդամ առիթը ներկայանալուն՝ իր վեհափառ տիրոջ բարեացակամութիւնը հրաւիրած էր Զիա փաշայի վրայ: Վերջերս նոյնիսկ յանկարծ կայսերական թիկնապահի ցանկալի պաշտօնին բարձրացած էր, ու այս բանը իր վրայ հրաւիրած էր բոլոր միւս պալատականներուն նախանձը, որոնք ձեռքի տակէ կ'աշխատէին որեւէ կերպով արատաւորել դինքը ու իր աղդեցութիւնը կոտրել Եըլտըզի մէջ: Այս պատճառաւ Ալպուս պէյի խօսքերը հաճոյքով կը լսուէին ամէնէն ու Զերքէզն ալ այս բանը դիտնալով, ալ աւելի ուժգին կերպով սպառնալիքներ կը տեղար :

Իղդէթ փաշա, հազիւ թէ իր յատուկ սենեակը քաշուած էր, երբ եկան իրեն իմաց տալու, որ Ալպուս պէյ կը խնդրէր հետը տեսակցութիւն մը ունենալ :

— Թող հրամմէ, ըսած էր Իղդէթ փաշա իր սենեկապանին :

Քանի մը վայրկեան ետք Ալպուս պէյ ներս մտաւ :

— Հրամմեցէք, պէյ էֆէնտի, հաճեցէք սա թիկնաթոռին վրայ նստիլ, ըսաւ քարտուղար փաշան սիրալիր կերպով, իր դրասենեակին մօտ դրուած թիկնաթոռ մը ցոյց տալով :

Զերքէզը յարդանքով բարեւեց եւ ցոյց արուած տեղը նստաւ :

— Ի՞նչ կայ չկայ տեսնենք, Ալպուս պէյ, ըսաւ Իղդէթ փաշա սիկարէթ մը տալով իր հիւրին :

— Ինչ որ եղաւ արդէն ձեր վսեմութիւնը իմացած է անշուշտ :

— Այո, իմացայ որ խնդիր մը ունեցեր էք Հասան աղայի հետ, բայց չիտակը մանրամասնութիւնները չիմացայ, ծայրէն պատմեցէք տեսնեմ :

Իղդէթ փաշա կը սէր, ամէն բան մանրամասնօրէն իմացած էր, այսուհանդերձ կ'ուզէր ինքզինքը անկախակ ցոյց տալ եւ բուն իսկ Ալպուսէն լսել եղելութիւնը :

Զերքէզը դժկամակութիւն չերբաւ եւ մանրամասնօրէն պատմեց ապտակահարութեան դէպքը, Տիլբարյի սուլթանին ներկայանալը, յետոյ իր տեսակցութիւնը Ապտիւլ Համիտի հետ եւ Հասան աղայի եւ Տիլբարյի մասին իր ըրած ծանր ամբաստանութիւնները եւ իր ըսածները մինչեւ երեք օր ապացուցանելու մասին իր խնդրած պայմանաժամը :

Իղդէթ փաշա խորին ուշադրութեամբ ունկնդրեց այս ամբողջ պատմութեան, յետոյ ծանր ու լուրջ ձեւով մը ըսաւ.

— Ալպուս պէյ, կը տեսնեմ որ չատ դժնդակ կացութեան մը մէջ դրած էք ինքզինքնիդ :

— Ինչո՞ւ համար :

— Որովհետեւ բան մը կարող պիտի չըլլաք ապացուցանել :

— Ի՞նչպէս, կը կարծէք որ Զիա փաշա հաւատարիմ մէ՞կն է ու չի դաւաճանե՞ր մեր տիրոջ դէմ :

— Խնդիրը անոր հաւատարմութեան վրայ չէ, խնդիրը այն է որ իր անհատ... տարմութիւնը պէտք է ապացուցանել...

— Բայց ձեր անձնական կարծիքը ինչ է այս մասին :

— Ես որեւէ կարծիք չունիմ :

— Կրնա՞ք երդնուլ որ այդ մարդը դաւաճաններ :

— Չեմ կրնար երդնուլ, բայց հակառակն ալ չեմ կրնար պնդել :

— Ես վստահ եմ, որ այս պալատի մէջ ոչ ոք Զիա փաշան կը սիրէ ու անոր վրայ համարում ունի :

— Ասիկա բան մը չապացուցաներ : Ուրիշ կէ զատ, կը սխալիս, Ալպուս պէյ, վեհափառ տէրը Զիա փաշան կը սիրէ ու անոր վրայ համարում ունի եւ ատոր համար է որ ամէնքս ալ սիրենք ու յարգենք դինքը :

— Բայց մեր վեհափառ տէրը խաբուած է :

— Նախ պէտք է այդ բանը ապացուցանել... :

Ալպուս պէյ չպատասխանեց եւ պահ մը մտածմտն մէջ մնաց :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(102 – Շար.)

ԱՐՁԱԳԱՆԳ

Փրոֆ. Լա. Իւթիւճեանի վերջերս հրատարակած «Հայկական յուշարձանները Դ. – Ժէ. դարեր» հատորին մասին «Հայրենիքի Ձայն» հետեւեալը կը գրէ.

Փարիզի «Ալպեր Մորանէ» հրատարակչութիւնը վերջերս Ֆրանսերէն լեզուով լոյս է ընծայել Լա. Իւթիւճեանի «Հայկական յուշարձանները Դ. – Ժէ. դարերում» մեծածաւալ, չքեղ հատորը:

Ֆրանսական արուեստի հին յուշարձանների վերականգնման փորձառած մասնագէտ, հայ ճարտարապետութեան դիտակ Լա. Իւթիւճեանը 1957էն մինչեւ 1964 թուականը, եօթը տարուայ ընթացքում, եօթը ուղեւորութիւն է կատարել դէպի Արեւելք, չրջել Հայաստանի պատմական բոլոր վայրերը ու իր հետ տարել բազմաթիւ գունաւոր լուսանկարներ, որոնք մեկնաբանել եւ ցուցադրել է վաթսուն բանախօսութիւնների ժամանակ, ինչպէս Փարիզ, Լիոն, Մարսէյլ, Վալանս քաղաքներում, այնպէս էլ Լոնտոնում, Պրիւսելում, Լիէժում, Միլանում, Ժը – նեւում, Նիւ Եորքում, Պոսթընում, Քէմպրիճում, Սան – Ֆրանսիսքոյում եւ Լոս Անճելսում: Այդ նկարները ներկա – յացրել են հին եւ նոր Հայաստանի տասնարժան վայրերը, 4 – 15րդ դարերի հայկական ճարտարապետութեան կոթողնե – րը, ինչպէս նաեւ աւելի հին՝ հեթանոսական չրջանի ճարտարապետական բեկորները:

Գրքի ընդարձակ նախաբանում հեղինակը ներկայացրել է հայ ժողովրդի պատմութեան տարբեր ժամանակաչրջանները, մեր ճարտարապետութեան ակունքները, կրած աղէտներ, միջա – վայրն ու պայմանները, առանձնայատկութիւնները ... Մէջբերուած են արեւմտահայկական մի շարք անուանի մասնագէտների կարծիքները հայկական ճարտարապետութեան, հայ ժողովրդի ընդհանրապէս վայրկեան ձիրքի վերաբերեալ, Ահա այդ կարծիքներից մէկը. անգլիացի հռչակաւոր ճանապարհորդ Լինչ, 1898ին այցելելով Անի, քաղաքի մայր տաճարի մասին գրել է. « ... Մենք դանւում ենք արուեստագիտական չատ խոշոր արժէք ունեցող մի յուշարձանի առջեւ, որ մատնանչում է մշակոյթի բարձր մակարդակ, համեմատած այդ չրջանի Արեւմուտքի հետ »:

Լա. Իւթիւճեանի հատորում տեղ գրած 250 մեծադիր նկարները 4 – 17րդ դարերի հայ ճարտարապետութեան գլուխ գործոցներն են, Էջմիածնի, Գառնիի, Զուարթնոցի, Օձունի, Տեկորի, Աշտարակի, Բջնիի, Արթիկի, Թալինի, Սեւանի, Հաղպատի, Սանահինի, Աղթամարի, Անիի, Ծծկոնքի, Տաթեւի, Հաղարծինի, Ամբերդի, Եղուարդի եկեղեցիները, դրանց յատակագծերը, խաչքարերը:

Գրքի վերջում արուած է հայ ճարտարապետութեան վերաբերեալ լոյս տեսած աշխատութիւնների մատենագրութիւնը:

ԳԻՒՏԵՐՈՒ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

Փիւնիկեցիք հնարեցին այբուբենը 2000 թուականին, Ք. Ա.: Լինոս հնարեց քը – նարերգութիւնը եւ պատրաստեց առաջին աղեբախ երաժշտական գործիքը 1300ին, Ք. Ա.: Ցնդիկ գիրը գտնուեցաւ 800ին, Ք. Ա.: Հայ տառերը գտնուեցան Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի ձեռքով 404ին: Թուղթը յայտնուեց Պապիրոսին 530ին: Արաբները չաքարի գիւտը ըրին 850ին: Գուիտօ ա'Արէցցօ հնարեց եւրոպական ձայնագրութիւնը 1022ին: Դիտակը չին – ուեցաւ 1267ին: Սալվինօ Տէլլի Արմադի հնարեց ակնոցը 1290ին: Անգլիացի վա – նական Ռոճըր Պաճըն վառօդը գտաւ 1294ին: Իտալացի Ֆլավիօ Ճիօյա կատարելագործեց կողմնացոյցը, որ դարեր առաջ ծանօթ էր Չինացիներուն, 1304ին: Թնդանօթի գիւտը եղաւ 1380ին: Նիւ – րընպէրկի մէջ Բեթէր Հէնլայն գրպանի ժամացոյցը հնարեց 1500ին: Կոպեռնիկ արեգակնային դրութիւնը ճշդեց 1542ին: Փորթուկալի Ֆրանսայի դեսպան Նիքոթ Ֆրանսա ներմուծեց ծխախոտը՝ որ գտնուած էր Ամերիկայի Թապաքօ կղզին, 1561ին: Կալիլէօ «Ծանրութեան օրէնքը» գտաւ 1609ին: Տրեբպել հնարեց ջեր – մաչափը, զոր կատարելագործեց Ռէօ – միւրը՝ 1618ին: Թօրրիչէլլի հնարեց օդաչափը 1643ին: Շոպէյաժ մեքենան հնարուեցաւ 1643ին, օդապարիկը՝ 1780ին: Պաստառատը՝ 1801ին, վիմագրութիւնը՝ 1802ին, չոդենաւը՝ 1804ին, արագատիպ մեքենան՝ 1812ին, լուսանկարը՝ 1839ին, հեռագիրը՝ 1840ին գտնուեցան: Սուէզի ջրանցքը բացուեցաւ 1869ին: Հեռախօսը՝ 1880ին: Ձայնագիրը՝ 1881ին եւ անթել հեռագիրը՝ 1898ին հնարուեցան:

Ֆ.

ՀՆԱՏԻՊ ՁԵՌԱԳԻՐ ՄԸ

«Գրական Թերթ»ը արձագանգ կը հանդիսանայ չահեկան լուրի մը, որ կու տայ Պուլկարիոյ գրողներու միութեան եւ նկարիչներու միութեան «Կարտինա – յա Գալերեյա» հանդէսը իր 1967 թիւ 9 համարին մէջ:

— Վերջերս Ցորդանանի մէջ, Երու – սաղէմէն հիւսիս – արեւելք, հոլանատիպ հնագէտները յայտնագործած են ձեռա – գիրներ, որոնք թուագրուած են 6րդ դար Ք. Ա.: Ասոնք գրուած են լեզուով մը, որ ցարդ վերծանուած չէ: Մասնագէտնե – րու կարծիքով ասոնք գրուած են հայկական անծանօթ բարբառով մը: Ձեռա – գիրներուն տառերը հայերէն են: Նման նշանագիրներու հանդիպած են նաեւ այդ վայրերուն մէջ յայտնաբերուած խեցե – գործական առարկաներու վրայ:

Գտնուած ձեռագիրները մեծ կարեւո – րութիւն կը ներկայացնեն պատմագիտութեան համար:

ՇԻՇԱՂ

Ցիմարանոցի մը տնօրէնը բուժուած հիւանդի մը հետ խօսելով կ'ըսէ.

— Հիմա բոլորովին բուժուած ես, բարեկամ: Ըսէ տեսնեմ, ի՞նչպէս կը զգաս դուն քեզ:

— Շատ դէշ տոքթոր: Առաջ կը կարծէի՝ որ աչխարհի տէրն ու տիրականն եմ: Հիմա՝ գիտեմ որ բան մըն ալ չեմ, կը յարէ բուժուած հիւանդը:

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Մէթ հնարի՞ն է չատել: Հո՛ն իր առ – ջեւ են Եւրոպայի բոլոր թագաւորները, բարեկարգ զօրապետները, ոսոխաճար Ա – բամաղղները, որոնք հարիւր հազարին հասնէին ալ միլիոն մը, այսինքն պատ – րոյներուը վառ եւ հուր ու ռումբ տեղալու պատրաստ թնդանօթները. կայսերական պահակները եւ մեծ բանակները իննց ոտքերուն ներքեւ առած եւ ճմլած են, Նափոլէոնը խորտակած են, եւ ալ միայն Քամպրոն մնացած է, եւ ալ բողոքելու համար այս հոգեղէն որդը կայ միայն:

Իրօք պիտի բողոքէ: Ուսած բառ մը կը փնտռէ սուր մը փնտռելու պէս: Գտածն է փրփուր, և այս փրփուրն ալ այդ խօսքն է: Յուսահատը այս զարմանալի եւ մի – չակ յաղթութեան առջեւ, յաղթական չունեցող այս յաղթութեան առջեւ կը կանգնի. կը զգայ թէ որքա՜ն ահագին է ան, այլ կը հասկնայ նաեւ թէ որքա՜ն չնչին է, եւ որ անոր վրայ թքնելը բա – ւական չի համարիր, ուսած թիւին, զո – րութեան եւ նիւթին ներքեւ ճնշուած պահուն, որուն խօսք մը կը գտնէ, որ է աղբը: Կը կրկնենք թէ զայն ըսելը, ընդլը, գտնելը, յաղթել է:

Մեծ օրերու ոգին այն աղետալի վայրկեանին մէջ այս անծանօթ մարդուն սիրտը մտաւ: Ինչպէս Բուժէ տը լ'Իլ Մար – սէյէզը գտաւ, նոյնպէս եւ Քամպրոն վաթերլոյի խօսքը գտաւ վերէն ներշնչուող զօրութեան մը չնորհիւ: Երկնային փո – թորիկի զոլորշի մը կը գտաւի եւ կու – գայ այս մարդոց վրայէն կ'անցնի. եւ ահա կը սարսռին ասոնք, եւ ահա մին ամէնէն վսեմ երգը կ'երգէ, միւսն ալ ամէնէն սարսափելի աղաղակը կ'արձակէ: Քամպրոն արհամարհոտ տիտանի մը այս խօսքը միայն Եւրոպայի երեսին չի տար յանուն կայսրութեան, վասնզի միայն այս չի բաւեր. նաեւ անցեալոյն երեսին կուտայ յանուն յեղափոխութեան:

Այս խօսքը երբ կը լսենք, կ'իմանանք թէ Քամպրոն հսկաներուն հին հոգին ունի: Կարծես թէ Տանթոնն է ան որ կը խօսի, կամ Քլեմպէրն է որ կը մռնչէ:

Քամպրոնի այդ խօսքին անգլիական ձայնը պատասխանեց.— Կրա՛կ: Մարտ – կոցները չողացին, բլուրները սասանեցան, բոլոր այդ արոյրէ բերաններէն վերջին եւ զարհուրելի ռմբաւարափ մը տեղաց. լայնածաւալ մուխ մը տարածուեցաւ, զոր լուսինը ծագելով անորոչապէս կը սպիտակացնէր, եւ երբ այս մուխը փարատեցաւ ալ բան մը չկար:

Ջնջուած էր այդ ահարկու մարտիկներու մնացորդը, մեռած էին պահակները:

Մարդկային պատնէշին չորս պատերը տապալեր էին, դիակներուն մէջ հազիւ հազ սարսուռ մը կը նշմարուէր: Ֆրանսական լեգէոնները, որոնք հռոմէական լեգէոններէն աւելի մեծ էին, ահա այս պէս մեռան Մոն Սէն Ժանի անձրեւով եւ արիւնով թրջուած հողին վրայ, ախտը ցորեններուն մէջ, ձիւղ այն տեղը, ուրկէ հիմա առաւօտուն ժամը չորսին սուլելով եւ իր ձին մտրակելով զուարթօրէն կ'անցնի ժօզֆ, որ Նիվէլի նամակատան սուրհանդակն է:

ԳԼՈՒԽ ՀԳ.

ԹԷ Ի՞ՆՉ ԿԱՐԾԻ ԴՈՒԽՈՒ ՄՐ

Վաթերլոյի պատերազմը հանդոյց մըն է: Թէ՛ յաղթողներուն եւ թէ յաղթուողներուն համար դժուարիմաց խնդիր մըն է: Նափոլէոն կը կարծէ թէ պանական երկիւղ մըն է ան (*): Պլիւխէր միայն հոս կը տեսնէ անոր մէջ, Ուէլինկթըն բան մը չի հասկնար: Տես տեղեկագիրները: Օրթերլիները խառնաչփոթ, մեկնութիւնները խառնակուած են:

Ոմանք կը թոթովեն, ոմանք կը կակազեն: Ժամինի վաթերլոյի պատերազմը չորս ժամանակի կը բաժնէ, Միւֆլէն երբեք յանկարծական փոփոխում կուտայ անոր. Շարա միայն, իր կորովի նայուածքով կրցաւ ըմբռնել երկնային դիպուածին հետ մարտնչող մարդկային հանճարի մը այս աղետաւոր վախճանին յայտարար ծրագիրները, թէեւ քանի մը կէտերու նկատմամբ մեր կարծիքը կը տարբերի իր կարծիքէն:

ՎԻՒԳՈՐ ՀՒՒԿՕ

(Շար.)

(*) Լմնցած պատերազմ մը, վերջացած օր մը, սխալումով պատրաստուած եւ յետոյ ուղղուած միջոցներ, հետեւեալ օրուան համար ապահովուած աւելի մեծ յաջողութիւններ, վերջապէս ամէն բան կորսուելու պատ մը պանական երկիւղ տիրելով:

180 հազար:

Ըստ տեղեկագրութեան, Պլէյիս քաղաքը, զոր Արաբները կը կոչեն «Պաուլիս» եւ Հայերը՝ Բաղէշ, կը գտնուի Վանայ լիճէն 25 քիլմ. հարաւ – արեւմուտք, խորունկ եւ նեղ հովիտի մը մէջ: Փոդոյներ նեղ, տուներուն չատերը քարաչէն, իրարու վրայ չինուած, հովիտի ստորոտէն մինչեւ բլուրներու գագաթները: Ամառը չատ տաք, ձմեռը՝ խիստ: Ունի կիսաւեր, ամրակուռ բերդ մը, որուն մասին տեղեկութիւն կուտայ Գելցեր գերմանացին:

Պլէյիս նահանգի ամէնէն հայաչատ չրջանը Մուչի սանճաղն է: Մուչի մասին օտար աղբիւրներ են՝ Եաղութ, Էսիրէլ Ֆիտա, Համտուլլա Մասթաֆիի, Հաճի Խալֆա, Քարլ Ռիթթէրի Աչխարհագրութիւնը, Լակռանտ Անսիքլոփէտի, Վիթալ Քինէ, եւ այլք: Հայկական աղբիւրներն են՝ Ռուբէնի Ցուչերը, Վ. Փափազեանի Ցուչերը, Կարօ Սասունիի Տարօնի Աչխարհը, Օրմանեանի Ազգապատումը, եւայլն:

Օրմանեան Սրբազանին տուած թիւե – րուն մանրամասնութիւնը առանց դադարները պատելու, հետեւեալներն են.—

Պլէյիս Ախլաթ Մոտիք 51.500: Մուչ սանճաղ եւ կենճ սանճաղ 94 հազար: Սղերդ սանճաղ 25.500: Գումար՝ 170 հազար:

Խիզանը՝ որ Թրքական պետական վարչութեան տակ էր, Պլէյիսի նահանգին մէջ հաչուած է՝ 25 հազար, գումար՝ Հայերու՝ 195 հազար:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

(Այցելութեան առիթով)

Տէր եւ Տիկին Յովհ. Մաքսճեանէ (Դամասկոսէն) 20 ֆրանք :

Ընկ. Սուրէն Փափազեանէ 10 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժերմէնի Թաղ. Խորհուրդը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի կարապետ Եսայեանի յիշատակին :

Այրի Տիկին Եսայեան 50 ֆրանք, ձէնտիկեան Վ. յիսուն, Տէր – Մինասեան ընտանիք, Պար Անթուան, Յ. Նէվչէհիր – լեան, Ռ. Ասարլքեան եւ Գ. Արապիքեան քահանայ , Մինասեան ընտանիք քսան, Ա. Մէլքմէլքճեան, Պ. Կարապետեան , Ո. Շէրպէթեան, Յ. Մամուրեան, Մ. Տէրտէրեան, Կ– Աճէմեան, Ն. Անտոն – եան, Մ. Նէվչէհիրլիեան , Կ. Կասէճի – եան, Ե. Նազարեան, Շ. Համբարձում – եան, Այրի Տիկին Ազանեան եւ Տիկին Մարզարեան 10ական ֆրանք թաղիս եկեղեցւոյ կը նուիրեն :

Ս. Կիրակոսեան, Օ. Տօրումեան եւ Մինասեան ընտանիք 20ական , Յ. Ժամկոչեան, Կ. Վարդանեան, Ծ. Մէրճումէթճեան, Ե. Նազարեան 10ական, Մ. Եղիազեան հինգ ֆր. կը նուիրեն թաղիս դպրոցին : Վ. Ճընտրքեան յիսուն, Յ. Սամուրեան եւ Գ. Արապիքեան 10ական թաղիս աղքատներուն, Այրի Տիկին Եսայեան յիսուն , Մինասեան ընտանիք քսան ֆր. կը նուիրեն Անթի քանսէր ընկերութիւն :

Սէն Ժերմէնի Թաղ. Խորհուրդը յաւակցութիւններ կը յայտնէ իր ննջեցեալի պատանեկան եւ խորին չնորհակալութիւններ բոլոր նուիրատուներուն :

ԿՈՉ ՍԱՆՈՒՀԻՒ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ նահանգային Մուրատ Ու – սումնասիրացի Փարիզի Կեդր. վարչութեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոշումով, կոչ սանուհիի մը դանելու համար Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի համար 1968–69 դպրոցական չրջանին համար :

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները.— 1· 10էն 12 տարեկան ըլլայ : 2· Ծնողքը պէտք է Սեբաստիոյ նահանգէն ըլլայ կամ գերդաստանէն : 3· Թեկնածուն որբ կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ :

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի ուսուցչական կազմի մը քննութենէն ետք : Թեկնածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ միասին յաճախած դպրոցին վերջին տարուան նիչերը : Դիմումները ընել մինչեւ Յուլիս 15 հետեւեալ հասցէներուն· — Շիրվանեան, 65 Վուա տ'Իսի , Մալաֆոփ, (Հեռ· 642–75–70) : Կամ Հայկազ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար Ժորժ Էս – քրաժէն, Ռուբաս – Պան Մարսէյլ 7 : (Հեռ· 53–20–49 :

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը չարունակէ իր գործունէութիւնը : Գրատունը բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը :

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ :

Նաեւ հայկական տիսքերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա , Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած) :

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի առաւօտ՝ (Ապրիլ 21) ժամը 9·30ին Ա. կայանէն Հայեր Ֆրանսայի մէջ, կը մասնակցին.— Դուքս տը Պրխսաք, Քրխթխան Տէտէեան, Ռոժէ Պալեան (Սաքլէի աթոռական կեդրոնէն), Տիգրան Ինճուճեան (փոխ – անօրէն Պանք տը Փարի է Տէ Փէյի Պայի), Գառզու եւ Շարլ Ազնաւուր :

ՊԱՏԱՐԱԳ

NOTRE - DAME

Կիրակի, Ապրիլ 21, կէսօրէ ետք ժամը 16ին, Հայրապետական Ջայնաւոր Պատարագ, Նոթը – Տամի աթոռանիստ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուս :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի , 17 Ապրիլ, կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ժողովը, Երկուշաբթի , Ապրիլ 22, ժամը 16ին ԼՈՒԻ ԺԵ· սրճարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ :

×

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 25ին, Շաբաթ երեկոյ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Քրիս – տափոր կոմիտէութեան կողմէ :

×

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէնի մէջ , Յունիս 2ին :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի եւ չրջաններու մասնաճիւղերը կը տօնեն Կապոյտ Խաչի 40ամեակը, Մայիս 5ին , Սփլանտիտի մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Հ· Մ· Ը· Մ·Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի, Մխիթարեանց սրահը : Մանրամասնութիւնները յայտրդով :

×

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ծննդեան 70ամեակի երեկոյթ , Մարսէյլի մէջ Ապրիլ 27ին , Շաբաթ երեկոյ Օթէլ Սփլանտիտի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ
ԱՊՐԻԼ 25ԻՆ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

×

Հ· Մ ·Ը· Մ·ի յիսնամեակը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Յունիս 1 , 2 , 3 օրերու ընթացքին (Հոգեզալուստի տօնին) :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ· Կ· Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ· Տան սրահը :

×

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մայիս 5ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր· Միութեան կեդր· վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ : 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

1915 ԱՊՐԻԼ 24

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 21, ԺԱՄԸ 21Ի'Ն

SALLE GAVEAU, 45, Rue La Boëtie — PARIS

Métro : Miromesnil

Կը նախագահէ՝ ՓՐՈՖ· ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ· Պ· ԿԷՆՃԵԱՆ եւ Կ· ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յետագային :

ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՇԻՐԻՄԻՆ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ Փարիզի ու չրջանի Հայութիւնը ոդեկոչելու Ապրիլեան նահատակներու յիշատակը Ապրիլ 24ին, Չորեքշաբթի ժամը 18ին Ցաղթական Կամարի Անծանօթ Զինուորին գերեզմանը , ուր ծաղկեպսակ մը պիտի դրուի :

Հաւաքուիլ Շան դ'Էլիզէի եւ Ֆրիէտլանի միջեւ Փասաժ սուբթեէնին առջեւը : Նոյն օրը ժամը 16·30ին հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 21, առաւօտեան ժամը 10ին, Սիներմա Քափիթոլի մէջ *Նախաձեռնութեամբ Ազգ· կեդր· Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ 26 միութիւններու :*

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Կը խօսին·— ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ եւ ՄԷՔՐ ՔԱՄՈՒՆ (Յեղասպանութեան դէմ Լիկայի նախագահ)

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական յայտագիրը :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 27, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, պետական թատերասրահը :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիներու կողմէ :
28 Ապրիլ, Կիր· կէսօրէ ետք ժամը 17ին
SALLE CHOPIN
252, Fbg. St-Honoré — Métro Ternes
Պիտի ներկայացուի
« ՉԱՐԻՆ ՎԵՐՋԸ »
երգախառն օփերէթ Ռ· Մելիճեանի
Ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը եւ
« ԴԷՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ԼՈՅՍԻ »
Դ· Վարուժանի
Գին 7 եւ 5 ֆրանք

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ

Բնիկ Զալկարացի (Էսկիշէհիրի չրջան) Մարիամ Արապեան որ 1924ին Պուլկա – բիայէն Հայաստան գաղթած էր , կը հաղորդէ իր ազգականներուն եւ բարեկամներուն թէ ներկայիս իր հասցէն է.—
Mme M. Arabian-Ezgulian
c/o Dr. Poli
Quartier de Roche-Percée
13 — MARTIGUES

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն Յովհաննէս Տէր – կարապետեան կը փնտռէ Գէորգ Յակոբի Կարապետեանը, ծնած 1912ին, մօր անուն՝ Զաւահիր, քրոջ անուն՝ Աստղիկ, եղբօր անուն՝ Հայկօ : Փնտռուող Գէորգը հաստատուած է Փարիզ : Իրմէ կամ իր հասցէն ղիտցողներէն կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին :

Յովհ· Տէր – կարապետեան, Շինարար– ներու 25, բնակարան 8, Երեւան 38, Սովետական Հայաստան, Խորհ· Միութիւն :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ· Միութեան, Ապրիլեան եղեռնի 53րդ տարեդարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէն Լուի (Սէնթ Լը Կաթոլիկ) սրահին մէջ :

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպութիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն թող նախօրօք տեղեկացնեն :

Հ. Յ. Դ.

ԱՆԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— «Արամ» եւ Թաղմխէի Ժողովը այս Երկուշաբթի (Ապրիլ 22) ընկ· Մ· Աւետիսեանի բնակարանը 195պիս, Րիւ տիւ Մենիլ, Անէռ : Կարեւոր օրակարգ :

travaux de peinture et de décoration de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՒՍԵԱՆ

22,rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք , ընտիր ապրանքներով :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՃԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՈՒՐԲԱԹ
19
ԱՊՐԻԼ
VENDREDI
19 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11191 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.191

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒԱՆՑ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՐԻՆ

Քան տարի առաջ, 1948 Դեկտեմբեր 10ին, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպու – թեան ընդհանուր ժողովին անդամ 48 պետութիւնները քուէարկած էին «Մարդու իրաւունքներու Միջազգային յայտարա – րութիւնը»: Զեռնպահ մնացեր էին ութ պետութիւններ, որոնց չարքին Ռ. Միու – թիւնը :

Նչելու համար այս պատմական ակտին քսանամեակը , ՄԱԿի ընդհանուր ժողովը 1968ը հռչակած է «Մարդու Իրաւունքնե – րու Միջազգային տարի»:

1948ի յայտարարութիւնը ներշնչուած էր Մ. Նահանգներու 1776ի, մանաւանդ Ֆրանսական յեղափոխութեան 1789ի «Մարդու եւ քաղաքացիի իրաւունքներու յայտարարութիւններէն »:

Մինչ այս վերջինը կը բաղկանար 17 յօդուածներէ, ՄԱԿի յայտարարութիւնը ունի նախաբան մը եւ 30 յօդուած : Գլխաւոր կէտերը փոխառնուած են Ֆրան – սականէն, ինչպէս Ա. Յօդուածը (մար – դիկ հաւասար կը ծնին), յօդ. 6 եւ 7 (հաւասարութիւն օրէնքի առջեւ), յետոյ նաեւ՝ ուրիշներու ազատութեան չարչը – իլը, քմահին ձերբակալութեանց դատա – պարտութիւնը, սեփականութեան իրա – ւունքը , մտածումի եւ կարծիքի ազա – տութիւնը , եւայլն :

Քսանամեակին առթիւ աշխարհի ամէն կողմը մասնաւոր հաւաքոյթներ տեղի ու – նեցան արդէն ու տակաւին տեղի պիտի ունենան մինչեւ Դեկտեմբեր :

Ամէնէն կարեւորն է «Մարդու Իրաւանց Միջազգային Յորհրդաժողովը », որ պի – տի դումարուի Թեհրանի մէջ յառաջիկայ Ապրիլ 24էն մինչեւ Մայիս 12 եւ որուն պիտի մասնակցին ՄԱԿի անդամ բոլոր պետութեանց պատգամաւորները , ինչ – պէս նաեւ ՄԱԿի որոշ հիմնարկութեանց եւ ոչ – պետական միջազգային կազմա – կերպութեանց ներկայացուցիչները :

Այս միջազգային Տարուան նպատակն է վերանորոգել ճիգերը՝ ապահովելու հա – մար ամբողջական վայելումը մարդու ի – րաւունքներուն եւ իր հիմնական ազա – տութեանց : Որովհետեւ «մարդկութեան յառաջդիմութիւնը չի կրնար իրականա – նալ, ցորչափ խստիւ չեն յարգուիր իւ – րաքանչիւր ժողովուրդի ինքնայատուկ անհատականութիւնն ու իր սեփական ճա – կատագիրը ինք տնօրինելու իրաւունքը», կը յայտարարէ ՄԱԿի ընդհ. ժողովի ռու – մանոցի նախագահը՝ Կոռնելիու Մանէա – քու :

Մարդու Իրաւունքներու Միջազգային յայտարարութիւնը կը նկատուի բռնակա – լութեան դէմ եւ ճնշուած մարդոց ու ժո – ղովուրդներու հիմնական օրէնքը :

Սակայն թուղթի վրայ քուէարկուած բանաձեւերը մեռեալ տառ կը մնան, եթէ չստեղծուի միջազգային մնայուն դատա – կան մարմին մը , որ պաշտպանէ զոհերու իրաւունքները :

Այս մարմնի ստեղծումը մաս կը կազմէ Թեհրանի Յորհրդաժողովի օրակարգին : 1948էն ետք ՄԱԿի ընդհ. ժողովը 1966 Դեկտեմբեր 16ին քուէարկած է միջազ – գային երկու ուխտեր եւս , մէկը տնտե – սական , ընկերային եւ մշակութային ի – րաւունքներու, միւսը՝ քաղաքային ու քաղաքական իրաւունքներու մասին : Սա – կայն ասոնք դրծադրելի ըլլալու համար պէտք է վաւերացուին 35 պետութեանց կողմէ, ինչ որ չէ եղած ցարդ :

Օրակարգին մէջ է նաեւ ՄԱԿի «Մարդ – կային Իրաւանց Յանձնաժողովի Իրաւա – տութեանց» ընդարձակումը :

1965ին Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակին առ – թիւ Հայաստանի Հանրապետութեան պատուիրակութեան ղիմումին պատաս – խանելով՝ յիշեալ յանձնաժողովը կը չեշ – տէր թէ իր իրաւասութեանց սահմաննե – րէն դուրս է զբաղիլ մարդկային իրա – ւունքներու մասին ներկայացուած դան – դատներով :

Ի՞նչ էր ուրեմն իր պաշտօնը :

Անհրաժեշտ է , որ ՄԱԿի յիշեալ Յանձ – նաժողովը բաղկացած ըլլայ ձեռնհաս մասնագէտներէ , օժտուած լայն իրաւա – սութիւններով, եւ որուն տալիք որո – շումները պարտադիր պէտք է ըլլան յայ – տարարութիւնը ստորագրող բոլոր պե – տութեանց համար :

Բազմաթիւ հարցեր ղրուած են Թեհրա – նի խորհրդաժողովի օրակարգին վրայ :

Յակական խնդիրը անտեսուած է մի – ջազգային այդ խորհրդաժողովին մէջ : Զկայ ՄԱԿի անդամ պետութիւն մը, որ յանձն առնէ, այլ խնդիրներու կարգին , Յորհրդաժողովին մէջ արծարծել հայ ազգի իրաւունքներու, անլոյծ մնացած մեր ազգային արդար դատի հարցը :

Եւ սակայն անիրաւուած հայ ժողո – վուրդին համար արդարութիւն պահանջե – լը նուիրական պարտականութիւն մը պէտք է ըլլայ բոլոր պետութեանց, մա – նաւանդ նորատաս երկիրներու պատգա – մաւորներուն համար :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ՓՈԹՈՐԿԱԼԻՑ ՆԻՍՏԸ

Զորեքշաբթի կէսօրէ ետք փոթորկալից նիստով մը սկսաւ Ազգ. Ժողովի նստա – շրջանը : Ի՞նչ էր օրակարգը : Մանաւ – թ է որ մադէերու ծանուցումի հարցը հեռա – տեսիլէն, մեծ ազմուկ հանած է ոչ միայն ընդդիմադիրներու մէջ այլև Ժխքառատէ – ններու : Առարկութիւնն այն է թէ պե – տական հաստատութիւն մը, որ հարիւրա – կան ֆրանք ալ տուրք կ'առնէ իւրաքան – չիւր հեռատեսիլ ունեցողէն , չի կրնար միեւնոյն առեն ծանուցումներով կազմել իր պիւտճէն: Կը բողոքէ նաեւ «դրաւոր» մամուլը, որու մեծ վնաս կը բերէ նման որոշում մը, տրուած ըլլալով որ որեւէ թերթի գլխաւոր եկամուտը կը կազմեն ազդերը :

Այս իսկ պատճառով, չաբաթներէ ի վեր ծանօթ էր, որ Զախի դաշնակցութիւնը , իր անդամներէն Տիւմայի ստորագրու – թիւնը կրող առաջարկ մը պիտի ներկա – յացնէր, ըստ որուն կառավարութիւնը չի կրնար օրէնք հռչակելով հեռատեսիլէն ծանուցումի որոշումը տալ այլ պէտք է Ազգ.ժողովին անցնի: Բայց պարզուած էր նաեւ թէ այդ պարագային, նախա – րարապետը , առարկելով թէ հիմնարկու – թիւններն իսկ խնդրոյ առարկայ են, վըս – տահութեան քուէ պիտի դնէր : Ցստակ էր թէ այդ պարագային, ընդդիմութիւնը պիտի կորսնցնէր : Ուրեմն երբ Շապան – Տէլմաս նիստը կը բանար կը յայտնէր թէ Զախը եւս առած է «Տիւմա առաջարկը » եւ կը ներկայացնէ արդելքի բանաձեւ մը (Մոսիոն տը Սանսիւր) կառավարութեան ընդդ. քաղաքականութեան վրայ, տեղե – կատուութեան մարզին մէջ : Այդ ըսելով խօսքը կուտար Փոմպիտուի, բայց անդին Կասթոն Տէֆէռ կը բողոքէր, ճշդելով թէ ըստ կանոնադրի , Շապան – Տէլմաս նախ պարտէր արդելքի բանաձեւը կարդալ , ապա խօսքը տալ Փոմպիտուի : Շապան – Տէլմաս կ'արդարացնէր ինքզինքը, ազ – մուկին մէջ, որ Փոմպիտուի խօսք տալէ ետք է , որ իրեն յանձնուած է արդելքի բանաձեւին բնագիրը : Ազմուկը կը չատ – նայ եւ Շապան Տէլմաս փափաք կը յայտ – նէ որ Ազգ. Ժողովի նախագահին պար – կեշտութիւնը խնդրոյ առարկայ չըլլայ ու կը սկսի ընթերցումը , մինչ Փոմպիտու չերթար իր տեղը նստելու, հակառակ նա – խագահին հրաւէրին, այն առարկու – թեամբ թէ կ'ուզէ ոտքի մտիկ ընել Զա – խին բանաձեւը :

Յաջորդ նիստը, որ կը վերաբերի այս խնդրին տեղի կ'ունենայ երեքշաբթի : կը խոստանայ Նոյնքան փոթորկալից ըլլալ : Կը թուի թէ ռազմավարութեան այս յան – կարծակի փոփոխութեամբ, Զախը կը նախընտրէ նեղը դնել կառավարութիւնը քան ապահով պարտութեամբ մը ճամբայ ելլել :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕՌՈՒՌԻ անօրէնը՝ Ռոպէր Լազիւրիք , աւելի ծանօթ Ռոպէր Պոնի տորադրու – թեամբ , կառքի արկածի մը զոհ ընաց առջի գիշեր, Փարիզի կեդրոնը : կառքը կը վարէր իր կինը երբ թաքսի մը, չը – յարգելով «կարմիր լոյս» մը, ուժգնօրէն զարնուած է կառքին եւ Լազիւրիք նետ – ուած է հեռուն եւ գանկէն ծանրօրէն վի – րաւորուած : Անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուած Լազիւրիք մեռած է երկու ժամ ետք : Կինը ոչ մէկ վնաս ունի : Լա – զիւրիք 73 տարեկան էր, նախկին վաս – տաբան, պրւման շրջանին զաղտնաբար սկսած էր հրատարակել Օտոռը:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԱՆԷՆ ԷՖ ՊԻ ԱՅՔ կը հաս – տատէ թէ դաւի մը զոհ դացած է Մար – թին Լութըը Քինկ եւ ոչ թէ անհատ խե – լացարի մը զնդակին : Էրիք Սթարվօ կալթ կը փնտռուի , բայց հաստատուած է թէ մխայն գործիք մը եղած է :

ԺՈՐԺ ՓԱՓԱՆՏՐԻՈՒ հակառակ անոր որ հսկողութեան տակ է, յաջողած է եր – կար ամբաստանագիր մը հրապարակել Ա – թէնքի զնդապետներուն դէմ, պետա – կան հարուածին տարեդարձին առթիւ (Ապրիլ 21–67): Նախկին վարչապետը կոչ կ'ընէ բանակին որ բաժնուի վարչա – կարգէն: Փարիզի «Մոնտ»ն ալ տեսակ – ցութիւն մը հրատարակած է Մելինա Մեռքուռիէն, որ արտասահմանի ընդդի – մութեան դլուխն անցած է :

ՆԻԿՈՍԻԱՅԻՆ կը հաղորդեն թէ յոյն – եւթուրք խօսակցութիւնները կիպրոսի համար յետաձգուած են : Այս լուրը ցա – ղորդած է թուրք համայնքին պետը՝ Տէնքթաշ, որ մամուլի իր առջին ասու – լիսը կուտար կղզի վերադառնալէն ի վեր :

ՀԱՆՕՑ կը յայտարարէ թէ Ամերիկա ի վերջոյ պէտք է որոշում տայ եւ ընտ – րէ ու միշտ չմերժէ առա – ջարկուած քաղաքները հանդիպումի համար :Փնոմ – փէնհ ետք Ուոշինկթըն Վարչապետ ալ մերժած էր: Գալով Փա – րիզի, Նախարարաց Խորհուրդէն ետք , բանբերը յայտնեց թէ ոչ մէկ առաջարկ եղած է այդ ուղղութեամբ Ֆրանսական կառավարութեան :

ՄՈՍԿՈՒԱ կ'ամբաստանէ հինդ ամե – րիկացի զինուորական կցորդներ որ լրը – տեսութիւն ըրած են :

ԹԷլ – Ավիվի եսիյոթ Ահարոնօթ թերթին համաձայն ,Իսրայէլ մերժած է յորդանանեան առաջարկ մը, անուղղակի եւ պայմանի բանակցութիւններ սկսելու Ժընեւի մէջ: Առաջարկը զոր ըրած է Ամման , եղած է ՄԱԿի պատուիրակ Եարինկի միջոցաւ :

ՊՈՆԻ կառավարութիւնը որոշած է չատ վճռական դիրք բռնել երիտասարդ դրը – պրոիչներուն դէմ, որոնք խռովութիւն – ներ կը ստեղծեն արեւմտեան Պերլինի մէջ եւ կը սպառնան տարածել Արեւմտեան Գերմանիա :

«Arménie Initiatrice»

Այս խորագրին տակ Անտրէ Փիօ խիստ չահեկան յօդուած մը հրատարակած է Ֆոմիգաձեռնած ամսաթերթի փետրուար 1968ի թիւին մէջ :

Փիօ, տեսնուած է Փրոֆ. Լ. Իւթիւ – ճեանի հետ, եւ մեծ ոգեւորութեամբ կը խօսի Հայաստանի մասին: Այսպէս կը սկսի իր յօդուածը :—

« Սկնթ – Շափէլի մայրաճակատի վը – րայ, կարելի է տեսնել, երկու երեսները որ կը ցուցնեն Նոյեան Տապանը, Ջրհե – ղեղին սկիզբն ու վերջը, մէկը կենդանի – ներու մտնելը կը ներկայացնէ, միւսը ա – ղաւնիին վերադարձը : Բայց ինչ որ կը զարմացնէ , այն է որ կամարաձեւ տա – պանը կը ցցուի երեք յարկնոց արձանի մը վրայ : Զուարթնոցի եկեղեցին է , կա – ռուցուած Հայաստանի մէջ, Ագաթոնի ժէչին, ուր ըստ աւանդութեան հանդչէ – ցաւ տապանը : Այդ եկեղեցին եօթնե – րորդ դարէն է :

« Ինչո՞ւ այս յիշատակութիւնը մեր ա – մէնէն թանկագին յուշարձաններուն մէ – կուն վրայ, եթէ ոչ վկայելու համար, որ Ս. Լուսաւորիչոսի դահակալութեան ա – տեն, սերտ կապեր կը միացնէին Ցրան – սան եւ Արեւելքի այս հեռաւոր երկիրը :

« Մինչ անկախութիւն կը շնորհուի յե – տին ժողովուրդին, բարձր քաղաքակրը – թութեան տէր այս երկիրը պատառ–պա – տառ եղած է երբեակ տիրապետութեան մը ներքեւ : Կովկասի հարաւը, Փոքր Ա – սիոյ կեդրոնը, Հայաստան կը վկայէ իր մշակոյթի անցեալը , բազմաթիւ յուշար – ձաններով գրուած իր լեռներուն մէջ : Բայց հազար հանճար կը տրամադրէ , դինքը որդեգրող ազգերուն » :

Ապա, Անտրէ Փիօ, կը ներկայացնէ Պ. Խտուար Իւթիւճեանը, որու յանձնուած է Ս. Ցարութեան Տաճարի վերանորոգման հայկական բաժնի պատասխանատուու – նը եւ որու հետ ունեցած է չահեկան տե – սակցութիւն մը, հայկական ճարտարա – պետութեան մասին :

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԶԱԼՈՒՄԸ

Ապրիլ 14 – 15ի Մռնտի մէջ, հետեւեալ տողերը լոյս տեսած են Ապրիլ 7ի , երա – ժըշտական փառատօնին մասին, զոր կազ – մակերպած էր Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը « Հայկական Շաբթուան » իր չարքին մէջ.—

« Հայկ. Շաբաթը վերջացաւ Փէյէլի մէջ տրուած նուագահանդէսով մը: Աւելի քան Ֆաչատրեանի fոնչերթօն կամ Անոյշ օփերայի կտորները, ժողովրդական ծա – դում ունեցող երգերն են որ կը սահմա – նեն հայկական երաժշտական հանճարին ինքնատպութիւնը եւ հարստութիւնը : Կոմիտաս վարդապետի հաւաքած այս եր – գերը, նուագախումբի ընկերակցութեամբ վերածուած են երգչախումբի ներկայ զե – կավար կարպիս Ափրիկեանի կողմէ : Բայց յաճախ նուագախումբը կը զոհանայ կրկ – նելով ձայնային մասերը կամ օտարու – թեան արտաքին նոթ մը տալով : կը նախընտրենք Ա. Քափելլա երկու երգեր , մեղեդիական մեծ բիւրեղութեամբ եւ ժո – ղովրդական չատ պարզ ներշնչումով .— « Գութան երգ» եւ «Առաւտուն»: Իրա – կականին մէջ, Սիփան – կոմիտաս երգ – չախումբը ինքն իրեն կը բաւէ , կատար – եալ Մ. Պօղոսեանի կողքին , կանացի յստակ ձայները եւ բնազդօրէն ճիշդ , կը զատուին խոր եւ թաւչային պասերէն.— Այս երիտասարդները զնահատելի պար – զութիւն մը, խանդավառութիւն մը եւ ջերմութիւն մը կը յայտնաբերեն :

Ա. Ռ.

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒՐ ՄՆԱՑԻՆ ՊԻԹԼԻՍ ՆԱՀԱՆԳԻ 185.000 ՀԱՅԵՐԸ

(ԹԻՒԵՐ, ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ)

Բ.

Ցեղ տարագրութեան եւ ջարդերու, Պիթլիսի Նահանգապետը՝ Ներքին Նախարարութեան կը հեռագրէ 1915ի Հայերուն թիւը, հետեւեալ մանրամասնութեամբ եւ յետոյ, աւելցնելով իր խոր հըճգածութիւնը (միւլահազաթ).—

Պիթլիս վիլայէթ տարագրուբեան են – թակայ՝ Հայեր

Պիթլիս Մէրքէզ Գազա	18,008
Ախլաթ Գազա	9,478
Մխրան Գազա	4,980
Մուսիք Գազա	4,011
Գումար	36,477
ՄՈՒՇ ՍԱՆՃԱԳ	
Մուշ Մէրքէզ Գազա	32,954
Պուլանըղ Գազա	14,309
Մալազկերտ Գազա	4,430
Վարդօ Գազա	1,963
Սասուն Գազա	6,456
Գումար	60,192
ՍՂԵՐԴ ՍԱՆՃԱԳ	
Սղերդ Մէրքէզ գազա	2,115
Փէրավարի գազա	1,316
Ղարզան գազա	2,859
Էրվա (Էրուխ) գազա	1,747
Շիրվան գազա	1,144
Բըլավան	.....
Հազո	.....
Գումար	9,181
ԿԵՆՃ ՍԱՆՃԱԳ	
Կենճ Մէրքէզ գազա	1,602
Ճապաղջուր գազա	734
Խուլփ գազա	1,415
Գումար	3,751
Տարագրութեան ենթարկուելիք Հայեր՝ (Սէվկէ մուգաբրէր նուֆուս)	109,521

« Միւլահազաթ» (Նկատողութիւն) . (Պիթլիսի) Նահանգապետութենէն (Վիլայէթէն) վերջին անգամ հասած հեռագրին համաձայն, 120,000 Հայեր նախատեսուած էին տարագրութեան : 25 հազարը՝ թշնամիին միացած է (*) միմիայն տասը հազար Հայեր տարագիրներու կազմակերպութեան մէջ եղած են : Մնացեալ (Հայերը) ապստամբութեան եւ ընդհարումներու (ըսեան վէ միւսաադէմէ) (**) ընթացքին մահացուած եւ վնասի ենթարկուած են : Այս պարագան ընդունելը անհրաժեշտ կը նկատուի :

Պիթլիսի եւ Մուշի մասին կան քրմա – կան փաստաթուղթեր, որոնց պիտի ան – դրադառնանք :

ՊԻԹԼԻՍԻ 67 ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ ԵՒ 11 ՎԱՆՔԵՐԸ (Մեր ճշդածները)

Պիթլիսի երեք եկեղեցիները .— Ս. Աստուածածին, Հինգ – Խորան կարմըր – բակ, Ս. Կիրակոս, Ս. Սարգիս, Պօռ Ս. Աստուածածին,
Բաբչէն Տ. Ամենափրկիչ,
Կամախ Ս. Քառասուն – Մանուկ
Կորվու Մայր Աստուածածին,
Կորվու Ս. Յովհաննէս
Խարակոչ Ս. Գէորգ
Անպ Ս. Գէորգ,
Խմելջուր Ս. Անտոն,
Մարգորգ Ս. Գէորգ,
Փարխանդ Ս. Աստղ,
Հէօրմիւզ Ս. Քրիստափոր,
Դաւուան Ս. Թէոդորոս,
Շամիրամ Ս. Սարգիս,
Ջրհոր Ս. Աստուածածին,
Ուրտափ Ս. Գէորգ,
Ուրտափ Ս. Աստուածածին,
Ալամէք Ս. կարապետ,
Թուխ Ս. Աստուածածին,
Աղբըճոր Ս. Սարգիս,
Ծուար Ս. Աստուածածին,
Խախու Ս. Յակոբ,
Տաիկ Ս. Աստուածածին,
Վանըկ Ս. Գէորգ,
Ծղկամ Ս. Թէոդորոս,
Կեխոր Ս. Եղիչէ,
Կալհոզ Ս. Գէորգ,
Պաս Ս. Գէորգ
Պաս Ս. Աստուածածին,
Ոսկին Ս. Գէորգ,
Մոճկոնք Ս. Աստուածածին,
Մոճկոնք Ս. Յովհաննէս,
Խուլթիկ Ս. Գէորգ,
Ծղակ Ս. Յովհաննէս,
Կծուակ Ս. Գէորգ,
Կոչեան Ս. Նիկողայոս,
Մեծք Ս. Սահակեան,
Թեղուտ Ս. Սահակեան,
Թեղուտ Ս. Գէորգ,
Սոխորդ Ս. Աստուածածին,
Խարապաչէխիր Ս. Աստուածածին,
Աղբակ Երեք – Խորան,
Ցերսունք Ս. Թէոդորոս,
Սփռաճոր Ս. Սահակեան,
Ծաղկէ Ս. Դանիէլ,
Կամուրջ Ս. Աստուածածին,
Կամուրջ Ս. Դանիէլ,
Խուլիկ Ս. Սարգիս,
Ջղիրէ Ս. Մինաս,
Մատնավանք Ս. Գէորգ,
Փրխուս Ս. Սահակեան,
Խարթ Ս. Գէորգ,
Ցորճուկ Ս. Խաչ,
Կարբ Ս. Սիմէոն,
Տուի Ս. Սարգիս,
Սաղ Ս. Գէորգ,
Կատամ Ս. Սարգիս,
Տաշտոնք Ս. Յովհաննէս,
Ցանգ Ս. Սահակեան,
Մուշաղէն Ս. Գէորգ,
Քըսխամ Ս. Աստուածածին,
Վանըկ Ս. Քառասուն Մանուկ,
Խնճորկին Ս. Սարգիս,
Ծապոր Ս. Գէորգ,
Տափավանք Ս. Աստուածածին :

Այս 67 եկեղեցիներէն բացի, կային նաեւ 33 գիւղեր եւ եկեղեցիներ, որոնց անուններըը չենք կրցած ճշդել :

Պիթլիսը ունէր 11 վանք, որոնցմէ մենք կրցանք ճշդել միայն 9 հատը, հետեւեալները .

Պիթլիս՝ Ս. Խնդրակատար, Ս. Աստուածածին,
Ամլորդոյ Ս. Յովհաննէս,
Գոմոց Ս. Աստուածածին,
Աւետեան Ս. Թադէոս Առաքեալ,
Ծապկոսրի Ս. Կարապետ,
Տաիկկ Ս. Աթանագինէ,
Ախլաթ – Թեղուտ Ս. Յովհաննէս,
Մատնավանքի Ս. Աստուածածին,
Պորի Ս. Նարեկ :

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

(*) Պիթլիսի եւ Սղերդի, Մուշի ջարդերը տեղի ունեցած են Ապրիլ, Մայիս եւ Յունիս ամիսներուն (1915) ընթացքին, Խալիլ պէյի բանակին, վալի Ձէվտէթի, վալի Խալիգի, փոխ գնդապետ Քեազիմի, Ջէրճէզ Ահմէտի, չէթէներու եւ խուժանի ու Քիւրտերու կողմէ : Ականատես վկայ է վենեզուելացի զինուորական հազարապետ Րաֆայէլ տը Նօկալէս, որ գործակցած էր վալի Ձէվտէթին՝ վանի կուսակրուն, եւ յետոյ մօտիկ անձն էր Խալիլի եւ Քեազիմի :

(**) Քլիշէ բառերը ապստամբութիւն եւ ընդհարում (*ըսեան եւ միւսաադէմ*) կը գործածուին Թուրքերու ցեղասպանական ոճիրները վարագուրելու համար : Նոյն յիմարաբանութիւնները կրկնուած են նաեւ Երզնկայի, Պայպուրդի, Քէմախի, Տիգրանակերտի նահանգներուն մէջ գործուած ահռելի ոճիրներուն իրը արդարացում :

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պետրոս Դուրեանի մահը ցնցում յառաջ կը բերէ Սկիւտարի մէջ : Այն խուռներամ, բազմօրաւոր համակրութիւնը, որ զինքը ամբողջ երիտասարդութեան սրտին մէջ դիզուած էր, կը պոռթկայ ցաւի ահագին արտայայտութեամբ մը : Շատեր կուգան բանաստեղծին մարմինը տեսնելու, կուլան անոր վրայ եւ կ'ըսեն. «Երանի իրեն, մենք ալ այսպէս մեռնէինք » : Սուգ՝ ամբողջ այդ ափունքին վրայ, ուր հնչած էր Դուրեանի քնարը, ուր երգած էր Դուրեանի հոգին, եւ ուր օդին մէջ կը ծածանէր դեռ անոր անհուն հառաչը :

Իր կամքին համեմատ, մարմինը կը պահեն մինչեւ Կիրակի : Կիրակի օրը կը կատարեն յուղարկաւորութեան հանդէսը, ջանք ընելով ամէն կերպով չդեղ ընդունելու զայն : Բայց արդելքներ կ'ելլեն : Թրքախառ օրհասականներէն մին վախցած խոչընդոտներու կը հանդիպի : Երիտասարդութիւնը, մասնաւորապէս ընթերցասիրաց ընկերութիւնը, կ'ուզէ, որ նուագածութեամբ վերցուի մեռելը : Սկիւտարի եկեղեցիին պաշտօնեաները չեն թոյլատրեր, հայկական եկեղեցիին ոչ-ազգային հակառակ նկատելով նուագարանով յուղարկաւորութիւնը :

Երիմեան, որ հօր մը խանդաղատանքը ունէր Դուրեանին համար, չափազանց կը յուզուի անոր մահը լսելով, յետոյ, իրեն եղած խնդիրքին հետեւելով սիրտ պատասխանը կուտայ. « Հրաման չի տար, բայց կը նեղեմ » : Բարեբախտաբար Գուզկունճուքի քարոզիչ Սեթեան Յովհաննէս Եպս.ը, հմուտ ու բարի մարդ մը, առանց սպասելու որ պատուիրնդայ, ժամը 9ին «Տղաք, կ'ըսէ, քալեցէք հեռուէն», նուագարանները հնչեցնել կուտայ եւ կ'առաջնորդէ դագաղը մինչեւ դերեզմանատուն : Կ'ուզեն, որ որեւէ դարձ չպակսի դագաղին վրայ, եւ տապ համար ալ կռիւ կ'ըլլայ : Ս. Խաչ եկեղեցին չպակսեցաւ՝ Էմէրեան, կ'ընդդիմանայ առաջին կարգի ծածկոցը տալու, վախնալով որ կ'աւերուի, որովհետեւ օդը քիչ մը անձրեւոտ էր : Բայց կը պնդեն եւ կ'առնեն զայն : Եւ այդ չքնաղ բանաստեղծը ճշմարիտ հարուստի յուղարկաւորութիւն մը կ'ունենայ : Եւ լինչ որ շատ հարուստներ չեն ունենար յաճախ, լինչ որ մեր մէջ շատ քիչերու դագաղը վայելած է, չորս հազարէն աւելի բազմութիւն մը, մեծ մասամբ երիտասարդներէ բաղկացած բանաստեղծին մարմնին կը հետեւի, հակառակ անձրեւոտ օրին :

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ

ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՕՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Իզդէթ փաշա անչուշտ ամբողջ հոգիով կ'ատէր երիտասարդ Թիւնտպահը որ օրէ օր Ապտիւլ Համիտի համակրանքը չտհէլու վրայ էր եւ կը սպառնար դերակչիռ դիրք մը դրաւել Եըլտըզի մէջ եւ ինք կ'ուզէր որ որեւէ կերպով այդ ոսոխը վարկաբեկ ըլլար իր սիրոջ առջեւ ու այս նպատակին հասնելու համար պատրաստ էր ամէն օժանդակութիւն ընելու եւ ի հարկին դաւադրութիւններու ալ դիմելու, այսուհանդերձ ուզեց վարպետաբար վարուիլ Զերքէզին հետ եւ անոր ցոյց չտալ իր ներքին բաղձանքները :

— Եւ եթէ ապացոյց մը բերեմ ձեզի, բսաւ Ալպուս պէյ պահ մը լուռ մնալէ ետքը, այն ատեն կը խոստանա՞ք ինծի աջակցելու . . . :

— Եթէ կարենամ օրեւէ, ամենափոքր ապացոյց մը բերել, որ հաստատէ թէ Զիա փաշա հեռուէն կամ մօտէն կը դաւէ մեր վեհափառ տիրոջ դէմ, բնական է որ իմ պարտականութիւնս է ամէն կերպով աջակցիլ ձեզ եւ այդ դաւադրութեան հեղինակը խայտառակել, պատասխանեց Իզդէթ փաշա, որուն աչքերը ուրախութեամբ չողացին :

— Ձերդ ձեր այս աջակցութիւնը խըն – դրելու համար էր որ ուզեցի ձեր վսեմութեան հետ տեսնուիլ, ըսաւ Ալպուս պէյ ոտքի ելլելով :

— Կրնաք վստահ ըլլալ իմ վրաս, մի – այն թէ չանայէք որ յետոյ պզտիկ չմընաք, որովհետեւ այն ատեն աւելի նըւաստացած կ'ըլլանք այդ երիտասարդ բախտախնդրին վարկը բարձրացնելու մեր վեհափառ տիրոջ քով :

Ալպուս պէյ խոնարհութիւն մը ընելով մեկնեցաւ փաշային քովէն :

Իրիկուան դէմ Ապտիւլ Համիտ լուր ղրկեց իր սիրական քարտուղարին եւ զայն իր քով կանչել տուաւ : Իզդէթ փաշա որ ժամերէ ի վեր անհամբեր կը սպասէր այս վայրկեանին, յաղթականօրէն վազեցաւ իր սիրոջ քով, որուն հաղորդեց Մաք Լայնի հետ ունեցած իր տեսակցութիւնը եւ անոր տուած խոստումը երկու օրէն դաւադիրները ձերբակալելու մասին :

Ապտիւլ Համիտ չափազանց ուրախացաւ այս աւետիսը լսելով եւ իր դժնունակութիւնը յայտնեց քարտուղարին որ այնքան յաջող կերպով կրցած էր ի գլուխ հանել իրեն յանձնուած պաշտօնը :

— Եթէ Շորեքշաբթի օր Մաք Լայն իր խոստումը կատարէ, իրաւունք պիտի հաւատամ որ հրաշալի մարդ մըն է եղեր, ըսաւ բռնաւորը :

— Այս մասին ես բոլորովին վստահ եմ, պատասխանեց Իզդէթ, երբեք կարելի չէր աւելի ապահով կերպով խոստում մը ընել . . . :

— Բայց եթէ հետքերնին կրցած է գըտնել, ի՞նչու համար անմիջապէս չէ ուզած ձերբակալել, առարկեց Ապտիւլ Համիտ, որ ամէն իրողութեան մէջ կասկածելի կէտ մը կը գտնէր :

— Մաք Լայն իր գործողութեանց մասին պատմածներէս դուրս չուզեց ուրիշ բացատրութիւն տալ, ըսաւ քարտուղարը :

Բռնաւորը հակառակ իր յայտնած այս կասկածանքին, դարձեալ չատ ուրախացաւ Իզդէթ փաշայի բերած տեղեկութիւններէն :

ԳԼՈՒԽ Գ.

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄ

Ապտիւլ Համիտ իրաւունք ունէր կասկածելու Անգլիացիի հաւատարմութեան վրայ :

Երկու օր առաջ, Շորեքշաբթի առտու, Մաք Լայն իր խոստումին հաւատարիմ, եկաւ Եըլտըզի պալատը եւ անմիջապէս ուզեց տեսնել Իզդէթ փաշան :

Համիտի սիրական քարտուղարը անոր ներկայութիւնը իմանալուն պէս՝ հրամայեց որ իր քով հրամցնեն :

Մաք Լայն ինքնավստահ, գոհ եւ ուրախ դէմքով մը սենեակէն ներս մտաւ, հաստատ քայլերով յառաջացաւ մինչեւ փաշային քով, որ դրասեղանին մօտ ոտքի կեցած կը սպասէր, անոր ձեռքը բռնեց եւ ըսաւ .

— Կը տեսնէ՞ք, փաշա, որ ժամագրութիւնս կը յարգեմ եւ ճիշդ ժամանակին կուգամ :

— Այդ մասին արդէն բացարձակապէս վստահ էի :

— Եանիկ դարեկրատան մէջ այդ բարձրաձայ վստահութիւնը չտեսայ ձեր վերաբերմամբ, պատասխանեց Անգլիացին նրբօրէն :

— Այսինքն ձեր յայտարարութիւնները այնքա՞ն տարօրինակ թուեցան, որ պահ մը տարակուսեցայ, բայց այդ տարակուսանքը երկար չտեւեց :

— Ինչ որ է, հիմա փակենք այդ խըն – դիրը եւ աւելի կենսական հարցերու վրայ խօսինք : Ինչպէս պիտէք, այսօր կը վտարենք մեր վնասուած անձերուն ձերբակալութիւնը :

— Վստա՞հ էք որ վերջին վայրկեանին պիտի չյաջողին փախչիլ, ինչպէս որ տահեցաւ Եէնի Մահալլէի մէջ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(103 – Շար.)

ՀՆԴԻԿԸ՝ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆԷՆ ԱՂՔԱՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Թերթերուն մէջ այնքան յաճախ կը կարդանք «Հնդկաստան սովի սպառնալիքին տակ կը դոնուի», որ այս տեսակ քին տակ կը դնուին մեր վրայ տըլորը դրեթէ դադրած են մեր վրայ տըպաւորութիւն ղործելէ :

Այսուհանդերձ, անօթութիւնը մնայուն երեւոյթ է Հնդկաստանի մէջ եւ արդիւնք՝ երկրագործական անբաւարար արտադրութեան, որ իր կարգին կը բացատրուի այն եղերական դիրքով, որուն մէջ կը դտնուի հնդիկ դիւղացին : Հնդկաստանի հողագործ բնակչութեան թըշուառութիւնը դժուար է նկարագրել :

Հնդկաստանի մէջ կան միլիոնաւոր դիւղեր, որոնց ամէն մէկը հարիւրաւոր բնակիչներ ունի :

Բայց, այս փոքր դիւղերուն մէջ ան դամ, ուր բոլոր դիւղացիները դիրար կը ճանչնան եւ նոյն թշուառութիւնը կը բաժնեն, «քասթերը» — այսինքն ընկերային դասակարգերը — անջատ կ'ապրին :

Պաշտօնապէս, ընկերային խտրութիւնները ջնջուած են Հնդկաստանի մէջ եւ « փարիա »ները (ընկերային ամէնէն ցած դասակարգը) միւս բոլոր քաղաքացիներուն հետ նոյն իրաւունքներն ունին :

Իրականութեան մէջ սակայն փարիաները չեն դադրած քնակչութեան ամէնէն թշուառ դասակարգը ըլլալէ :

Ամէն մէկ դիւղի մէջ կայ մեկուսացած թաղամաս մը, որ կը կոչուի «չէրի» եւ ուր կ'ապրին փարիաները, թրթռիզ եւ խաւարտիկ չինուած դարշահոտ խըրճիթներու մէջ :

Ամէն պարագայի մէջ, ասիկա չի նշանակեր ; թէ «բարձր քասթ»երու պատկանող միւս դիւղացիներու բախտը նախանձելի է իրապէս :

Բոլոր տուները աղիւսէ չինուած են եւ դրեթէ կարասի չունին : Հոսուն ջուրը եւ կոյուղին անծանօթ բաներ են : Ոչ մէկ տուն արտաքնոց ունի ...

Ամէն դիւղի կեդրոնական հրապարակին վրայ կը դտնուի բաց փոս մը, որամ – բողջ դիւղին իբր հասարակաց արտաքնոց կը ծառայէ ...

×

Տուներու կառուցման կապակցութեամբ դանազան նախապաշարումներ կան : Հին տաբինեռւն, դիւղացին տալիք տուրքը կը ճշդուէր անոր տունին ուղղութեան համաձայն : եթէ տունին ճակատը (երեսը) միջօրէական էր, տէրը լրիւ տուրք կը վճարէր : եթէ արեւելքի կողմն էր, կէսի կ'իջնէր տուրքը : եթէ արեւմտեան կողմն էր տան երեսը՝ տուրքին երեք չորրորդը կը վճարէր, իսկ եթէ հիւսիսային կողմն էր՝ տուրք չէր վճարեր բնաւ :

Առանց վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ կրօնական նախապաշարումները, որ կը ճշդեն դուռներու եւ պատուհաններու թիւը եւ հեռաւորութիւնը :

Արդիւնքը այն է, որ դիւղացիներու բոլոր տուները հակառողջապահական են եւ մարդկային արարածներու բնակութեան համար անյարմար, եթէ նոյնիսկ ամէն մէկ դիւղի մէջ վարակման ահաւոր բոյներ դոյութիւն չունենային :

×

Առաւօտուն՝ արթննալէ անմիջապէս ետք, հնդիկ դիւղացին առաջին գործը բակին մէջ դտնուող իր նուիրական կովին դպչիլ եւ ապա ձեռքը իր ճակատին տանիլ է : Կը հաւատայ, թէ ամբողջ օրը աոիկա «բարեբախտութիւն» պիտի բերէ իրեն :

Հնդիկ դիւղացիները, նուիրական կովերը իրենց տան մէջ կը պահեն թէ բախտաբերութեան եւ թէ անոնց կաթին համար : Անոնց կրօնքը՝ իրենց կ'արդիլէ կովերը մորթել եւ ուտել : Նոյնպէս նաեւ եղները եւ հորթերը :

Սովորաբար, օտարները կը զարմանան տեսնելով, որ մարդիկ անօթի են երկրի մը մէջ, ուր մօտաւորապէս 70 միլիոն կովեր կան :

Օտարները կը հարցնեն .— Քանի որ անօթի են, ինչո՞ւ չեն ուտեր :

Բայց, այնքան ալ պարզ չէ հարցը : Նիհար եւ սովորաբար թոքախտաւոր կենդանիները բաւական պիտի չըլլային լուծելու Հնդկաստանի սննդառական հարցը : Եթէ կրօնական արդելքը չըլլար՝ Հնդիկները մէկ տարուան մէջ պիտի լափսէին բոլոր կենդանիները եւ յաջորդ տարին ոչ ուտելու կաթ պիտի ունենային եւ ոչ ալ եզ՝ իրենց արտերը հերկելու համար :

×

Հնդիկ դիւղացին առաւօտուն իր նուիրական կովուն դպչելէ ետք, պիտի երթայ իր լողանքը առնելու դիւղի կեդրոնական «դուռ»ին մէջ :

Բայց այս լողանքը՝ պարզապէս կրօնական պարտականութիւն է եւ ոչ մէկ կապ ունի մաքրութեան հետ : Հնդուական կրօնքը՝ օրական երեք լողանք կը պարտադրէ : Սակայն եւ այնպէս, Հնդիկները աշխարհի ամէնէն անմաքուր ժողովուրդներէն են :

Ասոր պատճառը այն է, որ ցեխոտ են ջուրերը այն դուռերուն, լիճերուն կամ դետերուն, ուր իրենց նուիրական լոդանքը կ'առնեն Հնդիկները եւ այսպէս՝ փոխանակ մաքրելու անոնց մարմինը՝ կ'աղտոտեն :

Գիւղի անմաքուր դուռին մէջ իր լոդանքը ընելէ ետք՝ հնդիկ դիւղացին իր ակռաներն ալ պիտի վրձնէ : Բայց, ասիկա ալ կրօնական նշանակութիւն ունի : Վրձինի տեղ կը գործածէ ծայրը լայնցած

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՆՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

—o—

Գրած էինք, թէ Մարտ 26 – 27ին Երեւանի մէջ դումարուած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի տարեկան ընդհ. ժողովը, որու ընթացքին կատարուած է նաեւ ակադեմիայի նոր անդամներու (3) եւ թղթակից – անդամներու (8) ընտրութիւնը :

Հայաստանի մամուլէն քաղելով կը ներկայացնենք նոր ակադեմականներուն կատարած գործերը :

— Պօրիս Պիոտրովսկի .— Զափազանց լայն են անոր պիտական հետաքրքրու – թիւններուն շրջանակները՝ հին քարէ դարէն մինչեւ հայկական շրջանի պատմու – թիւնը : Ունի աւելի քան 120 տպագրուած աշխատութիւններ : «Ուրարտուի պատմութիւնը եւ մշակոյթը» մեծարժէք աշխատութիւն մը, որ արժանացած է մրցանակի : Հեղինակը իր այս գործով նկատուեցաւ ուրարտագիտութեան աշխարհա – հռչակ մասնագէտներէն մէկը :

Իդէպ, այս գործը, որ ունի ռուսերէն երկու հրատարակութիւն, Հռոմի մէջ լոյս տեսած է իտալերէն : Այնուհետեւ լոյս տեսած են պիտական մեծ հետաքրքրու – թիւն ներկայացնող անոր միւս աշխատութիւնները՝ «Անդրկովկասի հնագիտութիւնը», «Հայ ժողովուրդին ծագումը », «Կարմիր Բլուրի » երեք պրակները, «Ուրարտուի արուեստը» եւայլն : (Այս վեր –

ոսա մը : Ոսային երկայնքն ալ իր պատկանած դասակարգին համաձայն է : Պրահմանին ոստը՝ փարիայի ոսին կրկնապատիկ երկայնքն ունի :

×

Հնդիկ դիւղացին միշտ պարտքի տակ է : Իր արտին չնչին արտադրութիւնը՝ հազիւ կը բաւէ իր ընտանիքը կերակրելու եւ հաղուադէպօրէն թան մը կ'աւելնայ՝ ծախելու համար :

Դրամը դժուար գտանելի է եւ դիւղացին փոխ կ'առնէ բարձր տոկոսով, սովորաբար, իր աղջկան դրամաժիտը տալու կամ՝ իր հօր յուղարկաւորութիւնը կատարելու համար :

Եկող – գացող հնդկական կառավարութիւնները խիստ օրէնքներ քուէարկած են վաշխառութեան դէմ եւ ջնջած են դիւղացիներու հին պարտքերը : Սակայն, դիւղացիներուն համար, պարտք մը վճարելը պատուոյ հարց է : Ինքզինքին միշտ պարտական կը զգան փոխատուներուն հանդէպ եւ երբեք չեն մտածեր օգտուիլ օրէնքի նպաստաւոր տրամադրութիւններէն :

Թարգմ. Վ.Ն.

ջինը անգլերէնով Լոնտոնի մէջ լոյս կը տեսնէ ի մօտոյ) :

Ծատուր Աղայեան .— Մօտ հարիւր աշխատութիւններու հեղինակ է : Անոր դործերը կը չօշափեն կուսակցական հարցեր (տնօրէն է Մարքս-Միւթեան համալսնարանի կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի ա – ռընթեր Մարքսիզմ – լենինիզմի հիմնարկութեան հայկական ճիւղի) :

Ալթաքսի Բաբայեան .— Անուանի քի – միագէտ է : Անոր դրչին կը պատկանին շուրջ 130 աշխատութիւններ : Բաբայեանի հետազօտութիւններէն ձեռք ձգուած արդիւնքներէն շատերը կիրարկութեան դրած են արդիւնաբերութեան մէջ, մեծապէս նպաստելով արտադրութեան զարգացման :

Թղթակից – անդամ ընտրուած են՝

Բարկեն Առաքելեան .— Անուանի հնադէտ մըն է : Ունի մօտ 90 աշխատութիւն : Առաքելեանի անմիջական դեկավարու – թեան ներքեւ կատարուած հնագիտական շարք մը պեղումներու չնորհիւ յայտնաբերուած եւ ուսումնասիրուած են հայ ժողովուրդին պատմութեան ամէնէն հին շրջանին վերաբերեալ մեծ թիւով, մինչեւ այն տեղն անծանօթ մնացած նիւթական մշակոյթի յուշարձաններ :

Փրոֆէսօրին դիտահետազօտական աշխատանքի միւս հիմնական ուղղութիւնը միջնադարեան Հայաստանի ընկերային եւ մշակութային կեանքին ուսումնասիրութիւնը եղած է : Այդ հարցերուն նուիրուած աշխատութիւններէն առանձնակի արժէք ունի «Քաղաքները եւ արհեստները Հայաստանի մէջ Թ.— ԺԳ. դարերուն» երկհատոր դիրքը :

Գէորգ Ջահուկեան .— Մեծ լեզուաբան է : Ծնած է 1920ին եւ արդէն հեղինակ է 30 աշխատութիւններու : Ծանօթ գործ մըն է անոր «Լեզուաբանութեան պատմութիւնը» (երկհատոր) : Միաժամանակ մեծ մասնագէտ մըն է հնդեւրոպական լեզուներու համեմատական քերականութեան ճիւղին մէջ :

Համլէթ Վարդապետեան .— Ծնած է Փարիզ 1927ին : Աշխատած է Ժ. Փիւրիի դեկավարութեան տակ : 33 դիտական աշխատութիւններու հեղինակ է : Մասնագէտ է Միջուկային բնաղիտութեան եւ տարրական մասնիկներու բնաղիտութեան ճիւղերուն մէջ :

Եուրի Օռլով .— Հեղինակ է 45 դիտական աշխատութիւններու : Կը դեկավարէ Երեւանի բնաղիտութեան հիմնարկութեան էլեկտրոնիք օդակաճեւ արագացուցիչ տարրալուծարանը : Աշխատի Ակադ. Ա. Ալիխանեանի հետ :

Արծրուն Գասպարեան .— Անուանի քի – միագէտ է :

Գուրգէն Դաղեւոսեան .— 80 աշխատութիւններու հեղինակ է :

Վահան Մխիթարեան .— Կենսաբան է, հեղինակ՝ 60 դիտական աշխատութիւններու :

Սեւադա Բակունց .— Անուանի բնագէտ է :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

—o—

Միւս ամէն պատմիչները կերպով մը կը շլանան, եւ այս շլացման մէջ կը խարխափին : Իրօք ակնախիտ օր մըն է, ռազմական միապետութեան փլուզումն է ան, որ բոլոր արքայութիւնները իր հետը ջրելով թաղատորները մեծապէս չուարեցուց. զօրութեան անկումը, պատերազմի փախուստ է ան :

Գերմարդկային հարկի ղրկմը կրող պատահարին հետ մարդոց մասնակցութիւնը բան մը չէ :

Վաթերլոյի ճակատին մէջ զոհ չունի ոչ մեծանուն Անգլիա եւ ոչ ալ վեհն Գերմանիա : Փա՛ռք Աստուծոյ, ժողովուրդներու մեծութիւնը սուրին սոսկալի հարուածներէն կախում չունի : Ո՛չ Գերմանիա, ո՛չ Անգլիա եւ ոչ ալ Ֆրանսա թուրի պատեանի մը մէջ կ'ապրին :

Այն միջոցին, երբ Վաթերլոն թուրերու չառաչիւն մըն է, Գերմանիա պլիւխէրէն բարձր մարդ մը ունի որ է Կէօթէ, եւ Անգլիա Ուէլինկթընէն բարձր մարդ մը ունի որ է Պայրն : Մեր դարը յատկապէս դաղափարներու լայնածաւալ ծագում մը ունի, եւ Անգլիա ու Գերմանիա այս արշաւոյին մէջ չքեղափայլ նշոյլ մը ունին :

Վեհ է անոնց փառքը, վասնզի կը մատնէն : Քաղաքակրթութեան մակարդակը բոլորովին անոնց կը պարտաւորի իր բարձրութիւնը : Անոնք են այս բարձրութիւնը տուողը, եւ ոչ թէ դիպուած մը : Ժ. դարու մէջ անոնց ստացած մեծութեան պատճառը Վաթերլոն չէ :

Բարբարոս ժողովուրդները միայն յաղթութենէ մը ետք յանկարծ կ'ածին : Այս աճումը մրրիկէ մը ուռած հեղեղներուն վաղանցուկ անապարձութեան կը նմանի :

Քաղաքակիրթ ժողովուրդները, մանաւանդ մեր օրերուն մէջ, ո՛չ կը բարձրանան եւ ոչ ալ կը խոնարհին զօրավարի մը բարեբախտութեամբ : Անոնց մարդկային սեռի վրայ ունեցած սեփական կշիռը ոչ թէ պատերազմէ մը, այլ աւելի մեծ բանէ մը կ'արտաղրուի : Բարեբախտաբար ա – նոնց պատիւը, արժանապատուութիւնը, լոյսն ու հանճարը թիւեր չեն որ դիւցազները եւ աշխարհակալները, որոնք խաղամոլներ են, կարենան պատերազմի վիճակահանութեան դնել զանոնք :

Շատ անգամ պատերազմը կը կորսուի, յառաջդիմութիւնը կը վաստկուի :

Նուա՞ղ փառք, աւելի ապատութիւն : Թմբուկը կը լռէ, միտքը կը խօսի : Ապաղ մըն է այն ուր կռուողը կը չահի : Ուրեմն երկու կողմէն ալ անխուռով կերպով խօսինք Վաթերլոյի նկատմամբ : Տանք դիպուածին ինչ որ դիպուածին կը վերաբերի, եւ Աստուծոյ՝ ինչ որ Աստուծոյ կը վերաբերի :

Ի՞նչ է Վաթերլօն, միթէ յաղթութի՞ւն մը : Ո՛չ. վիճակահանութեան մը չահող տոմսակն է ան :

Տոմսակ մը զոր Եւրոպան չահեցաւ եւ Ֆրանսա վճարեց :

Մեծ կարեւորութիւն չկար առիւծ մը դնելու հոն :

Մանաւանդ որ Վաթերլօ պատմութեան մէջ տեսնուած ամէնէն տարօրինակ հանդիպումն է : Հանդիպում Նափոլէոնի եւ Ուէլինկթընի : Առանք ոչ թէ թշնամիներ, այլ ներհակութիւններ են :

Աստուած, որու հաճելի են հակադրութիւնները, բնաւ ըրած չէր աւելի զարմանալի հակապատկեր մը, աւելի տարօրինակ դիմադրութիւն մը : Մէկ կողմին ունեցածն է ճշդութիւն, նախատեսութիւն, երկրաչափութիւն, խոհեմութիւն, ապահով նահանջ, պահեստի զօրաց մասին խնայողութիւն, անզրդուելի խստութիւն մը, անխռով կանոն մը, ռազմավարութիւն մը որ դէմ կ'ելնէ օդուտ կը քաղէ, մարտավարութիւն որ վաշտերը կը հաւասարակշռէ, չիտակ չարժուած զօրաց միահամուռ ջարդը, կարդադրութիւն պատերազմի՝ ժամացոյց մի ձեռին, դիպուածին կամովին բան չթողուլ, դասական հին արուեստ, բացարձակ ուղղութիւն : Իսկ միւս կողմին ունեցած է ակնաբեւութիւն, համայական զօրութիւն, ռազմական տարօրինակութիւն, դէմարդկային բնազդ, փայլակնալի նայուածք, չդիտեմ ինչ մի որ արծիւ պէս կը նայի եւ չանթի պէս կը դարնի, արհամարհական ուժգնութեան մը մէջ զարմանալի ճարտարութիւն մը, խորունկ սրտի մը ամէն զգայնիքները, ճակատագրի հետ ընկերակցութիւն :

Գետերը, դաշտերը, բլուրները, անտառները որոնք հրաման կ'ընդունին եւ կերպով մը կը բռնադատուին հնազանդելու :

ՎԻԿԹՈՐ ՀԻՒԳՕ

(Շար.)

—o—

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Անթուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Այս Կիրակի , եկեղեցւոյս ծառայող ողբացեալ Ադամեան , Նշանեան, Փայլակեան, Ալթունեան քահանաներուն հոգիներուն ի յիշատակ :

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները :

ՆՈՒԷՐ

ՎԱԼԱՆՍ .— Պ· Յարութիւն Խաչատուրեան, Տօնապետ Տօնապետեանի թաղման առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի , Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ կը նուիրէ 30 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Կրծնոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Լիւսի Ջամալեանէ , Տէր եւ Տիկին Միքայէլեանէ (Փարիզ) , Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ալաւեանէ յիսունական ֆր· ի նպաստ իր զպրոցին , Տէր եւ Տիկին Աւետեանի (Զըմըրեան) եւ կարօ Օննիկ Ջամալեանի կսկծալի մահերուն քառասունքին առիթով :

Նոյն տխուր առիթով եւ նոյն նպատակին համար , Այրի Տիկին Սրբուհի Արապեան (Փարիզ) քսան ֆր· փոխան ծաղկեպսակի :

Հ. Յ. Դ.

ԱՆԻԷՒ–ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ .— «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս Երկուշաբթի (Ապրիլ 22) ընկ· Մ· Աւետիսեանի բնակարանը 195պիս, Բիւ տիւ Մենիլ, Անիէռ : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ· Յ· Դ· Ս· Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այսօր Ուրբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին :

ԿՈՉ ՍԱՆՈՒՀԻՒ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի կեդր· վարչութեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոշումով, կոչ սանուհիի մը դանելու համար Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի համար 1968–69 դպրոցական շրջանին համար :

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները .— 1· 10էն 12 տարեկան ըլլայ : 2· Ծնողքը պէտք է Սեբաստիոյ նահանգէն ըլլայ կամ գերդաստանէն : 3· Թեկնածուն որբ կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ :

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի ուսուցչական կազմի մը քննութենէն եաք : Թեկնածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ միասին յաճախած դպրոցին վերջին տարուան նիշերը : Դիմումները ընել մինչեւ Յուլիս 15 հետեւեալ հասցէներուն· — Շիրվանեան, 65 Վուա տ'Իսի , Մալաֆոփ, (Հեռ· 642–75–70) : կամ Հայկազ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար Ժորժ Էս – Թրաժէն, Ռուբաս – Պլան Մարսէյլ 7 : (Հեռ· 53–20–49 :

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա· Բալուեան կը շարունակէ իր գործունէութիւնը: Գրատունը բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը:

Բազմատեսակ գիրքեր .— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ :

Նաեւ հայկական տիսքերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա , Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած) :

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի առաւօտ՝ (Ապրիլ 21) ժամը 9·30ին Ա· կայանէն Հայեր Ֆրանսայի մէջ, կը մասնակցին .— Դուքս տը Պրեսաք, Քրիսթիան Տէտէեան, Ռուժէ Պալեան (Սաքլէյի ազգային կեդրոնէն), Տիգրան Ինճուճեան (փոխ – տնօրէն Պանք տը Փարի է Տէ Փէյի Պայի), Գառզու եւ Շարլ Ազնաւուր :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ· Միութեան, Ապրիլեան Եղեռնի 53րդ տարեդարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ եաք ժամը 3ին, Սէն Լուի (Սէրքլը Կաթոլիք) սրահին մէջ :

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպութիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն թող նախօրօք տեղեկացընեն :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սաներուն կողմէ :
28 Ապրիլ, Կիր· Կէսօրէ եաք ժամը 17ին
SALLE CHOPIN
252, Fbg. St-Honoré — Métro Ternes
Պիտի ներկայացուի
« ԶԱՐԻՆ ՎԵՐՋԸ »
Երգախառն օփերէթ Ռ· Մելիճեանի
Ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը եւ
« ԴԷՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ԼՈՑՍԻ »
Դ· Վարուժանի
Գին 7 եւ 5 ֆրանք

ՊԱՏԱՐԱԳ
NOTRE - DAME

Կիրակի, Ապրիլ 21, Կէսօրէ եաք ժամը 16ին, Հայրապետական Ջայնաւոր Պատարագ, Նոթը – Տամի աթոռանիստ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուս :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Անիէօ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ժողովը, Երկուշաբթի , Ապրիլ 22, ժամը 16ին ԼՈՒԻ ԺԵ· սրճարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 28 Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ եաք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ :

×

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 25ին, Շաբաթ երեկոյ Վալանսի Հ· Յ· Դ· Քրիս – տասիոր կոմիտէութեան կողմէ :

×

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէնի մէջ , Յունիս 2ին :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի եւ շրջաններու մասնաճիւղերը կը տօնեն Կապոյտ Խաչի 40ամեակը, Մայիս 5ին , Մելանոիտի մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Հ· Մ· Ը· Մ·Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի, Միութիւալիթէի սրահը : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ԵՂԻՇԷ ՋԱՐԵՆՑԻ ծննդեան 70ամեակի երեկոյթ , Մարսէյլի մէջ Ապրիլ 27ին , Շաբաթ երեկոյ Օթէլ Սէվլանտիի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

1915 ԱՊՐԻԼ 24

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 21, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

SALLE GAVEAU, 45, Rue La Boëtie — PARIS
Métro : Miromesnil

Կը նախագահէ՝ ՓՐՈՖ· ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ
Կը խօսին՝ Պ· Պ· ԿԻՆՃԵԱՆ եւ Կ· ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին .— Տիկին Ա· Տէմեեան եւ Պ· Գարաֆիլեան (*երգ*), Ս· Պօղոսեան (*արտասանութիւն*), Սեդրակ Ռուբուեան (*դաշնակ*), եւ *Փարիզահայ երգչախումբը Դեկ· Ա· Պարթեւեանի :*

ԱՆԾԱՆՕԹ ՋԻՆՈՒՈՐԻ ՇԻՐԻՄԻՆ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ Փարիզի ու շրջանի Հայութիւնը ոգեկոչելու Ապրիլեան նահատակներու յիշատակը Ապրիլ 24ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 18ին Ճաղթական Կամարի Անծանօթ Զինուորին գերեզմանը , ուր ծաղկեպսակ մը պիտի դրուի :

Հաւաքուիլ Շան զ'Էլիզէի եւ Ֆրիէտլան ի միջեւ փասած սուբեռէնին առջեւը :
Նոյն օրը ժամը 16·30ին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 21, առաւօտեան ժամը 10ին, Սինեմա Քափիթոլի մէջ
Նախաձեռնութեամբ Ազգ· կեդր· Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ 26 միութիւններու :

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Կը խօսին·— ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ եւ ՄԷՔՐ ՔԱՄՈՒՆ (Ցեղասպանութեան դէմ Լիկայի նախագահ)

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական յայտագիրը :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 27, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, պետական թատերասրահը :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՍ	30 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	**10 Ֆ·**	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ձշաճակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմանագրութեան համար դիմել Վարչութեան :

ԼՈՑՍԸ ԳՈՑՆ Է ··· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛ ····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԵՔ – ԶԱՐԴԱՐԵՔ – ՆԵՐԿԵՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գիւղի կը գտնուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոնոլէում եւ փլասթիֆ — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)
166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY-sous-BOIS

ՀԱՅՐԱՏԻ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
20
ԱՊՐԻԼ
SAMEDI
20 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11192 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.192

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒԽՏԻ ՕՐ

Վաղը՝ կիրակի՝ կրկին պիտի հաւաք – ուինք, ազգովին ոգեկոչելու համար մեր մէկուկէս միլիոն անմեղ ու անմահ նա – հատակներու նուիրական յիշատակը :

Մեր աչքերը արցունք չունին այլեւս : Շա՛տ ենք լացեր ու սգացեր :

Սգահանդէս չէ՛, որ կը կազմակերպենք այլեւս :

« Ապրիլ 24»ի տարելիցը Ուխտի Օր է : Օր՝ վերանորոգելու եւ ամրապնդելու մեր ուխտը՝ հաւատարիմ մնալու անոնց կտակին :

Գօտեպնդուելու անխախտ յոյսով եւ անսասան հաւատքով, վստահ թէ անոնց արիւնը օր մը անպայման պիտի դառնէ իր արդար հատուցումը :

Դժբախտ եղաւ մեր ազգին ճակատագրը :

Լաւ ու երջանիկ օրերու հետ ունեցանք նաեւ ձախորդ օրեր՝ մեր դարաւոր ու փառաւոր պատմութեան ընթացքին :

Աչխարհակալներ ու բռնակալներ ոտ – ընկին մեր երկրին, ղրաւեցին մեր հայ – րենի հողերը, սակայն չկրցան ոտիրել մեր հոգիին, որ մնաց անվթար :

Խաւարակուռ Փոքր Ասիոյ մէջ, տգէտ ու մոլեռանդ այլազգիներով չրջապատ – ուած՝ դարերով կուրծք տուինք մեր ֆի – զիքականին հետ հոգեկանին ալ սպառ – նացող վտանգներուն :

Անվթար պահեցինք մեր ազգութիւնն ու կրօնքը, մեր ղիրն ու լեզուն, մեր հայրենի սրբութիւններն ու աւանդու – թիւնները :

Նախանձը չարժեցինք մեր դարաւոր դահիճին, զինու ղօրութեամբ մեր հայ – րենի նուիրական հողերը բռնագրաւող վայրենաբարոյ եւ արիւնուչտ յափչտակի – չին, որ դժոխք դարձուց հանդարտաբա – րոյ, աշխատունակ, խելացի, չինարար եւ առեղծագործող Հայուն կեանքը :

Ինսուլնական թուականներու համիտ – ան համառաբած չարդերը երկու տաս – նեակ տարիներ ետք նահատացան 1915ի ան – նախընթաց Սպանդով :

Իր դարաւոր հայրենի տուներէն ար – մատախիլ եղաւ Հայը արիւնարբու Թուր – քին ձեռքով :

Ոճրածին արկածախնդիրներու վհո – ղահ մը՝ ազատական ու ժողովրդավար – կան կեղծ նշանաբաններով իշխանութեան գլուխ հասած՝ բանակին, խուժանին եւ քանակէն ազատ արձակուած ոճրագործ – ներու օգնութեամբ ուզեց բնաջնջել երկ – րին ամէնէն օգտակար ու պիտանի տար – րը :

Թուրքին ուզեցը միայն կրնար յղանալ Թալէաթներու, Էնվէրներու, Նազըմնե – րու, Պէհաէտտին Շաքիրներու եւ ոճրա – գործ Իթթիհատի կեղրոնական մարմնին դիւային ծրագիրը :

Ցեղասպանութեան առաջին օրինակը տուաւ Թուրքը քսաներորդ դարուն՝ քա – ղաքակիրթ աչխարհի անուտրերը ,— ո – մանց մեղակից — աչքերուն առջեւ :

Եթէ հաչխարհային պատերազմը բոլ ւ չէր տար դաչնակիցներուն բռնելու դահիճին ձեռքը, յաղթանակէն ետք չար – գարքները ո՛չ մէկ պատասխանատուու – թեան կոչուեցան , երբ Պոլիսն ու Թբլա – կան կարեւոր քաղաքները տարիներով դրաւման տակ պահուած էին :

Դահիճները ապաստանեցան Եւրոպա , խղճի ամէնայն հանդարտութեամբ իշխա – նական կեանք վարելու համար այնտեղ , անպատիժ :

Տեսանք, որ օգտակին խօսքեր էին դաչ – նակից վարչապետներու եւ նախարարնե – րու հանդիսաւոր խոստումները, Ջարդա – րարները պատժելու եւ հայ ժողովուրդի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱՍԸ ՔԱՂԱՔ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՏԱՍԸ ՎԱՃՐ ԿԱՌԱՉԱՐԿԷ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻ ՀԱՄԱՐ

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նա – խարարը՝ Տին Ռուսք, տասը քաղաք առա – ջարկած է Հանոյի կառավարութեան , ո – րոնք կ'աւելնան նախապէս առաջարկուած հինգ քաղաքներու վրայ եւ 15ի կը հասցը – նեն անոնց թիւը : Այս նոր չարքին մէջ, կան հետեւեալ երկիրներու մայրա – քաղաքները .— Փաքիստան , Սէյլան, Ճափոն, Աֆղանիստան, Նեփալ, Մալե – զիա, Իտալիա, Պելժիա, Ֆինլանտա եւ Աւստրիա : Այս առթիւ կը նկատուի որ խորհրդային վարչապետը՝ Կոսիգին Ռա – վալփինտի կը դնուի (Փաքիստանի մայ – րաքաղաքը) : Իր ներկայութիւնը մասնա – ւոր լիմաստ մը կուտայ ամերիկեան առա – ջարկին մինչ Հանոյի դիրքը սկսած է կարծրանալ եւ կառավարութիւնը կը չա – րունակէ պնդել իր առաջարկած երկու քաղաքներուն վրայ՝ փնոմ փէնհ եւ Վար – չաւա : Կառավարական պաչտօնաթերթը կը գրէ թէ « կը պահանջենք ամերիկեան կառավարութենէն որ անմիջապէս դադ – րեցնէ վերջնապէս եւ առանց պայմանի

արեան արդար հատուցում ընելու մա – սին : Պատերազմի ամէնէն տաք օրերուն, երբ մէկ կողմէ անպաչտպան մարդիկ , կիներ ու երախաներ սպանդանոց կը տարուէին, միւս կողմէ պատերազմական ճակատներու վրայ հայ ռազմիկներ ու կամաւորներ կը կռուէին քաջաբար՝ դաչ – նակիցներու թչնամիներուն դէմ :

Հ. Ց. Դաչնակցութեան վրիժառու գըն – դակներն էին միայն, որ պատժեցին գըլ – խաւոր ջարդարարները եւրոպական մայ – րաքաղաքներու պողոտաներուն վրայ , օր ցերեկով :

Ու երբ Զինադադարի խանդավառ օրե – րուն յաչորդեց վերջնական հաչուեյար – դարը, մեր յուսախաբութիւնը հասաւ իր գերագոյն աստիճանին :

Յաղթական դաչնակիցները ուրացան Սեւրը, իր բախտին լքեցին Հայն ու Հա – յաստանը եւ Լօզանի մէջ գլուխ ծռեցին երէկի իրենց կատաղի թչնամիին՝ Թուր – քին առջեւ :

Ռուսն ու Անգլիացին, Իտալացին ու Ֆրանսացին, նոյնիսկ Ամերիկացին իրա – րու հետ մրցումի ելան Թուրքը սիրաչա – հելու համար :

Աչխարհի առաջին ցեղասպանը ի պատ – ուի է այսօր ամէն կողմ :

Ո՛չ ոք կը յիչէ այլեւս հայկական ջար – դերը : Ու այս՝ չատոնց, ինչպէս իրա – ւամբ կը վկայէր միւս ցեղասպանը՝ Հիթ – լէր՝ 1939ին :

Մեծ եղեռնի 53րդ տարելիցին առթիւ ակամայ յիչեցինք այս դառն ճշմարտու – թիւնները, անգամ մը եւս հաստատելու համար թէ կ'ապրինք նիւթապաչտ , եսա – սէր, անիրաւ աչխարհի մը մէջ :

Ունինք կորիզ Հայաստան մը, որ հա – զիւ հայ ազգի մէկ երրորդը կրնայ պար – փակել իր մէջ : Մնացեալ երկու երրորդը թափառական է , վտարանդի՝ ի սիրուս աչխարհի :

Մեր նահատակներու արիւնը արդարու – թի՛ւն կը պահանջէ :

Կը պահանջէ մեր հողե՛րը :

Ու նաեւ՝ ազատութիւն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ամբակոծութիւնները եւ պատերազմական ուրիչ որեէ արարք Վիէթնամի հողամա – սին վրայ, որպէսզի խօսակցութիւններ սկսին » :

Ցիշենք նաեւ թէ հունգար կառավարու – թիւնը պաչտօնական զեկոյցով մը փնչ – ուան կ'առաջարկէ ընդունելու համար Վիէթնամի եւ Ամերիկայի պատուիրակ – ները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նախկին վարչապետ Փափանդրէուի տղան՝ Անդրէաս Փա – փանդրէու, որ համահելլենական ազա – տագրութեան Շարժում մը հիմնեց ար – տասհմանի մէջ, անցեալ փետրուարին, առանձին յայտարարութեամբ մը կը ներ – կայացնէ Շարժումին քաղաքական ծրա – գիրը .— Ա) Սահմանադրական ժողովի մը ընտրութիւն , հողամասին « ազատագրու – մէն» եւ քաղաքական բանտարկեալներու ազատ արձակումէն անմիջապէս ետք : Բ) « Իրաւունքներու յայտարարութեան » մը հրապարակումը, մարդուն եւ քաղաքա – կան իրաւունքները, մամուլի ազատու – թիւնը եւն. երաչխաւորող : Գ) Մասնա – ւոր իրաւասութիւններ չրջաններու եւ թաղապետական իչխանութեանց, որ պի – տի պաչտպանէ կեդրոնական վարչու – թեան միջամտութենէն : Դ) Բանակը են – թարկուի քաղաքային իչխանութեան : Ե) « Ջուգահեռ կառավարութեան » ամէն հետք վերնայ :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ յոյգերու ընթացքին եր – կու արկածալի մահեր պատահած են ինչ որ աւելի լարած է մթնոլորտը : Վախ կայ նաեւ որ ուսանողական այս լարուա – ծութիւնը ծառայէ գլխաւորաբար ծայրա – կեղ աչին : Վիէէոք հաստատութեան մէկ ըրած քննութիւնը հանրային կարծիքին մէջ, յոյգ կուտայ որ ժողովուրդին 84 առ հարիւրը դէմ է ուսանողական յոյ – գերուն :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագաւորը պահրէյնէն մեկնած է դէպի Քաթար , չարունակելով արաբական երկիրներու իր չրջապտոյտը :

ՈՒ ԹԱՆ Փարիզ կ'անցնի Շաբաթ օր , դէպի Թեհրան իր ճամբուն վրայ : Կ'ըս – ուի թէ Փարիզէն անցնելուն պատճառը կրնայ այն ըլլալ, որ Միացեալ Ազգերու քարտուղարը նոր հանդիպում մը պիտի ունենայ Հիւսիսային Վիէթնամի Փարիզի ներկայացուցիչին հետ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Արտաքին նախարարը Մոս – կուա մեկնած է, ուր խօսակցութիւններ պիտի ունենայ Կրոմիքոյի հետ, Միջին – Արեւելքի կացութեան մասին :

ՕՌՈՒԻ տիրոջ՝ Լազիւրիքի արկածալի մահը մեծ յուզում պատճառած է լրագրա – կան բոլոր չրջանակներուն մէջ ինչպէս նաեւ փաստաբանական չրջանակներու :

ԲՐԵԺՆԵԻ կարեւոր ճառ մը խօսած է եւ չեչտած երկաթեայ կարգապահութեան ամրապնդումի անհրաժեչտութիւնը Խորհ. Միութեան մէջ: 6000 ներկայացուցիչներ համաձնաւար բջիջներու հետեւած են քարտուղարին ճառին : Բրեժնեւ ըսած է նաեւ թէ «ներկայ կացութեան մէջ, պա – ղատիարական բոլոր միջոցները պէտք է գործածել զարգացնելու համար համայ – նավար համոզումները եւ խորհրդային հայրենասիրութիւնը բանուորներու մօտ , պէտք է սորվեցնել անոնց դիմադրել պիտ – նալ քաղքենի ազդեցութեան բոլոր ձեւե – րուն » :

ԿՈՍԻԳԻՆ յայտարարած է Փաքիստանի մէջ թէ Իսրայէլ պէտք է պարպէ իր զը – բաւած հողերը : « Կը սխալին եթէ կը յա – մառին հաւատալ ղէնքի առաւելութեան : Համոզուած ենք որ եթէ Իսրայէլի յար – ձակողները չլքեն զրաւուած հողերը , պատմութեան իրենց ամէնէն մեծ սխալը գործած կ'ըլլան : Իսրայէլի ժողովուրդը

×

Անհանգիստ է հոգիս ու տրտում ...
Ես տեսնում եմ աղէտ ու արիւն ,
Խելագար ու խաւար խլրտում ,
Աղաղակ, աղերսանք, գալարում :
Ես տեսնում եմ աւերն ամէնի ,
Ահաւոր վիատում ու անկում ,
Եւ խնչոյճն արիւնոտ լրբենի ,
Եւ անզօր գայրոյթի բռնկում ...
Ես տեսնում եմ գիւղեր հրկիզուած,
Քաղաքներ ,
Դիակներ, դիակներ գզգզուած ...
Անհանգիստ է հոգիս ու տրտում ...

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպայի Հայոց Հայրապետական Պատուիրակ Տ. Սերովբէ Արք. Մանուկ – եան, 1967ի Մայիսին Հայաստան գըն – նուած միջոցին խնդրած էր Ամենայն Հա – յոց Հայրապետէն ,որպէսզի ԽԱՉՔԱՐ Ցիչատակարան մը պատրաստուի Փարիզի Հայոց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ զետեղելու համար, ի յիչատակ 1915ի մեր նահա – տակներուն, նչելու համար Ազգային Մեծ Եղեռնի չրխնամեակը :

Վեհափառ Հայրապետը վերջին անգամ ժընեւ իր այցելութեան առիթով բարե – հաճեցաւ Հայ վարպետներու կողմէ պատրաստուած սոյն ԽԱՉՔԱՐ – ՑԻՇԱ – ՏԱԿԱՐԱՆը իրեն հետ բերել :

Այժմ արդէն այդ ԽԱՉՔԱՐը զետեղ – ուած է Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ ակա – կողմեան Մատուռին մէջ՝ Մկրտութեան աւազանին հանդիպակաց պատին վրայ :

Խաչքարը ունի 90 սմ.– բարձրութիւն եւ 50 սմ. լայնք , եւ կը կրէ հետեւեալ ար – ձանագրութիւնը .—

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ԱԶԳԻՍ ՀԱՅՈՑ
ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ 1915 ԱՄԻ
1915 – 1965

Սոյն Մատուռը, որ արդէն ուխտատեղի մըն էր հաւատացեալներու համար, մեր Բիւրաւոր նահատակներուն ի յիչատակ այս ԽԱՉՔԱՐին զետեղումով կրկնապէս նուիրական եւ սրբազան վայր մը կը դառ – նայ ամբողջ Փարիզի Հայութեան համար :

×

Ապրիլ 24ին, Զորեքչաբթի օր, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր Եկեղեցին բաց պիտի ըլլայ մեր ժողովուրդին հա – մար ժամը կէսօրէ ետք 3էն 5, ի յարգանս մեր Բիւրաւոր նահատակներուն, եւ ժամը ճիշդ 4·30ին կը կատարուի հանդիսաւոր հոգեհանդիստ անոնց հոգիներուն հա – մար :

Այդ առթիւ կը կատարուի նաեւ բացու – մը ԽԱՉՔԱՐ – ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՆ :

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը աղօթե – լու եւ իր յարգանքը մատուցանելու իր Բիւրաւոր Նահատակներուն :

ԴԻՒԱՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՀԵՏ ՄՏԵՐԻՄ

(ՅԱՆՈՒՆ ՄԵՐ ԲԻՒՐԱՒՈՐ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ)

Հազար քիւր աղէտներ տեսար,
քայց դու երբեմ չվհատեցար, վի
հոգիդ պողպատի նման պինդ եւ
առնական էր :
Դու Ղազարոսի նման վերածնար :

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Ցիշատակները կան որոնք ծառայելով բարիին ու ղեղեցիկին, կը զարդարեն մեր հոգիները աստուածայինին պերճանքով, սակայն չեն յաջողիր, առանձինն, իրենց աղդեցութեան տակ պահել մեզ այնպէս՝ ինչպէս որ կը պահեն մեր վիշ – տերն ու մեր ձախորդութիւնները : Եւ հետեւաբար հետու կը մնան անոնք՝ խոր ու իրական հոգի վրայ հաստատելէ մեր մտաւոր ու բարոյական կեանքը . ցոյց տալով մեզի դլխաւոր ճամբան դէպի յա –

համար դոց դուռ չկար : Համոզիչ լեզ – ուով եւ դրամով կաշառեց բանտապահ – ները եւ դուրս թռաւ բանտէն, դարձեալ նոյն վտանգաւոր դործին լծուելու հա – մար :

Եկաւ հասաւ 1915, սարսափի տարին : Պետական դաղտնի հրահանգներ դացած էին ամէն կողմ բնաջնջել հայ տարրը : Թուրք խուժանը հաճոյքով ընդառաջ դը – նաց կողոպուտի եւ ջարդի :

Ապրիլ 23ին ուշ երեկոյեան Նշանի տու – նը կը մտնեն քանի մը Տէրսիմի քիւրտ բարեկամներ :

— Թուրքերն որոշեր են Հայերը կոտո – րել. եկած ենք ձեզ ազատելու, կ'ըսէ Զախէ – Իդոն Նշանի մտերիմ ընկերը :

— Շնորհակալ ենք, կը պատասխանէ Նշանի մայրը Մարիամ , արցունքն աչքե – րուն մէջ. Մենք ինչո՞վ աւելի ենք միւս – ներէն, ինչ որ պիտի ըլլայ թող միասին ըլլայ :

Բացուեցաւ Ապրիլ 24ի մահաբեր առա – ւօտը . այդ օրը նշանակուած էր բովան – դակ հայաբնակ վայրերուն մէջ սկսիլ կո – տորած եւ կողոպուտ : Բերդակցիներն անտեղեակ եղած հրամանին կը պատ – բաստուէին դործի երթալ . երբ դայլե – րուն նման դիւղը կը թափուին զապթիէ – ներ եւ չէթէներ : Քանի մը ժամուան մէջ դիւղը կողոպտեցին ու թալանեցին. ձեր – բակալեցին միջահասակ եւ պատանի երի – տասարդութիւնն ու բանտ նետեցին . ա – նոնց ձեռքն ինկան նաեւ Նշանն ու իր Գրիդոր կրտսեր եղբայրը : Թալանը դուր – սըն ադմկալից կը շարունակուէր. խու – ժանը կը մտնէր տուները, ամէն անկիւն կը խուզարկէր բան մը փրցնելու համար. մինչ բանտին մէջ իրար վրայ դիզուած տղամարդիկ , ոմանք արիւնլուայ , ո – մանք ուշաբերած կը սպասէին ատոյգ մահուան :

Ազատութեան ոչ մէկ յոյս կար դին – ուած ոսոխականներ պահակ կեցած էին . փախչելու միտքը միայն Նշանն ունէր. անհանդիստ մտմտուքի մէջ էր. մահն ի – րեն համար ոչինչ էր. նա սահմանուած էր բազմաթիւ անմեղներ ազատել եւ վրի – ժառու բազուկը բարձրացնել ոճրագործ – ներու վրայ : Դիչերը կը մօտենար– բան – տըն ինկած էր խաւարի մէջ: Գրկեց իր Գրիդոր եղբայրը . այնքան արտասուա – լից համբուրուեցան որ հոգի հոգիէ չէր ուզեր բաժնուիլ . դիտէին թէ վերջին համբոյրն էր եւ անկէ անդին անյայտ ա – պագայ : Նշան համբուրեց նաեւ իր հա – մաղիւղացիները , բարեկամներ ու ծա – նօթներ : Գրեթէ անլսելի չչուկով երդում ըրին, ողջ մնացողը՝ պէտք է վրէժ լու – ծէր այդ արիւնարբու ցեղէն :

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

ՀԱՐՈՒ ՄԸ
ՈՐՈՒՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՉԷ ԳՐՈՒԱԾ

Ա.

Երեւանի մօտ, դէպի Արտաչատ տանող ճամբու եղերքին , ծառերով չրջապատ – ուած նոր թաղ մը կայ որ ՆՈՐ – ԽԱՐ – ԲԵՐԴ կը կոչուի : Այդեւէտ վայր մըն է , ուր ամէն տեսակ պտղատու ծառեր չը – նորհք եւ հաճոյք կուտան բնակիչներուն : Հեռուէր հորիզոնին վրայ կը բարձրանայ հսկայ Արարատը՝ բիւրեղէ դաղաթը պարզած մաքուր կապոյտին մէջ :

Նոր – Խարբերդն հիմնուած է 1929 թուականին, այդ ժամանակ թերեւս տա – ղաւարներ եւ աղքատիկ տուներ էին , բայց այժմ հաճոյալի տուներ ունի , հանրային չէնքեր եւ կարապատ փողոց – ներ : Հոն կը բնակին մեծ մասով Ծոփ – քէն ազատած բեկորներ , որոնց իւրա – քանչիւրին սիրտը դերեզման մըն է՝ ա – հաւոր սպանդի մէջ ինկած սիրելիներու :

Ծոփային աւանդապահ, աչխատասէր եւ բարեմիտ մարդ է , փարած իր կրօն – քին եւ եկեղեցիին :

Թէպէտ Ամերիկայի մէջն է Խարբերդ – ցիներուն տնտեսական մեծ ուժն ու դան – դուածը , բայց Նոր – Խարբերդը հայրե – նի հողին վրայ անկուած , նոր ծիլ մըն է որ պիտի մեծնայ եւ լայնաթեւ ծառ պի – տի դառնայ, նուիրելու իր զաւակներն հայրենիքի պաշտպանութեան եւ վերել – քին :

Այդ աւանին մէջ կեդրոնական դէմք մը կայ, դրեթէ 87 տարեկան ծերունի մը, որ իր մէջ կը մարմնացնէ Խարբերդի հոգին եւ անցեալը : Հերոսական պատմութիւն մը ,որ դեռ չէ դրուած . անձ մը որ մի – նակը հրաչքներ դործած է, հայդուկ մը որ կրցած է խոնարհեցնել մահը եւ հա – րիւրաւոր անմեղներ ազատել Թուրքին բարբարոս ճիրաններէն :

Ո՞վ է այդ ծերունին, որ հակառակ յառաջացած տարիներուն, արիւնի ծովե – րուն վրայ արցունքներէն աղօտած աչքե – րուն, տակաւին անհանդիստ մէկն է, դարմանալիօրէն անհանդիստ. իր կնճռո – տած դէմքը, տառապանքներէն, դրկանք – ներէն մաչած մարմինը հոդեկան կրակ մը կը պահպանեն, որ տարիներով չի մա – րիր :

Իրեն համար կեանքն եղած է յարա – տեւ պայքար, պաշտպանել անմեղը եւ պատժել յանցաւորը . արդար մարդու հոդեբանութիւն, որ կը խոովի եւ կ'ըմ – բոստանայ անիրաւութիւններու դէմ : Նշան Տէրտէրեան կը կոչուի, Խարբերդի Բերդակ դիւղէն եւ այժմ Նոր Խարբերդի նահապետը , ամէնուն սիրելի եւ ամէնէն յարդուած : Կարծես թէ ինքն է որ այդ աւանը հիմնած է , ամէն տուն եւ տըն – տր իրենն են, դաշտային աչխատանքնե – րը , դործատուներն իր անձնական դոր – ծերն են :

Գրեթէ ամէն օր, տունէն դուրս կ'ելլէ ընկերելու աչխատաւորները, խորհուրդ – ներ տալու , առաջնորդելու . խօսելով սիրտը բանալու, ուր անջնջելի քանդակ – ուած է աղդային հոդին :

Պատանիները, երիտասարդներ իր չուր – ջըն են, կը փափաքին իր խօսքերը լսել , հայրական ձայնը վտակի մը խոխոջանքն ունի, մեղմ եւ քաղցրաշունչ: Բոլորը պինդը կը ճանչնան, իրենց վերաբերմուն – քը քնքոյշ է, սիրով համակուած– արտա – քուստ փոքրահասակ ծերունի մըն է. բայց նա աղդային հերոս մըն է, որուն կեանքը ողջակիզում եղած է իր հարա – զատ ժողովուրդին փրկութեան :

Իր կեանքի պատմութիւնը որքան իրա – կան, այնքան վիպական դրուագներով հիւսուած է եւ զարմանլիօրէն վիպական, կարելի էր պարզ դէպքերն իրար քով բե – րելով մեծ հատոր մը դրել , սեւ հայ կամ օտար ընթերցողին հետաքրքրութիւն պատ – ճառելով :

Այս մոռցուած հերոսին պատմութիւնը դրի առնուած է Երեւանի մէջ երեք խմբ – րագրութեամբ , հարկ եղաւ միացնել եւ ամբողջութիւն մը կազմել : Ինքնակենսա – դրութիւն մը կարելի է համարել : Ծե – րունին ինքը, յետ երկար թախանձանք – ներու, բացեր է իր անցեալի ծալքերը :

Ծերունիի հոդիին մէջ փոթորիկ մը կը տիրէ, կ'ինչայ հեռուր յուչերու մէջ , սպիացած վէրքերը կը բացուին . աչքերը սեւեռած դէպի սեննեակին առաստաղը , ինչպէս այն որ երազներու հանդոյցը կը փնտռէ , զարմանալի յիչողութեամբ կը նկարագրէ ալեկոծ անցեալ մը : Անուններ, տեղեր, սարն ու ձորը, ճամբաներու թուփերն ու քարերը . արիւնալի տեսա – րաններն կիր աչքերուն առջեւ կուգան , վերստին կ'ապրին իրեն հետ եւ կը հեռա – նան սարսափելի երազի մը նման :

Նշան Տէրտէրեան ծնած է Խարբերդի նահանգին Բերդակ դիւղին մէջ: Բերդակ կը դտնուէր նահանգի հիւսիս արեւելքը Արածանի դետին ալ ափունքին , լեռնե – րու սաորոտը փռուած ընդարձակ եւ բա – րերեր դաշտի մէջ :

— Ուրիչ երկիր էր, կ'ըսէ Նշան, ինչ պտուղ ըսես որ չէր աճեր , խաղող, դեղձ, նուչ, տանձ, ու խնձոր , տեսակ տեսակ ծիրան, սալոր : Իսկ ջուրը... մէկ դիւղի համար այդքան ջո՛ւր. Թէ Ս. Թորոս և – կեղեցիին տակէն. Թէ դիւղը չրջապատող լեռներու սառոյտներէն այնքան յորդա – ռատ եւ սառնորակ աղբիւրներ կը բխէին որ դիւղին եւ ընդարձակ դաշտերուն բա – ւական էին եւ մեծ մասը կ'երթար կը հո – սէր Արածանի դետին մէջ :

Ծերունին արդար հպարտութեամբ կը խօսէր Բերդակի բնակիչներու մասին : Լաւ արհեստաւորներ էին, հմուտ հողա – դործներ : Ամէն Շաբաթ Բերդակի չու – կային մէջ առեւտուր կար, ուր կը թա – փէին Թուրքերը, Հարեւան Տէրսիմի Քիւրտերը : Դիւղին մէջ Հայն ու Թուրքը միասին , կ'ապրէին . Հայը ստեղծադործ ժողովուրդը , Թուրքը մակաբոյծ եւ ա – ւազակ : Հայը ճակտին քրտինքով հողը կը մշակէր, բերք ու բարիք կը հասցնէր, իսկ Թուրքը ծոյլ եւ անբան, իր հողն ան – մշակ Թողած, աչք կը տնկէր Հայու ունե – ցածին, տան եւ անասուններուն : Ան – կուշտ կենդանի մըն էր եւ աչխատասէր Հայը պէտք է դոհացնէր կրկին ջանքե – րով :

Նշանի յիչողութեան մէջ, իր մանուկ օրերէն տպաւորուած են չատ դէպքեր , Թէ ինչպէս վայրենաբարոյ Թուրքերը յա – ճախ Հայերուն վրայ կը յարձակէին , կը ձեծէին , ոտքի տակ կ'առնէին պարտէզ – ները կը փճացնէին եւ անասունները քա – շելով կը տանէին :

Անդամ մը մօտակայ դիւղէն Դարալլի – էմին անունով Թուրք մը իրենց դոմը կը մտնէ եւ դուրս կը քաչէ կովերը : Նշանին մայրը առջեւը կ'առնէ, բայց նա հրացա – նի կոթով այնպիսի հարուած մը կուտայ խեղճ կինոջ ուսին որ մարած դետին կը փռուի : Իր մանուկ յիչողութեան մէջ անջնջելի մնացեր են 1895–96ի արիւնար – բու Համիտին կոտորածները: Հարիւրա – ւոր հաղարներ անմեղօրէն ջարդուեցան , Բերդակը դերծ չմնաց, բոլոր նշանաւոր մարդիկ եաթաղանի զոհ դացին : Մա – նուկներ, ծերեր, կիներ անդամ անխնայ կոտորեցին :

— Աչքերուս առջեւէն տակաւին չի հե – ռանար այն ահաւոր տեսարանը, կ'ըսէ հառաչելով Նշանը, երբ իմ սիրելի ընկե – րըս Աւետիքը դլխուն իջած եաթաղանի հարուածէն դետին ինկաւ արեան լիճի մէջ. իսկ ես, կը զարմանամ Թէ Աստու – ծոյ ին՞չ հրաչքով ողջ մնացի :

Տարիէ տարի Նշանի հոդիին մէջ կը մեծնայ, հասակ կ'առնէ վրիժառութեան բնազդը : Քանի քանի անդամներ դարա – նակալ կեցած ատրճանակով դետին կը տապալէ կողոպուտէն վերադարձող Թուրքերը : Հակառակ որ լաւ կրթութիւն առած էր աւարտելով Թրքական եւ հայ – կական միջնակարդ դպրոցները , Թերեւս իր չրջանին լաւագոյն Թրքադէտն էր. սակայն նա ընտրած էր իր ասպարէզը : Հրաժարելով մտնել պետական պաշտօնա – վարութեան մէջ, նա կը դրաղի վաճառա – ւոր-գործով մը՝ դինավաճառութեամբ :

Այդ փոքրահասակ մարդը կազմուած պիրկ ջղերէ , պողպատէ կամքէ եւ հր – նարամիտ ճարպիկութեամբ տարիներով կը դրաղի հրացան, ատրճանակ փամ – փուշա հասցնելու տեղացի Հայերուն եւ Տէրսիմի Քիւրտերուն, որոնք ոխերիմ Թշնամիներ էին Թրքական տարրին : Կը հասնի անխուսափելի մատնութիւնը եւ Տէրտէրեան բանտ կը նետուի , պէտք էր կախաղան բարձրանար . սակայն Նշանի ռաջադիմութիւն եւ դէպի փրկարար դոր – ծունէութիւն :

×

Դրախտային կեանքի սահմանուած կ – ակներ էինք, երբ մեր մանկութիւնը կը խայտար հայրենի սուրբ հողի վրայ, ա – դիտակից պատասխանատուութեան, մին – չեւ որ հասաւ դաժան կեանքը եւ իր նա – խանձու դէնքերովը հալածեց ու տարա – մեր աննման երջանկութիւնը :

Կեանքի այս անմարդկային արարքը, բնականաբար սուղ արժեց Հայութեան , որ զարհուրանքէն կարկամած եւ անզօր փորձեց պահ մը ճակատադրական ընդու – նել իր սրտին, իր հոդիին եւ իր դլխաւոր արդութիւններուն ուղղուած ահեղ հար – ուածը : Սակայն բռնօրէն նետուած սե – փական օճախէն, իր տունէն ու տեղէն հեռացուած՝ կրեն սիրելի եւ թանկագին յիչատակներէն ու յիչատակարաններէն, երբ որ ինկաւ անծանօթ աչխարհներ, իր պաչտած Աստծուն դէմ ընդվզեցաւ Հա – յը, Թէ ինչո՞ւ չկտավեցաւ անոր աստ – ուածային խիղճը... այսքան վայրագ դ – ձերներու առջեւ :

Ու Հայը մնաց միս – մինակ :

Մինակ՝ իր հոդեկան անհուն տառա – պանքներուն հետ, որոնք աւելի կը խո – րանային ու կը չեչտուէին օտարականի իր հանդամանքովը :

Դահ էինք միայն որ Թէեւ օդը օտար, ջուրը օտար, դէմ յաղաղ էինք եւ Զարի – քէն հետու, «կեավուր»ի ահուդողը չու – նէինք սիրտերնուս մէջ :

Մենք ալ մարդ չե՞նք ...

Ինչ որ մեզի յատկանի չէր եւ կամ մօ – տէն չէինք ճանչնար, նոր միջավայրերու վարքն ու բարքն էր, իր բազմակողմանի երեսներով : Եւ հետեւաբար չկրցանք անդրադառնալ այլապէս , որ ապրող ա – մէն ազդի ժողովուրդ իր ոճը եւ իրեն յա – տուկ միջոցները ունի, տիրապետելու համար ամէն բանի, յաճուն սեփական շահերու ...

Ու այդ եղաւ սկիզբը որ լոյսի աչխար – հներ, իրենց անդիմադրելի աղդեցու – թեանց աւերները կը դրոչմէին հայ երի – տասարդ ու մատղաչ, եւ նոյնիսկ չափա – հաս մէյոքերու ու հոդիներու վրայ, յու – չիկ ու սիրալիր ...

Մինչ սրտցաւ աղդայիններու եւ դաղա – դան միութեանց կողմէ կատարուած նիւ – թական, բարոյական եւ ֆիզիքական ան – հաչիւ դոհողութիւններ, ապագայ պա – հումի բոլոր սահմաններուն վրայ, եկէ ապարդիւն անցան, պատճառը մեր ծր – նողքներն են : Եւ մասնաւորապէս մենք մայրերս ենք – հայ կինը, որ հերոսական աչխատանք տանելով հանդերձ այրերուն կողքին, անոնց ապրուստի բեռը թեթեւ – ցընելու համար, երբ որ բաւական ապա – հովութիւն ձեռք բերինք նիւթական չա – հերու կրկէսէն, աչքը նոր լոյսին բաց – ուող կոյրերու նման , նայուածքնիս չէր մոլեցաւ յանկարծ ... Ու բոլորովին ան – պատասխանատու ապրելու պարտակա – նութեանց հանդէպ, մեր սրտի հատոր – ներն անդամ հայ պահելու ամէն աչխա – տանք, տունէն դուրս, անձնուէր հոդի – ներէ սպասեցինք : Մոռցած նոյնիսկ որ քնութեան անհերթելի օրէնքով, մարդկա – յին ամէն իրաւունք եւ պարտականու – թիւն ընտանիքէն կը բխին, բաչխուելու համար դպրոցներէն ետք, հանրային կեանքին, ի վերջոյ բովանդակ ազդին եւ մարդկութեան :

Իսկ ինչ որ զարմանալի է , չուզեցինք հասկնալ եւ ըմբռնել տարօրինակ մտայ – նութեամբ մը՝ որ մեր ծնողական պար – տականութենէն խուսափելով , այսպէս Թէ այնպէս, մեր անմեղ որդիները դէպի կորուստ կ'առաջնորդենք , յաճախ յոժար կամքով :

(Նկատի ունինք միջավայրին չզօր ազ – դեցութիւնը) :

Եւ այս կսկծալի պարադային, մեղքերուն համար ալ օտարը մեղադրե – լինք, առանց խղճահարութեան , լոկ ա – կռ բարձրացնելով այն առեն միայն, երբ այլեւս վտանգը ազատ – համաձայն առներէ ներս խուժեց :

— Վտանգ՝ ընտանեկան :

— Վտանգ՝ ազգային :

Արդ, ի՞նչ պէտք է ընենք հիմա, որ – պէսզի Զարիքին մեզի պատուհասին ետք , մենք ալ մեր անհոդութեամբ նո – րանոր կորուստներ չարձանագրենք ձա – յոց պատմութեան տխուր էջերը աւելց – նելով :

Այս սահմանին վրայ մեր կատարելիք դերը որուն պիտի անդրադառնանք, ա՛յ – քան պարզ է որ, նոյնիսկ ոմանց կրնայ

զրամանք պատճառել : Թէեւ մեր այս պրուելիները, աւելի, մայրերու հետ մտերիմ զրոյցի մը բնոյթը ունի. այն համոզմամբ թէ Ազբիւեան Ցիշատակի հանդիսութիւնները, իրենց սուղի եւ փառքի ոգեհանգստեան նշանակութեամբ, մայրերու կը պատկանին, առաւելապէս : Մայրերն են որ տարին անգամ մը կուգան Աստուծոյ տաճարին մէջ, թաց աչքերով ունկնդրելու՝ իրենց զաւակներուն հետեւեալ բիւրաւոր նահատակներուն սուրբ պատգամը :—

Մայրեր թանկագին, հաւատարիմ պահապանները հայոց սուրբ լեզուին, դուք էք որ անոր քաղցր սէրը ջամբեցիք մեղի ձեր մայրական կաթին հետ : Սիրեցինք, պաշտեցինք եւ անեղծ պահեցինք զայն իբրեւ մեր աչքին լոյսը, իբրեւ մեր պատիւն ու պարծանքը : Եւ պահեցինք ու պահպանեցինք զայն մեր կեանքին գնովը :

Այժմ ձեղի կը փոխանցենք սուրբ ա-ւանդը, վստահ որ ձեր մայրական ջերմ-ջերմով ու գորովանքով, ձեր համբերա-տար ոգիով պիտի աւանդէք զայն, սե-րունդէ սերունդ, ձեր որդիներուն, խա-զաղութիւն պարգեւելու համար մեր վըր-դոված հողիներուն :

Լեզուն է անխորտակելի կոթողն ու զենքը ազգին եւ հայրենիքին :

Ու... խոր յուզումով կը մտաբերեմ Սիլվա Կապուտիկեանի «Ծօսք իմ որդուն» հայկական գոհարը, որ ծանօթ է ամէն Հայու, իրբեւ կտակը հայ մօր· որ կը պատիւ՛յ զմայլելի բանաստեղծութեան մը ընդմէջէն, ըմբռնելով խոր իմաստը մեր մեծաքանչ լեզուին, եւ զարերու ընթացքին անոր կատարած հրաշագործ դերը՝ հայկական ճակատագրին վրայ : Ու մայր բանաստեղծուհին, իր լուրջ ու տիրական չեշտերով եւ ջերմեռանդ հա-ւատացեալի մը չունչովը օծուն՝ իրեն վստահուած աւանդը փոխանցելով իր որդւոյն, կը յորդորէ հետեւեալ ազդու պատգամով .—

... Պահիր նրան բարձր ու վեհիտ ,
Արարատի սուրբ ձիւնի պէս ,
Պահիր նրան սրտիդ մօտիկ ,
Ջո պապերի աճիւնի պէս .
Ու ոտոխի զարկիցը սեւ
Դու պաշտպանիր կրծքով նրան,
Ինչպէս մօրը՞դ կը պաշտպանես ,
Թէ սուր ֆաշեն մօրդդ վրան ,
Ու տե՛ս, որդիս , ուր էլ լինես ,
Այս լուսնի տակ ուր էլ գնաս ,
Թէ մօ՛րդդ անգամ մտիւից հանես ,
Ջո մ՛այր լեզուն չզմոռանա՛ս ...

Նահատակներու յիշատակը յարգող ա-մէն հայ կին, եթէ կարդայ եւ դոց սոր-վի այս ղլուխ գործոցը, եւ իբրեւ ...հո-գեհանգիստ իր սիրելի ննջեցեալներուն , բացատրէ անոր էութիւնն ու իմաստը մե-ծին ու փոքրին , իր ընտանիքի բոլոր ան-դամներուն , հայկական հողեպարար եր-գերով մխասին, հաւատացէք այսքանն ալ պիտի բաւէ որ մեր տղաքը, մեծ մա-մաքը , ղիւրին – դիւրին այլասերումի ճամբուն չհետեւին :

(Շենք մոռցած միջավայրի դերը) :

Որովհետեւ, զանազան հանդիպումնե-րու ատեն, հաստատուած է թէ հայ մարդը ինչ տարիքի ալ ըլլայ , ու որքան հեռու եւ ուծացած՝ իր մայրենի բոյնէն, խանդավառանքով կ'արտասանէ ՄԱՅՐԻԿ ձեղրանուշ բառը, որովհետեւ մանկու-թեանը իր ջերմղմայուն ղգայարանքը փայ-փայուած ու տպաւորուած է մայրիկ բա-ռին հրաշալի հնչիւնով :

Այսպէս է որ մեր մանուկներու առա-ջին թոթովանքին իսկ, սիրելի մայրեր , պէտք է որ մայրական համբերատար սի-րով ու հաճոյքով ու անձանձրոյթ, կրկ-նելով կրկնենք թէ մեծ Հայ եմ, գառ-նուկս, անոր համար Հայերը մայրիկ կ'ըլ-լան, մամա չեն կրնար ըլլալ ...

Այս առաջին եւ մեկ հատիկ հայերէնով է որ, մօր սիրոյն հետ, մայրենի լեզուին անխորտակ ՈՍԿի վէմը կը հաստատանք զաւակներուս սրտին ու հոգւոյն խորը : Իսկ մայրիկին զուգընթաց ունինք բնա-կանաբար, հայրիկ բառը : Ինչպէս նաեւ մեծ մայրիկ, մեծ հայրիկ, հօրաքոյր , մօրաքոյր, հօրեղբայր , մօրեղբայր եւ այլ բնականէն աղղականական սքանչելի անուանումները , որոնցմով եւ տունին մէջ խօսուած անխառն հայերէնով կը տպաւորուին մեր տղոց մատղաշ հոգինե-րը :

Ու տարիներ եաքը, երբ որ օտար վար-ժարան կը յաճախեն անոնք, իրենց քովի-կը նստող ընկերոջ եւ իրենց լեզուին տարբերութեանը չուտով կ'անդրադառ-նան մեր փոքրիկները :

Այս է ամէնէն կարճ եւ բնական լոյսե-րու ճամբան մայրեր :

(Խօսքը չի պատկանիր անբնական ծը-նունդներու, ըլլան մայր թէ որդի) :

Մանաւանդ որ ամէնքս ալ քաջ դիտենք թէ մայրենի հղօր բարբառն է որ կ'իմաս-տաւորէ հայ մայրութիւնը ,

Եւ այս դիտակցութեամբ ու սիրով , ձեռք ձեռքի ու սիրտ սիրտի ընթանալով մեր կոչումին հետ մտերիմ, պատուական մայրեր եւ քոյրեր, ընտանեկան ներքին թէ արտաքին պարտականութիւնները կա-տարելով հանդերձ , կրնանք դործակից կամ օժանդակել, նիւթապէս թէ բարոյա-պէս , դպրոցներու եւ այլ ընդհանուր մի-ութիւններու համագործակցութեան , դիւրացնելով աղգապահպանումի նուի-րական դործը :

— Այլապէ՞ս :

Այլապէս , թող արտասահմանի հայ աշ-խարհը ոտքի կենայ իր կղերով ու իր աշ-խարհականներով, իր մտքի, իր սրտի եւ հոդիի բովանդակ կամեցողութեամբ ու ամէնէն բարձր արամադրութեամբ .

Եւ թող սպառէ տակաւին միլիոննե՛ր·· միլիոննե՛ր···

Ապարդի՛ւն է :

Դառն իրականութիւն, այո, բայց եւ այնպէս ճշմարտութիւն :

Արդ, այս պարագային , ի՞նչպէս կարելի է հաւատալ եւ ըմբռնել որ հայ մայրը, հայ ծնողքը վերջապէս , երբ որ իր եաեւը թողուց զարհուրելի Զարիքը , իր անլուր հետեւանքներով, ու վիշտին կրակը սրտին ինկաւ օտար աշխարհներ , ոչ բնական եւ ոչ ալ տրամաբանական պիտի ըլլար , եթէ նոյն հայ կինը, ա-ռանց ինքնիրմէ սարսափելու կարենար սեփական ձեռքերովը մարել իր բանակա-նութեան լոյսերը, աղաւութեան դիրկը թաղելով իրեն ազգային խիղճն ու ազգա-յին նախանձախնդրութիւնը :

Կայ խղճահարութեան նոյնքան կարե-ւոր պարագայ մը եւս : Ունինք մեր նա-հատակներու ծով – արիւնով ոռոգուած հայրենիք մը որ կէս դարէ վեր իր նոր բոյնը կը կերտէ՛ անդուլ, անդադար, ան-նկուն կամքով, իր ստեղծագործող մտքի եւ չինարար բազուկներու զերմարդկային թափովը : Կը թարմացնէ ու կը հարցս – տացնէ Հայոց պատմական կեանքը , նո-րանոր , մարդկօրէն անգերազանցելի նը – ւաճումներով, որոնք հպարտութիւն եւ աչքոյժ կը պարզեւեն սա օտարութեան մէջ տուայտող իր հարազատներուն , ԱՆՄՏԻՐ :

Եւ դարձեալ , անպատում դրկանքնե-րով ու անձնազոհութեամբ դիւցազնացած մեր հայրենիքն է որ Եղեռնի Ցիսնամ – եակին ուխտեց Յուշարձան կանգնել եւ մէկուկէս միլիոն ծառ տնկել , մայր հողի վրայ , յաւերժացնելու համար մեր նա – հատակներու պանծալի յիշատակը :

Իսկ մե՞նք ···

×

Աչխարհի հինգ մասերու ցրուած Հա – յութիւնը Եղեռնի 53րդ տարեդարձը կ'ո-դեկոչէ Ապրիլ 11 – 24ին , աւանդական դարձած յատուկ պաշտամունքով ու մե – ծարանքի հանդիսութիւններով, փառա – ւորելու համար անմահութիւնը դարաւոր Հայութեան :

Ուխտի օր է այսօր, մայրեր թանկա – գին, մենք ալ որ բախտ ու երանութիւնն ունինք իրրեւ լաւագոյն եւ հարազատ թարգմանը կոչուելու աստուածային սէ-րերու , յանուն մեր բիւրաւոր նահատակ-ներուն, ուխտենք մեր հաւատքի, յոյսի եւ սիրոյ անպարտելի զէնքերով :

Ուխտենք արբազան ուխտով ու աղնիւ երախտապիտութեամբ չմոռնա՛լ մեր մայրական սիրտերուն խորը ոսկի տառե-րով քանդակել սուրբ պատգամը մեր պաշ-տելի նահատակներուն :

— Պատգամը՝ հայ դարաւոր մայրու – թեան :

— Սփոփանքը՝ մեր անմոռանալի վիշ – տերուն :

— Հաճելի եւ օգտակար միջոցը՝ հայ մօր··· վրէժը լուծելու :

— Ջմոռնանք ,

Որպէսզի պարտականութիւնը կատարո-ղի գոհունակութեամբ կարենանք մեռ – նիլ՝ առանց ամչնալու եւ առանց խղճ – ահարութեան :

ԱՆՆԱ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

1915

«ԱՅՍՔԱՆ ԴԱՐ ԼԱՑԻՆՔ, Ո՞Վ Է ԼՍՈՂԸ ՄԵԶ Ի՞ՆՉ ՇԱՀ ԲԵՐԱՒ ԱՐՑՈՒՆՔԻ ԾՈՎԸ » :

Ապրիլեան այս զեղեցիկ օրերուն իր – նութիւնը զարնան վերածնունդի խայ – տանքով կը զարզարուի զոյնզոյն ծառ ու ծաղիկներով, իսկ Հայութեան ահռելի սպանդին հակառակ յիսուն երեք տար – ուան անցեալին՝ բոլոր վերապրողներու հոդիին մէջ վէրքը կը կծտայ , անոնց տարուէ տարի նօսրացող համրանքին հետ, նաեւ ցեղին խնկելի նահատակնե – րուն յիշատակի նուիրագործումի պար – տականութեանց զգացումը կը պակսի :

Այս գժնդակ պայմաններու տակ սպան-դին , ցեղին անպատում զողզոթային սահմռկեցուցիչ դէպքերու վերապրում – ներուն տեղ՝ պատմենք անոնց քովն ի վեր մեր ազգային արի արանց հերոսապա – տումներու մրրկայոյզ թռիչք առնող , հոդիներ յուզող զրուագները, անոնցմով ոգեւորենք նորահաս սերունդը , սերունդ մը որ , օրէ օր կը հեռանայ մայր գան – դուածէն զէպի օտարութիւն, ուծացում, ձուլում ···:

Երիտասարդութեան հոդիին թռիչք տը-ւող , առաքինի ապրումներ ստեղծող ազ-դակը յարատեւ պայքարն ու տիտանեան քայքութիւնն է : Ապրիլեան անմոռանալի դէպքերուն առթիւ յիշատակենք , յուշե-լով վերաքաղ մը ընենք 1915ին ցեղին հե-րոսական մարտնչումներէն՝ Ուրֆայի փառահեղ դիւցազնամարտի, զղլխիչ հը – պարտանքով սերունդ պատրաստող, ապ-րեցնող էջերէն մէկը :

Ապրիլին սկսած էր արդէն թուրք վայ-րագութիւնը իր կատաղի մոլեղնութեամբ որ, պատմութիւնը տակաւին չէ արձանա-գրած նման ահռելի, քամահեցուցիչ բար-բարոսութիւն, չինարար, աչխատունակ , ստեղծագործ ժողովուրդ մը իր ամբող – ջութեամբ կ'առաջնորդուէր սպանդանոց՝ նախապատրաստուած հրէշային ծրա – գրով մը :

Այս գժոխային պայմաններուն մէջ ան-դամ Հայը իր միամտութեամբ, Թուրքին հանդէպ խաբուած՝ վստահութեամբ դեռ կը յուսար որ, բանականութեան եւ խղճի ղգացումը կրնայ արթննալ արիւնկզակ բորենիին մէջ ··· : Հակառակ այս ան – կեղծ հաւատարմութեան՝ ինչպէս ամէն տեղ Թուրքիոյ տարածքին , Ուրֆայի մէջ ալ ցեղին ընտրանին աքսորի պատրաս – կին տակ կ'առաջնորդուէր վատօրէն խոց-խոցուելու : Այն անվերապահօրէն զոհա-բերուող ժողովուրդը որ, բոլոր ոգեմա – ճակատներու վրայ իր արիւնը կը քա – մէր , թիկունքը կուտար ամէն ունեցա – ծը, կ'աչխատէր անտրտունջ հասարակաց հայրենիքի պաշտպանութեան համար : Հակառակ իր անսահման զոհողութեան կը հալածուէր , անխնայ դիչեր ցերեկ խուզարկութեանց ենթակայ, ահ ու սար-սափ, բանտ, աքսոր ու ջարդ առանց սե-ռի, տարիքի եւ դաւանանքի խտրութեան :

Ուրֆացին այս բոլորին ծոբի համբե – րութեամբ տոկաց , ատամները սեղմած, կուտակեց հոդիին խորը դառնութեանց դառնագոյնը , զարերու ընթացքին են – թարկուած անպատմելի տառապանքին վրայ : 1915 Ապրիլէն մինչեւ Սեպտեմ – բեր 19 միրոը բղկտուած ականատես և – դաւ իր արենակիցներուն չարան , չարան իրարու յաջորդող կարաւաններուն : Այս անանուն նահատիրը եւս առաւել հոդիին մէջ բազմապատկեց ցեղին ժահրոտ թա – խիծը , առելութեան, արդար վրէժխնդ-րութեան թունաւոր ոումբ մը դարձաւ , պատրաստ պոռթկալու, փոթորկելու՝ բո-լորին տառապակիր հոդիները ցնցելու , կլանելու , հրդեհելու լափելու ամէն բիրտ ուժ , ամէն արիւնոտ ձեռք , որուն վրայ Հայու արեան չերթ մը կայ :

Դանակը ոսկորին հասած էր, Սեպտեմ-բեր 19ի յետ միջօրէի խուզարկութեան մը հետեւանքով՝ Ուրֆացի Հայը տարե – րային բռնկումով , բացառիկ քաջու – թեամբ եւ յանդուգն վճռականութեամբ նետուեցաւ դաժան դահիճին վրայ ու ան-խնայ հարուածեց :

Ուրֆացիին մէջ հնադարեան ոգիմու – նակ ոգին վերարծարծուած՝ մար–մանու-կով , այր թէ կին զէնքի փարած մտան կռուի, խրոխտաբար նետուեցան ահաւոր կրկէսին մէջ, զարկին անխնայ : Հայուն հարուածը այնքան ուժգին էր որ, նախա-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՊՐԻԼԸ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՎՐՁԻՆՈՎ

Ապրիլ 19էն Մայիս 19, ժընեւի Ա – ուեստի եւ Պատմութեան թանգարանին մէջ կը ցուցադրուին 30 – 40 պաստառներ իտալացի ծանօթ քանդակագործ՝ Անսել-մոյէ (Ֆրանսկիսքոնի) :

Արուեստագէտը, որ ամուսնացած է պարսկահայ օրիորդի մը հետ, չատ աղ-դուած է հայկական ջարդերէն, որմէ ներչնչուած են ցուցադրած իր գործերը, ցուցահանդէսին ընդհանուր խորագիրն է արդէն՝ Ջարդը :

Արդիական ըմբռնումներու տէր, Ան – սեմսօ ծանօթ է աւելի իրրեւ քանդակա – գործ քան նկարիչ :

Այս «Ջարդը» ցուցադրուած է Փետրը – ուարին Միլանոյի մէջ : Ընդվզումն է մարդուն, որ խորապէս տպաւորուած Հայոց ցեղասպանութենէն , վրձինին կը յանձնէ ինչ որ կը ղգայ :

Ցուցահանդէսին բացման օրը, Ապրիլ 19 , նկարիչ — ընկերաբան Մաթթա բանախօսութիւն մը ըրաւ ցեղասպանու – թեան եւ հայկ· ջարդերու մասին :

յարձակ ջալիրը իր անզուսպ կատաղութե-նէն դինովցած՝ իր թափած արեան փըր-փուրին մէջ խեղդուեցաւ : Քաղաքի Թուրք ազդարնակչութեան չուտով մխա – ցան չքնաղակայ զիւղերու քիւրտ, արաբ եւ այլ մոլեղնած, աւարի ծարաւ խայտա – ղդէտ խուժան մը, կարճ ժամանակի ըն – թացքին, ձիւնադնդակի նման ահագին ծաւալ ստացած, յորձանք առ յորձանք կը նետուէր հայ դէրքերու վրայ, անոնց խե-լաղարած բազմութիւնը հայորդիներու պողպատեայ պատնէշներուն զարնուելով կը փչրուին, իրենց լեղապատառ փա – խուստէն՝ զաղդած զայլերու նման ի – րար կը յօշոտէին : Առաջին 15 օրերու անհատասար կռուին մէջ հայ քաջերը— ամէն ճակատի վրայ յաղթական էին , քաղաքին Թուրք պնդուորական, քաղաք-ային եւ ժողովրդական ուժերը՝ ոչ միայն ջախջախուած էին, այլ հոդեկան ահաբեկ-ման մատնուած քաղաքը լքելու ծրագիր – ներ կ'որոճային խելակորոյս, մեծամեծ-ներ արդէն ընտանիքով հեռացած էին դէպի մօտակայ զիւղեր ··· Քաղաք – դլուխը լեղապատառ ահազանգը փրցու – ցած էր, Հալէպէն եւ Տիգրանակերտէն չուտափոյթ կը կանչէր բանակը օդնու – թեան :

Քանի մը օր ետք տխրահռչակ Ֆախրի փաչան երեք հազարնոց բանակի մը դը – լուխը անցած ուժ լեռնային եւ դաչտա – յին թնդանօթներով կը հասնէր Ուրֆա : Ճակատամարտը ինքնապաշտպանութեան օրհասական կռիւներու վերածուեցաւ , սակայն Ուրֆացի արի արանց քաջերը առանց դոյդն ընկրկումի կը կռուէին ա – ւելի վճռական , աւելի խիզախ , աւելի կատաղի՝ դիտակցելով անխուսափելի վախճանը կռուին, իրենց սպասող մահը, արտաքին աչխարհէն օդնութեան ոչ մէկ յոյս , Մահը արհամարհելով դարձան ա – ւելի անզուսպ , կը զարնէին անխնայ , աւելի յանդուգն՝ զոհ մը աւելի խլելու վառ թչնամիէն , վաղուան դահիճ մը պակսեցնելու դիտակցութեամբ :

Այո, աւելի քան մէկ ամիս կուրծք ու-սու թուրք կանոնաւոր բանակին, թնդա – նօթներուն, մահ սփռող դնդացիրներուն, տասնեակ հազար թալանի ու ջարդի փու-թացող խուժանին , Հոկտեմբերի վերջե – րուն , աւա՛զ , Դիւցազնական Ուրֆան կը տապալէր — արիւնաքամ , սակայն արդար հպարտութեամբ արիւնլուայ հո-դին կը խայտար անհուն ու վեհ բաւա – բարութեամբ, որովհետեւ խոր հաւատքով ու արմատացած համոզումով ապրած էր, թէ, Հայոց Պատմութեան մէկ էջը պիտի զարդարէր Հայու խիզախութեամբ, արի արանց հերոսապատումով՝ պիտի պատ – բաստէր ներչնչումի անսպառ աղբիւր՝ զալոց սերունդներու, արբազան պայքար յանուն ազատութեան :

Ուրֆացին մեռաւ զիտակցութեամբ , որպէսզի Հայը ապրի յաւիտեան վեհան – ձըն, ոգեմունակ եւ ազատատենչ :

Ցաւերժական փառք ու պատիւ բոլոր այն նահատակներուն , որոնք ինկան Հա-յութեան անմահացումը նուիրագործելու եւ ազատութեան, Հայ արդարադդն դա – տին իրականացման ի խնդիր :

Ց· ՀԻՍԱՅԵԱՆ

«ԵԱՆ'ՑԻ ՎԵՑ ՕՐԵՐԸ»

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

ԻՐ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Իր կեդրոնատեղին, 5, Ավընիւ Ռէյ, Փարիզ 14րդ

Հինգշաբթի, Ապրիլ 25 ժամը 16·30էն 21

Կը հրաւիրէ ձեզ ներկայ ըլլալու

ԳԻՐՔԻ ԵՒ ՏԻՍՔԻ ՕՐՈՒԱՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ԱԹՄԱՃԵԱՆ ՄԱՐԻ, Ց· ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Ս· ՓԻՐԱՋ, ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ, ՌՈՒԲԻՆ ՄԵԼԻՔ, Բ· ԹՕՓԱԼԵԱՆ, Է· ԻՒԹԻՃԵԱՆ, ՈՐԲՈՒՆԻ ։

Կը ստորագրեն իրենց վերջին գործերը։ Կ· ԱՓՐԻԿԵԱՆ, Ա· ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ, Ի· ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ, ԺԱՔ ՀԱՅՐԱ, ԻԶԱՊԷԼ

Կը ձօնեն իրենց տիսքերը

Յուցահանդէսը կը ներկայացնէ հետեւեալ նկարիչներու գործերը ·—

ԱՐՇԱԿ, ԱՐՏԱՇ, ԱՍԼԱՆԵԱՆ, ՀԱՃԱՐ, ՍԱՆՈՒՔԵԱՆ, ՍԱՐԳԻՍ

Եւ կը շարունակուի Ուրբաթ 26, Երկուշաբթի 29, Երեքշաբթի 30 Ապրիլ ժամը 15էն 19 ։

ՀԱՄԱԿՐԵԼԻ ՕԹԵՄՆԵՐ ՁԵԶ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանուշ Մարտիկեանի եւ զաւակներու փափաքին համաձայն, իրենց յոյժ սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր ողբաց–եալ

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Կիրակի (28 Ապրիլ), Սէնթ Անթուանի Ս· Թա–դէոս եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի ։

Այս առթիւ կը հրաւիրուին հանդուց–եալին յիշատակը յարգող ազգական եւ բարեկամները ։

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեց–ւոյ հոգաբարձութիւնը հոգեհանդստեան պաշտօն կատարել կուտայ Այս Կիրակի, եկեղեցւոյս ծառայող ողբացեալ Ադամ–եան, Նշանեան, Փայլակեան, Ալթուն–եան քահանաներուն հոգիներուն ի յիշա–տակ ։

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յար–գողները ։

ՓՈԽԱՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻ

Ժան Փափազեան, Միհրան Քէչիչեան եւ Զարեհ Մկրտիչեան քահանայ Փր· կը նուիրեն «Հայ – Բոյժ»ին ։

Հ. Յ. Դ.

ԱՆԻԷՌ–ՊՈՒԱ. ՔՈԼՈՄՊ·— «Արամ» են–թակոմիտէի ժողովը այս Երկուշաբթի (Ապրիլ 22) ընկ· Մ· Աւետիսեանի բնա–կարանը 195պիս, Րիւ տիւ Մենիլ, Անի–էռ։ կարեւոր օրակարգ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ·— Հ· Յ· Դ· Ս· Մինաս–եան ենթակոմիտէի ժողովը այսօր Ուր–բաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· Բաֆֆի խումբի ժողովը, Ուրբաթ Ապրիլ 26ին ժամը 9ին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· կոմիտէի ներկա–յացուցիչը ։

ՊԱՏԱՐԱԳ
NOTRE - DAME

Կիրակի, Ապրիլ 21, կէսօրէ եաք ժամը 16ին, Հայրապետական Ջամնաւոր Պա–տարագ, Նոթը – Տամի աթոռանիստ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներու։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիներու կողմէ ։

28 Ապրիլ, Կիր· կէսօրէ եաք ժամը 17ին
SALLE CHOPIN
252, Fbg. St-Honoré — Métro Ternes
Պիտի ներկայացուի
« ՁԱՐԻՆ ՎԵՐՋԸ »
երգախառն օփերէթ Ռ· Մելիքեանի
Ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը եւ
« ԴԷՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ԼՈՑՍԻ »
Դ· Վարուժանի
Գին 7 եւ 5 ֆրանք

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ· Միու–թեան, Ապրիլեան Եղեռնի 53րդ տարե–դարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ եաք ժամը 3ին, Սէն Լուի (Սէրք–լը կաթոլիկ) սրահին մէջ ։

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպու–թիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւ–նը պիտի բերեն Թող նախօրօք տեղեկա–ցընեն ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ

Կը խօսին ԳԵՐՊ· ՄԱՐՈՒԼՕ
եւ ՓԱՍՏ· ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խմբերգ, արտասանութիւն՝ աշակերտ–ներէն ։

Հինգշաբթի, 25 Ապրիլ, ժամը 18·30ին, վարժարանի Մ· Պէշիկթաշլեան – Գ· Ա – լէմշահ սրահին մէջ ։
26 Rue Troyon, 92 SEVRES

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ եաք ։

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, կիրակի առաւօտ ։

×

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 25ին, Շա–բաթ երեկոյ Վալանսի Հ· Յ· Դ· Քրիս–տափոր կոմիտէութեան կողմէ ։

×

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէնի մէջ, Յունիս 2ին ։

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի եւ չը–ջաններու մասնաճիւղերը կը տօնեն կա–պոյտ Խաչի 40ամեակը, Մայիս 5ին, Սփլանտիտի մէջ։ Մանրամասնութիւննե–րը յետագային ։

×

Հ· Մ· Ը· Մ·Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի, Մխիթարեանց Ընդհանուր ժողովի սրահը ։ Մանրամասնու–թիւնները յայտնուելով ։

×

Տրապիզոնի նահանգի Հայր· Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առ–թիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ ։

×

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ
ԱՊՐԻԼ 25ԻՆ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

×

ԼԻՈՆ·— Ֆ· Կ· Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ· Տան սրահը ։

1915 ԱՊՐԻԼ 24

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 21, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

SALLE GAVEAU, 45, Rue La Boëtie — PARIS
Métro : Miromesnil

Կը նախագահէ՝ ՓՐՈՖ· ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ
Կը խօսին՝ Պ· Պ· ԿԷՆՃԵԱՆ եւ Կ· ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Օրուան պատշաճ դեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին ·— Տիկին Ա· Տէր–եան եւ Պ· Գարաճիլեան (երգ), Ս·Պօղոսեան (արտասանութիւն), Սեդրակ Ան–դրեասեան (դաշնակ), եւ Փարիզահայ երգչախումբը Ղեկ· Ա· Պարթեւեանի ։

ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՇԻՐԻՄԻՆ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ Փարիզի ու շրջանի Հայութիւնը ոդեկոչելու Ապրիլեան նահատակ–ներու յիշատակը Ապրիլ 24ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 18ին Յաղթական Կամարի Ան–ծանօթ Զինուորին դերեզմանը, ուր Ծաղ կեպսակ մը պիտի դրուի ։

Հաւաքուիլ Շան զ'Էլիզէի եւ Ֆրիէդլան ի միջեւ փապաժ սուքեոէնին առջեւը ։ Նոյն օրը ժամը 16·30ին հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 21, առաւօտեան ժամը 10ին, Սիներմա Քափիթոլի մէջ *Նախաձեռնութեամբ Ազգ· կեդր· Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ 26 միութիւն–ներու։*

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Կը խօսին·— ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ եւ ՄԷՔՐ ՔԱՄՈՒՆ (Յեղասպանութեան դէմ Լիկայի նախագահ)

Օրուան պատշաճ դեղարուեստական յայտագիր։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 27, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, պետական թատերասրահը ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպէլ մասնաճիւղին ժողովը, Երկուշաբթի, Ապրիլ 22, ժամը 16ին ԼՈՒԻ ԺԵ· սրճա–րանը։ Կարեւոր օրակարգ ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՁԴ	60 Ֆ·	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ ։ ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵԶԱՑԻ»	**10 Ֆ·**	» » »
«ԿՐ ՓՆՏՈՒՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ ազգամ հրատարակելի եւ ձշմարտուած ծաւալով ազգերու համար են, չորրորդ էջը ։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է ։

Առեւտրական կամ այլ ազգերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԿԻՐԱԿԻ
21
ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE
21 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11193 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.193

ՕՐՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՎՀԱՏ ՊԱՅՔԱՐ ՄԻՆՉԵՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

Ապրիլեան այս օրերուն մեր մտածումները կ'երթան, ամէնէն առաջ, Հայութեան քնարներին, մեր այն հարիւրաւոր մտաւորականներուն, որոնք առաջին զոհերն եղան ցեղասպան Թուրքի դիւային ծրագրին, յիսունեւերեք տարի առաջ :

Դահիճը իր առաջին հարուածը տմար – զօրէն ու ղաւդրաբար ուղղեց հայ ազգի հանրային գործիչներուն, քաղաքական վարիչներուն, ղեկավարներուն, բանաս – տեղծներուն, հրապարակագիրներուն, հոգեւորականներուն, գիտնականներուն, բժիշկներուն ու վաստաբաններուն դէմ :

Մէկ գիշերուան մէջ անակնկալօրէն եւ խորհուրդով ձերբակալեց բոլորը, նա – խօրօք մանրամասնօրէն պատրաստուած ծրագրի եւ ցուցակներու համաձայն : Ու հաջորդ հեռացուց զանոնք մայրաքա – ղաք Պոլիսէն, գինուորական խիստ հսկո – ղութեան տակ, դէպի Անատոլուի խորե – րը,— Այաչ ու Զանղըրը :

Նպատակն էր գլխատել Հայութիւնը, եաքէն գիւրութեամբ ու անպատիժ կարե – նալ բնաջնջելու համար անզրուկ մնացած զանգուածները :

Ու յաջողեցաւ սադայելական իր այս ծրագրին մէջ :

Ժժդուժ ու վայրագ միջոցներով մեր մտաւորականները ջարդելէ եաք, տարա – գրութեան ճամբաներուն վրայ եւ Տէր Զօրի մէջ զանգուածօրէն կոտորեց իրենց հայրենի բոյներէն տեղահանուած մեր մկկուկս միլիոն հայրերն ու մայրերը, քոյրերն ու եղբայրները, զաւակներն ու թոռները, առանց սեռի ու տարիքի խըտ – րութեան :

Մեր մտածումները կ'երթան նաեւ բո – լոր այս նահատակներուն եւ անթաղ մե – ռելներուն :

Եթէ ցեղասպանութեան ծրագիրը յաղ – ցողզ ոճրագործ իթթիհատի կառավարու – թիւնն էր, գործադրողը Թուրք ազգն էր ամբողջութեամբ :

Զինուոր, ոստիկան, չէթէ, գիւղացի, քաղաքացի, դրացի, նոյնիսկ բարերար – եալ, բոլորն ալ, չատ քիչ բացառու – թեամբ, իրենց մասնակցութիւնը բերին Ջարդին, կողոպուտին, բռնաբարումին, հրկիզումներուն եւ ալա թուրֆա ամէն կարգի խժդժութեանց ու վայրագու – թեանց :

1915ի աշնան վերջերը դէպի Նեվեհի անջրդի անապատը մեր աքսորի ճամբուն վրայ, Գոնիայէն, Տաւրոսի կիրճերէն, Կիլիկիայէն ու Սուրիայէն մինչեւ Պա – ղեստին ականատես եղանք հազարաւոր հայ գաղթականներու թշուառ ու խղճալի վիճակին : Ոմանք քուրջի ծուէններով յարմարցուած, վրանի նմանող, չորս կողմը բաց պատսպարաններու մէջ էին ծուարած :

Ուրիշներ այդ քուրջերէն ալ զրկուած՝ ճամբաներուն եղերքը ծառի մը տակ ա – պաստանած, կը քաշվռտէին իրենց կեան – քը՝ չատ չանցած մեռնելու համար ցուր – տէն ու անուադրութենէն :

Մամուրիէէն Հասան Պէյլի տանող ճամբուն վրայ, Գանլը Կէչէտի մօտ, տե – ղին աղբնակ մը, որ իր մեռած մարմիկը զրկած ողբ ու կոծ կ'արձակէր : Աքսորա – կան հայ պինուորները առաջնորդող Թուրք ոստիկան – պինուորը Թոյլ չէր տար, որ օդնեն դժբախտ որբուհիին, «չան դիակ չէ՛ք տեսած բնաւ» պոռալով անոնց երե – սին :

Շնագայլերը հողը փորելով յօշոտեր էին նոր մեռած դեռատի աղջկան մը մարմի – նը :

Բաղմաթիւ դրքեր լոյս տեսան յիսուն տարիէ ի վեր հայ թէ օտար ականատես – ներու կողմէ թրքական բարբարոսու – թեանց մասին, զանազան լեզուներով :

Մեծ եղեռնի յիսնամեակին առթիւ Ցու – շամատեաններ հրատարակուեցան :

Սակայն չունեցանք համազգային մար – մին մը, բազկացած ձեռնհաս անձերէ, որ հաւաքէր ու համադրէր բոլոր փաս – տաթուղթերը եւ հրատարակէր զանոնք ոչ միայն հայերէնով, այլ ֆրանսերէն, անգ – լերէն, սպաներէն, փորթուկերէն եւ ի – տալերէն լեզուներով, Թուրքին ցեղաս – պանութիւնը ծանօթացնելու համար մի – ջազգային հասարակութեան՝ Եւրոպայի եւ զոյգ Ամերիկաներու մէջ :

Ցիսնամեակը առիթ ընծայեց վերստին ազդովին արծարծելու Հայկական Դատը, որ տարիներով մոռացութեան էր մըր – ուած անոնց կողմէ, որոնք ձեռնածալ նստած՝ ամէն ինչ կ'ակնկալէին երեւանէն ու Մոսկուայէն, փառք տալով «արեւա – վայլ»ին :

Փորձը ցոյց տուաւ, որ զուր էին այդ յոյսերը :

Կրեմլինի համար հայկական արիւնէն աւելի թանկագին էր Ջարդարար Թուրքին բարեկամութիւնը :

Սփիւռքի տարագիր Հայութիւնն է բուն իրատատէրը Հայկական Դատին, փակական պահանջատէրը՝ Թրքահայաս – տանի հողերուն, իրրեւ ուղղակի ժառան – գորդը մէկկուկս միլիոն նահատակներուն :

Մեծ եղեռնի տարելիցին առթիւ անգամ մը եւս չեշտելով մեր այդ իրաւունքը՝ կ'ուխտենք չարունակել մեր պայքարը անվհատ, մինչեւ վերջնական յաղթանա – կը արդարութեան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՆՕՅ ԿԸ ՄԵՐԺԷ

Հանօյ «ոչ» կը պատասխանէ Ամերիկա – յի, որ տասը նոր քաղաքներ կ'առաջարկէ – կէը Վիէթնամի չուրջ առաջին բանակ – ցութիւններու համար : Միչտ պնդելով Վարչապետի իր ընտրութեան վրայ, Հա – նօյ կ'ուզէ որ այս ուղղութեամբ Միացեալ Նահանգները պաչտօնական պատաս – խան մը տան : «Ամերիկեան կառավա – րութեան դիրքը լուրջ չէ» , յայտարարեց Հարաւային Վիէթնամի Արտաքին նախա – րարութեան բանբերը : Ասով, նախապահ Ճոնսընի առաջարկէն երէք չարաթ ետք , տակաւին նախապատրաստական բանակ – ցութիւններու ոչ վայր եւ ոչ թուական որոշուած է : Ընդամէնը 17 քաղաքներ ա – ռաջարկուեցան եւ մերժուեցան, եւ եթէ նկատի ունենանք երկու կողմերուն ալ մերժումի պատճառները, դժուար է կռա – հել թէ ցարդ չառաջարկուած ո՛ր քաղա – քին չուրջ կրնան համաձայնութեան մը գալ : Արեւմտեան մամուլին համաձայն, ստեղծուած այս անելին դիմաց կուգայ Փարիզի անունը : Ըստ Ուաչինկթընի լա – տտեղեակ չրջանակներու , ցարդ Մի – ացեալ Նահանգներու առաջարկած քա – ղաքներուն մէջ Փարիզի բացակայութիւ – նը իրրեւ վայր ամերիկեան եւ հարաւ – վիէթնամեան առաջին պաչտօնական հան – դիպումներու՝ խորքին մէջ լուրջ փորձ մըն է , որ , ի վերջոյ , ընտրութիւնը կա – յանայ Ֆրանսայի մայրաքաղաքին չուրջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՒԹԵՐ ՔԻՆԿի կարծեցեալ սպաննիչը, էրիք Սթարվօ Կալթ գոյութիւն չունի : Էֆ Պի Այը ի վերջոյ յաջողեցաւ ուռու – գել ոճրագործը : Կը կոչուի Ճէյմս Էրլ Ռէյ, որ Միսսուրիի բանտէն յաջողած է փախչիլ տարի մը առաջ :

ՔՈՒԻՆԹի կառավարութիւնը որոշած է արագ եւ ուղղակի գինուորական օժան – դակութիւն մը կատարել Ցորդանանի :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷն կը հաղորդեն թէ խոր – հըրդային բազմաթիւ մարտանաւեր պաչ – տօնական այցելութեամբ խարխափած են Լաթաքիոյ նաւահանգիստին մէջ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՐԱՇՔԸ

Փարիզեան չաբաթաթերթերէն «Քարը – ֆուր»ի մէջ Ֆրանք Էլկար ընդարձակ յօդ – ուած մը տորագրած է «Հայկական հը – բաչքը» խորագրով, ուր կը պարզէ հայ – կական ճարտարապետութեան ազդեցու – թիւնը կոթականին վրայ : Յօդուածին թարգմանութիւնը կուտանք առանձին :

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ ՀԵՏ

Վաղուց թէեւ իմ հայեացքը Անյայտին է
ու հեռուում
Ու իմ սիրտը իմ մտքի հետ անհուններն
է թափառում ,
Բայց կարօտով ամէն անգամ երբ
դառնում եմ դէպի քեզ
Մըզկըտում է սիրտըս անվերջ fո
թառանչից ադեկէզ ,
Ու գաղթական զաւակներիդ լուռ
շարքերից ուժասպառ ,
Ե՛ւ գիւղերից, ե՛ւ շէներից՝ տըխո՛ւր ,
դատարկ ու խաւար ,
Զարկուա՛ծ հայրենիք ,
Զրկուա՛ծ հայրենիք :

Խըռնըւում են մըտիս հանդէպ
քաճակները անհամար ,
Տրրորում են fո երեսը , fո դաշտերը
ծաղկավառ ,
Ու ջարդարար վոհմակները աղաղակով
վայրենի ,
Աւարներով , աւերներով , խնչոյքներով
արիւնի ,
Որ դարձըրին քեզ մըշտական սեւ ու
սուգի մի հովիտ ,
Խեղճ ու լալկան fո երգերով ,
հայհոյգրներով անժըպիտ ,
Ողբի՛ հայրենիք ,
Որբի՛ հայրենիք :

Բայց հին ու նոր fո վէրքերով կանգնած
ես դու կենդանի ,
Կանգնած խոհո՛ւն , խորհրդաւոր
ճամփին նորի ու հընի ,
Հառաչանքով սրբտի խորքից խօսք ես
խօսում Աստծու հետ
Ու խորհում ես խորին խորհուրդ
տանջանքներում չարաղետ ,
Խորհում ես դու էն մեծ խօսքը , որ տի
ասես աշխարհին ,
Ու պիտ դառնաս էն երկիրը , ուր
ձրգտում է մեր հոգին ,
Ցոյսի՛ հայրենիք ,
Լոյսի՛ հայրենիք :

Ու պիտի գայ հանուր կեանքի արշալոյսը
վառ հագած ,
Հազա՛ր հազար լուսապայծառ հոգիներով
ճառագած ,
Ու երկնահաս fո բարձունքին , Արարատի
սուրբ լանջին ,
Կենսաժըպիտ իր շողերը պիտի ժըպտան
առաջին ,
Ու պօէտներ , որ չեն պըղծել իրենց
շուրթերն անէծքով ,
Պիտի գովեն fո նոր կեանքը նոր
երգերով , նոր խօսքով ,
Իմ նո՛ր հայրենիք ,
Հըզօ՛ր հայրենիք :

ՑՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Համազգայինի կեդրոնական վարչու – թեան նախագահ եւ Ն. Փալանճեան ճե – մարանի Տնօրէն ընկեր Սիմոն Վրացեան վիրաբուժական բարդ գործողութեան մը ենթարկուեցաւ կիրակի, Ապրիլ 14ին, Պէյրութի Ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ : Գործողութեան առիթ տուողը բարձոսկրի բեկում մըն էր, պատահած Ուրբաթ առաւօտ՝ անկման մը հետեւան – քով : Գործողութիւնը կատարեց վիրա – բոյժ Տոքթ. Նասըլի :

Գործողութիւնը անցած է յաջող , եւ բժշկական անձնակազմը լաւատես է ընկ. Ս. Վրացեանի վիճակի բարւոքման նը – կատմամբ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ
ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԽԱԼԵՐ Է ԵՂԵՐ...

ՊՈԼՍՈՑ ԿԱՐԳԱԹՈՂԸ ՄԻՇՏ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱՅ

Ծանօթ է տխուր պատմութիւնը Հա – յաստանեայց Եկեղեցւոյ այս ծառային , որ նախընտրելով ուրիշ աստուածներու ծառայել , մեծ աղմուկով ու անվայել ե – լոյթներով կը հեռանար կրօնական կեան – քէն ու չունչը կ'առնէր Պոլսոյ Հիլթըն պանդոկը , իր սիրուհիին հետ , փոխա – նակ հարկ եղած պատչաճութեամբ ան – կիւն մը քաչուելու :

Մենք տեղ չտուինք այն դայթակղելի մանրամասնութեանց , որոնք լեցուցին Թրքական մամուլի էջերը չնորհիւ իր տը – ւած մամուլի ասուլիսներուն եւ զրած յայտարարութիւններուն , որոնք լոյս տե – սան «Ձափքըն փափաղ» խորագրին տակ : Մարդը կը խոստանար նաեւ Թրքերէն Թերթերուն աչխատակցիլ ու պատմել Հայ Եկեղեցւոյ իչխաններուն «զաղտնի մնա – ցած սիրային արկածները» , լրագրութիւ – նը ընտրած ըլլալով իրրեւ ասպարէզ իր աչխարհական կեանքին մէջ : Հարսնիքի հրաւէր ալ կը կարդար ու կը յայտնէր Թէ իր մեղրալուսինը պիտի անցընէ Առանա : Բայց Տիկին Անահիտ , ինչպէս կ'երեւի , ճանճրացեր է իր «նչանածէն» եւ բաժնը – ւեր : Ու հիմա՞ ...

Հիմա , Անդրանիկ Էմիրզեան կը յայ – տարարէ Թէ սխալեր է եղեր ու դիմում ըրած է վերադառնալու համար հայ եկե – ղեցւոյ ծոցը ու կը սպասէ «Ամենայն Հա – յոց Կաթողիկոսին որոշումին » : Պատ – րաստակամութիւն կը յայտնէ անդամ մը եւս երդում ընելու ... :

Զենք դիտեր Թէ ի՛նչ պիտի ընէ ամե – նայն Հայոց Կաթողիկոսը : Հիմնական ու վճռական որոչումներու ալ մեծ յոյս չունինք դժբախտաբար : Բայց ո՞ւր պի – տի երթայ , այս ձեւով , Հայաստանեայց Եկեղեցին , եթէ անհրաժեչտ կարգա – դրութիւններ չընէ :

Տարին անցաւ եւ ոչ մէկ կարեւորու – թիւն տրուեցաւ հանրային կարծիքին , ժողովուրդին ու մամուլին վրդովումին, Երուսաղէմի անորակելի գայթակղու – թեան առթիւ : Ընդհակառակն, կարծես մարդոց պատիչն ալ բարձրացաւ Նիւ Եորքէն վատիկան չրջապատողներով :

Պոլսոյ «Ժամանակ»ը աւետիս մըն ալ կուտայ , ըսելով Թէ եղիչէ պատրիարք միջնորդի դեր պիտի կատարէ եղեր էջ – միածնի եւ Անթիլիասի միջեւ ...

Այս դնացքով , կարելի է նոյնիսկ խոր – հիլ Թէ դուցէ վաղը Անդրանիկ Էմիրզեա – նըն ալ նորէն եպիսկոպոս դառնայ ... եւ կ'երեւի մեղի ալ պիտի մնայ այս «իչ – խանութեան » օրհնութիւնը հայցել ...

«...ԱՅՍ ՀՄՈՒՏ, ՀԱՆՁԱՐԵՂ ԼՈՌԵՑԻՆ»

(ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ)

Ի՞նչպէս են ծնուում բանաստեղծները :

Երեւակայեցէք , որ սրանից ուղիղ հարիւր տարի առաջ, Լոռու Դսեղ գիւղում, նոյն գիւղի քահանայ տէր Թադեւոսի տան «օճորքի» տակ, փայտէ օրօրոցում, ճօճւում է մի երեխայ : Մայրը դեղձկուհի Սոնան է, « մի կատարեալ սարի աղջիկ» : Տէր Թադեւոսին դուք մի աչքով մի նայէք, նա, Յովհաննէս Թումանեանի վկայութեամբ՝ «Ազնիւ մարդ էր ու աղնուական, մարդասէր էր ու առատաձեռն, առակախօս ու զուարճաբան... Թէեւ քահանայ, բայց նշանաւոր հրացանաձիգ էր եւ ձի նստող ...»:

Ես (էս «էս»ը Թումանեանի էս-ն է...) աղնուական, հրացանաձիգ ու ձի նստող քահանան է եղել սրանից հարիւր տարի առաջ օրօրոցում պառկած Օհանէսի հայրը : Այն էլ ասենք, որ ժամերգութիւնից յետոյ, տէր Թադեւոսը տուն էր գալիս ու «Թինկը տուած՝ ածում էր իր չոնգուրն ու երգում Քէօր – Օղլին, Քեաբամը կամ որեւէ հոգեւոր երգ»:

Ի՞նչ կը դառնար Օհանէսը, եթէ ուսում չառնէր, նախ Զալալօղլի, յետոյ Թիֆլիս չընկնէր, կամ Թիֆլիս ընկնէր որպէս Գիքոր (— « Էստի համեցէք , էստի հա – մեցէք...») : Նոյն հարցը կարելի է տալ Ղազարապատում ծնուած Աւոյի եւ Գանձայում ծնուած Վահանի մասին ...բայց երբ ի ծնէ բանաստեղծը բանաստեղծ է դառնում ու տէր է դառնում կենսագրութեան, կարդալով նրա կենսագրութիւնները, տեսնում ես, որ այնպէս է դասաւորւում կեանքը, որ նա կոչուած էր եւ ուղէր չուղէր պիտի դառնար այն, ինչ որ դարձաւ :

Այսինքն՝ այս դէպքում՝ Յովհաննէս Թումանեան :

×

Որն է Թումանեանի մեծութեան առաջին նախանշանը: Երեւի այն, որ «այս հմուտ, հանճարեղ լոռեցին» մտնում է հայի հոգու, սրտի ու մտքի մէջ, երբ դեռ նա եօթը տարեկան է, եւ ուղեկցում է նրան մինչեւ ծերութիւն ու մահ :

« Ջախջախ Թագաւոր »ից, « Մի կաթիլ մեղր»ից մինչեւ իմաստութեան «քառեակները »:

Հայ բանի ու բառի քաղցրութիւնը քանի սերունդներ Թումանեանով են ղգացել :

Ու պատահական չէ, որ ...

×

Իսահակեանը մի անգամ հրաւիրուել է Թիֆլիզում, մի հայ ընտանիքում ճաշ – կերոյթի : Եղել են եւ ուրիշ հիւրեր, բոլորն էլ «նախապատրաստուած»: Նախա – պատրաստուած է եղել նաեւ տանտիրոջ ինը տարեկան աղջիկը : Ներս է մտնում Իսահակեանը , բոլորի ձեռքը սեղմում , փոքրիկ՝ ասենք՝ Յասմիկի մազերը չոյում... Հայրը ցոյց տալու համար փոքրիկ Յասմիկի աշակերտական հասունութիւնը, հարց է տալիս .

— Ո՞վ է այս պապին, Յասմիկ ջան ...

— Յովհաննէս Թումանեան .— պատասխանում է Յասմիկը :

Տիրում է մի, ինչպէս վիպասաններն են ասում՝ անյարմար լռութիւն :

Իսահակեանը ժպտում է .

— Իրաւունք ունի աղջիկը,— ասում է նա, — ես ի՞նչ եմ գրել երեխաների համար, որ աղջիկը ճանաչի ինձ ...

Եղել է այսպիսի դէպք: Ինձ չէք հաւատում, հարցրէք Բենիամին Սէյրանեա – նին ...

×

Դեռ 13 տարեկան, Թումանեանը, աւելի չուտ՝ Օհանէսը, դպրոցում բանաս – տեղծի համբաւ է ձեռք բերում իր մի ոտանաւորով: Այս ոտանաւորում 13 տարեկան սիրահարն իր սիրած աղջկան անուանում է «Հոգուս հատոր», «Սրտիս կտոր»ն էլ հետը : « Դասիս համար դու մի հոգար »,— հանդստացնում է տղան աղջկան, որովհետեւ պէտք չէ անտեսել, որ «Թէ կան դասեր, կայ նաեւ սէր...» : Դրամբեան պէտք է լինել առարկելու համար : Եւ ստեղծուած այս պարզ իրաղբութեան մէջ ի՞նչ կայ զարմանալի , «որ կենդանի մի պատանի սէրը սրտում՝ դաս է սերտում ...» :

Այսպէս սկսեց 13ամեայ բանաստեղծը եւ ղնաց, հասաւ մինչեւ անհասանելին :

×

Երկու անգամ եմ տեսել այս մեծ Հային, երկու անգամն էլ 1915 Թուականին: Առաջին անգամ՝ աղատապրուած Վանում, իսկ երկրորդ՝ Վան – Վասպուրականից դաղթած, որբերով ու դաղթականներով լցուած Էջմիածնում :

Գարուն էր Վանում ու Մայիս : Աղատ Վանը շնչում էր ամբողջ կրծքով: Աղատ Յանջեանի հետ բարձրանում էինք Աղտա – մի պողոտայով : Մի կառք անցաւ սրընթաց: Կառքում երկուսն էին: Մէկը fեֆիով էր, ծնօտը մօրուքը, ժպտուն մի դէմք , միւսը՝ մի դլխով բարձր, անդըլխարկ, դեղեցկադէմ մի երիտասարդը մաղերը հովին :

— Օհանէս Թումանեան,— բացակաև – չեց Աղասին :

— Որն է , — հարցրի ես :

— Էն, որ դլխարկով էր :

— Ինչ լմացար ...

— Նկարից,— պատասխանեց Աղասին : Ես չէի տեսել նրա նկարը, բայց անդիր դիտէի նրա «Գառնիկ ախպէր»ը :— «Երկու որբեր ...»:

— Կողքինն ո՞վ էր :

— Զգիտեմ :

Ինչպէս պարզուեց յետագայում , կողքինը Պօղոս Մակինցեանն էր, անկրկնելի Պաղոն :

×

Երկրորդ անդամ ...

Կրակ էր թափւում երկնից Արարատեան դաշտի եւ էջմիածնի վրայ : Շոգ էր ու տոթակէդ ամառ: Վանքի պուրակում ու անտառակում , վանքի ու վանքապատկան շէնքերի պատերի տակ, անքում ու մեռնում էր մի ողջ աղգութիւն :

Երեւաց նա: Ես նրան ճանաչեցի , թէպէտ անժպիտ էր ու մռայլ :

Անցաւ մահարոյր ծառուդիներով, մօտեցաւ որբերին, կանդնեց, լռեց ու լուռ հեռացաւ տեսիլքի նման :

Ահա բոլորը :

×

Բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեանի քսենը Պօղոս Մակինցեանն էր, անկրկնելի Պաղոն :

×

Երկրորդ անդամ ...

Կրակ էր թափւում երկնից Արարատեան դաշտի եւ էջմիածնի վրայ : Շոգ էր ու տոթակէդ ամառ: Վանքի պուրակում ու անտառակում , վանքի ու վանքապատկան շէնքերի պատերի տակ, անքում ու մեռնում էր մի ողջ աղգութիւն :

Երեւաց նա: Ես նրան ճանաչեցի , թէպէտ անժպիտ էր ու մռայլ :

Անցաւ մահարոյր ծառուդիներով, մօտեցաւ որբերին, կանդնեց, լռեց ու լուռ հեռացաւ տեսիլքի նման :

Ահա բոլորը :

×

Բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեանի

ՀԵՐՈՍ ՄԸ ՈՐՈՒՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՉԷ ԳՐՈՒԱԾ

Բ.

Նշան վճռական դնաց դէպի բանտին դուռը եւ ուժգին զարկաւ : Արիւնոտ աչքերով Զալթիէն կիսով բացաւ դուռը եւ բանտարկեալը խնդրեց դուրս ելլել, փորը կը ցաւէր : Բանտապահը զոռաց .

— Կորսուէ, քոստո կեավուր . թէ չէ փորդ կը թափեմ , եւ յետոյ աւելցուց , համբերութիւն ունեցիր, լուսաբացին այլեւս փորի ցաւ չես ունենար : Նա ըսել կ'ուղէր թէ մահը կուդայ եւ բոլոր ցաւերդ կ'անցընէ :

Նշան երկրորդ անդամ աւելի ուժգին հարուածեց դուռը: Պահակը աւելի լայն բացաւ դուռը եւ հրացանի կոթը բարձրացուցած , կ'ուղէր հարուածել անոր դլխուն , երբ մութին մէջ փայլուն բան մը տեսաւ Նշանի ափին մէջ : Զալթիէն իսկոյն ճանկեց օսկին եւ ընկերոջ թողլով դրան պահպանութիւնը իր առջեւը ձդեց Նշանը քիչ մը հեռանալու համար : Նա անյաղօրէն ոսկին կը դարձնէր ափին մէջ եւ չէր խորհեր թէ ինչ կարելի էր պատահիլ : Նշան քիչ քայլեր առած էր եւ ահա յանկարծակի ոստում մը եւ բանտարկեալը չկար , խաւարին մէջ կորսուած էր չանդրադարձաւ զալթիէն, դըրամով զբաղած էր, ոչ իսկ հրացան պարպեց ահազանդ տալու համար, ուշ էր արդէն երբ ասղիէն անվիէն հրացաններ կը պայթէին : Նշան այլեւս չէր երեւնար, աղուէսի ճարպիկութեամբ հեռացած էր : Խաւարը , որ դաւաճաններուն բարեկամն էր, այս անդամ իր սեւ վերարկուին տակ ծածկած էր Նշանը :

Բացուեցաւ եդեռնի ահաւոր առաւօտը : Ոստիկաններ եւ զինուորներ մինչեւ ակռանին զինուած եւ սինլքոր ամբոխ մը իրենց չուրջը դուրս հանեցին բանտէն կանչանաւոր բազմութիւնը մեծ մեծ խումբերու բաժնած երիտասարդն ու տարէցը քշեցին դէպի Արաճանին : Ա.պոն զարմանքի խեղճ Գրիգորը, սեւ վրէժով չարաչար խոշտանգեցին. դլուխը քարի տակ ձդին եւ նետեցին վարդի պէս կարմիր մարմինը Արաճանիի ալիքներուն մէջ : Հազիւ երկու ժամ անցած էր վեռն զաւակները զրկած կը տանէր դէպի հեռաւոր հորիզոններ : Նշանի Ղազար եղբայրն ալ, որ Խարբերդի մէջ գինուոր էր իր ցեղակիցներուն հետ նոյն սեւ վախճանը ունեցաւ :

Կարգն եկաւ ծերունիներու, կիներու եւ երեխաներու . բորենիի պէս թափեցան անոնց վրայ . զատեցին մանուկն ու զինուած աղջիկները զանոնք թրքացնելու համար, առեւանգելու եւ անպատուելու համար : Նշանի 14 տարեկան քոյրը, խոհական դեղեցկուհի մը, խլեց 40ի մօտ աղբարոյ սպայ մը : Հարիւրաւոր մանուկներ իրենց մայրերու աչքերուն առջեւ եւ նետեցին Արաճանիի վրայ բարձրացող բերդէն վար եւ ջուրերը տարին զարնան ծաղիկները թաթիկները օդի մէջ եւ մարմինները քարէ քար զարնուելով հեռացան կարծես սեւ վարդեր ցցին կարմիր ջուրերուն մէջ :

Տակաւին ծերունի Տէրտէրեան ինքիրեն կը հարցնէ .

— Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ, որո՞ւն մեղանչէին մանուկները, այդ խեղճ մայրերը, բարի եւ աչխատասէր այրերը: Իր աչքերուն առջեւը կուգան այդ ահաւոր տեսարանները եւ աչքերն արցունքով ալօտած են, քիչ լոյս ունին :

Նշան պահուըտած էր Ս. Փրկիչ կոչուած սարին մէջ : Իր թաքստոցէն կը տեսնէր եաթաղանի վայրը , կայիններ գալ կը բարձրանային եւ կ'իջնէին . մանուկներ, որ օդին մէջ պտուտքելով կը դառնային եւ ջուրի քարերուն կը զարնուէին :

Ցաւի ու նրա պէս մեծ է քաղաքացի Թումանեանը, կամ ինչպէս նրան կոչել ժամանակին՝ Իվան Ֆադեյիչը :

Եթէ Իվանը Յովհաննէսն է, ապա պէտք չէ կասկածել, որ Ֆադեյն էլ Թադեւոսը է, տուեալ դէպքում՝ տէր Թադեւոսը :

Մի զարմանալի, վսեմ կերպար է քաղաքացի Թումանեանը, ու չենք կասկածում, որ կը ծնուի մի հայ Տինեանով, որ կը դրի մի չոգչոգուն վէպ, նիւթ ու նիւնալով այս մեծ մարդու մեծ կեանքը

Արտասահմանեան ոստաններում չի տրտնջել Թումանեանը , իր կեանքի դժուարին վերջալոյսին մի անդամ Պոլիս գնաց վերադառնալուց յետոյ դրեց մի նամակում . «Պոլիս գնալս փորձանք դարձաւ

ԳՈՒՐԳԻՆ ՄԱՍԵՆ

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Ջեռքովս դրածի պէս վստահ եմ որ պիտի պտնենք հոն ուր պիտի երթանք փնտռելու :

— Եւ ե՞րբ որոշած էք կատարելու այս դործողութիւնը:

— Կէսօրէն ետք, խրխինան դէմ, այն վայրկեանին ուր դուրս պիտի ելլեն իրենց թաքստոցէն . . . :

— Ձեր դալուստը կ'ուղե՞ք որ անմիջապէս հաղորդեմ մեր վեհափառ տիրոջ :

— Ինչպէս որ յարմար կը դաաէք: Բայց առիթ առաջ պէտք է որ ձերբակալման մանրամասնութիւնները կարդադրենք :

— Եթէ պէտք ունիք ամբողջ բանակը եւ ոստիկանութիւնը կրնանք ձեր տրամադրութեան տակ դնել :

— Ընդհակառակն, կ'ուզեմ որ ամէն բան տեղի ունենայ առանց իրարանցումի եւ աղմուկի. ես չոգչոգուն ցոյցերու մարդը չեմ եւ պիտեմ որ լաւագոյն դործերը քիչ մարդով ու առանց չընկոցի կը կատարուին :

— Ինչպէս որ կ'ուզէք, միայն թէ պէտք չէ երկրորդ անդամ ալ որեւէ անխոհեմութեան մը պատճառաւ այդ մարդիկը յայդնին իրենց օձիքը ազատել արդարութեան ձեռքէն :

— «Իրենց ձերբակալումը կ'երաչխաւորեմ», ըսաւ Մաք Լայն, բառերը հատիկ հատիկ չեշտելով :

— Ուրեմն ըրէք ինչպէս որ կ'ուզէք, պատասխանեց Իզզէթ փաչա հետացած իր խօսակցին ինքնավստահութեան վրայ :

— Ինծի պէտք է առաւելն տասը մարդ միայն եւ մէկ քանի կառք :

— Արդեօք կարելի՞ է հարցնել թէ քանի՛ հոգի են ձերբակալուելիքները :

— Որոշապէս չեմ կրնար ըսել, սակայն կարծեմ պիտի կրնանք 4–5 հոգի ձեռք անցընել այս անդամ :

— Իսկ մնացածնե՞րը...

— Այդ մասին չեմ կրնար այժմէն դուշակութիւն մը ընել :

— Ուրեմն ձեղի պիտի արուին միայն տասնի չափ հաստատուած անձեր :

— Եւ մէկ քանի կառք :

— Այո՛ :

— Կարծեմ նոյնիսկ հարկ չկայ ոստիկանութիւնը դործին մէջ խառնել եւ հոս, պալատին մէջ, չատ դիւրաւ կարելի է դտնել մեղի պէտք եղած օդնականները , ըսաւ Մաք Լայն :

— Այնուհետեւ, եւ նոյնիսկ եթէ հարկ ըլլայ մեր ուղած մարդերուն տասնապատիկը դտնել պալատին մէջ: Արդ, սիրելի պարոն, ներեցէք որ երթամ պէտք եղած հրահանգները տալու որպէսզի ամէն ինչ պատրաստ ըլլայ: Հաճեցէք ինծի սպասել այստեղ :

Իզզէթ փաչա դուրս ելաւ սենեակէն, մինչ Մաք Լայն թիկնաթոռի մը մէջ թաղուելով, սիկարէթ մը վառեց ու սպասեց :

Կէս ժամէն աւելի տեւող բացակայութենէ մը ետք Ապտիւլ Համիտի սիրականը վերադարձաւ եւ ներս մտնելուն պէս ըսաւ .

— Մեր վեհափառ տէրը կը փափաքի ձեղ տեսնել անմիջապէս :

— Պատրաստ եմ, պատասխանեց Անգլիացին ոտքի ելլելով :

Ապտիւլ Համիտ սիրալիր ու մտերմական ընդունելութիւն մը ըրաւ Անգլիացիին, առանց հանդիսաւոր արարողութիւններու: Նոյնիսկ դայն իր քովը նստեցուց եւ հրամայեց որ սիկարէթ ծխէ, ինչ որ անսովոր պատիւ մըն էր :

Մաք Լայն կրկնեց Սուլթանին ինչ որ արդէն ըսած էր քարտուղարին :

— Եւ ի՞նչ պիտի ընէք այդ մարդիկը ձերբակալելէ ետք, հարցուց Ապտիւլ Համիտ :

— Ինչ որ ձեր վեհափառութիւնը յարմար տեսնէ :

— Կ'ուզեմ որ ուղղակի դիրենք հոս առաջնորդէք եւ իրենց նախնական հարցաքննութիւնը պալատին մէջ կատարուի :

— Ձեր հրամանը պիտի դործադրուի: Պահ մը լռութիւն տիրելէ ետք, կատաղած բռնաւորը մտատանջ երեւոյթ մը հարցուց .

— Մինչեւ 4–5 հոգի՞ կարելի պիտի ձերբակալել :

— Այսինքն՝ առնուազն 4–5 հոգի... պիտի չեմ կրնար որոշ կերպով ապահովել :

— Կը կարծէ՞ք որ դաւադիրները բազմաթիւ են :

— Այո՛, եւ ենթադրուածէն չատ աւելի բազմաթիւ :

— Ի՞նչ կ'ըսէք, դոչեց Ապտիւլ Համիտ վրդոված ու մտատանջ երեւոյթով... որչափի՞ կը կարծէք որ կը հասնի իրենց թիւը...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(104 – Շար.)

ԹԱՍՆ ՀԱՍԱՐԴ

ՊՐՈՖԵՍՈՐ

ԺԱՄԱԿ ՂԱՃԱՂՈՒ

—*—

ՂՎԻՂՈՓ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

Ֆրանսիական մը մեծ դերձակատան վերակազմակերպիչ մը, որ ամէն տարի Փարիզի առաջին նորաձեւութեան ներկայացուցիչներէն մին կ՚ընտրուի, ինչպէս նաեւ ամէն տարի Ֆրանսայի Պատուոյ Լեգէոնի շքանշանով կը պարգեւատրուի, Ժամակ Ղաճաղու, ամէն կողմէ ընդունելութիւն կը գտնէ։ Ան ներկայիս Հայաստանի մէջ է եւ հոս կը մնայ մինչեւ Յունուար։ Ժամակ Ղաճաղու Ֆրանսայի մէջ ծնած է 1813 թուականին։ Ան ներկայիս 58 տարեկան է։ Ան ամուսնացած է եւ ունի երկու զաւակներ։ Ան ներկայիս կը գտնուի Հայաստանի մէջ, ուր ան ուզած է գալ, որպէսզի ինքնուրոյն տեղեկանայ հայ ազգին մասին։ Ան ուզած է ծանօթանալ հայ ազգին, որ ունի հին ու հարուստ անցեալ մը։ Ան ուզած է ծանօթանալ հայ ազգին, որ ունի հին ու հարուստ անցեալ մը։ Ան ուզած է ծանօթանալ հայ ազգին, որ ունի հին ու հարուստ անցեալ մը։

— Ձեր ներկայ ճամբորդութեան նպատակը ի՞նչ է, պարո՛ն Ղաճաղու։

— Ես ներկայիս կը գտնուիմ Հայաստանի մէջ, որպէսզի ծանօթանամ հայ ազգին, որ ունի հին ու հարուստ անցեալ մը։ Ես ուզած եմ ծանօթանալ հայ ազգին, որ ունի հին ու հարուստ անցեալ մը։ Ես ուզած եմ ծանօթանալ հայ ազգին, որ ունի հին ու հարուստ անցեալ մը։

— Ձեր կարծիքով ի՞նչ է հայ ազգին ապագան։

— Ես կարծիք չունիմ հայ ազգին ապագային մասին։ Ես ուզած եմ ծանօթանալ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանուշ Մարիկեանի եւ զաւակներու փափաքին համաձայն, իրենց յոյժ սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր ողբալի

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Կիրակի (28 Ապրիլ), Սէնթ Անթուանի Ս. Թա-ղէոս եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի :

Այս առթիւ կը հրաւիրուին հանդուց-եալին յիշատակը յարգող ազգական եւ բարեկամները :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի ժողովը, Ուրբաթ Ապրիլ 26ին ժամը 9ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկա-յացուցիչը :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ ԳԵՐՊ. ՄԱՐՈՒԼԼՕ
ԵՒ ՓԱՍՏ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խմբերգ, արտասանութիւն՝ աշակերտ-ներէն :

Հինգշաբթի, 25 Ապրիլ, ժամը 18·30ին, վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Ա. – լէմշահ սրահին մէջ :

26 Rue Troyon , 92 SEVRES

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիներու կողմէ :

28 Ապրիլ, Կիր. Կէսօրէ ետք փամը 17ին

SALLE CHOPIN

252, Fbg. St-Honoré — Métro Ternes

Պիտի ներկայացուի

« ԶԱՐԻՆ ՎԵՐՋԸ »

երգախառն օփերէթ Ռ. Մելիքեանի

Ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը եւ

« ԴԷՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ԼՈՑՍԻ »

Դ. Վարուժանի

Գին 7 եւ 5 ֆրանք

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Ապրիլ 24ին, Շաբաթ օր, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր Եկեղեցին բաց պիտի ըլլայ մեր ժողովուրդին հա-մար ժամը կէսօրէ ետք 3էն 5, ի յարգանս մեր Բիւրաւոր նահատակներուն, եւ ժամը ճիշդ 4·30ին կը կատարուի հանդիսաւոր հոգեհանգիստ անոնց հոգիներուն հա-մար :

Այդ առթիւ կը կատարուի նաեւ բացու-մը ԽԱՉՔԱՐ – ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՆ :

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը աղօթե-լու եւ իր յարգանքը մատուցանելու իր Բիւրաւոր Նահատակներուն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէօ – Պուա Քոլոմպէ մասնաճիւղին ժողովը, Երկուշաբթի, Ապրիլ 22, ժամը 16ին ԼՈՒԻ ԺԵ. սրճա-րանը : Կարեւոր օրակարգ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միու-թեան, Ապրիլեան Եղեռնի 53րդ տարե-դարձը կը յիշատակուի 28 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէն Լուի (Սէրք-լը Կաթոլիք) սրահին մէջ :

Այս առթիւ բոլոր այն կազմակերպու-թիւնները, որոնք իրենց մասնակցութիւ-նը պիտի բերեն թող նախօրօք տեղեկա-ցընեն :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Սպատոն նուիրուած Մեծ Ե-ղեռնի նահատակներուն, կազմակերպուած «Մեծ Եղեռնի յիսնամեակի յանձնախում-բի » կողմէ :

Բարձր հովանաւորութեամբ Իգեռի ե-րեսփոխան Պ. ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶԻ :

Պատուոյ նախագահները Տէսինի քաղա-քապետ Պ. ՓԻԼԻՐ ՄՈՒԹԻՆ եւ Պ. ՄՈՒ-ՇԵՂ ՃԻԼԻՐՃԵԱՆ :

28 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը :

Կը նախագահէ Պ. ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՃՃԸՆՏՐԵԱՆ

Կը խօսի Պ. ԱՐՏԱԽԱԶԴ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Պիտի ըլլան արտասանութիւն եւ երգ :

ԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑԻ

Ծննդեան եօթանասունամեակի հանդիսութիւն

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ԱՊՐԻԼ 27ԻՆ

Կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՀՐԱԶ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

եւ ՊԵՏՐՈՍ ԶԱՐՈՅԵԱՆ

Խօսնակ Արամ Շէխիկեան

Գեղարուեստական բաժինն իրենց մաս-նակցութիւնը կը բերեն Տիկին Հերմինէ Պօղոսեան, Օր. Ալիս Շամիրեան (Նիսի Օփերայէն), Օր. Սեդա Թիւթէլեան, Օր. Միրէյ Տէր-Յովհաննիսեան :

Պ. Մարսէլ Տերոյեան «*Արմենիա*» երգ-չախումբէն, Պ. Գերտի Հրաչեան «*Արմե-նիա*» երգչախումբէն, Պ. Լուբֆիկ Միհ-րանեան :

Հայ արուեստագէտները եւ Սասուն նուագա-խումբը :

POUR

LOUER

VENDRE

ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET

RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous

à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :

POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS

Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

1915 ԱՊՐԻԼ 24
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ԱՆԹԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՇԻՐԻՄԻՆ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ Փարիզի ու շրջանի Հայութիւնը ոդեկոչելու Ապրիլեան նահատակ-ներու յիշատակը Ապրիլ 24ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 18ին Ցաղթական Կամարի Ան-ծանօթ Զինուորին ղերեզմանը, ուր ծաղկեպսակ մը պիտի դրուի :

Հաւաքուիլ Շան դ'Էլիզէի եւ Ֆրիէդլանի միջեւ փապաժ սուբուէյին առջեւը :

Նոյն օրը ժամը 16·30ին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11–24ի նահատակներու յիշա-տակը յարգելու համար, Ազգային Միու-թեան կողմէ կազմակերպուած է սգահան-դէս մը : Ապրիլ 27, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնին մէջ, ներկա-յութեամբ երեք յարանուանութեանց հո-գեւոր հովիւներու եւ պաշտօնական բարձ-րաստիճան անձնաւորութեանց :

Հանդիսին կը նախագահէ

ՏՈՔԹ. ՄԱՐՔ ԳՈՀԱՐԵԱՆ

Ազգային Միութեան կողմէ կը բանա-խօսէ Պ. ՅԱԿՈԲ ՆԱԶԱՐԵԱՆ (Մոնթէլի-մարէն) :

Կը խօսի ՃԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, տեղական ուժերու կողմէ, քառաձայն խմբերգ, զանազան մեներգ եւ արտասանութիւն :

Յաջորդ օրը Կիրակի (28 Ապրիլ), ժա-մը 11ին Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պատարագ Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղե-ցւոյ մէջ եւ Հայ Կաթողիկէ եկեղեցին, ու-ր պատարագի ժողովրդական թափո-ր Անծանօթ Զինուորի յիշատակին կանգնե-ցած յուշարձանին առջեւ :

"Les Six Jours du Yan's Club"

DANS LE CADRE DE LA SEMAINE CULTURELLE QU'IL ORGANISE EN SES LOCAUX, 5, AVE. REILLE, PARIS - 14e LE YAN'S CLUB VOUS PRIE D'HONORER DE VOTRE PRESENCE

Le Jeudi 25 Avril de 16 h. 30 à 21 h.

L'après-midi du Livre et du Disque ainsi que le Vernissage d'une Exposition

ATMADJIAN MARIE, BERBERIAN H. KIRAZ, G. MEHIAN, ROUBEN MELIK, P. TOPALIAN, E. UTUDJIAN, VORPOUNI

Signeront leurs récents ouvrages

APRIKIAN G., BARTEVIAN A., BULBULIAN I., JACQUES HAIRA, ISABELLE

Dédicaceront leurs disques

L'exposition vous présentera les œuvres de :

ARCHAG — ARDASH — ASLANIAN — DADERIAN — HADIAR — SARKIS — SANOUKIAN

et se poursuivra Vendredi 26, Lundi 29, Mardi 30 Avril de 15 h. à 19 h.

DE CHARMANTES HOTESSES VOUS ACCUEILLERONT

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
"ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ"Ի ԿՈՂՄԷ

Նախաձեռնութեամբ կապոյտ խաչի Փարիզի մասնաճիւղին

Շաբաթ, Մայիս 4, ժամը 20·45ին

Փարիզի մէջ վերջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

– ՀՆԱՐՔԸ –

կատակերգութիւն 3 արար

Հեղինակ Ժան տը Լեթրազ, Թարգմ. Թ. Սրապեան, Բեմադիր – Դերասան Միհրան Անտոնեան :

Դերակատարները.— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրիան մար-գարեան, Փիէռ Թէրզեան, Լիւսի Թօփալեան, Վիէթ Մոստիչեան, Նազարէթ Պէշ-տիկեան, Սարգիս Մոստիչեան :

Տոմսերը կը ծախուին Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878–27–35

Տիկին Ուզունեան 254–17–74 — Տիկին Բալուեան 770–25–46

Նպարավաճառատուն Մասիս Ռիւ Սօլնիէ — Մ. Անտոնեան 738–21–18

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի ՆՊԱՍՏ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ

Կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան կողմէ

Չորեքշաբթի, Մայիս 29 , ժամը 20·40ին

THEATRE DE LA POTINIERE, 7, Rue Louis le Grand, Métro : OPERA

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՒՄ

ԽՆՁՈՐ

Հոդեբանական ողբերգութիւն , 4 արար

Հեղինակ ՏԻԿԻՆ ԼԻՒՍԻ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

Կը մասնակցին՝ Տիկին Հ. Խրտրշեան –Վաշապաներ, Օր. Սօնա Վարդանեան, *Օրիորդներ՝* Էվա եւ Սիրանոյշ Զօհրապեան, Անի Քէշիշեան, Վերոնիք Բամպուճ-եան, Պ. Պ. Աբգար Մարտիրոսեան, Գէորգ Թէրզեան, Վարուժան, Վահրամ Անտոնեան, Թասլաճեան, Վանէսեան, Վահան Սեթեան, Միհրան Դոնեան :

Prix des places : 15 et 10 franc (5 francs pour les Etudiants)

Les billets sont disponibles chez Madame Bakerdjian, 35 Rue de Trévise

Madame Markarian, 32 Rue de Trévise

et au Secrétariat de l'Union, 32 Rue de Trévise (1er étage)

Հ. Մ. Ը. Մ. - U. G. A.

—— 1918-1968 ——

CULTURE PHYSIQUE — VOLLEY-BALL — BASKET — TENNIS

Comme l'an passé, le Stade Suchet, à l'orée du Bois de Boulogne, vous attend dans son cadre de verdure

Piste d'athlétisme, terrain de Volley-ball et de Basket.

Ouvert chaque Dimanche de 9 h. 30 à 12 h. — surveillance médicale

Métro : Porte d'Auteuil — Autobus : PC.

(Boulevard Suchet, Square Henry Bataille — Paris 16e)

TENNIS : Parc des Sports de l'Ile de Puteaux

Pour les horaires téléphoner : M. Toutghalian 967-36-85

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 75 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 90 Ֆ·	Հատը	0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ԱՊՐԻԼ
MARDI
23 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11194 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.194

Ես Տեսայ Եփրատը

(ՀԱՏՈՒԱԾ)

Ո՛հ՛յ, ւեան է , ւեաը : Եփրատ :

Դարաւոր հսկան հոսուն, փուռուած հա – զար մեթր լայնքի մը վրայ : Ջուրը պըղ– տոր (միայն Սէ՞ոնն է պղտոր) : Հոսանքը ուժգնափ : Շրջապատը ամայի : Ափերը լպրծուն, պարբերական յորդումներու հետքերով :

Գարնան մինչեւ այստեղ կը հասնի : Սա բարձր ամբարտակն ալ կ'անցնի : Հարե – ւան արտերը կը դառնան Ջրակոյտ : Ո՛վ չէ տեսեր Եփրատին կատաղութիւնը, բա՛ն չէ տեսեր :

Դիմացը՝ Թրքական գիւղեր : Եւ եր – կաթեայ կամուրջ մը որ երկուքի կը բաժնէ ւեաը : Սահմանադիծ : Ափերուն՝ բոյներ ղաւադիր :

Ահա Թրքական պահականոցը, գլխուն վերեւ՝ մահիկը արիւնազանգ : Երկաթ – եայ կամուրջին վրայ՝ պահակ մը որ մանկուպայ սպառնագին , հրացանն ուսին :

Գետափն ենք արդէն ուժ – տասը ու – գնկիցներով եւ ան դիրք բռնած՝ կ'պազ – պարարէ մութ ձայնով մը.— Մի՛ մօտե – նաք :

— Գետը մերն է թէ ձերը, այ մարդ···

Հրացանն է որ կը պատրաստէ պատաս– խանը, կասկածելի չարժումներով :

— Քանի լուսանկար կրցար քաչել, կարպիս :

— Ցետոյ կ'իմանաս : Ձեռքերդ Ջուրը թաթխէ, որ հողիդ զովանայ : Կեցիր սա Թումբին առջեւ, հատ մըն ալ փորձեմ :

Նորէն պահակը նշանաձիգ.— Եաաա՛ֆ :

Բիրա ուժգն է որ կը յոխորտայ .— Ես յաղթական, դուն պարտեալ : Ես պետու– թիւն, դուն ամբոխ աշխարհացրիւ : Ես միջնաբերդ սպառազէն, դուն բեկոր վը – տարանդի :

— Ո՞ւր կիր դուն, երբ հայերէն կը խօ– սէին այս լեռները, այս պետերը , այս դաշտերը ...

×

Ջուրդ ինձ օգնական, Եփրատ :

Ահա ղէմ ղիմաց : Դուն դարաւոր հե – ղեղ յորդահոսան, ես՝ ազատուն տեսեւ որ կը դողայ աչնան հովերէն :

Հողիս քեզ մատաղ, Եփրատ :

Ժողովուրդ մը կար քեզի ղրկից , դարակից : Ուր է :

Ժողովուրդ մը որ կ'օրհնէր քեզ, կը հաւատար քեզի , կը ժպտէր քեզի :

Ժողովուրդ մը այս կամուրջէն անդին : Մինչեւ Տարօն — Արածանի՛ : Մինչեւ Բարձր Հայք ,— Սրտաճոր :

Եփրատ, դեռ ամեհի եւ ապերասան : Աւելի ըմբոստ քան Արաքսը :

Դեւ անսանձ որ կը թաւալիս անդնդա – խոր ձորերու մէջ , օճապտոյտ դալար – մամբ, սարսելով դահավէժներն ահար – կու :

Դուն որ ժայռերը կը ճեղքես ահեղա – պոռ չառաչումներով եւ ջրամոյն կը հար– թես ամբողջ տարածութիւններ :

Ի՞նչպէս դարձար մեղսակից դազանա – բարոյ մարդոց վատութեան :

Ի՞նչպէս թոյլ տուիր որ բարերար ա – լիքներդ օրերով դառնան դերեզման հա – զար ու հազար անմեղներու :

Դառնայիր ջրհեղեղ : Պատուհաս : Ցա– խիճնական անկծիկ անոնց որ ղէպի մահ կ'առաջնորդէին անդէն, անզօր բարմու – թիւններ :

Մահասարսուռ սաստ հազարամեակի մը համար: Բովանդակ մարդկութեան հա – մար :

×

Եփրատ, հանդոյց տիեզերական , Երբ խուժանը ողջակէզներ կը սարքէր ափերուն վրայ ,

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՎԻԼՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՕԾՈՒՄ Ս· ՀՈՒԻՓՍԻՄԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

Վիլննա, (հեռագայնով) .— Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Վիլննա հասաւ Շա – բաթ կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին : Զինքը դիմաւորելու համար օդակայան փութա– ցած էին Վիլննայի Արքեպիսկոպոսը՝ Կարդ· Քէօնիկ, Մխիթարեան Միաբանու– թեան Աբբահայր Գեր· Հապգեան, Պոլ– սոյ պատրիարքը՝ Շնորհք Արք· եւ Վի – էննայի զաղուժի ներկայացուցիչները , ինչպէս նաեւ զանազան զաղուժներէ այս առթիւ Վիլննա հասած բազմաթիւ Հա – յեր :

Օդակայանի առանձին հիւրանոցին մէջ կաթողիկոսը նախ եւ առաջ ընդունեցաւ մամուլը եւ պատասխանեց աւստրիական Թերթերու թղթակիցներու զանազան հար– ցումներուն :

Ապա կաթողիկոսը իր չքախումբով հա– սաւ Ս· Հոգիսիմէ Նորակառոյց եկեղե – ցին, ուր մուտք գործեց «Հրաշափառով»:

Ողջոյնի կարճ խօսքերէ ետք, Վազգէն Ա· հոգեւորականներու եւ աշխարհական– ներու հոծ բազմութեամբ մը շրջապատ – ուած մուտք գործեց եկեղեցւոյ կից Գ· Կիւլպէնկեան Մշակութային սրահը, ուր քանի մը ճառերէ ետք ներկաները հիւ – բասիրուեցան Գաղութահայ Վարչութեան կողմէ :

Կիրակի առաւօտ բացառիկ հանդիսու – թեամբ կատարուեցաւ Նորակառոյց չատ գեղեցիկ եկեղեցւոյ օծումը : Ներկայ է– զան Կարդինալ Քէօնիկ, կրթական նա – խարարը, Հապգեան Աբք· յոյն, ռուս եւ բոլոր քոյր եկեղեցիներու պետերը եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ :

Արտասահմանէն հիւրերու թիւը չատ մեծ ըլլալով, ժողովուրդին մէկ կարեւոր մասը դուրսը մնաց :

Յերեկին մասնաւոր ճաշ մը տեղի ունե– ցաւ միայն հոգեւորականներու համար , որուն ներկայ եղան Կարդինալ Քէօնիկ , Հապգեան Աբք· եւ բարձրաստիճան հո– գեւորականներ : Նոյն իրիկունը 200 հո – գի ներկայ եղաւ Էմփերիալ պանդոկի մէջ տրուած ճաշին :

Այս կէսօր կաթողիկոսը կը հիւրասիր – ուի Կարդինալ Քէօնիկի կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԻՒՊԶԷՔ ՃՇԴԵՑ ԱԶԱՏԱԽՈՀՈՒԹԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ

Աչխատանքի ծրագիրը, որ վաւերաց – ուեցաւ վերջերս Կեդր· Կոմիտէի լիակա– տար նիստին մէջ, դրական դործունէու – թեան մը ամուր դրաւականը կը հանդի – սանայ բոլոր անոնց համար, որոնք լաւ տրամադրութիւններ կը սնուցանեն ըն – կերվարութեան եւ հանրապետութեան նը– կատմամբ, յայտարարեց Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան Ա· քար – տուղարը՝ Տիւպչէք :

Տիւպչէք չեչտելէ ետք ժողովրդավա – րութեան հաստատման ուղղութեամբ կա– տարուած աչխատանքները, յիչեցուց , թէ անհրաժեչտ է խոհեմութեամբ չարժիլ եւ « չաճապարել »:

Առաջին քարտուղարը յայտնեց նաեւ այն միտքը, թէ «անհրաժեչտ չէ ստեղ – ծել ընդդիմադիր մարքսիստ կուսակցու – թիւն մը» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը պաչ – տօնական հանդիսութիւններով նչեց մա – րելչալ Ֆոչի դաչնակից ուժերու դերագոյն հրամանատարի նչանակման (15 Ապրիլ , 1918) յիսնամեակը : Վարչապետն ու նախկին ռազմիկներու նախարարը ծաղ – կեպսակներ դետեղեցին մարեչալին դամ– բանական յուչարձանին վրայ՝ Էնվալիտ :

Տուլէնի մէջ ներքին նախարարը՝ Ֆու– չէ նախագահեց յիսնամեակի արարողու – թեանց :

ՊՈՆԻ մէջ համեստ արարողութեամբ մը նչուեցաւ Աղբնաուերի մահուան տարե – լիցը : Գերմանիոյ նախկին վարչապետը մեռած էր 91 տարեկանին, 19 Ապրիլ , 1967ին :

ԿԻՊՐԱՅԻ թուրք եւ յոյն դեկավարնե – րու միջեւ խօսակցութիւնները, որոնք ընդհատուած էին հանդիպման վայրի չուրջ զոյութիւն ունեցող տարակարծու – թեան պատճառով, պիտի վերսկսին, կը յայտարարէ Կիպրոսի խորհրդարանի նա– խագահը :

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը երեւե – լի հանդիպման վայր առաջարկած է Ժընե – ւը : Հաւանական է, որ Մակարիոս Արք· ընդունի այս առաջարկը : Թուրքերը եւս համաձայն են :

ՎԻԵԹՆԱՄի մէջ կռիւները կը վերսկսին հետզհետէ : Հիւսիսային Վիեթնամցիները ձէ Սանի ճամբուն վրայ յարձակած են թա– կարդը ձգել ամերիկեան կառախումբ մը՝ սպանելով տասը զինուորներ եւ վիրա –ւորելով 12 հոգի : Քանդած են նաեւ 12 բեռնակառքեր եւ մէկ հրասայլ մը :

ՅՈՐԴԱՆԱՆ դեսի երկայնքին հրացա – նաձգութիւն տեղի ունեցաւ Իսրայէլցի – ներու եւ Յորդանանցիներու միջեւ :

ՔԱՆԱՏԱՑԻ նորընտիր վարչապետը՝ փիէռ Թրիւռօ իր հաւատարմութեան եր– դումը կատարեց ընդհանուր կառավարիչ Ռ· Միչընըրի առջեւ :

Թրիւռօ Քանատայի 15րդ վարչապե – տըն է :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցու– թեան չարքերէն ութ հազար համայնա – վար չարքայիններ վտարուած են տարե – սկիզբէն ի վեր :

ՊՈՆԻ դաղթականական նախարարու – թեան հրապարակած վիճակադրութեան համաձայն , 26·545 արեւելեան Գերմա – նացիներ ապաստանած են արեւմտեան Գերմանիա՝ Պերլինի Պատի կառուցու – մէն ի վեր , այսինքն՝ 13 Օգոստոս 1961– էն այս կողմ : Այսուհանդերձ, Արեւմտ– եան Գերմանիա ապաստանողներու թիւը կը նուազի հետզհետէ : Ցունուարին ա – սոնց թիւը եղած է 62, Փետրուարին՝ 58, Մարտին՝ 42 :

Միւս կողմէ, 207·948 արեւելեան Գեր– մանացիներ , որոնք փրկուց յառաջացած տարիքի բերումով բեռ կը նկատուին Ա – րեւելեան Գերմանիոյ համար, այս վեր – ջինին կողմէ իրաւունք ստացած են հե– ռանալու երկրէն եւ վերջնապէս հաս – տատուելու Արեւմտեան Գերմանիա :

ՌԻՍՏԻ մէջ հանդիպում մը ունեցան Մարոքի, Յորդանանի եւ Արաբական Սէ– ուտիոյ Թագաւորները :

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ ՄԱԿի ընդհանուր քար– տուղարը պաչտօնական բացումը կատա – րեց Մարդկային Իրաւանց միջազգային համագումարին : Համագումարը , որուն կը մասնակցին 1300 ներկայացուցիչներ , պիտի փակուի Մայիս 13ին :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՎԻԼՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՕԾՈՒՄ Ս· ՀՈՒԻՓՍԻՄԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

Վիլննա, (հեռագայնով) .— Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Վիլննա հասաւ Շա – բաթ կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին : Զինքը դիմաւորելու համար օդակայան փութա– ցած էին Վիլննայի Արքեպիսկոպոսը՝ Կարդ· Քէօնիկ, Մխիթարեան Միաբանու– թեան Աբբահայր Գեր· Հապգեան, Պոլ– սոյ պատրիարքը՝ Շնորհք Արք· եւ Վի – էննայի զաղուժի ներկայացուցիչները , ինչպէս նաեւ զանազան զաղուժներէ այս առթիւ Վիլննա հասած բազմաթիւ Հա – յեր :

Օդակայանի առանձին հիւրանոցին մէջ կաթողիկոսը նախ եւ առաջ ընդունեցաւ մամուլը եւ պատասխանեց աւստրիական Թերթերու թղթակիցներու զանազան հար– ցումներուն :

Ապա կաթողիկոսը իր չքախումբով հա– սաւ Ս· Հոգիսիմէ Նորակառոյց եկեղե – ցին, ուր մուտք գործեց «Հրաշափառով»:

Ողջոյնի կարճ խօսքերէ ետք, Վազգէն Ա· հոգեւորականներու եւ աշխարհական– ներու հոծ բազմութեամբ մը շրջապատ – ուած մուտք գործեց եկեղեցւոյ կից Գ· Կիւլպէնկեան Մշակութային սրահը, ուր քանի մը ճառերէ ետք ներկաները հիւ – բասիրուեցան Գաղութահայ Վարչութեան կողմէ :

Կիրակի առաւօտ բացառիկ հանդիսու – թեամբ կատարուեցաւ Նորակառոյց չատ գեղեցիկ եկեղեցւոյ օծումը : Ներկայ է– զան Կարդինալ Քէօնիկ, կրթական նա – խարարը, Հապգեան Աբք· յոյն, ռուս եւ բոլոր քոյր եկեղեցիներու պետերը եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ :

Արտասահմանէն հիւրերու թիւը չատ մեծ ըլլալով, ժողովուրդին մէկ կարեւոր մասը դուրսը մնաց :

Յերեկին մասնաւոր ճաշ մը տեղի ունե– ցաւ միայն հոգեւորականներու համար , որուն ներկայ եղան Կարդինալ Քէօնիկ , Հապգեան Աբք· եւ բարձրաստիճան հո– գեւորականներ : Նոյն իրիկունը 200 հո – գի ներկայ եղաւ Էմփերիալ պանդոկի մէջ տրուած ճաշին :

Այս կէսօր կաթողիկոսը կը հիւրասիր – ուի Կարդինալ Քէօնիկի կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Երբ ամբողջ բազմութիւններ կը քչէր ափերդ ի վար , չաչեցնելով սուր , հրա – ցան , խարազան ,

Երբ խառնաճաղձ ոռնոցներու Սոդոմ – Գոմոր մը դիւային քրքիջներ կ'արձակէր անպատիժ ,

Ի՞նչպէս չցամքեցան Ջուրերդ, կաղմե – լով անապատ մը հրակէզ: Կամ խաւարա– մած անտառ մը լի օճերով, խժերով, զա– զաններով :

×

... Եւ հիմա , Եփրատ, դեռ արդասա– բեր Հայաստան աչխարհի , այլեւս ա – մայի .

Ի՞նչ կը բանին Ջուրերդ , կամուրջէն անդին :

Կը չարունակուի՞ Ջրառուքը , — հօ՛յ, հօ՛յ :

Կա՞ն մշակներ ածուներուն եւ արտե – րուն մէջ: Դաչտերուն եւ հովիտներուն վրայ :

Դեռ կ'երգե՞ն ծիծեռնակն ու արտոյտը: Կը հնչէ՞ չինականին երգն անուչ :

×

Եփրատ, դեռ միջերկրական .

Հարեւաններդ կիրակնօրեայ հագուստ են հագեր արդէն, կամուրջէն ասդին : Ա– զատութիւն : Հայրենիք: Արեւելքէն արեւ – մուտք : Մինչեւ ծովափ :

Եփրատ, արքայազուն անժառանգ ,

Ժողովուրդ մը կը ծաղկի հարեւան Ա. – րաքսի ափերուն վրայ :

Իսկ դո՞ւն: Դեռ երկա՞ր «ի վերայ ա – ւերակաց»: Դէմ դիմաց համատարած ա – մայութեան, ուրկէ բուերն անգամ խոյս կուտան խուճապահար :

Ե՞րբ կը բացուի խորհուրդը խոժոռ ա– լիքներուդ որ կը թաւալին սա կամուրջէն վար :

Եփրատ , անդիր պատմութիւն ազգա – յին եւ միջազգային ,

Բարութիւն, զօրութիւն, խորութիւն ,

Ամբողջ բազմութիւններ կը հալին ձայ– նիդ կարօտէն :

Ե՞րբ կը չաչեն փրփրադէզ ալիքներդ , իրերու չեփոր աւետաբեր :

Ե՞րբ Ջուրերդ վերստին կը դառնան օրհնաբեր անձրեւ Հայաստանեայց աբ – տերուն, այդիներուն, ածուներուն :

Լուսացնցուղ չառաւտան Ազատութեան եւ Աչխատանքի :

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ապրիլ 1948, Հալէպ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի օր սկսան Ապրիլեան տարե – դարձի ոգեկոչման հանդիսութիւնները Փարիզի մէջ , որոնց մէկ մասն ալ կը կա– տարուին ճիչդ օրին՝ այս Չորեքչաբթի Ապրիլ 24 :

Նախ Կիրակի ժամը 16ին, հայ եւ օտար բազմութիւն մը լեցուցած էր Փարիզի աթոռանիստ Նոթր – Տամ եկեղեցին, ուր հայկական պատարագը մատուցուր Ջեր – մութիւն մը կը բերէր ու իր ախուր ա – ղօթքներով սրտեր կ'ալեկոծէր :

Օրուան պատարագիչն էր Հայր Աթա – նաս Վրդ· Քէչեճեան, ի բացակայութեան Գերապայծառ Ամատունիի, որ կը դար – մանուի Իտալիոյ մէջ :

Ուժեղ եւ քաջ քարոզ մը խօսեցաւ Հայր Քորնելիս :

×

Քանի մը ժամ ետք, Սալ Կավոյի մէջ, տեղի կ'ունենար աչխարհական հանդէսը, որու կը նախագահէր Մարի Նուպար Հայ Ուսանողական Տան տնօրէնը՝ Փրոֆ· Ա· Արփիարեան : Խօսեցան Պ· Պ· Կարօ Ցով– սէփեան եւ Պ· Կէնճեան :

Փակման խօսքը ըրաւ Կաթողիկոսական Պատուիրակ Սերոբէ Արք· Մանուկեան :

Մանրամասնութիւնները կուտանք ա – ռանձին Թղթակցութեամբ :

հանդիպման վայր առաջարկած է Ժընե – ւը : Հաւանական է, որ Մակարիոս Արք· ընդունի այս առաջարկը : Թուրքերը եւս համաձայն են :

Վիեթնամի մէջ կռիւները կը վերսկսին հետզհետէ : Հիւսիսային Վիեթնամցիները ձէ Սանի ճամբուն վրայ յարձակած են թա– կարդը ձգել ամերիկեան կառախումբ մը՝ սպանելով տասը զինուորներ եւ վիրա – ւորելով 12 հոգի : Քանդած են նաեւ 12 բեռնակառքեր եւ մէկ հրասայլ մը :

ՅՈՐԴԱՆԱՆ դեսի երկայնքին հրացա – նաձգութիւն տեղի ունեցաւ Իսրայէլցի – ներու եւ Յորդանանցիներու միջեւ :

ՔԱՆԱՏԱՑԻ նորընտիր վարչապետը՝ փիէռ Թրիւռօ իր հաւատարմութեան եր– դումը կատարեց ընդհանուր կառավարիչ Ռ· Միչընըրի առջեւ :

Թրիւռօ Քանատայի 15րդ վարչապե – տըն է :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցու– թեան չարքերէն ութ հազար համայնա – վար չարքայիններ վտարուած են տարե – սկիզբէն ի վեր :

ՊՈՆԻ դաղթականական նախարարու – թեան հրապարակած վիճակադրութեան համաձայն , 26·545 արեւելեան Գերմա – նացիներ ապաստանած են արեւմտեան Գերմանիա՝ Պերլինի Պատի կառուցու – մէն ի վեր , այսինքն՝ 13 Օգոստոս 1961– էն այս կողմ : Այսուհանդերձ, Արեւմտ– եան Գերմանիա ապաստանողներու թիւը կը նուազի հետզհետէ : Ցունուարին ա – սոնց թիւը եղած է 62, Փետրուարին՝ 58, Մարտին՝ 42 :

Միւս կողմէ, 207·948 արեւելեան Գեր– մանացիներ , որոնք փրկուց յառաջացած տարիքի բերումով բեռ կը նկատուին Ա – րեւելեան Գերմանիոյ համար, այս վեր – ջինին կողմէ իրաւունք ստացած են հե– ռանալու երկրէն եւ վերջնապէս հաս – տատուելու Արեւմտեան Գերմանիա :

ՌԻՍՏԻ մէջ հանդիպում մը ունեցան Մարոքի, Յորդանանի եւ Արաբական Սէ– ուտիոյ Թագաւորները :

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ ՄԱԿի ընդհանուր քար– տուղարը պաչտօնական բացումը կատա – րեց Մարդկային Իրաւանց միջազգային համագումարին : Համագումարը , որուն կը մասնակցին 1300 ներկայացուցիչներ , պիտի փակուի Մայիս 13ին :

«...ԱՅՍ ՀՄՈՒՏ, ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԼՈՌԵՑԻՆ»

(ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ԹՈՒ ՄԱՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ)

Ինքն է եղել, իր սարերը ու Թիֆլիսը : Պետերբուրգում եղել է, ճիշդ է, բայց ե– ղել է որպէս կալանաւոր բան – տարկեալ, անմեղ ու ղրպար – տուած : Բանտում ժակոլիոյ է կար– դացել ու«Զրաատյղ զանդը», նամակներ է ղրել դասերին («Ի՞նչ նոր բան կայ գրա– կանութեան մէջ ...»), խորհուրդ է տը– ւել երեխաներին կարդալ, ի՞նչ, «լաւ, մեծ մարդկանց կեանքից, բարի մարդ – կանց կեանքից»: Մաքով փոխադրուել է տուն ու ձեռ է ասել երեխաներին, «էդ ի՞նչ է խղդում Արեգը ...»:

×

Հակառակորդնե՞ր :— Ինչպէս կարող է լինել Թումանեան եւ հակառակորդ չու – նենալ :

Եւ այն է հետաքրքիրը, որ նրա հակա– ռակորդների ցուցակում չես գտնի մի ե– րախտաւոր անուն : — Մելիք – Կարա – դէօղեան, Տէր – Ղեւոնդեան, Ռ. Դը – բամբեան (անմահ...), Մեղրեան, Զեր – քէզեան... ո՞ր մէկը յիշել: Կեանքին ու աշխարհին ժպտիով նայող այս մեծ լա – ւատեսը, երբ տեսնում էր բարու եւ ճշ – մարտութեան, ազնիւ ղրականութեան ու նրա հոգեւոր չահերի ոտնահարումը, վերցնում էր իր գրիչը ճիշդ այնպէս, ինչպէս վիրաւորուած ասպետն է մերկա– ցընում իր սուրը : Այստեղ էլ նա մխուռ էր ու հանճարեղ : Այսպէս նա վարուեց ոչ միայն Դրամբեանի, այլեւ Զերքէզ – եանի եւ միւսների հետ :

×

Յատկապէս այս Զերքէզեանը պէտք է, որ բաւականաչափ քամնելի անձնաւո – րութիւն լինի: Փոխանակ բաց ճակատով բանավիճելու Թումանեանի հետ, նա հան– դէս է գալիս Թումանեանի դէմ մի քանի կեղծանուններով : Թումանեանը ճարա – հատուած հարց է տալիս Զերքէզեանին, թէ դո՞ւք էք արդեօք «Կ»ն, «Կատոն»ը եւ «Իրաղեկ»ը: Ծուղակ ընկած Զերքէզեանը ... հարցին հարցով է պատասխանում.— «Ցայտնեցէք, դուք խուզարկու ոստիկա – նի պաշտօնն ունէք» և այն, որ «չղիտենք որտեղ է վերջանում բանաստեղծութիւնը, եւ որտեղ է սկսւում դաղտնի խուզարկուի պաշտօնը»:

Թումանեան դու, Թումանեան ...

— Դուք խոկի չէք սխալւում, պարոն Կատոն (կեղծանունը նայէք... Գ. Մ.), ես խուզարկուի պաշտօն ունեմ, բայց ոչ դաղտնի ոստիկանութեան, այլ այն ժո – ղովրդի, որի բանաստեղծներից մէկն եմ ... մինչեւ ուր կարեն աչքերս ու հասնի ձեռքս ...»:

— Գիտէք, դաղտնի պարոն Կատոն, եւրոպական մեծ բանաստեղծներից մինը, կարծեմ Հէյնէն, իր հայրենիքին դիմե – լով՝ ասում է . «Ես քո պահապան շունն եմ»: Ինչ կայ որ, Թող ես էլ իմ համեստ ուժերով իմ հայրենիքի խուզարկուն լի – նեմ : Եւ ահա բռնել եմ ձեզ... դուրս ե – կէք արեւի տակ : Այսպէս է ասում ձեզ խուզարկու Յովհ. Թումանեանը»:

Զերքէզեան – Կատոննՙ ուր, Հէյնէնՙ ուր...

Ու դեռ տարիներ յետոյ, պիտի յայտ– նուէր մի նոր բանաստեղծ եւ պիտի դրէր.

Երկիր իմ արեւի ու փոշու ,
Էսօր, ես,
Զուլուած ամէն
Ուզես – երգ եմ լուսէ,
Ուզես – կապուած մի շուն ...

Զարենցը

Լոռեցի էս գիւղացին (բոլոր էս–երն ու էն–երը Թումանեանինն են...) իր ժամա– նակի ամէնից «մոտեռն» բանաստեղծն է եղել : Ճիշդ է, մի տեղ նա տրանջում է թեֆենիֆի դէմ, մորմոքւում է, որ երկա– թուղի անցկացրին Լոռու ձորում, ան – տառները փճացրին, պախրաներին վախ– ցըրին ... բայց նա սիրել է թեֆենիֆն եւ աւելի «յառաջադիմական » է եղել, քան իրեն ժամանակակից , անգամ այսօրուայ բանաստեղծները ...

Փոքր , համարեա աննշան բան է, բայց բնորոշ :

Թումանեանը «լուսանկարչական ապա – րատ» է ունեցել :

Թումանեանը լուսանկարել է Արիմեան հայրիկին՝ ձիու վրայ նստած :

Եթէ ես նկարիչ լինէի, կը նկարէի Ար– իմեանին՝ ձիու վրայ, ։ Թումանեանին՝ նրա վրայ ուղղած իր «ապարատը», Լոռու սարերի ու անտառների ֆոնի վրայ ...

Սիրել է թեֆենիֆը : Մի տեղ էլ հպար – տացել է . «Թելեֆոն էլ ունենք ...»:

×

Զգում էր իր մեծութիւնն, այս ի ծնէ մեծութիւնը :

Եւ այո, եւ ոչ: Աւելի շատ եւ չուտ՝ այո, քան ոչ :

Երեսուն տարեկան՝ նա իր նամակներից մէկում յանկարծ պայծառանում է . «Այժմ դանք իմ խաչելութեանը : Պուշ– կինը իր նամակներից մէկում ասում է . «Սատանայի գործ է, որ ես հոգով ու տաղանդով ծնուեցի Ռուսաստանում » : Հէյ– նը բան չէ սատանայի գործը դրսեւելը: Սատանան այնպիսի բան չի անել, որ Ֆիլիպը մի անգամ Մանթաշովի մօտ դը– նայ ու... դրսի »:

Ոչ, պատահական չէ իր կողմից ար – ուած իր եւ Պուշկինի զուգահեռը : Պուշ– կինը նման նա նոյնպէս՝ աննպատակ իրա– կանութեան մէջ՝ իր հոգով եւ տաղանդով ծնուելը համարում է սատանայական դործ... բայց ահա, երեք տարի յետոյ , երեւի նոյն սատանան մոլորեցնում է նը– րան. «Այժմ ես տառապում եմ մի մեծ տարակուսանքով՝ արդեօք ես բանաս – տե՞ղծ եմ, թէ չէ» — դրում է նա արդէն 33 տարեկան հասակում ու աւելին . «Ես– ճահաբւում եմ մինչեւ անգամ, որ օգ– նում են ինձ որպէս բանաստեղծի , ինձ թւում է, որ ես խաբուած եմ, ուրիշ – ներին էլ խաբում եմ, թէ բանաստեղծ եմ ես ...»:

Ով արբազան միամտութիւն ,— կ'ասէր ինքը :

×

Շատ յիշողութիւնները տարաւ իր հետ Վահան Թոթովենցը Թումանեանի եւ Անդրանիկի փոխ – յարաբերութիւնների մասին :

Մեծ բարեկամներ են եղել նրանք :

Թումանեանի տունը, Թիֆլիսի Վադնե– սենակի փողոցի վրայ, տուն լինելուց ա – ւելի վանք է եղել, վանք՝ այս բառի ամենալաւ իմաստով :

Էլ ո՞վ ասես «ուխտի »չի դնացել այդ «վանքը» :

Այդ մեծ ուխտաւորներից է եղել նաեւ Անդրանիկը :

Ու պատմում էր Թոթովենցը .

— ... Անդրանիկը կանդնած էր մի ո– տի վրայ, աչ ոտը՝ աթոռին : Նրա դէմ կանդնած էր Թումանեանը եւ լսում էր ոդեչնչուած դէմքով : Անդրանիկը պատ– մում էր, թէ ինչպէս հայ – թրքական կը– ռիւների ժամանակ հաւաքել է թուրք կա– նանց ու երեխաներին, կերակրել է նրանց ու երկու հայ գինուորների ուղեկցու – թեամբ ուղարկել նրանց թրքական հողը:

— Ինչ որ լաւ բան է լինելու, լինում է սիրով, իսկ սրով՝ երբեք ,— ասաց Թու– մանեանն ու աւելացրեց . — Եթէ Հայը սուր է բարձրացնում , նշանակում է դանակը ոսկորին է հասնում, ուրիշ ճար ու ճանապարհ չկայ ...

Թոթովենցը չէր հնարում : Այս մտքե – րը, դրեթէ բառացի, կարելի է դտնել Թումանեանի յօդուածներում :

×

Այս Գարեգին Ենգիբարեանը: Այս դը– րաքնադատը : Այս իրաւաբանն ու հրա– պարակախօսը ... Թումանեանի արիւնը պղտորողներից մէկը :

Յովհ. Թումանեանն իր յօդուածներից մէկում, վկայակոչելով ռուս դեկաբրիստ Ե. Լաչինովի «խոստովանութիւններ » դիրքը, նկարագրում է սրտառուչ տեսա – րաններ հայ – ռուսական փոխ –յարա – բերութիւնների եւ այն մասին, թէ ինչ – պէս թրքական լծի տակ հեծող Հայերն իր ժամանակին ողջունել են ռուսական բա – նակի մուտքը եւ յանձինս Ռուսների, տե– սել են իրենց ազատարարներին :

Այս՝ պատմութիւնից : Այս՝ հարիւր տարի առաջ :

Վերադառնալով ներկային, ահագան – դելով Արեւմտեան Հայաստանում վերա– հաս կոտորածի առկայութիւնը («Նորից

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ ԵԱՆ'Ց ԱԿՈՒՄԲԻ ՄԷՋ

Հինդշաբթի երեկոյեան Եան'ց ակումբը լե– ւած էր բնաւոր հասարակութեամբ մ, որ անդամ մը եւս եկած էր լսելու Սիլվ Կապուտիկեանը եւ Վարդուհի Վարդերէս– եանը :

Որոշ յապաղումով հասնելէ ետք Ս– կին Կապուտիկեան յայտարարեց թէ ինք կը խորհէր որ, չատ աւելի ուշ խօսք պ– տի առնէ, այլ բանախօսներէ կամ պե– ղարուեստական բաժինէ մը ետք, եւ պատճառով դեռ չէր պատրաստած իր ճառը: Կը մնար Տիկին Վարդուհի Վար– դերէսեանի լեցնել այդ ժամանակը, թո

ոռնում է հին դոյժը — «Տաճկաստանում կոտորում են Հայերին » ...), Թուման– եանն իր յօդուածը վերջացնում է այ յոյսով , որ Ռուսաստանը «վերջ կը դնի հայ ժողովրդի էս անվերջ կոտորածին... քաղաքակիրթ աշխարհն էս անվերջ խղ տառակութեանը »:

Իսկ պարոն Գարեգին Ենգիբարեանը...

Այս պարոնը «Հովիտ» դերպահպանող– կան չարաթաթերթի էջերից մեղադրում է բանաստեղծին, որ նա Տաճկահայերին դրդում է... ապստամբութեան :

Ապացուցելով , որ «հայկական ապը– տամբութիւնը առասպել է, սուտ է («Հովիտ»ը հակառակ կարծիքի է ...): Թումանեանը համաձայնում է օտար ար– բիւրներից բխող օբեկտիւ այն եզրակա– ցութեան հետ, ըստ որի Թուրքերը որ– չել են ջնջել Հայերին՝ հայկական հար– ցը մէջտեղից վերացնելու համար :

« Սակայն «— աւելացնում է Թուման– եանը ...

Այս «սակայն»ն է ամենակարեւորը : Մէջբերում ենք լրիւ .

... «Սակայն ... պարոն Ենգիբարեա– նը պատրաստ պէտք է լինի, պէտք է զարմանայ ու պէտք չէ ուշաթափի, եթէ երբեւէ մի օր էլ էդ տեսակ երկրում լսի ապստամբութեան կոչը: Ամէն մի ժո– ղովուրդ , որքան էլ նա ռայա լինի (որ հօտ կը նշանակի), բաղկացած է կենդա– նի մարդկանցից , հօրից, մօրից, քո– ջից, եղբօրից, ամուսնուց, որդուց ... դրանք յատիտեան չեն կարող տանել թէ իրենց եւ թէ իրենց հարազատների տան– ջանքն ու անպատուութիւնը :

Պէտք է ենթադրել , որ երբ պարոն Ենգիբարեանը կարդացել է այս տողերը, ուշաթափուել է հաստատապէս...

Այսպիսին է եղել քաղաքացի Թուման– եանը, արու ու արի , չքեղ ու պայծառ, այսպիսին է եղել մեր «հմուտ, հանճա– րեղ Լոռեցին »:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՍԵՆՑ

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Այդ մասին որոշ բան մը չեմ կրնար ըսել ձեր վեհափառութեան, պատասխա– նեց Մաք Լայն, բայց սա կրնամ վստա – հեցնել որ եթէ այսօր ձեր պետութեան մէջ հինգ հազար հոգի կամ միայն այս կազմակերպութեան մասնակցող, վաղը անոնց թիւը կրնայ 50·000ի հասնիլ եւ տարիէ մը հարիւր հազարի... այս մասին կրնաք ապահով ըլլալ :

— Բայց ուրեմն այդ չորս հոգիին ձեր– բակալումը բանի մը պիտի չծառայէ՞ :

— Ընդհակառակն, մեծամեծ օգուտներ պիտի ունենայ :

— Ի՞նչ օգուտ, քանի որ հազարաւոր – ներու խօսք կ'ընէք, որ պիտի չարունա– կեն դործել ազատօրէն :

— Սա օգուտը պիտի ունենայ, վեհա – փառ տէր, որ մօտէն պիտի ճանչնանք ղի– բար ու իրարու միտքը պիտի հասկնանք :

Ապտիլ Համիտ այս խօսքերուն վրայ հաղիւ կրցաւ զսպել սրտմտութեան չար – ժումմը եւ դէմքը որ պահ մը առաջ ղը– ւարթ ու գոհունակ արտայայտութիւն մը ունէր, մէկէն մռայլ ու դաժան կերպա – րանք մը առաւ :

— Կը կարծէ՞ք որ այդ մարդոց հետ վիճաբանելու եւ իրենց դաղափարները հարցնելու պիտի դիջանիմ, ըսաւ Անդ – լիացին նայելով խոժոռ ակնարկով մը :

Մաք Լայն առանց ազդուելու այս ակ – նարկէն, պատասխանեց .

Երբեք յաւակնութիւն չունիմ ձեր վե – հափառութեան խորհուրդներ տալու, այ– սուհանդերձ եթէ երբեք ձեր վեհափառու– թեան տեղը ըլլայի, պատժելէ առաջ այդ ձերբակալուածները, կը ջանայի իրենց դիտաւորութիւնն ու նպատակը հասկը – նալ եւ եթէ պէտք ըլլար գոհացում կու– տայի իրենց...:

Այս խօսքերը ա՛նքան տարօրինակ ե– րեւցան, որ նոյնիսկ Իզզէթ փաշա խո– ժոռ ակնարկ մը ուղղեց Անգլիացիին :

Ապտիլ Համիտ չուզելով այլեւս եր – կարել խօսակցութիւն մը, որ իրեն հա– մար բոլորովին անհաճոյ դարձուածք մը կ'առնէր եւ միւս կողմէ վախնալով, որ դուցէ Մաք Լայն դժգոհութիւնը կը դրդը– ռէ ճիշդ այն վայրկեանին, երբ իրմէ մեծ ծառայութիւն մը սպասելու հարկին մէջն էր, լաւագոյն համարեց խնդիրը կարճ կապել :

— Անօգուտ է, ըսաւ, խօսակցիլ մեր ապագայ ընթացքին վրայ, երբ տակա – ւին ոչ ոք ձերբակալուած է: Նախ յան– ցաւորները դտնենք ու ձերբակալենք ու անկէ ետք կրնանք որոշել թէ ի՛նչ կերը – պով պիտի վարուինք իրենց հետ... : Ու– րեմն, պարոն Մաք Լայն, յայտնութիւն կը մատչեմ ձեր այսօրուան ձեռնարկու – թեան համար եւ կը յուսամ որ պիտի կրնաք զայն յաջողութեամբ դլուխ հանել :

— Այդ մասին վստահ եմ, պատասխա– նեց Անգլիացին խրոխտ ամբարտաւանու– թեամբ մը :

Լաւ ուրեմն, եւ ես ձեզի կը խոստանամ որ ձեր արժանի վարձատրութիւնը պիտի ստանաք մեր կողմէ :

— Իմ մեծագոյն վարձատրութիւնս պի– տի ըլլայ ինձ յանձնուած պաշտօնը յա– ջողութեամբ դլուխ հանելը, պատասխա – նեց Մաք Լայն:

Այս խօսքին վրայ բռնաւորը կրկին ան– նշմարելի կերպով յօնքերը պռատեց եւ ձեռքի չարժումով մը հասկցուց թէ ուն– կընդրուելութիւնը աւարտած էր:

Իզզէթ փաշա եւ Անգլիացին հեռացան սուլթանին քովէն եւ եկան քարտուղարին սենեակը:

— Պարոն Մաք Լայն, ըսաւ Իզզէթ ժըպ– տելով, կը տեսնեմ որ երբեք պիտի չկըր– նաք սորվիլ արեւելեան վեհապետի մը հետ խօսելու կերպը :

— Միթէ նախատական բա՞ն մը ըսի ձեր վեհափառ տիրոջը, պատասխանեց Անգլիացին իր խօսակցին երեսը նայելով չհշտակի :

— Այդ է պակաս... բայց այն պատ– ու անկաշկանդ ձեւը որով սորված էք ձեր մտածումը յայտնելու այտեղ, կըր– նան վիրաւորիչ համարուիլ արեւելեան ականջներու համար, որոնք միայն դեռ նամած չողոքորթութիւններ լսելու վար– ժուած են :

— Ինչ որ ըսի ձեր սուլթանին, իմ բա– ցարձակ եւ անկեղծ համոզումներս էին եւ դանոնք իրեն յայտնելով իմ փափաք էր ծառայութիւն մը մատուցանել... քանի որ տիրոջ կ'ընծայէք, ձեզի ալ շատ կը համարիմ նոյնը կրկնելու... եթէ կարծէք որ տեղական փոքրիկ ու աննշան կազմակերպութեան մը դէմ կը դտնուիք որ կարելի պիտի ըլլայ մէկ քանի ձեր – բակալութիւններով բնաջինջ ընել, շա – բաշար կը սխալիք... ինչ որ տեսայ, ըսի նեցի եւ մանաւանդ դուշակեցի, որ փոխական չունէը անցած է ամրողջ Եւ – քոյ վրայէն ու մէկ ծայրէն միւսը տը– ղհած է... ահա իրողութիւնը: Ան– տակաւին կարող չէք բան մը տեսնել, բայց այն օրը ուր պիտի տեսնէք, արդէն շատ ուշ պիտի ըլլայ եւ հրդեհին մէջ պուցէ դուք ամէնդդ ալ պիտի այրիք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(105 – Շար.)

ՀԵՐՈՍ ՄԸ ՈՐՈՒՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՉԷ ԳՐՈՒԱԾ

Գ.

Նշան հրացանի փողով զրան փականքը կոտրեց եւ դուռը կռնակին բացուեցաւ : Տէր Ատտուած, ինչ ահաւոր տեսարան, չհաւատաց աչքերուն, քսան հատի չափ դառնուկներ սարսափով իրար գրկած , կեցեր էին պատին տակ , մերկ էին, բոկոտն, բղկտուած հագուստներով, կաչի եւ ոսկոր դարձած, փոսացած աչքերով : Այդ տառապանքն իրենց մատչաչ ուժերուն համար չատ մեծ էր, անտանելի էր :

— Ա՛խ, Տէր Ատտուած, հառաչեց Նշանը, ինչո՞ւ երկինքը փուլ չի գար այդ պայլերուն ղլուխներուն վրայ· այս դառնուկներն ի՞նչ ըրեր են որ այս օրերուն հասնին :

Երբ բանտին դուռը բացին երեխաները սարսափած իրար փարեցան, բայց այդ պզտիկներուն մէջ կային իր մեծ քրոջ երկու զաւակները, այնքան փոխուած որ Նշան հազիւ ճանչցաւ :

— Քեռի, ըսաւ անոնցմէ մին, մեզմէ ոսկի կը պահանջեն, կ'ըսեն թէ ձեր տուներու մէջ պահած ոսկիներուն տեղը ցոյց տուէք : Ցետոյ մեզ սաստիկ ծեծեցին , մեր հագուստները, կօշիկները հանեցին եւ տարին, կ'ուզէին մեզ սպաննել, բայց անոնցմէ մէկը թոյլ չտուաւ, ըսելով թէ վաղը բոլորը կը մորթենք :

Նախախնամութիւնն հասաւ այդ անմեղներն ազատելու : Այն նախախնամութիւնը որ այդ արտակարգ մարդուն Նշան անունը դրած էր անպատմելի զոհողու –

բախտ սերունդին զաւակներն են , դիրքի հասած քառասուն տարի քրտինք թափելէ ետք գործատուներու կամ հանքերու մէջ, որպէսզի իրենց զաւակները տեղ մը հասնին եւ Հայ մնան : Քառասուն տարի արտասահմանի Հայութիւնը մեծ բան չէ ըրած մինչ «մենք հայրենիք ենք կառուցանել, ինչ որ չատ աւելի դժուար է քան թերթի էջեր լեցնել» : Հայաստանի Հայը, ըսաւ նաեւ, Տիկին Կապուտիկեան , աւելի հայրենասէր է քան արտասահմանի Հայը :

Մէկ խօսքով, Տիկին Կապուտիկեան զոհ չէ մեղմէ , ու իր էլոյթը վերջացուց , ըստ սովորականին, իր մէկ ստեղծագործութեամբ (ներշնչուած Ապրիլեան Եղեռնէն) :

Փոքր ղաղարէ մը եաք ,կէս դիչերին հիւրերը հաւաքուեցան սեղանին չուրջ, ուր ճաշը տեւեց մինչեւ առաւօտեան 3, համեուած բաժակաճառերով եւ դեղար – ուեստական յանպատրաստից բաժինով :

Ա. Մ.

թիւններով նչանաւոր դառնալու համար :

Մօտը զոմ մը կար·մէջը կապուած ձիեր եւ բակին մէջ կառքեր կային, հաւանա – բար այդ կառքերով մանուկները պիտի փոխադրէին կամ Արածանի գետը նետե – լու, կամ Թրքացնելու համար ուրիչ վայրեր պիտի տանէին, եւ բախտը դիրենք ա – զատութեան դիրկը նետեց :

Վերադարձան Տէրսիմ, Նշան անհան – դիստ էր, դիչերը քուն չունէր, ցերեկը խօսք չունէր· իր հոդին սաստիկ խռոված էր : Ամօթ կը զգար վատի մը պէս ան – դորձ նսեմել, պահուըտիլ Քիւրտի տան մէջ, մինչ անդին իր ցեղը իր հարազատները սուրի բերան կ'երթային եւ կ'ան – պատուէին : Քանի մը օր եաքը իր սիրտը բացաւ Տէրսիմցի բարեկամներուն եւ ըսաւ ·

— Դուք իմ ազգին համար չատ բան ը – րիք, չնորհակալ եմ, ասկէ եաք եթէ ո – րիք, չինչ ալ չընէք , մենք պարտական ենք ձեզի : Ես չեմ կրնար հոս անդործ մնալ , մինչ անդին իմ ժողովուրդս, Հայերն ա – սոր կը քշուին , դէպի մահ կ'երթան· պէտք է փրկել այդ անմեղները որքան հնարաւոր է· եւ կ'ուզէի որ ···

Այս ըսաւ եւ աչքերը զարձուց իր հա – ւատարիմ ընկերներուն, թախծոտ ակ – նարկ մը նետեց եւ չարունակեց ···

— Կ'ուզէի որ դուք ալ իմ հետս ըլա – յիք :

Տիրեց խոր լռութիւն : Զախէ – Իդո եւ Դուրսուն – Աթէչ , որոնք աներկիւղ կառուղներ էին, սարսափեցան Նշանի ծը – րագրէն : Կախեցին իրենց դլուխները եւ ինկան մտածութեան մէջ :

Զախէ – Իդո բարձրացուց ճակատը եւ ըսաւ ·

— Նշան ախպէր, սարսափելի առա – ջարկ մը կ'ընես մեզի, ուղղակի մահուան բերանն երթալ է , բայց չեմ հրաժարիր երդումս , երդում է : Ուր որ երթաս քեղ մինակ չենք թողներ :

Նոյն բանը կրկնեց նաեւ Դուրսուն – Աթէչ : Դարձեալ երդուընցան ազատել անմեղները , վրէժ լուծել բարբարոս Թուրքերէն :

Երեք յանդուգն երիտասարդներուն առջեւ բացուեցաւ գործունէութեան ընդարձակ դաշտ մը :

Թշուառներու կարաւանները սարեր ձո – րեր բռնած էին· անօթի ծարաւ, տան – ջանքներով պէտք էին մեռնիլ երկրին հա – րատատ զաւակները : Երեք երիտասարդ – ներն օրերով լինկան սար ու ձոր ուր աք – սորականներ տեսան, յարձակեցան դին – ուրներու , չէթէներու վրայ կոտորեցին եւ ազատեցին դատապարտուածները : Քիչ ժամանակի մէջ Տէրսիմ ապաստա – նած Հայերուն թիւը վեց հազարն անցաւ : Բոլորն այդ երեքին կը պարտէին իրենց կեանքը :

Հերոս Նշանը դեռ չատ ընելիք ունէր, իր կեանքն իրեն համար թանկագին չէր, վատնդն էր սիրելի : Ծոփքի նահանգին մէջ եւ սարսափ էր Թուրքերուն եւ անե – րեւոյթ մարդ էր , ծպտուած, երբեմն վաճառական էր, երբեմն պետական բար – ձրաստիճան մարդ : Հիանալի կերպով կը խօսէր Թուրքերէն լեզուն, կը կարդար հոճայէ մը աւելի վարժ, համոզիչ բար – բառ ունէր երեսանց կատարի հայակեր էր : Սակայ յանձն կ'առնէր անձամբ առաջ – նորդել հայ աքսորեալները եւ հաշիւը մաքրել : Կը տանէր ապահով տեղեր, զը – րեթէ միշտ դէպի Տէրսիմ եւ կը նետէր ազատութեան դիրկը · ապա վերադառ – նալով արիւնոտ կացինն ուսին, զայն կը մաքրէր Թուրքերու առջեւ իբրեւ թէ հա – րիւրներ ջարդած էր :

Երկար ժամանակ Թուրքերը ոչ մէկ կասկած ունէին· նա Ալլահին մարդն էր· կատարի թշնամի կեսվուրներուն : Նա իր անունը փոխած էր եւ կը կոչուէր Ռէ – չու Օղլու , դրպանին մէջ վաճառականի փաստաթուղթեր, ուրեմն ծանօթ եւ վըս – տահելի մէկն էր :

Բայց պատահեցաւ յանդգնութեան դե – րադոյն դէպք մը : Մեծ տան մը մէջ փակուած էին բազմաթիւ հայ մանչուկ – ներ եւ աղջնակներ բռնի թրքացնելու հա – մար· Նշան զանազան ճարպիկ միջոցնե – րով փախցուց այդ անմեղները եւ ազա – տեց· յայտնի դարձաւ թէ Թուրքերուն մէջ Հայ մը կար կեղծ անունով, ծպտ – ուած որ զաղտնի կը գործէր· ամէն կողմն էր եւ ոչ մէկ տեղ, աներեւոյթ ո – դի մը, ու պէտք էր յայտնաբերել եւ դըլ – խատել : Տեղական իշխանութիւնը հա – րիւր դեղին ոսկի դլխագին դրաւ : Հրա – մանատիրը զինուորներու եւ ոստիկաննե – րու առջեւ պէտք էր կարդալ : Նշան ա – ռաջ նետուեցաւ, առաւ հրամանագիրը , կարդաց սահուն Թուրքերէնով , քովի սպան զարմացաւ թէ՝ իրենց մէջ մէկը կար այսքան զրագէտ– հոճաներն անդամ այսպէս վարժ ընթերցում չէին կրնար ը – նել : Նշան միջնակարդ դպրոց բրած էր, ուշիմ էր եւ մայրենի լեզուին հաւասար տիրապետած էր Թուրքերէնի :

Լուրջ կասկածներ կային այդ փոքրիկ Հայուն վրայ , որ ծանր հեղինակի առած էր Թուրք իշխանութիւնը : Զերբակալ – ուած բանտ նետուեցաւ· նա ցոյց տուաւ թէ պատերազմէն առաջ վաճառական էր եւ ապա ղէնքի տակ կանչուած Հայրենիքը պաշտպանելու համար Մոսկովներու դէմ : Թերեւս ամիսներ անցան· քննութիւնները ցոյց տուին թէ այդ Ռէչու Օղլուն ուրիչ մէկը չէր եթէ ոչ Նշան Տէրտէրեանը : Գնացին բանտ հանելու եւ դլխատելու համար, բայց Նշանը չկար : Ով դիտէ ինչ հնարքով նա բանտէն ազատած՝ փախեր էր :

Հ. ՎԱՀԱՆ ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

(Շար.)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Բնաւ բանակ մը, ոչ ալ ազդ մը չեր նորդներուն պատասխանատուն էր· ասոնք խռովերէն կը խօսէին եւ Գերմաններուն եաէն կ'երթային, Ֆրանսերէն կը խօ – սէին եւ Անդլիացիներուն եաէն կ'եր – թային :

Սերիզոլի յաղթութեան յաջորդող դի – չերը պատերազմի դաշտին վրայ վատօրէն ծերվաքի մարքիզը սպաննող եւ կողոպ – տող այս տեսակ թշուառականներէն մին էր, որ Ֆրանսերէն խօսող յետնորդ մըն էր եւ զոր մարքիզը Ֆրանսացի կարծած էր՝ անոր փլեքարացիի նման ազատուած բարբառէն խաբուելով :

Աւարառումէն աւարառուն կը ծնէր : «Թշնամիին կողոպուտը ապրելու» դար – չելի սկզբունքը կ'արտադրէր այս բոր – տունը զոր խիստ կարդապահութիւն մը միայն կրնայ բուժել :

Համբաւներ կան որոնցմէ կը խաբուի մարդ· չի պիտցուիր միշտ թէ ինչո՞ւ զօրապետներէ ոմանք, մանաւանդ մեծ զօրապետներ մեծ անուն առած են :

Թիւրէն կը պաշտուէր իր զինուորնե – րէն, վասնզի աւարառութեան հրաման կուտար· ներուած չարութիւնը բարու – թեան մը մասը կը կազմէ· Թիւրէն այն – քան բարի էր որ թոյլ տուաւ հուրի եւ սուրի տալ Փալաթինան : Սպարապետին աւելի կամ նուազ խստութեանը համեմատ բանակներուն եաէն դացող աւելի կամ նուազ աւարառուներ կը տեսնուէին· Հօր եւ Մարսօ զօրապետները ամենեւին յետ – նորդ չունէին, յօժարակամ կը հաւանինք հաստատելու թէ Ուլինկթըն քիչ ունէր :

Սակայն Ցունիս 18էն 19ի դիչերը մե – ռելները կողոպտուեցան : Ուէլինկթըն ա – նողքապէս վարուեցաւ, հրաման տուաւ որ հրացանի բռնուի ով որ մեռել մը կո – ղոպտելու միջոցին բռնուի, բայց յաջող – ուակութիւնը չատաս է : Աւարառուները պատերազմի դաշտին մէկ կողմը մեռել – ները կը կողոպտէին, մինչդեռ միւս կող – մը դնդամահ կ'իյնային անոնք որ զող – նալու միջոցին բռնուած էին :

Լուսնին ճառագայթը տխուր կ'երեւէր այս դաշտին վրայ :

Կէս դիչերուան մօտ Օհէնի խորունկ ճամբուն մօտ մարդ մը կը թափառէր, կամ լաւ եւս է ըսել, կը սողար : Երեւոյ – թէն կը հասկցուէր թէ անչուչտ այն մարդոցմէն մին էր ան, որոնց ո՛վ եւ ի՛նչ ըլլալը բացատրեցինք քիչ մը առաջ, այս – ինքն ոչ անդլիացի, ոչ Ֆրանսացի, ոչ դիւղացի եւ ոչ զինուոր, պիտակը ճիւաղ քան թէ մարդ՝ մեռելներուն հոտը առ – նելով եկած էր վաթերլօյի կողոպտելու համար, իր յաղթութիւնը : Պլուղ մը հազած էր որ քիչ մը կրկնոցի կը նմա – նէր· անհանդստա եւ յանդուգն էր, կ'եր – թար յառաջ քալելով եւ եաէը նայելով : Ո՞վ էր այս մարդը : Հաւանական է որ դիչերը աւելի կը ճանչնար քան ցերեկը : Տոպրակ չունէր, բայց անչուչտ կրկնո – ցին տակը լայն գրպաններ կային : Մերթ ընդ մերթ կանդ կ'առնէր, չուրջը կը նա – յէր տեսնելու համար թէ արդեօք գինքը դիտող մը կա՞ր· յանկարծ կը ծռէր, դե – տինը կեցող լուիկ եւ անչարժ բան մը կը խառնչտկէր, յետոյ կանդ առնելով խոյս կուտար : Իր սպրդումով, դիրքով, արագ եւ դաղտնի չարժուձեւով կը նմանէր այն վերջալուսական ճիւաղներուն, որոնք ա – ւերակներու մէջ կ'երեւին սակաւ եւ դոր նորմանտական հին աւանդութիւնները «ալէօր» կ'անուանեն :

Տեսակ մը դիչերային թռչուններ կան որոնք իրենք իրենց երկայն ոտքերով ճահիճներու մէջ այս տաւերական պատ – կերները կը կազմեն :

Նայուածք մը եթէ ուշադրութեամբ քննելու ըլլար դիչերուան ամէն մչուշը, պիտի կրնար նչմարել թէ քիչ մը անդին Նիվէլի սալարկին վրայ Մոն Սէն Ժանէն դէպի Պրէն լ'Ալէօ տանող ճամբուն ան – կիւնին քովի հիւղին եաէը կանդ առած եւ կարծես պահուած էր խոհավաճառի պզտիկ սայլ մը, որու ուղիէ ծածկոցը պրկուած էր եւ որու լծուած նօթի եւ վտիտ դրասը սանձին մէջէն եղիճ կ'ու – տէր· սայլին մէջն ալ կնիկի նմանող անձ մը կար որ արկղներու եւ ծրարներու վրայ նստած էր : Կարելի է թէ այս սայ – լին եւ այդ թափառողին մէջ յարաբերու – թիւն մը կար :

Դիչերուան մութը չատակ էր : Լուսինը ճերմակ կը մնայ առանց հող ընելու երկ – րի կարմրութիւնը : Երկինքի անտարբե – րութիւններէն մին է ասիկա : Մարդակե – րութիւններուն մէջ ծառերու ոստեր կային, որոնք ռումբէն կարուած այլ ինկած չէին եւ որոնք կեղեւէն բռնուած ըլլալով, դի – չերուան մեղմ հովէն կը տատանէին :

Շունչ մը դրեթէ չնչառութիւն մը կը չարժէր մայտանները : Ոստերը սարսուռ մը ունէին, որ հողիներու չուրն կը նմանէր :

Վիճթոր Հիւկօ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանուշ Մարիկեանի եւ զաւակներու փափաքին համաձայն, իրենց յոյժ սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր ողբաց – եալ

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կիրակի (28 Ապրիլ), Սկիզբ Անթուանի Ս. Թա – ղէոս եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի :

Այս առթիւ կը հրաւիրուին հանդուց – եալին յիշատակը յարգող ազգական եւ բարեկամները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ

Կը խօսին ԳԵՐՊ. ՄԱՐՈՒԼԼՕ
եւ ՓԱՍՏ. ՅՈՎՒԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Ամբողջ, արտասանութիւն՝ աշակերտ – ներէն :

Հինգշաբթի, 25 Ապրիլ, ժամը 18·30ին, վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Ա – լէմշահ սրահին մէջ :

26 Rue Troyon , 92 SEVRES

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիներու կողմէ :

28 *Ապրիլ, Կիր. կէսօրէ ետք ժամը 17ին*

SALLE CHOPIN

252, Fbg. St-Honoré — Métro Ternes

Պիտի ներկայացուի

« ԶԱՐԻՆ ՎԵՐՋԸ »

երգախառն օփերէթ Ռ. Մելիճեանի

Ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը եւ

« ԴԷՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ԼՈՑՍԻ »

Դ. Վարուժանի

Գին 7 եւ 5 ֆրանք

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Ապրիլ 24ին, Զորեքշաբթի օր, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր Եկեղեցին բաց պիտի ըլլայ մեր ժողովուրդին հա – մար ժամը կէսօրէ ետք 3էն 5, ի յարգանս մեր Բիւրաւոր Նահատակներուն, եւ ժամը ճիշդ 4·30ին կը կատարուի հանդիսաւոր հոգեհանգիստ անոնց հոգիներուն հա – մար :

Այդ առթիւ կը կատարուի նաեւ բացու – մը ԽԱՉՔԱՐ – ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՆ :

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը աղօթե – լու եւ իր յարգանքը մատուցանելու իր Բիւրաւոր Նահատակներուն :

ՄԱՅԻՍ ՄԻԿԸ ՕՍՊԱՆՏ

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ ԾՈՎԱՓՆԵՐՈՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Մեկնում Զորեքշաբթի, Մայիս 1, Հաւաքուիլ ժամը 7ին, Քաֆէ Թերմինիւս, (Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն) : Մեկնում 7·45ին Լիլի կառուղիով (ճաշը ճամբան, ճոխ) : Ժամանում ժամը 14ին : Հան – գիստ, պուոյտ (եթէ օդը նպաստ), ձուկի չուկայի այցելութիւն : Երեկոյեան ճաշ, Ծովափի մէկ լաւ ճաշարանը :

Իրիկունը մեկնում դէպի Պրիւժ, նաւի պուոյտ եթէ փափաքողներ ըլլան : Մեկ – նում դէպի Փարիզ 23·30ին եւ ժամանում 5·30ին, կառ Տիւ Նոր եւ 6ին՝ Շաթօ տը Վէնսէն :

Մասնակցութիւն 45 Ֆր., երկու ճաշե – րը մէջը :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ձմռոնալ Ինքնութեան Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ pիpր տը Վոյաժ օտար – ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Սպառնօն նուիրուած Մեծ Ե – ղեռնի նահատակներուն, կազմակերպուած «Մեծ Եղեռնի յիսնամեակի յանձնախում – բի » կողմէ :

Բարձր հովանաւորութեամբ Իզեռի ե – պեսքոսան Պ. ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶԻ :

Պատուոյ նախագահներ Տէսինի քաղա – քապետ Պ. ՓԻԼԻՐ ՄՈՒԹԻՆ եւ Պ. ՄՈՒ – ՇԵՂ ՃԻԼԲՃԵԱՆ :

28 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի բաղաբապետարանի սրահը :

Կը նախագահէ Պ. ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՃՔՆՏՐԵԱՆ
Կը խօսի Պ. ԱՐՏԱԽԱԶԴ ՊԼՐՊԼՐԵԱՆ

Պիտի ըլլան արտասանութիւն եւ երգ :

ԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑԻ

Ծննդեան եօթանասունամեակի հանդիսութիւն

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ԱՊՐԻԼ 27ԻՆ

Կը նախագահէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կը խօսին՝ ՀՐԱԶ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ
եւ ՊԵՏՐՈՍ ԶԱՐՈՅԵԱՆ
Յօսնակ Արամ Շեխիկեան

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մաս – նակցութիւնը կը բերեն Տիկին Հերմինէ Պօղոսեան, Օր. Ալիս Շամիրեան (Նիսի Օփերայէն), Օր. Սեդա Թիւթէլեան, Օր. Միրէյ Տէր–Յովհաննէսեան :

Պ. Մարսէլ Տերոյեան «*Արմենիա*» երգչախումբէն, Պ. Ֆերտի Հրաչեան «*Արմե – նիա*» երգչախումբէն, Պ. Լուբֆիկ Միհ – րանեան :

Հայ արհեստաւորները եւ Սասուն նուագա – խումբը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱԶԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ժողովը, Երկուշաբթի, Ապրիլ 22, ժամը 16ին Լ'Ոի ֆե. սրճա – րանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, կիրակի առաւօտ :

×

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 25ին, Շա – բաթ երեկոյ Վալանսի Հ. Ց. Դ. Քրիս – տափոր կոմիտէութեան կողմէ :

×

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէնի մէջ, Յունիս 2ին :

×

Կապոյտ Ծաչի Մարսէյլ քաղաքի եւ չր – ջաններու մասնաճիւղերը կը տօնեն Կա – պոյտ Ծաչի 40ամեակը, Մայիս 5ին, Սվլանտիաի մէջ : Մանրամասնութիւննե – րը յետագային :

×

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, կիրակի, Միութիւալիթէի սրահը : Մանրամասնու – թիւնները յաջորդով :

×

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առ – թիւ, Յունիս 9, կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Ծաչի «Օր»ը Մայիս 5 կիրակի, Ազգ. Տան սրահը :

×

Հ. Մ. Ը. Մ.ի յիսնամեակը մեծ պատ – րաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Յունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին (Հո – գեզատուստի տօնին) :

×

ԿԱՊ. ԽԱԶԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մա – յիս 5ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնը կը պատ – րաստուի տօնակատարելու Վասպուրա – կանի Ցաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ : 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Ող – բերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, կիրակի 24 Նոյեմբերին, կառնտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

1915 ԱՊՐԻԼ 24

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՆՏԱՆՕԹ ՋԻՆՈՒՈՐԻ ՇԻՐԻՄԻՆ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բ անդամները եւ Փարիզի ու շրջանի Հայութիւնը ոգեկոչելու Ապրիլեան Նահատա – ներու յիշատակը Ապրիլ 24ին, Հոր եքշաբթի ժամը 18ին Ցաղթական Կամարի Ո ծանօթ Զինուորին գերեզմանը, ուր ծաղկեպսակ մը պիտի դրուի :

Հաւաքուիլ Շան դ'Էլիզէի եւ Ֆրիէտլանի միջեւ փասաժ սուբեդէնին առջեւը :

Նոյն օրը ժամը 16·30ին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11–24ի նահատակներու յիշա – տակը յարգելու համար, Ազգային Միու – թեան կողմէ կազմակերպուած է սգահան – դէս մը : Ապրիլ 27, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնին մէջ, ներկա – յութեամբ երեք յարանուանութեանց հո – գեւոր հովիւներու եւ պաշտօնական բարձ – րաստիճան անձնաւորութեանց :

Հանդէսին կը նախագահէ
ՏՈՔԹ. ՄԱՐՔ ԳՈՀԱՐԵԱՆ

Ազգային Միութեան կողմէ կը բանա – խօսէ Պ. ՅԱԿՈԲ ՆԱԶԱՐԵԱՆ (Մոնթէլլի – մարէն) :

Կը խօսի ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, տե – ուժերու կողմէ, քառաձայն խմբե – զանազան մեներգ եւ արտասանութիւն

Յաջորդ օրը կիրակի (28 Ապրիլ), ժ – նաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգս – պատարագ Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկե – ւոյ մէջ եւ Հայ Կաթողիկէ եկեղեցի, – ւարտ պատարագի ժողովրդական բ – Անծանօթ Զինուորի յիշատակին կան – ւած յուշարձանին առջեւ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միու – թեան, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15·30ին, «Սերբլը Կաթոլիկ»ի սրահին մէջ :

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Ց. ՆԱԶԱՐԵԱՆ
եւ Ս. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Օրուան յայտագրին կը մասնակցին Տի – կին Ա. Սուքիասեան (երգ), Օր. Ա. – րապետեան (արտասանութիւն) եւ Թաշճեան (արտասանութիւն) :

Նոյն օրը առաւօտեան ժամը 10ին՝ ղեհանգստեան պատարագ Սէն – Ժ – մատրան մէջ :

Կը պատարագէ Լիոնի հոգեւոր հովիւ
ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միու – թեան : Այս կիրակի, ժամը 15ին, Երդ – Թաղապետարանի սրահին մէջ :

Կը խօսին՝ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ (Ֆրանսե – րէն) եւ Պ. ՏԻՏԻԵԱՆ (Հայերէն) :

Սգահանդէսէն ետք, ժամը 18ին, ծաղ – կեպսակի զետեղում, Փլաս Պելքուր, Յուշարձանին առջեւ :

×

Երկուշաբթի 24 Ապրիլ, ժամը 2 – պատարագ Հայ Առաք. Ս. Յակոբ Կ – ղեցւոյ մէջ :

Հայածէս պատարագ Ֆուրվիէրի Մ – տաճարին մէջ, 28 Ապրիլ, առաւօտ ժ – 10ին :

28 Ապրիլ, առաւօտեան ժամը 10 – Պաշտամունք Հայ Աւետարանական Կ – ղեցւոյ մէջ :

ԵԱՆ'ՑԻ ՎԵՑ ՕՐԵՐԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

ԻՐ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Իր կեդրոնատեղին, 5, Ավընիւ Ռէյ, Փարիզ 14րդ
Հինգշաբթի, Ապրիլ 25 ժամը 16·30էն 21

Կը հրաւիրէ ձեզ ներկայ ըլլալու

ԳԻՐՔԻ ԵՒ ՏԻՍՔԻ ՕՐՈՒԱՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ԱԹՄԱՃԵԱՆ ՄԱՐԻ, Ց. ՊԼՐՊԼՐԵԱՆ, ՔԻՐԱԶ, ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ, ՌՈՒԲԵՆ ՄԵԼԻՔ, Բ. ԹՕՓԱԼԵԱՆ, Է. ԻՒԹԻԽԱՃԵԱՆ, ՈՐԲՈՒՆԻ :

Կը ստորագրեն իրենց վերջին գործերը

Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆ, Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ, Ի. ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ, ԺԱՒ ՀԱՅՐԱ, ԻԶԱՊԵԼ
Կը ձօնեն իրենց տիսքերը

Յուցահանդէսը կը ներկայացնէ հետեւեալ նկարիչներու գործերը –

ԱՐՇԱԿ, ԱՐՏԱՇ, ԱՍԼԱՆԵԱՆ, ՀԱՃԱՐ, ՍԱՆՈՒԿԵԱՆ, ՍԱՐԳԻՍ

Եւ կը շարունակուի Ուրբաթ 26, Երկուշաբթի 29, Երեքշաբ – թի 30 Ապրիլ ժամը 15էն 19 :

Համակրելի օրիորդներ ձեզ կ'ընդունին

travaux de peinture
et de décoration
de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

22,rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք, ընտիր Ապրանքներով :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Բաֆֆի ի – ժողովը, Ուրբաթ Ապրիլ 26ին ժամը 9 – Ներկայ Կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկ – յացուցիչը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. «Եօթնեղբ – եան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, Շաբաթ, ժամը 20·30ին, դպրոցին մէ – ջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութի – պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Թէնդ – խումբի ժողովը, այս Ուրբաթ, ժամը 9 – ին : Ներկայ Կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներ – կայացուցիչը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
24
ԱՊՐԻԼ
MERCREDI
24 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11195 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.195

ՕՐԱԻԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ՔԱՐՈԶՆԵՐԸ ՏՈՒՆ ՉԵՆ ՇԻՆԵՐ

Առաջին օրէն իսկ, առարկայօրէն ար – ձագանգ հանդիսացանք Տիկին Սիլվա Կապուտիկեանի ելոյթներուն, Փարիզէն պա – տառ ու զաւառէն Փարիզ։ Առաջին օրէն խօսեցաւ ու դեռ կը խօսի ։

Թէ տարապիր բազմութիւնները կարօ – տն ունի հայրենի կռուկներու, կասկած չի վերցներ։ Թէ ժողովուրդը աւելի կը հանդուրժուի երբ խօսողը Երեւանէն կու – գայ — թէկուզ հրաշագործ խօսքեր չար – տասանէ — ըմբռնելի իրողութիւն մըն է։ Բայց հայրենի կռուկներուն ալ ճիտին պարտքն է քիչ մը յարդել իրենց այցելած գաղութները, նախ ծանօթանալ անոնց հոգերուն ու ցաւերուն, առարկայօրէն , ապա միայն դասեր տալ բեմերէն ։

« Մենք «գօլմներ» չենք», կը խորա – դրէր այս թերթին յաւէտ տղայացեալ խմբագիրը, երբ մատը դնելով վէրքին վրայ, կը չեշտէր թէ հայկ. արտասահ – մանը չափահաս է, իր խօսքն ու տեսա – կէտն ունի եւ մանկապարտէզի աշակերտ մը չէ, զոր կարելի է խաբել դոյզ սորված քարոզներով ։

Տիկին Սիլվա Կապուտիկեան չատ բա – ներ ըսաւ, այս վերջին չաբաթներուն , ամբոխավար ճառեր արտասանելով, յու – սախաբ ընելով բարեմիտ ժողովուրդ մը, որ ոգեւորութեամբ զինքը ընդունեցաւ , այն միամիտ յոյսով թէ բան մը փոխ – ուած է Հայաստանի եւ արտասահմանի կապերուն մէջ եւ թէ, վերջապէ՛ս, նոր բան մը պիտի լսէ ։

Ու յուսախաբ, նկատեց որ բանաստեղ – ծուհին, ըստ հասարակութեան ճառեր արտասանելով , չատ հակասութիւն – ներու մէջ իյնալով, եկած է միայն դաս տալու մեղի ։

Եթէ անկեղծ է Երեւանի մտահոգու – թիւնը արտասահմանի Հայութեան մա – սին, նախ եւ առաջ իր շրջուն քարոզիչ – ներուն կը մնայ ըմբռնել արտասահմանի մտահոգութիւնները ու փորձել հասկը – նալ ցաւին արմատը, միանգամայն դանե – լու համար դարմանը ։

Երեւանը, մինակը, իրաւունք չունի լ – սելն յատուկ զեղազիրներ պատրաստելու իրեն անծանօթ հիւանդութեանց մասին ։

Տասը ուսանող Հայաստան տանելով , դասագիրքեր խոստանալով արտասահ – մանէ — երբ դասագիրք չի կրնար հայ – կին կապուտիկեանի ըսածներուն , բայց Քող պիտնայ թէ այս քարոզները տուն չեն չիներ ։

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՇՏ ՏԵՂ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՀԱՆՈՑԻ ՀԱՄԱՐ ԽՕՍՔԸ՝
ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ

Հիւսիսային Վիէթնամի համար, Մի – ացեալ Նահանգներուն կը մնայ արտա – յայտուիլ ։ Ծանօթ է որ կողմերը չա – բաթներէ ի վեր տեղ չեն գտներ խաղա – դութեան մասին խօսելու համար (չատ ա – ւելի դիւրին է անշուշտ տեղեր գտնել պատերազմ ընելու համար)։ Հանօյ կը պնդէ Վաշինկթընի վրայ իրեն զօրավիգ ունենալով Մորհ. Միութիւնը ։ Աւստրիոյ վարչապետը կրկին Վիէննան առաջար – կեց ։

× Փարիզի մէջ ծայրայեղ ձախ երկու հազար ուսանողներ ցոյց մը ըրած են ի նպաստ Վիէթնամի ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Պելժիոյ թագաւորը Լէօ Քոլարի յանձնեց նոր կառավարութեան կազմու – թիւնը ։ Քոլար սկսաւ իր խորհրդակցու – թիւնները, նախ եւ առաջ ընկերային քը – րիստոնեաններուն հետ ։

Անդլիացի հինգ երեսփոխաններ որոնք հրաւիրուած էին յոյն կառավարութեան կողմէ քննական այցելութիւն մը կատա – րելու Աթէնք, յայտարարեցին թէ փա – փաթփուլոս վատահեցուցած է որ ժողո – վրդավարութիւնը պիտի վերահաստատէ Յունաստանի մէջ ։

Փաքիստանի մէջ յատուկ դատական ատեան մը կազմուած է վարչակարգի դէմ եղած դաւերուն հեղինակները դա – տելու համար ։

Աուիշվիցի մէջ լեհ փչխանութիւնները յատուկ տաղաւարի մը բացումը կատա – րած են, նուիրուած «Հրեայ մարտիրո – սութեան »։

Ամերիկեան թռչմէ համաճայն Մեմ – ֆիսի մէջ առեւտրական մը 5000 տո – լար առաջարկած է պատուելի Քինկը ըս – պանելի տալու համար ։

Ռիւատի մէջ Ֆայսալ, Հիւսէյն եւ Հա – սան թագաւորները հանդիպում մը ունե – ցած են ։

Յորդանանի մէջ, Հիւսէյն թագաւորի հովանիին տակ, քաղաքական բոլոր հո – սանքները համախմբող «Ազգ. ճակատ» մը կազմուած է ։ Դէմերու կարծիքով , կուսակցութիւններու այս համախմբումը իրեն հետեւանք պիտի ունենայ թոյլ տալ թագաւորին որ աւելի հեռու երթայ իր ներկայ քաղաքավարութեան մէջ եւ արդելք ըլլայ նաեւ որ որեւէ ղիչում ընէ Իսրայէլի ։

Լենինի ծննդեան 48րդ տարեդարձին առթիւ , «Պրաւդա» պղպարարութիւն մը կ'ընէ Մաոյականներուն եւ ուրիշներու ։ Կուսակցական պաշտօնաթերթը կը դրէ Մաոյականութեան մասին . « Զին – ղեկավարները կը մերժեն մարքս – Լենին – եան ուսուցումը եւ կը վերահաստատեն բռնութեան սկզբունքը ։ Իրենց նպատակն է արդարացնել իրենց անջատողական դործունէութիւնը »։ Թերթը կը ձաղկէ նաեւ վերաքննական եւ պղպայնական տարրերը որոնք «Մարքս – Լենինիզմին տեղ կը դնեն կեղծ դաղափարաբանութիւն մը կամ քաղքենի ազատականութիւն մը մարդասիրութեան եւ ժողովրդավարու – թեան դրօշին ներքեւ » ։ «Պրաւդա» չը – սեր թէ ո՞ր երկրին կամ կուսակցութեան կ'ակնարկէ, բայց պարզ է որ չեխ եւ ռումանացի նկատի առնուած են ։

Հայկական Ժամեր Դանուբի Ափին

«... Ու երգն է միշտ յաղթութիւն»

Ա.

Վիէննա։ Գոհար քաղաք մը, նման մա – յարթեան համանուաղին, կատարելու – թիւն ու յաւիտենականութիւն ներչնչող։

Ամէն բան կայսերական անցեալ մը կը պատմէ, աւելին՝ անցեալ մ'իսկ չէ, ու ոչ ոք կրնայ զարմանալ , եթէ յանկարծ կայսերական այս պանդոկին, կայսերա – կան ասպետներէն, իշնէ Ֆրանց–Եո – զէֆ ։

Բայց կ'իջնէ Ամենայն Հայոց կաթողի – կոսը։ Պայծառ ղէմքով, ուրախ ղէմքով, վասնզի եկած է օծելու նոր եկեղեցի մը հայկական, Հայոց Աստուածին նուիր – ուած նոր տուն մը, որպէսզի, անհայրե – նիք հայ բազմութիւնները նոր տեղ մը ունենան աղօթելու համար, ու պահանջե – լու Աստուծմէ ինչ որ մարդիկ ղացան ։

Հայը եկեղեցի կը շինէ։ «Երանի՛ եկե – ղեցի շինողաց», եթէ անչուշտ այդ եկե – ղեցիները ճամբայ ու միջոց ըլլան նաեւ պահպանելու, տարածելու հայ լեզուն ու մշակոյթը եւ ոչ թէ միայն խորաններ « Հայր Մեր » արտասանելու ։

Ուր որ մէկ Հայ կայ, կը մտածէ եկեղե – ցի մը շինել, երբեմն երկուք ալ կը շի – նեն եթէ երկու Հայ են ու մէկը միւսին հետ համաձայն չէ , ու իւրաքանչիւրը « իրը » կ'ունենայ ։ Հոս 280 Հայեր են միայն, մնայուն քաղաքացիները դեղեցիկ երկրի մը ։ Այս թիւին վրայ աւելցած են մօտ հարիւր ուսանողներ, 65ը Վիէննա – յի մէջ , մնացեալն ալ՝ Կրաց ։

×

Արեւոտ երկնքի մը տակ, Շաբաթ օր կը հասնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը , որու կ'ընկերանան Վրաստանի առաջնոր – դը՝ Կոմիտաս Եպիսկոպոս, դպրեվանքի տեսուչ Պոզապալեան վարդապետ եւ «Էջ – միածնի» խմբագիրը՝ Արթուն Հատիսեան։ Ամբողջ դաղութին կէսին չափ ալ Հայեր եկած են ամէն կողմէ ։ Անհաւատալի ե – ռուղեռ մը կը տիրէ ։ Եկած են Միլանո – յէն, մեծ թիւով, Համպուրկէն, Պերլի – նէն, Լոնտոնէն, Ժընեւէն, Աթէնքէն , Պոլսէն, Փրակայէն, Պէյրութէն, Ամբա – թերտամէն, Պրիւսէլէն ։ Բայակայ պիտի ըլլար միայն Փարիզը եթէ հոն հասած չըլլային «Ցառաջ» եւ երկու ընտանիք – ներ ։

Կաթողիկոսը օդակայանին յատուկ հիւ – րանոցի մը մէջ, կ'ընդունի աւստրիական մամուլը , որուն կը մխանայ «Ցառաջ»ի ներկայացուցիչը ։ Աւստրիացի լրագրող – ները նախ կ'ուզեն հասկնալ ճամբորդու – թեան նպատակը, ու Վազգէն կաթողիկոս կը բացատրէ թէ դէպի Նիւ – Եորք իր ճամբուն վրայ, ուր Կիրակի պիտի օծէ նոր տաճար մը, հանդիպած է Վիէննա , ուր նաեւ եկած է օծելու հայ դաղութին առաջին եկեղեցին ։ Կաթողիկոսը դեր – մաներէն դիտէ , կը հասկնայ հարցում – ները, բայց յաճախ կը նախընտրէ հայե – րէն պատասխանել, ու տեղւոյն հոգեւոր հովիւը՝ Մեսրոպ Ծ. վարդապետ կը թարգմանէ ։

Հարցում մը եւս .— « Ի՞նչ չափով կրօնական ազատութիւն կայ ներկայիս Մորհ. Միութեան մէջ »։

Ու Վազգէն կաթողիկոս կը պատաս – խանէ .— « Վերջին չորս տարիներուն եկեղեցի յաճախականութեան եւ Մկրտութիւննե – րու յաւելում մը նկատելի է , այդ ցոյց կուտայ թէ կրօնական ազատութեան ո – րոշ պայմաններ կը տիրեն »։

Ուրիշ հարցում մը .— «Կը խորհիք թէ լա՞ւ է ձեր եկեղեցիին համար ռուսական կառավարութիւնը »։ Վազգէն հայրա – պետ, ուղղակի դերմաներէն պատասխա – նելով, կը ճշդէ նախ թէ պէտք է ըսել՝ Մորհ. Հայաստանի կառավարութիւն , ոչ՝ ռուս ։ Արդարեւ Հայոց եկեղեցին ուղղակի եւ սիրալիր յարաբերութիւններ կը պահէ Հայաստանի կառավարութեան հետ, իսկ ռուսականին հետ միայն՝ ան – ուղղակի ։

— Ի՞նչ կը խորհիք, կը չարունակէ լը – րագրողը, կաթողիկէ եկեղեցւոյ Բարե – փոխութիւններուն մասին։= Խիստ ման – րամասնութեանց տեղեակ չեմ, կը ճշդէ Վազգէն կաթողիկոս , բայց եթէ կ'ակ – նարկէք Վատիկանի ժողովին ծնած ոգի – ին, կը դտնեմ ողջունելի ։ Նոր ճաշա – պարհներ կը բացուին միջեկեղեցական յարաբերութեանց էօֆիւմենիէ զարգաց – ման ։

Վերջաւորութեան, Ամենայն Հայոց կա – թողիկոսը, կարճ ուղերձ մը կ'արտասանէ դերմաներէն հայ ժողովուրդի երախտա – դիտութիւնն ալ յայտնելով աւստրիական կառավարութեան, ու չքախուժրով կը մեկնի դէպի Ս. Հռիփսիմէ նորակառոյց եկեղեցին ։

Ա. Մ.

ՅԱԿՈՐ ԽԱՇՄԱՆԵԱՆ

Նոր ցաւով կ'իմանանք թէ Ապրիլ 17–ին, Նիւ Եորքի մէջ, մեռած է ընկեր Յա – կոր Խաչմանեան, յետ երկարատեւ հի – ւանդութեան։ Յուղարկաւորութիւնը կա – տարուած է երկուշաբթի օր եւ մարմինը կիզուած , ըստ իր փափաքին ։

Ընկեր Յակոբ Խաչմանեանի մահով , նոր ղէմք մըն է որ կը պակսի հայ կեան – քին մէջ ։ Դէմք մը, այն սերունդէն, ո – րու հետզհետէ բացակայութիւնը ծանր կ'ազդէ արտասահմանի որբացած երիտա – սարդութեան վրայ ։

Դեռ առիթ կ'ունենանք աւելի հանդա – մանօրէն խօսելու սիրելի ընկեր Խաչման – եանի մասին ։ Մեր ցաւակցութիւնները իր այրիին, Արփիին, եւ քրոջ՝ Տիկին Ս. Պետիկեանի եւ զաւակներուն ։

ԳԵՐՄԱՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարար եւ ընկերվարական ղեկավար Պրանտ ճառ մը խօսեցաւ Նիւրենպերկի համագումարին մէջ: Պաշտօնական թերթը կը գրէր. «Պրանտի ճառը արժանի է պատմութեան անցնելու»:

Նախաբարբը մոռցած ըլլալու է, որ տարիներ առաջ նոյն քաղաքին մէջ կը գոռար Հիթլէրը, կը բողոքէր Վերսայլի դաշինքին դէմ եւ «Գերմանիան ամէնէն վեր» կը պոռար խանդավառ ծափերու մէջ: Հոն, այդ քաղաքին լիսէին տեսչութեան չրջանին, Հեկել ընկերվարական – նեռու վարպետը, կը յղանար իր վար – դապետութիւնը, որուն հետեւանքները ծանօթ են:

Արտաքին նախարարը հպարտութեամբ հաղորդեց, թէ դալ տարի գերման Սոցիալ – Դեմոկրատական մեծամասնութիւն պիտի ունենայ եւ պիտի ղեկավարէ երկիրը: Կը յուսայ թէ տեղի պիտի տան Ազատականներն ու Քրիստոնեայ – Դեմոկրատները: Ժամանակը կը փոխուի, մարդիկ ալ կը փոխուին: Կուսակցութեան երկրորդ ղէմքն է Վեհնէր, որ 1927ին համայնավար կուսակցութեան անդամ էր, երբ 21 տարեկան էր, այսօր 64 տարեկան է եւ ընկերվարական:

Երիտասարդութեան տաճն անհատի մը համոզումները երբեմն կը վերադառնան ծերութեան տաճն: Վեհնէր սերտ յարաբերութիւն կը մշակէ իտալացի համայնավարներու հետ:

Ինը տարի առանց Պատ Կոտեսբերկի ընկերվարական համագումարին, որուն կը մասնակցէին երկու ղեկավարները, մերժեցին մարքսիստ փիլիսոփայութիւնը, այսպէս՝ Լիպքնեխտի եւ Շումախերի կուսակցութիւնը մերժեցաւ Քիղինկըրի եւ Շթրաուսի եւ առաջարկեց գործակցութիւնը: Որոշումը դնահատուեցաւ բանուորական միութիւններէն, կուսակցութեան անդամ գործաւորներէն: Օգտուելով համագումարէն՝ բանուորական միութիւնը, համագումարին ներկայացուց բազմաթիւ առաջարկներ, որոնցմէ կարեւորն է «կուսակցութիւնը պիտի ըստանձնէ 380 ձեռնարկներու վարչութիւնը»: Կարմիր դրօշներ սկսան ծածանիլ ամէն կողմ, սպասարկող աղջիկներ հրաւիրուեցան կարմիր ղեստ հագնիլ:

Պրանտ պարծեցաւ որ ընկերվարական – ներու պնդումով վարչապետը համայնավար կառավարութեան վարչապետին ղրկեց եւ համաձայն եղաւ մերձենալու Խորհրդային Միութեան եւ Օտէրնայսը ընդունելու սահման Լեհաստանի: Արեւելեան եւ Արեւմտեան Գերմանիաներու վարչները լիազօր դեսպաններ նշանակելու են երկու երկիրներու հարցերու լուծման համար:

Համագումարը խմբագրեց յառաջիկայ տարիներու ծրագիրը՝ մերձենալ Խորհ. Միութեան, բայց ամրացնել նաեւ Ամէրիկայի հետ կապերը, աւելցնել աշխատաւորներու դնելու կարողութիւնը, բարեփոխում դպրոցի, մէկ տեսակ երկրորդական ուսում հաստատելով:

1899ին ընկերվարական Պերնշթայն քննադատեց Մարքսի վարդապետութեան հիմնական կէտերը, պատմական նիւթապաշտութիւնը, դասակարգային պայքարը: Մարքսի մտածումը չի համապատասխաներ իրականութեանց, վերացական է, բնազանցական է: Ուղղափառ մարքսիստ Քաուցքի ծառացաւ Պերնշթայնի դէմ, հերետիկոսութիւն էր քննադատել վարպետը:

Վարդապետութիւնը ծաւալեցաւ բանուոր դասակարգի մէջ, անդամներուն թիւը հետզհետէ աւելցաւ: 1905ին մէկ միլիոն 700·000 անդամներ արձանագրը – ուած էին, 1912ին չորս միլիոնէն աւելի: 1905ին ընկերվարական խումբը յաջողեցաւ քուէարկել տալու բանաձեւ մը. «Կառավարութեան պարտականութիւնն է մէկն է կանոնաւորել աշխատանքի տեւողութիւնը եւ բնոյթը, այնպէս որ բանուորներու առողջապահական եւ տնտեսական պահանջները եւ իրենց ձգտումները դէպի հաւասարութիւն օրէնքի առջեւ պահպանուին»:

1907ի Շթութկարտի ժողովին մէջ Ժան Ժօրէս առաջարկեց պայքարիլ աղդերու անկախութեան ի նպաստ բոլոր միջոցներով, խորհրդարանական միջամտութեամբ, ցոյցերով, գործաւորներու ըմբոստութեամբ: Գերման Պէպլիւ եւ Ֆը – բանատցի ժխլ կէտ առաջարկեցին ամէն ճիղ թափել արգիլելու պատերազմը բոլոր յարմար միջոցներով:

1912ի Պալի ժողովին մէկ գերման ընկերվարականները վճռական դիրք չբռնեցին, ընկեր Հասս 1914ի Պրիւսէլի ժողովին կը յայտարարէր, թէ Աւստրիան եթէ պատերազմ յայտարարէ Սերպիոյ դէմ, գերման աշխատաւորները չարժելու չեն, նոյնիսկ եթէ Ռուսիա միջամտէ:

Ժօրէս կը հաւատար խաղաղութեան պահպանման, կը հաւատար, թէ գերման բանուորական միութիւնները պիտի բնդդիմանան պատերազմի հրատարակութեան: 1914 Մայիսին կը յայտարարէր. «Զորս ու կէս միլիոն ընկերվարականներ պիտի ծառանան որպէս մէկ մարդ եւ մահուան պիտի դատապարտեն կայսրը, եթէ պատերազմ յայտարարէ»:

Երկու ամիս ետք գերման ընկերվարականներն ու բանուորները ֆրանսական ճակատ կը մեկնէին «Գերմանիան ամէնէն վեր» երգելով: Քաուցքի կ'ըսէր. «Մի – ջազգայնականը պատերազմի համար չէ, խաղաղութեան ժամանակի համար է»:

Հետեւելով գերման ընկերվարականներուն՝ Ֆրանսացիները հայրենասէր դարձան, կիւսթաւ Հերվէ թունդ աղգայնական եղաւ:

Պատերազմէն ետք Գերմաններն ալ Ռուսերու նման հաստատեցին բանուորներու եւ գինուորներու խորհուրդը, Պերլինի մէջ գործադիր կոմիտէ մը: Գերմանիոյ մէջ դրամական անկումով քաղքենի դասակարգը կորուստներու ենթարկուած էր, բայց ընկերային կարգապահութեան եւ աւանդութեան պահպանման կողմնակից կը մնար: Պաշտօնէութիւն եւ բանակ անիչխանութեան հակառակ էին: Ընկերվարականները բաժնուեցան երկուքի, ծայրայեղներ կազմեցին Սփարթաքիւս խումբը, աջակողմեանները կ'ուզէին պահել կարգապահութիւնը: Քաղաքացիական կռիւը պարտութեան մատնեց ծայրայեղները, բայց կուսակցական պայքարները արգիլեցին հելինակաւոր կառավարութեան մը կազմութիւնը, ճամբայ բացին արկածախնդիրներու առջեւ:

Այսօր բանակցութիւն կը կատարեն իտալացի համայնավարներու հետ, որոնք դէմ են Ատլանտեան Ուխտի եւ Ամերիկայի, մինչդեռ Արեւմտեան Գերմանիան անդամ է եւ կ'ուզէ պահել Ամերիկայի բարեկամութիւնը, ինչպէս որ Խորհրդարանի մէջ կը յայտարարէր վարչապետը:

Վիլլի Պրանտի փոխանորդը, Հերպերտ Վեհնէր, բացառական հեռուէր մը ըլլալ իտալացի ընկերվարականներու ղեկավար Նենիին՝ ընկերվարական համայնավարական կուսակցութեան չուրջ, որովհետեւ իտալացի ընկերվարականները կառավարական դործակցութեան կողմնակից են եւ հաւատարիմ արեւմտեան դինակցութեան:

Համպուրկի Վելթ թերթը կը յայտնէր իր կարդին՝ թէ ընկերվարական – համայնավար խօսակցութիւնը չահպղուութեան արձեցուցած է Ուլբրինկըլնի մէջ:

Ի՞նչ քաղաքականութիւն պիտի վարէ գերման ընկերվարականները՝ եթէ դարձի իշխանութիւնը ձեռք անցընեն:

ԽՈՐԷՆ ԳՈՒԲԻՆԿԷՆ

ՀԵՐՈՍ ՄԸ ՈՐՈՒՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԶԷ ԳՐՈՒԱԾ

Դ.

Հերոսը զաղտնի ճամբաներով կը հասնի Տէրսիմ: Խոդէ – Իդո եւ Դուրսուն ուրիչ Տէրսիմցիներու հետ արշաւանքներ կ'ընէին Թրքական դիւղերու վրայ: Նշան համոզեց Տէրսիմցիները արձակուդէն խումբեր կազմել եւ քանդել Թրքական վերջապահ դունդերը:

— Թուրքերը որքան Հայերուն եւ այնքան ձեղի թշնամի են, ըսաւ. պէտք է ապահովել ռուսական յաղթանակը. օր պիտի դայ որ ձեզ ալ կոտորեն:

Նշանի մարդարէութիւնն իրականացաւ, քեմալական չրջանին Տէրսիմ ոչնչացաւ, նոյնիսկ անոնք որ Թուրքերու օդնած էին, եւ իր զաւակները մերկ, անօթի մուրացկաններ եղան Խարբերդի նահանդին մէջ:

Թրքական դժոխքին մէջ Նշանի համար փորձանքներ չէին պակսիր: Կրակէ կրակ կ'անցնէր եւ միշտ դիտէր իր թանկագին կեանքը փրկել: 1916 Ապրիլին նա կը դտնուէր Զախէ – Իդոյի տունը. ամսուն 23ն էր: Սիրան ուղեց երթալ ուրիչ տեղ – դապետ մը Քոսոդլի հաճի աղային տունը եւ այցելել հոն ապաստանած Հայերուն: Ճամբան իր չոր բախտէն հանդիպեցաւ երեք զինեալ Թուրքերու, երկու ոստիկան եւ մէկ հարկահաւաք, որոնք դինքը ճանչցան եւ ուրախութեամբ բացականչեցին.

— Երկինքի մէջ կը փնտռէինք. դտանք երկրիս վրայ:

Զերբակալեցին, կապկպեցին եւ տարին քիւրտ ցեղապետին տունը: Քոսոդլի Հաճին հրամայեց նետել իր տան զնդանը, դուռը փակել եւ բանալին հարկահաւաքին բերել: Ոչխար մորթեց, հիւրասիրեց Թուրք պաշտօնեաներուն: Հարկահաւաքը Ալի Աֆանդու կը կոչուէր. կ'ուտէր. կ'ուտէր եւ կ'ուրախանար, որովհետեւ բռնած էր. աչքին կը փայլէին հարիւր դեղին ոսկիները:

Քոսոդլի Հաճի աղան բարեկամ էր Նշանին, դայն չատոնց կը ճանչնար իբրեւ վաճառական. զաղտնի հրամայեց իջեւանէրուն ծխանէն վեր քաշել Նշանը եւ դատել, մինչ հարկահաւաքը, զնդանի բանալին գրպանը, խնջոյքի մէջն էր:

Առաւօտեան երկու ոստիկաններով Ալի Աֆանդու զնաց կալանաւորը դուրս բերելու: Զարմացաւ, բանտի դուռը փակ էր, բանալին իր գրպանն էր, այդ կեավուրը ի՞նչպէս փախեր էր: Բարկութենէն կարմրեցաւ, ցնդեցան իր ոսկեղէն երազները: Բարկութիւն ձեւացուց նաեւ Քոսոդլի Հաճին պոռալով իբեններուն վրան թէ ի՞նչպէս չտեսան Նշանին փախուստը:

— Հոդ չէ, ըսաւ Ալի Աֆանդու, նշանը մեր կառավարութեան ձեռքէն չի զատիր: Աղուէսն ուր որ ալ փախչի, իր մորթը մուչտակագործին ձեռքը կ'իջնայ:

Ռուսական բանակը յառաջանալով 1916ին դրաւեց Կարինը եւ ապա Երզնկան: Նշանի համար բացուեցաւ չատ կարեւոր դործ մը. Տէրսիմի Հայերը փոխադրել Երզնկա ռուսական պաշտպանութեան յանձնուելու համար: Շատ վտանգաւոր դործ էր, քաղութիւն եւ ճարպիկութիւն պէտք էին. Նշանին չէին պակսիր այդ յատկութիւնները. իրեն մտերիմ դործակիցի, մինչդեռ Արեւմտեան Գերմանիան անդամ է եւ կ'ուզէ պահել Ամերիկայի բարեկամութիւնը, ինչպէս որ Խորհրդարանի մէջ կը յայտարարէր վարչապետը:

Վիլլի Պրանտի փոխանորդը, Հերպերտ Վեհնէր, բացառական հեռուէր մը ըլլալ իտալացի ընկերվարականներու ղեկավար Նենիին՝ ընկերվարական համայնավարական կուսակցութեան չուրջ, որովհետեւ իտալացի ընկերվարականները կառավարական դործակցութեան կողմնակից են եւ հաւատարիմ արեւմտեան դինակցութեան:

Համպուրկի Վելթ թերթը կը յայտնէր իր կարդին՝ թէ ընկերվարական – համայնավար խօսակցութիւնը չահպղուութեան արձեցուցած է Ուլբրինկըլնի մէջ:

Ի՞նչ քաղաքականութիւն պիտի վարէ գերման ընկերվարականները՝ եթէ դարձի իշխանութիւնը ձեռք անցընեն:

ԽՈՐԷՆ ԳՈՒԲԻՆԿԷՆ

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ եւ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Ալտիւլ Համիտի հաւատարիմ քարտուղարը ահաբեկ նայուածք մը ուղղեց Անկլիացիին վրայ:

— Բայց, պարոն Մաք Լայն, դուչեց, ճչմարիտը խօսելու համար, չատ ահաւոր յայտնութիւն մը կ'ընէք եւ այն եռանդը որով կը խօսիք, ենթադրել կուտայ որ եթէ ոչ համակիր՝ դոնէ ներողամիտ էք այդ չարագործներուն նկատմամբ:

— Ես ամէն բան կը դատեմ օտարականի ու չէզոքի աչքերով... դուք դուցէ իրաւունք ունիք չարագործներ տեսնելու այդ մարդոց մէջ, որոնք ձեր կործանումը կը պատրաստեն, իսկ ես, ներեցէք որ նոյն կարծիքը չունենամ...:

— Ուրեմն ի՞նչ են այդ դաւադիրները ձեղի համար:

— Դատի մը արդարութեանը համոզուած եւ անոր յաղթանակին համար աչխատող անձնազոհներ, պատասխանեց Մաք Լայն հանդարտ ու յստակ չեչտով մը:

Իղնէթ փաչա յուզումէն պահ մը արժէ դունեցաւ, յետոյ չփոթի ու վարանած ձայնով մը ըսաւ:

— Բայց այդ պարագային ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ իրենց ձերբակալութեան կ'աչխատիք, փոխանակ ձեր աչակցութիւնը նուիրելու իրենց արդար դատին...:

— Աղիկա իմ խղճիս վերաբերեալ խընդիր մըն է, պատասխանեց Անգլիացին:

Իղնէթ փաչա արդէն չատ դժդոհ էր խօսակցութեան առած ձեւէն եւ կ'ուղէր վերջ մը տալ. այս պատասխանին վրայ ըսաւ.

— Լաւ ուրեմն, թողունք որ ամէն մարդ իր խղճին համեմատ դործէ... դուք, ինչպէս ըսիք, օտարական ու չէզոք մըն էք, ու չէք կրնար մեր ներքին կացութեան վրայ այնքան արագ ծանօթութիւն ունենալ որքան մենք... մինչ թէ պարտք կը դդամ աչխարիը աւելցնել թէ՝ ինչ որ լսած էք հեռուէն մեր վեհափառ տիրոջ մասին, բնաւ չի համապատասխաներ իրականութեան: Նորին վեհափառութիւնը բարեխնամ եւ խմաստուն հայր մըն է իր ժողովուրդին համար, եւ եթէ երբեմն պէտք կը դդայ խստօրէն վարուիլ ապերախտներու դէմ, հաւատացէք որ ակամայ այդ խստութիւններուն կը դիմէ:

Մաք Լայն փոխանակ այս խօսքերուն պատասխան մը տալու, հարցուց.

— Արդեօք այն մարդիկը, որոնք պիտի ընկերանան ինծի, պատրա՞ստ են...:

— Այո՛, ձեր հրահանգներուն կը սպասեն, որպէսզի իրենց հետ խօսելու համար դժուարութիւն չկրէք, անդլերէն գիտցող թարգման մըն ալ պիտի ընկերանայ ձեզ – դի... ուրիչ բանի մը պէտք ունի՞ք արդեօք:

— Այո, մոռցայ ըսելու որ լաւադոյն կ'ըլլայ եթէ մեր տրամադրութեան տակ չորեմակոյկ մը ունենանք:

— Շատ լաւ, ասկէ դիւրին բան չկայ... Ուրեմն այդ ձերբակալութիւնը ասկեան եղերքին կո՞ղմը պիտի կատարուի...:

— Այո՛, Սկիւտարի բարձունքներուն վրայ:

— Կը կասկածէի որ այդ ոճրադործնեբուն բոյնը այդ կողմերն էր, ըսաւ քարտուղարը:

— Իրա՞ւ կ'ըսէք, պատասխանեց Մաք Լայն ծաղրանու ձեւով մը, ցաւալի է որ ձեր կասկածը նախապէս չկայտնեցիք ձեր մարդոց, դուցէ կրնային օդտուիլ անկէ եւ պէտք չէր մնար իմ աչակցութեանս դիմելու:

Իղնէթ դղջաց այս աւելորդ խօսքը ըսած ըլլալուն, սակայն ձայն չհանեց եւ պահ մը լուռ մնալէ ետքը, ոտքի ելաւ եւ ըսաւ.

— Ձեղ առանձին կը թողում քիչ մը ժամանակ, ներեցէք որ երթամ մէկ քանի կարեւոր դործերու կարդադրութեան համար, կէսօրին ճաչը բնականաբար այդտեղ պիտի ընէք, քանի որ ձերբակալումէ իրիկուան դէմ տեղի պիտի ունենայ:

— Այո, հարկ չկայ ժամը երեքէն առաջ մեկնելու:

Երբ Իղնէթ փաչա դուրս ելաւ սենեակէն, Մաք Լայն սիկարէթ մը վառեց եւ թիկնաթոռի մը վրայ ընկղմանելով, տուքը ոտքին վրայ դրած:

— Զարմանալի՛ ճակատագիր, ըսաւ ինքն իրեն, արդեօք Թուրքիոյ վերածնութեան մէջ դե՞ր մը վերապահուած է ինծի համար:

Կէսօրէն ետք, երբ մեկնումի ժամը հասաւ, Անգլիացին իր քով կանչել տուաւ անդլերէն խօսող այն թարգմանը, որ իրեն պիտի ընկերանար, եւ ըսաւ.

— Ձեր մարդոց հետ դացէք Սկիւտարի եւ հոն նաւամատոյցը սպասեցէք, մինչեւ թէ չըլլայ որ խմբումին երթամ եւ ուղղութիւն դրաւէք:

— Ձեր հրահանգին համեմատ պիտի վարուինք:

— Եւ երբ դիս տեսնէք, չըլլայ որ քովս մօտենաք, այլ հեռուէն հետեւեցէք ինծի:

— Շատ լաւ:

— Ուրեմն ցտեսութիւն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(106 – Շար.)

կից էին Խոսէ – Իդո եւ Դուբսուն – Ա. – Քէչ: Շարկ էր պիչերները քալել, յորեկ– ները կռուիլ չէթէներու եւ պինուորներու դէմ. ձորեր եւ դեաեր անցնիլ: Շուրջ 50 մղոն ճամբայ էր Տէրսիմէն Երզնկա :

Գրեթէ ութ անդամ պային ու դարձան. նախ 1132ի չափ նորահաս եւ չափահաս այրեր փոխադրեցին, ապա կիներ, մա– նուկներ եւ ծերերը : Մէկ յաղթական ե– լան ընդհարումներու ժամանակ· բայց ախուր դէպք մը սաստիկ վիրաւորեց Նը– ճանի սիրտը . Դուբսուն – Ա.Թէչ սարի լանջքին բնակու գնդակահար: Մինչեւ այ– սօր ալ ծերունիի սրտին մէջ անոր կսկի– ծը ծուխը կը բարձրանայ :

Տէրէէրեան Նշանը Թանկագին ծառա – յութիւններ կրնար ընել ռուսական բա – նակին լրտեսելու , հետախուզելու թըր – քական դիրքերը : Երզնկայի պինուորա – կան կառավարիչը պինքը կանչեց , հար – ցաքննեց , հետն էր Զախէ – Իդո, Թան – կագին տեղեկութիւններ ստացաւ : Նչան պատմեց թէ Երզնկայէն մօտ չիստն մղոն հեռաւորութեան վրայ Մուղուր գեաին ա– փերուն կը գտնուի հինգ հարիւր հոգինոց Քրքական վաշտ մը, որուն նպատակն է, պատերազմի այդ օրերուն, պաշտպանել Թուրք քաղաքներ եւ դիւղեր Տէրսիմցի – ներու յարձակումներէն :

Ռուս հրամանատարը 60 հեծեալներ յանձնեց, խնդրելով առաջնորդել դիրենք այդ վաշտին տեղը : Զիաւորները չորս ժամէն կարեցին հեռաւորութիւնը որոնց առջեւէն կ'երթային Նչան եւ Զախէ–Իդո: Երբ մօտեցան, սկսան կրակել, յան– կարծակիի եկան Թուրքերը եւ խուճապը սիրեց· լքեցին զօրանոցն ու ամէն բան եւ խոյս տուին դէպի Արեւմուտք : Ռուս հրամանատարը կնքեց զօրանոցը եւ 23 գերիներ վերցնելով վերադարձան Երզնկա :

Քաղաքին ռուս հրամանատարը պար – գեւներ տուաւ Նչանին եւ Զախէ–Իդոյին, հրացան, տրճանակ, փամփուշտ եւ պին– ուրական հագուստ եւ հետախուզական գունդերուն մէջ դրաւ իրրեւ առաջնորդ յատկապահ բանակին :

Երզնկա 1917 Թուականին եղած էր մե– ղուանոց մը, բազմաթիւ ցեղեր իրար կողքին, Ռուսը, Հայը , Քիւրտը, Թաթա– րըն ու Վրացին , իրարու երեսանց բարե– կամ , սրտով Թշնամի, ոմանք առիթէն օգտուելով անխիղճ առեւտուրի եռեւէն էին, ուրիշներ վրէժ լուծելու միջոցներ կը խորհէին : Այնտեղ էր Սեբաստացի Հերոս Մուրատը. նա լսած էր Նչան Տէր– տէրեանի քաջագործութիւնները· քաղա – քին մէջ գրեթէ բոլորը գիտէին թէ ով էր այն փոքրահասակ մարդը որ չուրջ երկու տարի է, հոգին բերանն առած, անցեր էր սար ու ձոր կատրելով բարբարոս ջար – գարաններ, ազատելով հարիւրաւոր աք – սորեաններ, որուն գլխապին դրած էր Թուրք իշխանութիւնը եւ չուներու վրայ – մակներ եռեւէն ինկած չէին կրցած բռնել ու պատժել :

Մուրատ 1917 Յուլիս 9ին իր թիկնա – պահը գրկեց Նչան Տէրտէրեանն իր մօտ հրաւիրելու· թերեւս անձամբ կ'ուզէր ճանչնալ այդ առեղծուածային մարդը : Ընդունեցաւ իր առանձնասենեակին մէջ· ներկայ էր նաեւ հայ բժիշկ մը: Զեմ գի– տեր թէ ո՞րն աւելի հերոս էր :

Մուրատ նայեցաւ այդ փոքրիկ մար – դուն, չէր հաւատար աչքերուն որ այդ նիհար, վտիտ մարմինով մարդը այսքան հերոսութիւններ կատարած ըլլայ, թէ – րեւս հակայ մը կ'երեւակայէր, որ մէկ բռունցքով ժայռեր կը փշրէ· ապա չատ սիրալիր ըսաւ ·

— Նչան, ես գիտեմ որ կեանքդ ապրելու նուիրեր ես· լաւ գիտեմ: Լսած եմ գոլ – ցաղնութիւններդ· Երզնկայէն դէպի Կարս մեկնեցան քու բաղմաթիւ ազատածներդ Թուրքերու ճիրաններէն :

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԵՐԵՍՈՒՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՐ ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յապաղած).— Մարսէյլի Հայ Աբեղայներու Միութեան երեսուն – հինգամեակին առթիւ Կիրակի 24 Մարտ, 1968 ժամը 18ին Սփիւռքահայ պանդոկի սը– րահին մէջ տեղի ունեցաւ բարեկամական մտերմիկ հանդիսութիւն մը :

Միութեանս խմբապետական Խորհուր – դին խնդրանքով հանդիսութեան պատուոյ նախագահութիւնը սիրով ընդունած էր Մօնաքոյէն աղնիւ Ազգային ու ծանօթ բարերար Պ. Մուշեղ Ձիւրճեան, որ այս նպատակին համար յատկապէս եկած էր Մարսէյլ, իր հնորհալի կնոջ հետ միա – սին :

Հրաւիրուած էին մասնաւորապէս Մի – ութեանս սիրով կապուած աղնիւ նուի – բատուներ, բարեկամներ, ծնողքներ եւ համակրողներ, որոնց նիւթական եւ բա– րոյական աջակցութեան չնորհիւ, տարի մը առաջ, Միութիւնս ունեցաւ իր սեփա– կան բանակավայրը «Վա Պասթիա տէ Ժուրանա»ի անտառուտ եւ առողջաւէտ չրջանին մէջ : Միութիւնս իր արեսուն – հինգամեակի այս գեղեցիկ առթիւ խոր չնորհակալութիւն ու երախտագիտութիւն յայտնեց ամէնուն՝ իրենց մարքուր քաջա– լերութեան եւ աջակցութեան համար, եւ բարոյական ու մասնաւորապէս նիւթա – կան յստակ հաշուետուութիւն մը կատա– րեց, տեղեակ պահելու համար աղնիւ հանդիսականները իրենց նուիրատուու – թեանց գործածութեան մասին :

Յօնակ խմբապետուհին հրաւիրով բեմ բարձրացաւ Հանդիսութեան նախա– գահ՝ անձնուէր Պ. Արամ Շէխիկեան, որ նախ հանդիսականներուն ներկայացուց Հանդիսութեան Պատուոյ նախագահ եւ նախագահուհի Տէր եւ Տիկ· Ձիւրճեանը, ընդգծելով անոնց զուրգուրոտ վերա – բերմունքը եւ տաք սէրը Հայութեան հանդէպ եւ առատաձեռնութիւնը՝ ամէն առթիւ : Բուռն ծափեր :

Յետոյ խօսեցաւ Միութեանս վերջին տարուան աչխատանքներուն, մասնաւո – րապէս սեփական բանակավայրի գնման, յարդարումի եւ պատսպարանի մը չի – նութեան մասին —որոնց ծախքերը մա – սամբ աղնիւ ազգայիններու նուիրատուու– թեամբ հոգացուած էին, մասամբ ալ՝ Միութեանս հանդէսներէն գոյացած դու – մարով —, եւ չեշտը դրաւ վազող ու բա– ւարար մաքուր ջուր ունենալու անհրա – ժեչտութեան վրայ, տալով մօտաւոր նախահաչիւ մը :

Ամբապետական խորհուրդս խնդրեց Տէր եւ Տիկին Ձիւրճեանէն ընդունիլ Մի– ութեանս մնայուն պատուոյ նախագահու– թիւնը, ինչ որ ընդունեցին անոնք բացա– ռիկ համեստութեամբ եւ չատ ազդուած, նոր եռանդ եւ ոգեւորութիւն ներչնչելով Միութեանս : Բուռն ծափերու մէջ բեմ հրաւիրուեցաւ Միութեանս նորընտիր եւ յարգելի պատուոյ նախագահը՝ Պ. Մու – շեղ Ձիւրճեան, որ չատ հակիրճ կերպով չնորհակալութեան իր զգացումները ար– տայայտելէ ետք յայտարարեց թէ իր կարելին պիտի ընէ՝ Հայ Աբեղայներու Միութեան օգտակար հանդիսանալու հա– մար :

Յօնք առին Պ. Կարօ Յովսէփեան եւ Պ. Հայգազօծեան: Դաչնակի վրայ նուագեց երիտասարդ եւ տաղանդաւոր դաչնակա – հար՝ Պ. Ռաֆֆի Արզումանեան՝ արուես– տի կատարելութեամբ: Տեղի ունեցան հայրենաչունչ արտասանութիւններ, խմբերգներ եւ հայկական պարեր, որոնք չատ հաճելի եւ ուրախ մթնոլորտ մը ըս– տեղծեցին : Հանդիսականներ հիւրասիր – ուեցան հայկական այլազան կարկանդակ– ներով եւ խմիչքներով :

Բացառիկ անակնկալ մը հրամցուցին Նախկին Հայ Աբիներն ու Աբեղայները, որոնք ի չնորհակալութիւն եւ ի գնահա – տութիւն երեսունեւհինգամեայ բացառիկ նուիրումի մը, ազնիւ մտածումը ունեցեր էին պատուոյ չքանչանով մը պատուել տալ ամէնուս սիրելի Քոյրիկ՝ Տիկ· Մա– նուչ Շամիրեանը : Ազգային դաստիարա– կութեան ներկայացուցիչ Պ. Կապուրի, գնահատական իր լեցուն եւ տպաւորիչ խօսքերէն ետք, սրտառուչ հանդիսաւո – րութեամբ յանձնեց Պատուոյ Շքանչանը՝ հանդիսականներու բուռն ծափահարու – թեան մէջ: Տիկին Շամիրեան, խոր – պէս ազդուած իր նախկին Աբիներու եւ Աբեղայներու այս վերաբերումէն ու ա – նակնկալէն, փորձեց չնորհակալութիւն յայտնել, սակայն յուզուեցաւ եւ յուզեց ամէնքը :

Փակման խօսքը ըրաւ Մարսէյլի Հայոց Առաջնորդ՝ Արտաւազդ Եպիսկոպոս Թըր– թըեան, որ իրեն յատուկ ամփոփ եւ կուռ խօսքերով ընդգծեց Միութեանս հե– տաքրքրութեամբ կը քննէր այս տարիներու ընթացքին յայտարարուեցաւ որ Վիէննայի Հայոց նորակերտ Ս. Հը– ռիփսիմէ եկեղեցին օծումը պիտի կա – տարուի ձեռամբ Ամենայն Հայոց կաթո – ղիկոսին սոյն 21ի Կիրակի օրը : Ընդ– հանուրին խնդրանքով զգուշութ պիտի ներկայացնէ այս հանդիսութեանց մէջ Պ. Արա Մովսէսեան :

Պ. Ֆ.

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Հայ Գաղութային Միութեան տարե – կան ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ Կիրակի օր Ապրիլ 7ին : Ըստ կանոնադրի տարուան մը համար ընտրուած վարչու – թիւնը կը ներկայացնէ իր բարոյական եւ նիւթական գործունէութեան տեղեկա – գիրը եւ կը հրաժարի իր պաչտօնէն :

Ժողովը լսելով վարչութեան տեղեկա – գիրը չնորհակալութիւն յայտնեց վար – չութեան, որ բոլոր ատենդական հանդէս– ները սարքած է, ինչպէս նաեւ բանախօ – սական հատաքյթներ եւ 1967էն 1968ի տարեշրջանը կը փակէ մօտ 700 մարք աննուազի պատրաստ դրամով, յետոյ կա– տարեց նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Նոր վարչութիւնը կը կազմեն հետեւեալ անդամները, Պ. Պ. Երուանդ Աբելեան, Ա.րա Մովսէսեան, Գ. Մելիքեան, Բաբ – գէն Սողիկեան, Գրիգոր Սեւաչունի, Ռաֆֆի Դաւիթեան եւ Օր· Զարիկ Մու– րատեան : Պ. Վահան Զաքարեանց ըն – տրուեցաւ պատուոյ նախագահ, ի յար– գանս իր կատարած տարիներու աչխա – տանքին գաղութին մէջ :

Ժողովին ընթացքին յայտարարուեցաւ որ Վիէննայի Հայոց նորակերտ Ս. Հը– ռիփսիմէ եկեղեցին օծումը պիտի կա – տարուի ձեռամբ Ամենայն Հայոց կաթո – ղիկոսին սոյն 21ի Կիրակի օրը : Ընդ– հանուրին խնդրանքով գաղութս պիտի ներկայացնէ այս հանդիսութեանց մէջ Պ. Արա Մովսէսեան :

Պ. Ֆ.

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ ՅԱՌԱՋԸ

տապնդած կրկնակ նպատակները՝ մար – զական եւ ազգային՝ իրագործելու մէջ դժուար իրագործելի բայց կենսական ու անյետաձգելի , եւ այս կրկնակ նպա – տակներուն իրագործման համար սեփա – կան եւ կայուն բանակավայրին ներկա – յացուցած առաւելութիւններն ու արդա – րացումը :

Հանդիսութեան աւարտին, Պ. Արամ Շէխիկեան անհուն ուրախութեամբ յայ – տարարեց թէ Միութեանս մնայուն պատ– ուոյ նախագահը եւ նախագահուհին՝ Տէր եւ Տիկին Ձիւրճեան հաճոյքով կը ստանձ– նեն մեր բանակավայրին Ջուրի դրութեան ամբողջական ծախքերը՝ Մէկ Միլիոն հին ֆրանք: Հանդիսութիւնը վերջ գտաւ այս գեղեցիկ լուրին առաջ– ացուցած որոտընդոստ ծափերով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Հեռուէն անորոշապէս կը լսուէր անդ– լիական բանակին պիչերապահներուն եւ հրամանատարներուն երթեւեկութիւնը:

Տակաւին կ'այրէին Ուկոմոն եւ Հէ Սէնթ, եւ մին արեւմուտքի եւ միւսն ալ արեւելքի կողմէն երկու ահագին բոցեր կը կազմէին, որոնց հետ՝ ծայրերը եր – կու կարկեհան ունեցող եւ սուտակներէ բաղկացող քակուած մանեակի մը պէս կապուած էր անգլիական բանակատեղին կրակներուն ժապաւէնի նման պիծը· այս պիծը հորիզոնին բլուրներուն վրայ կը տարածուէր անթաւ կիսաշրջանի մը ձե – ւով :

Օհէնի ճամբուն աղէտքը պատմեցինք արդէն: Կը յուզուի մարդուս սիրտը երբ այնքան քաջերուն ինչպէս մեռնիլը մի– քը կը բերէ :

Եթէ կայ զարհուրելի բան մը որ նաեւ երազի մէջ անհնարին Թուի, այս է: Ապ– րիլ, արեւը տեսնել, առնական բոլոր զօ– րութիւնը անթերի ունենալ, քալատրոլջ եւ ուրախ ըլլալ, արթիւրար խնդալ, ար– չաւել դէպի ակնախիղ փառք մը, որ առջեւդ կ'երեւի, զգալ թէ կուրծքիդ ներ– քեւ Թոք մը ունիս, որ կը շնչէ, սիրտ մը ունիս, որ կը բաբախէ, կամք մը ունիս, որ կը տրամաբանէ, խօսիլ, մտածել, յու– սալ, սիրել, մայր մը ունենալ, կին մը ունենալ, զաւակներ ունենալ, լոյսը վա – յելել, եւ յանկարծ ապտակ մը հանել կարենալու միջոցին, վայրկեան մը չան– ցած անզունդ իջնել, խնալ, գլորիլ, ջախջախել, ջախջախուիլ, ցօրենի հաս – կեր, ծաղիկներ, տերեւներ, ոսոխ նըշ– մարել, չկարենալ բանի մը կոթնիլ, զգալ թէ անօդուտ է Թուրդ, զգալ թէ տակդ մարդեր, վրադ ձիեր կան, պարապ տեղը չարժիլ, զգալ նաեւ թէ ոսկորներդ երի– վարի մը աքացումէն կը խորտակուին մուրին, թէ ներքան մը աչքերդ դուրս կը ժայթքեցնէ, կատաղութեամբ ձիերու սմբակներուն երկաթները խածնել, խեղ– դուիլ, դռռալ, զալարուիլ, հոն ամէնուն տակը գտնուիլ, եւ ինքնիրեն ըսել.— Ինչ մը առաջ կենդանի էի :

Հիմա ամէնքն ալ կը լռէին, հոն ուր մռնչեր էին այդ ազետաբեր անբախտ – ները :

Խորունկ ճամբուն փոսը ձիերով եւ մարդերով լեցուն էր, որոնք անքակտելի կերպով դիզուած էին: Սոսկալի չաղա – խում: Ա'լ դարուվար չկար, դիակները հեղեղատը դաչտին մակերեւոյթին հետ հաւթեր էին եւ մինչ ճամբուն եղերքը լեցուած էին լաւ չափուած դարիի կա – պիճի մը պէս: Վերին մասին վրայ մեռե– ներու կոյտ մը, վարի մասին մէջ սրեան վտակ մը· այսպէս էր ահա այդ ճամբան 1815 Յունիս 18ի դիչերը: Արիւնը մինչեւ Նիվէլի սալարկին վրայ կը հոսէր եւ յոր– դութեամբ ճահիճ մը կը կազմէր ծառե – րու դէպին առջեւ, որ ճամբան կը խափա– նէր, եւ որու տեղը տակաւին կը տես – նուի :

Ընթերցողները կը յիչեն անչուչտ թէ պրահակիրները ծրնարի սալարկին հակա– ռակ կողմէն գլորուած էին ճամբուն մէջ: Դիակներուն խտութիւնը խոր ճամբուն խորութեան հետ կը համեմատուէր: Կէս պիչերուայ մօտ մեռելներուն խաւը կը նուազէր ուր որ ճամբան դաչտին հետ հաւասար կ'երեւար եւ ուստի անցած էր Տըլորի բաժինը :

Գիչերային թափառականը, որու վրայ հրաւիրեցինք քիչ մը առաջ ընթերցողին ուչադրութիւնը, դէպի այդ կողմ կ'եր – թար: Հետաքրքրութեամբ կը քննէր այս տահպին դերեզմանը, կը նայէր, չգիտեմ ինչ սոսկալի քննութեան մը կ'ենթարկէր մեռելները, արեան մէջէն կոխելով կը քալէր :

Յանկարծ կանգ առաւ :

Իր առջեւէն քանի մը քայլ անդին խոր ճամբու այն մասէն, ուր մեռելներու կոյ– տը կը վերջանար, մարդոց եւ ձիերու այս դէպին տակէն կ'ելլէր բաց ձեռք մը, դոր լուսինը կը լուսաւորէր :

Այս ձեռքը մատը անցուցած բան մը ունէր, որ կը փայլէր եւ որ ոսկի մատնի մըն էր :

Մարդը ծռեցաւ· պահ մը կծկուած մը – նաց, եւ երբ կանգնեցաւ, ալ չկար ձեռքի մատանին :

Ձիշդը լսենք, մարդը բոլորովին չկանգ– նեցաւ :

Արագոյ չիկերկի դիրքով մը կեցաւ՝ կռնակը մեռելներուն տալով, հորիզոնը քննելով, ծունկի վրայ գալով, մարմնոյն ամբողջ առաջամասով՝ գետինը կռթնող երկու բթամատներուն վրայ յենուելով, գլուխն ալ խոր ճամբուն եզերին վրայէն չորս դին դիտելով :

Կան այնպիսի գործողութիւններ, ո– րոնց յարմար կուգան ձիու չորս ոտքերը :

Յետոյ՝ ընելիքը որոչելով, կանգնեցաւ :

ՎԻՒԹՈՐ ՀՒԿՕ

(Շար·)

ՏԷր եւ Տիկին Ժիրայր Դատաւորեան եւ փրենց աղջիկը եւ ընտանեկան պարագա – ները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ աղգականին՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 22ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Ապրիլ 25, ժամը 10·30–ին, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղե – ցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սեւրանի գերեզմանատունը, ամփոփուե – լու համար ընտանեկան դամբարանը (ժա– մը 12·30ի առեններըը) :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի , ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՅԱՒԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դատաւորեանի եւ համայն Դատաւորեան ընտանիքներուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի առաւօտ, Հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն կը կատարուի Պօ– մոնի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին , Ապրիլեան նահատակներու անմահ յիշա – տակին : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ· ԹՐԹՌԵԱՆ

ՇԱԻԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քա – րոզէ Վաչէ վրդ· Իշնատիոսեան : Յաւարտ պատարագի , հոգեհանգստեան մասնա – ւոր պաշտօն կը կատարուի Ապրիլեան Նահատակաց յիշատակին : Հաւատացեալ ժողովուրդը կը հրաւիրուի իր ներկայու – թեամբ յարգելու մեր բիւրաւոր անմեղ զոհերուն խնկելի յիշատակը :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ

Կը խօսին ԳԵՐՊ· ՄԱՐՈՒԼՕ
եւ ՓԱՍՏ· ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խմբերգ, արտասանութիւն՝ աշակերտ – ներէն :

Հինգշաբթի, 25 Ապրիլ, ժամը 18·30ին, վարժարանի Մ· Պէշիկթաշլեան – Գ· Ա – լէմշահ սրահին մէջ :

26 Rue Troyon , 92 SEVRES

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱԶի Անիէօ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ժողովը, երկուշաբթի , Ապրիլ 22, ժամը 16ին ԼՈՒԻ ԺԵ· սրճա – րանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՒԱՐԴԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի 20 Յունիս, մասնակցութեամբ Քոնսէր Քոլոնի նուա– զախումբին :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Սպատօն նուիրուած Մեծ Ե– ղեռնի նահատակներուն, կազմակերպուած «Մեծ Եղեռնի յիսնամեակի յանձնախում– բի » կողմէ :

Բարձր հովանաւորութեամբ Իգեռի Ե – րեսփոխան Պ· ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶԻ :

Պատուոյ նախագահներ Տէսինի քաղա – քապետ Պ .ՓԻԼԻՐ ՄՈՒԹԻՆ եւ Պ· ՄՈՒ – ՇԵՂ ՃԻԼՐՃԵԱՆ :

28 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը :

Կը նախագահէ Պ .ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՃԸՆՏՐԵԱՆ
Կը խօսի Պ· ԱՐՏԱԻԱԶԴ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Պիտի ըլլան արտասանութիւն եւ երգ :

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

Ապրիլ 24ին, Զորեքշաբթի օր, Փարիզի Ս· Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր եկեղեցին բաց պիտի ըլլայ մեր ժողովուրդին հա – մար ժամը կէսօրէ ետք 3էն 5, ի յարգանս մեր բիւրաւոր նահատակներուն, եւ ժամը ճիշդ 4·30ին կը կատարուի հանդիսաւոր հոգեհանգիստ անոնց հոգիներուն հա – մար :

Այդ առթիւ կը կատարուի նաեւ բացա– մը ԽԱԶԿԱՐ – ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՆ :

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը աղօթե– լու եւ իր յարգանքը մատուցանելու իր բիւրաւոր Նահատակներուն :

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ ՕՍՓԱՆՑ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԾՈՎԱՓՆԵՐՈՒ
ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Մեկնում Զորեքշաբթի, Մայիս 1 , Հաւաքուիլ ժամը 7ին, Քաֆէ Թերմինիւս, (Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն) : Մեկնում 7·45ին Լիլի կառուղիով (ճաշը ճամբան , ճոխ) : Ժամանում ժամը 14ին : Հան – գիստ , պտոյտ (եթէ օդը ներէ), ճուկի չուկայի այցելութիւն : Երեկոյեան ճաշ , ծովափի մէկ լաւ ճաշարանը :

Իրիկունը մեկնում դէպի Պրիւժ , նաւի պտոյտ եթէ փափաքողները ըլլան : Մեկ– նում դէպի Փարիզ 23·30ին եւ ժամանում 5·30ին, կառ Տիւ Նոր եւ 6ին՝ Շաթօ տը Վէնսէն :

Մասնակցութիւն 45 Ֆր· , երկու ճաշե– րը մէջը :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ ինքնութեան Ազգ· թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ քիքր տը Վօյաժ օտար– ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

1915 ԱՊՐԻԼ 24
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ԱՆԹԱՆՕԹ ՁԻՆՈՒՈՐԻ ՇԻՐԻՄԻՆ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ Փարիզի ու շրջանի Հայութիւնը ողեկոչելու Ապրիլեան նահատակ– ներու յիշատակը Ապրիլ 24ին, Զորեքշաբթի ժամը 18ին Յաղթական Կամարի Ան– ծանօթ Զինուորին գերեզմանը , ուր ծաղկեպսակ մը պիտի դրուի :

Հաւաքուիլ Շան դ'Էլիզէի եւ Ֆրիէտլանդի մէջտեղ Փասաժ սուբ-եէնին առջեւը :

Նոյն օրը ժամը 16·30ին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11–24ի նահատակներու յիշա – տակը յարգելու համար, Ազգային Միու– թեան կողմէ կազմակերպուած է սգահան– դէս մը : Ապրիլ 27, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնին մէջ, ներկա – յութեամբ երեք յարանուանութեանց հո – գեւոր հովիւներու եւ պաշտօնական բարձ– րաստիճան անձնաւորութեանց :

Հանդէսին կը նախագահէ
ՏՈՒԲ· ՄԱՐՔ ԳՈՀԱՐԵԱՆ

Ազգային Միութեան կողմէ կը բանա – խօսէ Պ· ՅԱԿՈԲ ՆԱԶԱՐԵԱՆ (Մոնթէլի – մարէն) :

Կը խօսի ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ, Գեղարուեստական բաժին , տեղա– ւոյ ուժերու կողմէ , քառաձայն խմբերգ զանազան մեներգ եւ արտասանութիւն :

Յաջորդ օրը Կիրակի (28 Ապրիլ), ժա– մը 11ին Ս· պատարագ եւ հոգեհանգստեան պատարագ Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղե– ցւոյ մէջ եւ Հայ կաթողիկէ եկեղեցին, ու– ր պատարագի ժողովրդական քա– նած յուշարձանին առջեւ :

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ· Միու – թեան, այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15·30ին, «Սերքլը Կաթոլիք»ի սրահին մէջ :

Կը խօսին՝ Պ· Պ· Յ· ՆԱԶԱՐԵԱՆ
եւ Ս· ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Օրուան յայտագրին կը մասնակցին Տի– կին Ա· Սուրիասեան (երգ), Օր· Ա· Ռ– պապետեան (արտասանութիւն) եւ Օ· Թաշճեան (արտասանութիւն) :

Նորն օրը առաւօտեան ժամը 10ին՝ հո– գեհանգստեան պատարագ Սէն – Ժոզէֆ մատրան մէջ :

Կը պատարագէ Լիոնի հոգեւոր հովիւ
ԴԱԻԻԹ Ծ· ՎՐԴ· ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ· Միու – թեան : Այս Կիրակի, ժամը 15ին, 6րդ Թաղապետարանի սրահին մէջ :

Կը խօսին՝ Ն· ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ (Ֆրանսե– րէն) եւ Պ· ՏԻՏԻԵԱՆ (հայերէն) :

Սգահանդէսէն ետք, ժամը 18ին, ծաղ– կեպսակի գեւեղում , Փլաս Պելքուր , Յուշարձանին առջեւ :

×

Զորեքշաբթի 24 Ապրիլ, ժամը 20·3– պատարագ Հայ Առաք· Ս· Յակոբ եկե– ղեցւոյ մէջ :

Հայածէս պատարագ Ֆուրվիէրի Մա– տաճարին մէջ, 28 Ապրիլ, առաւօտ ժամ 10ին :

28 Ապրիլ, առաւօտեան ժամը 10ին, Պաշտամունք Հայ Աւետարանական եկե– ղեցւոյ մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիներու կողմէ :
28 Ապրիլ, Կիր· կէսօրէ ետք ժամը 17ին

SALLE CHOPIN
252, Fbg. St-Honoré — Métro Ternes

Պիտի ներկայացուի
« ՁԱՐԻՆ ՎԵՐՋԸ »
երգախառն օփերէթ Ռ· Մելիճեանի
Ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը եւ
« ԴԷՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ԼՈՑՍԻ »
Դ· Վարուժանի
Գին 7 եւ 5 ֆրանք

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Րաֆֆի խումբի ժողովը , Ուրբաթ Ապրիլ 26ին ժամը 9ին, Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· կոմիտէի ներկա – յացուցիչը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ· Յ· Դ· «Եօթնեղբայր– եան» ննջեցեալ ընդհ· ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, դպրոցին սրա– հը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Ս· Թէոդիկեան խումբի ժողովը, այս Ուրբաթ, ժամը 21– ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· կոմիտէի ներ– կայացուցիչը :

"LES SIX JOURS DU YAN'S CLUB"

Dans le Cadre de la Semaine Culturelle qu'il organise en ses Locaux, 5, Ave. Reille, Paris (14)e
LE YAN'S CLUB vous prie d'honorer de votre présence

LE JEUDI 25 AVRIL DE 16 H. 30 A 21 H.

L'après midi du Livre et du Disque ainsi que le Vernissage d'une Exposition

ATMADJIAN MARIE, BERBERIAN H. KIRAZ, G. MEHIAN, ROUBEN MELIK, P. TOPALIAN, E. UTUDJIAN, VORPOUNI

Signeront leurs récents ouvrages

APRIKIAN G., BARTEVIAN A., BULBULIAN I., JACQUES HAIRA, ISABELLE

Dédicaceront leurs Disques

L'exposition vous présentera les œuvres de :

ARCHAG — ARDASH — ASLANIAN — DADERIAN — HADJAR — SARKIS — SANOUKIAN

et se poursuivra Vendredi 26, Lundi 29, Mardi 30 Avril de 15 h. à 19 h.

DE CHARMANTES HOTESSES VOUS ACCUEILLERONT

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
25
ԱՊՐԻԼ
JEUDI
25 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11196 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.196

ԹՈՒՐՔԵՐԸ, ՅՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԿԻՊՐՈՍ

Պոլսոյ վերջին թղթաթերէն (Ապրիլ 20) կը խաղեցիմ հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

ԱՆԴԱՐԱ.— Թուրքեւհելլէն փոքրա – մասնութեանց վերաբերեալ տեսակցու – թիւնները կը չարունակուին Անգարայի մէջ եւ բացարձակապէս գաղտնի կը պահ – ուին : Ցունաստանի պատուիրակը ճոու – նիս, եւ Անգարայի հելլէն դեսպանը , Տէլիվանիս , մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցան արտաքին նախարար Զաղլա – յանիլի հետ : Տեսակցութեան ներկայ ե – ղաւ նաեւ Արտաքին նախարարութեան կիպրական եւ հելլէնական գործերու մը – նոյնէն Աւտան Պուլաք :

Ցարդ ոչ մէկ պաշտօնական տեղեկու – թիւն արուեցաւ Թուրքեւհելլէն փոքրա – մասնութեանց վերաբերեալ խնդիրներու շուրջ : Հանրային կարծիքը մեծ չափա – զրգռութեամբ կը սպասէ արդիւնքին , եւ հաւանական է որ տեսակցութիւններէն առ միացեալ զեկոյց մը հրատարակուի Անգարայի եւ Աթէնքի մէջ : Նոյնքան հա – ւանական է որ երրորդ տեսակցութիւն մըն ալ տեղի ունենայ Անգարայէ եւ Ա – թէնք տարբեր քաղաքի մը մէջ : Ցայտնի է որ երկու կողմերը ջանք կը թափեն , վերջնական կարգադրութեան մը եւ որո – շումի մը յանգելու համար : Փոքրամաս – նութեանց մասին երբ համաձայնութիւն մը գոյանայ , Թուրքիա եւ Ցունաստան պիտի քննեն միւս առկախ խնդիրները , ո – րոնց գլուխը կուգայ կիպրոսի վէճը :

ՑՈՑՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Կիպրոսի մէջ կը չարունակուին Թուրք եւ յոյն համայնքներու համաձայնութեան մասին կատարուած ձեռնարկները : Քէ – րիս, որ նախագահն է Կիպրոսի յունա – կան Ազգ. Ժողովին, երէկ նոր տեսակ – ցութիւն մը ունեցաւ ՄԱԿի պատուիրակ Թաֆալի Քէչրիսիսի հաղորդած է Բաուֆ Տէնքթաշի առաջարկները, բայց Տէնքթաշ հերքած է այս լուրը եւ յայտնած է թէ ոչ մէկ տեսակցութիւն ունեցած է տակա – ւին Թաֆֆալի հետ :

Ձեռնհասները կ'ըսեն թէ Ցոյները քաղա – քական նոր խաղեր կը փորձեն , եւ Թուրք համայնքի մը մէջ , եւ Թուրք Տէնքթաշ դեռ չէ կրցած տեսակցիլ կամ նախնական չփոյմ ունենալ Կղզիի յոյն վարիչներուն հետ :

Անորոշ եւ ձգտեալ կացութիւն մը կը տիրէ նորէն Կղզիին մէջ, եւ ՄԱԿի պատ – գամաւորը , Թաֆֆալ, Զորեքշաբթի օր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Տոքթ. Քիւչիւքի եւ Տէնքթաշի հետ, նախ քան Մակարիոսի հետ տեսակցելը : Այս հան – դիպումին ներկայ պիտի ըլլան կարգ մը Թուրք զեկավարներ, որոնց մէջ է նաեւ Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար Օսման Խօրէք :

Մինչեւ այդ տեսակցութիւնը, քաղբ – ական չփոյմները պիտի չարունակուին Կիպրոսի վարչական շրջանակներուն մէջ : Ցաւալինչ կան է որ Կիպրոսի յոյն թեր – թերը քանի մը օրէ ի վեր կը զրեն թէ Թուրք եւ յոյն տեսակցութիւնները վե – րացուած են, եւ ընդունակ են անելի մը մէջ մտնելու :

Աթէնքէ ալ կը հաղորդուի թէ Տիւզէ – նեան Պատրիարք Աթենագորաս յառա –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՐՆԱՆ ՓԱՐԻԶ ՀԱՆԴԻՊԻԼ

Ու թան չէր կորսնցուցած իր լաւատե – սութիւնը երբ Փարիզէն անցաւ առջի օր եւ անպատճառ կերպով յայտնեց նաեւ թէ Հանոյի եւ Ուաշինկթընի խօսակցութիւն – ները կրնան սկսիլ այս շաբթու իսկ, Փա – րիզի մէջ :

Նոյն իրիկունը , Երեքշաբթի, Ճոնսըն ալ կը յայտնէր թէ չափազ չէ կտրած Հանոյի եւ Ուաշինկթընի միջեւ :

Մինչ այդ ջղագրգիռ մթնոլորտ մը կը տիրէ Սայկոնի մէջ եւ վախ կայ նոյնիսկ թէ Վիէթքոնկ յարձակումը Սայկոնի վը – րայ, կը սկսի Շաբաթ : Նոր ճնշումներ ալ կ'ըլլան Քէ Սանհի վրայ :

× Փեքինի մէջ առաջին անգամ ըլլա – լով, ինը ամիսէ ի վեր, Ռօյթըրի Թղթ – թակիցը՝ Անթոնի Կրի, կրցած է ընդու – նիլ Անգլիոյ գործակատարը, քան վայր – կեան : Պատժական իրրեւ միջոց է որ Չի – նացիք մէկ սենեակի մէջ բանտարկած են անգլիացի լրագրողը Ցուլիս 21էն ի վեր : Ո՛չ ձայնասփիւռ ոչ հեռաձայն ու – նի : Կը բնակի մէկ սենեակի մէջ, աչխար – հէն կտրուած :

Չինքը տեսնող Բրիտանացի դիւանա – դէտը յայտարարած է թէ հակառակ ինը ամսուան առանձնութեան բարոյական կո – րովը եւ հոգեկան հաւասարակչռութիւնը պահած է :

ՄԻՋԻՆ – ԱՐԵՒԵԼՔ

Իսրայէլի «չար լեզուները» կ'ըսեն թէ եթէ Միացեալ ազգերը խաղաղութեան միջոց չեն գտներ արաբ երկիրներու եւ Իսրայէլի միջեւ, գոնէ գործ կը գտնեն ի – րենց դիւանագէտներուն : Արդարեւ նոր բանագնաց մը պաշտօն ունի քննութիւն կատարելու իսրայէլեան հակակշռի տակ գտնուող չրջաններու եւ արաբական եր – կիրները գտնուող հրեայ համայնքներու մասին : Այս նոր բանագնացը Սուրիա, Ե – գիպտոս, Իսրայէլ եւ Ցորդանան պիտի երթայ : Հաւանական չէ սակայն որ Սու – րիա ընդունի : Իսկ Իսրայէլ տրամադիր է, որովհետեւ անկողմնակալ մէկուն այ – ցելութեամբ կ'ուզէ հերքել տալ արաբա – կան թերթերու կարգ մը լուրերը ինչ կը վերաբերի Արաբներու տաժանակիր պայ – մաններուն ղրաւուած հողերու մէջ : Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ Հրեաները «Մահիկ» կրել կուտան Արաբներուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒ ԹԱՆ Թեհրանի մէջ յայտա – րարած է Միացեալ Ազգերու 20րդ նըս – տաշրջանին առթիւ, Մարդկանց Իրա – ւունքներուն մասին .— « Մարդկանց ի – րաւունքները չեն կրնար ծաղկիլ երբ խա – ղաղութիւնը բացակայ է աշխարհի վրայ :

ՅՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Թերթերը կը չարունա – կեն ձաղկել Չինաստանի զեկավարները : այս անգամ կոմունիստն է որ կը զրէ թէ Մաոյականութիւնը փոքր – քաղքենի զա – ղափարախոհութեան մէկ ձեւն է : Չի – նասան հեռացած է մարքս – լենինեան դիծէն արկածախնդրութեան ճամբան բռ – նած է :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ երեքշաբթի օր սկսաւ այն օրակարգը որ կը վերաբերի Չախի ներկայացուցած արդելքի բանաձեւին , տեղեկատուութեան ընդհ. քաղաքակա – նութեան չուրջ :

Չիկայ օրերու ընթացքին կիպրոս պիտի երթայ, եւ ձեռնարկներ պիտի կատարէ Մակարիոսի եւ այլ անձերու մօտ, կիպ – րոսի հնճիռը հաչտարար եղանակով մը կարգադրեելու եւ այս ուղղութեամբ օդ – տակար ըլլալու համար :

Հայկական Ժամեր Գանուբի Ափին

«... Ու երգն է միշտ յաղթութիւն»

Բ.

Բակի մը մէջ է, Վիէննայի նորակա – ռոյց հայ եկեղեցին, ու զարմացած Ա – ւստրիացիներ պատուհաններէն կախ – ուած, կը դիտեն Թափօրը : Ամենայն Հա – յոց Հայրապետը , ինչպէս իրեն հետեւող հոգեւորականներու ու աչխարհականնե – րու խումբը, «Հրաչափառով» մուտք կը գործէ եկեղեցի :

Պատիւ Վիէննայի Հայերուն՝ որ այս – քան ճաշակաւոր եկեղեցի մը չինած են : Ճարտարապետը՝ Պ. Սարաֆեան , Հա – յատանէն եկած է , բայց գոյներու նը – դաչնակութիւնը, ընդհանուր զեղեցկու – թիւնը, արդիւնք են անշուշտ տեղւոյն գաղութին ջանքերուն : Ոչ մէկ կէտ կըր – նայ աչք խոցոտացնել ու Վաղդէն կա – թողիկոս կը յառաջնայ դէպի խորանը, հիացումով դիտելով շուրջը : Քանի մը խօսք արտասանելով, կը հաստատէ նոր – կաներուն տպաւորութիւնը, երբ կը չեշ – տէ թէ իսկական գոհար մըն է Ս. Հոփ – սիմէ եկեղեցին : Կը յայտնէ թէ չնորհիւ Տիկին Հոփսիմէ – Ռոզ Դրիկի կարեւոր նուիրատուութեան է եւ անշուշտ գաղու – թին լումաններուն, որ բարձրացած է այս սիրուն աղօթատեղին : Տիկինը Լոնտոնա – բնակ, այրին Անգլիացիի մը, առաջին նուէրչ մը եաք, իր մահկանացուն կնքած էր : Բայց իր հարստութիւնը —80 հազար անգլիական ոսկի — կտակած էր Էջմի – ածնի : Վազդէն կաթողիկոս ծանօթ ըլլա – լով հանգուցեալին փափաքին՝ Վիէննայի Հայոց եկեղեցւոյ կառուցման համար , քան հազարը տրամադրած է այդ նպա – տակին :

Քիչ եաք, Վազդէն կաթողիկոս պաշ – տօնական բացումը կը կատարէ եկեղեցւոյ կից , չատ զեղեցիկ մշակոյթի «Փ. Կիւլ – պէնկեան» սրահին, ուր, ինչպէս նախա – պէս եկեղեցւոյ մէջ, ողջոյնի առաջին խօսքը կ'արտասանէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւը՝ Մեսրոպ Ծ. վարդապետ : Ապա , կարճ ճառ մը կը կարդայ վարչութեան նախագահ եւ եկեղեցւոյ դլխաւոր նուի – րատուներէն Պ. Սարգիս Կարապետեան : Ուղերձ մը կը կարդայ նաեւ Ուսանողա – կան Միութեան նախագահը, ու Շիրազէն կտոր մը կ'արտասանէ ուրիշ ուսանող մը, ոգեւորութիւն ստեղծելով :

Մաերիմ զրոյցի ձեւով, տաք խօսքեր կ'արտասանէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկո – սը : Կը պատմէ Հայաստանէն, Արարա – տէն : Կը պանծացնէ մանաւանդ հայ մը – չակոյթը, բայց այդ չի նչանակեր թէ ա – րեւմտեան մշակոյթով ալ պէտք չէ անա – նել : Ընդհակառակն , ինչ որ արեւմտեան մշակոյթը կուտայ՝ միայն օգտակար կը – նայ ըլլալ եւ նոյնիսկ անհրաժեչտ՝ մտքի զարգացման, կը չեշտէ Կաթողիկոսը :

Ճոխ հիւրասիրութենէ մը եաք, կաթո – ղիկոսը , Պոլսոյ պատրիարքը եւ ժողո – վուրդը կրկին կը լեցնեն եկեղեցին , ուր ժամերգութենէ մը եաք, հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Տիկին Դրիկի յիչատակին :

Ապա առանց հանգստանալու կաթողի – կոսը, հանդիպում մը կ'ունենայ միայն ուսանողներուն հետ :

×

Վիէննական առաւօտը պայծառ է, այս կիրակի : Եկեղեցին, որ կրնայ մեծ գալ ղաղութին համար, չատ փոքր է այս բազմութեան համար : Ու բակէն է որ կա – րեւոր մաս մը կը հետեւի արարողու – թեան :

Տպաւորիչ ու յատկանչական բան մը ունի այս եկեղեցին : Տեսակ մը խորհըր – դանիչ՝ ցրուած Հայութեան : Խորանը նուիրած է Պոլսահայ մը, դանգակատու – նը՝ Միլանոյի դաղութը, դորգը՝ Պարս – կահայ մը, ու այսպէս ամէն բան : Պատ – կերալից պատմութիւնն է Հայոց, միայն այս երեւոյթը , որ խորհրդածութեան իսկ չի կարօտիր :

Պատարագը՝ հայկական կը յաջողի պահել իր խորհրդաւոր տպաւորութիւնը, նոյնիսկ երբ, երբեմն, ամէն ճայն նոյն – քան ներդաշնակ չէ : Ու օծումը կը վեր – ջանայ, մինչ կը հասնին , որոշուած ժա – մուն, կարդինալ Քէօնիկ, Հապզեան Արք., քոյր եկեղեցիներու պետեր, կըր – թական նախարարը եւ այլ պաշտօնական անձնաւորութիւններ : Կաթողիկոսը կը քարոզէ ,ու օտարները երբեմն նոյնիսկ Հայերը, զբմաներէն Թարգմանութեան վրայ կը հետեւին խմաստին :

Արարողութիւնը կը վերջանայ , բայց հայկական աւանդութիւնը կը չարունակ – ուի, ժամէն աւելի, բակին մէջ : Եկեղե – ցիները հայկական, նաեւ առիթներ են « երար տեսնելու », մանաւանդ հոս, ուր Փրակացին կը հանդիպի Վիէննացիին , կամ Փարիզցին՝ Աթէնքցիին , ու Լոն – տոնցին Պերլինցիին, մինչ էմփէրըալ պանդոկին մէջ, Ամենայն Հայոց Կաթո – ղիկոսը ճաչի կ'ընդունի Կարդինալ Քէօ – նիկը , հոգեւոր պետերը, Մխիթարեանց Աբբահայրը , Կրթական նախարարը եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ : Ի – րիկունն է միայն որ չքեղ կոչունք մը տեղի կ'ունենայ , ուր տեղ չեն գտներ Վիէննայի կամ արտասահմանէն եկած բոլոր Հայերը :

×

Քանի մը ազատ ժամ, հիանալի Վիէն – նան այցելելու ու տեսարժան վայրեր դի – տելու : Ցօսիլ Վիէննայի զեղեցկութեան մասին երբ հազիւ երկու–երեք ժամ տե – ւած է պտոյտ մը, պիտի նչանակէր ա – մերիկացի զբօսաչրջիկի վերածուիլ : Բայց Վիէննա քաղաք մըն է, որ հրաւէր կը կարդայ : Արտաքինն իսկ զեղեցիկ , Օփե – րան Վահրերի Թաւհօյզերը կը ներկայա – գընէ այս իրիկուն : Մենք սակայն մեր թերթալուծին ունինք՝ Հայ Լեզու , Հայ Դպրոց , Հայ Մշակոյթ ու Հայ Եկեղեցի :

Ա. Մ.

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի առաւօտ խուռներամ բազմու – թիւն մը լեցուցած էր Մարսէյլի Ջափի – թօլը, ուր կ'ոգեկոչուէր մեր մկկուկէս միլիոն նահատակներու յիչատակը :

Տոքթ. Շաւարչ Նարդունի, որ կը հան – դիսանայ ներկայիս Նիսի մէջ, զրկած էր իր զրաւոր բացման ճառը, իբրեւ նախա – դահ հանդէսին : Փաստաբան Քամուն, պլխաւորարար ծանրացած է ցեղասպա – նութեան վրայ, յիչելով անշուշտ հայ – կական ցեղասպանութիւնը : Մեծ տպա – ւորութիւն գործած է Պ. Ժիրայր Դա – ւութեանի ճառը :

Հանդէսի աւարտին, ժողովուրդը զբա – խաւորութեամբ Թրթռեան եպիսկոպոսի, հանդիսաւոր թափօրով մը ուղղուած է դէպի Մեռելներու յուշարձանը , ուր զե – տեղուած է ծաղկեպսակ մը, ի յիչատակ Ապրիլեան նահատակներու :

ՀԵՐՈՍ ՄԸ ՈՐՈՒՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՉԻ ԳՐՈՒԱԾ

(Ե. եւ վերջին մաս)

Բոլորս կը զնահատենք զոհողութիւն – ներդ , հայ ազգը չնորհակալ է քեզի · դուն անոր քաջարի զաւակն ես : Կարեւոր յանձնարարութիւն մը ունիմ քեզի ընե – լիք , վստահ եմ թէ սիրով կը կատարես · փափուկ գործ մըն է · ճարպիկութիւն եւ զնդակի ճշդութիւն պէտք է · ամէն մար – դու գործը չէ : Լսէ ուրեմն , այսօր երկու թուրք կիներ եկան ինձ եւ ըսին — Հայեր դուք ձեր թշնամին չէք ճանչնար · մէկը կայ որ երզնկայի կոտորածին հեղինակն է եւ այժմ կ'ապրի Խանճի թաղին մէջ (Թրքական թաղ) : Նշան դուն ալ այդ թաղը կ'ապրիս : Նա կը կոչուի Մուս – թաֆա Զավուշ : Թուրք սիրապետութեան ժամանակ նա տեղակալ էր աշխատանքի տեղական գործակալներէն մին էր եւ անդամ Իթթիհատական կուսակցութեան :

Այդ Մուսթաֆա Զավուշը 1915 թուա – կանի եղեռնի օրերուն Երզնկայի Հայերը ձերբակալած , թեւերը կապած կը տանէր Քեմախ կիրճը եւ Եփրատի ափին կը ջար – դէր ու դեռը կը նետէր : Այժմ այդ բար – բարոսը պեխերն ոլորած , բուխարայի բաբախը դլխուն , անպատիժ կը չրջի քա – ղաքին մէջ : Այսպէս պատմեցին ինձ եր – կու Թրքուհիները :

Մուրատ այս խօսքերէն եռքը քանի մը վայրկեան լուռ եւ մտածկոտ մնաց · ա – պա ոտքի ելաւ , դէմքէն կը հասկցուէր որ հոգիին մէջ փոթորիկ կար · չղային քայ – լերով զնաց ու եկաւ · կանդ առաւ եւ աչ – քերը չեչտակի ուղղած Նշանին հարցուց :

— Նշան , դուն Մուսթաֆա Զավուշը կը ճանչնա՞ս :

— Այո , լաւ կը ճանչնամ այդ դազանը · իմ բնակարանէս քառասուն քայլ անդին կը բնակի · 45ի մօտ յաղթանդամ մէկն է · պատասխանեց Նշան :

— Լաւ , ըսաւ Մուրատ · լսէ ինձ , դուն ռուսական բանակին հետախոյզ զինուոր ես · դէնք կրելու իրաւունք ունիս : Ցետոյ քու ըրածներդ լաւ դիտեմ , այս փափուկ գործին միակ յարմար եւ վստահելի մարդը դուն ես : Քեզի ութ օր ժամանակ կուտամ , գնա եւ սատկեցուր այդ չունը , Մուսթաֆա Զավուշը : Այս բանը մեր մէջ խիստ գաղտնի պիտի մնայ · զարկ ինձ ձեւով կ'ուզես , եթէ բռնուիս ես քեզ կ'ազատեմ ...:

Նշան Տէրտէրեան հրաժեշտ առաւ Մուրատին եւ մեկնեցաւ : Հինդ զիշեր հետեւեցաւ Թուրքին , բայց չյաջողեցաւ յարմար վայրկեանը գտնել :

Ցուլիսի կէսերուն Նշանին հիւր կու – գան երեք Ղարաբաղցի հայ զինուորա – կաններ : Նշան լաւ կը հիւրասիրէ , այն – քան օղի կը խմեն որ հարբած կը քնա – նան : Նշան կը հագուի այդ զինուորնե – րէն մէկուն՝ Բռնակոթ զիւղէն Մուշեղի տառատոկը (զինուորական վերնազդեա – ստը) կ'առնէ բաթախը եւ զինուած կը մեկ – նի Մուսթաֆային հետեւելու : Կ'անցնի զազանի տան եռեւը : Սաստիկ անձրեւոտ զիշեր մըն էր : Ծառերուն վրայէն կը բարձրանայ Թուրքին տանիքը եւ ֆիննա – կան դանակով կը փորէ հոդէ տանիքը : Տան մէջ իրարանցում կը տիրէ : Ջուրը կը լեցուի վարի սենեակները : Մուսթա – ֆա փայտէ սանդուխը կ'առնէ անցքը զո – ցելու համար · կինը ճրագը բռնած էր : Հազիւ զլուխն տանիքէն վեր հանած էր , Նշան ատրճանակի երկու հարուածով զինքը զետին կը փռէ եւ յուշիկ յուշիկ վար իջնելով կը փախչի եւ անվնաս տուն կը հասնի : Տուն վերադարձին ճրագը վառած կը զտնէ եւ երեք հայ զինուոր – ները խոր քունի մէջ : Կը մարէ ճրագը եւ կը նստի պատուհանին առջեւ : Քիչ վերջ վարէն խումբ մը ռուս զինուորներ կ'անց – նին եւ կը լսէ (զարկեր են) :

Ցաջորդ առաւօտեան Մուրատ զարձեալ կը զրկէ իր թիկնապահը եւ Նշանն իր մօտ կը կանչէ :

— Շնորհակալ եմ քաջազործութեանդ համար · հերոսական գործ կատարեցիր :

Սովորութեան համեմատ ձոխ սեղան մը կուտայ Նշանին եւ ապա կ'աւելցնէ ·

— Այսօր գիս քննութեան կանչեցին ռուս ոստիկանապետը իրրեւ քաղաքին կառավարիչ եւ Թուրք մոլլա Հասանը իբ – րեւ Թաղային լիազօր : Երբ պաշտօնական թուղթը կազմեցին , երեւան եկաւ թէ – րական բանակի զաղան թաթար սպայ մը եւ պաշտպանելով սպաննուողը յայտարա – րեց թէ անպայման Հայերու զործ է · զը – նաց զատական բժիշկ կանչեց : Դիակը զննելէն եռք բժիշկն ըսաւ ·

— Ասոր ատրճանակով խփեր են :

— Պէտք է ոճրագործը բռնել , աւել – յուց թաթար սպան : Երզնկայի մէջ բը – նակող Հայերը զէնք կրելու իրաւունք չունին · քանի որ թշնամութիւն կայ ի – րենց եւ Թուրքերուն մէջ : Որուն մօտ որ այդ զէնքը զտնուի պէտք է Սիպիր զչուի :

Նշան Սիպիր չզնաց · թաթարին բողո – քները օդին մէջ մնացին եւ ոճրագործ Մուսթաֆան հոդին տակ իջաւ :

Քանի մը օր եռք Մուրատ կրկին կը կանչէ Նշանը եւ կ'առաջարկէ Կայծակ Ա – ռաքելին հետ Տէրսիմ երթալ իրրեւ հիւր Սէհիտ Ռիզային , որուն կը փափաքէր նուէրներ զրկել :

— Դուն Սէհիտ Ռիզան կը ճանչնա՞ս , հարցուց Մուրատ Նշանին :

— Այո , պատասխանեց Նշան , նա իմ մօտիկ բարեկամս է եւ ամբողջ Տէրսիմի զեղապետներուն մեծն է · իր հայրը Իսպ – րահիմ կը կոչուի :

Ցաջորդ օրը երեք հոգի , Նշան , կայ – ծակ Առաքելը եւ Թաթոյեան Խաչատուր անունով երիտասարդ մը ձիերը նստած , ճամբայ կ'ելլեն : Երբ Տէրսիմ կը հասնին ու կը մօտենան Սէհիտ Ռիզայի չէնքին , կատաղի հրացանաձգութիւն մը կը լսեն · պահ մը տարակոյսի մէջ կ'իյնան · ապա առաջ կ'երթան · ոչինչ , վտանգ չկայ , փիւրտեր էին որ նշանառութիւն կը կա – տարէին · հեռուն հաւկիթ մը զրած կը զանային զարնել :

Իրենք ալ կը մասնակցին կրակէ խաղին եւ Նշան մէկ հարուածով հաւկիթը կը պայթեցնէ :

— Մեզմէ յորվեցաւ եւ մեզմէ քաջ նը – շանառու զարձաւ , ըսաւ Սէհիտ Ռիզայի եղբայրը :

Փիւրտ զեղապետը փառաւոր ընդունե – լութիւն մը ըրաւ հիւրերուն · ընդունեցաւ Մուրատի նուէրները : Նշան հանդստա – նալէ եռք վերադարձաւ երզնկա :

Թուրքերը տակաւին կը փնռուկին այդ Ռէզուլ Օղլուն , այլ ոմն Նշանը փրենց հա – մար ծանր հոդ եւ մղձաւանջ եղած էր · թերեւս կը չրջի Թրքական չրջանները , սպաննելու եւ հրդեհելու մղիթ ու կա – ռավարական չէնքեր · քայց Նշան ռուս բանակի տարաղով Կարին փոխադրուած էր : Իր գործը վերջացած էր Թուրքիա – յէն հայ բեկորներ ազատելու : Ռուսա – կան բանակը յեղյեղուկ չարժումներ կ'ը – նէր : Համայնավարները տիրած էին զա – րական փլխանութեան եւ ճակատը քայ – քայումի մէջն էր : Հայկական զունդերը միայն կը դիմադրէին Թրքական ուժե – րուն : Կարինի մէջ ուրիշ փորձանք մը ե – կաւ Նշանի զլխուն , նա դերի բռնուեցաւ Թուրքերէն եւ զինքը փակեցին ուրիշ հայ դերիներու հետ Սուվարի – Հէյա կոչուած ճամբարը : Նշան չատ մտահոգ չեղաւ · իրեն համար մեռնիլը պատիւ էր , ապրիլը չահ էր : Հոն մտերմացաւ Կարսի ճակա – տէն բռնուած Հայերու հետ · պատմեցին փրենց արկածները եւ Նշան զարձաւ ճամ – բարին ամէնէն քաջարի մարդը :

Իր անցուցած կեանքը , բոլոր մարտա – մասնութիւններով աներեւակայելի դիւ – ցազնութիւններու երկար չղթայ մըն էր : Թուրքերն ամէն գնով պէտք էին զինքը բռնել եւ քանի մը անզամ հրացանի քա – շել : Նշան զիտէր թէ օր մը ռուսական տարազին մէջէն զինքը պիտի դուրս հա – նէին · չատ էին զինքը փնռուողները : 100 ոսկին զեռ կը սպասէր զինքն ողջ կամ մեռած բերողին :

Թուրքերն հազիւ լրտեսներու միջոցով լսեր էին թէ այդ Ռէզվի Օղլուն , կամ այլ ոմն Նշան Տէրտէրեանը Սուվարի – Մչլա ճամբարին մէջ է , նա արդէն փախեր էր իր անխմանալի հնարքներով եւ ապաս – տաներ էր , Արաքսէն անդին , ազատ Հա – յաստանի մէջ :

Նշան հաստատուեցաւ Լենինական քա – ղաքը : Հոն դարձ իր սիրելի որբերը–

լծուեցաւ անոնց խնամքին · չատ տառա – պած էին , այդ փոքրերը , պէտք ունէին հայրական սիրոյ եւ դուրգուրանքի :

Հիմա ազատ արեւ պէտք էին տեսնել , ոչ Թուրքին դաժան դէմքը : Կիներ եւ ե – րիտասարդներ իր ձեռքերը կը համբուր – էին , այն ձեռքերը որ դիտցան վրէժ լուծել եւ իրենց կեանք տալ :

Տասնեակներ Նշանի մասին իրենց յու – շերը զրած եւ ստորագրած են : Քիչ են , նա արժանի է զեղարիւղ մեծ հատոր մը ունենալ , արձան մը չորս կողմը որբերու պատկ մը : Անհատներ կան որ բանակ մը կ'արժեն , բանակներ կան որ մարդ չեն արժեր : Նշան Տէրտէրեանը լաւագոյն հե – րոսներէն է այն անուններուն զոլ , որոնք պայքարեցան բռնակալութեան դէմ եւ փառաւորեցին մեր պատմութեան էջերը :

Երեւանի մօտ դէպի Արտաչատ տանող ճամբու եզերքին աւան մը կայ , որ Նոր Արաբերդ կը կոչուի , հիմնուած 1929 թ – ւականին · հոն կը բնակի ծերունազարդ Նշան Տէրտէրեանը :

Այդ աւանին սիրուած նահապետը , ար – ժլամ թեւերուս 87 տարեկան : Ես 1960ին գին – քը տեսայ · լսեցի իր կեանքին յուզիչ քանի մը դրուագները : Անոր աչքերուն մէջ տակաւին կը տեսնուին Մոփքի զեղեցիկ դաշտերը , լիճերն ու պետերը , կանչ եւ պաղալից Բերդակը : Իր աչքերն յան – կարծ արցունքով կը լեցուէին · սարսա – փելի յիշատակներ ունէր , աւեր եւ արիւն տեսած էր · դառնապարտուած արդարու – թիւնը տեսած էր եւ ինքնիրեն կը հար – ցընէր ·

— Ինչո՞ւ , ինչո՞ւ այսքան վայրենի կո – տորած , որո՞ւ մեղանչած էին անմեղ մա – նուկները , աղջիկները · կիները , ծերու – նիները եւ աչխատասէր մարդիկ :

Հարցում մը , որուն ոչ պատմութիւնը կրնայ պատասխան տալ , ոչ անիրա – մարդկութիւնը :

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ եւ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ԳԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Մաք Լայն այս հրահանգը տալէն քիչ եռքը առանձին Ելլսըզդէն դուրս ելաւ , վարձու կառք մը բռնեց եւ Պէչիկթաչի նաւամատոյցը գնաց , նախապէս պատուէր տալով որ չոգեմակոյկ մը ժամը հինգի առեններըը Սկիւտարի նաւամատոյցը պատ փրենց սպասելու :

Երբ հոնկէ չոգենաւ մտնելով Սկիւտա – րի նաւամատոյցը ելաւ , առաջին տեսած անձը եղաւ Թարզմանը որ անտարբեր ե – րեւոյթով մը հոն կը սպասէր եւ որ իր ընդունած հրահանգին համեմատ , ինաւ չառնելու զարկաւ զինքը :

Մաք Լայն փոխանակ կառք նստելու , ոտքով ուղղուեցաւ Փոսթա Եոլիէն վեր , որպէսզի իր հետեւորդները կարենան հետուէն եւ առանց ուչադրութիւն դրա – ւելու հետեւէն դան :

Այս կերպով ու արագ արագ քալելով , ժամէ մը հասաւ Զամլըճայի բարձունքին այն տեղը , ուր արդէն անդամ մը եկած էր եւ որ ծանօթ է մեր ընթերցողներուն :

Գրպանէն ժամացոյցը հանեց :

— Զորսուկէս , ըսաւ ինքն իրեն , հա – ւանօրէն բաւական պիտի սպասենք ... :

Նշան ըրաւ իրեն ընկերացող Թարզմա – նին որ հետեւն կեցած էր , որպէսզի մօ – տենայ :

— Մարդիկդ , ըսաւ անոր , սա ժայռե – րուն չուրջը հաւաքէ , հոս անցուդարձ չկայ եւ ուչադրութիւն դրաւելու երկիւղ չունին :

— Շատ լաւ , պատասխանեց միւսը :

Եւ իսկոյն հետացաւ զինուցած հրահան – գը զործադրելու համար :

Երլսըզդի պալատէն Մաք Լայնի տըր – ուած Թարզմանը որ խելացի եւ ուսեալ Թուրք երիտասարդ մըն էր , չէր կրնար խելք հասկցնել Անգլիացիին զինքացքին :

— Ի՞նչ զարմանալի բան է այս , կ'ըսէր ինքն իրեն : Ամենակենսական ձերբակա – լութիւն մը ընելու կուզանք ու հոս լե – բան մը կողին վրայ կը հաւաքունք , ուր – կէ՞ պիտի կրնանք այդ մարդիկը ձեռք ձգել ... ես զոնէ կ'ենթադրէի որ տան մը մէջ պիտի զտնէինք զանոնք ու տունը պաչարելով բռնի ներս պիտի մտնէինք ... բայց նոյնիսկ այդպիսի զործողութեան մը համար պէտք եղած զօրութիւնը չու – նինք մեր տրամադրութեան տակ ... ար – դեօք այս մարդը պարզապէս մեր զիւ՞ն խնդալ կ'ուզէ ... :

Այս խորհրդածութիւնները ընելով հան – դերձ թարզմանը զնաց իր ընդունած հր – ահանգը զործադրելու եւ ապին անդին զրուած տասը հոդին հաւաքելու Մաք Լայնի գոյց տուած ժայռերուն չուրջ · յե – տոյ վերատին եկաւ Անգլիացիին քով որ բարձրկեկ տեղ մը հոդին վրայ նստած էր :

— Ձեր հրահանգը կէտ առ կէտ զոր – ծադրեցի , ըսաւ :

— Այո՛ , պատասխանեց Մաք Լայն թե – թեւ մը ժպտելով , այս տեղէն ամէն բան տեսայ ... միայն թէ մոռցայ ուրիչ պատ – ուէր մըն ալ տալու ... բացարձակ կեր – պով ըսէ այդ մարդոց որ որեւէ պատ – ճառաւ երբեք զէնքի չդիմեն :

— Նոյնիսկ եթէ հակառակ կողմէն զի – մադրութի՞ւն ըլլայ :

— Այո՛ , նոյնիսկ եթէ զիմադրու – թիւն ըլլայ :

— Նոյնիսկ եթէ անոնք զէնքի՞ զիմեն :

— Նոյնիսկ այդ պարագային պէտք չէ որ զէնք զործածեն , պատասխանեց Անգ – լիացին վճռաբար :

Թարզմանը այս խօսքերուն վրայ վա – րանոտ ակնարկ մը ուղղեց իր խօսակցին , ակնարկ մը որ միանգամայն տարակու – սանք կը յայտնէր :

— Բայց , Թոթովեց , ըսածնիդ չատ տարօրինակ ու անսովոր կը թուի ինծի , ի՞նչպէս կարելի է զէնքով զիմադրու – թեան մը նոյն կերպով չպատասխանել , մանաւանդ պարզապէս մեր մարդիկը ման – ուան ենթարկել կը նշանակէ :

— Ես ձեզ կը վստահեցնեմ որ երբեք զէնքով զիմադրութիւն պիտի չըլլայ , պատասխանեց Անգլիացին , հետեւաբար ձեր երկիւղները զոյութեան իրաւունք չունին :

— Այդ տարբեր բան ուրեմն : Այն ա – տեն ես ալ խօսք կուտամ թէ մեր մարդ – կիկը երբեք զէնքի պիտի չդիմեն :

Երկու խօսակիցները լռեցին եւ Անգ – լիացին զրպանէն փոքրիկ զիրք մը հա – նելով սկսաւ կարդալ , առանց չուրջ – ուչադրութիւն զարձնելու :

Երիտասարդը հետզհետէ ալ աւելի տարօրինակ կը զտնէր Մաք Լայնի ըն – թացքը , որ կարծես ոչ թէ կարեւոր ձեր – բակալութեան մը համար , այլ պարզապէս օդ առնելու եկած էր Զամլըճայի բար – ձունքը :

Բաւական երկար ատեն լուռ ու մունչ նստելէ եռքը , երբ միջոց մը Անգլիացի – կիրքը վար զրաւ սիկարէթի մը վառելու համար , թարզմանը չկրնալով համբերել հարցուց ·

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(107 – Շար·)

ՓԻԷՌ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍԽՆԴԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Անցեալ 25 փետրուարին Իտալիոյ հայ գաղութը կորսնցուց իր ամենակարկառուն դէմքերէն մէկը, յանձին ճարտարապետ փիէռ Պապիկեանի :

Ծնած Տրապիզոն 1896ին, մէկ քանի տարի առէջոյն Մխիթարեան վարժարանը յաճախելէ ետք, տակաւին պատանի կը դիմէ վենետիկի վարժարանը, այնտեղ ճարտարապետութիւն ուսանելու համար ուսումը :

1915ի եղեռնին դեռ կ'ներթայ իր ամբողջ ընտանիքը Տրապիզոնի մէջ: Երի – տասարդ փիէռ կը մնայ առանձին, հա – մակուած իր բազմաթիւ հարազատներու վիշտովը :

Չի յուսահատիր սակայն, ունի կամք ու կորով: Կ'որոշէ որքան կարելի է չու – տով վերջացնել ուսումը եւ դառնալ ինք – նապահ :

Մխիթարեան հայրերը գնահատելով այս երիտասարդին ջանքերը եւ ուշիմու – թիւնը, կ'օգնեն, որպէսզի Մխիթարեան վարժարանը վերջացնելէ ետք, կարենայ փառավոյն ճարտարապետ. համալսա – րանը արձանագրուիլ իբրեւ թոշակաւոր, այդ առաջարկը յօդուածով կը պը – ատկուի, ու փիէռ Պապիկեան կ'ըլլայ հա – մալսարանին ամենափայլուն չրջանա – աւարտներէն մին : Անկէ յետոյ տարիներ չարունակ վարած է վենետիկի քաղաքա – պետարանին ճարտարապետի պաշտօնը :

Իր կարեւոր մասնակցութիւնը բերած է վենետիկ – Միստրէ կամուրջին չինու – թեան հոյակապ ու դժուարին գործին :

Կամուրջի չինութիւնը վերջանալէն ետք կը կոչուի իբրեւ թեքնիք – տնօրէն Մխի – թարեան Հայրերու մէկ հսկայ կալուա – ծին Թոռէ – Տի- Մուինօ, վենետիկէն հարիւր քիլոմեթր դէպի Թրիէսթէ գըտ – նուող ճամբուն վրայ, իր այսօրուան Սայթ – Վինքզան իտալական ճար – տարապետի ամենամեծ կեդրոնը, հա – մալսարանային տարողութեամբ :

Անկէ ետք փիէռ Պապիկեանի առջեւ կը բացուի գործունէութեան ընդարձակ աս – պարէզ :

Կը կոչուի ըլլալ այդ հաստատութեան քեքնիք – տնօրէններէն մին : Պաշտօն մը զոր կը վարէ երեսուն երկար տարիներ, մեծ ձեռնհասութեամբ :

Այդ ընթացքին յարգանքն ու սէրը կը շահի իտալական ընտրանիին, նաեւ տա – րբաս պաշտօնեաներուն, մինչեւ գոր – ծաւորները :

Այսօր ամբողջ Թորվինքզան կը սգայ իր կորուստը :

18 տարի նոյն չրջանին հաչտարար տա – եանի նախագահի պաշտօնը վարած է. ընտրուած վենետիկէն :

Առաջին պատերազմէն անմիջապէս ետք հիմնած է Իտալահայ Ուսանողական Մի – ութիւն մը, իր նախագահութեամբ : Լա – տալոյնը ըրած է Իտալիա հասնող հայ ուսանողները քաջալերելու ամէն կերպով, ուղղութիւն տալով անոնց եւ յոյս ու ե – ռանդ ներչնչելով :

Փիէռ Պապիկեան խորապէս Հայ, բնաւ առիթը չէ կորսնցուցած ճանչցնելու հա – մար իր ազգը Իտալացիներուն, նաեւ հին ու նոր Հայաստանի պատմութիւնը ընե – լով անոնց, փրեն յատուկ պերճախօ – սութեամբ :

Բազմաթիւ են անոնք որ օգտուած են իր մտքի լոյսէն եւ որոնք այսօր երախ – տագիտութեամբ կը յիշեն իր անունը :

Թանկագին Փիէռ, քու սիրելի յիշատա – կըդ ընդ միշտ վառ պիտի մնայ մեր բա – լորի սրտերուն մէջ :

ՏՈՒԲԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԱՍԱԿԱՆ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՄԲ

ՋԵԿՈՅՑ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

— * —

Ամենախոր հաճոյքով եւ չնորհապարտ ղգացումներով կը ծանուցանենք հասատատումը Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մա – նուկեան Մշակութային Հիմնադրամի, մէկ միլիոն տոլարի սկզբնական պատակ – ռելի նուիրատուութեամբ մը :

Հիմնադրամին գերագոյն նպատակն է զօրեղացնել սատարել ամիւռքի մէջ հայ լեզուի, հայ գրականութեան, հայ ոգիի եւ ազգային ժառանգութեանց պահպա – նումին, զարգացման եւ տեւականաց – ման :

Այս առաջադրութիւնները պիտի իրա – գործուին հիմնադրամին եկամուտով, որ պիտի յատկացուի հետեւեալ կենսական ձեռնարկներուն :

1.— Պիտի հրատարակուին գրական, գեղարուեստական, բանասիրական, եւն. գիրքեր եւ մենագրութիւններ, ինչպէս նաեւ աջակցութիւն պիտի ընծայուի այս կարգի հրատարակչական ուրիչ նախա – ձեռնութիւններու :

2.— Պիտի քաջալերուին նման անդլե – րէն հեղինակութիւններու հրատարակու – թիւնը եւ մանաւանդ հայ հին եւ նոր գը – րականութենէն արժէքաւոր գործերու անդլերէն թարգմանութեամբ լոյս ընծա – յումը :

3.— Լուրջ աջակցութիւն պիտի ըն – ծայուի երիտասարդական այն կազմա – կերպութեանց, որոնք գերազանցօրէն նը – ւիրուած են ազգային աւանդութեանց պահպանումին եւ մշակոյթին զարգաց – ման :

4.— Կարեւոր ուշադրութեան առար – կայ պիտի ըլլան եւ նիւթական օժանդա – կութիւն պիտի տանան այն հայ մտաւո – րականները որոնք տարիքի կամ առողջա – կան պատճառներու բերումով ապրուստի դժուարութեանց մատնուած են :

5.— Մասնաւոր հոգածութիւն ցոյց պի – տի տրուի հանդէպ այն հայ ուսուցիչնե – րուն որոնք՝ իրենց կոչումին բարձր գի – տակցութեամբ եւ ի գին բազմատեսակ զոհողութեանց՝ իրենց ամբողջ կեանքը նուիրած են հայ մանուկներու դաստիա – րակութեան գործին :

6.— Պիտի հաստատուին մրցանակներ քաջալերելու համար հայ գրողները, ար – ուեստագէտները, երաժիշտները, պատմա – բանները եւ բանասէրները, որոնց լինքնա – տիպ ստեղծագործութիւնները ու համա – լից աշխատասիրութիւնները պիտի քննը – ւին մասնաւոր մարմիններու կողմէ եւ արժանաւորները պիտի վարձատրուին համապատասխան մրցանակներով :

Վերեւի առաջադրութիւնները ընդհա – նուր գիծերն են միայն ծրագրուած այս աննախընթաց ձեռնարկին, որուն զանա – զան մասերուն իրագործումին ու վերա – հսկողութեան համար Հ. Բ. Ը. Միու – թիւնը յառաջիկային պիտի նշանակէ ձեռնհաս անհատներէ կազմուած առան – ձին յանձնախումբեր :

Անդամ մը եւս Հ. Բ. Ը. Միութեան ե – րախտագիտութիւնը կը յայտնենք մեր արժանաւոր նախագահին՝ Տքթր Ա. Մա – նուկեանի, իր այս վեհոգի նուիրաբերու – մին համար, որ երկար տարիներու իր ե – րազին իրականացումը կը հանդիսանայ եւ որ մեծ նպաստ մը պիտի բերէ հայա – պահպանումի այնքան կենսական գոր – ծին :

ԴԻՒԱՆ ԿԵՆՏՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիւ Եորք , 12 Ապրիլ 1968

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԸ եւ ԱԶԳԱ – ՑԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ, գրեց Մի – նաս Թէօլէօլեան: Հրատ. Համազգային , Պէյրութ , 1968 :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

— * —

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Նոյն պահուն ցնցում մը եկաւ վրան: Չգոց թէ եաեւէն բռնող մը կար ղինքը: Եաեւ դարձաւ, տեսաւ որ բռնողը բաց ձեռքն էր, որ անոր կրկնոցին ծայրէն բռնելով զոցուած էր:

Մարդը սկսաւ խնդալ, մինչդեռ բարի մարդ մը կրնար վախնալ:

— Մեռնողն է եղեր, ըսաւ: Ճիւաղ մը աւելի հաճելի է քնած քան թէ դինուոր մը: Սակայն ձեռքը տկարանալով, կրկնո – ցին ծայրը թողուց: Գերեզմանին մէջ չուտ կը սպառի ուժը:

— կենդանի է, ի՛նչ է այս մեռելը, կրկնեց Թափառողը, նայինք անդամ մը:

Նորէն ծռեցաւ, դէզը պեղեց, մէկդի ըրաւ ինչ որ արդելք էր, ձեռքը բռնեց, թեւն ալ բռնեց, դլուխը արդելքէն ազա – տեց, մարմինը քաշեց, եւ քանի մը վայր – կեան ետք անկենդան, կամ դէթ նուա – դած մարդ մը կը քաշէր կը տանէր խոր ճամբուն դէպի մութ խորշը:

Զրահակիր մը, սպայ, մանաւանդ որ ասպիճանաւոր սպայ մըն էր ան. ոսկիէ մեծ ուսադիր մը դուրս կ'ելլէր զրահին տակէն. այս սպան ալ սպաւարտ չունէր: Թուրի սոսկալի հարուած մը կեղեքած էր անոր դէմքը որ բոլորովին չաղախուած էր արիւնով: Սակայն կ'երեւար թէ իր անդամներուն եւ ոչ մէկը խորտակուած էր, եւ բարեբախտաբար դիպուածը ա – նանկ բերած էր որ մեռելները, եթէ հնա – րին է այսպէս ըսել, անոր վերեւը տեսակ մը նեցուկ կազմելով թոյլ չէին տուած որ չափչփուի ան: Աչքերը դոց էին:

Զրահին վրայ «Լեժիոն ա'Ընէօր» պատ – ուանշանին արծաթեայ խաչը ունէր:

Թափառողը քաշեց առաւ այս խաչը որ իր կրկնոցին տակ ունեցած անդունդնե – րուն մէկուն մէջ անհետացի եղաւ:

Ցետոյ սպային գրպանը խառնեց, ժա – մացոյց մը գտաւ եւ առաւ: Ցետոյ «ժի – լէն» խառնեց, քսակ մը գտաւ, զայն եւս գրպանեց:

Մինչդեռ մեռնողին այս տեսակ օգնու – թիւններ ընելու վրայ, սպան աչքերը բա – ցաւ:

— Շնորհակալ եմ, ըսաւ մեղմօրէն:

Ձինքը չօշափող մարդուն չարժումնե – րուն դաժանութիւնը, դիւերուան գովու – թիւնը, ազատօրէն չնչած օդը, թմրու – թենէ սթափեր էին սպան:

Թափառողը պատասխան չտուաւ: Գը – լուխը վերցուց: Դաշտին մէջ ոտքերու դիպուած մը կը լսուէր. հետեւորդն դի – չերապահներու դունդ մը կը մօտենար:

Սպան, որու ձայնին մէջ տակաւին հո – դեվարք կար, մրմռաց.

— Ո՞վ չահեցաւ պատերազմը:

— Անդլիացիք, պատասխանեց Թափա – ռողը:

Սպան կրկնեց.

— Ֆառնէ դրպաններս, քսակ մը եւ ժամացոյց մը կայ. ա՛ռ:

Թափառականը խնդիրը կատարեալ ձե – ւացուց եւ ըսաւ.

— Բան մը չկայ:

— Կը ցաւիմ որ կողոպտուեր եմ, կըրկ – նեց սպան: Աղէկ կ'ըլլար եթէ դուն առած ըլլայիր զանոնք:

Դիչերապահներու ոտքերուն դիպուածը հետզհետէ կ'աւելնար:

— Ահա մարդ կուգայ, ըսաւ Թափա – ռողը փախչիլ ուզող մարդու պէս չար – ժում մը ընելով:

— կեանքս ազատեցիր: Ո՞վ ես դուն:

Թափառողը չուտ եւ կամաց մը պա – տասխանեց.

— Ես ալ քեզի պէս Ֆրանսական բա – նակին մէջ էի: Պէտք է որ երթամ ալ, եթէ ձեռք անցնիմ, հրացանի պիտի բըռ – նուիմ: Ազատեցի քեզի, հիմա ալ դլխուդ ճարը նայէ:

— Ինչ է աստիճանդ:

— Ցիանպետ:

— Անունդ ի՞նչ է:

— Թէնարտիէ:

— Պիտի չմոռնամ այդ անունը, ըսաւ ան: Դուռ ալ լմի անունս սորվէ, որ է Փորմերսէ:

ԳԼՈՒԽ ՀԵ.

24601 ԹԻՒԸ 9430 ԹԻՒ ԿԸԼԼԱՅ

Ժան Վալժան բռնուած էր:

Ընթերցողները անչուշտ չնորհակալ պիտի ըլլան մեզ եթէ արագապէս պատ – մելու ըլլանք քանի մը ցաւալի պարագա – ներ: Մ...ի մէջ տեղի ունեցող զարմանա – լի դէպքերէն քանի մը ամիս ետք, այդ ժամանակուան լրագիրներուն մէջ հրա – տարակուած յօդուածներուն երկու հատ – ուածը հոս նչանակել բաւ կը համարինք:

Այս յօդուածները քիչ մը համառօտա – բար դրուած են: Ամէն մարդ դիտէ, որ այդ ժամանակները տակաւին «Դատա – րաններ Օրագիրներ» չկային:

ՎԻՒԳՈՐ ՀՒԻԿՕ

(Շար.)

1915 ԱՊՐԻԼ 24

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11–24ի նահատակներու յիշատակը յարդելու համար, Ազգային Միութեան կողմէ կազմակերպուած է սգահանդէս մը։ Ապրիլ 27, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնին մէջ, ներկայութեամբ երեք յարանուանութեանց հոգեւոր հովիւներու եւ պաշտօնական բարձրաստիճան անձնաւորութեանց։

Հանդէսին կը նախագահէ
ՏՕՔԹ. ՄԱՐՔ ԳՈՀԱՐԵԱՆ

Ազգային Միութեան կողմէ կը բանախօսէ Պ. ՅԱԿՈԲ ՆԱԶԱՐԵԱՆ (Մոնթէլիմար)։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15·30ին, «Սերբլը Կաթոլիք»ի սրահին մէջ։

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Ց. ՆԱԶԱՐԵԱՆ
եւ Ս. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Օրուան յայտագրին կը մասնակցին Տիկին Ա. Սուբհասեան (երգ), Օր. Ա. Կապպետեան (արտասանութիւն) եւ Պ. Թաշճեան (արտասանութիւն)։

Նոյն օրը առաւօտեան ժամը 10ին՝ Հոգեհանգստեան պատարագ Սէն-Ժոզէֆ մատրան մէջ։

Կը պատարագէ Լիոնի հոգեւոր հովիւը
ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան։ Այս կիրակի, ժամը 15ին, Երգ. Թաղապետարանի սրահին մէջ։

Կը խօսին՝ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ (Ֆրանսերէն) եւ Պ. ՏԻՏԻԵԱՆ (Հայերէն)։

Սգահանդէսէն ետք, ժամը 18ին, ծաղկեպսակի պետեղում, Փլաս Պելքուռ, Ցուշարձանին առջեւ։

×

Շաբաթ երեկոյ ժամը 20·30ին, պատարագ Հայ Առաք. Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ։

Հայածէս պատարագ Ֆուրվիէրի Մատաճարին մէջ, 28 Ապրիլ, առաւօտ ժամը 10ին։

28 Ապրիլ, առաւօտեան ժամը 10ին, Պաշտամունք Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ մէջ։

Ամբողջ Ազգը կը սգայ Ազգ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի անդամ

ՏՕՔԹ. ՄԱՐՔ ԳՈՀԱՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

Ի պատիւ յիշատակին՝ Ազգ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը փակուի Ուրբաթ, Ապրիլ 26ին։

Վալանս, Ապրիլ 24, 1915

Վալանսի Ազգ. Միութեան Վարչութիւն

Ամբողջ Ազգը կը սգայ Ազգ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի անդամ

ՏՕՔԹ. ՄԱՐՔ ԳՈՀԱՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

Ի պատիւ յիշատակին՝ Ազգ. Միութեան Վիէնի մասնաճիւղը կը փակուի Ուրբաթ, Ապրիլ 26ին։

Վիէն, Ապրիլ 24, 1915

Վիէնի Ազգ. Միութեան Վարչութիւն

Ամբողջ Ազգը կը սգայ Ազգ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի անդամ

ՏՕՔԹ. ՄԱՐՔ ԳՈՀԱՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

Ի պատիւ յիշատակին՝ Ազգ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը կը փակուի Ուրբաթ, Ապրիլ 26ին։

Լիոն, Ապրիլ 24, 1915

Լիոնի Ազգ. Միութեան Վարչութիւն

Ամբողջ Ազգը կը սգայ

ՏՕՔԹ. ՄԱՐՔ ԳՈՀԱՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

Ի պատիւ յիշատակին՝ Ազգ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի Ուրբաթ, Ապրիլ 26ի նիստը չի գումարուիր։

Վալանս, Ապրիլ 24, 1915

Վալանսի Ազգ. Միութեան Վարչութիւն

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 5 Մայիս 1968, ժամը 14ուկէսին
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
47, Rue des Ecoles, Paris (5e) — Métro : St. Michel ou Odéon

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Կը խօսին Ս. ՔԱՐԵԱՆ եւ WATINE ROUARD
(Ֆրանսական Կարմիր Խաչէն)։ *Կը մասնակցին ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (Փարիզի Օփերայի*
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԼԵԹԵԱՆ (Արտասանութիւն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ), ԱԼԻՍ
ՊՕՅԱՃԵԱՆ (պար), ՄԿՐՏԻՉ ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆ (Եպիսկոպոսական երգիչ), ԺԱՔԼԻՆ
ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ (երգ),

BALLET HONGROIS DE PARIS
Sous la direction de Madame KISS — chef d'orchestre Monsieur HERZOG
ՍԻՓԱՆ–ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓԵՐԻԿԵԱՆԻ
ԿՈՎԿԱՍ պարախումբը ղեկավարութեամբ ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ եւ ընկերակցութեամբ ՊԻՐՆԱՐ ՏԻՏԻՃԵԱՆԻ նուագախումբին

Տոմսերու գինն է 4, 5 եւ 6 ֆրանք

Ապահովել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղիէն, 15 Բիս Ժան Կուժոն, եւ Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզեան շրջանի անդամուհիներէն։

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ ՕՍՓԱՆՑ

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ ԾՈՎԱՓՆԵՐՈՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Մեկնում Շաբաթ, Մայիս 1, Հասաքուել ժամը 7ին, Քաֆէ Թերմինիւս, (Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն)։ Մեկնում 7·45ին Լիլի կառուղիով (ճաշը ճամբան, ճոխ)։ Ժամանում ժամը 14ին։ Հանգիստ, պուոյտ (եթէ օդը ներկ), ճուկի չուկայի այցելութիւն։ Երեկոյեան ճաշ, ծովափի մէկ լաւ ճաշարանը։

Իրիկունը մեկնում դէպի Պրիժ, նաւի պուոյտ եթէ փափաքողներ ըլլան։ Մեկնում դէպի Փարիզ 23·30ին եւ ժամանում 5·30ին, կաւ Տիւ Նոր եւ 6ին՝ Շաթօ տը Վէնսէն։

Մասնակցութիւն 45 ֆր., երկու ճաշերը մէջը։

ԿԱՐԵԻՈՐ.— Ժամոնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ քիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար։

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19։

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս Շաբաթ ժամը 17ին, Միութեան դրասենեակը։

Պէտք է կարեւոր օրակարգ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դատաւորեան եւ Լրենց ազջիկը եւ ընտանեկան պարագա – ները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն Լրենց հօր եւ աղգականին՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 22ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Ապրիլ 25, ժամը 10·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սեւրանի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը (ժամը 12·30ի առեններով)։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս Լրրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աչխէն Մանոիկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, (Ապրիլ 28) Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին Լրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԼԵՒՈՆ ՄԱՆՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Տիկին Հրանոյշ Գազազեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի (28 Ապրիլ) Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Լրենց սիրեցեալ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ

մահուան Առաջին եւ հօր՝

ԳԷՈՐԳ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ

34րդ տարելիցին առթիւ։

Այս առթիւ 200 ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի կայանին եւ 50 ֆր. Յառաջի բարգաւաճման։

Այս զոյգ տարելիցներուն ի յիշատակ, ինչպէս նաեւ իր ծնողաց յիշատակին Պ. Լ. Աճէմեան (Շառլ Ժեռար) 100 ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի կայանին։

×

Այս կիրակի Ապրիլ 28ին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

ԱՐՏԷՄԻՍ եւ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՉԻԼԱՃԵԱՆԻ

յիշատակին։

Ի գիտութիւն հանդուցեալներու յիշատակը յարգողներուն։

×

Այրի Տիկին Զապէլ Կիւլպէնկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին Լրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԱՒՌԻԿ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին ի յիշատակ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Խաչատուր Արզու – մանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի (28 Ապրիլ), Մարսէյլի Ս. Յակոբ եկեղեցին մէջ (7 Պուլվ. Ա. Միշօ, Լա Քապիւսէլ) հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ի յիշատակ ողբ.

ՏԻԿԻՆ ՔՆԱՐԻԿ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի առաւօտ, հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն կը կատարուի Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, Ապրիլեան նահատակներու անմահ յիշատակին։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Վաչէ վրդ. Իղնատիոսեան։ Ցաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն կը կատարուի Ապրիլեան Նահատակաց յիշատակին։ Հաւատացեալ ժողովուրդը կը հրաւիրուի իր ներկայութեամբ յարգելու մեր բիւրաւոր անմեղ զոհերուն խնկելի յիշատակը։

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Սպառնալից Նուիրուած Մեծ Եղեռնի Նահատակներուն, կազմակերպուած «Մեծ Եղեռնի յիսնամեակի յանձնախումբի» կողմէ։

Բարձր հովանաւորութեամբ Իզեռի եպիսկոպոս Պ. ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶԻ։

Պատուոյ նախագահներ Տէսլոնի քաղաքապետ Պ. ՓԻԼԻՐ ՄՈՒՐԻԷՆ եւ Պ. ՄՈՒՇ-ՇԵՂ ՃԻԼԻՐՃԵԱՆ։

28 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսլոնի Բաղաքապետարանի սրահը։

Կը նախագահէ Պ. ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՃԸՆՏՐԵԱՆ
Կը խօսի Պ. ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՊԼՊՊԼԵԱՆ
Պիտի ըլլան արտասանութիւն եւ երգ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիներու կողմէ։
28 Ապրիլ, Կիր. կէսօրէ ետք ժամը 17ին
SALLE CHOPIN
252, Fbg. St-Honoré — Métro Ternes
Պիտի ներկայացուի
« ՋԱՐԻՆ ՎԵՐՋԸ »
երգախառն օփերէթ Ռ. Մելիճեանի
Ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը եւ
« ԴԷՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ԼՈՑՍԻ »
Դ. Վարուժանի
Գին 7 եւ 5 ֆրանք

ԱՊԱՌԻՆԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔՈՎ

Տէր եւ Տիկին Արշակ Մամիկոնեան (Նիսէն) հարիւր ֆրանք կը նուիրեն Շաւարշ Նարդունիին, իր գործերու հրատարակութեանց նպաստելու ցանկութեամբ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐ

Կը խօսին ԳԵՐՊ. ՄԱՐՈՒԼՕ
եւ ՓԱՍՏ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խմբերգ, արտասանութիւն՝ աշակերտներէն։

Հինգշաբթի, 25 Ապրիլ, ժամը 18·30ին, վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Ա. – լէմշահ սրահին մէջ։

26 Rue Troyon, 92 SEVRES

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՀԱՒԱՔՈՒԹՅՈՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ
եւ
ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ

26 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 21ին *Օթէլ Լիւքէսխայի չգեղ սրահներուն մէջ*, 47 Պուլվ. Ռասփայ, մեթրօ՝ Սեվր Պապիլոն։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կը տեղեկացնենք մեր ժողովուրդին, թէ մասնաւոր կարզադրութեամբ մը, ամէն տարի Զատիկի երկրորդ Կիրակին — Աչխարհամատեան Կիրակին — նչանակուած է եկեղեցւոյս բարերարներու օր։ Այս առթիւ կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ եկեղեցւոյս բոլոր հանդուցեալ բարերարներուն հոգիներուն՝ եւ կ'ըլլան բարեմաղթութիւններ անոնց ի կեանս եղող պարագաներուն համար։

Այս տարի այդ օրը կը զուգադիպի Ապրիլ 28ի Կիրակիին։

Այդ օր ժամը 10ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն Ս. պատարագ։ Կը հրաւիրենք բարերարները, անոնց հարազատները եւ մեր ամբողջ ժողովուրդը, ներկայ գտնուիլ եկեղեցւոյ արարողութիւններուն, մասնակցիլ պաշտամունքին ի յարգանս մեր բարերարներուն։ Եկեղեցւոյս բարերարներն են.—

Ադեֆսանդր Մանթաչեանց, Աթանա – գինէ էգնաեան, Դափայէլ Մարկոսեան, Պօղոս Նուպար Փաշա, Արմենակ Համբարձումեան, Սիրանույշ Թրէնկեան, Երուանդ Պարկիրեան, Կարապետ Յակոբեան, Յակոբ Տէր – Յակոբեան, Գէորգ Պագըրեան, Վահագն Իշգալացեան, Խաչատուր Պետրոսեան, Սոֆիա Պետրոսեան, Եդուարդ Պապեան, Զապէլ Պէօ – ճէէեան, Յակոբ Մարիամ Տամլամեան։

ԴԻՒԱՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՈՒՐԲԱԹ
26
ԱՊՐԻԼ
VENDREDI
26 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

99ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11197 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.197

ՕՐՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԷՆ ԱՌԱՋ

Ա.

Օսմանեան կայսրութեան բազկացուցիչ տարրերուն մէջ ամէնէն զժբախտն եղաւ Հայը :

Սուլթաններէը դարերու ընթացքին ըստեղծեր էին կայսրութիւն մը, որ կը տարածուէր Վիէննայի դուռներէն մինչեւ Հիւսիսային Ափրիկէ , իր մէջ պարփակելով Հունգարիան , Թրանսիլվանիան , Պալքանեան թերակղզին ամբողջութեամբ, — Ցունաստան, Ալպանիա, Գարատաղ , Սերպիա Պոսնա – Հերսէք, Ռումանիա , Պուլկարիա, Խրիմ , Կովկաս , Պուլկարիա, Իրաքը, Սուրիան, Լիբանանը, Պաղեստինը , Արաբիան՝ կարմիր Ծովէն մինչեւ Պարսից ծոց, եգիպտոսէն ու Լիբիայէն մինչեւ Թունուզ, Ալժերիա եւ Մարոք :

Օսմ. կայսրութիւնը իր փառքի գագաթնակէտին հասաւ Սուլթան Սիւլէյման Գանունիի օրով : Անկէ եաք հետզհետէ սկսաւ անկումը եւ չարունակուեցաւ մինչեւ մեր օրերը :

Ցոյնը, Սերպը, Պուլկարը , Ռումանացին, Գարատաղցին, Ալպանացին, Պոշնաքը, Արաբը, նոյնիսկ Պաղեստինի Հերոսական վերջնապէս թօթափեցին Թրքական անարդ լուծը եւ տիրացան իրենց հայրենի հողերուն եւ անկախութեան :

Հայն է միայն, որ հակառակ իր թափած հեղեղանման արեան չկրցաւ տիրանալ իր պապերու պատմական հողերուն , որոնք կը չարունակեն բռնագրաւուած մնալ կեղրոնական Աթաթէրի դէպի արեւմուտք արշաւող մոնկոլական հորդանեբու ժառանգորդներուն կողմէ :

Օսմանեան կայսրութեան ոչ – թուրք տարրերը — քրիստոնեայ, իսլամ ու հրեայ — ունեցան հզօր պաշտպաններ՝ հասնելու համար իրենց նպատակին :

Միայն Հայերն էին, որ պաշտպան չունեցան : Մեր երկիրը չէր չահագրգռեր մեծ պետութիւնները , որոնք սուլթաններու բարեկամութիւնը կը գերադասէին հայկական արիւնէն :

Թուրքերը չատ լաւ հասկցան, որ պաշտպան չունէինք մենք :

Գլխին դաշնադրի երաշխաւոր վեց մեծ պետութիւնները երբեք լրջօրէն չզբաղեցան Հայկական Հարցով :

Սուլթան Համիտ երբե՛ք մոքէն չանցուց բարենորոգումներ մտցնել հայկական նահանգներուն մէջ, հակառակ իր հանդիսաւոր յանձնառութեանց : Որովհետեւ դիտէր թէ իրարու մրցակից եւ բաշխաւորները բնաւ հաշիւ պիտի չպահանջին իրմէ :

Իր իշխանութեան երեսուն տարիներու ընթացքին կարմիր Սուլթանը 300 հազար անմեղներ ջարդելով ահռելարարի մահուան Հայութիւնը :

1908ի Օսմ. Սահմանադրութիւնը դարձեալ մը եղաւ Թրքահայութեան կեանքին մէջ :

Կարծեցինք թէ հնչա՛ծ էր ազատութեան ժամը :

Ինչ ամիս եաք սակայն ոճրագործ Իթթիհատի կառավարութիւնը սարքեց Կիլիկիոյ ջարդը, որուն պահ պային երեսուն հազար անպաշտպան Հայեր :

Հակառակ այս ազգարարութեան , տակաւին ազգովին չարունակեցինք հաւատալ Թուրքերուն: Համաձայնագիր կնքինք Սահմանադրութիւնը պաշտպանելու համար միասնաբար, ընդդէմ մոլեռանդ չէրիաթճիներուն, որոնք կիլիկիան ջարդերէն մէկ օր առաջ՝ 1909 Մարտ 31-ին Պոլսոյ մէջ ապստամբած էին՝ Սուլթանին միահեծան իշխանութիւնը վերահաստատելու համար :

Եւ հանդիսաւ սրտով նուիրուեցանք մեր մշակութային, կրթական եւ քաղաքակրթական վերելքին , նորանոր նուաճում – ներ արձանագրելով :

Եւ իսկապէս 1908էն մինչեւ մեծ պատերազմը՝ Թրքահայութիւնը ապրեցաւ վերածնունդի չրջան մը :

1913ին ոսնկինք հայ գրերու դիւտի 1500ամեակի եւ հայկական տպագրութեան (1512) 400ամեակի զոյգ յոբելեաններ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ ԿԸ ՄՆԱՅ

ՈՒԹ ՁԱՅՆ ԿԸ ՊԱԿՍԷՐ
ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԵԱՆ

Ընդդիմութեան արդելքի բանաձեւը ըստացաւ 236 ձայն, ութ ձայն կը պակսէր, որպէսզի կառավարութիւնը փոքրամասնութեան մէջ մնայ : Ինչպէս կ'երեւի եւ ինչպէս դիտել կուտան Ֆրանսական մամուլի խմբագիրները , ե· Հանրապետու – թիւնը անկիւնադարձի մը հասած է : Արդարեւ առաջին անգամ ըլլալով նաեւ նախարարապետ Փոմփիտու եւ անկախ հանրապետական Ժիսքառ տ'Էսթէյն ծանր բախում մը ունեցած են նիստի ընթացքին :

Ծանօթ է Ազգ· Ժողովի վիճաբանութեանց նիւթը՝ հաստատութիւններու նիչ կրող ազգերու սփոում հեռատեսիլէն : Ընդդիմութիւնը դէմ էր Փոմփիտուի որդեգրած ձեւին :Այսինքն կառավարութիւնը կընայ հռովարտակով արտօնել նման ձեռնարկ մը: Ու Զաթի դաշնակցութիւնը առաջարկ մը պատրաստած էր (Տիւմա առաջարկ) , բայց վերջին պահուն զայն կը փոխարինէր արդելքի բանաձեւով մը, այն մտահոգութեամբ որ Փոմփիտու կընայ վստահութեան քուէ պահանջել եւ ընդդիմութիւնը՝ պարտուիլ :

Արդելքի բանաձեւին քուէարկութենէն առաջ, նախարարապետ Փոմփիտու մէկուկէս ժամ բացատրած է կառավարութեան ծրագիրը , որ ամէն չանք պիտի թափէ նաեւ պաչտպանելու համար ազատ մամուլ մը : Պարզ է որ դժուարութիւն – ներ պիտի ծագին մանաւանդ սահմանա – փակ ժամանակին հետեւանքով : Երբ ծանուցումներ պիտի սփոուին միայն քանի մը վայրկեան, ո՞ր մամբերուն նախընտրութիւն պիտի տրուի : Որովհետեւ ան – կարելի է բոլորին գոհացում տալ եւ նոր վէճերու դուռ պիտի բանայ եղած ընտրութիւնները , որոնք նախընթաց ընդդիմութեան պիտի ունենան :

Արդելքի բանաձեւը որ ստացած է 236 ձայն, առած է նաեւ «կեդրոն»ի ձայներ , միայն ժիսքառտիէններն են, որ այս անգամ ալ, հակառակ հիմնական տարակարծութեանց, քուէարկած են կոլիտա – ներուն հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ, համայնավար համա – դումարի նախապատրաստական նիստը բացուած է : Ծանօթ է որ կուսակցական վեհաժողովը պիտի դումարուի Մոսկուայի մէջ, Նոյեմբերին կամ Դեկտեմբերին : Այս նախապատրաստական ժողովին կը մասնակցին 44 կուսակցութիւններ :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ կուսակցութենէն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԱՄԵՐ ԴԱՆՈՒԲԻ ԱՓԻՆ

«... Ու երգն է միշտ յաղթութիւն»

Գ.

Գարնանային մեղմ երեկոն եղած է կայսերական քաղաքին վրայ: Շքեղ ճաշասեղանը պատրաստ է, զոր կ'օրհնէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Երբ պնակներն ու զաւաթները կը պարպուին խօսք կ'առնէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւը՝ Մես – րոպ Ծ· Վարդապետ: Կը պատմէ իր եւ պաղուքին ուրախութիւնը, որ այսօր ի – րադործած է հարիւր տարուան երազ մը, երազ մը, որ ծնած էր Օսմանեան կայսրութեան տանն Վարժապետեան Պատրիարքի օրով : Գրաւոր ճառ մը կը կարդայ զաղութահայ վարչութեան նախագահը՝ Պ. Սարգիս Կարապետեան : Հայ ազնիւ մարդ մը , որ կարծես դուրս եկած է, սրահին պատերը զարդարող կայսերու իւղանկարէ մը, ինչպէս դիտել կուտար, միլանցի Հայուհի մը: Շատ յուզուած է, ու կը յայտնէ թէ հոս չէ վերջացած իրենց գործը : Ծրագիր ունին Կիրակնօրեայ դպրոց մը հաստատելու եւ ապահովութիւն կուտայ որ անպայման պիտի իրագործեն այդ ծրագիրը :

Ողեւորիչ ճառ մը կ'արտասանէ « էջ – միածնի » խմբագիրը Պ· Հատիտեան : Կ'ըսէ թէ յանպատրաստից ոտքի կ'ելլէ , բայց կը պարզուի, թէ այն քիչերէն է որ պէտք չունին երկար պատրաստութեան : Գիտեն թէ ինչ պիտի ըսեն : Իր տաք խօսքերը կը խանդավառեն բոլորը երբ կը չեշտէ .— « Ի՞նչ կարիք կայ մտածելու երբ սիրտը դուրս է թռչում դրկելու համար համայն Հայութիւնը : Անմոռանալի օրեր ապրեցի : Ողջոյն ձեզի Արարատից, Մեսրոպի գերեզմանից: Փոթորիկներ ե – կել ու անցել են , բայց կը մնայ եկեղեցին Հայկական (որմէ մաս մը կը մէջբերէ) եւ թող զօրանչեն զանգակները : Պէտք է միասնական լինենք մեր ազգային մտահոգութիւնների մէջ մինչեւ այն օրը որ կը տեսնենք մեր ազգային իդէալի ի – րականացումը »:

Արթուն Հատիտեանի այս խօսքերուն կը յաջորդէ Միլանոյի Ազգ· Միութեան նախագահ Ստեփան Սրապեան : Նախ կը փոխանցէ Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերուն ողջոյնը ու այդ առթիւ կը պատմէ նաեւ Միաբանութիւնը որ մշակոյթի լոյսը եղած է արտասահմանի մէջ: Փափաք կը յայտնէ որ զաղութներու կարերը աւելի սերտանան, ու իր խօսքերը կը վերջացնէ կրկնելով Հայուն մնայուն յոյսը՝ մեր հողերը ու մեր Արարատը տեսնել մեր հայրենիքէն ներս :

Պոլսոյ Պատրիարքը , կը բերէ Թուրքիոյ Հայութեան ողջոյնը : Կը չեշտէ թէ Պոլսահայութիւնը կարօտն ունի նման պատեհութիւններու, ծարաւ է, : Մենք մեր ուժերը , կը չեշտէ Շնորհք Պատրիարք, պէտք չէ սպառենք ամուլ վէճեր – րով, այլ աշխատինք մեր մշակոյթը պահպանելու համար : Եկեղեցի եւ դպրոց այս է մեր նպատակը : Պատրիարքը նուէր մը բերած է , Թանկագին , դասական այն սակաւաթիւ հարստութիւններէն զոր կարելի եղած է փրկել : Զեռագործ մըն է, Իւղաբերից աւետարանը , յիշատակարան մը, որու վրայ գրուած է Ստեփանոս Արք· Յովակիմեանի անունը (ներկաներուն ցոյց տալով, Շնորհք Պատրիարք, դեռ վիրաւոր սրտով կ'ըսէ՝ ձեռագիրը չէ···) : Պոլսոյ Թաղական խորհուրդի կողմէ ալ կուտայ ուրիշ նուէր մը, նոյնպէս Ս· Հռիփսիմէ եկեղեցւոյ :

Խօսք կը տրուի նաեւ Միլանոյի մշակութային Մխիթեան նախագահ Արամայիս Սրապեանի, որ բանաստեղծական չունչով, անդրադառնալէ եաք Մխիթարեանց վաստակին, որ սերունդ հասցուցած է արտասահմանի մէջ, կը չեշտէ թէ կաթողիկոսը կը ներկայացնէ Փիղիքական հայրենիքը, կայ նաեւ ոգեկան հայրենիքը, որու մաս կը կազմեն մեր անհայրենիք հողերը :

Իտալիոյ Ազգ· վարչութեան քարտուղարը՝ Տոքթ· Տիգրան Ալիքսանեան, իր կարգին, կ'անդրադառնայ Մխիթարեան զոյգ միաբանութեանց որոնք, աքսորէն եաք, մեր ժողովուրդին զարթնումի կարելիութիւն տուած են եւ տակաւին դասակարգութիւն : Տոքթ· Ալիքսանեան կը չեշտէ թէ ռամկավար ժողովուրդ մըն ենք, իսկայներու փարած ու իր եղբայրացութեան մէջ կը մաղթէ որ Իտալիոյ եւ Ա – ւստրիոյ զաղութներուն մերձեցման ոգին զարգանայ :

Կէս գիշերը մօտեցած է արդէն ու ամէն ոք կը սպասէ վերջին խօսքին՝ որ կը պատկանի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին :

Ա· Մ·

արտաքսումները կը չարունակուին : Կը թուի թէ ընդհանրապէս հրեայ ծագում ունեցողներ են :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Նախարարաց Հերթական խորհուրդը իր վերջին նիստին մէջ, զբաղաւորաբար զրաղած է սրտի փոխարկումներու հարցով : Որոշումը այն եղած է որ իբրեւ մահ կ'ընդունուի ուղեղի վճռացումը , ինչ որ կը նշանակէ թէ Ֆրանսայի մէջ ալ կ'արտօնուի սրտի փոխարկումը եւ ի մօտոյ նման գործողութիւն մը կը կատարուի : Ցատուկ յանձնախումբ մը պիտի պատրաստէ օրէնսդրական բնագիրները :

ՖՐԱՆՍԱ մէկէն դէմ հինգ կէտով չախ – չախիչ պարտութիւն մը կրեց Փութպոլի Ֆառ տը Ֆիճալի հանդիպումին մէջ, Եուկոսլաւիային : Ֆրանսական մամուլը կը յիշէ թէ Ֆրանսայի «Տասնեւմէկը» երբեք նման ձախողութիւն չէր ունեցած : Այս հանդիպումով, Եուկոսլաւիա իրաւունք կը ստանայ մասնակցելու տարի – Փինալին, Անգլիա – Սպանիա հանդիպումին թաղթականին հետ :

ՃՈՆՍՐՆ միշտ կը վստահեցնէ թէ Հանոյ եւ Ուաշինկթըն չփումի մէջ կը մնան : Ու թան ալ «պաշտօնապէս» կը թելադրէ որ Փարիզ կամ Վարշաւա քաղաքները ընտրուին նախապատրաստական խօսակցութեանց համար :

ՓԻՆՍԻԼՎԱՆԻՈՑ մէջ անապահովի չաղ – թանակ մը տարած է Մք· Քարթի, որ ինչպէս ծանօթ է կ'ուզէ դեմոկրատ կուսակցութեան թեկնածուն ըլլալ : Արդարեւ իրմէ եաք կուգան Քենըտի եւ Հըմ – Փրէ :

ՑՈՐԴԱՆԱՆ Ազահովութեան Հորհուրդի անմիջական նիստ կը պահանջէ , բո – ղոքելու համար Իսրայէլի որոշումին դէմ, ըստ որուն Մայիս 2ին, դինուորական տողանցք մը պիտի ըլլայ Երուսաղէմ, նշելու համար հրեայ պետութեան 20ամեակը :

ԱԼԺԵՐԻՈՑ նախկին ահաբեկիչ պետը՝ Եասէֆ Սաատի Փարիզ հասած է, յատուկ արտօնութեամբ: 1956էն 57 ռումբակոծ եղերնափորձեր կատարած էր Ալժէրի բնակչութեան դէմ :

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒՐ ՄՆԱՑԻՆ ՊԻԹԼԻՍ ՆԱՀԱՆԳԻ 185.000 ՀԱՅԵՐԸ

ՄՈՒՇԻ 43 ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ ԵՒ 9 ՎԱՆՔԵՐԸ

(ՄԵՐ ՃՇԴԱԾՆԵՐԸ)

Գ.

Մուշ՝ Ս. Մարմինէ, Ս. Յարութիւն, Ս. Աստուածածին, Ս. Սարգիս, Ս. Գէորգ, Ս. Կիրակոս :

Մոկունք՝ Ս. Աստուածածին
Տէրկէվանք՝ Ս. Թորոս
Խոբեր՝ Ս. Աստուածածին
Բզլից՝ Ս. Գէորգ
Ալիճան՝ Ս. Աստուածածին
Յրօնք՝ Ս. Սարգիս, Ս. Յակոբ
Դըլնիկ՝ Ս. Դաւիթ
Ուղտամ՝ Ս. Աստուածածին
Արտօնք՝ Ս. Աստուածածին
Ղարճ՝ Ս. Աստուածածին
Արքավանք՝ Ս. Թումաս, Ս. Աստուածածին
Սուլուխ՝ Ս. Պետրոս
Կուրավու՝ Ս. Աստուածածին
Տէրըք՝ Ս. Սահակ Հայրապետ
Զիարէթ՝ Ս. Աստուածածին, Ս.Ստեփանոս
Շէյխան՝ Ս. Թուխմանուկ
Գոմս՝ Ս. Յակոբ
Շէյխլան՝ Ս. Աստուածածին
Գըղըլ Աղաճ՝ Ս. Գէորգ
Շէնիկ՝ Ս. Յակոբ
Գոմեր՝ Ս. Քառասուն – Մանուկ
Քիւթմէյեան՝ Ս. Մինաս
Մեղաի՝ Ս. Մխանճունք
Սալըքան՝ Ս. Յակոբ
Ալիբունան՝ Ս. Յակոբ
Սոխոմ՝ Ս. Սահակ
Արազ՝ Ս. Սահակ
Մկրտոմ՝ Ս. Կիրակոս
Խասղեղ (Քէօյ)՝ Ս. Ստեփանոս, Ս. Երրորդութիւն, Ս. Թալիլա
Վարդենիս՝ Ս. Աստուածածին
Թիլն՝ Ս. Աստուածածին
Խորոնք՝ Ս. Աստուածածին

ՊՈՒԼԱՆԸՐԳԻ 8 ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Եօնճալու՝ Ս. Աստուածածին
Թեզուտ՝ Ս. Յակոբ
Համզա Շէյխ՝ Ս. Թուխմանուկ
Խարագլը՝ Ս. Յակոբ
Լաթար՝ Ս. Թադէոս
Լիվ՝ Ս. Աստուածածին
Խոչկերտ՝ Ս. Աստուածածին
Մոլլաքար՝ Ս. Յակոբ
Մալազկերտ՝ Ս. Աստուածածին
Ռոտամ Գերուկ՝ Ս. Կարապետ
Նորաշէն՝ Ս. Ստեփանոս
Սրտանուտ՝ Ս. Աստուածածին
Ոռնջուր՝ Ս. Յովհաննէս
Գեղանք՝ Ս. Աստուածածին :

Այս 58 եկեղեցիներէն զատ այդ չրջանին մէջ կային 44 գիւղերու եկեղեցիներ, որոնց անուանները չկրցանք ճշդել :

Մուշի չրջանին մէջ կային 9 վանքեր.— Ս. Կարապետ, Ս. Յովհաննէս, Ս. Առաքելոց, Մատնավանք, Կոփայ Վանք, Ս. Դանիէլ, Ս. Աղբերիկ, Ս. Մատին Առաքեալ: Յրդ վանքին անունը չկրցանք ճշդել :

ՍՂԵՐԴԻ 41 ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ
ԵՒ ՄԵԿ ՎԱՆՔԸ

Սղերդ՝ Ս. Աստուածածին
Պիքենդ՝ Ս. Քառասուն Մանուկ
Պիրուարի՝ Ս. Աստուածածին
Հէչէդ՝ Ս. Գէորգ
Դաշտերդ՝ Ս. Ստեփանոս
Հաքուի՝ Ս. Գէորգ
Բասօնաքա՝ Ս. Աստուածածին
Հաւիլանս՝ Ս. Աստուածածին
Մալերդ՝ Ս. Գէորգ
Սանօ՝ Ս. Վարդան
Ուղիմ՝ Ս. Աստուածածին
Տէհ՝ Ս. Աստուածածին, Ս. Յովհաննէս
Մխիանս՝ Ս. Աստուածածին
Բլվեզ՝ Ս. Գէորգ
Քիւքրէ՝ Ս. Յովհաննէս
Քիլքան՝ Ս. Աստուածածին
Տէրզըն՝ Ս. Յովհաննէս
Շմխլան՝ Ս. Աստուածածին
Պէյթհարուն՝ Ս. Աստուածածին
Տէր Բապան՝ Ս. Աստուածածին
Սիմաւար՝ Ս. Աստուածածին
Տէրըք Ս. Էջմիածին, Ս. Վարդավառ
Պըրք՝ Ս. Սարգիս
Կէլին՝ Ս. Սարգիս
Կիւրենա՝ Ս. Գէորգ
Սիսէրս՝ Ս. Յովհաննէս
Ճուտ՝ Ս. Կարապետ
Նալին՝ Ս. Սարգիս
Աւին՝ Ս. Սարգիս
Զոզ՝ Ս. Աստուածածին
Պիրա՝ Ս. Կիրակոս
Ճուվէդ՝ Ս. Աստուածածին
Ճիմսարիկ՝ Ս. Աստուածածին
Տիւէրիկ՝ Ս. Աստուածածին
Ռնատան՝ Ս. Գէորգ
Վահսըդ՝ Ս. Յակոբ
Խինտուք՝ Ս. Գէորգ
Պիչէր՝ Ս. Կարապետ
Ճիֆֆան՝ Ս. Եղիա

ՎԱՆՔ

Նորչէն՝ Ս. Կոնոնոսի վանք

ՊԻԹԼԻՍԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

1901 – 1902 դպրոցական չրջանին ցանկը. —

Մուշ եւ չրջակաները՝ 23 դպրոց 1318 աշակերտ, 35 ուսուցիչ :

Պիթլիս եւ չրջակաները 12 դպրոց, 574 աշակերտ, քսան ուսուցիչ :

Գումար՝ 35 դպրոց, 1952 աշակերտ, 55 ուսուցիչ :

Վերոյիշեալ լուսաւորչական դպրոցներէն զատ, կային նաեւ հայ կաթոլիկէ եւ աւետարանական դպրոցներ եւս :

1911 – 12Ի ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

Պիթլիս, Բադէչ՝ 14 դպրոց, 880 մանչ աշակերտ, 163 աղջիկ աշակերտուհի :

Մուշ՝ 25 դպրոց, 1634 մանչ աշակերտ, 384 աղջիկ աշակերտուհի :

Սղերդ՝ հինգ դպրոց, 185 մանչ աշակերտ, 86 աղջիկ աշակերտուհի :

Գումար՝ 44 դպրոց, 2699 մանչ աշակերտ, 633 աղջիկ աշակերտուհի :

Ընդհ. գումար աշակերտներու՝ 3332 :

Այս վերջին ցանկէն կը պակսի ուսուցիչներու թիւը, նաեւ միւս հայ յարան– ուանութեանց դպրոցներուն եւ ուսուցիչներուն թիւերը :

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԱՊՐԻԼԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ըստ ընկալեալ սովորութեան, ծառերը ծիլեր կ'արձակեն, թռչունները կը զայ– լայլեն ու պարտէզները կանաչով կը զգեստաւորուին :

Կարելի է աւելցնել որ մխիթարն ալ կը պայծառանան ու հոգիները զարնան արե– ւին ներթուժումէն, զեղեցիկին ու բարի– ին կը ձգտին : Երազին թեւեր տուող, ապրումներուն՝ վերամբարձ թռիչք, ա– հա զարունը՝ — միջոցին մէջ ձգուած ո– վասիաը —, խաղաղութեան նաւահան– գիստը :

Բնութեան քմահաճոյքը կրնայ թերեւս խախտել իրերու այս իտէալական զաստ– ւորումը, բայց այսուհանդերձ ո՛չ եր– կինքին սեւը եւ ո՛չ ալ սալայատակներուն թացը կրնան մոռցնել հոգիները անոնց, որոնց համար Ապրիլը զարուն է միշտ ու զարունը՝ Յարութիւն : Զարմանալի բայց իրաւ, այս եղանակին մէջ զիրկընդխառ– նուած են ցաւն ու հրճուանքը, աւերու– թիւնն ու սէրը, չարն ու բարին, կեանքը՝ իր իրերամերժ աստղակերպներով, հակա– տընթեայ բեւեռներով, կեանքը այսպէս ե– զած է միշտ : Թանձրացեալ խաւար ու լոյսի ողողում, ահա նաեւ մեր զարունը : Հինէն, չատ հինէն եկած եղակի ճակա– տագրի մը անազորոյն դրոշմը կարծես՝ նետուած ըլլայ մեր պատմութեան վրայ : Զրհեղեղ ու ծիրանի զօսի, մրրիկ ու խա– ղաղութիւն, թոյն ու հաղորդութիւն, այսպէս ընթացած է մեր կեանքը :

Այդ է որ մեր զուսաններու երգերուն մէջ լայն տեղ տրուած է կռունկներուն, արագիլներուն, ծիծեռնակներուն, յոյսի ու ողբի այս երկնային պատգամաւորնե– րուն : Երկար ժամանակ արիւնոտ երգե– րու, սեւ համանուագներու բաները ե– զած են անոնք : Հիմա ամէն ինչ փոխուած է : Հայրենի աշխարհէն արձակուած ծի– ծեռնարկներուն չրթներուն, լացի ու ող– բի հետքեր չկան : Ցոյսի ու լոյսի պատ– գամաւորներ են անոնք այլեւս : Գարնան այս օրերուն ահա եկած են զարձեալ մեր սիրտերը կանաչով համակելու երկրի ա– կերքէն բխած խնդութեան կենսատու լու– բերով :

Փամանակները փոխուած են սակայն : Մեր պայմաններուն մէջ ապրող սերունդ– ները, ուղեղի մարդն կ'անցընեն սրտի ու հոգւոյ տուայտանքները : Զգացականը փոխարինած ենք զատումի ու տրամաբա– նութեան ատորոգելիներով : Հայը հիմա համակ սիրտ չէ , այլ, քիչ մըն ալ ուղեղ:

Դադրած ենք լոկ զգայնութեանց չոփ– մարաններ ըլլալէ ,ուր կարելի էր զարերու վիչտը ամբարել ու ըստ պարագային լա– ցի ու ուրախութեան արցունքներու վե– րածել զայն : Ուղեղները զործի անցած են ի հեճուկս սիրտերուն ու նաեւ ի հե– ճուկս անոնց՝ որոնք անտեսելով իրերու այս նոր հոլովոյթը, կը ջանան բռնութ– կախարդանքին ուժովը, կեր տալ սիրտե– րուն ու բթացնել միտքերը :

Կար ժամանակ ուր հայ մայրը խօսք կ'ուղղեր իր որդւոյն ու որդին մասունքի ու աղօթքի կը վերածէր զայն : Այսօր սակայն որդին մադէ կ'անցընէ այդ բո– լորը, որովհետեւ իր խսկ զոյութեան հարցն է խնդրոյ առարկայ :

Ինչ որ ընդունելի էր երէկ, զարձած է անընդունելի այսօր :

Նոր սերունդներուն համար համայնա– վարը այլեւս բռլշեւիկը չէ՝ սատանի ժանիքով ու ամեհի քթքիչով : Այլարա– նական տեսիլները թանգարանի ապրանք զարձած են ու կը հետաքրքրեն միայն կիսեղոլի սիրահարները : Կար ժամանակ, ուրդաչնակցականները «մէքսիկական դիւլօմաթներու» զի– մակին տակ կամ ալ գիշատիչ բորենիի կերպարով : Հիմա պատկերը փոխուած է ու սխալները սրբագրուած՝ սիխլուքին մինչեւ... Սարատարապատ :

Եթէ ժամանակավրէպ զարձած են անցեալի այլանդակ պատկերաւորումնե– րը, աւա՛ղ, դեռ զոյութիւն ունին զա– նոնք վառաբանող վաստակաւոր զուսան– ները, որոնց համար ազգային բեմը զոր– ծատեղի մը, ասպարէզի ամպիոն մը կը թուի ըլլալ, քան սիրոյ ու հաղորդու– թեան խորան : Դարձուած էջերու հին– ցած ու մոռցուած երգերը վերակենդա– նացնել ու զմրսելով հրամցնել զանոնք հայրենիքի զուլալ ճայնին կարօտ սա– բոխներուն , զործ մըն է , որ պիտի նախընտրէինք չկատարուէր՝ բանաստեղ– ծի մը կողմէ՝ որուն անունը ցարդ մը անույշ ճայնին երանգներով հասած է մեզի :

Լաւ է որ քամիին յանճնենք չարաչար

(108 – Շար.)

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Ե՞րբ արդեօք պիտի երթանք ձեր– բակալութիւնները կատարելու :

— Մենք պէտք չունինք երթալ զանոնք փնտռելու, իրենք իրենց ոտքով կուզան, պատասխանեց Անգլիացին ամենայն պա– զարիւնով :

— Հո՛ս, այս լերան կողի՞ն վրայ :

— Այո՛... եթէ այդպէս չըլլար, ի՞նչ հարկ կար զալ այտեղ սպասելու :

Եւ Մաք Լայն փոքրիկ զիրքը զեռնէն վերցնելով, կրկին թաղուեցաւ իր ընթեր– ցումին մէջ :

Ժամը եօթնին մօտեցած էր եւ արեւը կը սկսէր խոնարհիլ հորիզոնին վրայ, երբ Մաք Լայն ժամացոյցը նայելով զո– չեց.

— կարծեմ այս մարդիկը ուշացան :

— Որո՞նց կը սպասէք, հարցուց Թարզ– մանը, որ միշտ քովը նստած էր :

— Զերբակալութիւններուն, պատաս– խանեց միւսը, առեղծուածային ժպիտով մը :

Ցետոյ ոտքի ելաւ, մօտեցաւ ժայռե– րուն որոնց չուրջը կծկուած էին իրենց ընկերացող տասը անձերը, զանոնք ա՛լ աւելի իրարու մօտեցուց, կրկին պատ– ուէրներ տուաւ, որպէսզի գէնք չգործա– ծեն եւ յետոյ ժայռի մը վրայ նստելով՝ զրքոյկը հանեց զրպանէն եւ ընթերցումը չարունակեց :

— Այս մարդուն խելքի՞ն եկած է ար– դեօք, մտածեց Թարզմանը որ չէր կարող բացատրութիւն մը տալ այս եղածներուն :

Մութը արդէն կը սկսէր տարածուիլ լերան կողին ու չրջակայ դաշտերուն վը– րայ : Մաք Լայն իր զրքոյկը զոցեց ան– համբերութեան չարժումով մը ոտքի ե– լաւ եւ սկսաւ ժուռ զալ :

— Տարօրինակ բան, կը մոլտար իր ակռաներուն տակէն, ինքն իրեն խօսելով, ժամը զրեթէ ութն է եւ տակաւին ոչ ոք երեւան ելաւ, արդեօք պիտ խաղի՞ բե– րին... բայց ինչո՞ւ համար... եթէ կ'ու– զէին չձերբակալուիլ, կրնային չատ դիւ– րաւ պիտ մէջտեղէն վերցնել, քանի որ ի– րենց ձեռքը ինկած էի... Ու յետոյ պէտք չունէին այնքան երկար մանրամասն բա– ցատրութիւններ տալ իրենց երիտասարդ ընկերոջ ձեռքով... ճշմարիտը փափաք կը զգամ, հակառակ նախապէս եղած կարզադրութեան երթալ թաքստոցը բա– նալու եւ ներս մտնելու, եւ եթէ կզպան– քին խօսքերը փոխած են, մուտքը խոր– տակելու դուրսը զտնուած անձերը բաւա– կան են այս աշխատութեան համար :

Յանկարծ Թարզմանը իր քովը վազեց :

— Անծանօթ մը կայ ժայռերուն մէջ, դոչեց :

— Վերջապէ՛ս, ըսաւ Մաք Լայն, ցոյց տրուած կողմը ուղղուելով :

Իրաւունք ակնոցաւոր երիտասարդ մը, հանդարտ քայլերով կը յառաջանար :

Անգլիացիին հրահանգին վրայ, երեք հոգի դէպի այդ անծանօթ մարդուն զա– ցին եւ քովը մօտեցան : Նոյն միջոցին, հոն հասան նաեւ Թարզմանը եւ Անգլիա– ցին :

— Ո՞վ էք դուք եւ ի՞նչ զործ ունիք այտեղ, ըսաւ Թարզմանը անծանօթին, որ արդէն կանգ առած էր տեսնելով զէ– պի իրեն յառաջացողները :

— Դուք ո՞վ էք որ այդ հարցումը կ'ը– նէք ինծի , պատասխանեց առանց խոռ– վելու :

— Մենք ապահովութեան պաշտօնեա– ներ ենք, պատասխանեց Թարզմանը եւ պաշտօն ունինք ձեզ ձերբակալելու :

— Ուրեմն զիտէ՞ք իմ ով ըլլալս, քանի որ զիս ձերբակալելու կուզաք :

— Գիտենք որ զաւաղիր մըն էք եւ պետութեան զէմ կը զաւէք ու այսքանը բաւական է կարծեմ ձեզ ձերբակալելու համար :

— Ուրեմն աւելորդ խօսքերու պէտք չկայ, պատասխանեց անծանօթը նոյն հանդարտութեամբ... ձեր պարտականու– թիւնը կատարեցէք :

Թարզմանը Մաք Լայնի զառնալով կո– մաց մը հարցուց.

— Պէ՞տք է իր ձեռքերը կապել :

— Կարծեմ անօգուտ է, պատասխանեց Անգլիացին, չանանք առանց աղմուկի եւ ուշադրութիւն զրաւելու տեսնել կա– րող ենք... այս մարդը զիմադրելու փոխարէն չունի, փախչելու տրամադրութիւն չունի, երեք հոգի առնեն տանին պիտի, հոն ալ կառքերը կը սպասեն եւ կառք մը պիտի իջեցնեն նաւահանգիստ , ուր անկասկած մեր չոգեմակոյկը եկած կը սպասէ մեզ նոր մէջ հակոդութեան տակ պահելու համար :

Այս խօսակցութեան միջոցին անծանօթը ամենայն հանդարտութեամբ զրպանէն սիկարէթի տուփը հանեց եւ հատ մը առնելով վառեց ու ծխել սկսաւ :

Թարզմանը իր մարդոց զառնալով բա– ձրաձայն ըսաւ.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՀԱՅԱՁԳԻ ՁՕՐԱՎԱՐՆԵՐ

Բազմաթիւ են այն հայորդիները, ո՛ր – ջանք հայրենի երկրի սահմաններէն դուրս հաստած են գինուորական բարձր աստի – ճաններու : Մինչեւ դարերուն հայազգի մասնաւոր զօրավարներ ծառայած են Բիւզանդիոնի, Վրաստանի, Եգիպտոսի եւ այլ երկիրներու մէջ : Աւելի եաք մենք կը հանդիպինք աչքառու բազմաթիւ հայազգի գինուորականներու, որոնք իրենց ազանդով եւ ձեռներէցութեամբ լուրջ ծառայութիւններ մատուցած են Ռուսիոյ, Ֆրանսայի, Հունգարիոյ, Հնդկաստանի, Փաքիստանի, Գուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Եթովպիոյ, Սուրիոյ, Յորդանանի, Մ. Նահանգներու եւայլն :

Սորեւ քանի մը անուանի հայ զօրա – վարներու մասին կենսագրական ծանօ – թութիւններ :

ԵԱՆՈՍ ՅԻՅ.— Այսինքն՝ Յովհաննէս Յիյ (Յկյեան) : Հունգարահայ զօրավար, որ 1848ին մասնակցած է աւստրիական պատերազմներուն, եղած է Հունգարիոյ յեղափոխական բանակի սպայակոյտի պետ եւ յեղափոխական զեկավարներէն մէկը : Անյաջող մարտերու պատճառով դատած է Արժանթին, ուր Պուէնոս – Այ – րէսի մէջ հիմնած է գինուորական վար – ժարան մը եւ եղած անոր առաջին զեկա – վարը :

ԷՐՆԵՍՏ ՔԻՇ (Պտիկեան) եւ ԿՈՋԻԷԼ – ՄՈՍ ԼԱԶԱՐ (Ղազարեան) : Նոյնպէս հունգարահայ զօրավարներ, որոնք 1848ին մասնակցած են Աւստրիացիներու դէմ Հունգարացիներու մղած ազատագրական պայքարին : Սակայն յեղափոխութեան պարտութենէն եաք երկուքն ալ մահուան դատապարտուած են՝ իրրեւ ազատա – գրական չարժումներու գործօն մասնա – կիցներ եւ զեկավարներ :

ԳՈՐԻ ՅՈՒՆ (1730 – 1763) այլ անու – նով՝ Կրեկորի Յոճա կամ Գրիգոր Յա – րութիւնեան : Նախ եղած է առեւտրական ապա Պենկալի նախարարապետ եւ Հնդ – կական բանակի զերագոյն հրամանա – տար – սպարապետ : Մահեղծած է ձիա – ւորներու եւ թնդանօթաձիղներու իր բա – նակը եւ քանի մը անգամ յաղթող մարտեր մղած է Անգլիացիներու դէմ : Սպան – նած է 1763ին, երիտասարդ տարիքին :

ՅԱԿՈԲ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (1755 – 1850) : Հնդկահայ զօրավար, որ ծնած է Տելհի եւ մօտ 70 երկար տարիներ հաւատարմօրէն ծառայած է Հնդկաստանի : Մասնակցած է բազմաթիւ ճակատամարտներու եւ համբաւի տիրացած է իր քաջութեան չը – նորհիւ :

Կալկիոր քաղաքին մէջ իր ծախքով կառուցանել տուած է հայկական եկեղե – ցի մը՝ հոն ապրող մօտ երեսուն հայ ըն – տանիքներու համար : Մեռած է 95 տա – րեկանին, Կալկիոր : Թաղումին հրետա – նիի 95 համազարկ արձակուած է :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (1814–1857) : Ծակոր Պետրոսեանի զաւակն էր, որ իր հօրը նման եղած է անվախ զօրա – վար մը : Ազգային ապստամբութեան ժա – մանակ, 1857ին, զոհ գացած է մահմե – տական ծառաներու դաւադրութեան : Սպաննուած է 43 տարեկանին :

ԳՐԻԳՈՐ ԱՅՎԱԶԵԱՆ (ԺԸ. դար) : Մեծ նուիրումով ծառայած է հնդկական բա – նակին մէջ եւ հերոսաբար կռուած Անգ – լիացիներու դէմ : Պենկալի Ռաճան զինք նշանակած է հնդկական բանակի սպարա – պետ :

ՄԱՐԳԱՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱԼԱՆԹԱՐ – ԵԱՆ : Նոյնպէս հնդկահայ զօրավար, որ աչքառու դիրք մը գրաւած է 1760 – 1763–ին՝ Պենկալի մէջ Անգլիացիներու դէմ մղուած ազատագրական կռիւներու ժա – մանակ :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԴԱՒԹԵԱՆ – ԼԱԶԱՐԵԱՆ (Լազարեւ) (1820 – 1879) : Ծնած է Շու – շի : Սկիզբները եղած է դերձակի աչ – կերտ, յետագային կը մտնէ ռուսական բանակ, ուր իր տաղանդին չնորհիւ կը հասնի բարձր աստիճանի՝ անուանի դաս – նապետ Կովկասի եւ Փոքր Ասիոյ մէջ մղ – ուած կռիւներու ընթացքին : 1877–1778ի պատերազմի ժամանակ Լազարեան կը առանձնէ կովկասեան սահմանապահութեան եւ պահեստի զօրքերու հրամանատարութիւ – նը : Աւելի մեծ համբաւի տիրացաւ, երբ մասնակցեցաւ Կարսի կռիւներուն եւ դրա – ւեց համանուն անառիկ բերդը, որուն համար ստացաւ զինուորական բարձրա – գոյն չքանչանը՝ Գէորգ Բ. Խաչը : Թաղ – ուած է Թիֆլիս :

ԺԹ. դարու երկրորդ կիսուն եւ յատ – կապէս 1877 – 1878 թուականներու ռուս – Թրքական պատերազմի ժամանակ եւ պա – տերազմէն եաք աչքառու դարձան մը հայազգի զօրավարներ, որոնցմէ մէ – կը՝ ԱՐՇԱԿ ՏԻՐ – ՂՈՒԿԱՍՈՎ (Ղուկաս – եան 1819 – 1881), երեւանեան ջոկատի հրամանատարն էր : Անուանի դարձաւ 1877 Յունիս 28ին Պայազիտի վրայ կա – տարած իր արշաւանքով եւ քաղաքի ա – գատագրումով :

ԻՇԽԱՆ ԱՐՍԷՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԲԵՀ – ԲՈՒԹԵԱՆ (1835 – 1914) : Ռուսահայ զօ – րավար էր : Վարած է ազգային – հանրա – յին բազմաթիւ պաշտօններ Թիֆլիսի մէջ, ուր մեռած եւ թաղուած է :

Զօրավար ՅԱԿՈԲ ԱԼԽԱԶՈՎ (Ալխազ – եան) (1826 – 1896) : Եղած է ազգասէր ծը – նողքի զաւակ : Ուսումը ստացած է Թիֆ – լիսի գինուորական դպրոցին մէջ, որ ա – ւարտելէ եաք՝ մտած է գինուորական ծառայութեան մէջ : 1863ին մասնակցած է լեհական կռիւներուն : 1877ին նշանակ – ուած է Քութայիսի եւ ապա Սուխումի զօրաբաժնի հրամանատար : 1877 – 78ի ռուս – Թրքական պատերազմի ժամանակ Ալխազով ցոյց տուած է մեծ քաջութիւն, 1885ին նշանակուեցաւ ռուսական Գ. զօ – րաբաժնի հրամանատար : 1894ին ընտըր – ուեցաւ Պետերբուրգի այգեյական գին – ուորական խորհուրդի անդամ : Մեռած է Պետերբուրգ : Աճիւնը փոխադրուած է Թիֆլիս :

Կոմս ՄԻԽԱՅԻԼ ՏԱՐԻԷԼ ԼՈՌԻՍ – ՄԵ – ԼԻՔՈՎ (Մելիքեան) (1825 – 1888) : Ծը – նած է Թիֆլիս : Ճաճախած է Լազարեան ճեմարանի արեւելեան լեզուներու բաժի – նը, ապա՝ Պետերբուրգի գինուորական վարժարանը : Ուսումը աւարտելէ եաք կ'ընդունուի հիւսարներու գունդի մը մէջ, որմէ եաք՝ 1847ին, կ'ուղարկուի Կով – կաս, ուր կը ծառայէ աւելի քան քսան տարի՝ նախ իբրեւ Դերբենդի քաղաքա – պետ եւ հարաւային Տաղստանի ռազմա – կան պետ եւ ապա Թերեք գաւառի կառա – վարիչ : 1877 – 78ի ռուս – Թրքական պատերազմի ժամանակ Լոռիս – Մելիքով կը գեկավարէ Փոքր Ասիոյ Թրքական սահմանադլուխի բանակը : Գրաւելով Արտահանի բերդը, պարտութեան կը մատնէ Թշնամին, յարձակումով կը գրա – ւէ Կարսը եւ կը պաշարէ էրզրումը : Հա – յազգի զօրավարը իր տարած յաղթանակ – ներուն համար կը ստանայ Կոմսի տիտ – ղոս : 1789ին ժամանակաւոր կերպով կը նշանակուի Ստորին Վալկայի չրջանի ընդհանուր կառավարիչ, վերջ տալու համար այդ չրջանին մէջ ծագած ժան – տախտի համաճարակին : Ապա տեղա – փոխուած է Կեղր. Ռուսաստանի նա – հանգները, ուր ընդհանուր դժգոհու – թիւններու առաջքը առնելու համար կայ – սեր կ'առաջարկէ վարչական եւ տնտեսա – կան որոշ բարենորոգումներ կատարել : Ալեքսանդր Բ. Հայազգի զօրավարին կը յանձնէ ներքին գործերու նախարարի պաշտօնը, տալով անոր բացառիկ իրա – ւասուքիւններ : 1881ին կայսեր սպանու – թեամբ, չեն իրականանար Լորիս – Մելի – քովի բարենորոգումները : Յաջորդ կայս – րը՝ Ալեքսանդր Գ. կը վարչ չետադիմա – կան քաղաքականութիւն : Հայազգի զօ – րավարը կը հրաժարի իր նախարարի պաշտօնէն, կ'անցնի Ֆրանսա, ուր կ'ապ – րի մինչեւ իր մահը : Ցետագային իր մարմինը կը տեղափոխուի Թիֆլիս, ուր Թաղուած են ռուսահայ միւս զօրավար – ները :

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ.— Ռուսա – հայ գինուորական մը, որ իր երիտասար – դութեան ժամանակ աչքի կը գարնէ գին – ուորական բացառիկ կարողութիւններով : Էրզրումի գրաւումէն եաք կը նշանակուի քաղաքապետ : Ցետագային կը ստանայ զօրավարի աստիճան : 1878 Սեպտեմբե – րին, Ռուսիա Վանի մէջ առաջին անգամ ըլլալով բացաւ իր հիւպատոսարանը : Հիւպատոսի պաշտօնին կոչուեցաւ Կ. Կամսարական : Վանէն հեռացած է 1886 – ին : Ապա վարած է ռուսական հիւպատո – սի պաշտօնը Դամասկոսի մէջ՝ մինչեւ 1891 : Մեռած է 1923ին, Վիէննա :

Ն. ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

ՔՈՆԵԱԿԻ ՊԱՏՄՈՒԻՒԸ

Սպանիոյ Հապսպուրկներու հարստու – թեան վերջին ներկայացուցիչը՝ Քառլ Բ., որ արու զաւակ չունէր, իր ժառան – գութիւնը կտակեց Ֆրանսայի Թագաժա – ռանդին : Այդ ժառանգութեան չուրջ մեծ վէճեր ծագեցան, որու պատճառով Ֆը – րանսա կռուի մէջ մտաւ Եւրոպայի զրե – թէ բոլոր պետութիւններուն հետ : Ֆը – րանսայի համար կործանարար այդ պա – տերազմը տեւեց 13 տարի (1701–1713) :

Այդ պատերազմի ժամանակ Ֆրանսա – յի՝ պաշարման մէջ գտնուող ծովափնեայ Քոնեակ քաղաքի գինեգործները զրկուե – ցան իրենց գինին երկրին միւս քաղաք – ները զրկելու հնարաւորութենէն : Կազ – մի փայտէ պատրաստուած տակառներու մէջ լեցուած խաղողահիւթը քանի մը տարի մնաց անձեռնմխելի : Ցետոյ, երբ բացին տակառները, տեսան որ խաղող – հիւթը զարձած էր սքանչելի համ ու հոտ ունեցող խմիչք մը, որ Քոնեակցիները իրենց քաղաքին անունով կոչեցին քո – եակ : Ներկայիս Քոնեակ, որ ունի քսան հազար բնակիչ, Ֆրանսայի քոնեակի ար – տադրութեան հիմնական կեդրոնն է :

ՔԻՉ ՄԸ ՅԻՇԱՂ

Բաւական անուանի վիրաբոյժ մը, օր մը, երկարաւոր ու լուրջ գործողութիւն մը կատարած միջոցին, պզտիկ մը կորնգնելով՝ կը սկսի գործիքները չատ ջղայնօրէն գործածել : Ցաւերէն՝ գործողութեան ենթարկուող զգայողը – կուած հիւանդը կ'արթննայ :

Բժիչկը՝ հիւանդին ցաւերը նկատի առ – նելով կ'ըսէ անոր .

— Հաւանաբար կը մտածես՝ թէ մսա – գործին մէկն եմ, քանի որ այսպէս գոր – ծողութիւն կ'ընեմ քեզի :

Հիւանդը կը պատասխանէ .

— Ոհ, ոչ, տոքթոր : Մսագործի չէք նմաններ : Որովհետեւ, մսագործը նախ կը մորթէ կենդանին եւ ապա կը քերթէ զայն ...

×

Մարդուն մէկը բարեկամի մը հետ քա – լած միջոցին իր բժիչկը կը տեսնէ եւ պա – տի մը եաին կը պահուի մինչեւ անոր անցնիլը :

Բարեկամը կը հարցնէ .

— Ինչո՞ւ պահուեցար բժիչկէդ : Պա՞րտք ունիս :

Մարդը կը պատասխանէ .

— Ոչ , պարտք չունիմ : Բայց երկար տեսն հիւանդացած չըլլալուս՝ կ'ամչնամ երեսը նայելու ...

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Առաջին հատուածը «Տրաիօ Պլան» օ – րագրէն կ'առնենք, թուականն է 25 Յու – լիս 1823 :

«Փառ տը Քալէի չրջաններէն մին նուազ ազորական ղէպքի մը տեսարանը եղաւ ժօտերս :

«Նահանգին մէջ օտարական մը, որ Պ. Մաղրէն կ'անուանուի, նոր միջոցներու չնորհիւ, քանի մը տարիէ ի վեր վերա – հաստատած էր տեղական հին արհեստ մը, որ է ուլունքի եւ սեւ ապակեղէննե – րու չինութիւն : Այս արհեստին չնորհիւ հարստացած եւ, փութանք ըսելու, նաեւ չրջանին բնակիչներուն հարստութեան պատճառ եղած էր : Իրր վարձատրութիւն իր ծառայութեանց, քաղաքապետ եղած էր Մաղրէն :

«Ոստիկանութիւնը իմացաւ որ Պ. Մա – ղրէն ոչ այլ ինչ էր, բայց եթէ աքսո – րէն փախած վաղեմի եղեռնագործ մը, որ 1796ին դատապարտուած է եւ կ'անուան – ուի Ժան Վալժան :

Ժան Վալժան նորէն թխարանը նետուե – ցաւ : Կ'ներեւի թէ քանուելէն առաջ յաջո – ղեր է կէս միլիոն ֆրանքի մօտ գումար մը առնելու Պ. Լաֆիթէն, որու քով չա – հու դրած էր զայն. սակայն կ'ըսուի թէ այս գումարը իր առեւտուրովը չահեր է խիստ օրինաւորապէս : Կարելի չեղաւ ի – մանալ թէ Ժան Վալժան երկրորդ անգամ Թուլոնի թխարանը մտնելէն առաջ ո՞ւր պահած էր վերոյիչեալ գումարը» :

«Ժուռ տը Փարի» օրագրէն կ'առնենք երկրորդ յօդուածը, որ աւելի մանրա – մասնօրէն զրուած է, եւ որու թուականը միեւնոյնն է :

«Ժան Վալժան անուն ազատագիր վա – ղեմի թխապարտ մը մօտերս Վառի եղեռ – նագործ առեւանին առջեւ ելաւ գատաւելու համար այնպիսի պարագաներու մէջ, ո – րոնք ուշադրութեան արժանի են : Այս չարագործը կրցած էր ոստիկանութիւնը խաբել. անունը փոխած եւ յաջողած էր մեր հիւսիսային պզտիկ քաղաքներէն մէ – կուն քաղաքապետը ըլլալ : Այս քաղաքին մէջ ընդարձակ վաճառականութիւն մը հաստատած էր :

«Վերջապէս դիմակը վար առնուեցաւ եւ բռնուեցաւ ան, տէրութեան փաստա – բանին անխոնջ փութաջանութեան չնոր – հիւ : Հարց մը ունէր որ բոզ մըն էր եւ որ անոր ձերբակալութեան միջոցին սաս – տիկ տագնապով մը մեռաւ : Այս թշուա – ռականը որ հերքելեան ուժ մը ունի, յա – ջողած էր փախչիլ. բայց փախչելէն ե – րեք կամ չորս օր եաք ոստիկանութիւնը նոյնիսկ Փարիզի մէջ բռնեց զայն երբ կը մանէր այն պզտիկ կառքերէն մէկուն մէջ, որոնք մայրաքաղաքէն Մոնֆերմէյլ պիտղը կ'երթեւեկեն : Կ'ըսուի թէ երեք կամ չորս օր առաջ մնացած միջոցին մեծ գումար մը առած էր մեր երեւելի սեղա – նաւորներէն մէկէն որու քով չահու դրած էր զայն : Այս գումարը վեց կամ եօթը հարիւր հազար ֆրանքի չափ է : Ամբաս – տանութեան տեղեկագրին եթէ հաւատա – լու ըլլանք, այս գումարը միայն իրեն ծանօթ տեղ մը պահեր է, եւ տակաւին կարելի չեղաւ գտնել ու գրաւել զայն : Ինչ որ է, Ժան Վալժան անուն մարդը վառ գաւառին եղեռնագործ առեւանին առջեւ ելաւ մօտերս ամբաստանուելով թէ ութ տարի առաջ վինու զօրութեամբ մեծ ճամբուն վրայ գրամ գողցած է այն պարկեշտ մանկանց մէջէն, որոնք վինչպէս կ'ըսէ Ֆերնէյի նահապետը անմահ տողե – րով.

Ամէն տարի Սավուայէն հոս կուգաք,
Եւ որոնց ձեռքը թեթեւակի կը մաքրէ
Մրով խցուն ամէն երկայն ջրմուղներ :

Այս աւազակը չուզեց ինքզինքը արդա – րացնել : Տէրութեան փաստաբանին յա – ջողութեան եւ պերճախօսութեան չնորհիւ հաստատուեցաւ թէ Ժան Վալժան ուրիչ – ներու հետ մխաեղ ըրած է գողութիւնը, եւ թէ Հարուի կողմերը աւազակներու խումբի մը մէջէն էր ան : Հետեւաբար, Ժան Վալժան յանցաւոր դատուելով մահ – ուան դատապարտուեցաւ : Այս եղեռնա – գործը մերժած էր վճռաբեկ առեանին դիմել : Թաղաւորը իր անսպասելի զթա – սիրութեամբ հաճեցաւ մշտնջենական բըտ – նի աշխատութեան պատիժին փոխելու մահուան պատիժը : Ժան Վալժան անմի – ջապէս դէպի Թուլոնի թխարանը ուղ – ղուեցաւ» :

Ինչպէս պիտենք, Ժան Վալժան Մ...ի մէջ կրօնասիրական սովորութիւններ ու – նէր : Քանի մը օրագիրներ, որոնցմէ մին «Քոնսթիթիւսիոնէլ»ը, ըսին թէ Ժան Վալժանի պատիժին մեղմուիլը կղերական կուսակցութեան յաղթանակ մըն էր :

Ժան Վալժան թխարանին մէջ թիւը փոխեց եւ ըսուեցաւ 9430 :

ՎԻԿԹՈՐ ՀՒԳՕ

(Շար.)

1915 ԱՊՐԻԼ 24

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11–24ի նահատակներու յիշատակը յարգելու համար, Ազգային Միութեան կողմէ կազմակերպուած է սգահանդէս մը: Ապրիլ 27, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնին մէջ, ներկայութեամբ երեք յարանուանութեանց հոգեւոր հովիւներու եւ պաշտօնական բարձրաստիճան անձնաւորութեանց :

Հանդէսին կը նախագահէ

ՏՈՔԹ. ՄԱՐՔ ԳՈՀԱՐԵԱՆ

Ազգային Միութեան կողմէ կը բանախօսէ Պ. ՅԱԿՈԲ ՆԱՋԱՐԵԱՆ (Մոնթէլիմարէն) :

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15·30ին, «Սերքըլը Կաթոլիք»ի սրահին մէջ :

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Յ. ՆԱՋԱՐԵԱՆ

եւ Ս. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Օրուան յայտագրին կը մասնակցին Տիկին Ա. Սուքիասեան (երգ), Օր. Ա. Տրապիտեան (արտասանութիւն) եւ Թաշճեան (արտասանութիւն):

Նոյն օրը առաւօտեան ժամը 10ին՝ Հոգեհանգստեան պատարագ Սէն-Ժիմարան մէջ :

Կը պատարագէ Լիոնի հոգեւոր հովիւ

ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎԻՐԴ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան : Այս կիրակի, ժամը 15ին, 6րդ Թաղապետարանի սրահին մէջ :

Կը խօսին՝ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ (Ֆրանսերէն) եւ Պ. ՏԻՏԻԵԱՆ (հայերէն):

Սգահանդէսէն ետք, ժամը 18ին, ծաղկեպակի զեռեղում, Փլաս Պելքուռ, Յուշարձանին առջեւ :

×

Զորեքշաբթի 24 Ապրիլ, ժամը 20 պատարագ Հայ Առաք. Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ :

Հայածէս պատարագ Ֆուրվիէրի Մատաճարին մէջ, 28 Ապրիլ, առաւօտ ժամը 10ին:

28 Ապրիլ, առաւօտեան ժամը 10ին Պաշտամունք Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ մէջ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Հրանոյշ Գալուստեան եւ զաւակները վարդուհի եւ Գէորգ եւ Օր. Արաքսի Գալուստեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի (28 Ապրիլ) Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց սիրեցեալ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ

մահուան Առաջին եւ հօր՝

ԳԷՈՐԳ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ

34րդ տարելիցին առթիւ :

×

Այս կիրակի Ապրիլ 28ին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

ԱՐՏԷՄԻՍ եւ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ԶԻԼՃԵԱՆԻ

յիշատակին :

Ի զիտութիւն հանդուցեալներու յիշատակը յարգողներուն :

×

Այրի Տիկին Զապէլ Կիւլպէնկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ եկեղեցին փրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԴԱՒՈՒԻԿ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին ի յիշատակ :

Ի զիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Այրի Տիկին Հայկանուշ Մարկեանի եւ զաւակներու փափաքին համաձայն, իրենց յոյժ սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր ողբացեալ

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Կիրակի (28 Ապրիլ), Սէնթ Անթուանի Ս. Թագոս եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի :

Այս առթիւ կը հրաւիրուին հանդուցեալին յիշատակը յարգող ազգական եւ բարեկամները :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Խաչատուր Ազգու – *մանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի (28 Ապրիլ), Մարսէյլի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ (7 Պուլվ. Ա. Միշօ, լա Քապիւսէլ) հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ի յիշատակ ողբ.*

ՏԻԿԻՆ ԲՆԱՐԻԿ ԱՐԶՈՒՄԱՆՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի զիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի առաւօտ, հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն կը կատարուի Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, Ապրիլեան նահատակներու անմահ յիշատակին : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիներու կողմէ :

28 Ապրիլ, Կիր. կէսօրէ ետք ժամը 17ին

SALLE CHOPIN

252, Fbg. St-Honoré — Métro Ternes

Պիտի ներկայացուի

« ԶԱՐԻՆ ՎԵՐՋԸ »

երգախառն օփերէթ Ռ. Մելիճեանի

Ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը եւ

« ԴՒՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ԼՈՑՍԻ »

Դ. Վարուժանի

Գին 7 եւ 5 ֆրանք

ԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑԻ

Ծննդեան հօբանասունամեակի

հանդիսութիւն

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ԱՊՐԻԼ 27ԻՆ

Կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

եւ ՊԵՏՐՈՍ ԶԱՐՈՑԵԱՆ

Յօանակ Արամ Շեխիկեան

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին Հերմինէ Պօղոսեան, Օր. Ալիս Շամիրեան (Նիսի Օփերայէն), Օր. Սեդա Թիւրքլեան, Օր. Միրէյ Տէր-Յովհաննէսեան :

Պ. Մարսէլ Տերոյեան «Արմենիա» երգչախումբէն, Պ. Ֆերտի Հրաչեան «Արմենիա» երգչախումբէն, Պ. Լուրփիկ Միհրանեան :

Հայ արեւնուչները եւ Սասուն նուագախումբը :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը յայտնել կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դատաւորեանի իրենց հօր՝ Արմենակ Դատաւորեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Սգատօն նուիրուած Մեծ Եղեռնի նահատակներուն, կազմակերպուած «Մեծ Եղեռնի յիսնամեակի յանձնախումբի » կողմէ :

Բարձր հովանաւորութեամբ Իզեռի ե – բեսփոխան Պ. ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶԻ :

Պատուոյ նախագահները Տէսինի քաղաքապետ Պ. ՓԻԼԻՐ ՄՈՒԹԻՆ եւ Պ. ՄՈՒ – ՇԵՂ ՃԻԼԴՃԵԱՆ :

28 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի Քաղաքապետարանի սրահը : Կը նախագահէ Պ. ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՃԸՆՏՐԵԱՆ

Կը խօսի Պ. ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Պիտի ըլլան արտասանութիւն եւ երգ :

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Վաչէ վրդ. Իգնատիոսեան : Ցաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն կը կատարուի Ապրիլեան Նահատակաց յիշատակին :

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ, ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Այս կիրակի Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի մեր միլիոնէ աւելի միլիոն հայ նահատակներու հոգիներուն ի հանգիստ :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը, Ուրբաթ Ապրիլ 26ին ժամը 9ին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԿՐԸՆՈՂԸ.— Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը, այս Ուրբաթ, ժամը 21ին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան« ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ընկերական ժողովը կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ ՕՍՊԱՆՆ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԾՈՎԱՓՆԵՐՈՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Մեկնում Զորեքշաբթի, Մայիս 1, Հաւաքուիլ ժամը 7ին, Քաֆէ Թերմինիւս, (Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն): Մեկնում 7·45ին Լիլլի կառուղիով (ճաչը ճամբան, ճոխ) : Ժամանում ժամը 14ին: Հանդիսա, պատյա (եթէ օդը ներէ), ճուկի չուկայի այցելութիւն: Երեկոյեան ճաշ, ծովափի մէկ լաւ ճաշարանը:

Իրիկունը մեկնում դէպի Պրիւժ, նաւի պատյա եթէ փափաքողները կան : Մեկնում դէպի Փարիզ 23·30ին եւ ժամանում 5·30ին, կառ Տիւ Նոր եւ 6ին՝ Շաթօ տը Վէնսէն :

Մասնակցութիւն 45 ֆր., երկու ճաշերը մէջը :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ժամանակ ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վոյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

''ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ''Ի ԿՈՂՄԷ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին

Շաբաթ, Մայիս 4, ժամը 20·45ին

Փարիզի մէջ վերջին անդամ ըլլալով կը ներկայացուի

— ՀՆԱՐՔԸ —

Կատակերգութիւն 3 արար

Հեղինակ Ժան տը Լէթրաղ, Թարգմ. Թ. Սրապեան, Բեմադիր – դերասան Միհրան Աւետեան :

Դերակատարները.— Զարուհի Աւետեան, Միհրան Աւետեան, Նուրիան մարգարեան, Փիէռ Թէրզեան, Լիւսի Թօփալեան, Վիճի Մոստիչեան, Նազարէթ Պէտիկեան, Սարգիս Մոստիչեան :

Տոմսերը կը ծախուին Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878–27–35

Տիկին Ուզունեան 254–17–74 — Տիկին Բալուեան 770–25–46

Նպարավաճառատուն Մասիս Ռիւ Սօլնիէ — Մ. Աւետեան 738–21–18

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 5 Մայիս 1968, ժամը 14ուկէսին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

47, Rue des Ecoles, Paris (5e) — Métro : St. Michel ou Odéon

Բարձր հովանաւորութեամբ

ՍԵՐՈՎԲԷ Ա.ՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Կը խօսին Ս. ՔԱՐԵԱՆ եւ WATINE ROUARD

(Ֆրանսական կարմիր Խաչէն): *Կը մասնակցին* ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (Փարիզի Օփերայէն) ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (Արտասանութիւն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ), ԱԼԻՍ ՊՕՑԱՃԵԱՆ (պար), ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆ (եպիսկոպոսական երգիչ), ԺԱՔԼԻՆ ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ (երգ),

BALLET HONGROIS DE PARIS

Sous la direction de Madame KISS — chef d'orchestre Monsieur HERZOG

ՍԻՓԱՆ–ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի

ԿՈՎԿԱՍ պարախումբը ղեկավարութեամբ ԱԼԻՍ ՊՕՑԱՃԵԱՆի եւ ընկերակցութեամբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԻՏԻՃԵԱՆի նուագախումբին

Տոմսերու գինն է 4, 5 եւ 6 ֆրանք

Ապահովել Հայ կարմիր Խաչի կեդրոնատեղիէն, 15 Բիւ Ժան Կուժոն, եւ Հայ կարմիր Խաչի Փարիզեան շրջանի անդամուհիներէն :

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՀԱՒԱՔՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ

եւ

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ

26 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 21ին

Օթէլ Լիւքէսիայի չքեղ սրահներուն մէջ, 47 Պուլվ. Ռասփայ, մեթրօ՝ Սեվր Պապիլոն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս Շաբաթ ժամը 17ին, Միութեան դրասենեակը, Պէօ : կարեւոր օրակարգ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
27
ԱՊՐԻԼ
SAMEDI
27 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11198 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.198

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԷՆ ԱՌԱՋ

Բ.

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴԱՐՁԱԿԵՏԸ

Անթրանկի ճշմարտութիւն մըն է, որ 1908 *Յուլիս* 10–23*ի Օսմանեան Սահմա – նադրութիւնը պատմական դարձակէտ մը կազմեց արեւմտահայութեան կեանքին մէջ :*

Վաթսուն տարի անցած է այդ օրերէն ի վեր :

Այսօրուան 72 – 78 *տարեկանները — որոնք չատ մեծ թիւ մը չեն կազմեր , ա – ւա՛ղ— , 12 – 18 տարեկան էին, երբ Մա – կեդոնիայէն հնչող ազատութեան չեփորը դղրդեցուց Եըլտըզի մեծ մարդասպանին դահը :*

Ապտիւլ Համիտ յեղափոխական երի – տասարդ զինուորականներու սպառնալի – քին առջեւ զուխ ծռեց ու վերահաստատ – ուց 1876*ի Սահմանադրութիւնը , զոր խմբագրած էին Միհհաթ փաշա եւ Գրի – գոր Օտեան եւ զոր կարմիր Յուլիանը ջնջած էր* 1877 – 78*ի ռուսեւթուրք պա – տերազմէն օգտուելով :*

Այնուհետեւ ամբողջ երեսուն տարի մի – ահեղ իշխած էր տխրահռչակ սուլթա – նը, որուն ձեռքերը ազատած էին 300000 *Հայերու արիւնով : Որուն բռնակալական վարչաձեւին տակ հազարաւոր օսմանեան հպատակներ — մեծ մասամբ յեղափոխա – կան Հայեր, — բանտերու եւ աքսորա – վայրերու մէջ էին մաչեցուցած իրենց կեանքը , կամ կախաղաններու վրայ փը – չած իրենց վերջին չունչը՝ «կեցցէ՛ ազա – տութիւն» գոչելով :*

Օսմ. Սահմանադրութիւնը (Մէշրու – թիյէթ) ազատութի՛ւն (հիւրրիյէթ) կը բերէր :

Հոմանիշները էին զարձած այս երկու բառերը :

Անդուլ խանդավառութեամբ հրապա – րակ էին իջեր Հայերը՝ մայրաքաղաքէն մինչեւ գաւառի յետին անկիւնը , հրա – պարակաւ յայտնելու համար իրենց ան – սահման ուրախութիւնը :

Յուցարարական թափօրներ կը կազմէ – ին քաղաքներու մէջ, նուագախումբի ա – ռաջնորդութեամբ, մոլեռանդ ու ոտկտ Թուրքերու նախանձոտ ու աւելավառ աչ – քերուն առջեւ :

Կիլիկիոյ մեծ քաղաքներու Թուրքերը կատղեր էին : «Կեավուրներուն պէյլիբ (Թագաւորութիւն) տրուեր է», կը փըս – փսային իրարու ականջին , սպառնա – յար ակնարկներ ուղղելով Հայերուն : Հետեւանքը եղաւ 1909 *Ապրիլի կիլիկեան մեծ ազէտը :*

Որքան մեծ էր եղած եւ անչափելի՝ մեր տառապանքը հայակեր սուլթանի օրե – րուն , ա՛նքան ծաւալուն ու չափազանց – եալ դարձաւ մեր հրճուանքն ու ոգեւո – րութիւնը երիտասարդ Թուրքերու իշխա – նութեան գլուխ գալէն ետք :

Օրուան նշանախօսքն էր «Օսմանցիու – թիւնը» : Իսլամ եւ ոչ – իսլամ բոլոր տարրերը դարձեր էին «օսմանցի», եղ – բայրական հաւասար կապերով իրարու զօդուած :

Յոյնը, Հրեան, Արաբը, Ալպանացին , Մակեդոնացին , Քիւրտը, Լազն ու Չէր – քէզը զուսպ էին իրենց արտայայտու – թեանց մէջ: Հայուն խանդավառութիւնը չունէին : Վերապահ դիրք էին բռնած :

Ըսինք թէ վերածնունդի նոր շրջան մը ապրեցաւ Հայութիւնը այդ օրերուն, հա – կառակ կիլիկիոյ համատարած չարիք – ուոր կերպով ծաղկեպսակ դրուեցաւ , եւ – կեղեցւոյ մուտքին դետեղուած հայ գին – ուորի արճանին առջեւ :

Ռազմիկներու ընկերակցութեան կազմէ ֆրանսական բանակի նախկին սպայ Պ. Գ. Զարուքճեան , խօսք առաւ , վեր հանե – լով հայ ռազմիկներու կատարած դերը ի նպաստ հայ դատին, հետեւեալ բովան – դակութեամբ .—

« 1915 թուականին ցեղասպան Թուրքը, օգտուելով պատերազմական դոյզիճա – կէն, ի գործ դրաւ իր ոճրապարտ արար – քը, ձեռնարկելով Հայութեան բնաջնջ – ման :

Թող ներուի մեզի այս սրբատեղիին առջեւ, վրէժի մասին խօսիլ :

Արդարեւ քրիստոնեայ եկեղեցին, կը դաւանի որ մէկ երեսին ապտակ ուտողը միւս երեսը պէտք է դարձնէ, բայց պա – րադաներ կան որոնց առջեւ անկարելի է գործադրել այդ սկզբունքը : Յիսուս ան – գամ, որ այս պատգամը առած էր Ժողո – վուրդին , չկրցաւ տակաւ երբ ապտակե – ցին զինքը եւ ընդե՞ր հարկանէս – ըսաց :

Հայ Ժողովուրդին համար, անկարելի է զոյն ներողամտութեամբ ընդունիլ այդ սկզբունքը, երբ իր մէկուկէս միլիոն նա – հատակներու արեան ձայնը կը խռովէ հո – գիները :

Հայութիւնը մխիթարութիւն պահանջելու ոգիով կրնայ յաղուրդ տալ իր զայրոյթին եւ արդար ցասումին» :

Պատմելէ ետք անցեալի այս յուզիչ եւ ողեորիչ օրերը, Պ. Զարուքճեան անդ – բադարձաւ այդ օրերուն յայորդող յու – սախաբութեանց եւ եղբակացուց .—

« Պարպուեցաւ Կիլիկիան, մեր յոյսերը ի թերեւ ելան ու մեր ամբողջ այդ խան – դավառութենէն մնաց միայն այս քարէ արճանը :

Արճան մը, այս անշուք անկիւնը նեռ – ուած, որ սակայն կը մարմնացնէ իր մէջ ոչ միայն, Կիլիկիոյ կամաւորները ո – րոնցմէ ոմանք ինկան պատերազմի դաշ – տին վրայ, այլ եւ երկրորդ պատերազմին Ֆրանսական բանակին մէջ լինկող բազմա – թիւ զոհերու յիշատակը :

Այս արճանը Հայերուս անծանօթ պին – ուորն է, պէտք է յաճախ ծաղկաւորուի որպէսզի վառ մնայ, մեր նահատակ եղ – բայրներու յիշատակը որոնք ինկան վրէ – ժի զգացումը իրենց կուրծքին :

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը եկած է այս պահուս այդ պարտականու – թիւնը կատարելու , ծաղկեպսակով մը :

Մենք ոչ փող ունինք ոչ ալ թմբուկ , մեր վրէժխնդիր սրտերու զօրաւոր տրո – փումը թող ըլլայ մեր թմբուկը եւ անոր ձայնին տակ մէկ վայրկեան խոնարհինք, մեր հայ անծանօթ զինուորին առջեւ» :

Ժողովուրդը ապա ուղղուեցաւ դէպի Ցաղթական կամար , ուր տեղի ունեցաւ բոցի արձարծման արարողութիւն , Հայ Ռազմիկներու ընկերակցութեան կողմէ , ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներու :

Ծաղկեպսակը առաջնորդուեցաւ ընկե – րակցութեան զոյդ դրօշակներու եւ հրա – ւիրուած օտար զինուորական կազմակեր – պութեանց դրօշներուն , վարչութեան ան – դամներուն , պատուոյ նախագահներուն եւ օտար հիւրերու , դէպի Անմար Բոցը , որ արձարձուեցաւ պատուոյ նախագահ – ներ Պ. Պ. Ալէքսանեանի եւ Ժամկոչեանի կողմէ :

Ներկայ էին Ժէնէռալ Ֆիլիբօ , Ժէնէռալ Զէլլէրի ներկայացուցիչը , Պանէհոյի–Ա – նուվիլի եւ 9րդի քաղաքապետները , և – րեսփոխաններու ներկայացուցիչներ , հայ կրօնապետներ , եւայլն :

Սպասուածէն աւելի Հայութիւնը հոծ բազմութեամբ եկած էր մասնակցելու այս տպաւորիչ արարողութեան , որ կ'ո – ղեկոչէր Ապրիլեան Եղեռնը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՒՄԷՏԻԷՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁԷ Կ'ԱԶԱՏԻ

Նախապահ որ կոչն է որ «անցած ըլլա – յի» առջեւին հեռագիրը ղրկած է զնդ. Պումեդիէնի , որ մահափորձէ մը ապա – տած է առջի օր :

Հինգշաբթի , կէսօրէ եաք է , որ Ալժե – րիոյ զեկավարին կառքին ապակիները փշուր – փշուր եղած են երբ նախաբարեաց խորհուրդէն եաք, Պումեդիէնն կը մեկնէր դէպի տուն : Այդ ապակիներէն է որ թե – թեւօրէն վիրաւորուած է Պումեդիէնն , բայց քիչ եաք կրցած է մամուլի ասուլիս մը տալ, հանդոատացնելու համար իր կու – սակիցները : Մահափորձին հեղինակնե – րէն երկուքը սպաննուած են տեղւոյն վը – րայ մինչ միւսները փախուստ տուած են :

Պումեդիէնն ձայնափիւռէն ալ յայտա – րարած է թէ այս «մահափորձը ոչ մէկ կերպով արդելք է կենդրոնական յեղա – փոխութեան ընթացքին » :

ՀԸՄՁՐՒ ԼԱԻԱՏԵՍ Է

Միացեալ Նահանգներու փոխ – նախա – գահը յայտարարեց թէ կը նախատեսէ որ Միացեալ Նահանգներն ու հիւսիսային Վիէթնամը ի մօտոյ պիտի համաձայնին հանդիպման վայրի մը շուրջ : Բայց եր – կու կողմերու դիւանագէտները շատ վե – րապահ են :

Նախագահ Ճոնսըն ալ կոչ մը ըրած է

Քաղաքական բանտարկեալները ըսլսրն ալ ազատ արձակուեցան : Աքսորավայրերը պարպուեցան : Ֆէտայիները լեռներէն էջնելով դէնքերը վար դրին :

Քանի մը ամսուան մէջ Պոլիս ոդոդուե – ցաւ մասաորականներով, կուսակցական ու հանրային գործիչներով, հայդուկնե – րով եւ հերոսներով :

Նոր թերթեր սկսան լոյս տեսնել, հայ – րենասիրական չունչով : Գրաքննութեան կապանքներէն ձերբազատուած՝ Համիտի օրով արդիլուած ազատաչունչ դրքեր սկսան հրատարակուիլ մեծ քանակու – թեամբ , յաղուրդ տալով հայրենաբաղձ հոդիներու :

Առաջին առթիւ չորս դաղափարակից երիտասարդ մասւորականներ՝ Շաւարշ Մխաքեան, Գեղամ Բարսեղեան, Զաուէլ Եսայեան եւ Վահրամ Թաթուլ՝ հիմը ղը – րին Ազդակ չաբաթաթերթին, նոր ուղի մը բանալով մեր ղրականութեան անդաս – տանին մէջ :

Ուսման ծարաւի պատանիներ ու երի – տասարդներ գաւառէն մայրաքաղաք թա – փեցան առանց ղրամական ապահովու – թեան, զարգանալու, բան սորվելու եւ ազդին օգտակար ըլլալու ազնիւ ցանկու – թեամբ ոգոդուած :

Պոլսոյ կեդրոնականն ու Պէր պէրեանը չէին բաւեր զոհացնելու բոլորը : Շուտով մի քնակարդ նոր դպրոցներ բացուեցան ,— Կարապետեան (Սկիւտար), Բալըքաուխի եւ Նոր Դպրոց (Բերա), Պիւլպիւլեան եւ Պէզազեան (Մաքրիւղիւղ, վերջինը ցարդ կանգուն) : Ցետոյ նաեւ ազգկանց վար – ժարանները՝ Տայեան եւ Կարապետեան (Սկիւտար), եւայլն :

Մամուլ, դպրոց, երիտասարդական , ուսանողական, թատերական եւ երաժըշ – տական զանազան միութիւններ աւազոյցն էին Հայու կենսունակութեան , յարարե – բաբար ազատական վարչաձեւի մը տակ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՊՐԻԼ 24

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Նահատակաց 53րդ տարելիցին առթիւ, Նախկին Ռազմիկներու Ընկերակցութիւնը կատարեց երկու տպաւորիչ ձեռնարկներ Հայութեան հոծ բազմութեան մասնակ – ցութեամբ :

Ապրիլ 24ի երեկոյեան ժամը 5ին, եկե – ղեցւոյ հոզեհանդիստէն եաք , հանդիսա –

ժողովուրդի միութեան : Նախագահը չեշտած է թէ Ամերիկայի համար յառաջ – դիմութիւնը կը կայանայ միացած ազգ մը ըլլալուն մէջ, ոչ հօսի մը նման քայլող ազգի մը :

× Նախագահ Ճոնսըն ընդունեցաւ Ար – թըր Կոլտպերկի հրաժարումը ՄԱԿի մօտ ամերիկեան պատուիրակի իր պաշտօնէն : Անոր տեղը նշանակեց Ճորճ Պոլ : Մա – մուլի ասուլիսի մը ընթացքին, Կոլտպերկ ճշդած է թէ կը հրաժարի, վասնզի կը խորհի թէ աւելի օգտակար կրնայ ըլլալ Վիէթնամի խաղաղութեան անհատական կեանքին մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԻԺՈՆԻ մէջ վախճանած է կանոնիկոս Քիւ, 93 տարեկանին : Տիժոնի քաղաքա – պետը մինչեւ նախորդ օրէնսդրութիւնը նաեւ երկցպոյն անդամն էր Ազդ– Ժո – ղովին : Դիմադրութեան շրջանին քաջ դործունէութիւն ունեցած է եւ մահուան դատապարտուած , բայց ազատ կ'արձակ – ուի : Քիչ եաք սակայն իր տան մէջ իսկ ներխուժելով, Գերմանացիք զինքը կը վիրաւորեն : Կանոնիկոս Քիւ Պուրկոնեի ֆոլքլորին մաս կազմող դէմք մըն էր: Միացեալ Նահանգներու մէջ, ծանօթ է իբրեւ «կարմիր կանոնիկոսը», այն օրէն որ համբուրուած է Խրուչչեւի հետ: Ցու – զարկաւորութիւնը կը կատարուի երկու – շաբթի օր :

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ հասած լուրերէն կը պարզուի թէ խորհրդային մտաւորական – ները — նկարիչ, վիպասան – թատերա – դէր – դիտուն — կարգի հրաւիրուած են: Կարծրացման առաջին մասը կ'ինկայ մա – մուլին, որու համար արդէն որոշ է թէ «Վարչաւայի ուսանողները վտանգաւոր տարրեր են օտարին ծախուած » :

ՆԱՍՐ նոր ճառ մը խօսած է եւ կոչ ը – րած Եգիպտացիներուն որ պատրաստ ըլ – լան Իսրայէլի դէմ վճռական պայքարին համար : « Եգիպտոս , չէշտած է Նասը, պիտի չբանակցի Իսրայէլի հետ, այդ պիտի նշանակէր տեղի տալ իսրայելեան փառամոլութեան՝ մեծ կայսրութիւն մը եփրատէն Նեղոս : Նասը յայտնած է նա– եւ թէ դալ ամսուան հանրաքուէն, Մարտ 30ի ծրագրին չուրջ, ինչպէս կ'լսուի , կոչուած է վճռել թէ երկիրը պատրաստ է՞ թէ ոչ կռուելու » :

ԱՄՄԱՆԻՆ կը հաղորդեն թէ Ցորդա – նան որոշ բարեփոխումներ ըրած է իր կառավարութեան մէջ :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ նախագահը՝ Լիւպէք Թունուզ հասած է եւ ընդունուած Պուր – կիպայի կողմէ :

ԼՈՆՏՈՆի արտաքին նախարարութիւնը կը հաստատէ թէ դիւանագիտական յա – րաբերութիւնները վերահաստատած են Ի– րաքի եւ Մեծն Բրիտանիոյ միջեւ :

ՓԵՇՏԱՑԻ համաձայնաւար նախապատրաս տական ժողովէն ոչ մէկ լուր կայ: Նիս – տերը դռնփակ են :

ՈՍՏԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍ

ԲԻ

ԸԹԼՈՒԱԾ ՀՈՒՆԸՆ

ՎԻՊԱՍԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ՅԱՎԻԹ ՀԱՎԻԹԵԱՆ

— Ես ոչ միայն ձեզ կը ներեմ, այլև ձեր ամբողջ ընտանիքին, եթե դուք ինձ ասեք, թե ինչպես եղավ, որ ձեր հայրը՝ Ավետիս Ղազարյանը, որ ինձ համար ամեն ինչ էր, ինձ համար ամեն ինչից թանկ էր, ինձ համար ամեն ինչից սուրբ էր, ինչպես եղավ, որ նա ձեռք բարձրացրեց ինձ վրա, ինձ՝ իր ամենասիրելի աշակերտի վրա, ինձ՝ իր որդու պես սիրած մարդու վրա... Ասեք, ասեք, ես ձեզ ներում եմ, ես ձեզ ներում եմ...

Ես ներում եմ, ես ներում եմ... Ես ներում եմ ձեզ, ես ներում եմ ձեզ, ես ներում եմ ձեզ...

ՖՐԱՆՍԻԱ ՊԱՏԱՐԱԶՄԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԸՍՏ ԱՆԴՐԷ ՍԻԳՈՒԻ

—*—

ԳՎԱԴՈՒՊ

ՊՈՒՐԲՈՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

Ա

Ի ՄԱՐՏ 1814

Ի ՄԱՐՏ 1814

Ի ՄԱՐՏ 1814

1915 ԱՊՐԻԼ 24

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11–24ի նահատակներու յիշատակը յարգելու համար, Ազգային Միութեան կողմէ կազմակերպուած է սգահանդէս մը։ Ապրիլ 27, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնին մէջ, ներկայութեամբ երեք յարանուանութեանց հոգեւոր հովիւներու եւ պաշտօնական բարձրաստիճան անձնաւորութեանց։

Հանդէսին կը նախագահէ
ՏՕՔԹ. ՄԱՐՔ ԳՈՀԱՐԵԱՆ

Ազգային Միութեան կողմէ կը բանախօսէ Պ. ՅԱԿՈԲ ՆԱԶԱՐԵԱՆ (Մոնթէլիմարէն)։

Կը խօսի ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, տեղւոյն ուժերու կողմէ, քառաձայն խմբերգ զանազան մեներգ եւ արտասանութիւն։

Յաջորդ օրը Կիրակի (28 Ապրիլ), առաւօտեան Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պատարագ Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ եւ Հայ Կաթողիկէ եկեղեցին, յետոյ պատարագի ժողովրդական քարոզ Անձանօթ Զինուորի յիշատակին կանգնուած յուշարձանին առջեւ։

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան, այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15·30ին, «Սերբլը Կաթոլիկ»ի սրահին մէջ։

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Յ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ
եւ Ս. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Օրուան յայտագրին կը մասնակցին Տիկին Ա. Սուբհասեան (երգ), Օր. Ա. Տրապիտեան (արտասանութիւն) եւ Թաշճեան (արտասանութիւն)։

Նոյն օրը առաւօտեան ժամը 10ին՝ հոգեհանգստեան պատարագ Սէն-Թոմասի մատրան մէջ։

Կը պատարագէ Լիոնի հոգեւոր հովիւ
ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան։ Այս Կիրակի, ժամը 15ին, Երզ. Թաղապետարանի սրահին մէջ։

Կը խօսին՝ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ (Ֆրանսերէն) եւ Պ. ՏԷՏԷՃԵԱՆ (Հայերէն)։

Սգահանդէսէն ետք, ժամը 18ին, ծաղկեպսակի զետեղում, Փլաս Պելքուռ, Յուշարձանին առջեւ։

×

Զորեքշաբթի 24 Ապրիլ, ժամը 20·30ին պատարագ Հայ Առաք. Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ։

Հայածէս պատարագ Ֆուրվիէրի Մատրան մէջ, 28 Ապրիլ, առաւօտեան ժամը 10ին։

28 Ապրիլ, առաւօտեան ժամը 10ին Պաշտամունք Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ եւ Խոսրովի Ալեքսանեանէ հարիւր ֆր. ծանր արկածէ մը իրենց ազատելուն առթիւ։ Տէր եւ Տիկին Սրապեանէ 30 ֆր. իրենց Դ. Թոռնիկին ծննդեան առթիւ, ինչպէս նաեւ քսան ֆրանք իրենց քեռայրին յիշատակին։ Տէր եւ Տիկին Սողոմոն Մատնուկ Հայրապետեանէ երեսուն ֆրանք իրենց պաշկինման առթիւ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

5 Մայիս, կիրակի ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահը, 295, Րիւ Պուալօ

Կը խօսի Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին

Որուն կը մասնակցին Օրիորդներ Մանթարեան (արտասանութիւն), Ալթունեան (երգ), Տիկին Սարը-Կարապետեան (արտասանութիւն)։

Ինչպէս նաեւ «Նոր Սերունդ», «Սիամանթօ» պարախումբը։

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընտանեկան խնջոյքը։

Մուտքը ազատ է

ՍԹԻՒՏԻՕ ՍԷՆ – ԺԵՐՄԷՆ

176 Պուլվ. Սէն – Ժերմէն

Այսօր Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 18ին ԺԻԶԼ ՊԱԶԱՆ կը խօսի Նիւթ ունենալով՝
ՀԱՑԱՍՏԱՆ

Հ. Յ. Դ.

ԿՐՆՈՊԱԼԸ.— Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, դպրոցին սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ ՕՍՊԱՆՆ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԾՈՎԱՓՆԵՐՈՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Մեկնում Զորեքշաբթի, Մայիս 1, հաւաքուիլ ժամը 7ին, Քաֆէ Թերմինիւս, (Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն)։ Մեկնում 7·45ին Լիլի կառուցիով (ճաշը ճամբան, ճոխ)։ Ժամանում ժամը 14ին։ Հան – գիստ, պատյտ (եթէ օդը ներէ), ճուկի չուկայի այցելութիւն։ Երեկոյեան ճաշ, ծովափի մէկ լաւ ճաշարանը։

Իրիկունը մեկնում դէպի Պրիւժ, նաւի պատյտ եթէ փափաքողները ըլլան։ Մեկնում դէպի Փարիզ 23·30ին եւ ժամանում 5·30ին, կառ Տիւ Նոր եւ 6ին՝ Շաթօ տը Վէնսէն։

Մասնակցութիւն 45 ֆր., երկու ճաշերը մէջը։

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը վօյաժ օտարներուն համար։

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19։

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Այրի Տիկին Հերիքնազ Պոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Պոյեան, Տէր եւ Տիկին Նչան եւ Պայծառ Սէյրանեան, Տէր եւ Տիկին Րոպէր, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պոյեան (Երեւան), Պօղոս Պալեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Անդրէաս Պալեան (Լա Սիօթա), Գեղամ Պալեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Հայկանուշ Շերվանեան (Իսի), Այրի Տիկին Անթառամ Պալեան (Շաւիլ), Տէր եւ Տիկին Միքի – ճան Շերվանեան (Մալաքոֆ), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Շերվանեան (Իսի), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Շերվանեան (Վանվ), Տէր եւ Տիկին Շմաւոն Պալեան (Շաւիլ), Տէր եւ Տիկին Աղաճան Ինճէեան (Քլա – մար), Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Ինճէ – եան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ոսկեան Շերվանեան (Ժանթիյի), Տէր եւ Տիկին Նչան Հայթայեան (Վիլրոֆլէ), Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Հայթայեան (Վիլրոֆլէ), Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Սէյրանեան (Վիլրոֆլէ), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սէյրանեան (Վէրսայլ), Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Խորանեան (Իսի), Տէր եւ Տիկին Սերոբ Խորանեան (Մալաքոֆ), Տէր եւ Տիկին Ոսկեան Սէյրանեան (Ալֆորվիլ), եւ Համայն Պոյեան զերդաստանը (Հայաստան), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ա – մուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, քեռայրին, խնամիին եւ ազգականին՝

ՄԵՍՐՈՊ ՊՈՅԱՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 24ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, այս Շաբաթ (Ապրիլ 27), կէսօրէ ետք, ժամը 14·45։

Հաւաքուիլ հանդուցեալին բնակարանը։ Հասցէ՝

Rue de la Chaîne
par Pont du Cheruy
CHARVIEU (38 - ISERE)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ։ Հայ Բժշկական Միութիւնը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը։

Կը խօսի.— ՏՕՔԹ. Մ. ԳԱՐԱՄԱՆԵԱՆ

Նիւթ.—

Rhumatisme articulaire aigü et le cœur.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ

Կապոյտ Խաչի Ազիէր – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին։

Կիրակի, Մայիս 5, ժամը 15էն 20
Centre Administratif et Social
de la Mairie d'Asnières
Place de l'Hôtel de Ville

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն.— ՍՕՍԻ պարախումբը ամբողջ կազմով ղեկավարութեամբ Տիկին Յ. Քիւրքճեբաճեան։ Ինչպէս նաեւ Սայթ – Նուա համոյթը։

Ջաւեշ մը ղեկավարութեամբ Պ Օս – մանճեանի։ Արտասանութիւն՝ Ջ. Վա – րիպեան։ Երգ եւ զանազան անակնկալներ։

Մուտք 5 ֆրանք

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ

Հեղինակ
ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ – ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պահանջներու դոհացում տալու համար, Բ. տպագրութիւն մը լոյս տեսած է որ կը ծախուի Հրանտ – Սամուէլի, Բալուեանի (Փարիզ), Ծերիկեանի (Մարսէյլ), գրաւոնները եւ հեղինակին մօտ.—

77, Rue Robert Dupont
92 — ASNIERES
Tél. : 733-11-00

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ստեփան Պարոնեան՝ բնիկ Ակնցի, որ աքսորի մէջ կորսնցնելով ծնողքը, իբր որբ մնացած է պահ մը Պոլիս։ 1935ին Օտեսայի մէջ ամուսնացած է մսավաճառ եղիա Գալուստեանի աղջկան՝ Սրբուհիի հետ։ Ունէր երկու եղբայր (Յակոբ եւ Պօղոս) եւ քոյր մը (Մաքրուհի), բոլորն ալ մեռած։ Կը կարծուի թէ Ստեփան Պարոնեան Օտեսայէն մեկնած է եւ ներ – կայիս կը գտնուի Պարսկաստան։

Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի զրել հետեւեալ հասցէին.—

BARONIAN
10, Rue Le Royer — 69 - Lyon (3e)
FRANCE

Կը խնդրուի Ալիէէն արտատպել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի առաւօտ, հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն կը կատարուի Պօ – մոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, Ապրիլեան նահատակներու անմահ յիշատակին։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի կ – չութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս Շաբաթ ժամ – ին, Միութեան դրասենեակը, 17 Պլէօ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէր – Պուա – Քոլոմպ մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 16ին, Լուի Ժե. սրճարանը։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

''ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ''Ի ԿՈՂՄԷ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին

Շաբաթ, Մայիս 4, ժամը 20·45ին

Փարիզի մէջ վերջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

– ՀՆԱՐՔԸ –

Կատակերգութիւն 3 արար

Հեղինակ Ժան տը Լէթրազ, թարգմ. Թ. Սրապեան, Բեմադիր – դերասան Միհրան Անտոնեան։

Դերակատարները.— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրիան Գարեան, Փիէռ Թէրզեան, Լիւսի Թօփալեան, Վիճի Մոստիչեան, Նազարէթ Տիկեան, Սարգիս Մոստիչեան։

Տոմսերը կը ծախուին Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878–27–35
Տիկին Ուզունեան 254–17–74 — Տիկին Բալուեան 770–25–46
Նպարավաճառատուն Մասիս Ռիւ Սօլնիէ — Մ. Անտոնեան 738–21–18
SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 5 Մայիս 1968, ժամը 14ուկէսին
ՍՈՐՊՕՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
47, Rue des Ecoles, Paris (5e) — Métro : St. Michel ou Odéon

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Կը խօսին Ս. ՔԱՐԵԱՆ եւ WATINE ROUARD *(Ֆրանսական Կարմիր Խաչէն)։ Կը մասնակցին ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (Փարիզի Օպերա), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (Արտասանութիւն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ), ՊՕՑԱՃԵԱՆ (պար), ՄԿՐՏԻՉ ԳԱՐԱՆԳԻԼԵԱՆ (եպիսկոպոսական երգչախումբ), ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ (երգ),*

BALLET HONGROIS DE PARIS
Sous la direction de Madame KISS — chef d'orchestre Monsieur HERZOG

ՍԻՓԱՆ–ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ եւ ԿՈՎԿԱՍ պարախումբը ղեկավարութեամբ ԱԼԻՍ ՊՕՑԱՃԵԱՆԻ եւ ընկերակցութեամբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ նուագախումբին

Տոմսերու գինն է 4, 5 եւ 6 ֆրանք

Ապահովել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղիէն, 15 Րիւ Ժան Կուժոն, եւ Կարմիր Խաչի Փարիզեան չրջանի անդամուհիներէն։

ՅԱՌԱՋԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ 28 ԱՊՐԻԼ DIMANCHE 28 AVRIL 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11199 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.199

ՕՐԱԻԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԷՆ ԱՌԱՋ

Գ.

ԹՈՒՐԱՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Մինչ երիտասարդութիւնը կը խայ – տար ու կ'երեւեփէր, իւրացնելով նոր դաղափարներ, լսելով դասախօսութիւն – ներ ընկերաբանական, գրական ու գե – դարեւոստական նիւթերու շուրջ, սարքե – լով վիճաբանական ժողովներ եւ թատե – րական ներկայացումներ, անդին ազգա – յին կեանքը տակնուվրայ կը դառնար ներքին, երկրորդական, ճղճիմ խնդիրնե – րով :

Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը տիրական դեր կը խաղար օսմանեան մայրաքաղաքին մէջ՝ իր պաշտօնաթերթ Ազատամարտով, որ սկսած էր հրատարակուիլ 1909ի սմա – ռը եւ որուն շուրջ համախմբուած էր կու – սակցութեան մտաւորական ընտրանին :

Հոն էին Ռուբէն Զարդարեան (խմբա – դրապետ), Ցարութիւն Շահրիկեան, Լի – պարիտ Նազարեանց (Լեռնեան), Գեղամ Բարսեղեան, Ռուբէն Դարբինեան, Համ – բարձում Համբարձումեան, Ց. Ճ. Սի – րունի, իրենց հետ ունենալով մեծանուն աշխատակիցներու հոյլ մը,— Սիաման – թօ, Վարուժան, Վռամեան, Գարեգին Յաժակ, Ակնունի, Զաւարեան, Զապէլ Եսայեան, Յակոբ Քիւֆկճեան (Օշական), Արտաշէս Ցարութիւնեան, Գրիգոր Եսայ – եան, եւայլն :

Այդ փայլուն օրերուն էր, որ Ակնունի կը խօսէր իր նշանաւոր ճառը — «Մի կուսակցութիւն (Դաշնակցութիւնը), որ իր մէջ ունէ երկու հաղար մտաւորական, դա՛ կուսակցութիւն չէ՛, ազգ է»:

Ցետագային օրաթերթի Ազատամարտի կողքին լոյս կ'ընծայուէր համանուն գրա – կան շաբաթօրեակը, գլխաւոր խմբագրու – թեամբ Շ. Մխաքեանի : Աշխատակիցնե – րուն մէջ էին Օշական, Տօքթ. Սալբի, Ռուբէն Սեւակ, Գարեգին վարդապետ (Պաշտաուրեան) եւայլն :

Պահպանողականները Սահմանադրու – թեան հռչակումէն ետք կազմեր էին Սահ – մանադրական – Ռամկավար կուսակցու – թիւնը, գլխաւոր նպատակ ունենալով պայքարիլ Դաշնակցութեան դէմ :

Սոցիալ – Դեմոկրատ եւ վերակազմեալ Հնչակեան կուսակցութիւնները եւս տեղ – դրած գործունէութեան էին լծուած :

Սահմանադրութեան չնորհած ապատու – թիւնէն օգտուելով, զանազան կազմակեր – պութիւնները, առ ի չգոյէ յարմար սրահ – ներու, երբեմն դասախօսութիւններ կը տարքէին եկեղեցիներու մէջ :

Այս պարագան դայթակղեցուցեր էր պահպանողականները, որոնք ռամկավար – ներու գլխաւորութեամբ կը պահանջէին եկեղեցիները դոց պահել նման հաւա – քոյթներու առջեւ :

Բաց ու գոցի խնդիրը տարիներով ըղ – բաղեցուց Պոլսոյ մամուլը, Ազգ. Երես – փոխանական ժողովն ու հանրային կար – ծիքը :

Այսպիսի բիւզանդական սին վէճերով կը զբաղէր Հայութիւնը օսմանեան մայ – քաքաղքին մէկ այն պահուն, երբ նոր քաքաղքին մէջ այն պահուն, երբ նոր տարրին մէջ :

«Օսմանցի»ութիւնը թանդարան նետ – ուած էր :

Սուլթաններու օրով «Թուրք»ը անար – գական մակդիր էր : « Իսլամ» կամ «Օս – մանլը» պատուանունով կը սիրէին զար – դարուել վերի դասակարգին պատկանող – ները :

1908ը իր աւարտին չէր հասած, երբ օրուան իշխանութեան անպաշտօն բաները «Թանինի»ը , իր խմբագրապետին՝ Հիւսէյն Ճահիի առաջնորդութեամբ՝ հրապարակ կը նետէր Միլլէթը Համիտի (դերիչխան ազգ) տեսութիւնը, բայց և բայ չեչտե – լով, որ օսմանեան հայրենիքին մէջ ու – րագործող տարրը պէտք է ըլլայ Թուրքը :

Ազգանչանը արուած էր, առանց բառե – րը ծամծմելու :

Իթթիհատ ուղեց Թուրք նոր սերունդը խանդավառել համաթուրքական, Թուրա – նական նոր վարդապետութիւնով , որու քարոզիչներն եղան Ռուսիայէն (Հիւս. Կովկաս եւ Ազրպէյճան) Պոլիս եկած Թիւրքճիւ, Թուրանճը տեսաբաններ, ինչ – պէս Իսմայիլ Քասպրինսքի, Եուսուֆ Աք – չորա , Ահմէտ Ազայեւ (Ազա օղլու) եւ ընկերները, որոնք իրենց չուրջ համախմ – բեցին խումբ մը երիտասարդ մտաւորա – կաններ , կազմելով Թիւրք Օճաղըներ եւ Թիւրք Եուրտուներ ու լոյս ընծայելով համաթուրանական թերթեր ու գրքոյկ – ներ :

Թուրանը վառաբանող քերթուածներ գրուեցան եւ երգեր յօրինուեցան :

Շարժումը արագօրէն ծաւալեցաւ , մէկ օրէն միւսը հսկայ յեղաշրջում առաջ բե – րելով Թուրքերու մտայնութեան մէջ :

Վերջ էր դտած Ապտիւլ Համիտի հա – միսլամական քաղաքականութիւնը : կը – րօնքը տեղի տուած էր ազգայնականու – թեան առջեւ :

Սուլթաններու օրով իսլամ Արաբները —ինչպէս Քիւրտերն ու Ալպանացիները— ո՛չ մէկ տարբերութիւն ունէին Թուրքե – րէն : Կրօնքը՝ չակատող ազդակն էր անոնց համար : Ապտիւլ Համիտ առաւե – լադոյն չափով օգտագործեց այդ ազդա – կը : Երկարզի պալատին բարձրաստիճան պաշտօնատարները Արաբներ էին : Համի – տիյէ հեծելազունդը — Սուլթանին ամէ – նէն հաւատարիմ զինուորները — Քիւր – տերէ կը բազկանար :

Իթթիհատը սկսաւ հալածել ոչ – Թուրք իսլամներն ալ, մասնաւորապէս Արաբնե – րը , որոնց մէջ ազգայնական չարժումը — նախապէս սաղմնային — սկսաւ զար – դանալ հետզհետէ , չնորհիւ հալածանք – ներուն, 1916ին յանդելու համար Հիճազի Շէրիֆ Հիւսէյնի ծանօթ ապստամբու – թեան :

Թուրքիոյ ներքին կեանքին մէջ անպա – կաս էին խլրտումները : Իթթիհատականն – ները պահ մը քչուեցան ասպարէզէն : Ի – րենց դէմ էին Ահրար (Ազատական) կու – սակցութիւնը , մանաւանդ Հիւրրիյէթ վէ Իթիլաֆը (Ազատութիւն եւ Համաձայ – նութիւն) : Այս վերջինը իշխանութեան դլուխ կը գտնուէր 1912ին :

Երբ այդ տարուան աշնան ծագեցաւ Պալքանեան պատերազմը, Իթթիհատը ընդդիմադիրի դիրքին մէջ էր եւ սըմ – քած :

Մութին մէջ դարանակալ կը սպասէր սակայն : 1913 Յունուար 10 – 23ին, երբ «Մեծ Դահլիճը» — որուն մէջ էր Գաբ – րիէլ Նորատունկեան իբրեւ արտաքին նա – խարար , կը տորդպէր էնվէրնէի յանճ – նումը Պուկարներուն , խումբ մը Իթ – թիհատականներ գլխաւորութեամբ Էնվէ – րի եւ Թալէաթի (որ գլուխը փաթթոց էր կապած) , դրաւեցին Պապը Ալին , սպան – նելով պատերազմական նախարար Նազըմ փաշան եւ երկու թիկնապահները :

Այդ չարաչուք թուականէն ետք ոճրա – դործ Իթթիհատը պաչարման վիճակ յայ – տարարեց եւ գլխաւորական – բռնակալա – կան սանձարձակ ու խիստ վարչաձեւով կառավարեց երկիրը՝ մինչեւ իր անկա – ռունակ վախճանը 1918 Հոկտեմբերին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Հայկական Ժամեր Դանութի Ափին

«... Ու երգն է միշտ յաղթութիւն»

Դ.

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կը պատ – մէ թէ Ս. Հռիփսիմէ եկեղեցին, յուղու – մով նկատած է Տիրամօր նկարին ներքեւ գրուած յիշատակութիւնը՝ Սուչավայի Հայոց վանքէն : Իրեն համար մասնաւոր նշանակութիւն ունեցած է այդ յիշատա – կումը որուած ըլլալով որ ինք 40 օր ապրած է հոն , քահանայ ձեռնադրուած տեղն ու անցեալի յուղիչ յիշատակներով կապուած է Սուչավայի (այժմ՝ Ռումա – նիա) , ուր 1401ին առաջին անդամ ըլլա – լով հաստատուած է առաջնորդական ա – թոռ : Ու կաթողիկոսը կը պատմէ հոն ճանչցած մէկ Հայու՝ կարապետ Կայինա – յի պատմութիւնը, որ ամէն գիշեր անկո – ղին մտնելէ առաջ բարձրաձայն կ'արտա – սանէր «Հայր Մեր»ը, որպէսզի չմոռնայ իր միակ գիտցած հայերէն բառերը :

Ու կաթողիկոսը այս փոքր դրուագէն ետք կը յիշէ անկրաւ դատաւորին առա – կը : Մեղմ կին մը որ արդար դատ մը ու – նէր, ամէն օր կը ծեծէր, գինքը լսել չու – զող դատաւորին դուռը, չէր յուսահատեր ու կը ծեծէր, ու օր մը դատաւորը դուռը կը բանար : Այս՝ լսելու համար թէ երբ հաւատքով հետապնդուի դատ մը, բարի նպատակ մը, միշտ յաջողութեամբ կը պսակուի :

Ու մեր աղջը չէ կորսնցուցած իր յոյսն ու հաւատքը, նման այդ անկրաւ – ուած կնոջ, ու իր յամառ լաւատեսու – թեամբ , գիտէ որ ի վերջոյ իր ձայնն ալ կը լսուի :

Ու Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը յան – կարծ կը վերածուի Կաղանդ Պապայի մը, որ եկած է բիւր նուէրներ բաժնել : Ու Հայոց Կաղանդ Պապան Ս. Գրիգոր Լու – սաւորչի առաջին կարգի չքանչանով կը պարդեւատրէ Պ. Սարգիս Կարապետեա – նը, մինչ Պողպալեան վրդ. կը կարդայ համապատասխան կոնդակը : Ապա կա – թողիկոսը լանջախաչ մը կ'անցընէ տեղ – ւոյն հոդեւոր հովիւին վիզը ու կոնդակ մըն ալ կը չնորհէ Պոլսահայ բարերար՝ Պ. Պահարեանի : կաթողիկոսը նաեւ ուրիշ նուէրներ բերած է եկեղեցւոյ՝ Ս. Հռիփ – սիմէի նկարը, զոր Հայկ. ճարտարապե – տութեան հարսը կ'որակէ : Կոմիտաս վրդ.ի մէկ նկարը, գործ՝ Գր. Խանճեա – նի, եւն. եւն. :

Գիշերը յառաջացած է արդէն երբ կը քաշուի կաթողիկոսը ու զանազան գա – դութներէ իրար դտած բարեկամները կը չարունակեն զրոյցները :

Վիէննան հայկական օրեր ապրեցաւ : Իրեն համար տարօրինակ, ինք որ անմա – հացած է Շեթրաուսով, լսեց Հայկ. չա – րականին հեռուէն եկած եղանակը : Վալ – սը պահ մը դադրած էր, ու վիէննական դիշերին մէջ կը լսուէր Հայոց աղօթքը , մինչ քիչ անդին ծնած էր նոր եկեղեցի մը՝ եկեղեցին հայկական ... ու զան – դակներն են բոնբիւն, ու երգն է միշտ՝ յաղթութիւն :

×

Բայց մենք պիտի մեկնինք արդէն, չտեսած տարաբախտ Էլլընի մը Շէօնպ – րիւնը, չտեսած համբաւ վայլող օպերան, չտեսած պատմութենէն եկած քաղաք մը որ տաք մտերմութիւնով մը կ'ուզէ ձեզ պրկել : Պիտի մեկնինք Վիէննան չտեսած բայց պիտի տեսնենք՝ մեր վանքը հայ – կական :

Ա. Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Ակադեմիան Մառէյալ Թուէնի աթոռին ընտրեց բանաստեղծ, փիլը Էմմանուէլ : Արդ քուէարկութեան է որ Էմմանուէլ ընտրուեցաւ 16 ձայնով (Ֆիլիփ Էրլանժէ կը ստանար 9 ձայն , Զօր. Շամպ՝ 2 եւ 4 ձերմակ քուէ) :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մէջ մթնոլորտը նորէն լարուած է : Նասրի ճառէն եւ Ամ – մանի դահլիճին փոփոխութիւններէն ետք, Մոչէ Տայեան սպառնական ճառ մը արտասանած է, չեչտելով .— «Ցորդա – նան պիտի վճարէ ահաբեկչական պատե – րազմին գինը: Ցորդանան պէտք է հաս – կընայ որ եթէ չարունակէ մեղի դէմ ա – հաբեկչական պատերազմ մղել, այդ պա – տերազմը իր հողին վրայ կը տեղափոխ – ուի » : Գալով Ամմանի դահլիճին փոփո – խութեան, իմաստը չատ յստակ է : Նասրական մըն ալ մտած է կառավարու – թեան մէջ : Փարիզի եգիպտացի ուսա – նողներն ալ թշնամական բանաճեւ մը քա – ւէարկած են Նասրի դէմ, ուր այն կար – ծիքը կը յայտնեն թէ քաղաքական վար – չակարգը , պատասխանատու պարտու – թեան, պէտք է փոխուի :

ՍԱՑԿՈՆԻ մէջ աւելի Վիէթքոնկ նոր յարձակումի մը կը սպասուի քան Հանոյի պատասխանին : Նախապահ Թիէօ ալ իր պայմանները կը դնէ արդէն, հաւանական դինադուլի մը համար :

ԹԻԹՕ որ նոր վերազարձած է Ճափան եւ Պարսկաստան կատարած ճամբորդու – թենէ մը, Մոսկուա կ'երթայ Կիրակի Բրեժնեւի հրաւէրով, «մտքերու փոխա – նակութիւն » ունենալու համար, կը չեշ – տէ «Թաս» գործակալութիւնը :

« ՀԱԿԱ – ՆԵՐԳԱՂԹ » գործադուլի մը հետեւանքով , Լոնտոնի նաւահանգիստը անդործութեան մատնուած է : Տասը հա – զար տաքերներ կը բողքեն « դուներու – ներու » հաստատման դէմ, Մեծն Բրիտա – նիա :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը՝ Փեփինելլիս յայտարարեց թէ Յունաստա – նի եւ պալքանեան երկիրներու միջեւ գործակցութիւնը անհրաժեչտ է :

ԿԱՌ ՍԷՆ – ԼԱԶԱՌ քանի մը հարիւր ուսանողներ գոյց մը ըրած են, Ուրբաթ իրիկուն, ի նպաստ Վիէթնամի, մինչ ի – րենց ընկերները Վիէթքոնկի դրօչը կը պարզէին Սոռպոնի վրայ :

ՉԵՒ ԳՐԱԳԻՏԸ՝ Մնախօ, որ զրկուած էր իր հպատակութենէն 1967 Օգոստոս 16ի հրովարտակով , վերստացաւ գա – ղաթական իր իրաւունքները :

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆ

ՄԵԿՆԵՑԱՆ

Ուրբաթ իրիկուն Լիւթեսիայի սրահին մէջ հրաժեչտի հաւաքոյթ մը կազմա – պուած էր ի պատիւ Սիլվա Կապուտիկեա – նի եւ Վարդուհի Վարդերեսեան, որոնք ամիս մը չրջադայելէ ետք Ֆրանսա, Շա – բաթ առաւօտ հայրենիք վերադարձան :

ՖՐԻԿ

Ա.

Ցախտուն ու բարեկեցիկ են եղել Ֆրիկի կեանքի առաջին տարիները. այս երեւում է իր խակ տղերից , սակայն յետոյ բախտն աճապարանքով փակել է իր դռները նրա առջեւ եւ յաջողակ ժամանակների վերջը հասել է : Մի ժամանակուայ հարուստն ու վայելքների տէր մարդը, մոնղոլական չահաստանների աստիճաններին ոտ նետող Ֆրիկը, յանկարծահաս ճակատագրով, մխանդամից ընկնում է աղքատութեան ստորին պարունակը, ուր լկտիները, ճնշուածներն ու խարուածներն էին, թաղւում է պարթեների մէջ՝ դրաւ դնելով իր որդուն, որի համար յետոյ, յոյս պահած մորմոքում է .

«Միթէ թագաւորն երկնից
Նա բերէ զիմ որդին ի տուն »:

Նա իր աչքերով տեսաւ նրանց՝ ընչա – դուրկներին, կլեսց նրանց դառնութիւն – ները , ղղաց նրանց կեանքը : Ճանաչեց նրանց՝ իր մօտիկներին, եւ նրանցով՝ աշխարհը ու այդպէս քայլ առ քայլ մեր – ձեցաւ իմաստութեան ոգուն, իմաստնա – ցաւ, մերձեցաւ ղեղեկի՝ արուեստի ո – գուն, դառնալով իր ժամանակի դատա – պետիչ բանաստեղծը : Իսկ ինչպիսին էր հէնց ինքը՝ ժամանակը, դար ԺԹ-ը, ո – րին, ուրիչ մեծերի հետ, բաժին էր ընկել նաեւ մի Ֆրիկ, որի անունով յետոյ պի – տի նշանաւորուէր ինքը՝ հարիւրամեակը : Ինչպէս անցած , այնպէս էլ այս ԺԹ. դա – րը կրկին աստղաստակողներ էր բերում , որոնց ձիերի սմբակները , տրորելով Հա – յաստան երկիրը, ճնշիչ հետքեր պիտի թողնէին բանաստեղծի տաղերի ամէն քառեակում եւ ամէն տողին :

« Հիմիկ ղըժարեց քաներըս, որ եղաւ Թաթարն Թագաւոր ,
Զրկեց զամենայն աչխարհս ու զգո – ղերն եղիր մեծաւոր ...»:

Եւ այսպէս , « Թաթար Թագաւորը » մի կողմից, անհոգի մեծատուների անտար – բերութիւնը , ընչասէր ընչատէրերի ա – նողոք չահագործման տենչն ու բարոյա – կան դանահարութեան կերպերը, որոնք էլ միւս կողմից, երրորդ կողմից կրօնա – տուրը, որ որկրամոլ է եւ միշտ «իրեն քա – շող», չորրորդ կողմից... Եւ այսպէս , այն մարդը, որ չունի «ոչ ուլ մի, ոչ մա – քի», լկտւում է «ի չորից կողմանս »:

Ահա այսպիսի ծանր ժամանակների վր – կայ բանաստեղծն է Ֆրիկը , հոգով ըմ – բոստ , ինքն էլ, ինչպէս հաղար – հաղար – ները, իր խօսքով ասած .

« Ոչ տուն , ոչ տեղ ունեմ , կու խոցիմ ի յանհատուն »:

Եւ այս ամէնից զատ , ժամանակները այնպիսի էին, որ փոխուում էին դեղար – ուեստական ստեղծագործութիւնների « դոներն ու պատուհանները », աչխար – հիկը յաւուր պատշաճի պահանջ էր դը – նում եւ հարկաւոր էր դրանց պատասխա – նը տալ· ու եղաւ այդպէս , վերածնու – թեան ժամանակի պահանջներով· Նարե – կացու հանճարեղ տաղերը, ահա, որպէս ապացոյց «ծառոյ ծաղկանց՝ բողբոջա – խիտ խիտասաղարթ», «այսօր լուծան ա – նէծք մեղացն»: Նարեկացին բառ – բառ «գծեց» հինգ իրական ու չքեղ պատկերը :

«Բերանն երկբերքի, վարդն ի շրթանց կաթէր,
Լեզուին շարժողին ֆաղցրեր գանայր տաւիղն »:

Այդ նոյն դարում աչխարհ եկաւ մէկ ուրիշը՝ հայ ճարտարապետութեան Նա – րեկացին՝ հանճարեղ Տրդատը : Հայ վե – րածնունդը, այսպէս, պղպակալից , հայ – կական արուեստի եւ դիտութեան երկունքում անձրեւաբեր բարերար ամպերը կու – տակուեցին , բայց միայն առաջին կա – թիլները ընկան , ամէն կողմից, սակաւ առ սակաւ , պակասեցին հնարաւորու – թիւնները, եւ ոսկէ տեղատարափ, որ օ – րինապէս սպասելի էր, չեղաւ : Եւ ահա, որոշ մղձաւանջից յետոյ, ասպարէզ մը – տաւ մեծերի մի դաս՝ Իմաստասէր , Շնորհալի, Ռոսլին եւ, նրանց հետ, Ֆը – րիկը, լայնախոհ, մարդկային դժբախ – տութիւնների ու տուայտանքների պատ – ճառներին զննիչն ու որոնողը: Ահա աչ – խարհի անարդարութիւնների պատճառ – ները որոնող Ֆրիկի անողոք հարց – հար – ցապնդումը «Վանն Դալէհի եւ Բրչի » տաղում .

«Կ'ասեմ՝ այս է՞ր եղեր, որ ամէնն հաւասար չէ զուգած
Ամէն փալաֆին արարէ, մէկին՝ հաշտ, մէկին՝ խըռոված» :

« Մէկին՝ հաշտ, մէկին՝ խռոված ...». այսպէս, «Փալաքը» անարդար է եղել Ֆրիկի նկատմամբ ոչ միայն նրա կենդա – նութեան ժամանակ, այլեւ յետոյ, եւ նրա կենսագրութիւնից փշրանքներ են մնացել՝ քաղուած իր խակ տողերից :

Նախ, վիճելի է Ֆրիկի անուան հարցը եւ պարզ չէ, թէ, արդեօք , Ֆրիկը բա – նաստեղծի իսկական անունն է, թէ դրա – կան կեղծանունը: Ըստ երեւոյթին, պէտք է կարծել, որ սա Ֆրիկի կեղծ անունն է, ոմանք փորձում են առուղաբանել որպէս Ֆերտինանտ անուան փաղաքչական կեր – պը, իսկ ուրիշներն այդ անունը ուղղակի առընչւում են Ֆրիկ բառին, որ նշանա – կում է բուված ցորեն : Ժե· դարի բժշկա – պետ Ամիրդովլաթ Ամասիացին իր «Ան – դիտաց Անպէտ» բժշկական բառարանում Ֆրիկ բառի դիմաց դրում է· «որ է եղի ցորենն, որ այրէն ի կրակն եւ ուտեն » : Ֆրիկ բառը նոյն իմաստով առկայ է Մա – լաթիայի բարբառում : Ֆրիկի անուան չուրջ եղած այս վարկածը չի՞ ապացուց – ւում, արդեօք , բանաստեղծի՝ հէնց իր մասին դրած մի տողով .

«Ոչ ծըլեմ, ոչ բուսանեմ, գերդ զաղրնճած սերմ եմ գերիս»:

Ֆրիկ – բանաստեղծի դրական ժառան – դութեան ուսումնասիրութիւնը երկար պատմութիւն չունի · 1870 թուականին երախտաւոր հայագէտ Ալիշանին դեռեւս յայտնի էլ չէր, թէ ճշդապէս ե՞րբ է ըս – տեղծագործել Ֆրիկը· «... Բարակ ղղաց – մանց եւ ուղիղ մտաց տէր, նաեւ ճարտար ուղղաչափ պէսպէս վանկերով նորահունձ քերթող մը կայ՝ Ֆրիկ, որդի Թագուչի, եղբօրորդի Դողնայի , որուն ժամանակը որոշակի յայտ չէ ...»: Իրողութիւնն այս էր եւ սա, թերեւս, բնական պիտի համարել, քանի որ ինչպէս ասացինք , չկար կենսագրական ոչ մի տեղեկութիւն, ոչ մի յիշատակութիւն· միակ աղբիւրը իր խակ բանքերն են: Ուսումնասիրողները փորձեր արեցին , որպէսզի նրա ստեղ – ծագործութիւններում յիշատակուած պատմական դէմքերի , եղած դէպքերի հիման վրայ կարողանան փոքրիշատէ հաւասար ներկայացնել Ֆրիկի կեանքը : Սակայն այս հարցով զբաղուողների մէջ, ինչպէս սպասելի էր, տարակարծութիւն – ներ եղան : Այսպէս, Փրոֆ· Մկրտեանը հաւաստեց , որ Ֆրիկը պէտք է որ ծըն – ուած լինի 1210 – 1220 թուականներին : Իսկ Ա· Յովհաննիսեանը, ելնելով նրա բանաստեղծութիւնների պատմական տըւ – եալներից եկաւ այն համոզման ,որ Ֆրիկը ծնուել է 1245– 1248 թուականներին :

Բացի կենսագրական տուեալներից, հարկաւ տրամաբանական էր ենթադ – րել, որ Ֆրիկի զրական ժառանգութիւնն էլ իր լրիւութեամբ չի հասել մեզ : Եւ իսկապէս, ահա այս բանի ճշդրտող մի ա – պացոյցը՝ «Նորին Ֆրկանն ասացեալ հո – դեչահ» վերնագրով բանաստեղծութիւնը, որի երկու տողը մէջ բերենք .

Կապի բո բըլբուլ լեզուդ՝ ի յահէն
Լինիս դու լեղակ·
Ո՞ւր են բո ամէն բաներն՝ հայերէն,
մասալ ու առակ :

Դառնանք մենք էլ հարցնենք՝ ո՞ւր են , այժմ մեր ձեռքի տակ եղածը, բանաս – տեղծի դրչի տակից դուրս եկած ամբող – ջականի մի մասն է, միայն մի մասը, իսկ մնացա՞ծը, ով լմնայ, ճակատագրի բե – րումով դեռեւի որ տակն է մնացել , ան – դառնալիօրէն :

Պ. ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՅԱՒԵՐԺԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆ ՄԸ

Հր· Ա.ճառեանի այրին կը ներկայացնէ մեծ լեզուաբանին եւ հայագէտին կեան – քի վերջին օրերը :

« Սով· Հայաստան»էն քաղելով կը ներ – կայացնենք այս չահեկան տեղեկութիւն – ները :

— Հայ մեծ դիտնական — լեզուաբա – նը՝ Ա.ճառեան ժամանակով որքան կը հե – ռանայ մեզմէ , այնքան յստակ եւ ամ – բողջական կը դառնայ անոր անզուգական դիմագիծը , կ'արժէքաւորուի եւ կը դնա –

հատուի անոր հոյակապ ծառայութիւնը ընդհանուր եւ յատկապէս հայ լեզուաբա – նութեան զարգացման , լեզուաբանական ճաշակներու պատրաստութեան գործին մէջ :

Մեր ցանկութիւնն է քանի մը տող վերյիշել անոր կեանքին վերջին օրը , ա – նոր կենսուրախ բնաւորութիւնը , մա – ռուան պարապանքը , ապա ամփոփ կեր – պով նշել , թէ ինչ կատարուած է եւ ինչ ծրագրուած է կատարել՝ յաւերժացնելու համար անոր անմոռանալի յիշատակը :

Ինչպէս ծանօթ է , Հ· Ա.ճառեանի ա – ռողջութիւնը յառաջացած տարիքի բե – րումով եւ ծանրաբեռնուած ու լարուած աչխատանքի հետեւանքով , կեանքի վեր – ջալոյսին յատկապէս աւելի վատթարա – ցած էր : Տեսողութիւնը , մանաւանդ , չա – փազանց տկարացած էր : Իրեն այնքան անհրաժեչտ մէկ հատիկ աչքին տեսողու – թիւնը ըստ կարելւոյն վերահաստատելու ցանկութեամբ ան մեկնած էր Օսեան, անուանի ակնաբոյժ, Փրոֆ· Ֆիլատովի մօտ, որ մանրակրկիտ քննութենէ մը եաք անհրաժեչտ համարած էր դիմել վիրա – բուժական գործողութեան , յայտնելով միաժամանակ, որ այդ բանը ձեռնհաս կերպով կրնար կատարել հայ ակնաբոյժ, Փրոֆ· Մելիք – Մուսեանը :

Ապաքինելէ եաք Ա.ճառեան վերսկաւ աչխատանքի՝ շարաթը երեք անգամ դա – սախօսելով համալսարանին մէջ: կը դա – նուէր Փրոֆ· Մելիք – Մուսեանի անմի – ջական հսկողութեան ներքեւ : Ակնաբոյ – ժը մօտէն կը հետեւէր անոր աչքին հի – անդութեան զարգացման փուլերուն եւ որոշած էր վիրահատել : Ա.ճառեան, որ մեծ վստահութիւն եւ համարում ունէր Մելիք – Մուսայեանի նկատմամբ, համա – ձայնած էր առանց առարկութեան :

Միչտ կենսուրախ դիտնականը կարճ աւելի ուրախ էր Ապրիլ 15ին, որ, ա – ւա՛ղ, վերջինը պիտի ըլլար անոր կեան – քին մէջ :

Դասախօսութեան իրեն ընկերանալու համար , ըստ սովորութեան , եկած էր եղ – բայրս՝ Գարեգինը : Ա.ճառեան եղբօր սպասցնել տուաւ եւ Ա· Գալչեանին (եղ – բօրորդիս) թելադրեց հիւմրոյն ի հե – տեւեալ նամակը Մոսկուայի համալսարա – նի ուսանող , մեր բարեկամ Վլլկին.

« Սիրելի Վլլիկ Ջան·

Շատ ժամանակ է , որ դու նամակ չես գրել : Դա քո հին սովորութիւնն է եւ ես պիտի չնեղանայի , եթէ չլսէի , որ գա – նազան մարզկանց նամակներ ես գրել· այսպէս՝ Վիկտոր Հիւկոյին, Շատոբրիա – նին, Սամարղանդեանին, Փորը – միչտ կուչտեանին եւ ուրիչ չատերի : Իսկ ին – չու ինձ չես գրել: Ահա այդ պատճառով նեղացել էի եւ երբեք նամակ պիտի չգը – րէի քեզ, եթէ մի նոր եւ կարեւոր պատ – ճառ չպատահէր :

Յունուարի կէսից յետոյ գրիպ ունե – ցայ : Երկրորդ օրը յանկարծ աչքերս վա – տացան, առաջ բաւական լաւ էի տես – նում , մինչեւ անգամ գրում – կարդում

Այս գործողութիւնը վայրկեանի մը մէջ կատարուեցաւ: Մարդուն քովէն պտուտ – յան փոքրիկ ռեվոլվէր մը, քանի մը ան – զական թերթեր եւ թղթապանակ մը, ինչպէս նաեւ քսակը դոր կրկին իրեն վե – րադարձուցին :

— Եւ այժմ , ո՞ւր պիտի տանիք զիս, հարցուց մարդը, անայլայլ դէմքով մը:

— Ձեր միւս ընկերոջ մօտ , պատասխա – նեց Մաք Լայն եւ թարգմանին դառնա – լով աւելցուց·

— Թող երեք հոգի ընկերանան իմ – մինչեւ չոգեմակոյկ եւ իր վրայ հոգին մինչեւ մեր գալը:

Քիչ մը ետք այս նոր խումբն ալ ճան – բայ կ'ելլէր ու մութին մէջ անյայտ կ'ըլ – լար :

Հիմա թարգմանին կասկածները պրա – ծ թէ բոլորովին փարատած էին: Թաքըս – տոցին յայտնութիւնը այնքան կարեւոր բան մըն էր, որ կասկածի տեղ չէր թո – ղուր, բայց ուրիչ մտատանջութիւն մը պինդը պաշարեց :

— Հիմա միայն չորս հոգի մնաց մեզ տրամադրութեան ներքեւ եւ եթէ տակա – ւին թաքստոցէն չարունակեն մարդիկ դուրս ելլել, ի՞նչպէս պիտի կարենանք ամէնքն ալ ապահով կերպով ձերբակալել

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(110 – Շար·)

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
եւ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ԳԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Տասներկու հոգիի դէմ առանձին, ամայի տեղ մը , ի՞նչպէս կ'ուզէիք որ փորձէը դիմադրել... եւ յետոյ, ո՛վ դիտէ, դուցէ ձերբակալուիլ կ'ուզէիք... աւելցուց Մաք Լայն խնդալով :

Ցետոյ տեսնելով որ իր բոլոր այս խօս – քերը կարող չէին ցրուել ընկերակցին կասկածանքները, յարեց·

— Եկէք ինծի հետ որպէսզի ձեզի հե – տաքրքրաշարժ բաներ ցոյց տամ :

Եւ ժայռերուն մէջէն քանի մը չրջան ը – նելէ եաք կանգ առաւ քարի խոչոր հա – տորի մը առջեւ:

— Ահաւասիկ այս քարին եաեւ պահ – ուրտած են մեր փնտռած դաւաճիրները, ըսաւ Թարգմանին :

— Ուրեմն ինչո՞ւ չէք ուղեր քարը մէկ կողմ առնել եւ ամէնքը միասին ձերբա – կալել :

— Որովհետեւ վստահ եմ որ արդէն մէ – կիկ մէկիկ դուրս պիտի ելլեն ու օձիքնին ձեռք տան, մինչդեռ եթէ մենք ներս մտնենք՝ կրնան մեզի դիմադրել կամ ի – րենց Թաքստոցին մէջ խաղի մը բերել... եթէ այդ վախը չունենայի, նոյնիսկ քա – րը վերցնելու պէտք ալ չէինք ունենար եւ կրնայի զայն բանալ առանց դժուա – րութեան... :

Այս բացատրութիւնները թէեւ բաւա – կան լուրջ Թուեցան երիտասարդին, այ – սուհանդերձ բոլորովին չփարատեցին իր կասկածները եւ պահ մը լուռ կենալէ ետք յարեց·

— Եւ սակայն քարին տակէն նոր մէկը դուրս ելած չունի...

Կարծես հերքում մը տալու համար այս խօսքին, քարը որուն մօտ կեցած էին, սկսաւ յամրաբար չարժիլ, խուլ չչնչիւն մը հանելով :

— Մէկ կողմ քաշուէ , ըսաւ մէկէն Մաք Լայն իր ընկերոջ Թեւէն քաշելով ու քա – նի մը քայլ անդին տանելով, մինչ երի – տասարդը յուզումէն կը սկսէր դողդղալ :

Քարը ինքն իր վրայ դառնալով, մու – Թին մէջ բացուածք մը տեսնուեցաւ: Րո – պէ մը ետքը այդ բացուածքէն մարդկա – յին կերպարանք մը դուրս կ'ելլէր : Եր – կայնահասակ անձ մըն էր, սեւ վերարկու մը հագած : Հազիւ Թէ դուրս ելած էր, ծակը կրկին զոցուեցաւ:

Մարդը իր չուրջը զաչտադողի նայ – ուածք մը նետելէ ետքը հազիւ մէկ քա – նի քայլ առած էր, երբ Անգլիացին ետե – ւէն հասաւ եւ ձեռքը ուսին վրայ դրաւ, մինչ Թարգմանը իր քով զտնուած սու – լիչը կը հնչեցնէր, իր մարդոց նչան տա – լու համար :

— Ամէն ընդդիմութիւն աւելորդ է, անձնատուր եղէք, զոչեց Մաք Լայն ֆը – րանսերէն լեզուով :

Երկայնահասակ մարդը ղլուխը ետեւ դարձուց եւ զոչեց·

— Ա՛, զո՞ւք էք եղեր... :

Հազիւ Թէ այս խօսքերը փոխանակուած էին, մօտերը պահնորդ կեցած եօԹը ան – ձերը վազեցին եկան, ձեռքերնին ռեվոլ – վէրները կազմ ու պատրաստ բռնած :

— Ըսէք ձեր մարդոց որ իրենց դէն – քերը զրպանին դնեն, զոչեց Մաք Լայն, խօսքը Թարգմանին ուղղելով, մեր բա – րեկամը, ինչպէս կը տեսնէք, փախչելու կամ դիմադրելու տրամադրութիւն չունի :

Արդարեւ քարին ետեւէն երեւան ելլող անձը նոյն հանդարտութիւնը ցոյց կու – տար դոր քիչ առաջ ցոյց տուած էր միւս ձերբակալեալը :

— Թոյլ կուտա՞ք, որ ըստ սովորու – Թեան, ձեր վրան ղլուխը խուզարկենք, ըսաւ Անգլիացին իրենց կալանաւորին :

— Անշուշտ, քանի որ օրէնքը այդպէս է, պատասխանեց միւսը :

էի, եւ սակայն, մի օրուայ մէջ այնպէս վատացան աչքերս, որ այլեւս աչինչ տեսնում եմ :

Հայրդ՝ Գարիկը, բժիշկ Մելիք – Մուսաքանին բերեց ինձ մօտ դիշերով՝ աչքս քննելու : Մեր տանն էին հայրդ, մայրդ, Լիլիկը եւ մերոնք՝ բոլորը : Գոր – ծէքով դիտեցին աչքս եւ բժիշկը ցոյց տուեց նրանց, թէ ինչպէս աչքիս չորա – կողմը փակուել է եւ մնում է միայն մի ասեղի ծակ : Ես էլ ուզեցի վեր կենալ՝ աչքս դիտել, բայց որովհետեւ աչքս չէր տեսնում, ուստի, չվերկացայ : Բժիշկն ասաց, որ մի ամիս յետոյ էլի կը գայ :

Հայրդ անցեալ օրը՝ Ապրիլի 14ին, նոր բերաւ բժիշկին ինձ մօտ : Բժիշկը ասաց, որ այն ասեղի ծակն էլ է փակ – ուել, ուստի, կարելի է արդէն վերադառնալ : Հայրդ եւ մերոնք դիտեցին աչքս եւ տեսան, որ իրօք փակուել է : Ֆիզիկայի օրէնքով՝ մի առարկայ չի կարող միեւնոյն ժամանակ երկու տեղ լինել, ուստի, մայրդ եւ Լիլիկը չկարողացան աչքս տեսնել, որովհետեւ ձեր տանն էին :

Բժիշկն ասաց, թէ Մայիսի կէսին, երբ օրերը տաքանան, կը վերահասի իրենց հիւանդանոցում :

Ոմանք կարծում են, թէ Մոսկուայում աւելի լաւ վարպետներ կան : Հետաքրքրուել եմ, եթէ դանես, ասա, որ դամ այդ – տեղ : Փորձելու համար այսպէս արա. մի օր, երբ ազատ լինես, երկու աչքերդ փակիր եւ ձեռնափայտդ տմբտմբացնելով մտիր ակնարոյժների սրահը, փակած աչքերդ յոյց տուր, եթէ նրանք չհասկանան, որ աչքերդ առաջ են փակել, ուրեմն նրանք լաւ վարպետ չեն, իսկ եթէ մէկը հասկացաւ, որ առաջ ես փակել, կաւ – ճով մէջքին մի խաչ քաշիր եւ ինձ հեռագրիր, որ դամ նրա մօտ բուժուեմ :

Ինդրեմ այս խնդիրքս չուտ կատարես : Բոլորս լաւ ենք, յատկապէս հայրդ, մայրդ եւ Լիլիկը, բոլորն էլ բարեւում են քեզ :

Հասցէն նոյնն է, ինչպէս նաեւ անունս եւ ազգանունս :

Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

Աճառեան այնքան զուարթամիտ եւ կատակարան էր, որ, անկասկած, եթէ մահը անձնաւորուած ներկայանար իրեն, մտնուան հետ նոյնիսկ կատակելու համարձակութիւն կ'ունենար :

Նամակը ղրելէ եւրք դնաց դասախօսութեան : Վերադարձին սափրուած, ուրախ տրամադրութեամբ ներս մտաւ եւ ըսաւ.

— Արդեօ՞ք չէք նկատեր դիս .

Ան սովորութիւն ունէր սափրուելէ եւրք այդ ձեւով կատակելու եւ ողջադուրուելու իր հարազատներուն հետ :

Աճառեան ինքզինք այնքան լաւ կը ըզգար, որ ես յարմար նկատեցի այցելել բարեկամներէս մէկուն տունը . իր մօտն էին Զոյեան, այն ուսս բարի կինը, որ 24 տարի կ'ապրէր մեղի հետ, եւ ուսուցչուհի Մարուսեան Պետրոսեանը :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՐԱՇՔԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԿԱՌՈՒՑԱՆՈՂ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՄԸ

Եւ սակայն աւելի իրրեւ կառուցանող է որ Հայերը պիտի ձգէին իրենց մնայուն հետքերը, որոնք սակայն չուտով մոռացութեան արուեցան : Կրօնական իրենց ճարտարապետութիւնը կը զլէ կ'անցնի փոքրիկ ազգի մը գործունէութեան բնական սահմանները եւ կը հասնի համաշխարհային համեմատութիւններու : Այս ուղղութեամբ անհրաժեշտ է կարդալ եղուարդ Իւթիւճեանի յայտնաբերիչ գործը՝ «Դ. – ԺԷ. դարերու հայկական յուշարձանները » (Հրատ. Ալպէր Մորանէ) : Իրրեւ ճարտարապետ, հեղինակը Գալուստ Կիւլպենկեան հիմնարկութեան կողմէ նշանակուած էր վերանորոգելու Հայաստանի եկեղեցիները : 1957 – 1964 տարիներուն եօթն անդամ դանուեցաւ Հայաստան, հաւաքելով իր գործին առաղձն ու նկարագրումը :

Ծագումով թրակա – փրիւգացի, հայ ժողովուրդը չուրջ 1200ին (Ք. Ա.) հա – սաւ Վրաստանի հարաւը սահմանափակ հողամասի մը վրայ, որուն սահմաններն էին արեւելքէն՝ Կասպից ծով, արեւմուտքէն՝ Եփրատ, հարաւէն՝ Տիգրիսի հովիտը : Պիտի ենթարկուէր Պարսիկներու, Մարերու, Յոյներու, Բիւզանդացիներու, Թուրքերու եւ Մոնկոլներու արշաւանքներուն : Ներկայիս բաժնուած կը մնայ Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ : Իւթիւճեանի կողմէ ուսումնասիրուած եւ նկարագրուած եկեղեցիները, վանքերն ու յուշարձանները կը դանուին այս երկու երկիրներուն մէջ :

Իրեն համաձայն — ինչ որ կը փաստեն արդէն դիրքին յատակագիծերն ու լուսանկարները — հայկական ճարտարապետութիւնը արդէն իսկ կատարելութեան էր հասած՝ երբ Եւրոպայինը տակաւին իր առաջին թոթովանքը կը սկսէր : Հայաստան ասիկա կը պարտի նախ երկրի բնական պայմաններուն : Ճարտարապետին կառուցումը պէտք է ըլլար հաստատուն՝ կարենալ պայքարելու համար կլիմայի խստութեան եւ յաճախակի երկրաշարժներուն դէմ : Բարեբախտաբար Հայաստան հարուստ է դիմացկուն քարերով, ինչպէս եւ չեն պակասած ժրջանն եւ վարպետ աշխատող ձեռքերը : Հայ քարակոփները աշխարհի լաւագոյններն էին : Հայ ճարտարապետը պէտք է նախատեսէր նաեւ քանդիչ նախանձը օտար բռնատէրնե – րու : Ահա թէ ինչու վանքերու մեծ մասը իրականութեան մէջ բերդեր էին՝ կառուցած ժայռոտ լեռնագագաթներու կամ անառիկ դիրքերու վրայ :

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԻՆՔՆԱՏՊՈՒԹԻՒՆ

Ըլլայ պագիլիֆային ձեւի կամ քառան – կիւնի վրայ բարձրացած գմբէթով, ըլլայ խաչաձեւ, բոլորաձեւ, քառաթերթ, ճառագայթող կամ աստղաձեւ՝ հայկական եկեղեցիները հիմնովին կը դանա – դանուին հեթանոսական հին կառուցում – ներէն, յատակագիծ կոնաձեւ գմբէթի մըտական գործածութեամբ, տաշուած քարերու կառուցումով եւ անոնց համաչափ գործածութեամբ : Ծաւալով փոքր են, որովհետեւ ճարտարապետը չէր ձգտէր ընդարձակութեան : Անհրաժեշտը չինութեան հաստատուն ըլլալն էր ու դիմացկունութիւնը, աչխատանքին կատարելութիւնը, դանդուածին եւ ծաւալին ազդեցութիւնը, համեմատութիւններու ճշգրտութիւնը, լոյսերու եւ ստուերներու հակադրութիւնը :

« Թէեւ ճարտարապետական բազմաթիւ տարբերու հնարիչը կը հանդիսանան Հայերը, կը գրէ Ե. Իւթիւճեան, — ինչպէս օրինակ կոնաձեւ գմբէթը, հայկական կոչուած կամարակապերու ցցուակները, որմնադրական եռանկիւնաձեւ փորուած խորշերը, — սակայն անկասկած իրենց բուն փառքը կը կազմէ կամարակապ կամ ոչ շինութեան բոլոր եղանակները վերածելու բարիճ՝ երբ հնագոյն բազոբակը – թուքիւնները գործածած են եփած կամ արեւուն տակ չորցած աղիւսը : Հայկական շինութիւններուն մէջ բարը տալու կատարելութիւնը, ամենաբարդ հանգուցաւորումներու տրուած հանճարեղ լուծումները, կատարելութեան նիւթը, կոցդումներու ճշգրիտ եւ պարզ երկրաչափութեան երկու «տիտանները» Եգիպտոսի եւ Յունաստանի հով միայն : Եւ մինչդեռ այս երկուքը հազուադէպ պարագաներու մէջ միայն զոր – ծածած են կամարակաց տանիքներ եւ գմբէթներ, Հայաստանի մէջ, ընդհակառակն , ընթացիկ էր անոնց գործածութիւնը :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԵՂԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ ճարտարապետները դեղագիտական սուր զգայարանք մը կը մխացնեն իրենց ստեղծագործական ոգիին եւ թէճնիքի տիրապետութեան : Գիծերու վարպետ խաչերով եւ ձեւերու ճշգրիտ տարածքով ապահոված են իրենց յուշարձաններուն, ծայր աստիճան չափաւորութեամբ եւ խոհագոյն հաւասարակշռութեամբ մը, փլատիֆ անթերեւակայելի գեղեցկութիւն մը՝ իրրեւ անժխտելի արտայայտութիւն բարձր եւ բոցավառ մտածումի մը : Անոնցմէ մէկուն, Անիի կաթողիկէն կառուցանող Տրդատին է որ գիմեցին Ժ. դարուն՝ Բիւզանդիոնի Այա Սոֆիայի փլած գմբէթը վերանորոգելու համար :

Եւ այս ճարտարապետները, ի հարկին, իրենց չինութիւնները կը զարդարէին քանդակներով՝ զորս կրկնուած կը զըտնէնք ռոման մեր եկեղեցիներու արտաքին պատերուն վրայ եւս : Բջնիի եկեղեցին (Զ. դար) ցցուակները, զարդանը – կարներն ու կամարակապերը , Զուարթնոցի (է. դար) հիւսկէններով, զանազան զարդաքանդակներով, թեւատարած արծիւներով զարդարուած խոյակները, Աղթամարի տաճարին (Ժ. դար) ճակատը՝ զարդարուած ծաղիկներու մօթիֆներով եւ առասպելական կենդանիներ կամ կրոնական ու աչխարհիկ անձնաւորութիւններ ներկայացնող հարթաքանդակներով :

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ իր ոգիով , իր արուեստով ու կրօնքով Արեւմուտքցիներուն այնքան մօտիկ ժողովուրդ մը, այնքան քիչ ճանչցուած ըլլայ այս վերջիններէն եւ մեզմէ, Ֆրանսացիներէս : Պատճառը այն է, որ հայկական մշակոյթը մաս չի կազմեր բարձրադոյն ուսման մեր ծրագրին : Պատճառներէն մէկն ալ այն է, որ չատ դժուար է Հայաստան այցելել : Այցելելու համար հիւսիսային իր բաժինը , անհրաժեշտ է Խորհ. իշխանութեանց հաւանութիւնը : Թուրքիոյ իշխանութեան տակ գտնուած Հայաստանի մէջ կարելի է այցելել Անի, հին մայրաքաղաքը, իր 20ի չափ եկեղեցիներով՝ որոնք դիմացած են տասը դարերու, ինչպէս եւ Աղթամարի Վանքն ու եկեղեցին՝ Վանայ լիճին մէջ կղզիի մը վրայ կառուցուած :

Իւթիւճեանի այնքան զբաղիչ եւ օգտակար գործը այս ճամբորդներուն պիտի ծառայէ իրրեւ առաջնորդ : Իսկ անոնց, որոնք չեն կրնար մինչեւ Մերձաւոր Արեւելքի սահմանները հասնիլ, կ'ընծայէ ծանօթութիւններու ամբողջութիւն մը՝ այնքան համոզիչ, որոնք տեղւոյն վրայ հաւաքուած ըլլալու առաւելութիւնը ունին և առաջին անդամ ըլլալով կ'ներկայացուին այդքան յստակութեամբ :

ՖՐԱՆՔ ԼԼԿԱՐ

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (177)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Երկրորդ կէսին է դիտել զայն, սպասել մինչեւ որ ծակը փորէ, նորէն դոցէ եւ մեկնի. յետոյ չուտ մը դէպի փոսը վազել, բռնել եւ առնել մէկէն այն «պանձը» որ անչուշտ սեւ մարդը պահեց հոն : Այս կերպին հետեւութիւնն է նոյն ատեն մեռնիլ :

Երրորդ կերպն է ամենեւին չխօսիլ սեւ մարդուն հետ, ամենեւին չնայիլ անոր եւ ձեռ չտալով վախչիլ : Այս կերպին հետեւութիւնն ալ նոյն ատրին մեռնիլ է : Այս երեք կերպերուն ամէն մէկը իր անպատեհութիւնը ունենալուն համար, ընդհանրապէս երկրորդ կերպը ընդունուած է, որ դէթ քանի մը առաւելութիւններ կ'ընծայէ, առաւելութիւններ որոնց մին է դանձ մը վայելել եւ դէթ ատեն մը : Արդ, կը հասատատուի թէ յանդուգն մարդիկ որոնք բախտին ամէն հանգամանութիւններէ կը դրդուին, չատ անդամ սեւ մարդուն փորած ծակերը բացեր եւ սատանային դանձը դողնալ ուզեր են : Կ'երեւի թէ գործողութեան արդիւնքը միջակ է :

Մինչակ է կ'ըսենք՝ դէթ եթէ պէտք է հաւատալ աւանդութեան եւ մանաւանդ պէս բարբարոս լատիներէնով մը չինուած երկտող ոտանաւորի մը դոր այս նիւթին վրայ գրած է Թրիֆոն անունով եւ փոքր ինչ կախարդ նորմանտացի յոռի վանական մը : Այս Թրիֆոնը Ռուանի քով Պոչէվիլի Սէն Ժորժ մենաստանին մէջ թաղուած է. իր դերեզմանին վրայ դոր – ած եր կը ծնին :

Արդ, այդ տեսակ յանդուգն մարդիկ չանքեր կը թափեն, ըստ որում այս տեսակ փոսերը սովորաբար շատ խորունկ կ'ըլլան, եւ կը քրանին, կը փնտռեն, ամբողջ դիշերը կ'աչխատին, իրենց չափիկը կը թրջեն, ճրագը կը վառեն, բրիչը կ'ապականեն, եւ երբ վերջապէս փոսին յատակը կը դանեն, երբ «դանձը» կը բռնեն, ի՞նչ է սատանային դանձը, սատը փարանոց մը, երբեմն թալեր մը, քար մը, կմախք մը, արիւնաթաթաւ դիակ մը, երբեմն թղթակալի մը մէջ դրուած թերթի մը պէս չորս անդամ ծալուած ճիւաղ մը, երբեմն ալ ոչինչ : Անխոր – հուրդ հետաքրքիրները պէտք թրիֆոնի տոները կարդալով կ'իմանան թէ ահա ա – ռոնք են փոսին մէջ դանուածները :

Կ'երեւի թէ հիմակուան ժամանակները այդ փոսերուն մէջ երբեմն վառօդի տանձաձեւ ման մը եւ դնդակներ, երբեմն խաղի թուղթերու իպոտ եւ կարմրած որցակ մը կը դանուի. անչուշտ սատանաները գործածած են այս թուղթերը : Թրիֆոն ամենեւին չի նչանակեր այս երկու դիւաերը, վասնզի Թրիֆոն ԺԲ. դարու մէջ կ'ապրէր, եւ ամենեւին չի կարծուիր թէ սատանան Ռոժէ Պաքոնէն առաջ վառօդը եւ Շարլ Զ.էն առաջ խաղի թուղթը հնարելու խելքը ունեցած ըլլայ :

Սակայն եթէ այս թուղթերով խաղալու ըլլաս, ապահով դիտես թէ ամբողջ ունեցածդ կը կորսնցնես. իսկ տանձաձեւ վառօդատուփին մէջ վառօդին յատկութիւնն է ատրճանակդ դէպի երեսդ պայթեցնել :

Կառավարութեան փաստաբանը կարծեր էր թէ ժան Վալժան անունը ատ – տապիր եղեռնագործը՝ փախչելով երեք չորս օր ազատ մնացած ժամանակ՝ Մոնֆերմէյի բոլորտիքը թափառած է. արդ, կառավարութեան փաստաբանին այս կարծիքը յայտնուելէն քիչ ժամանակ առք ոմանք դիտեցին նոյն դիւղին մէջ թէ Պուլաթրիւէլ անունով հողակիր ծեր ուղղորդ մը անտառին մէջ ծածուկ բաներ կ'ընէր : Գիւղին մէջ կը կարծուէր թէ Պուլաթրիւէլ ժամանակին թիարանը նետուած է, հետեւարար ոստիկանութեան կողմէ քանի մը զգուչական միջոցներ ձեռք առնուած էին անոր դէմ, եւ որովհետեւ տեղ մը գործ չէր գտած որ աչխատէր, վարչութիւնը կանխեին դէպի Լանեի տանող զարտուղի ճամբուն վրայ իրր հողակիր կը ծառայեցնէր զայն՝ պզտիկ վարձքով մը : Տեղացիք ծուռ աչքով կը նայէին այս Պուլաթրիւէլին :

Ասիկա չատ յարգանքով եւ չատ խոնարհութեամբ կը վարուէր ամէնուն հետ. ամէն մարդու առջեւ պատրաստ էր գլխարկը հանելու, ոստիկանութեան առջեւ կը դողար եւ կը ժպտէր, հաւանօրէն ասւակներու խումբերու հետ յարաբերութիւն ունի, կ'ըսուէր :

Կասկած կար թէ դիշերուան մօտ ծառախիտ անտառներու անկիւնը դարանը մտնող մարդ մըն էր ան : Իր գիտցածն էր դինեմոլ մը ըլլալը :

Տեղացիք կը կարծէին նչմարած ըլլալ հետեւեալը :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Ընկ. Արտաշէս Փուշուճեան Արմենակ Դատաւորեանի մահուան առթիւ տասնա–կան ֆրանք կը նուիրէ «Ծառայ»ի եւ «Հայաստանի» ի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնոր–հակալութեամբ առացած է Զատկուան առթիւ Պ. Ճընկըլըբեանէ հարիւր ֆր. : Նոյնպէս շնորհակալութեամբ առացած է Այրի Տիկին Մարի Ղազարեանէ 50 ֆր. իր ամուսնոյն մահուան Ե. տարելիցին առթիւ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ

Կապոյտ Խաչի Անիէր – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին :

Կիրակի, , Մայիս 5, ժամը 15էն 20

Centre Administratif et Social
de la Mairie d'Asnières
Place de l'Hôtel de Ville

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն.— ՍՕՍԻ պարախումբը ամբողջ կազմով ղեկավարութեամբ Տիկին Յ. Քիւրքճէրեանի : Ինչպէս նաեւ Սայաթ–Նովա համոյթը :

Ձայնէա մը ղեկավարութեամբ Պ. Օա–մանճեանի : Արտասանութիւն՝ Զ. Վա–րիպեան : Երգ եւ զանազան անակնկալներ :

Մուտք 5 ֆրանք

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ

Հեղինակ
ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ – ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պահանջներու դոհացում տալու համար, բ. տպագրութիւն մը լոյս տեսած է որ կը ծախուի Հրանտ – Սամուէլի, Բալուեանի (Փարիզ), Ծերիկեանի (Մարսէյլ), գրա–տուններէն եւ հեղինակին մօտ.—

77, Rue Robert Dupont
92 — ASNIERES
Tél. : 733-11-00

POUR

LOUER
VENDRE
ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE A.I.F.

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն եւ իր ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Ժիրայր Դատաւորեանի իր հօր կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Սեբաստիոյ Նահանգի Դաւրայի Հայր. Միութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Պօյեանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաններուն իրենց, ա–մուսնոյն, հօր եւ պզտկանին Մեսիա Պօյեանի մահուան առթիւ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպութեամբ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

5 Մայիս, կիրակի ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահը, 295, Րիւ Պուալօ

Կը խօսի Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին

Որուն կը մասնակցին Օրիորդներ Մանթարեան (արտասանութիւն), Ալթունեան (երգ), Տիկին Սարը–Կարապետեան (արտասանութիւն) :

Ինչպէս նաեւ «Նոր Սերունդ», «Սիա–մանթօ» պարախումբը :

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընտա–նեկան խնջոյքը :

Մուտքը ազատ է

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ ՕՍՓԱՆՏ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԾՈՎԱՓՆԵՐՈՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Մեկնում Զորեքշաբթի, Մայիս 1, Հաւաքուիլ ժամը 7ին, Քաֆէ Թերմինիւս, (Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն) : Մեկնում 7.45ին Լիլլի կառուղիով (ճաշը ճամբան, ճոխ) : Ժամանում ժամը 14ին : Հան–դիստ, պուոյտ (եթէ օդը ներէ), ճուկի չուկայի այցելութիւն : Երեկոյեան ճաշ, Ծովափի մէկ լաւ ճաշարանը :

Իրիկունը մեկնում դէպի Պրիւժ, նաւի պուոյտ եթէ փափաքողներ ըլլան : Մեկ–նում դէպի Փարիզ 23.30ին եւ ժամանում 5.30ին, կառ Տիւ Նոր եւ 6ին՝ Շաթօ տը Վէնսէն :

Մասնակցութիւն 45 Ֆր., երկու ճաչե–րը մէջը :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ձմռնայ ինքնութեան Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ Քիքր տը Վոյաժ օտար–ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

''ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ''Ի ԿՈՂՄԷ

Նախաձեռնութեամբ կապոյտ խաչի Փարիզի մասնաճիւղին

Շաբաթ, Մայիս 4, ժամը 20.45ին

Փարիզի մէջ վերջին անդամ ըլլալով կը ներկայացուի

— ՀՆԱՐՔԸ —

Կատակերգութիւն 3 արար

Հեղինակ Ժան տը Լէթրազ, Թարգմ. Թ. Սրապեան, Բեմադիր – դերասան Միհրան Անտոնեան :

Դերակատարները.— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան մար–գարեան, Փիէռ Թէրզեան, Լիւսի Թօփալեան, Վիճի Մոստիչեան, Նազարէք Պէ–տիկեան, Սարգիս Մոստիչեան :

Տոմսերը կը ծախուին Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878–27–35

Տիկին Ուզունեան 254–17–74 — Տիկին Բալուեան 770–25–46

Նպարավաճառատուն Մասիս Ռիւ Սօլնիէ — Մ. Անտոնեան 738–21–18

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 5 Մայիս 1968, ժամը 14ուկէսին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

47, Rue des Ecoles, Paris (5e) — Métro : St. Michel ou Odéon

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Կը խօսին Ս. ՔԱՐԵԱՆ եւ WATINE ROUARD
(Ֆրանսական Կարմիր Խաչէն) : Կը մասնակցին ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (Փարիզի Օպերայի) ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (Արտասանութիւն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ), ԱՒԱ–ՊՕՑԱՃԵԱՆ (պար), ՄԿՐՏԻՉ ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆ (եղիպտահայ երգիչ), ԺԱՔԻ ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ (երգ),

BALLET HONGROIS DE PARIS
Sous la direction de Madame KISS — chef d'orchestre Monsieur HERZOG

ՍԻՓԱՆ–ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ԿՈՎԿԱՍ պարախումբը ղեկավարութեամբ ԱԼԻՍ ՊՕՑԱՃԵԱՆԻ եւ ընկերակցու–թեամբ ՊԻՐՆԱՐ ՏԻՏԻՃԵԱՆԻ նուագախումբին

Տոմսերու գինն է 4, 5 եւ 6 ֆրանք

Ապահովել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղիէն, 15 Րիւ Ժան Կուժոն, եւ Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզեան շրջանի անդամուհիներէն :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէր – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին ժողովը այս Երկուշաբթի, ժամը 16ին, Լուի Ժե. սրճարանը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 21ի Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պէօ : Բժշկական Միութիւնը կազմակերպած դասախօսութիւն մը :

Կը խօսի .— ՏՈՒԲ. Մ. ԳԱՐԱՄԱՆԵԱՆ

Նիւթ.—
Rhumatisme articulaire aigü et le cœur

ԼՈՑՍԸ ԳՈՑՆ Է ··· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛ ····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր քնակարանը կը լուսաւորուի
երբէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ՁԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ,

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ պաստառ–կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու–թիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոնոլէում եւ փլաստիք — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)
166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS

ԽԸՏԸՐԵԱՆ ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԵՏԱԼ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ՄԷԿ ԿՈՂՄԸ՝ **ՎԱՐԴԱՆ**
ՄԻՒՍ ԿՈՂՄԸ՝ **ԷՋՄԻԱԾԻՆ**

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար վստահելի հասցէ մըն է՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
30
ԱՊՐԻԼ
MARDI
30 AVRIL
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11200 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.200

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԷՆ ԱՌԱՋ

Դ.

ԱՂՈՒՍԱՐՍԱՓԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Սահմանադրութիւնը բախտ չբերաւ Թուրքերուն :

Տիրող խառնակ կացութենէն օգտուե – լով, աւտարեւհունդար կայսրութիւնը 1908ին անմիջապէս եւ վերջնապէս իրեն կցեց Պոսնա – Հերսէգը : Պուլկարիա ան – կախութիւն հռչակեց՝ թօթափելով օս – մանեան անուանական դերիշխանութիւ – նը :

1911ին Իտալիա դրաւեց Ափրիկեան Տր – իպոլիսն ու Պէնկազին (Լիբիա) , ինչ – պէս նաեւ Միջերկրականի երկոտասան կղզիները (Տոտեքանէզ) : 1912ի աշնան Պուլկարիա, Սերպիա, Յունաստան եւ Գարատաղ դինակցած , միաժամանակ յարձակեցան Թուրքիոյ վրայ, քանի մը ամսուան ընթացքին զրաւեցին Ադրիա – կանի եզերքներէն մինչեւ արեւելեան Թր – քիա եւ իրարու միջեւ բաժնեցին զը – բաւած հողամասերը : Ալպանիա ան – կախ թագաւորութիւն դարձաւ :

Պալքանեան պատերազմի դժբախտ վախճանը բոլորովին կատղեցուց Թուր – քերը, որոնք տեսան թէ 1571ին Լեփանթի պատմական նաւամարտէն ետք սկսած անդամահատութիւնը կը չարունակուի անդադար, հեզհեզէ մանրանկար երկրի մը վերածելով օսմ. հսկայ կայսրութիւ – նը :

Պալքանի քրիստոնեան պետութեանց չախչախիչ յաղթանակէն ամօթահար՝ Իթթիհատ ուղեց իր պարտութեան վրէժը լուծել Հայերէն, որոնք պաշտպան պե – տութիւններ չունէին իրենց եռեւ Պալքա – նի քրիստոնեաներուն պէս :

Չիւրիխէրի առաջին ամիսներու յարա – բերաբար խաղաղ չբլանչէն ետք, հայկա – կան նահանդներուն մէջ վերսկսած էին հարստահարութիւնները : Քիւրան ու Թուրքը կը չարունակէին իրենց չհատա – կութիւնները, բոլորովին անպատիժ, ան – կասկած քաջալերուած կեդրոնի իշխա – նութիւններէն :

Գաւառի առաջնորդները ամէն օր տե – ղեկագիրներ կը տեղացնէին Պոլսոյ պատ – րիարքարանը՝ բողոքելու համար իսլամ բնակչութեանց հալածանքներուն եւ տե – ղական իշխանութեանց մեղսակցութեան դէմ :

Պոլսոյ Թերթերը, մանաւանդ Ազատա – մարտ՝ անդադար թղթակցութիւններ կը տանային գաւառի ցաւերուն մասին :

Պարիսրքարանը չարունակ բաբիթր – ներով կը ռմբակոծէր Բարձրագոյն Դու – ռը՝ պահանջելով որ վերջ տրուի աւա – զակութեանց, սպանութեանց ու առեւան – գումներուն, եւ պատժուին յանցաւորնե – րըն ու անոնց մեղսակից պաշտօնեաներն ու ոստիկան – զինուորները :

Զայն բարբառոյ յանապատի :

Այդ օրերուն Թուրքերը կատղեր էին Հայերուն դէմ մանաւանդ որովհետեւ ամէն տարի, որ կրկին օրակարգի նիւթ էր դար – ձեր Բարենորոգումներու յաւիտենական , անլուծելի հարցը :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ Ե. Սուրէնեանց պարտականութիւն էր յանձ – նել Փարիզաբնակ Պօղոս Նուպար փաշա – յին, որ կազմէ Ազգային Պատուիրակու – թիւն մը, եւրոպական երաշխաւոր պե – տութեանց մօտ հետապնդելու համար Հայկական Հարցը, այսինքն Գերլինի 61րդ յօդուածին դործադրու – թիւնը, Բարենորոգումներու բարեփոխ – նալ եւ ճոխացնել նոր ծրագրով մը :

Պոլսոյ հայ Թերթերը խիստ հսկողու – թեան էին ենթարկուած : Ներքին պա –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆԱՁԵՒ ՄԸ ԵՒՍ

ԲԱՅՑ ԻՍՐԱՅԷԼ ՄՏԻԿ ԶԸՆԵՐ

Ապահովութեան Խորհուրդը ձայներու մեծամասնութեամբ բանաձեւ մը քուէարկեց, որով դիմում կ'ընէր Իսրայէլի որ ջնջէ զինուորական տողանցքը, զոր նա – խատեսած է Մայիս 2ին, Իսրայէլի պե – տութեան քսանամեակին առթիւ :

Ծանօթ է որ Ցորդանան բողոքած էր այս առթիւ, «ղրկռութիւն» նկատելով այս տողանցքը : Ապահովութեան Խոր – հուրդի մէջ, Ֆրանսայի, Խորհ. Միու – թեան պատուիրակները խօսք առնելով յայտնած էին թէ այդ տողանցքը պէտք չէ տեղի ունենայ երուսաղէմի մէջ : Ֆրան – սայի պատուիրակը կը չեշտէր — « երու – սաղէմի ապագան չի կրնար որոշուիլ միա – կողմանի կերպով, Ցորդանան ինք ալ ուղղակի չահադրդռուած է և միջազդա – յին հաւաքականութիւն ալ նոյնպէս » :

Բայց այս անդամ ալ, Իսրայէլ կը պա – տասխանէր թէ ոչ մէկ կարեւորութիւն կուտայ քուէարկուած բանաձեւին եւ ոչ մէկ փոփոխութիւն կը նախատեսէ Մայիս 2ի հանդիսութեանց նկատմամբ : « Տո – ղանցքը տեղի պիտի ունենայ : Երկու հազար տարի սպասեցինք » : Այս է իս – րայէլեան Թերթերուն խորագիրը : Իսրա – յէլ անդամ մը եւս ցաւ կը յայտնէ, ու դառնութիւն Ֆրանսայի բռնած դիրքին առթիւ :

Ի վերջոյ կարեւոր հարցը այն է, ան – չուշտ, Թէ ի՞նչ բանի կը ծառայէ միջազ – գային կազմակերպութիւն մը, որու գլխաւոր աշխատանքն է՝ բանաձեւեր քուէ – արկել որ չեն դործադրուիր :

ՍՐՏԻ ԱՌԱՋԻՆ ՓՈԽԱՐԿՈՒՄԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Շաբաթ դիշեր ժամը 22ին, Փարիզի Փիթիէ Հիւանդանոցը, Փրոֆ. Մերքա – տիէի բաժնին մէջ, սրտի առաջին փո – խարկումը փորձուած է Փրոֆ. Քապրոլի կողմէ, որու անմիջական օժանդակը և – դած է Փրոֆ. Կիռօտոն : Դործողութիւնը տեւած է մինչեւ կիրակի առաւօտ ժամը 7ը : Մտացողն էր՝ 66 տարեկան, Քլովիս Ռոպլէն , տուողը (ընտանիքին հա – մաձայնութեամբ) 23 տարեկան երիտա – սարդ մը, որու վիճակը անյոյս նկատ – ուած էր (թրոմպոփիզմ ֆոռնիէն) :

Լուրը թէեւ տարածուած էր կիրակի դիշեր, բայց փիթիէ փութացող լրագ – րողները չատ սովորական մթնոլորտ մը դտնէին : Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 10ին է միայն որ պաշտօնական դեկոյցով

ւառներու կացութեան կամ կառավարիչ – ներու յոռի դործերուն մասին կարելի չէր բան դրել այլեւս :

1913ի ընթացքին Ազատամարտ քանիցս ժամանակաւոր դադարման դատապար – տուեցաւ ձէմալ պէյի (եաքէն փաշա) կողմէ, որ Պոլսոյ զինուորական կառա – վարիչն էր : Պահպանողական ժամանակն անդամ նոյն տարուան մէջ հինդ անդամ փակուեցաւ նոյն ձէմալի կողմէ եւ պա – տասխանատու անօրէնն ալ բանտարկուե – ցաւ :

Ահազանդը հնչած էր :

Ահուսարսափի մթնոլորտը մը կը տի – րէր մայրաքաղաքէն մինչեւ դաւառի խուլ անկիւնները :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Հայկական Ժամեր Դանուբի Ափերէն

«...Ու երգն է միշտ յաղթութիւն»

Ե.

Տպարանը, եւրոպական առումով, վեց տողաչար մեքենաներով, նոյնքան մամու – լով ու հարկաւոր կազմածներով, հպար – տութեամբ կը լեցնէ սրտերը : Հայու տաղանդն է, որ առանց Պետութեան , ի սփիւռս աշխարհի, կրցած է ստեղծել , չինել, ու տակալ : Մխիթարեանց տպա – րանն է, որ անցեալին կը տպէր Աւստրիոյ դրամանիշերը, մեր պարզ ու համառ , պարզ `որովհետեւ հմուտ, վարդապետ – ները եղած են Արքունիքին խոստովանա – հայրերը, կայսերական խորհրդատուներ – րը :

Վիէննական արեւը տաք է այս պար – տէզին մէջ, ուր Աբբահայրը մեզ կը պատուէ վանական «Մխիթարին»ով որ նախանձելու պատճառ չունի «Բենեդիկ – տինէն» : Քիչ եաք պիտի մեկնի Արքեպիս – կոպոսարանը, ուր հիւրն է կարդինալ Քէօնիկի , Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ի պատիւ տրուած կոչունքին առթիւ :

×

Մեր հայկական ժամերը վերջ կը դտնեն արդէն :

Սկսան եկեղեցիով , կը վերջանան վան – քով :

Վիէննա դալ, ու Դանուբն իսկ չտես – նել, Դանուբը, որ կապոյտ ալ չէ, բոլո մեզի, մենք որ միայն Շէթրաուէն լսած էինք իր մասին : Բայց մեր ժամերն ալ, նման աւստրիական վալսին, սահեցան , կարճ, բայց լեցուն հազարումէկ խոր – հուրդներով :

Քառավէլը կը բարձրանայ, անդին կը մնան՝ նոր եկեղեցի մը հայկական, ու հայ մշակոյթի մշտական կանթեղը՝ վան – քը Մխիթարեան :

(Վերջ) Ա. Մ.

մը կը յայտնուէր թէ սրտի առաջին փո – խարկումը կատարուած է Ֆրանսայի մէջ: Բժշկական զեկոյցը կ'աւելցնէր սակայն թէ հիւանդին վիճակին նախատեսութիւ – նը « չատ վերապահ » է, արուած ըլլա – լով, որ սիրտը տակացողը չդային որոչ խանդարումներ ցոյց կուտայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՏԸ – ՎԻԻՐԹԱՄՊԵՐԿի ընտրութեանց արդիւնքը ցոյց կուտայ թէ մեծ յաղթա – կանն է ՝ նոր նացիական կուսակցութիւ – նը՝ ԻՆ ՓԷ ՏԷ, որ կը ստանայ ձայներու տասը առ հարիւրը : Ընդհանուր պատկե – րը հետեւեալն է :— Քրիստոնեայ –դե – մոկրատները զօրաւոր կը մնան, ձայնե – րու 44 առ հարիւրով : Երկրորդ դիրքի վրայ կը հասնին ընկերվարականները 29 առ հարիւրով (չորս տարի առաջ 37,7 առ հարիւր էր իրենց ստացած ձայներու հա – մեմատութիւնը) :

ՊՐԸԹՈՆ ծայրայեղներ անկախութիւն կը պահանջէն միշտ եւ զանազան ցոյցե – րու ու եղեռնադործներու ալ ձեռնարկած են : Ասոնց ըսածն է՝ «Կը պայքարինք Փը – րանսական գրաւման դէմ Պրեթանեի » : Այս առընչութեամբ ռումբեր ալ նետած են Սէն Պրիէօյի Սէ Էմ Էսի զօրանոցին դէմ :

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ վերջացած է համայնա – վար կուսակցութեանց նախապատրաս –

տական ժողովը :

ԱՄՄԱՆԻ փողոցներուն մէջ, աւելի քան վեց հազար կիներ ցոյց մը կատարած են Միացեալ Ազգերու պատուիրակ եառնկի այցելութեան առեն :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ–նա – խադահը Հըմֆրէ պաշտօնապէս հաստա – տեց Թէ դեմոկրատներու թեկնածուն կ'ուզէ ըլլալ նախագահական ընտրու – թեանց : Կուսակցութեան ազ Թեւը իրեն կողմնակից է ինչպէս նաեւ սէնթ–քան – րու պարագլուխները եւ դրամատիրու – թիւնը :

ՎԻԼԹՆԱՄի պատերազմը կը չարունա – կէ ցոյցերու տեղի տալ աշխարհի ամէն կողմը, հակամերիկեան կամ ընդհակա – ռակն՝ ի նպաստ Ամերիկայի : Թէլ Աւի – վի մէջ ժողովուրդը յարձակած է այն ու – սանողներուն վրայ, որոնք ցոյց կ'ընէին Ամերիկայի դէմ, Միացեալ Նահանդներու դեսպանատան մօտ : Լօզանի մէջ, Վիէթ – քոնկ դրօշը պարզուած է մայր – տաճա – րին վրայ : Հռոմի մէջ, մեծ ծաւալ ա – ռած են ցոյցերը : Երկու հազար «Չինա – սէրներ » կռուած են հռոմէացի ոստի – կաններուն հետ , Քաւուռ Հրապարակը :

ՊԱՄԲԻԱՅի մէջ, ինչպէս կը սպաս – ուէր, ձախի դաշնակցութեան Թեկնա – ծուն է՝ Զիւքառելլի , որ ընտրուեցաւ կիրակի օր : Իր դէմ ունէր «չափաւոր » Թեկնածու մը՝ Ձիսքարմի, որ կը վայելէր մեծամասնութեան (ե. Հանրապետու – Թիւն) օժանդակութիւնը :

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ
ՄՈՒՇԻ ՄԷՋ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ա.

Գերման դեսպանատան մէջ (Կ. Պոլիս), գերման ընդհանուր հիւպատոս՝ Մօրթ – ման՝ հետեւեալը արձանագրած է.—

«6 Նոյեմբեր, 1915

« *Մուշի մէջ Գերմանները կը պահէին որբ հայ մանչերու եւ աղջիկներու որբա – նոցներ եւ բժշկական դարմանատուն մը (փօլիքլինիք)։ Մուշ քաղաքը 50 հազար բնակիչ ունէր, որուն կէսը Հայեր էին, իսկ միւս կէսը՝ մահմետականներ (Քիւրտեր եւ Թուրքեր)։ Մուշ գաւառին մէջ կային երեք հարիւր գիւղեր ։ Մեծամասնութիւնը Հայերու գիւղեր էին (*) ։*

« *Զմեռ առեն, (Յունուար 1915ին) հայ այրեր, խմբովին, չալակով ուսերնուէղէն եւ ռազմամթերք կը փոխադրէին արեւելեան ռազմաճակատ ։ Իւրաքանչիւր խումբ կը բաղկանար երկու հարիւրէն երեք հարիւր անձերէ ։ Այդ խումբերէն հազիւ չորսուն անձ ետ կուգային, մնացեալները մեռած կամ սպաննուած էին։*

« *Գարնան ընթացքին, (1915)ին Թուրքերը սկսան կողոպտել, քանդել Հայերու գիւղերը ։ Նախապէս արդէն զինուորներ խուժած էին բնակարաններէն ներս եւ բռնագրաւած՝ ինչ որ իրենց ձեռքը կ'անցնէր ։*

« *Մայիս եւ Յունիսին (1915) Միւթէշարըֆ Սէրվէթ Պէյը յայտարարեց չուէտուհի քոյր Ալմա Եօհաննսընի եւ քոյր Պօթիլ Պյէօրնի, թէ գերման եւ Թուրք կառավարութիւնները որոշած են բոլոր եւ – րոպացիները Մուշէն հեռացնել, դէպի Խարբերդ ։*

« *Ռուսերը արդէն յառաջխաղացումով մօտեցած էին Ալաթի, Պուլանըխի, Կոփի եւ Լիզի, եւ իրենց յառաջապահները Մուշէն մէկ երկու օր հեռու կը դտնը – էին (**) ։*

« *Գթութեան երկու Շվէյթբրները (քոյրեր) մերժեցին Մուշէն հեռանալ ։ Մուշ քաղաքը պաշարուած էր զինուոր – ներով, եւ թնդանօթներ դետեղուած էին քաղաքին չրջակայքը ։*

« *Յուլիս 11, 1915 (Նոր տոմար) կիրակի դիշեր սկսաւ հրացանաձգութիւն, ռմբակոծում եւ Հայերու ջարդը ։ Թուրքերը զրոյց հանած էին, թէ քանի մը Հայեր փորձած են փախչիլ դէպի Սասուն ։*

« *Ուշեւոր կարգ մը Հայեր կառավարութեան չէնքը կանչուեցան, եւ անոնց յայտարարուեցաւ, որ երեք օրուան ըն – թացքին, իրենց հետ առնեն բոլոր ժո – ղովուրդը եւ մեկնին քաղաքէն, թողլով իրենց բոլոր ինչքերը, որովհետեւ անոնք կը պատկանին կառավարութեան ։ Սա – կայն, առանց սպասելու այդ երեք օր – ուան պայմանաժամին, յանկարծ Թուր – քերը երկու ժամ վերջ մտան Հայոց տու – ները, բռնութեամբ դուրս հանեցին զա – նոնք եւ սկսան կողոպտել ։*

« *Երկուշաբթի, Յուլիս 12ին (1915) (Նոր Տոմար), ամբողջ օրը տեղի ունե – ցաւ թնդանօթաձգութիւն եւ հրացանաձգութիւն ։ Թուրք ժողովուրդն ալ մաս – նակից էր։ Երեկոյեան դէմ, Թուրք պետրոնները մտան նաեւ մեր աղջկանց որ – բանոցը եւ փնտռեցին դոն պահուած Հայերը ։ Գիշերը եւ հետեւեալ կիրակը դարձեալ թնդանօթաձգութիւնը եւ հրա – ցանաձգութիւնը սաստկութեամբ չարու – նակուեցան ։ Որբանոցէն կին մը եւ աղջիկ մը, բակին մէջ դուրը գոցելու առեն սպաննուեցան դնդակով, Շվէյթբըր Ալմա Եօհաննսընի աչքին առջեւ ։*

« *Շաբթի, Յուլիս 14ին, յիշեալ Քոյրերը դիմեցին կառավարիչ Սէրվէթ պէյին եւ պաշտպանութիւն խնդրեցին, նաեւ իրենց հաստատութեան մէջ գտնը – ւողներուն համար ։*

« *Միւթէսարըֆը չատ մօտ բարեկամն է եղեր Էնվէյրի փաշային ։ Կատղած՝ Քոյրեր – ուն դիմումէն, կոպտօրէն մերժած է ա – նոնց խնդրանքը, հակառակ անոր որ իր չուրջ գտնուղները իրեն տարբեր խոր – հուրդներ տուած էին ։*

« *Երկու Շվէյթբրներուն մօտ Թողու – ցին միմիայն երեք աղջիկ եւ մէկ ծա – ոայ ։ Միւսները տարին ։ Ջարդեցին քա – ղաքին ամբողջ այր ժողովուրդը, իսկ կիները եւ մանուկները բռնի քշեցին դուրս ու պաշարման տակ մեկուսացու – ցին ։ Յետոյ որբանոցին երեք հայ ու – սուցչուհիները աղատ ձգուեցան ։ Հայ կի – ները քաղաքէն հեռացնելէ ետք, քաղա – քին հայկական թաղամասերը հրկիզեցին, դետնին հաւասար ըրին ։ Նոյն հրկիզումը տեղի ունեցաւ միւս հայ գիւղերուն մէջ ալ ։ Այդ դէպքերուն սկսելէն առաջ, ալ – պանացի զինուորական բժիշկ մը սպառ – նացած է Շվէյթբրներուն ։*

« *Օգոստոս 10ին երկու Շվէյթբրները համբայ ելան դէպի Խարբերդ – Մեզրէ ։ Հոն հասան Օգոստոս 20ին ։ Անոնց հետ կը համբորդէին Միւթէսարըֆի (Սէրվէթը), որ կը հիւանդանայ եւ երկու օր ետք կը մեռնի ։ Քոյր Ալմա Եօհաննսըն վկայեց նաեւ որ Խարբերդի մէջ ալ Հայերու բը – նաջնջում կատարուած է ։ Հալածանքները սկսած են Մայիս 1915ին ։ Այրերու սպա – նութիւնը տեղի ունեցած է Յուլիս 1915 – ին ։ Անոնց մանրամասնութիւնը ձեր ուշա – դրութեան կը յանձնեմ ։ Եզրակացութիւ – նը այն է, որ Մուշի եւ չրջականերու պաշտօնեաներուն մօտ, նաեւ Խարբերդի եւ Սեբաստիոյ մէջ, այն կարծիքը կը տիրէ, թէ Գերմանները մղած են Թուրք կառավարութիւնը որ տարագրէ եւ բնաջնջէ Հայերը »։*

ՄՈՐԹՄԱՆ
(Գերման Ընդհ. Հիւպատոս, Կ. Պոլսոյ մէջ)
Գերման կայսերական դեսպանատուն
Նոյեմբեր 9, 1915 (Ն. Տ.)
Բերա, (Կ. Պոլիս)
Նորին Բարձրապատուութեան
Գերման Պետութեան վարչապետ
Ֆօն Պէթման Հօլվէկին,

Ֆօն Շոյմնըր Րիւհթըրի կը տեղեկացնէ Մուշէն Նոյեմբեր 5, 1915 Թուակա – նով (***) ։

«Իրղրումէն ճամբայ ելայ եւ այցելեցի Խնուս, Մուշ, Պիթլիս, Սղերդ, երթալու համար՝ դէպի Մուսուլ ։ Այն բոլոր հայ դիւղերը՝ Մուշ եւ այլուր, որ նախապէս տեսած էի, եւ այն բոլոր դիւղերը, ո – րոնք Հայերով բնակուած էին, այժմ տե – սայ որ այդ բոլոր տուները կամ պարապ եւ կամ աւերուած էին ։ Ջտեսայ բնաւ այն Հայերը, որոնք ողջ էին եւ որոնք, առաջ տեսած էի ։ Մի քանիները մխայն դէպի լեռները փախած են ։

Պիթլիսի եկեղեցիին մէջ, տեսայ մօ – տաւորապէս՝ հինգ հարիւր կիներ եւ մա – նուկներ չափազանց խղճալի վիճակի մէջ ։ Ամէն դատ տեսայ հայ կիներ, որոնք իբ – րեւ դերի կը պահուէին Թուրք տուներու մէջ ։

Ճամբորդութեանս ամբողջ ընթացքին, *ինծի կ'ընկերակցէին նաեւ ուրիչ Գեր – մաններ ։ Տեսանք, որ հայ այր – մար – դերու, կիներու, մանուկներու դիակներ, որ բաց տեղեր մնացած էին, եւ այդ դի – ակները բազմաթիւ տեղերէ սուինահար եղած էին (պայօնէթ շրթիէն)։ Հակա – ռակ անոր որ կառավարութիւնը հրամա – յած էր, որ մեր անցնելիք ճամբաներու վրայէն դիակները վերցնէին, ճամբաներու վրայ դեռ կը մնային ։ Քիւրտերը մեզի յայտնեցին, որ մեր անցած չրջաններուն մէջ Հայերը բնաջնջուած են։ Իմ կարծի – քով՝ Հայերու կողմէ որեւէ յեղափոխու – թիւն չէ կատարուած, բացի վանէն ։ Միւս տեղերու մէջ բոլոր եղածները ինք – նապաշտպանութեան արարքներ եղած են միայն ։*

Թուրքերը եւ նոյնիսկ Թուրք սպաները այնպէս լուր տարածած են եւ, թերեւս, իրենք ալ հաւատացած են, թէ դերման կառավարութիւնն է որ նիւթած եւ կամ պղդուած է Հայերու բնաջնջումը (փըռ – ոիհթունկ)։

Մուշի Հայերուն բնաջնջումը (Աուսռ – օթունկ) եւ Մուշի հայկական թաղերուն աւերումը եւ Մուշի չրջականերուն մէջ դտնուղ հայ դիւղերուն հիմնայատակ կործանումը՝ վկայած է, իբր ականա – տես, Շվէյթբըր Ալմա Եօհաննսընը։ Ան տնօրէնուհին էր Գերման Նպաստի Ընկե – րութեան պահած որբանոցին որ քրիստո – նէական դերութեան գործ մըն էր Արեւել – քի մէջ, Մուշ եւ չրջակաները ։

Ան վկայեց թէ բացի սակաւաթիւ ճո – ղոպրածներէն եւ առեւանդուած կիներէն, ողջ մնացող դրեթէ չկայ ։ Հայոց տուն – երը հրդեհուած են եւ դեռեւ հաւասար և – ղած ։ Այդ իրողութիւնները տեղի ունե – ցած են Յուլիսի առաջին կիսուն, ա – խարեւթեամբ եւ տարածուած ատա – դրոյցներուն, թէ ռուսական բանակները կը մօտենան եւ թէ դրաւուած են Ալա – թը, Պուլանըխը, Կոփը մինչեւ Լիզ, (որ Մուշէն երկու օրուան ճամբայ է ուղղով)։ Այդ դրոյցները տարածուած էին Թուրք – րու եւ Քիւրտերու մէջ ։

Ամբողջ Մուշէն մեկնած է 1915 Օգոստոսին։ Ցետոյ քանի մը ամիս մնա – ցած է Խարբերդ, եւ անցած է Սեբաս – տիայի վրայով Կ. Պոլիս ։

Իր վկայութեանց եղրակացութիւնն այն է, թէ պաշտօնական չրջանակները, ին – պէս Մուշի մէջ, նոյնպէս, Մէզրէի եւ Սեբաստիոյ մէջ, կը խօսին թէ «Գերման – ներն են, որ մղած են Թուրք կառավա – րութիւնը Հայերու դէմ կատարուած բո – լոր հալածանքներուն մէջ »։

Ի դիմաց Կ. Պոլսոյ Գերման Դեսպա – նի՝ դործակատար՝

Ստոր. ՆՈՅԲԱՒԹ (****)
ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

(*) Տեսնել յաջորդիւ հիւպատոս Շէօն – ըըր–Րիհթըրի տեղեկագիրը Մուշի գիւ – դերու մասին ։

(**) 1930ին Անգարայի կողմէ պատ – րաստուած խիստ ընդարձակ հարտէսին վրայ Մուշի, Պիթլիսի եւ Սասունի հա – րիւրաւոր հայ գիւղերու անուններուն 80 առ հարիւրը ջնջուած է, եւ մնացեալ 20 առ հարիւրին անուններն ալ աղաւաղ – ուած, նենգափոխուած են ։

Ամերիկեան նոյն ծաւալով, երկու հա – րիւր հազար աստիճանաչափի վրայ շի – ուած հարտէսն ալ թրքական հարտէսին նման պատրաստուած է ։

(***) Շոյմնըր Րիհթըրը էրզրումի գերման հիւպատոսն էր։ Ջինուորական էր ։

(****) Գերման հայատեաց դեսպան Վանկենհայմի մահէն ետք, 3 ամիս դես – պան եղած էր Իշման Հօհենլոհէ – Լան – կէնպուրկ, եւ անոր մեկնումէն ետք մէկ ամիսով՝ Նոյրաթ ։

Ֆօն Նոյրաթ գերման դեսպանատան գործակատար եղած էր Հոկտեմբեր 13, 1915էն մինչեւ Նոյեմբեր 15, 1915 ։ Այդ թուականէն ետք, նոր դեսպան եկաւ Կոմս Վոլֆ – Մէթէռնիխ ։

Գերման դեսպան կոմս Վոլֆ – Մէթէռ – նիխ Նոյեմբեր 15, 1915ին Կ. Պոլիս հա – սած է, եւ անկողմնակալ տեղեկագիրներ ղրկած է Պերլին, գերման կառավարու – թեան, Հայերու դէմ գործադրուած ցե – ղասպանական ոճիրներուն համար, ջար – դերու, խլամացումներու, թալանի եւ ե – մասին, որուն համար կատղեցան էնվէր եւ Թալէաթ եւ դիմում կատարեցին գեր – ման ընդհանուր սպայակոյտին, հեռաց – նելու Վոլֆ Մէթէռնիխը ։ Վոլֆ Մէթէռ – նիխ պաշտօնը ձգեց Հոկտ. 3, 1916ին։

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— *Այդ մասին բնաւ հոգ մի ըներ, ամէն բան հաշիւի առնուած է եւ հոս դտնուղ – ները բաւական են իրենց պաշտօնը իդլուխ հանելու համար։ Միայն թէ խնդիրը այն է որ ժամանակը կ'անցնի ։ ։ ։*

Եւ Մաք Լայն ղրպանէն ժամացոյցը հանելով դոչեց.

— *Օ՛, օ՛, արդէն իննուկէսն է եղեր։ Դառնանք ժայռին մօտերը եւ մաղթենք որ չուտով դուրս դան միւս դաւադիր – ներն ալ ։ ։ ։*

Այս մաղթանքը չուտով կատարուեցաւ։ Հազիւ թէ հինդ վայրկեան անցած էր, քարը կրկին ճռնչաց ու ինքն իր վրայ կամաց մը դառնալ սկսաւ ու երրորդ անձ մը երեւցաւ ժայռերուն մէջ։

Ինչպէս նախորդ երկուքը՝ այս երրորդ անձն ալ նոյն ձեւակերպութիւններով եւ նոյնքան դիւրութեամբ ձերբակալուեցաւ եւ երեք պահնորդներու հսկողութեամբ ճամբայ հանուեցաւ դէպի Սկիւտար։

Հիմա ժայռերուն քով միայն Անգլիա – ցին, իրեն ընկերացող Թարզմանը եւ մէկ անձ մը մնացած էին։

— *Եթէ տակաւին ներսը չատ մարդիկ կան, գործերնիս դէշ է կարծեմ ։ ։ ։ ըսաւ Թարզմանը մտատանջ երեւոյթով մը։*

— *Երթանք նայինք քանի հոգի մնացած է, պատասխանեց Մաք Լայն յառաջանա – լով դէպի այն քարը որուն ետեւէն մէկիմէկ մէկիմէկ դուրս ելեր էին դաւադիրները։*

Երիտասարդը ահաբեկ դէմքով մը իր ընկերոջ նայեցաւ.

— *Ի՞նչ կ'ընէք, ըսաւ, լաւագոյն է որ հոս դուրսը սպասենք, դնդակաւելի սպա – հով կրնանք ըլլալ եւ եթէ հարկ ըլլայ կրնանք վախչելու միջոց մը դտնել։*

— *Բայց մենք փախչելու համար չենք անք հոս, այլ փախչողները բռնելու, պատաս – խանեց Մաք Լայն թեթեւ մը ժպտելով։*

Ու մօտենալով քարին, ձեռքով մութին մէջ չօշափելով դտաւ հոն ծածկուած կղպանքը եւ մատներու մէկ քանի չար – ժումով դիրերը տեղաւորեց պէտք եղա – ծին պէս։ Քարը անդամ մըն ալ ճռնչեց ինքն իր վրայ եւ ծակ մը երեւցաւ։

— *Ահաւասիկ մուտքը երեւցաւ, ըսաւ Անգլիացին Թարզմանին դառնալով, եւ ես ներս պիտի մտնեմ, եթէ դուք չէք հա – մարձակիր հետս դալու, կրնաք հոս սպա – սել ։ ։ ։*

Թարզմանը վարանոտ չարժում մը ը – րաւ։ Իրաւ է որ քաջութիւն չէր դդար հետեւելու այդ մութ ծակին մէջ իր Անգ – լիացի մեծաւորին, այսուհանդերձ դուր – սը մնալն ալ վատութիւն կը համարէր։

Ու յետոյ կը մտածէր որ իր այս ըն – թացքը անշուշտ պիտի լսուէր Եըլտըզի մէջ ու չատ դէշ տպդեցութիւն մը յառաջ պիտի բերէր, դուցէ նոյնիսկ իր աչքէ իյ – նալուն եւ ճամբուելուն պատճառ ըլլար։ Այս մտածումը ցնցեց ու ոդեւորեց դին – քը։ Հաստատամտութեամբ ծակին մօտե – ցաւ, ռեվոլվէրը ձեռքը բռնած ու ճիդ մը ընելով ինքն իր վրայ, ներս մտաւ։

— *Ահա եկայ, բայց դուք ո՞ւր էք, ը – սաւ մութին մէջ բարձրաձայն խօսելով, այս խաւարին մէջ բան մը չեմ կարող ո – րոշել ։ ։ ։*

Անգլիացին, իբրեւ պատասխան, լուցկի մը վառեց։ Աղօտ լոյս մը վայրկեանա – կէս լուսաւորեց պեհնապատ ցած ուղին, ուրկէ անդամ մը մեր ընթերցողները ան – ցուցինք։

— *Աստուա՛ծ իմ, այս ինչ սարսափելի տեղ է, ի՞նչպէս կարելի է այստեղ դալ հաւաքուիլ, ըսաւ քթին տակէն Թարզմա – նը ֆրանսերէն լեզուով։*

— *Այո, այնպէս չէ՞, յարեց Մաք Լայն իր ճամբան չարունակելով, Եըլտըզի պա – լատը չատ աւելի հանդստաւէտ ու փա – ռաւոր է քան այս նկուղը ։ ։ ։ բայց ինչ – ընենք, կան մարդիկ որ այս նկուղը ա – ւելի կը նախընտրեն ։ ։ ։ եւ ահա մենք կ'ը – ստիպուինք պալատէն դալու եւ պիրկնք փնտռելու։*

Երիտասարդը չպատասխանեց այս խո – քերուն։

Լուցկին, որ քիչ չատ դեռնափորը կը լուսաւորէր, մարեցաւ, կրկին մութի մէջ ձգելով երկու անձերը։

Բայց այդ մթութեան մէջ հեռուէն կը տեսնուէր լոյսի բարակ չերտ մը որ ուածքէ մը կուդար։

— *Ի՞նչ է արդեօք այս լոյսը, հար – ցուց Թարզմանը մտատանջ ձայնով մը։*

— *Իրենց ժողովասրահին մէջ վառած լոյսն է, պատասխանեց Մաք Լայն ամէ – նայն հանդարտութեամբ։*

— *Ժողովասրա՞հ, դոչեց միւսը աւելի դող ելած, բայց կարելի է որ տակաւին մէկ քանի հոդի կան հոն ։ ։ ։ արդեօք լա – ւադոյն չըլլա՞ր որ վերադառնանք։*

— *Եթէ կը վախնաք, ապատ էք վերա – դառնալու, ըսաւ Անգլիացին հեդնական չեչտով մը, որովհետեւ այս տեսակ դո – ղովուրդներու միջոցին վախկոտները վտանգաւոր օգտակար ըլլալու, կրնան շա – տ աւելի վնաս պատճառել ։ ։ ։ ահաւասիկ ձեզի մէկ քանի լուցկի որպէսզի վերա – դառնալու համար ճամբանիդ դտնէք։*

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(111 – Շար.)

ՖՈՒՏՈՒՐԸ

ՐՈՒԶՆԻՑ ՐՈՒԶՆԻՑ

ՔՎԱՐՑՈՑ

—*—

ՆՈՒՆԱՑ ՀԱՒԱՔ

ՆՈՒՆԱՑ ՄԵ

Ծաղկեպսակ մը վրայ Գրիգոր Զոհրապի գերեզմանին վրայ դրուած էր հետեւեալ տողերով.

Ո՛վ ընկերը— Ո՛վ ուսուցիչը— Ո՛վ հորը. արեւը մեռաւ մեր վրայ։ Ցաւագին մեր սիրտերը կը լան։ Ցաւագին մեր հոգիները կը լան։ Ցաւագին մեր աչքերը կ՚արտասուեն։ Ցաւագին մեր ամբողջ էութիւնը կը տառապի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը իր շնորհակալու – թիւնները կը յայտնէ Գառնիկ Աւագ Սարդաւագ Վարժապետեանի ձեռամբ եղած հետեւեալ նուիրատուութեանց :

Պոլսաբնակ իր համայնքային չինարար գործունէութեամբ գնահատուած եւ սիրուած ծանօթ ազգային Պ. Թագուոր Գամէրը, գեղեցիկ գաղափարը ունեցած է եկեղեցւոյս չրջափակին մէջ գտնուող, հայ մանուկներու մայրենի լեզուն աւանդելու նպատակաւ յատկացուած դասարանը օժտել նոր գրասեղաններով եւ այլ անհրա – ժեշտ գոյքերով ի յիշատակ իր ողբացեալ ծնողաց Յակոբ եւ Մանիկ Գամէրի :

Նոյնպէս Պոլսաբնակ Պ. Սահակ Սա – հակեանի կողմէ եկեղեցւոյս մկրտութեան աւազանը օժտուած է իր նուիրականու – թեանց պատշաճող գեղեցիկ գոյներով ի յիշատակ իր ննջեցեալներուն :

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեց – ւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալու – թեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուու – թիւնները կեղր. ջեռուցման համար :

Նախկին գումար առաջ հազար ֆրանք :
Եկեղեցասէր ընտանիք մը 1000 ֆրանք ,
Տէր եւ Տիկին Վ. Ալթունեան 100 , Տէր եւ Տիկին Հ. Թագուորեան հարիւր, Պ. Մ. Պալճեան յիսուն, Տիկին Տէյիրմէնճեան , Տիկին Աղաւնի Երկանեան, Բարեպաշտ Տիկին մը, Տէր եւ Տիկին Թօրունեան 50– ական ֆրանք , Տէր եւ Տիկին Լեւոն Փա– փազեան , Պ. Յ. Պալանցեան, Պ. Աւագ Պաւլոսեան, Ոմն 30ական, Տիկին Զապէլ Համբարձումեան, Տիկին Ալիս Տիլանեան քանանական, Պ. Ս. Պալեան տասը, Տէր եւ Տիկին Ն. Քէօսէեան տասը ֆրանք :

Ընդհ. գումար 11.630 ֆրանք :

×

Ալֆորվիլի կրթ. Մարմինը շնորհակա– լութեամբ ստացած է Պ. Պօղոս Հաճիար– թինեանէ յիսուն ֆր. իր կնքահօր մահ – ուան Գ. տարեդարձին առթիւ, յիսուն ֆր. ալ Արտաւազդ Մարգարեանի մահ – ուան առթիւ: Այրի Տիկին Քէպէլեանէ 30 ֆր. Տիկին Գումբուլեանցի մահուան (Հայաստան) քառասունքին առթիւ:

×

Մարսէյլի Մայր եկեղեցիի կրօն. Ըն – կերակցութեան վարչութիւնը, շնորհա – կալութեամբ ընդունած է հետեւեալ նը – ւէրները փոխան ծաղիկի : Աւագ Սարկա– ւագ ողբ. Գաբրիէլ Լուսարարեանի քա – ռասունքի հոգեհանգստեան առթիւ : Ա – մերիկայէն Տէր եւ Տիկին Նէշխբեանէ 10 տոլար, Տէր եւ Տիկին Ս. Լուսարարեան, Մ. Զավզավաթճեան եւ որդիք, Տէր եւ Տիկին Վ. Ելթուվանեան, Տէր եւ Տիկին Վարպետեան 50ական, եկեղեցիի պայծա– ռութեան : Պ. Ա. Շէխիկեան 50 փարիզի Մուրատեան վարժարանին , Այրի Տիկին Աննա Տէր – Մարտիրոսեան քանի եկեղե– ցիին : Ողբ. Տիկին Նուարդ Զարդավաթ– ճեանի քառասունքի հոգեհանգստեան առ– թիւ : Մ. Զարդավաթճեան եւ որդիք՝ 100 ֆրանք Սէն Ռաֆայէլի ծերանոցին, Ա – մերիկայէն Տէր եւ Տիկին Ս. Թաքաք – ճեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Թաքաքճեան եւ Տէր եւ Տիկին Ժան Ռատոյեան 10ական տոլար եկեղեցիին պայծառութեան : Տէր եւ Տիկին Ս. Թէրզեան, Տէր եւ Տիկ. Յ. Թէրզեան, Էքս ան Բռովանսէն, Տէր եւ Տիկին Ք. Օհաննէսեան , Տէր եւ Տիկին Վ. Ելթուվանեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Հօլո– փիկեան 50ական ֆր. եկեղեցիին : Պ. Ա. Շէխիկեան 50 ֆր. Քայօլի դպրոցին , Տէր եւ Տիկին Ս. Լուսարարեան, Տէր եւ Տիկին Էլոյեան 30ական ֆր. եւ Տէր եւ Տիկին Հ. Մակարեան քանի ֆր. եկեղե – ցիի պայծառութեան :

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Ի պիտութիւն Ֆրանսահայութեան Մար– սէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի նախա– ձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ծը – բանասիրաց մէջ գոյութիւն ունեցող իր բո– լոր քոյր մասնաճիւղերուն :

Մեծ պատրաստութեամբ կ'ողեկոչեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան յիսնամեա – կը , Յունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին , Հոգեգալստեան օր, Վալիէրի մէջ, իսկ բուն տօնակատարութիւնը Յունիս մէկ , Շաբաթ ժամը 21ին, Թիմնազ Թատրոնին մէջ: Մանրամասնութիւնները յայտնուող:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ
Կապոյտ Խաչի Անիէր – Պուա Բոլոմպի մասնաճիւղին :
Կիրակի, , Մայիս 5, ժամը 15էն 20
Centre Administratif et Social
de la Mairie d'Asnières
Place de l'Hôtel de Ville

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն.— ՍՕՍի պարախումբը ամբողջ կազմով ղեկավարութեամբ Տիկին Յ. Քիւրքճէրեանի : Ինչպէս նաեւ Սայաթ – Նովա համոյթը :

Ջաւեշ մը ղեկավարութեամբ Պ Օս – մանճեանի : Արտասանութիւն՝ Զ. Վա – րիպեան : Երգ եւ զանազան անակնկալներ :
Մուտք 5 ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
5 Մայիս, Կիրակի ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահը , 295 , Բիւ Պուալօ
Կը խօսի Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամեալ բաժին
Որուն կը մասնակցին Օրխորդներ Մանթաթեան (*արտասանութիւն*), Ալթունեան (*երգ*), Տիկին Սարը–Կարապետեան (*արտասանութիւն*) :

Ինչպէս նաեւ «Նոր Սերունդ», «Սիա – մանթօ» պարախումբը :

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընտանեկան խնջոյքը :

Մուտքը ազատ է

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ
ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ
Առաջնորդ Հայրապետական Թեմին
կը նախագահէ ՏԻԿ. Վ. ՀԱԶԱՐԵԱՆ
կը խօսի ՏԻԿ. ՕՏԵՔ ՄԻՒՍՅԵԼԵԱՆ
(Վալանսի թաղապետական խորհրդատու)
Գեղարուեստական ճոխ բաժնին կը մասնակցին .— Ալիս Շամիրեան (*երգ, Նիսի օփերայէն*) : Դաշնակահարուհի Օր. Ալեքսանեան (*Մարսէյլի երաժշտանոցէն*) : « *Հայ Լեզուն* », *տրամախօսութիւն Նոր Սերունդին կողմէ :*
Հայ արիներուն կողմէ՝ զուգապար (Անի Զաքարեան եւ Մ. Սահակեան) :
Մենապար՝ ԼԻԼԻ ՊԱԼԵԱՆ
Կիրակի, Մայիս 5 ժամը ճիշդ 3ին : :
HOTEL SPLENDIDE
31, Bld. d'Athènes

Ս. ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ 1915ի մեր բիւրաւոր նահատակներու հոգիներուն համար :

Հանդիսաւոր պատարագը եւ հոգեհան – գիստը կը մատուցանէ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Պատարագէն ետք պիտի կատարուի օրհնութիւնը Ս. Էջմիածնէ յատկապէս բերուած Խաչքարին որ զետեղուած է եկեղեցւոյ մէջ :

Յաւարտ պատարագի , ժամը 11.30ին ծաղկեպսակ պիտի զետեղուի Խաչքարին առջեւ : Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ գտնուելու եւ մատուցանելու իր յարգանքը մեր բիւրաւոր նահատակներուն :

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՔԱՐՈԶ

Կարաման – Պիվէրի Գեղեցիկ սրահին մէջ, այս Կիրակի (5 Մայիս) առաւօտեան ժամը 10ին, Նահատակաց Յուշատօնին առիթով : Յաւարտ պատարագի՝ ընդհ. հոգեհանգիստ: Կարաման եւ չրջանի Հայերը անխտիր կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալու :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՕՄՈՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները 6 Մայիս, Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահը :

Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

''ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ''Ի ԿՈՂՄԷ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին
Շաբաթ, Մայիս 4, ժամը 20.45ին
Փարիզի մէջ վերջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

– ՀՆԱՐՔԸ –

Կատակերգութիւն 3 արար

Հեղինակ Ժան ու Լեթրազ, Թարգմ. Թ. Սրապեան , Բեմադիր – դերասան Միհրան Անտոնեան :

Դերակատարները.— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան մարգարեան, Փիէռ Թէրզեան , Լիւսի Թօփալեան, Վիքի Մոստիչեան, Նազարէթ Պետիկեան, Սարգիս Մոստիչեան :

Տոմսերը կը ծախուին Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878–27–35
Տիկին Ուզունեան 254–17–74 — Տիկին Բալուեան 770–25–46
Նպարավաճառատուն Մասիս Ռիւ Սօլնիէ — Մ. Անտոնեան 738–21–18
SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 5 Մայիս 1968, ժամը 14ուկէսին
ՍՈՐՊՕՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
47, Rue des Ecoles, Paris (5e) — Métro : St. Michel ou Odéon

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Կը խօսին Ս. ՔԱՐԵԱՆ եւ WATINE ROUARD
(*Ֆրանսական Կարմիր Խաչէն*) : *Կը մասնակցին ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (Փարիզի Օփերայէն) ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (Արտասանութիւն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ), ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ (պար), ՄԿՐՏԻՉ ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆ (եկեղեցական երգիչ), ԺԱՔԼԻՆ ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ (երգ),*

BALLET HONGROIS DE PARIS
Sous la direction de Madame KISS — chef d'orchestre Monsieur HERZOG

ՍԻՓԱՆ–ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի
ԿՈՎԿԱՍ պարախումբը ղեկավարութեամբ ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆի եւ ընկերակցութեամբ ՊԻՐՆԱՐ ՏԻՏԻՃԵԱՆի նուագախումբին

Տոմսերու գինն է 4, 5 եւ 6 ֆրանք

Ապահովել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղիէն, 15 Բիւ Ժան Կուժոն, եւ Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզեան չրջանի անդամ ուհիներէն :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 16ին, Մոնմորանսիի ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յայտնուող

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ԼՈՑԸԼ ԳՈՑՆ Է ··· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑԼ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑԼ ՏՈՒԷ՛ ····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր քնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԵՔ – ԶԱՐԴԱՐԵՔ – ՆԵՐԿԵՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի զեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գեանի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէումներէում եւ փլասթիֆ — ծածկոցներ
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)
166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS